پێشەکی

لەمێژوودا هزر، هەمیشە چەکی هەرە بەهێزبووە کە مرۆڤ لە ڕێگایەوە توانیویەتی لە ژیاندا تێبکۆشێ. هزر؛ لە ڕێگا سەخت و دژوارەکاندا ڕۆناکی و مەشخەڵی مرۆڤایەتی بووە، هەر بەمەشەوە سیستەمی خۆی دروست کردووە و ئاستی ژیانی پەرەپێداوە و گەیاندویەتیە لوتکەی پێشکەوتنی ئابووری، کۆمەڵایەتی و سیاسی. لە هەموو قۆناخەکانی پێشکەوتنی مرۆڤایەتی و گەلاندا، هزری ڕۆناك دەرکەوتوونەتەڕوو، کە بوونەتە زەمینەی ئاوابوونی شارستانیەت و مێژوو بۆ گەلان. لە هەر شارستانیەتێکدا بیرمەند و پەرتووك هەیە و لەنێو هەر گەلێکیشدا پەرتووك و ڕۆناکبیر هەیە.

گەلی کوردستان، کە لەمێژوودا ڕووبەڕووی گەلێك هێرشی تاڵانکەری و داگیرکەری بۆتەوە و بەدەستی هێزە سەردەست و داگیرکەرەکان زوڵمی هەرە دژواری لەبەرامبەردا پەیڕەو کراوە، بەجۆرێك کە لەسەدەی دواییدا ئەم گەلەیان مەحکومی سیاسەتی نکۆڵی و فڕکردن کرد. ئیدی هەر جۆرە زوڵم و ستەمێك لەسەری بەڕێوەبراوە کە لەمێژووی گەلاندا وێنەی کەم دەبینرێ، ئەمەش دەرکەوتنی سەرۆکایەتیەکی کردۆتە پێویستیەکی ژیانی. گەلی کورد کە بەبوێری و فیداکاری و تامەزرۆی بۆ ئازادی دەناسرێ، نە ببوو بەخاوەن سەرۆکایەتیەکی ئایدیۆلۆژی و سیاسی کە نوێنەرایەتی بەرژەوەندی و ئیرادەی ئەو بکات و، هەر بۆیە لە ڕووی هزری بەهەژاری ماوە، ئەمەش لە ڕێگەی گەیشتن بە ژیانێکی ئازاد و شەرەفمەندانە، ئێش و ئازاری زێدەتر دەکرد.

دەرکەوتنی سەرۆکی نەتەوەیی عەبدوڵڵا ئۆج ئالان بۆ گەلەکەمان، ڕووداوێکی مێژووییە. سەرۆك عەبدوڵڵا ئۆج ئالان بۆ گەلی کورد بووە بیرمەند و هاوکات ئەو کەسەی کە ئەمە جێبەجێدەکات، بەمجۆرەش توانی ڕەهەندی نوێ بۆ کێشەی کورد بهێنێتەدی و دووری بخاتەوە لە ڕەمەکیەت و بیکاتە کرداری بکەر، واتە کرداری جووڵانەوەی ئاپۆچی. لە هەموو ڕوویەکی سیاسی، ئایدیۆلۆژی، سەربازی، ستراتیژی و تاکتیکی سەرۆکایەتی کرد، بۆ ئەوەی جارێکی دیکە گەلەکەمان، دوای ساردبوون و لە جووڵەکەوتنی بۆماوەیەکی درێژ، بتوانێ دەرکەوتنێکی مێژوویی بکات، سەرلەنوێ سەرهەڵبدات و شۆڕشی ژیانەوە ئەنجام بدات.

تەواوی ئەمانەش بەرهەمی سەرۆك عەبدوڵڵا ئۆج ئالانە، ئەوەی کە لەسەرەتاوە تاوەکو ئێستا سەرۆکایەتی بۆ جووڵانەوەکە کرد و لەپێناویشیدا تەواوی هزری خۆی پێشکەش کردووە،

کاری کرد و چالاکی بێ راوەستانی درێژەپێدا بۆئەوەی ئەم جووڵانەوەیە هێز و توانا وەربگرێ و لە تەنگژە و هەڵوێستی دژوار رزگاری بکات و زیاتر بەهێزی بکات. سەرۆك بەخەباتی بەردەوام و بێوچانی خۆی کە راوەستان و پشوودان ناناسێ و بە هزری خوڵقکاری تیژی خۆی هەمیشە لە پشت هەموو پێشکەوتن و سەرکەوتنێکدا بۆتە هێزێکی گەورەی ماددی و مەعنەوی، کە بەو هێز و تیۆریانەی خۆی و پراکتیکی خۆی بۆتە رێبازێکی تەواو و گشتگیر.

ئەم رێبازە لێکۆڵینەوەی خۆی لە هەڵسەنگاندنەکانی سەرۆك وەردەگرێ، ئەوانەی کە هەموو بوارەکان لەخۆوە دەگرێ و بەمجۆرە بنچینەیەك بۆ هەموو خەباتێك لە تێکۆشانی رزگاری ــ دیموکراسی لە رووی ئایدیۆلۆژی، سیاسی، سەربازی، ئەخلاقی دادەنێ. ئەم هەڵسەنگاندنانە بە قووڵایی لێکۆڵینەوە لە هەموو ئەو کێشە ئاڵۆز و گرێکوێرانە دەکات کە لە پێش تێکۆشانی رزگاری دەردەکەوێت. تەواوی کون و قوژبنەکان دەپشکنێ بۆئەوەی هیچ لێڵیەکی تێدا نەهێڵێ و شێوازی چارەسەری بۆ ئەم کێشانە دادەنێ و هەروەها شێوازی هەرە باش بۆ خۆرزگاربوون نیشاندەدات. ئەم هەڵسەنگاندنانە پشت ئەستوورن بەبنەمایەکی تیۆری بەهێز و راستینەیەك بۆخۆی بەبنەما دەگرێت، کە لەژێر رۆناکی ئەودا تێکۆشان دەستپێبکات. ئەمەیە گەوهەری ئەم هەڵسەنگاندنانەی کە لە دووتوێی ئەم پەرتووکەدا ئامادە و کۆکراوەتەوە کە سەرۆك عەبدوڵڵا ئۆج ئالان پێشکەشی کردوون.

ئەم هەڵبژاردنەش هەندێك ئاخافتن و هەڵسەنگاندنی سەرۆکن کە لە قۆناخ و بۆنەی جیاجیا پێشکەشی کردوون کە لە زمانی تورکیەوە بۆ زاراوەی سۆرانی وەرگێڕدراوە و لە رۆژنامەی "**وڵات**"دا بڵاوکراونەتەوە.

ئێمەش لێرەدا وەکو پەیوەست بوونێك بە بیرەوەری شەهیدان و بۆ خستنەڕووی راستیەکانی شۆڕش و سەرۆکایەتی هاوچەرخی گەلی کوردستان، ئەم پەرتووکە دەخەینە بەردەستی خوێنەران و بەو هیوایەین کە توانیبێتمان خزمەتێکی بچووك بەشەهیدان و دۆزی رەوای گەلەکەمان بکەین و ئەم هەڵسەنگاندنانەش ببێتە رۆناك کەرەوەی رێگای گەیشتن بەچارەسەری دیموکراسیانەی کێشە رەواکەمان.

یەکێتی رۆشنگەری دیموکراتی (YRD)

ناوەڕۆك

پێشەکی 7
هونەری سەرۆکایەتی 9
شێوازەکانی سەرۆکایەتی 28
سیاسەت و ئایدیۆلۆژیا 63
کێشەی ژن و خێزان 108
کێشەی ماف و ئازادی ژن 122
سەبارەت بە ژن و خێزان 158
شەڕی تایبەت 164
ئیسلامیەت و وڵاتپارێزی 228
وڵاتپارێزی و راستی گەلی کوردستان 244
خیانەت و گێلی و نەفامی 254
رۆڵی رۆشنبیران لە شۆڕشی نەتەوەییدا 270
شەڕی ناوخۆیی لەکوردستاندا و رۆڵی چارەسەریانەی پرۆلیتاریا......286
مافپەروەری بەشێوەیەکی گشتی و جۆری ئەو پێشکەوتنانەی کە PKK
هێناونیەتە ئاراوە 300
وڵاتپارێزی و دوورکەوتنەوە لەوڵات 322

هونەری سەرۆکایەتی

ڕاسپاردەکانی سەرۆکی گشتی PKK عەبدوڵا ئۆج ئالان سەبارەت بە سەرکەوتنەکانی ساڵی شازدەمینی PKK و ساڵرۆژی شەڕی گەریلا.

ئەگەر ئاوڕێك لەمێژووی پارتیمان بدەینەوە دەبینین هەر تەنیا بەشێوەیەکی ژیانی پەرەگرتوو یان ئاسۆی هزری و ئارەزووی مرۆڤانە و پەیوەستبوون بەو مێژووەوە نییە، بەڵکو هەر کتومت وەك گۆڕانێکی ئازادی، بەڵام کاتێك تەماشای دوژمن دەکەین و هەڵی دەسەنگێنین بۆمان دەردەکەوێت کە سەرچاوەی هێزەکەی لە پشت بەستن لە گەلێکی دواکەوتوو هەتا دوایی کۆنەپەرستەوە دێت. ئەو گەلە بە یەکێك لە گەلە هەرە دواکەوتووەکانی جیهان دەناسرێ، کە تەواوی بەها مرۆڤایەتی و مێژوویەکانی ئازادی شایستەی مرۆڤی شێواندووە و کردوونی بە پاشکۆی بەرژەوەندییەکانی. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا بارودۆخە مێژوویەکان و ڕووداوە نوێیەکان هانی زۆر لە دۆست و لایەنگرەکانی داوە، کە بایەخ بە دۆزەکەمان بدەن و هەڵوێستی لێ وەرگرن. هەرچەندە تائێستا دەزگا نێودەوڵەتیەکان نەهاتوون بەپەرۆشەوە هەڵوێستی خۆیان دەرهەق بە کوردستان و بزاڤە ڕزگاریخوازەکەی نیشانبدەن دەربخەن و بە شێوەیەکی دروست هەڵیسەنگێنن، بەڵکو هەمیشە بەچاوێکی کۆنەپەرستانە سەیری گەلی کورد و دۆز و بزاڤەکانیان کردووە و مەسەلەی مافی ژیان و بوون و نەبوونی لەلای شتێکی قێزەوەنە. بەڵێ، هەر لە ڕۆژگاری کۆنەوە تا ئێستا گەلەکەمان بەشێوەیەکی خراپ بەکارهێنراوە، فەرمانی زۆردارانەی بەسەردا سەپێندراوە و ژیانی دوور لە هەموو ڕێباز و یاسایەك بە شێوەیەکی ئەوتۆ بەسەر بردووە، کە تەنانەت مافی مرۆڤایەتیشی لێ زەوت کراوە. بەڵام ئەمڕۆ بەدەرکەوتن و پەرەسەندنی بزاڤی شۆڕشگێڕی بە سەرکردایەتی پێشەنگە شۆڕشگێڕەکەی، بارودۆخی گەلەکەمان بەپێچەوانەی ئەو رابردووە گۆڕاوە. ئەگەرچی دەبێ لەوەش بەئاگابین کە ئەم بزاڤە بەهۆی تایبەتمەندی شۆڕشەکەمان، هێشتا لەچاو

بزاڤـە شۆڕشـگێڕییە مێژووییەکانـدا تەسـکبینانە سـەیر دەکـرێ. چـونکە هێشـتا کـەس نەیتوانیوە پڕ بەپێستی خۆی هەڵیسەنگێنێ و تێی بگات. نەك هەر دۆست و دوژمنانمان، بـەڵکو تەنانـەت کادیرەکانیشـمان دوورن لەگرتنەبـەری ڕێچـکەی سیاسـی پارتەکـەمان و بەباشی نایناسن. ئەوەتا دەبینین لە دوو ڕێگاوە بۆی دەچن، هەندێکیان دەیانەوێ بەگیان و بەدڵ بێگـەنێ، ئـەوانی دیکـەش دەیانـەوێ شـۆڕش هەرلـە پەرداخـە ئاوێکـدا بخنکێـنن. ئەوەش گرفتێکە پێویستە بە ووردی لێکۆڵینەوەی لەسەر بکرێ.

بزاڤەکەمان بەشێوەیەکی دروست پـەرەی بـە هونـەر داوە، کـە دەشـێ بڵـێین بۆتـە زەمینـەك بـۆ زۆربـەی هەڵسـەنگاندنەکان. هـەر کەسـێك هـەوڵی داوە بـە گـوێرەی خـۆی هەڵیسـەنگێنێ. گەیشـتنمان بـەم ئاسـتە لەسـەر بناخەیـەکی زانسـتی خـۆی لەخۆیـدا پەرەسـەندنی ئـیرادەی مرۆڤـی سـەرکەوتووە. بزاڤـی وورە و بـڕوا بـەخۆبوون لەناخـدا دەوروژێنێت و لەگەڵ زانستدا دەیانکاتە یەك و بە جددیەوە کار دەکات بـۆ هێنانەکایـەی مرۆڤی خاوەن سیمای تایبەت کە توانای بونیادنان و داهێنانی هەبێ.

ئـەوەی تائێسـتا بونیـادنراوە لەنـەبوون پەیـدا کـراوە، ئەمـەش دەگەڕێتـەوە بـۆ خاسیەتی هونەری پارتەکەمان و بوونی توانای داهێنان تیایدا، واتا تایبەتمەنـدی PKK داهێنانە، هەر بۆیەش لەکاتی هەڵسەنگاندنی بزاڤەکەمان دەگەینە لێکدانەوەیەکی راست و دروست و بەباوەڕییەکی ئەوتۆ کە نزیکبوونەوە لـە پـارتی و پەیوەنـدی پێـوە کـردن و ناسـینی بەشـێوەیەکی لاسـایی شـتێکی نەشـیاوە. چـونکە ئێمـە نـاتوانین پارتەکـەمان بـە تێروانینێکی تەسك لە رووی مێـژوویی، کۆمەڵایـەتی، ئـابووری، رۆشـنبیری و رامیاریـەوە هەڵسەنگێنین. بەمجۆرە ناگەینە کرۆکی مەسەلەی ناسینی پارتەکـەمان، بـەڵکو پێویسـتە بچینە نێو ناخی لایەنە وورد و درشتەکانی، تاوەکو بەتەواوی لێـی تێبگـەین و خاسـیەتە تایبەتـەکانیمان بـۆ دەرکـەون. ئەگـەر سـەرنجێکی مێـژووی مرۆڤایـەتی و گەشەسـەندنی شارستانیەت و پێکهاتنی چینە فەرمانڕەواو کۆلۆنیالیستیەکان و سیاسەتی فاشـیزمانەیان بدەین، ئەو کاتە دەگەینە ئەو سـەرنجامەی کـە پێشـەنگی ئـەم سیاسـەتە کۆلۆنالیزمییـە، دەوڵەتی تورکیایە، کە لە پەیڕەوکردنی شەڕی تایبـەت و کوشـتن و تـالان و تێکشـکاندنی گشـت شـیرازە مرۆڤایەتیـەکانی گـەلان، لـە سیاسـەتی دەرەوە و ناوەوەیـدا، ئـەم شـتە گەیشـتۆتە دواڕادە. ئـەمرۆش ئـەم دەوڵەتـە تـەواوی هێـزی خـۆی بـەنیازی لـەنێوبردنی

بزاڤی رزگاریخوازی کوردستان خستۆتە گەڕ. جا ئەگەر ئێمە شارەزای ئەم سیاسەتە کۆلۆنیایزمە ببین، ئەوا لەرۆڵی مێژوویی ئەم شۆڕشەی کوردستان تێدەگەین کە هەروا بەرێکەوت سەریهەڵنداوە و دەرنەکەوتۆتە سەرشانۆی مێژوو.

هەر تەنیا بە بەراودکردنێکی مێژوویی ساکار بۆمان دەردەکەوێ کە لە رۆژگاری پێکهاتنی چینە دەسەڵاتدارەکانەوە تا ئێستا لێکچوونێکیان لە نێودا هەبووە، لەوەدا کە پشت بەستی هەموویان ئەو سیاسەتە کۆلۆنیالیزمە کۆنەپەرستیە یە کە دەیەوێ شیرازە مرۆڤایەتیەکان لەنێو بەرێ و لە بەردەم پەرەگرتنی بزاڤە شۆڕشگێڕەکانی گەلان بگرێ. هەروەها بۆمان دەردەکەوێ کە ئامانجی بزاڤە شۆڕشگێڕیەکانیش لەیەکتر دەچن، لەوەدا کە هەموویان مەبەستیان هێنانە کایەی دەسەڵاتی گەل و رزگارکردنی نیشتمان و نەهێشتنی ژێر دەستەیی کۆلۆنیستەکانە، بە پشت بەستن بە توندوتوێژی شۆڕشگێڕیی. هەر لەبەر ئەوەش پێویستە ئەمڕۆ چاکتر لەراستی شەڕ تێبگەین. ئاشکراشە بزاڤی شۆڕشگێڕی هیوای ملیۆنەها کەسی ژێردەستەی لەخۆوە گرتووە و چاووگی ورە و بڕوایە.

بزاڤی رزگاریخوازی کوردستان بە پێشەنگایەتی PKK کە لەم رۆژگارەدا لەگەرمەی شەڕێکی شۆڕشگێڕانە و ژیانیدایە. لە رووی جۆری هێزەکەی و دژە هێزەکەی لە زۆرلایەنەوە لە بزاڤە شۆڕشگێڕیەکانی مێژوو دەچێ. لێرەشدا راستی شەڕ بەمشێوەیە دەردەکەوێت.

ئەگەر چاوێك بە شۆڕشی ئیسلامدا بگێڕینەوە و شیبکەینەوە ئەوا دەبینین حەزرەتی محمد پشتی بە ئەوزاری پێغەمبەران بەستبوو، لە قورئانیشدا هەر وا هاتووە، ئەگەر لە بارودۆخی شۆڕشەکەش بکۆڵینەوە، دەبینین کە تیرە عەرەبەکان لەو رۆژگارەدا لەنێو خۆیاندا لەناکۆکی و ململانێدا بوون. شێوازی ژیانیان بریتی بوو لە کۆچبەری بەدەشتە بیابانییەکاندا، نەزان و دواکەوتوو و بەرچاوتەنگ بوون و دژی هەموو جۆرە پەرەگرتنێك دەوەستان و هەردەم لەگەڵ بازرگانە جوولەکەکاندا ناکۆك بوون. لەلایەکی تریشەوە هیوایەکیان بە ژیان هەبوو، جا ئەوەی حەزرەتی موحەمەد پێیهەڵسا، زیندوو کردنەوەی مرۆڤایەتی بوو. هەر بۆیەش ئەو ژیانە لەلایەن ئەوەوە روون دەکرایەوە و پەرەی پێ دەدرا، بۆ ئەو تیرە عەرەبانە وەك سەرابی تریفەی مانگ وابوو لە دەشتی بەرفراوانی بیاباندا. واتە حەزرەتی موحەمەد بۆ ئەوانە مانای ژیان بوو. لەو نیمچە

دورگەیەدا کە لە مێژووی کۆنییەوە پابەندی باری قورسی شیرازە کۆنەپەرستیەکان بوو و شوێنەواری سیاسەتی زۆر لەهۆزەکانی نەتەوەی جوولەکە و ئەو نەتەوانەی پێوە دیار بوو کە موسا نەفرەتی لێ کردبوون. بەڵێ حەزرەتی موحەممەد بەرەنگاری ئەو کەسانە دەبۆوە کە دەیانخواست مرۆڤایەتی نەهێڵن و لەسەر بناخەی کۆنەپەرستانە هەموو شتێك داروخێنن و تەگەرە بخاتە بەردەم پەرەگرتنی هیوای ئەو گەلە ستەمدیدانەی، کە لەژێر فشاری باری قورسی کۆیلایەتیدا دەیاننالاَند و چاویان بڕیبووە رزگاربوون.

راستیەکی مێژووییە کە دیاردەی نوێ شوێنی دیاردەی کۆنی بەسەرچوو دەگرێتەوە، جا ئەو سەردەمەی کۆیلایەتی هەزار ساڵی بەسەردا تێپەڕبوو و لە تێکشکاندنێکی دڕندانەی شیرازە مرۆڤایەتیەکان و رێگرتن لە پێشکەوتن بەولاوە شتێکی دیکەی لە هەگبەدا نەبوو. هەر دەبوایە شۆڕشێکی نوێخوازانە واقیعەکە بگۆڕێ. لەو قۆناخەدا شتێکی ئاسایی بوو لە منداڵدانی مێژوودا کەسایەتیەکی مەزنی وەك حەزرەتی موحەممەد لەدایك بێ، کە هیوای ملیۆنەها کەسی لەخۆوە گرتبوو. مادام بارودۆخەکە هێندە شیاو و پێگەیشتووبێ کە هەر بەتاقە تروسکێك دارستانێك گڕ بگرێ و موعجیزەیەك بێتە ئارا، ئەوا هەرچی لەمپەرێکی بێتە رێ رایدەماڵێ. ئەم راستیە حاشاهەڵنەگرەی مەزنێتی حەزرەتی موحەممەد وەك پێغەمبەرێك، بەردەوام بە درێژایی مێژوو خۆی لەوەدا دەسەلمێنێ کە ئەو کەسایەتیەی لە رۆژگارێکی پڕ لە ئاستەنگییدا ببێتە هێزی چارەسەر، ئەوا لە کاروانی مێژوودا نەمردەبێ و دوای هەزاران ساڵیش ناوی وون نابێ.

مەزنێتی شۆڕشی فەرەنساش هەر بەهەمان پێودانگ شیدەکرێتەوە. مۆنارشییەکان بەرجەستەی کۆیلایەتی هەزاران ساڵ و ئاستەنگ بوون لەبەردەم نوێکردنەوەوە، هەڵدەستان بە لە باربردنی تەواوی شیرازە و بەها مرۆڤایەتیەکان و دژە تەنی پەرەگرتن بوون لە جەستەی ئەوروپادا. ئەو مۆرناشیە دەرەبەگانەی وەك ماری ئەنتوانێت و شالوسی، مۆتەکەیان بوون. بۆیە نوێخوازانی شۆڕشگێران لەژێرەوە لە کەف و کوڵ و سەرەتایەکدا بوون لەپێناو پێویستی هاڕین و سەرنگوونکردنی مۆنارشییەکان. جا لێرەدا دەتوانین بڵێین ئیدی مێژوو رۆژمێری ماری پێچایەوە و کردیە بەردەبازی رێگای نوێنەرانی چینی بۆرژوا کە کەڵکیان لە بارودۆخەکە وەرگرت و دروشمی "ئازادی،

یەکسانی، برایەتی" یان هەڵگرت. هاوکات فەیلەسووفە فەرەنساییەکانیش چرای رۆشنکردنەوە بواری هزریان داگیرساند و سەرکردە سەربازیەکانی وەك ناپلیۆن دەستیان بە بەفتوحات کرد. لەلایەکەوە هەر سەربوو بەتەوری زەبەلاح دەیان پەڕاندن، لەلایەکی دیکەشەوە دروشم و بانگەوازی ئازادی بەوپەڕی بەختیاریەوە لەنێو سوورایی خوێندا دەدرەوشانەوە و گوڵی سەربەستی ئەو شۆڕشە تا ئەمڕۆکەش رۆڵی کاریگەری خۆی دەبینێ و، دەپشکوێ.

مەزنێتی شۆڕشی ئوکتۆبەر لە روسیاش کە رۆژگارێکی نوێی لەمێژووی مرۆڤایەتیدا هێنایە ئاراوە، هەر لەهەمان جۆگەلەوە سەرچاوەی هەڵگرتووە. بەڵێ، کەسایەتیەکی زۆر رادیکالی وەك (عەلی) لە شۆڕشی ئیسلامدا و (بابۆف) لە شۆڕشی فەرەنسادا و چەپڕەوی شۆڕشگێڕ و کۆمۆنیست، مێژوویان پڕ لەسەرەوەری کرد. ئەو کەسایەتیانەی ویستیان ئازادی و یەکسانی و دادپەروەری بۆ مرۆڤ شیاو و رەها بکەن، کە سەدان ساڵ بوو زەوت کرابوون. ئەوان بۆ گێڕانی رۆڵی مێژوویی بەکاریگەر تێکۆشان، کەچی رۆژگاریان بۆ گەیشتنە ترۆپکی سەرکەوتن نالەبار و خۆشیان بۆ ئەو مەبەستە گونجاو نەبوون. گەلێکیان گیانی بەرەنگاریی و قارەمانێتییان نواند، بەلام هەر لەریزی چینە ناوەندیەکاندا مانەوە و نەیانتوانی خۆیان لە خەسڵەتە کۆنەپارێزەکانی ئەو چینانە رزگار بکەن، بەڵکو لەنێوان هەڵپەی پێشکەوتن و بەند و داوی دواکەوتوویيدا ململانێیان بوو.

شۆڕشگێڕانی ئۆکتۆبەر ویستیان ئەم رەوشە لەمپەری چینە ناوەندییەکان ببڕێ و کەسایەتی رادیکالی ئەوتۆ لەنێو پارتی بەلشەفیکدا دەرکەوون کە خولیای چینە ناوەندییەکانی پاکتاوکرد، بەوەش رۆڵێکی شۆڕشگێڕانەیان گێڕاو بەشێوەکی رادیکاڵیانە پەرەیان بەبوونی مرۆڤایەتیشدا. بۆ یەکەمجار لە مێژوودا رەنج سەردەکەوێ و چینی چەوساوەی ستەملێکراو دەسەلات دەگرێتە دەست. بەڵێ ئەم شۆڕشە کاریگەری لەمێژوو کرد و تائێستاش بەردەوامە و رێگایەکی مرۆڤانەی راست و دروستی ئاشکرا کردووە. جا ئەگەر ئەمڕۆ ئەو کۆنەپەرستانەی دەرگایان لەبەردەم گشتی خاچ پەرستەکاندا والاکردووە، توانیبێتیان هەرەس بە بەرهەمی بونیادنراوی شۆڕشەکە بێنن، ئەمە مانای ئەوە نییە کە لەمێژوودا هیچ رۆڵێکی نەبینیوە، چونکە شۆڕشێك بوو راستی یەکسانی سەلماند و روخسارێکی گەشی بە ژیانی مرۆڤایەتی بەخشی و بە مۆرکی ئازادیی

خەملاندی. ئەمەش بناخەکەی چەسپیوە و هەرگیز لەق نابێ.

شۆڕشی کوردستانیش لەژێر سایەی سەرۆکایەتی PKKدا پەرەی سەندووە و کۆمەڵگاکەمان لەڕیشەوە دەگۆڕێ. ئەو شۆڕشەی حەز و هیوای ژێردەستانی لەخۆوە گرتووە و بزاڤەکەشی دەروون زاخا و دەدا و، بەئەزموون وەرگرتن لە شۆڕشە پێشینیەکانی مێژوو سەرلەنوێ ورەی مرۆڤایەتی جۆش پێدەدات و پەرەی پێدەدات. واتە PKK خۆی لە خۆیدا بزاڤی گۆڕانێکی بنەڕەتی مێژووە.

هاوەڵانی حەزرەتی موحەممەدیش رادیکال بوون، لە رۆژگاری خۆیاندا بیروباوەڕ و سیاسەتێکی نوێیان داهێنا و کەوتنە رەخنە گرتن، لەکۆمەڵگای کۆن. لەسەرەتادا تێگەیشتن لەشۆڕشەکەیان ئاسان نەبوو، بەڵام کە تەقینەوە و بوونە هێزێکی کاریگەر لەسەر مێژووی مرۆڤایەتی و ژیاندنەوەی بڕوا بەخۆ بوون، کڵپە سەندنی ئەو شۆڕشە بەچەشنی بورکانێك رووی زەمینی هەژاند. ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ تایبەتمەندێتی ناواخنەکەی و رشدی جۆش و خرۆش و خۆشەویستی رقی پیرۆز. وێڕای لایەنی سیاسی و سوپاییەکەی کە سەرگوزشتە و شەڕێکی مەزن بوو، کەچی لەئاکامدا گەیشتنە قۆناخی دامەزراندنی ئیمپریاتۆریەت.

ئەگەر لەشۆڕشی فەرەنسا وورد ببینەوە، ئەوا زۆر شتمان بۆ روون دەبێتەوە. دەرکەوتنی چینی بۆرژوازی بە ناکۆکیەکانیەوە، پەیدابوونی فەیلەسوف و زانایان و هیوای ئازادی و گڕوتنی و تینی تایبەت لەناو شۆڕشدا و باڵادەستی مۆنارشی و کەنیسە لە رژێمی کۆندا و، دەرکەوتنی ناپلیۆن وەك سەرکردەیەکی سەربازی بۆرژوای بەهێز و بڵاوبوونەوەی شۆڕش لە ئینگلتەرا و فەرەنسا و ئیسپانیا و کەنارەکانی سوریا و میسر و کەنارەکانی مۆسکۆ، شۆڕش توانی لەماوەی 15 ساڵدا بەمرەنگە گەشە بکات. هۆی سەرەکی ئەم گەشەکردنەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو هیوا و کین و تووڕەیی و وشیاریەی کە لەخۆوەی گرتبوو. هەروەها بۆ چۆنێتی شێوازی دەربازکردنی ژیانی کۆن بە بڕیار و پێداگرتن لەسەری.

لەم رووەوە شۆڕشی بەلشەفیك زیاتر سەرنجی مرۆڤ ڕادەکێشێت، سوپای بەلشەفیك لەسەر بنگەی گیروگرفتەکانی ژیان و رشدی و هیوا و ورە و یەکسانی ئاوابوو، کە لەدواییدا توانی هەموو ئاسیا و ئەوروپا و ئەفریقیا بهەژێنێ، بە دامەزراندنی

ئیمپراتۆرییەت و پەیوەندیە نوێیەکان توانیان کاریگەری لەسەر هەموو دنیا دروست بکەن.

دەتوانین زۆر نمونەی تری مێژوویی بەنیازی هاوشانی و بەراووردکردن لەگەڵ بزاڤی پارتەکەمان PKK بخەینە بەرچاو. ئەو بزاڤەی حەز و ئارەزووی ئازادیخوازانەی مەزنی لەخۆوە گرتووە و نوێکردنەوەی هۆشیاری و وورە و ئازادی و داخوازی مەزنی لەخۆیدا بەرجەستە کردووە و، بە گرتنەبەری جۆرەها شێوازی فێربوون و فێرکردن، دەمامکی لەڕووی ناکۆکیە هەنووکەییەکان هەڵماڵیوە و بە تین و گوڕەوە بەرەنگاری تەواوی ئەو نەخشە گڵاوانەی کۆنەپەرستان بۆتەوە کە لە جیهانی ئەمڕۆدا، بەنیازی چارە رەشکردنی گەلان، هەوڵی پراکتیزەکردنیان دەدرێت. زەمینەی سەقامگیری پارتەکەمان لەتوانای بەرچاویدایە بۆ پەرەپێدان، کە لەتوێی هیوا و توانای PKKوە دێت. تا ئێستا مێژوو بزاڤێکی بەمرنگە بەهێزی بەخۆیەوە نەبینیوە، کە پشت بە هێزی خۆیی ببەستێ. بەبێ هیچ یارمەتی و پشتگیریەکی دەرەکی و نێودەوڵەتی. لەمانەش گرنگتر ئەوەیە کە ئاسۆ و ئامانجی خۆی بۆ گەیشتن بە واتای راستەقینە دەستنیشان کردووە و، لەپێناویدا خەبات دەکات. ئەمەش باوەڕی دەدات بە مرۆڤ و وورەی بڵند دەکات. لێرەدا دوژمن هیچ گرنگ نییە، بەڵکو گرنگ ئەوەیە کە تۆوی هیوا لە خوددا بچێنێ و لە هەموو گۆشەیەکی دنیادا بڵاوی بکاتەوە. ئەو کاتەش هیچ کەسێك ناتوانێت لەبەردەمیدا رابوەستێ و بەرەو شەڕی گەلەری هەنگاوی مەزن دەهاوێژێ. هەربۆیە دەتوانم بڵێم نزیکبوونەوەی راست لە PKK و تێگەیشتنی راستیەکانی، بە پێودانگی کلاسیکی و سادە ناسازێ، بەڵکو پێویستە پێودانگە مێژوویی، زانستی و ئایدیۆلۆژیەکان بۆ ئەو مەبەستە پەیرەو بکرێ و هەرچی تایبەتە بە پارتەکەمان وەك موڵکی سەرتاپای مرۆڤایەتی سەیر بکرێت.

لەوەش ئاگادارین کە هێشتا کەسانێکی کەم هەن لەناو ئێمەدا لە دەرەوەی رێکخستندا دەژین و ژیانی خۆیان بەشێوەیەکی نافەرمی بەسەر دەبەن، لە بەرامبەر ئەمەش بەشی هەرە زۆری هەڤاڵانمان بە شۆڕشی رزگاریخوازی گەلەکەمان PKK وە گرێدراوە و گەشبینن، لەلایەکی دیکەوە بزاڤەکەمان لە پەرەگرتنێکی نەپساوەدایە لەدژی یاسا فەرمیەکانی دەوڵەتی تورکیا، کە بە زەبری هێز و خستنە گەڕی شێوازی دەمامکدراو بەسەر گەلەکەماندا سەپاندوویەتی. هەر لەم کاتانەشدا بەچاوی کەم بایەخ

سەیری توانای دەوڵەت ناکەین، ئێمە دژی سیستەمی دوژمنێك دەجەنگین، کە نوێنەری تەواوی ئیمپراتۆریەتە کۆنەکانی مێژووە؛ وەك ئیمپراتۆریەتی فەرەنسی، یۆنانی، رۆمانی، بێزەنتی، ساسانی و سەلجوقی و عوسمانی، ئەم دەوڵەتە نەگریسە هێزی خۆی لەو ئیمپراتۆریەتە کۆنانەوە هەڵێنجا و لە ژێر فەرمانڕەوایی مستەفا کەمال پاشادا دامەزرا. ئەگەر زیاتریش بەناخی رابردوودا رۆبچین، ئەوا بۆمان دەردەکەوێ کە لەرۆژهەڵاتدا دەوڵەتی تورکیا نوێنەری پاشماوەی پاشایەتییە و بگرە میراتگری شوێنەواری ئەو کۆت و پێوەندە کۆلۆنیالیستانەیە کە هەزاران ساڵ پێش ئێستا لەلایەن پاشاکانی رۆژهەڵاتەوە بەسەر گەلانی ناوچەکەدا سەپێنرابوون، کە هەرە دواییەکەیان سوڵتان عەبدول حەمید بوو. بەڵام نابێ ئەو رووداوە سەرنج راکێشانەی سەردەمی دوایش لەیاد بکەین کە ئەوە ئاشکرادەکەن دەوڵەتی تورکیا کاریگەری شۆڕشی ئۆکتۆبەر و لێشاوە شۆڕشگێڕیەکی قۆستەوە و بە شێوەیەکی هەلپەرستانە بۆ مەرامی لەخشتەبردن بەکاری هێنا. ئەگەرچی بۆی نەلوا لە ژێر ئەو پەردەیەدا بەردەوام بێ، ئەوا لە ئاکامدا خیانەتی لەو شۆڕشە کرد و بە گۆڕانی بارودۆخ، بەژرەوەندیەکانی بە ئاقاری ئینگلیزەکاندا وەرچەرخاند.

ئەگەر ئێستاش لەم قۆناخەدا دەوڵەتی تورکیا بەووردی هەڵبسەنگێنین، ئەوا دەبینین نموونەی ناشیرینترین سیاسەتی کۆلۆنیالیە و تاوانبارترین شێوازی ستەم چەوساندنەوەی خستۆتە گەڕ. شتێکی شایستەشە بڵێین ئەوەی بەم ئاستەی گەیاندووە، کەڵك وەرگرتنە لە قۆستنەوەی ئەم کە قۆناخە بەشێوەیەکی هەلپەرستانە بۆ خزمەتی خۆی بە پشتیوانی هێزە ئیمپریالیستەکان بەکاریهێنا. ئەوەتا بەردەوام هەڵپەیەتی بۆ خۆگونجاندن و چوونە نێو ناتۆ (پەیمانی باکووری ئەتڵەنتی) و ئەنجومەنی ئەوروپی، تەنها بۆئەوەی پەرە بەخۆی بدات.

رژێمی تورکیا مێژووەکەی بە خوێن سوورە، پڕە لە چڵێسی و کۆنەپەرستی و پشت بەستەی پەرەپێدان و داهێنانی نوێی شەڕی تایبەتی و بە نیازی لاوازکردنی هێزی رزگاریخوازی گەلەکەمانە.

ئەگەر سەرنجی مێژووی پارتیمان بدەین؛ ئەوا دەبینین وێڕای ئەو هەموو سیاسەتی ستەم و چەوساندنەوەیەی داگیرکەران کە دەرهەق بە گەلەکەمان پەیڕەویان

کردووه، ئەم گەلە هەمیشە سەرچاوەی هێزی بنـەڕەتیمان بـووە و بـە هـەموو شـێوەیەك پشـتمان پـێ بەسـتووە و، هـیچ کاتێـك بـە بچـووکمان دانـەناوە، بـەڵکو بـە پێچـەوانەوە تروسـکەی راسـتەقینەی هیوامـان بـووە و رۆژ لـەدوای رۆژ ئـەم هیوایـەمانی گەشـەدارتر کردووە و سەقامگیریان کردووە بۆ ئەوەی ببین بە خاوەن هێزێکی مەزن بـۆ رووخانـدنی دیـواری زۆرداری و رامـاڵینی سـتەمکاران. نـابێ لـە یادیشـمان بچـێ کـە گەلەکـەمان بـە پێچەوانەی گشت یاسایەکی فەرمی و شیرازەی مرۆڤایەتی، کۆیلەئاسا جلّەوکێش کـراوە و بواری پەرەگرتنی لەبەردەم داخراوە. هەربۆیە تـا ئێسـتاکەش مێـژوو مـوڵکی ئـەو چـینە دەسەڵاتدارانەبووە کە ویستویانە مرۆڤایەتی بەرەو قۆناخی ئـاژەڵێتی، واتـە قۆنـاخی بـێ یاسا و رێسا بگێڕنەوە. بـەڵام دەبـێ لـەو راسـتیەش تێبگـەین کـە ئـیتر هێـزە داگیرکـەر و هەلپەرسـتەکان نـاتوانن لەمـەودوا کۆششـی گـەلانی ژێـر دەسـتە پێشـێل بکـەن و راسـتیە مێژوویـەکان بشـێوێنن و حەشـار بـدەن. چـونکە ئـەمڕۆ پـەردەی سـەر ئـەو روخسـارە کۆلۆنیالیستیە هەڵماڵدراوە، کە بە درێژایی قۆناخەکانی رابردوو، بـە دزیـنی کەلـەپووری گـەلان و لـەباربردنی بـەها مرۆڤایەتیـەکان مێژوویـەکی بـێ ئابڕوویـان بـۆ خۆیـان تۆمـار کردووە و خۆیان وەك پارێزەر و میراتگر ناساندووە. هەرچەندە شەڕە تایبەتیـە نەخشـە بۆکێشراوەکەیان بە هێزیش بێت، دیسان لە کۆتاییدا تەنیا هێزی رەنج و ئەو شەڕەی کە بەوشیاریی و بە فارەمانێتیەوە پیادە دەکرێت، سەر دەکەوێت. ئەم راستیەش سەلمێنراوە، چـونکە بەدرێـژایی مێـژوو ئـەو شـەڕە سـەربازی، سیاسـی و کۆمەڵاتییـەی کـە هێـزی زۆرلێکراو و چەوساوە پیادەیان کردووە، بـە بـەردەوامی سـەرکەوتنیان بەدەسـت هێنـاوە. لەبەر ئەوە ئەگەر بە شێوەیەکی راست مێژوو هەڵبسـەنگێنین، ئـەوا بـە ئاشـکرا بناخـەی هێزە مێژووییەکەمانتان بۆ دەردەکەوێت؛ هەرچەندە ژمارەشمان کەم بێ، دوژمنـەکانمان خاوەن پیلانێکی کۆنەپەرستی بەتواناش بن، دیسان هیچ کەسێك ناتوانێت لـە بەرامبـەر ئێمـەدا رابوەسـتێت و تـای تـەرازووی سـەرکەوتنەکانمان لاسـەنگ بکـات. چـونکە پشـت بەستەی ئێمە داهێنەری بەهێز و پڕ هیوای ئەو گەلە ستەمدیدەیەن، کـە دواڕۆژ رۆشـن دەکاتــەوە و کــۆت و زنجـیری داگیرکـەران دەپچـڕێنێ. PKK پشـت بـەم هێـزە دڵێـرە دەبەستێت و هەر بەم هێزەش بەرەو لوتکەی سەرکەوتن هەنگاو دەهاوێژێ.

ئــەمجارە لەســەر چـۆنیەتی سـەرکەوتن و بنــەماکانی سـەرکەوتن چـین و چـۆن دەتوانین پێیان بگەین رادەوەستین. دەبێ بنەماکانی سەرکەوتن لـە رێگـای شـیکردنەوەی

بارودۆخی کوردستانەوە بناسین، چونکە لە واقیعێکی وا دواکەوتوودا کە گەل هەر ئەوەتا هەناسەی لەبەردا ماوە، لە هیوای ژیان بەولاوە هیچیتری بە دەستەوە نەماوە و، هەموو سیاسەتێکی فشار و ستەم و زۆری کە تەنانەت لەسەر ئاژەڵیش پەیڕەو ناکرێت لەسەر ئەو پەیڕەوی دەکەن. بۆ گۆڕینی ئەم واقیعە پێویستە بزاڤی شۆڕشگێڕی بە دروستی هەڵبسەنگێنین و تۆوی هیوا لەناخی مرۆڤدا بچێنین و، لەگەڵ رەنجی راستەقینەدا یەك بگرین. ئەگەر دەتانەوێ بژین پێویستە بزاڤی هیوا بتەقێننەوە و بیکەنە شەڕێکی شۆڕشگێڕی و بە شێوەیەکی راست تەماشای واقیع بکەن ئەمە راستیەکە پێویستە هەموو کەس بیزانێ، چونکە دوژمن توانیویەتی هەموو سامانی سەر زەوی و ژێر زەوی وڵاتەکەمان بە تاڵان ببات. هەڵبەتە بە سەپاندنی کۆت و پێوەندی کۆیلایەتی پڕوپووچ توانیویەتی خودی مرۆییانەی مرۆڤی کوردی لەبوونی خۆی نامۆ بکات و بیخاتە ژێر کاریگەری رۆشنبیری بێگانەوە، بەڵام هیچ کاتێك ئەمە ئەوە ناگەیەنێ کە واز لەم گەلە دەهێنین، بەڵکو بە پێچەوانەوە ئەو هێزە سەرەکیەی کە دەتوانێ ببێ بە بناخەی هەر بزاڤێکی شۆڕشگێڕی، ئەم گەلەیە. PKKش بزاڤێکە هێز و تواناکەی لەم واقیعەوە سەرچاوە دەگرێت.

چۆن دەتوانین سەرلەنوێ مرۆڤ بونیاد بنێینەوە؟ بەڵێ لێرەدا دەبێ بە راشکاوی دان بەوەدا بنێین کە گەلەکەمان تائێستا هەموو شێوازێکی دەرهەق بەکارهێنراوە و دوژمن بە داوێن پیسی رەفتاری لەگەڵدا کردووە و، هەموو بەها مرۆڤایەتیەکانی بە تالان بردووە و بە هەموو شێوازێکی خراپیان بەکار هێناوە. ئەمە راستیەکە دەبێ بزانین. بەڵام لەبەرامبەر ئەمەدا دەبێ ئەوەش بزانین کە ئێمە خاوەنی گەلێك کەسانی نەبەزین، پێویستە ئەوانە بکەینە چاووگی بڕوای شۆڕشگێڕانە و متمانەی دووبارە دامەزراندنەوەی کەسایەتی مرۆڤ لە کوردستاندا. ئەرکی هەموو شۆڕشگێڕێکیشە پەی بەو راستیە ببات. هەر تەنیا بە کەمێك وورە و باوەڕی دەتوانن تۆوی ژیانێکی نوێ بچێنن و دەروازەی پەرسەندنە مرۆییەکان والا بکەن. لێرەدا پرسیارێك دێتە ئاراوە ئایا چۆن دەتوانین سەرلەنوێ مرۆڤ بونیاد بنیێنەوە؟ گەلێك لەسەر ئەم خاڵە راوەستاین و گەلێك جاریش هێناومانەتە سەر زمان و بەردەوامیش باسی دەکەین؛ لەناو ئەو بارودۆخ و جێگایەی کە تێیدا گەورە بووین دەیانگووت: کۆتاییان پێهاتووە و ناتوانن جارێکی دی

ببوژێنەوە و بگەڕێنەوە سەر هۆشی خۆیان، بەڵام ئێمە بەو پرسیارە چاوی خۆمان کردەوە.

ئێمە کێین و نوێنەرایەتی کێ دەکەین؟ چۆن دەتوانین ببین بە مرۆڤ؟ کاتێك ئەو شتانەمان دەردەبڕی، هەموو کەس گاڵتەی پێ دەکردین، تەنانەت نزیکترین کەسی ئێمە پێمان پێدەکەنی. بەڵام ئێمە جەختمان لەسەر هەبوونی خۆمان کردەوە و بەمشێوەیە چووینە ناو ژیانەوە. لێرەدا ئەو پرسیارە خۆی قوت دەکاتەوە لەجێگایەکدا ئەگەر سووربوون، پێداگرتنی لەگەڵدا نەبێت، مرۆڤ چۆن دەتوانێت خۆی پێشبخات؟ چی روو دەدات ئەگەر یەکێ هەڵسێ و جەخت لەسەر ئەوە بکات کە پێویستە ببێت بە مرۆڤ و هاوار بکات و بڵێت: ئایا من مرۆڤم، دەمەوێت ببم بە مرۆڤ؟ بەڵێ بە هەندێ خۆزگە و خەون و هیوا و ئاوات دەتوانێ ئەمە لە واقیعدا بەرجەستە بکات، نەك هەر ئەوەندە بەڵکو دەتوانێ زاڵیش بێت بەسەر ئەو کۆت و پێوەندانەی کە لە چوارچێوەی دامەزراوی خێزاندا گیریان بەتاکە کەس خواردووە و پەلوپۆی ئازادی دەربڕین و بنیادنانیان ئیفلیج کردووە. ئەمڕۆ ئەم شتانە لەناو PKK دا بوونەتە راستیەك و، پێویستە ئەو راستیانەش باش بزانین کە پێشەنگی ئێمە، لەسۆنگەی ئەو لەخۆ پرسینەوە و پێداگرتنەوە و، بە دووبارە هۆش بەبەر مێشکدا کردن پەرەی گرتووە.

لە مێژووی پارتی و پەرەسەندنی سەرۆکایەتیماندا، وەڵامێکی راست و گونجاوی ئەم دامەزراوەمان " مؤسسه القیاده " داوەتەوە و، خۆمان نەخستۆتە ریزی دۆڕاوەکان. هەر بۆیە لەناو خۆماندا کەسایەتی دۆڕاو پەسند ناکەین. سەرۆکایەتی نە لەدوور و نەلە نزیکەوە پەیوەندیەکی بەو کەسایەتیە دۆڕاو، خۆفرۆش و ئەو کەسانەوە نییە کە لەبەرامبەر رژێم خۆیان دۆڕاندووە. لەوەش زیاتر بگرە هیچ پەیوەندیەکی بەوانەوە نییە کە لەناو گەلدا دیماگۆجن. بەڵکو سەرۆکایەتی پەیوەندیەکی پتەوی لەگەڵ خەباتی ئایدیۆلۆژی و مەعنەویات و هیوا و کاری رێکخستن و بەرجەرستەکردنیان لەناو ئەو بزاڤەدا کە لە کۆتاییدا سەرکەوتن بەدی دێنێت، هەیە. ئەمەش بە پەرەسەندنێکی هەمەلایەنە دادەنرێت. لێرەدا گرنگ ئەوەیە کە ئەگەر مرۆڤ بەسەر دەروونی خۆیدا زاڵ بێت و هەنگاو بهاوێژێت، ئەوا دەتوانێت سەرکەوتن بەدەست بخات. **ئەو مرۆڤەی کە نەتوانێت لەناو شۆڕشدا سەرکەوتن بە دیبێنێت، ئەوا پێویستە بە پێودانگە سەرەکیەکان خۆی هەڵسەنگێنێت، ئەو کاتە دەزانێت بۆچی سەرنەکەوتووە. هۆی سەرەکی**

سەرنەکەوتنی ئەو کەسایەتیانەش لە زۆربەی کاتدا دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی کە لەسەر ئەو دەرفەتە ماددی و مەعنەویانەی کە پارتی بۆ خزمەتی شۆڕش خستوویەتیە بەردەستیان دەژین. ئەمەش شتێکی هەڵەیە، چونکە ئەو دەرفەتانە موڵکی ئەو نین، بەڵکو موڵکی گەل و مێژوون کەسی مافی نییە کە بۆ بەرژەوەندی خۆی بەکاری بهێنێ و کەسیش ئەو مافەی نییە لەسەر ئەو ژیانەی کە پێشکەشی دەکرێ، دابنیشێ خۆی بە گەورە بزانێ. هەروەها کەس مافی نییە گەمە بەو شتانە بکات کە شۆڕش دەیخاتە بەردەستیان.
ئەمجۆرە کەسایەتیانە، لەناو شۆڕشدا دز و راستڕەوون، یان لەناو رێکخستندا بە کورتبین و کەم توانا لەقەڵەم دەدرێن. لەکاتی تەنگانەدا دەبینین چۆن ئەوانە بە شێوەیەکی هەلپەرستانە دەچنەوە باوەشی رژێم و، لەوێدا هەندێك بەئاشکرا لەبەرگی فەرمیدا دەناسرێن و هەندێکی دیکەشیان دەبنە سیخوڕ و کرێگرتەی نهێنی. هەندێك کەسایەتی تر دێنە ناو ریزەکانمان کە تا دواڕادە بێ هیوا و بێ وورە ماون و هیچ بڕوایەکیان نەماوە و خاوەنی هیچ کینی پیرۆز و تووڕەیی و قسەیەك نیین تاوەکو بڵێن: ئەوە رێباز و ئیرادەی ئێمەیە بۆ رزگار کردن. ئەوانە کەسایەتی کۆیلەن و، بەو کەسایەتییەی خۆیان هەتا دوایی و بەتوندی بەرژێمەوە گرێدراون، تایبەتمەندی کەسایەتی رژێمی داگیرکەر بۆ خۆیان دەکەنە ژیانێك و دەیانەوێت بەم شێوازە خراپە لەناو ئێمەدا بمێننەوە و بەدەوامی بەمانەوەی خۆیان بدەن. لەناو ئەمجۆرە کەسایەتییانەدا سەرکردە هەڵناکەوێ، چونکە ئەمانە گەمە دەکەن و دەبنە مەترسیەك لەسەر رێکخستن و ئاستەنگی لەبەردەم پێشکەوتنی بزافی رزگاریخوازیدا دەنێنەوە. ئەو دوو جۆرە کەسایەتییەی کە باسمان کرد بەزانایی بێت یان بە نەزانی دڵسۆز بن یاخود نیاز خراپ، زێدە گرنگ نییە، بەڵکو گرنگ ئەوەیە کە ئەمانە ئەگەر بەمشێوەیە لەناو شۆڕشدا بەردەوام بن، ئەوا دەبنە هۆی دواکەوتن و زۆری و زەحمەتی بۆ شۆڕش. لەبەر ئەوە پێویستە لە دژی ئەم دووڕوانە کە لە فەرهەنگی سۆسیالیزمدا بە "هەلپەرست" ناسراون بجەنگین، چونکە چەندە بزافەکەمان لەو نموونانە پاك بکرێنەوە، ئەوەندەش هێزی پێشڕەوێتی پارتیمان پتە و دەبێ و بەرەو هێنانە دی ئامانجەکان هەنگاوی گەورە دەهاوێژێ. کەواتە ئەو شۆڕشەی کە لەبەرامبەر ئەمانە تەگبیری خۆی وەرنەگرتبێ، گەمژەیە.

لە شۆڕشەکانی جیهانیشدا گەلێك لەم پرسانە دەرکەوتن، بۆ نمونە لە شۆڕشی

ئیسلامدا کەسایەتی وەك "ئیمامی عەلی"، لە شۆڕشی فەرەنسیدا بزاڤی"بابۆف"و لەسەردەمی هاوچەرخیشدا بزاڤی"لینینیزم" تەگبیریان بەرامبەر ئەو دووڕوانەی کە ویستویانە خەنجەری ژەهراوی لە پشتی شۆڕش بدەن وەرگرتووە. ئێمەش لەسەر هەمان بنەما دەتوانین زیاتر پەرە بە سەرۆکایەتی بدەین.

پارتی کرێکارانی کوردستان PKK بە ئەزموون وەرگرتن لە گشت سەرۆکایەتیە مێژوویەکان و هەڵوێست وەرگرتن لەدژی ئەو کەسایەتیە لاوازانەی کە بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ هێز و ئاکاری خۆیان لە ڕژێمی دەسەڵاتدار وەردەگرن، پەرەی بە هونەری سەرۆکایەتی داوە. هەر ئەمەشە هۆی ئەو پەرەسەندنە بەرچاوەی بزاڤەکەمان. لێرەدا پرسیارێك خۆی زەق دەکاتەوە، ئەویش ئەوەیە هونەری سەرۆکایەتی چییە و چۆن دەتوانرێت ئاوا بکرێت؟ لە وەڵامدا دەڵێین ئەگەر لەبەرامبەر هێرشی ئەو لایەنانەی کە باسمان کرد بە ووردی لە خۆت ڕابمێنی و بەباشی بەناخی کێشەکاندا شۆڕببیتەوە و لە دژی چەمك و بۆچوونە هەڵەکان بجەنگی و بەرەو رووی نزیکترین کەسی خۆت ڕاوەستی، ئەوا دەتوانیت ببیت بە سەرکردەیەکی باش. ئەگەر شێوەی پرسەکە و شێوازی نزیکبوونەوە و مەوداکەی باش تێگەیشتی، ئەوا دەتوانیت هونەری سەرۆکایەتی پێش بخەیت. PKK بە گەورەترین بزاڤ دادەنرێت لەبابەتی هونەری سەرۆکایەتی و شێوە و شێواز و مەوداکانیدا. بەبێ دەرك کردن بەو ڕاستیە، هیچ کەسێك ناتوانێت لە هونەری سەرۆکایەتیدا پێشکەوتن بەدی بهێنێت. باشە شێوازی PKK چۆنە؟ چۆن دەتوانی لەناو PKK دا پێشبکەوی؟ PKK بە هاوسەنگی لەگەڵ شێوە و ناوەرۆك، ڕق و کینی پیرۆز و تورەیی و هۆشیاری زانستی ڕەفتار دەکات و پێکەوەیان دەبەستێتەوە. هەر لەسەر ئەو بنەمایە PKK توانیویەتی وەك توانستی دەنکە گەنمە شامیەك، وزەیەکی گەورە پەیدا بکات و بۆ دەرەوەی ئاراستە بکات و، لە کاتی تەقاندنەوەشدا کاریگەریەکی گەورە بەسەر دەووروبەردا بەجێ بهێڵێت. هەروەها PKK بەدوای ڕێگاچارەی دروستی وەك، شێوە، شێواز، دابەش کردنی کار، پڕوپاگەندە و هاندان، ڕێکخستنی گەل، ڕێکخستنی بنگەی پارتی، تێپەڕاندنی سەرەتا و گەیشتن بە ژیانی گشتیدا، وێڵ بووە.

هەموو ئەمانە جێگای خۆیان لەناو PKKدا دەگرن و پەرەشیان پێدەدەین. بێگومان بزاڤێکی بەمرەنگە بەخێرایی سەرکەوتن بەدەست دەهێنێ. بەڵام دەبێ لەوەش

وریابین، که دوژمنان هەڵپە دەکەن و تەگەرە دەخەنـە بـەردەم پەرەسـەندنەکان و کـەڵك لەخاڵە لاوازەکان وەردەگرن. بـۆ پووچـەڵ کردنـەوەی ئـەمجۆرە خـۆ مەڵاسـدانەش، دەبـێ ئاگـای گورجوگـۆڵی و تـانوپۆی خـەبات و خێرایـی شـێوەی گونجـاوی هەڵبـژاردن بـین و بەشـــێوەیەکی بـــاش هەڵبیبســـەنگێنین. بەمشـــێوەیەش دوژمـــن نـــەدەتوانێ زەمینـــەی بونیادنانمان لەق بکات.

ئەگەر بە راستی دەتەوێ پەرە بە هونەری سەرۆکایەتی بدەیت و شایانی ئەو بیت، ئەو کاتە پێویستە ئـەم خێرایـی و تـان و پۆیـە بگریـت و بـە شـێوەیەکی سـەرکەوتووانە بەکاری بهێنیت. چونکە شۆڕشەکان زمانێکی تایبەتی خۆیان هەیـە، ئـەو زمانـەی تـۆ بـە گوێرەی ئارەزووی خۆت کە هەر بە وشـە ریزکـردن هەڵدەبـژێری، شـایانی شـۆڕش نییـە، بەڵکو، هێزی بەڕێوەبردن و رێکخستن هەموو شۆڕشەکان پەیوەستە بە زمانی شۆڕشـەوە. ئەویش بریتییە لە شێوازی دروست و وتاربێژی. لە شۆڕشەکاندا گەلێك کەسایەتی مەزن و بەکاریگەر و بەتوانا لەم بوارەدا دەرکەوتن، تەنانەت سەرکردە سیاسی و سـەربازیە بـە هێز و بە تواناکانیش لەم رێگایەوە گەیشتوونەتە ئاراستەی خۆیان. بۆ نمونە؛ لە شۆڕشی بەلشەفیکدا "ترۆتسکی"و لە شۆڕشی کۆیلەداری "رۆما" دا "شیشار" بـەهێزی وتاربێـژی ناسران. لە یۆنانیشدا گـەلێك وتاربێـژی مـەزن و بـەتوانا دەرکـەوتوون، تـا گەیشـتوونەتە رادەی دیماگۆجیـەت. ئـەوەش لەبـەر ئـەوەی کـە لـە وتارەکانیانـدا رژێمیـان بەبنچـینە گرتووە. لە شۆڕشی ئیسلامیشدا قورئان بە وتارێکی مەزن دادەنرێت، کە بـە زمانـە پـاراو و رەوانبێژیەکەی دەناسرێتەوە و، تا ئێستاش وتاربێژی قورئان بە بەهێزترین وتاربێـژی دادەنرێـــت، کـــە ئـــاوازێکی مۆســـیقای تێدایـــە و وەك شـــیعر دەخوێندرێتـــەوە. زمانـــە رۆمانسـیەکەی شۆڕشـی فەرەنسـیەکانیش تـا ئـەمڕۆش کاریگەریەکـەی هـەر بەردەوامـە، بـەڵام بەلشـەفیەکان بـە پڕوپاگەنـدە و هانـدان بـەناوەبانگ بـوون و لـەم رێگایەشـەوە سەرکەوتنیان بەدەست هێنا. هەموو لایەنەکانی ئەم مەسـەلەیە روون و ئاشـکرایە، وەکـو دەنکە تۆوێکە و لەپاشان گەورە دەبێت و دەبێتـە هـۆی دارشـتنی زمـانێکی دەوڵەمەنـد و گەورە. لەبەر ئەوە ئەو وتووێژە سەرنج رادەکێشێ و کاریگـەر دەبـێ و رۆڵێکـی گـەورەش لەپەرەسـەندندا دەبـینێ. هـەروەها هەرچـەندە ئـەو دەنکـە تـۆوە لـەجێگای خۆیـدا بـێ و راست بێ ئەوەندەش رۆڵی خۆی لە راستی زماندا دەبینێ و بەمشێوەیە دەبێتە بانگەوازی

ژیـان. بـەڵام پێویسـتە هەسـت بـەو خاڵـە گرنگـە بکـەین، کـە ئـەویش لاوازی لـە دەنکـە تۆوەکەدا لاوازی لە شۆڕشدا دروسـت دەکـات. لەبـەر ئـەوە پێویسـتە نـاوەڕۆکی ئـەم تـۆوە باش بناسرێت و بزانرێت راستگۆیە یان نا، پێویستە لەڕاستیەکەی بە گومان بین. ئەگەر شـێواز و وتاربێـژی لاواز بێـت، ئـەوا دەبێتـە هـۆی دۆڕان و بـەکرێگیراوی بـە شـێوەیەکی ناراستەوخۆ. چونکە پێشنەکەوتن و جێبەجێنەکردنی ئـەرکی رێکخسـتن و هەڵـە کـردن، لـە داهـاتوودا دەبێتـە هـۆی دۆڕان و سـەرنەکەوتن. ئەمـەش مانـای ئەوەیـە کـە پێویسـتە شێوە و شێواز و تان و پۆ لەهونەری سەرۆکایەتیدا ون نەکرێت، بـەڵکو پێویسـتە بکـرێن بە بەشێك لەژیان و دەست بەرداریان نەبین. لێـرەدا دەپرسـین ئایـا ئێمـە چـۆن هونـەری سـەرۆکایەتی پـەرە پێـدەدەین؟ شۆڕشـەکەمان کەسـایەتی درۆزن و دەمامکـدراو لـەخۆوە ناگرێ و بەلاوەیان دەنێت. چـونکە شـۆڕش بزاڤێکـی گـەورەی خـاوێن کردنەوەیـە، وەکـو ئاوێنـە وایـە کـە رووە دەمامکـدراوەکان ئاشـکرا دەکـات. بـەڵێ سـەرۆکایەتی شۆڕشـگێڕی بەمشێوەیە پەری پێدراوە. داگیرکەرەکان سەرەڕای هەموو فڕوفێـڵ و تەڵەکەبازییـەکیان، دیسان ناتوانن لەبەرامبەر ئەو کەسایەتیەی کە پەیوەنـدی خـۆی لەگـەڵ درۆ و فرتوفێـڵ پچڕاندووە رابوەستن. لەوانەیە هەنـدێك کەسـایەتی کـەوتوو هـەبن، بـەڵام ئەمانـە لـەناو شۆڕشدا جێگایان نابێتەوە. بێ دەسەڵاتی، کەوتوویی و بێچارەیی کاری ئەو کۆیلانەیە کە لەبەرامبـەر رژێـم خۆیـان بەدەسـتەوە دەدەن. ئـەم تایبەتمەندیانـە تـەنیا بـە هەڵکـەوت دەرناکـەون. بـەڵێ ئەمـە کەسـایەتییەکی رووخـاوە و بـە بـەردەوامی سـکاڵا چـییە. ئـەو کەسایەتیەش کە بەکاری فروفێڵ و هەڵخەڵەتانـدن هەڵدەسـتێ، بـا بـاش بزانـێ کـە ئـەوە بەکرێگیراوی فەرمی رژێمە. ئەمانە پێـودانگی راسـت و دروسـتی سـەرۆکایەتیە. ئەوانـەی دەیانەوێت لەلایەنی سـەرۆکایەتیەوە پێشـبکەون، پێویسـتە بـە گـوێرەی ئـەو پێودانگانـە خۆیان ئامادە بکەن، چونکە درۆ و فروفێڵ، بەگوێرەی رژێم ژیان بەسەر بردن، راوەستان لـە دژی ئـەو کەسـانەی کـە وشـیار و زانـان، ئـەو بـێ دەسـەڵاتیەی کـە لەکۆیلایەتیـەوە سەرچاوە دەگرێ، سکاڵاچێتی و بێچارەیی لەچارەسەرکردنی کێشەکاندا فرمێسك رشتن و خـاوەنی ئـەم تایبەتمەندیانـە نـاتوانن لـەناو شۆڕشـدا پـێش بکـەون و خۆیـان بگەیەننـە پەرەسـەندنەکانی سـەرۆکایەتی، یـان نوێنـەراتی بکـەن. ئەگـەر زیـاتر لەسـەر ئـەم تایبەتمەندێتیانـە رابوەسـتین و بـەپێودانگی چـینایەتی شـیان بکەینـەوە و هـەڵیان بسـەنگێنین، دەگەیەنـە ئـەوە راسـتیەی کـە ئـەم تایبەتمەندیـە کەوتووانـە هـی چـینی

ناوەڕاستن. ئەوەندەی مێژووی مرۆڤایەتی کۆنە و پەیوەندیەکی قووڵی بەو دەوروبەرەوە هەیـە کـە هەڵساون بـە لـەناوبردن و تێکشکاندنی گـەلانی دنیـا و، ئـەو کەسـانەی کـە بەدرێـژایی مێـژوو تێکدەشـکێن زۆربـەیان سـەر بـەم چـینەن. چـونکە ئـەوان لـەنێو پەرەگرتنی شۆڕشەکاندا خۆیان پـەروەردە ناکـەن و دەیانـەوێ چـەندان شـێوە و روخسـار بپۆشن، لەسەرەنجامیشدا لەوپەڕی بەرزاییەوە دەکەونە خوارەوە. کەواتە دەتوانین بڵێین هەمیشـە تەگـەرەکانی ڕێگـای شـۆڕش لـە کەسـایەتیەکانی چینی ناوەڕاسـتەوە سەرچـاوە دەگرن. هەربۆیە بە مەترسیدارترین چین دەناسرێن. ئەمەش مانـای ئەوەیـە کـە ئەگـەر چـینی ناوەڕاسـت بـە ژمارەیـەکی کـەمیش هـەبن، دیسـان ئاسـتەنگی لەبـەردەم شۆڕشـدا دەنێنەوە. ئەگەر ئەمانە پاکسازی و چارە نـەکرێن، ئـەوا لەوانەیـە شـۆڕش لەماوەیەکـدا بەرەو راستڕەوی بڕوات و بکەوێتە خزمەتی رژێمەوە. چونکە هەندێك راستڕەو لەناو ئەم چـینەدا هـەن، کـە بەشـێکی ئـەم چـینە نکۆڵیکـەرن و رۆڵێکـی گـەورە لـە ونبـوون و سـەرنگونووندا دەبیـنن، هـەروەها بەشـێکی دیکـەش هـەن کـە چـەپڕەوی زێـدەڕۆن، کـە نـاتوانین پشـتگوێیان بخـەین، نوێنـەرانی ئـەم چـینە وەکـو هـەردوو رووی دراوێکـن، لەلایەکیەوە دەچنەوە باوەشی رژێم، لەلاکەی دیکـەوە خۆکوژی تونـدڕەون و لـە جێگـای بڵندەوە خۆیان فڕێدەدەنە خوارەوە.

پێویسـتە سـەرۆکایەتی لـەڕووی چینایەتیەوە خـۆی شـیبکاتەوە و بەباشـی خـۆی بپشکنێ، چونکە ئەگەر وریای راست و چەپ نەبێت، ئەوا ناتوانێت پەرە بسێنێت. زۆر لە شۆڕشە مێژووییەکان ئەگەرچی دەیـان سـاڵ تەمەنیشیان بـووبێ، ئـەوا دیسـان بوونەتـە قوربـانی ئـەم توێـژە کۆمەڵایەتیـە و، نـەیانتوانیوە لەبـەردەم هێرشـەکانیدا خـۆڕاگرن. کەواتە دەبێ سەرنجی ئەو شتانە بدەین کە توێژی ناوەڕاست لە ئەنجامی راستەوخۆ، یـان ناڕاسـتەوخۆی سـەپاندنی ئـەو کەسـایەتیانەدا کـە دەبنـە هـۆی تێکـدانی کـارگێڕی و دامرکاندنەوەی ورە و بڕوا بەخۆبوون، یان رووکردنە خۆکوژی تێکیان دەشکێنێ. لەبـەر ئەوە پێویستە سەرۆکایەتی شۆڕشگێڕ ڕێگا لەپێش ئەم جۆرە کەسایەتیانە بگرێ، چونکە سـەرۆکایەتیەکی بـەمجۆرە دەتـوانێ پێشـبکەوێ. ئەگـەر ئاوڕێـك لـە مێـژووی پارتیمـان بدەینەوە، بۆمان دەردەکـەوێت کـە ئێمـەش لـە زەبـری ئـەم توێـژە زۆرمـان بەرکـەوتووە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا چەندە سەرکەوتنمان بەدەسـت هێنـابێ، ئەوەنـدەش راسـتی هێـزی

یاساکانی شۆڕشمان دیاریکردووە، کە چۆن بەزەیی بەکەسدا نایەتەوە. بەکورتی واتە: (رامالّینی ئەو کرێگرتە نهێنی و ئاشکرایانەی لە دنیادا ریسواکراون و هەلّکێشانی ریشەی خراپەکارییان و دژایەتیکردنی هەموو تایبەتمەندیەکانی توێژی ناوەراست، ئەرکێکی شۆڕشگێڕیە و لە کرۆکی ئەرکەکانی شۆڕشە، کە بە وشیاری و رێکخستن شەرِیان لەگەلّدا بکات. دەتوانین بلّێین کە بارودۆخی بابەتی و هیوا و ئاواتە شۆڕشگێڕیەکان و هەنگاونان لەسەر رێچکەی رێکخستنێکی پتەو و پێکەوە گرێدانی ویست و وشیاری بەیەکەوە، هاندەری پەرەگرتنی توانا خودیەکان و زەمینەی پێشکەوتنی سەرۆکایەتین).

واتە تەنیا بارودۆخە بابەتیەکان بەس نین، بەلّکو پێویستە لەگەلّ خودی شۆڕشدا تێکهەلّکێش بن، جا ئەوکات ئاستی رێکخستن و هۆشیاری و هێزی ویست دەردەکەون. وێڕای کۆسپە دەرەکی و ناوەکیەکان ئەو تواناییەمان دەبێ کە پەرە بەسەرۆکایەتی بدەین، چونکە ئەوکات هەرکەس دەتوانێ وەکو دەروێش لەنێو بزاڤدا خۆی پاکژ بکاتەوە. مرۆڤێکی ئایینپەروەر لە رۆژێکدا چەند جار نوێژ دەکات، مرۆڤی سۆسیالیستیش ئەوەندە پێویستی بە پەروەردەی ئایدیۆلۆژی هەیە. بەجۆرێك دەبێ، هەمیشە لەنێو ناخی بیرکردنەوە و تێڕامانـدا بێ، هەرکاتێکیش پێویست بوو دەبێ زریان ئاسا سەرهەلّبدات. سەرەتا دەبێ رۆژانە خۆی لەناخەوە پاك بکاتەوە و بیر و گیانی بەهێز بکات، تا دەبێتە پێکهاتەیەکی پۆلایین. لێرەدا دەپرسین، پێویستیەکانی ئەو مەبەستە چین؟ لە وەلّامیشدا دەلّێین؛ **ئەو شتانەی کە بۆ پەرەپێدانی ئەم هونەرە پێویستن، جەختکردنە لەپێناو سەرخستنی کاروان و هێنانە دی داخوازیەکان و هەنگاونانە لەسەر ئەو بنەمایە.** واتە دەبێ بلّێی: *من رێگای خۆم هەلّبژاردووە و دوورم لەدنیای کەسانی بوودەلّە و دژی تاریکستانی کۆلّۆنیالیزم، وزەم خستۆتە گەڕ و ئازادانە بەرێوەم، چونکە من دەمەوێ ببمە مرۆڤ و کەسیش نییە بتوانێ لەم رێگایە دامبڕێ.* بەلّێ: ئەگەر تۆ پەیوەست بیت بە کار و شەڕ و ئایدیۆلۆژی، ئیتر لەهیچ شتێکت کەم نابێت و گەشە دەکەی، بەلّام ئەگەر دز و فێلّباز بی، ئەوا لەسەر توانستەکان چوارچمکی دادەنیشی و خەریکی خۆپاراستن دەبی، واتا وای لێدێ لە تێری و تەسەلیدا شوکرانە دەلّێی، ئەوکاتەش بۆت نالوێ بگەیتە سەر هێلّی سەرۆکایەتیەکی پتەو. بەشێوەیەکی گشتی ئەمە هەلّسەنگاندنی PKKیە بۆ پەرەگرتنی هونەری سەرۆکایەتی لەبار بەگوێرەی تایبەتمەندیە مێژووییەکان. لێرەدا بەپێویستی دەزانین کە هەلّسین بە ئەنجامدانی

هەڵسەنگاندنی وورد و درشتی مێژووی خۆمان و پەرەگرتنە ناوخۆییەکانمان. ئەوەی لێرەدا گرنگە ئەوەیە، مادام رێبازی سۆسیالیزممان گرتبێتە بەر، ئەوا سەرۆکایەتیەکەمان سەرۆکایەتیەکی نەتەوەیی ـ سۆسیالیستی و دیموکراتیە.

لایەنە دیموکراتیەکەی بزاڤەکەمان، گەلەکەمان لە کارگێڕی تاریکی دوژمنان رزگار دەکات تاوەکو خۆی بتوانێت کاروباری هەڵسوڕێنێ. ئەمەش جێگرەوەی کارگێڕی دەوڵەتی تورکیایە. ئەو کارگێڕیەی مەبەستمانە واتە کارگێڕی خۆجێی، سەرەتا لەکوردستاندا دادەمەزرێ و فەرمانڕەوایش لەسەر ئەو بنەمایە پێشدەکەوێت، سۆسیالیزمیش بەپێی تەقەلا و وزەی پێشەنگی و زانستی هەڵدەسەنگێنرێ. ئەم هەلومەرجانەش، بێگومان لە PKKدا هەیە کە بزاڤێکی نەتەوەیی ــ دیموکراسی و پێشەنگی سۆسیالیزم و سەرکردەی بەرەیە. بزاڤی رزگاریخوازی نیشتمانی چەندان چین و سەرۆکایەتیەکانی ئەم چینانەی لەخۆوە گرتووە. لەبەرئەوەی پارتیمان پێشەنگایەتی سۆسیالیزدەکات، ئەوا دەزانێت چۆن خۆی لێیان نزیك بکاتەوە و بیانخاتە پاڵ شۆڕش. نابێ ئەوەشمان لەبیریمان بچێ کە PKK سەرۆکایەتی بەرەی دیموکراتی و بەرەی رزگاری نیشتمانی دەکات. لەبەرئەوە دەتوانین بڵێین کە سەرۆکایەتیکردن بریتییە لە هونەری بزاڤی تاکتیکی. جا ئەگەر بڵێین تایبەتمەندیە گشتیەکانی سەرۆکایەتی ستراتیژی پێکدێنێت، ئەوا تاکتیك مانای هەنگاو هاوێشتنە بە بەهرەمەندی و بە لێزانیەوە و، زانینی ئەوەی کە چۆن ئەو کەسایەتیە بودەلانە پێشبخات کە کۆلۆنیالیستی داگیرکەر دەیەوێت بیانخاتە خزمەتی خۆیەوە. هەر بۆیە تەنیا بەناوبردنی سەرۆکایەتی ستراتیژی و تاکتیکی پێویستە لەم مەسەلانە تێبگەین.

ئەگەر چاوێك بە مێژووی PKKدا بخشێنینەوە، ئەوا نمونەی ئەو کەسە پاشکەوتووانەمان دێتە بەرچاو، کە بۆچوونی کۆنەپەرستانەیان لە رژێمی دەسەڵاتدار و تایبەتمەندییەکانی تیرە و هۆز وەرگرتووە، کە هیچ نیشتمانپەروەرێتیەکیان تێدانییە و دوورن لەبیری دیموکراسی و سۆسیالیزم و هەروەها شێوای بیرۆکراسیانەی رژێم و دەزگای جەندرمە و پۆلیس پەیڕەودەکەن.

ئێمە بۆ فەراهەمکردنی ناوەندێتیەکی پتەو، پێویستمان بە جۆرە کەسایەتیەك هەیە کە ئاسۆی فراوان و پشوو درێژ و ورە بەرز و چاونەترس و خولقێنەر بێ و، لە

بەردەم کاروباری ساکاردا نەبەزێ و لەرەوشی شەڕیشدا بزانێ چۆن تاکتیکەکان بخاتە گەڕ. ڕەنگە گەیشتن بەم تایبەتمەندیانە، زەحمەت بێ، بەڵام بەبێ ئەمانە سەرکەوتن مسۆگەر ناکرێت. هەروەها بە دوورکەوتنەوە لەم تایبەتمەندیانە مرۆڤ بەرەو هەلپەرستی دەڕوات و ئاسوودەیی تاکە کەسی خۆی بەبنەما دەگرێت و خۆی ماندوو ناکات و، لەسەر توانستەکان دەژی و لەناو گەلیشدا ئاغایەتی دەکات. بەڵام ئەو جۆرە کەسانە لەناو ئێمەدا جێگەیان نابێتەوە. گەلێك سەرکردەی بەمشێوەیە لەناو شۆڕشەکانی دنیادا دەرکەوتوون و، لەناو ئێمەشدا جار جار دەرکەوتوون. ئەوانە نوێنەرایەتی جۆری توێژی ناوەڕاست دەکەن، کە مەترسیەکی گەورەن لەسەر ڕێکخستن و شۆڕش. ئەمجۆرە کەسایەتیانە بەشێوەیەکی راست و دروست لەڕاستی سەرۆکایەتی ستراتیژی نزیك نابنەوە، بەڵام PKK بەهۆی هێزی ستراتیژی و هۆشمەندی سەرۆکایەتیەکەی، ڕێگای لەبەردەم ئەم جۆرە کەسانە دەگرێت، یان جارێکیتر هەڵدەستێ بە بوونیادنانەوەیان، کە ئەمەش ئەرکی ناوەندی و سەرۆکایەتی ستراتیژییە. بەبێ بوونی ئەم دەسەڵاتە کۆمیتەی ناوەندی دەبێت بە ناوەندێکی هەلپەرست و بیرۆکرات. ئەمەش مەترسیەکی گەورەیە بۆ شۆڕش. لەبەرئەوە پێویستە سەرۆکایەتی ستراتیژی هیچ هەلێك لەبەردەم دەرکەوتنی بیرۆکراتیەتدا نەهێڵێتەوە و ڕێگا لە پێشکەوتنی بگرێت، چونکە ناوەندی بیرۆکراتی بە تێپەڕبوونی کات دەبێت بە ناوەندێك، کە مەترسیەکی جددی پێکدێنێت و، هەڵدەستێت بە کاری وێرانکاری و لەدوایشدا شۆڕش بەرەو لەناوچوون و پاکتاوبوون دەبات. ئەمە راستیەکە و دەبێت بزانین کە هیچ شۆڕشێك بەبێ ناوەندێکی شۆڕشگێڕی نییە، چونکە بەبێ ئەمە دەرگا لەبەردەم دیماگۆجیەت دەکرێتەوە، کە مەترسیەکی گەورە پێکدێنێ. چەندە بنکەی پارتی لە ناوەندی پارتی دوور بکەوێتەوە، ئەوەندەش ئەو بنکەیە دەبێتە ناوەندێك بۆ دروستبوونی بیرۆکراتیەت و دیماگۆجیەت. ئەم دوورجۆرە زۆر جار لەگەڵ یەکدا دەگەونە سازشکاری و دەست بە دارشتنی نەخشە و پلان دەکەن. تەواوی ئەم پەیوەندیانە لەئەنجامی لاوازی کەسایەتیەوە دەردەکەون، هەنگاونان بەشێوەیەکی سازشکاری و کوێرانە، خراپی و زەرە و زیان بە ڕێکخستن و بەو کەسەش دەگەیەنێ. لەوانەیە ئەو بنکەیەی پارتی، هەموو شتێك تێنەگات و، هەندێك ئاسۆی تەنگ بێت، بەڵام بەلایەنی کەمەوە دەبێ بزانن، ئەو ئامانجانە چین کە ناوەندی پارتی لەپێناویدا

خەبات دەکات و، پێویستە ناکۆکیەکانی نێو دەستەی کارگێڕی ببینێ و هەوڵبدات بۆ تێپەڕکردنیان. هەروەها دەبێ ئامانجە ستراتیژیەکان بناسن و لەئاست خاڵەکانی هەڵخلیسکان، چاوپۆشی نەکەن و شارەزای چۆنیەتی هەڵسوڕاندنی کردارە سەربازیەکانی گەریلا و هەنگاوی پەرەگرتنی بەرخودان و سەرهەڵدانەکان بن. هەروەها دەبێ لەپێناو زاڵبوون بەسەر گرفتە رۆژانەییەکان، بەردەوام شێوازی پرۆسیسی سیاسی و سوپایی بەپێی ڕێبازی ئایدیۆلۆژی پیادە بکرێت.

بەڕای من ئەزموونە گەورەکانی شانزە ساڵەی تەمەنی PKK بەسە، بۆئەوەی کەسایەتی سەرۆکایەتی تیایدا دەربکەوێت. شۆڕشە مێژووییەکانی وەك شۆڕشی ئیسلامی، فەرەنسی و بەلشەفیکیش هەر بەم شێوەیە گەشەیان کردووە و بەلووتکەی سەرکەوتن گەیشتوون. ئەم قۆناخەی ئێستامان، لە قۆناخی پێش ساڵی 1980 ناچێ، کە تێیدا تۆوی بنیادنانی سەرەتاییمان چاند، لەبەرئەوەی ئەو کاتە نەمان دەتوانی باس لە تاکتیك بکەین، چونکە لەو قۆناخەدا هێشتا ڕێکخستنی گەل و بزاڤێکی گەلەری بەهێز لەئارادا نەبوو و ئەرکی سەرەکیمان تەنیا تۆو چاندن بوو. بەڵام لەساڵانی 1980 ــ 1990 مەسەلە لە تۆو چاندن دەرباز دەبێت و دەبێتە پرسی ئاواکردنی تاکتیك، بێگومان ئەمەش کارێکی گران بوو، چونکە سەرکەوتن لەڕێگای پەرەسەندنی سەرۆکایەتی تاکتیکیەوە بەدی دێت.

کاتێك کودەتای سەربازی 12ی ئەیلولی فاشیست ڕوویدا و جەنەڕاڵەکان هاتنە سەر حوکم، ناچار بووین بە تین و تاو پەرە بە تاکتیکی شۆڕش بدەین. ئەگەر خاوەن هێزێکی تاکتیکی شۆڕشگێڕی نەبووینایە، ئەوا نەماندەتوانی خۆمان لەو ڕەوشە ڕزگار بکەین، تەنانەت کەسیش نەیدەتوانی خۆی ڕزگار بکات. ئەوکاتە پێویست بوو تاکتیکی شۆڕشگێڕی شیبکرێتەوە، چونکە بەبێ ئەمە دووچاری لەناچوون دەبووین. لێرەدا مانا و بەهای بەرخودانی زیندانیەکان دەردەکەوێتە ڕوو. هەڤاڵ "مەزلۆم دۆغان" نوێنەرایەتی سەرۆکایەتی ئایدیۆلۆژی دەکرد و دەیتوانی زۆر بەئاسانی پێش بکەوێت، هەڤاڵ "خەیری" سەرۆکێکی ڕێکخستنی بوو، هەڤاڵ "کەمالیش" سەرۆکێکی سەربازی بوو. ئەو کەموکوڕیانەی لە چالاکیەکاندا دەرکەوتن وایکرد کە زیندانەکان پڕ بکرێن لە هەڤاڵان و ساوایی لایەنی تاکتیکیش وایکرد کە فاشیستەکان دڕندانە بەرببنە گیانی پڕ

لەسەروەرییان، کە سەرەنجام ئەوان و زۆر لە هەڤاڵانی دیکەشمان بەبێ بەزەییانە شەهید کران.

بەشێوەیەکی گشتی دوای ساڵی 1990، ئەو ساڵانەی کە پێویست بوو سوپا ئاوابکرێ و سەرکەوتنی مەزن لەناو گەلدا بەدی بێت، بۆ ئەمە بارودۆخ گونجاو بوو و، گەلێك دەرفەتیش هەبوو، بەڵام ئاشقبوونی سەرۆکایەتی تاکتیکی بۆ خوودی خۆی و پەرت و بڵاوکردنەوەی بەهاکان بە راست و چەپیدا و نزیکبوونەوەی بەشێوەیەکی هەلپەرستی. بەمرەنگە گەلێك تواناکاریان بەفیڕۆدا و بەمەش زیانێکی گەورەیان گەیاندە بزاڤەکەمان. لەبەر ئەوە بەپێویستمان زانی لەسەر ئەو کەسانە هەڵوەستە بکەین. ئەو لێکۆڵینەوە و شیکردنەوانەی کە لەماوەی 16 ساڵدا کردمان لە مێژووی مرۆڤایەتیدا وێنەیان نییە. لێرەدا پرسیارێك خۆی دەردەخاتە پێش، کە دەبێ مرۆڤ بۆچی ئەوەندە یاری بە مێژوو و راستیەکانی پەرەسەندن بکات؟ بۆچی ئێمەش هەوڵ دەدەین بۆئەوەی ئەو بۆچوونانە راست بکەینەوە و بەشێوەیەکی دروست دایان بنێینەوە؟ بەڵێ هەتا دوایی لەسەر ئەو قۆناخ و ساڵانە راوەستاین، لەسەر ئەو بناخەیە هەڵسام بە شیکردنەوەی تێروتەسەل، ئەمەش لەبەر ئەوە بوو کە دەمزانی لەم ساڵانەدا یان دەبێ سەرکەوین یان لەناودەچین، بەو هەستیارییە نزیکی ئەو ساڵانە دەبوومەوە. چونکە دەزگای "شەڕی تایبەت"ی هێرش و شەڕێکی بەرفراوانی لەدژی ئێمە راگەیاندبوو و، دەیویست لەو ساڵانەدا ئەنجام بگرێت. بێگومان ئەرکی سەرۆکایەتی ستراتیژییە، کە خۆی رێکبخات و ئەو ساڵانە بکات بە ساڵانی سەرکەوتن و لەبەرامبەر نەخشە و پیلانەکانی داگیرکەران رابوەستێت. بێگومان ئەو سەرکەوتنانەی کە بەدیهاتبوون، هەموویان لەئەنجامی هەوڵ و خەباتی سەرۆکایەتی ستراتیژییەوە بوون، کە هەڵسا بە پێشخستن و وشیارکردنەوەی گەل و پەرەپێدان و پێشخستنی خەباتی چەکداری و دارشتنی بنکە شۆڕشگێڕیەکەی. ئەوەش بەئاشکرا دەرکەوت کە ئەوەی نەیتوانی سەربکەوێت ئەو کەسایەتیانە بوون کە خۆیان نەگەیاندە ئاستی سەرۆکایەتی تاکتیکی. بەڵێ ئەمانە تووشی دۆڕان بوون، لەبەر ئەوە پێویستە ئەو کەسایەتانە بەلاوە بنێین. نزیکەی 16 ساڵە لەناو PKK دا ئەم کارە ئەنجامدەدەین، ئەمڕۆش بەم شێوازە توانیمان بزاڤی PKK بکەین بە بزاڤی ئازادی و سەرکەوتنی بەردەوام.

لەبەرامبەر ئەو کەسە دۆڕاوانەی کە دەیانویست ئاستەنگی دروست بکەن

سەرکەوتین و، لەهەموو روویەکەوە تەگبیرمان وەرگرتووە و لەبەرامبەریدا پەرەمان بە خەباتدا و زیاتر تێیدا قالْ بووینەوە. بەمەش توانیمان ئەو ساڵە بکەین بە ساڵێکی سەرکەوتنی مەزن، لەوە زیاتر بوو بە وەڵامێکی بەهێزی هەموو ساڵەکانی رابردووش.

لەوانەیە لە ساڵانی رابردوودا گەلێك بەها بەبێ هیچ مانایەك بەفیڕۆ چووبێ، بەڵام زانیمان چۆن ئەو بۆشاییە پڕ بکەینەوە و راستی سەرکەوتن لەخۆماندا بەرجەستە بکەین، بەتایبەتی لەساڵی 16 هەمیندا کە ساڵێکی پاڵێوراوە بۆ بەدیهێنانی سەرکەوتنێکی گەورە. کۆنگرەی پێنجەمیش دەبێتە وەڵامێکی گونجاو بۆ بەرجەستەکردنی ئەو راستیانە و هەموو ئەو بەهایانەی کە لەماوەی 16 ساڵدا خوڵقێنراون. جا ئەمە لەڕووی سیاسی، رێکخستن و سەربازییەوە بێت یان لەڕووی جێبەجێکردنی بڕیارەکان و فروانکرنی شیکردنەوەکان. بەڵێ ئەمەیە راستی کۆنگرەی پێنجەمی پارتیمان. بە رادەی بەکارهێنانی تواناکاریەکان بە شێوەیەکی دورست و وەرگێڕانیان لەواری پراکتیکدا و قازانج کردنی شەرڤان و دابینکردنی پێویستیەکانی لۆجستیکی و جێگرتن و ئامادەکردنی هەموو گۆڕەپانەکان و جەختکردن لەسەر ئەنجامدانی ئەرکەکان، ئەوەندەش سەرکەوتنی مەزن بەدی دێت. لەبەرامبەر ئەوەش هەرچەندە بە شێوەیەکی بێ بەزەییانە و بەشێوەیەکی کۆن لە تواناکاریەکان نزیك ببینەوە، ئەوەندەش دووچاری شکست دەبین، بۆئەمەش پێویستە ئەو نزکبوونە هەڵانە بەلاوە بنێین.

بەڕای من دەبێت مێژووی PKK بەم شێوەیە هەڵسەنگێنرێ و پێویستە کادیری پارتی لەسەر ئەم بناخەیە لەخۆی بپرسێ؛ ئایا هۆیەکانی شکستی چین؟ و چۆن سەرکەوتن بەدیدێت؟ ئەمەش راستی ساڵی شازدەهەمینە، دەبێت لەسەر بناخەی قازانج کردن و هەڵسان بە ئەرکە پێویستیەکان نزیکی هەموو شتێك ببینەوە و، وەڵامێکی گونجاویان بدەینەوە. لەسەر هەمووانیش پێویستە کە شایەنی ئەم ساڵە مەزنە بن دەبێ کەس بەگوێرەی ناسینی شێوازی تایبەتی خۆی نزیکی شتەکان نەبێتەوە، بەڵکو بەشێوازی پارتی و هاوێشتنی هەنگاوی گونجاو ئەرکەکانی جێبەجێبکات.

ئەو شیکردنەوانەی کە تائێستا کردومانە، بەتایبەتی ئەوانەی کە بەبۆنەی شازدەهەمین ساڵ رۆژی پارتیەوە لەسەر هونەری سەرۆکایەتی و چۆنێتی پەرەپێدانی

لـەناو PKKدا کردوومانــە، بەســن بۆئــەوەی کــە نەخوێنــدەوار و شــوانێك بکــات بــە سەرکردەیەك لەهونەری سەرۆکایەتیدا. هەربۆیە تێنەگەیشتنی ئەم مەسـەلانە یـان پێـك نـەهێنانیان و کەوتنــە نێـو زەلکـاوی بـەکرێگیراوی، یـاخوود بەشـێوەیەکی هەڵەشـەیی و ئاغایەتی، نزیکبوونەوە لێی گەلێك گیروگرفت دورست دەکات.

ئێمـە بـەهیچ شـێوەیەك رێگـا بـەوە نـادەین و، ئەوانـە تێکدەشـکێنین و لـەناویان دەبەین. ئەگەر مرۆڤ ئاقڵ بێت و لەناو خودی خۆیدا دەست بەشەڕی چینایەتی بکات و پێویسـتیەکانی جێبـەجێ بکـات، ئـەوا مرۆڤـە هەڵەشـە و دیماگۆجـەکان نـاتوانن لـەڕێگا لابـدەن یـان دژبــەر بوەسـتن. ئـەو خەباتانــەی کـە لەبەرامبــەر هێـرش و پـەلامارەکانی دوژمنــدا کردوومانــە و ئــەو پێگەیانــەی کــە خسـتومانەتە ژێـر دەسـەڵاتمانەوە، هــەموو نەخشــە و پیلانـــەکانی دوژمـــنی پووچـــەڵ کردۆتـــەوە. ئێســـتا دوژمـــن ئامادەکـــاری ئۆپەراسـیۆنێکی نـوێ دەکـات، هـەروەکو چـۆن پـێش ئێسـتاش دەیکـرد. ئێسـتا دوژمنـان خۆیان ئەڵێن: شەڕ گەیشتۆتە دوا قۆناخی خۆی، و بەگوێرەی ئەوەش خۆی ئامادە دەکات و هێزەکانی تەیار دەکات. ئەرکی سەر شانی ئێمەش پووچەڵ کردنەوەی هـەموو نەخشـە و پیلانەکانیانـە. پێویسـتە دروشمـی ئێمـە "خۆپێشخسـن و چـۆك پێـدادانی هێزەکـانی دوژمن و تێکشکاندنیان بێت، پێویسـتە نەکەوینـە بـواری خیانـەت و غەفڵەتـەوە، بـەڵکو سەرکەوتن بەدی بێت و جەختی لەسەر بکرێت". ئەگەر بەمشێوەیە نزیك ببینەوە ئـەوا دەتوانین بە شێوەیەکی مسۆگەر ساڵانی داهاتوو بکـەین بـە ساڵانی سـەرکەوتن. تـەواوی ئــەو تایبەتمەندیانــەی کــە لــەناو PKKدا باسمـان لێـوەکرد، تایبەتمەنـدی سـەرۆکایەتی سـتراتیژی و تـاکتیکین، کـە پێویسـتە بـە گـوێرەی ئەوانـە بەرێوەبچـن و لـە کەسـایەتی خۆتاندا بەرجەرستەی بکەن. ئەمەش مانای گەیشتنە بە کرۆکی پرسـەکە و بـە بنچینـە گرتنیـەتی لـە هـەموو گۆڕەپانەکانـدا لەسـەر بناخـەی "سـەرۆکایەتی تـاکتیکی تـا چـەند دەتوانێ ئەمە پێك بهێنێت. ئەوانـە کـێن کـە خـاوەن هەڵوێستی سوورن لەسـەر خـەبات کــردن و شــایەنی ئــەم مەســەلانەن و دەتــوانن تواناکاریــەکان بەشــێوەیەکی دورســت و لەجێگای خۆیدا بەکاربهێنن و تان و پۆی گوتاربێژی گونجاو بۆئەمە هەڵبـژێرن؟ هـەموو شتێك بەم پێودانگە دەکرێت".

لەو باوەڕەدام کـە بـەدیهێنانی هیـوا و ئافرانـدنی ئـەو جـۆرە کەسـایەتییە شـتێکی ئاستەم نییە. کۆنگرەی پێنجەم پێویستە ئەو مانایە لەخۆیدا بەرجەستە بکات و وەڵامـی

ئەو قۆناخـە بداتـەوە. لەسـەر ئـەو بناخەیـەش سـەرۆکایەتیەکی تـاکتیکی وەهـا دوروست بکات، کە بتوانێت کەموکوڕیەکان بەلاوەبنێت و بەئاسانی رۆڵـی خـۆی ببینێـت. ئەمـەش شـتێکی زەحمـەت نییـە. چـونکە کرۆکـی مەسـەلەکەمان روون کـردەوە و، لەهـەموو گۆڕەپانەکانیشدا تۆوی ئەمە هەیە و بارودۆخیش بۆ تێپەڕاندنی هـەموو کەموکوڕیـەکان و رزگاربوون لـە شـێواز و نزیکایەتـە کلاسـیکیەکان و ئافرانـدنی سـەرۆکایەتییەی ژیـر و هۆشمەند، کەسایەتیەکی پێداگر، دڵسۆز و جۆشـکراو بـە هیـوای ئـازادی، گونجـاوە. بـەڵێ هـیچ هۆیـەك کـە ببێتـە ئاسـتەنگ بۆئەمـە، لـەناو ژیـانی شۆڕشـگێڕیدا نییـە. زەمینـەی ئافراندنی ئەمجۆرە کەسایەتیە هەیە. ئەو شتانەی کە پێویسـتن، بەهـەر شـێوەیەك بێـت دەبێـت پێکـی بهێـنن. ئاسـتەنگیەکانیش لەخۆیانـەوە نـامێنن، بـەڵکو لـە رێگـای شـەڕی شۆڕشگێڕیەوە بەلاوەدەنرێن. بەڵام بەمەرجێ کە شەڕ بە شـێوەیەکی راسـت و دوروسـت و بەگوێرەی تاکتیك بەڕێوەبرێت و، گەمە بە تاکتیك و دەسەڵاتی"صلاحیات" ناوەنـدی و بنکـەی پـارتی نـەکرێت. ئێمـە بـەهیچ کلۆجێـك ئـەوە پەسـند ناکـەین و رێگـا بەمـەش نادەین. لەوانەیە لە رابردوودا، نەمان توانیبێ ئەمەئەنجام بدەین، بەڵام ئەمڕۆ لەهـەموو لایەنێکـەوە دەتـوانین پێـی بگـەین. سـەرەتا ئـەو کەسـەی کـە دەبـێ بـەم کـارە هەڵسـێ، سەرۆکایەتی تاکتیکیە.

کۆنگرەی پێنجەمی پارتیمان و ساڵی 1995 دەبێت بـە سـاڵی دارِشـتنی کۆڵەکـە و پرەنسـیپەکانی راسـتی سـەرۆکایەتی سـتراتیجی و تـاکتیکی، بـە بەرجەسـتەکردنی ئـەم ساڵەش بە شێوەیەکی راست و دوروست، دەبێتە ساڵی کـاروانی شـەڕ لـە پێنـاو بـەدیهێنانی سەرکەوتن و، دەبێتە ساڵێکی بێ کەموکوڕی، یـان سـاڵێك کـە زۆر بەدەگمـەن کـەموکوڕی تێدا دەربکـەون. بەمـەش سـەرکەوتن دابـین دەکـەین. بـە سـووربوون و جـەخت کـردن و تەگبیر وەرگرتن و هێزی رێکخستنی PKK و هۆشمەندی سـەرۆکایەتیە سـتراتیژیەکەی، دەتـوانین هەڵـە و کەموکوڕیـەکان نـەهێڵین و ئاسـتەنگیەکان یـەك لـە دوای یـەك بـەلاوە بنێن. بۆیە پێویسـتە بـە باشـترین شـێوە ئـەوە ببیـنن کـە سـەرۆکایەتی سـتراتیژی لـەناو راسـتی گەلـدا خـۆی بوونیـاد نـا و ئێسـتاش دەتـوانێ زۆر بەئاسـانی ئـەو ئاسـتەنگیانە تێبپەڕێنێت. هەربۆیـە، لـە سـەرۆکایەتی تـاکتیکیش دەخوازرێـت کـە مانایـەك بـە خـۆی ببەخشێ، چونکە ئـاوابوونی سـەرۆکایەتی و گەیشـتن بەراسـتیەکانی بـە پەرەسـەندنێکی

مێژوویی دادەنرێت. بەڵام سەرۆکایەتی تاکتیکی ناتوانێت بە نزیکایەتی کلاسیك، فێڵ بازی گوندێتی، چەنەبازی و شێوازی بۆرژوازی بچووك، رۆڵی سەرەکی خۆی بگێڕێت. ئەگەر ئەرکەکانتان بە باشی پێك بهێنن و هەموو تواناکاریەکان بخەنە خزمەتی پێکهێنانی تاکتیك و هەروەها ئەگەر بزانی کەی و لەکوێ شێوازی گەریلا پەیڕەو بکەی و چۆن چەك و پێویستیەکان دابین بکەی و، جێگای گونجاو بۆ کار و جێگرتن هەڵبژێری، بەکورتی ئەگەر بە باشی سوود لە هەموو تواناکاریەکان وەربگری، ئەوا زۆر بە ئاسانی خۆت دەسەلنێنی. هەر تەنیا بەم شێواز و نزیکبوونەوەیە دەتوانرێ ژیان قازانج بکرێ. لەنێو سەرۆکایەتی PKKدا بنچینەی ئەو شتەمان روون کردەوە کە پێویستە لەجیاتی فەرمیەتی دەوڵەت پەیڕەو بکرێن، ئەمانەش بە هێزی چارەسەری هەموو کێشەیەك دادەنرێن.

بزاڤی PKK تەنیا بزاڤێکی بەشێك، یان رزگاری نیشتمانی، یاخوود دیموکراتی نییە، بەڵکو PKK، بزاڤی لە بنچینەوە بونیادنانەوەی مرۆڤ و ئاواکردنی ژیانێکی نوێیە. PKK بەم شێوەیە خۆی هەڵسەنگاندووە و ئەم شێوازەی پەیڕەو کردووە و رێکخستنی خەبات و ژیانی نوێی خۆی ئەنجامدەدات. لەبەرامبەر فەرمیەتی دەوڵەتی تورکیا و داب و نەریتی کۆن و هەموو نەخشە و پیلانەکانی ئیمپریالیزم و جیهانی سەرمایەداری رادەوەستێ و، لەپێناو ژیانێکی نوێ و ئافراندنی مرۆڤی ئازاد، بەهێزی رەخنە هەڵساوە بە پیادەکردنی شەڕێکی مەزن. PKK بزاڤی هیوای ژیانێکی نوێیە، ئەمەش لەهەموو روویەکەوە روون کراوەتەوە و دەبینرێ و، هێز بەو کەسانە دەبەخشێ کە دەیانەوێت خۆیان بگەیەننە ئاستی مرۆڤایەتی راستەقینە. وورە و باوەڕی ئەو کەسانە بڵند دەکاتەوە کە بەهای پرسەکان دەزانن. هەرچەندە دوژمنی بزاڤەکەمان زۆریش بن، بەڵام دیسان باوەڕی PKK بەخۆی و، هێز و توانا بونیادنەرەکەی، دەتوانێت بەرامبەر هەموو ئەو درۆ و ریاکاری و خراپەکاریانەی کە مرۆڤیان بەرەو ئاژەڵێتی بردووە، رابوەستێت و جارێکی دیکە مرۆڤ بکاتەوە بە مرۆڤێکی ئازاد. ئێمە هیوای ژیان دەدەین بەو کەسانەی کە وەك ماسیەکی دوورە ئاویان لێهاتووە، دەیان کەین بە مرۆڤێك کە بتوانن لە هەموو روویەکەوە پرسەکان قازانج بکەن، بەڵام بە مەرجێك دەبێت بتوانن نوێنەرایەتی پارتی بکەن و شایەنی رێکخستن بن. لەوەش زیاتر دەبێت ئابووری و رۆشنبیری و کۆمەڵگای خۆیان رێکبخەن، بەکورتی دەبن بە مرۆڤێکی کامڵ و

خاوەن باوەڕ بە ئازادی.

PKK ڕێگای ڕێز و خۆشەویستی بێ سنووری لەبەردەم مرۆڤدا ئاوەڵاکردووە. واتە PKK مانای ڕاستی مرۆڤایەتی مرۆڤ بەمرۆڤ دەبەخشێ و، کرۆکی ڕێبازی ژیانی بۆ ئاشکرا دەکات. ئەو شەڕەی کە PKK لەلایەنی ئایدیۆلۆژی، سیاسی و سەربازیەوە بەڕێوەی دەبات، تەنها بۆ ئەوەیە کە ژیانێکی نوێ و ئازاد بە مرۆڤ ببەخشێت. لەبەر ئەوە پێویستە بەهەڵە تەماشای شەڕ نەکەین، چونکە شەڕ ڕووداوێکی تاکتیکی و خوێن ڕژاندن نییە، بەڵکو ئەمە شەڕێکە لە پێناو گەیشتن بە ڕاستینەی مرۆڤایەتی. هەر ئەمەشە مانای ڕاستەقینەی ئەو شەڕە مەزن و بەرخودانەی کە لەپێناو شەڕی ژیان و مرۆڤایەتیدا کراون. لەکاتی هەڵسەنگاندنی ڕاستیەکاندا دەبینین PKK توانیویەتی ئەو مرۆڤە دۆڕاوانەی کە لە ڕێز و خۆشەویستی دوور کەوتوونەتەوە، بگۆڕیت بۆ مرۆڤێکی خاوەن هەستی مەزن و هیوای ژیانی نوێیان تێدا بچێنێت و، لاوازی و بێ هێزیەکەیان بگۆڕێت بۆ هێزێکی مەزن و لەبن نەهاتوو. هەروەها توانیویەتی لەناخی ئەم کەسانەدا گیانی قوربانی، فیداکاری، جەسارەت. هەست و نەستی بڵند و ڕۆحی بەرپرسیارێتیان تێدا بچێنێت. ئەوەش بەسە بۆ ئەوەی بزاڤەکەمان بەرەو سەرکەوتن بڕوات. قۆناخی ئەمڕۆی بزاڤەکەمان لەم ئاستە بەهێزەدایە، لەبەرئەوە دوژمنانی ناوخۆ و دەرەوەش هەرچەندە هێرش بکەنە سەرمان و نەخشە و پیلان دابڕێژن یان، بیانەوێت تواناکاریەکان بخەنە دەست خۆیان و لەسەری بژین، دیسان سەرناکەون. چونکە ئەو خوڵقکاریەی کە لەناو PKKدا دورستکراوە لە توانایدا هەیە زۆر بەئاسانی هەموو ئاستەنگیەکان بەلاوە بێت و هەنگاوێکی مێژوویی بهاوێژێت. بۆ بونیادنانی مرۆڤایەتی و مرۆڤێکی نوێ، پێویستە بۆ چوونە کلاسیکیەکان بە کۆیلایەتی و یۆتۆپیای درۆزنانەشەوە تێکبشکێنرێن و هەموو مەترسیەکانیان دەستنیشان بکرێن. پێویستە مرۆڤی نوێ هەر لە بچووکترین تا گەورەترین خانە لەخانەکانی لەشی بونیادبنرێتەوە، ئەمەش ئەرکێکی مرۆڤایەتی و مێژووییە، کە پێویستە ئەنجامی بدەین. بۆ ئەمەش هەتا دوایی ڕێگا لەپێشتان کراوەیە. ئێمە ئەمە لەراستی خۆماندا بەرجەستە دەکەین، تا دوا پلە مرۆڤ هەڵدەسەنگێنین و هەڵدەستین بە ئاواکردنەوەیان و بەهیچ شێوەیەکیش لەم کارە پاشگەز نابینەوە. تەنانەت ئەگەر بە تەنیاش بمێنینەوە، دیسان هێز و ئارەزوو

و سـووربوونی ئێمـه بـۆ بونیادنانــەوەی مـرۆڤ لاواز نابێـت. بەهـەمان هێـز و تینـیش بـەردەوام دەبـین بـۆ ئاواکردنــەوەیان. لـەژیانی رۆژانەمانـدا بەسـەرکەوتوویی ئەمانـە پێکدەهێنین، دۆست و دوژمنـیش دان بـەم راسـتیەدا دەنـێن، چونکە لەلایـەنی ماددی و مەعنەویەوە، سـەرکەوتنی گـەورەمان بەدەست هێنـاوە. ئەمـەش لەبەرئەوەیـە، کـە هـەر شتێك لەهەموو لایەنێکەوە هەڵدەسەنگێنین. مرۆڤی کلۆڵ و هەژار یـان ئەوانـەی خۆیـان بـۆ پێـنج فلـس فرۆشـتووە باشـیان دەناسـین، بـەڵێ بەچـاوێکی چـاککردنەوە و پـێش خستنەوە لێیان نزیك دەبینەوە و خەبات دەکەین لەپێناوی رزگارکردنی مرۆڤ لەم ئاستە نزمەی ئێستای. مرۆڤ ئەگەر هەوڵ و رەنجی خـۆی بـە شـێوەیەکی بـاش بـەکار بیهـێنێ و خـۆی بگەیەنێتـە ئاسـتی کەسـایەتیەکی شۆڕشـگێڕ و بـاوەڕی بـەخۆی هـەبێت، ئـەوا دەتوانێت ژیان و تاکتیك ڤازانج بکات. گەیشتن بە ئاستی رێکخستن لەڕێگای گەیشـتن بـە شۆڕشگێڕی راست و دورستەوە دەبێت. کاتێك پرسی ژیان هەڵدەسەنگێنین، دەگەینە ئەو دەرەنجامەی کە ئەو ژیانە سووك و کەوتووە و بەهیچ شێوەیەك شایەنی مرۆڤ نییە. ئەو ژیانەی کە رژێمی فەرمی دەوڵـەت بەسـەر گەلـدا دەیسـەپێنێت لـە ئاسـتی مرۆڤـدا نییـە، بـەڵکو سـووکایەتی کردنـە بـەژیانی مرۆڤایـەتی. لەبـەر ئـەوەی ئـەو ژیانـە بۆگـەن بـووە، پێویستە خۆتانی لێ رزگار بکەن. بێگومان ئەمەش راسـتیەکی مێژووییـە. هـەر رژێمێـك کاتێك دەگاتە دوایی خۆی، بە شێوەیەکی بێ وێنە هەڵدەستێت بە تێکدانی هـەموو بـەها مرۆڤایەتیەکان. ئەمەش لە سەردەمی"نیرۆن"دا بـە باشـی دەرکـەوت، کـە لـەو کاتـەدا بـە شێوازێکی زۆر دڕندانە و خوێناوی هێرشی دەکردە سەر مرۆڤایەتی.

بەڵام کاتێك تەماشـای شۆڕشـەکەمان دەکـەین، دەبیـنین کـە هێزێکـە نوێنەرایـەتی رزگـاری مرۆڤایـەتی دەکـات و لـە خۆیشـیدا ئەمـە بەرجەسـتە دەکـات، لـە پێنـاو ژیـانی مرۆڤایەتیدا خـەبات و تێکۆشـان دەکات. لەسـەر ئـەم بنەمایـە رێـز لـە مـرۆڤ دەگـرین و دەڵـێین ئەگـەر دەتـەوێت بـە ئازادیـەکی شـیاو بگـەیت، ئـەوا دەبێـت لـەم پێنـاوەدا شـەڕ بکەیت. PKK زۆر بە بوێرییەوە ئاماژە بەمە دەکات. جەسـارەت و فیـداکاری و مـەزنی PKKش لێرەوە سەرچاوە دەگرێت. چونکە بە بێ ئـەم تایبەتمەندیانـە مـرۆڤ ناتوانێـت شایەنی مرۆڤایەتی بێت. هەر ئەمەشە لەناو هونەری سـەرۆکایەتی PKKدا بـەدی دێـت و بەرجەستە دەکرێت.

بەکورتی دەتوانین بڵێین پارتیمـان، گـەورەترین نوێنـەری مرۆڤایەتیـە و، بزاڤێکـە

لەپێناوی ئەمەدا خەبات دەکات و، هەڵدەستێت بە ژیاندنەوەی سۆسیالیزم کە رژێمە سەرمایەداری و ئیمپریالیزمیەکان دەیانەوێت تێکیبشکێنن و بەتەواوی پاکتاوی بکەن. لەم رووەوە سەرکەوتنمان بەدەست هێناوە. ئێمە لەسەرەتادا ئەم پرسە لەچوارچێوەی دەوڵەتی تورکیادا کە بۆتە زیندانی گەلان زیندوو دەکەینەوە و، لەرێگای خەباتێکی دیموکراتی گەلەری لەناو خودی تورکیادا، ئەم دیوارە دەڕوخێنین. بۆئەمەش کەسایەتیەکی دیموکراتی کە بتوانێت لەبەرامبەر رژێمی دەسەڵاتدار رابوەستێ و باوەڕی مەزنی بەخۆی هەبێت، هەروەها کەسایەتیەکی شەرڤان کە بتوانێت هەنگاوی سەرکەوتوو بهاوێژێت، بونیاد دەنێین.

PKKسەرکەوتنی ساکار و بچوك پەسند ناکات، هەروەها ئەو کەسانەش پەسند ناکات کە چاویان بڕیوەتە هەلی هەزران، بەڵکو PKK هەوڵ دەدات لەسەر بنکەی سەرۆکایەتی شۆڕشگێڕ کەسایەتی مرۆڤ بونیادبنێ، ئەمەش پێویستی بەرێبازێکی ئایدیۆلۆژی و تاکتیکێکی راست و دروست هەیە، کە بتوانێ لەکات و شوێنی گونجاودا مانای خۆی هەبێت؛ کەسایەتیەك کە هەتا دوایی لەگەوهەر و ستراتیژ و تاکتیکدا قووڵ ببێتەوە. بێگومان ئەمەش پێویستی بە هەوڵ و تێکۆشانێك هەیە کە چرکە بە چرکە رەخنە بکات و، هەرگیز لە بیرکردنەوە نەکەوێت و چاوپۆشی لە هیچ شتێك نەکات و، بەبەردەوامی لە هەنگاوەکانیدا سەرکەوتن بخوڵقێنێ. ئەمانە ئەو مەرجە پێویستیانەن بۆ ئەو کەسایەتیانەی کە دەخوازن تەڤلی ئێمە ببن. جارێکی دیکە دووپاتی دەکەمەوە ئەگەر بەم شێوازە شەڕ بکەن، ئەوا خۆتان دەگەیەنن بە راستی هونەری سەرۆکایەتی. هەرچەندە ئاستەنگیەکانی رێگاتان گەورە بن، دیسان ناتوانن هەنگاوەکانی سەرکەوتنتان رابگرێت، ئەو کاتەش کەسایەتیتان سیمای جوانی بەخۆیەوە دەگرێت. جوانی مانای پەروەردە و نزیکبوونەوەیەکی لۆژیکی لە هونەری سەرۆکایەتی دروست و گەیشتنە بە ئیرادەی شۆڕشگێڕی PKK و بەرجەستەکردنی لەخوددا دەبەخشێت.

بۆئەمەش رێگا لەبەردەمتاندا کراوەیە، بەبێ ئەمەش ناتوانن داوای جوانی بکەن، هەتا ئەگەر داواشی بکەن نایگەنێ. ئەمەیە یاسای سەرۆکایەتی لەناو PKKدا. ئەگەر ژیانتان دەوێت، ئەوکاتە بەجددی لەپێناو جێبەجێکردنی بنچینە راستەکانی هەوڵبدەن، چونکە بەبێ ئەمە بەدووچاری پاکتاو و مەترسی نەمان دەبنەوە. لەبەر ئەوە پێویستە

باوەڕ بەو ژیانە بکەین کە دەمانگەیەنێتە سەرکەوتن و بەئارەزوویەکی مەزنەوە لە ئامێزی بگرین، ئەمەش ئارەزوو و شێوازی سەرەکیمانە. پێویستە تەنیا ساتە وەختێکیش ئەوە لەبیر نەکەین کە تەنیا لەڕێگای گەیشتن بە هونەری سەرۆکایەتی و پەروەردەکردنی خود و لەسەر ئەو بنەمایە و دیاریکردنی ڕێڕەوی خەبات بەگوێرەی ئەو بنەما و شێوازەی سەرۆکایەتیەوە دەگەین بەو ژیانە. بۆ سەرکەوتنیش پێویستیمان بەمە هەیە.

من هەر لەسەرەتاوە لەسەر ئەم بناخەیە بەڕێوە دەچم، لەئێستاش بەدواوە هەموو ئەو شتانەی کە لەسەر شانی منن، بڵندیان دەکەمەوە، چونکە ئەم بەر پرسیارێتیە، مانا و شێوەی ژیانە. لەو کاتەوەی ئێمەتان ناسیوە، ئێمە بەمرەنگەین، ئەو شتانەی کە دەمێنن ئەرکی ئێوەن، پێویستە پێی هەڵسن و، هەموو بارودۆخێکدا شایەنی ئەم هونەرە بن.

سەرەڕای هەموو ئەو زۆر و زەحمەتیانەی کە هاتوونەتە ڕێمان دیسان ئێمە ئەو ڕێچکەیەمان گرتووە و دەخوازین لەسەر ئەو بنەمایە بەڕێوە بچین. پێویستە ئێوەش شێوەی ئەم ڕێگایە لەخۆتاندا بەرجەستە بکەن. لەڕاستیدا هێز و توانای ئێوە بەشی ئەوە دەکات و، ڕەوشیشتان گونجاوە، ئەوەی دەمێنێ توانا‌کاری بخرێتە بەردەمتان و ئەرکی ئێوەش ئەوەیە کە بەشێوەیەکی باش بەکاریان بهێنن.

بەمرەنگە 16 هەمین ساڵڕۆژی پارتیمان هەڵدەسەنگێنین، پێویستە ئێوەش نوێنەری ئەمە بن بۆئەوەی لە کۆنگرەی پێنجەمدا ئەنجامی بدەن. ئەگەر بەو پێودانگانەی کە بۆمان دیاریکردن نزیك ببنەوە، ئەوا سەردەکەون. ڕاستی سەری ساڵ بەمرنگەیە و پێویستە ئێوەش لەسەر ئەم بنەمایە لێی نزیك ببنەوە. خوازیارین ئەم ساڵانە بکەن بە ساڵی بونیادنانەوە و ئافراندنی ژیانێکی نوێ. ئەگەر بەم شێوەیە نزیك ببنەوە، ئەوا لەو باوەڕەدام کە شایەنی قۆناخی ئێستا دەبن. ئەگەر بتوانن ببن بە شایانی پارتی و گەل، ئەو کاتە دەبن بە شایەنی مرۆڤایەتیش. بەمرەنگەش ڕێزتان لێدەگیردرێ. وتەیەك هەیە دەڵێ:"پێویستە وەکو مرۆڤ بژیت و، نابێت لەدژی ئەمە رابوەستیت"، ئێمە تەنیا بەوە رازی نابین، بەڵکو بە پێچەوانەوە ئەگەر ئەمانە باش پێك بهێنن ئەو کاتە ئێمەش وەکو هەموو بزاڤە مێژووییەکان دەبین بە بزاڤی (مەفتوحات) ڤەبوونەکان. ئێمە شەرڤانی ئەو بزاڤەین کە گەیشتۆتە ئەم ئاستەی پەرەپێدان.

پێویسته وەك زریان بەرەو ئامانجەکان هەنگاو بهاوێژن و خۆتان له وخەیاڵە رزگار بکەن کـه وەکـو ئاسـتەنگێك وایـه لەبەردەمتانـدا. ئەوکاتـەش دەتـوانن سـەربکەون. ئایـا هـیچ رێگایەکی دیکەتان لەبەردەمدایه بۆ ژیان؟ باوەڕ ناکەم، چونکه رژێم بەرەو لەناوچوون و نـەمان دەچـێت و ناتوانێـت هـیچ شـتێکتان بـداتێ. ژیـانی کـۆن بـه داب و نەریتـه ناکۆکیەکانـەوە کـه ئێـوه لێـوەی هـاتوون هیچتـان نـاداتێ، ئایـا ژیـانێکی مـردوو چـیتان دەداتێ؟

لەبەرامبـەر ئەمـەدا کـاروانی سـەرۆکایەتیمان ژیـان دەبەخشـێ. ئەمـەش لـەڕێگای شێوازەکەیەوە بەدەر دەکەوێت. پێتان ناڵێین ئێـوه ناچـارن ئـەم ژیانـه هەڵبـژێرن، بـەڵام پێویسته بەدڵ و بەئارەزوو و خۆشیەوە بەرەو پیریەوە بچن.

پەرەپێـدانی هونـەری شـەڕ و بـەهێزکردنی پەیوەنـدی گـەل بـه ژیـانی سیاسـیەوە شتێکی زەحمەت نییه، هـەروەها هەڵبـژاردنی شـێواز و تـان و پـۆ زێـدە گرفتێکـی گـەورە نییـە. مـن بـەو شـێوەیه دەسـتم پێکـردووە و بچـوکترین زەحمەتیشـم نـەبینیوە. بۆچـی ئێـوەش وەهـا نـابن؟ بێگومـان پێویسـت دەکـات لەسـەر ئـەم بناخەیـه دڵنیـا بـن لـه سەرکەوتنتان. بەڵێ بەمرەنگه دەگەینـه راسـتیەکان، بـارودۆخیش ناچـارمان دەکـات کـه ئـەم کـارە بکـەین، چـونکه بـەبێ ئەمـه سـەرکەوتن مەیسـەر نـابێ. پێویسـته بەرامبـەری شەڕی تایبەتی دوژمن و ئەو تایبەتمەندیانـەی کـه دوورن لـه مرۆڤایەتیـەوە و هێـرش و پـەلامارەکانی کـه لەقۆناخـەکانی مێـژوودا وێنـەیان نییـە، بـێ بەزەییانـه هەڵسـین بـه داسەپاندنی شەڕی شۆڕشگێڕی و شێوازەکەی. ئەوەش وامـان لێـدەکات کـه سـەر بکـەوین. بێجگه لەمەش هیچ رێگایەکی دیکەی ژیانمان لەبەردەماندا نییه، هەتا ئەگـەر هەشـبێت، ئەوا هەزاران جار لەمردن خـراپترە. لەسـەر ئـەم بناخەیـه 16 هـەمین ساڵڕۆژی PKK لەهەموو ئەندامانی پارتی پیرۆز دەکەین و هیوای سەرکەوتنتان بۆ دەخوازین.

٭بژی 16 هەمین ساڵڕۆژی دامەزراندنی PKK !

٭بژی سۆسیالیزم و دیموکراتی و شەڕی رزگاریمان!

٭بمرێ ئیمپریالیزم و کۆلۆنیالیزم و کۆنەپەرستی بەهەموو شێوەکانیەوە!

سەرۆکایەتی پارتی

1994/11/26

شێوازەکانی سەرۆکایەتی و پێشکەوتنی بەدرێژایی مێژوو و لەڕۆژی ئەمڕۆماندا

رۆڵی سەرۆکایەتی لە کۆمەڵگای مرۆڤایەتیدا

لەقۆناخەکانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتیدا سەرۆکایەتی مانای دەستەبەرکردنی بواری گۆڕان و پێشکەوتنە. سەرۆکایەتی لەو قۆناخەدا شوێنی مێشك، ئاراستەکەر، رێنیشاندەر، هێزی باڵادەست، یاسا و دەستور و توانای کێشکردن دەگرێتەوە، کە خاوەن تواناکاری و لێهاتووییەکی لەڕادەبەدەرە و هێز بە کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دەبەخشێت. هەر لەچاخی کۆمەڵە مرۆڤەکانی سەرەتاوە بگرە تاوەکو رۆژی ئەمڕۆ، بەبێ هەبوونی سەرۆکایەتیەك کە داینەمۆی وەرچەرخانی کۆمەڵگا بەڕێوەببات، ئاستەمە مرۆڤەکان بتوانن ببنە کۆمەڵگایەکی مرۆڤایەتی. چونکە وەك ئاماژەمان بۆ کرد ئەمجۆرە سەرۆکایەتیانە وەك ئەقڵ و مێشکی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی و هەموو بوونەوەرێکن. بەکورتی بەبێ سەرۆکایەتی، ناتوانرێ بیر لەکۆمەڵگاکانی مرۆڤایەتی بکرێتەوە، بەڵام ئەوەی جێگای داخە ئەوەیە کە بەدرێژایی مێژوو ئەم سەرۆکایەتیانە فۆرمێکی تاکەکەسیان بە خۆوە گرتووە، یاخود ئەمڕۆ بە دکتاتۆر، پادشا، سوڵتان، ئیمپراتۆر و...هتد ناودەبرێن. جا ئەگەر تەنها لەسەر ئەم زاراوانە راوەستین، ئەوا بۆمان ئاشکرا دەبێت کە کاتێ قۆناخەکانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی لاواز دەبن و لەبەردەم پەرەسەندنێکی زێدە گرنگدان، هەلومەرجێکی وەها دێتە ئاراوە کە ملکەچی ئیرادەی تاکەکەس بن. لێرەدا ئەم پرسیارە خۆی لەپێشمان زەق دەکاتەوە؛ بۆچی دەبێ تاکەکەسەکان پێشکەوتنێکی مەزن بەدیبهێنن؟

لەڕاستیدا نەك تاکەکەس، بەڵکو کۆمەڵگا پێویستی بە گەشەکردن و پێشکەوتن هەیە و دەیەوێ لەشوێنی "تیرە و عەشیرەت"، ببێتە کۆمەڵێکی مرۆڤایەتی گەورەتر. ئەو کاتە ئەرکێکی نوێ دەردەکەوێ کە سەرۆك عەشیرەت ناتوانێ پێی هەڵسێ، بەڵکو

پێویستی بەیەکێکە کە لەئاستی ئەو پێشکەوتنەدا بێت و بتوانێ وەڵامی ئەو یەکە زەبەلاحە بداتەوە و لەکۆمەڵگا خاوەن تێڕوانینی زانستیانە، لێهاتوو، ژیر، زیرەك و بەتوانابێت، تابتوانێ کۆمەڵگا ڕێکبخات و بیگەیەنێتە ئاستێکی گەلێك پێشکەوتووتر.

ئەو کەسانەی کە بەم ئەرکە هەڵدەستن، ناویان دەبێتە **"سەرۆك"**، کە لەوانەیە سەرۆکی عەشیرەتێك، یان پادشا ، یاخود سوڵتان یان ئاغایەك بێ. لەچاخی کۆمۆنەی سەرەتاییدا کەسایەتیەکان ناویان لەخۆیان نا **"سەرۆك عەشیرەت"**. کەچی لەقۆناخی کۆیلایەتی ناوی خۆیان کرد بە **"ئیمپراتۆرە"** پیرۆزەکان. بەڵام لەچاخەکانی ناوەڕاست ناوی خۆیان کردە **"مەلیك و پادشا"**. بێگومان ئەمەش هۆی تایبەتی خۆی هەبوو، چونکە دەربازبوون بۆ سەردەمی کۆیلایەتی سەبارەت بە کۆمۆنەی سەرەتایی دواکەوتووە، کارێکی ئێجگار گرنگ و مەزن بوو، لەبەرئەوە ئیمپراتۆرەکان بەرگێکی پیرۆز لەخۆیان دەکەن و بەو رەنگە خۆیان نیشاندەدەن. هەروەها سەبارەت بە گۆڕان بۆ قۆناخی کۆیلایەتیش لەبەرئەوەی گرنگی و بایەخی خۆی هەبوو، ئەوا ئەو کەسانەی بەم کارە هەڵدەستان وەك **"خواوەند"** تەماشا دەکران. لەڕاستیدا زاراوەی خودا هەر لەو سەردەمانەدا دەرکەوت. ئەوەش مانای ئەوەیە کە کۆمەڵگا دەیەوێت بەرەنگاری دواکەوتوویی و کۆنەپەرستی خۆی ببێتەوە و لەبەرامبەر زۆری و زەحمەتی ژینگە راوەستێت. بۆ ئەمەش پێویستی بەهێزێکی خودایی دەبێت کە حیسابی بۆ بکرێت و کاروباری دەسەڵات بەڕێوە ببات.

بەڵێ! ئەمە کارێکە لەناواخنەوە گەلێك ناکۆکی لەخۆوە گرتووە، بەڵام راستیەکە نەك تەنیا لەبواری سیاسی، بەڵکو لەبواری هونەر و ئایین و چالاکیە ئابووریەکانیشدا تا رۆژی ئەمڕۆمان بەردەوامە. کەوابێ هەریەك لەبوارەکان **"مەلیك، سەرۆك یان رەهبەر"** تایبەت بەخۆی هەیە. بەڵام سیاسەت بە پێشکەوتووترین و فراوانترین شێوەی دادەنرێت. سەرۆکایەتی سیاسی پێشکەوتووترین سەرۆکایەتییە، سیاسەتیش لەناو هونەرەکاندا بەرزترین هونەرە.

بەڵام شێوەکەی دیکەی سەرۆکایەتی؛ بریتیە لەسەرۆکایەتی ئەو قۆناخەی کە بەرەو دواوە دەگەڕێتەوە؛ واتە **"کۆنەپەرست"**ە کە هەرەسهێنن. هەروەکو چۆن سەرۆکایەتی بەرزبوونەوە و پێشکەوتن هەیە، ئەوا بەهەمان شێوەش سەرۆکایەتی

دواکەتن و روخاندن هەیە. بە واتایەکی دیکە سەرۆکەکانی ئەو کۆڕ و کۆمەڵانەی کە لەقۆناخی گەندەڵی و رووخاندا ژیان بەسەردەبەن، رۆڵێکی مەزنیان هەیە. بۆ نمونە: نیرۆن لەسەردەمی رووخانی ئیمپراتۆریەتی رۆمانیدا دەرکەوت، هەروەها سوڵتانەکانی عوسمانیش لەکاتی رووخاندنی قۆناخی دەرەبەگایەتیدا سەریانهەڵدا. سەرۆکە فاشیستەکانیش بەهەمان شێوە لەسەردەمی قەیرانەکانی سەرمایەداریدا دەردەکەون. ئەمانەش هەموویان لەداسەپاندنی کۆنەپەرستی و زۆرداری و جینۆساید بەسەر کۆمەلگادا رۆڵێکی مەزن ئەگێڕن. ئەم کەسایەتیانەش بەلایەنی کەم بەڕادەی شێوازەکەی دیکەی سەرۆکایەتی، خاوەنی دەسەڵات و فڕوفێڵ و توانان. شیاوی ئاماژە پێکردنە کە لەنێوبردن و جینۆساید هونەرێکە بەڕادەی هونەری بەرزبوونەوە و ژیانەوە و، لەنێوانیاندا تەنیا جیاوازیەکی بچووك هەیە.

لەم رۆژانەدا وتووێژێکی چڕوپڕ دەربارەی دیموکراتی و سەرۆکایەتی دیموکراتی دەکرێت. کەوابێ سەرۆکایەتی دیموکراتی چییە؟ و پێویستەچۆن پێکبێت؟.

سەرۆکە دیموکراتەکان نزیکترین سەرۆکن لە گەل و پەیوەندیان لەگەڵ نەپچڕاوە و، بەو تایبەتمەندیانەی لەگەڵیدا بەدەستیان هێناوە گوزارە لەخۆیان دەکەن. سەرۆکە دیموکراتییەکان هەر لەڕۆژانی یەکەمی کۆمەلگاکانی مرۆڤایەتیەوە بگرە تا رۆژی ئەمرۆمان تایبەتمەندی خوداوەندی پیرۆزیان بەخۆیانەوە نەلکاندووە. ئەوانە لەو سەرۆکانە نین کە سوود لەتایبەتمەندی زۆرداری و چەوساندنەوە وەربگرن، وێڕای ئەمەش ئیمتیازات و شتی دیکە بە رۆڵی سەرۆکایەتی خۆیان رەوا نابینن، بەڵکو لەسەر بنەمای پێویستبوونێکی لەڕادەبەدەر بە گەل، یان بە عەشیرەت ــ ئەگەر عەشیرەتبێ ــ، یان بەنەتەوە ـ ئەگەر نەتەوەبێ ـ و ئەگەر کۆمەڵەیەکی فراوانتریش بێت، هەڵدەستن بەگێڕانی رۆڵی خۆیان. لەبەرئەوە پێویستیان بە زۆر و کوتەك، دامودەزگای تایبەت، دەزگای ئاسایش، ئیستخبارات، ئەشکەنجە و....هتد نییە.

لەم روانگەیەوە دەتوانین بڵێین؛ سەرۆکە دیموکراتیەکان ئەو کەسانەن کە گوزارشت لەئیرادەی گەل دەکەن و کاروبارەکانی بەڕێوەدەبەن. ئەمجۆرە سەرۆکانە لەمیانە قۆناخەکانی خەباتی گەلان بۆ سەربەخۆیی و ئازادی دەردەکەون و هێزی خۆیان لە گەلەوە وەردەگرن. بەحوکمی ئەوەی کە لەنێو خودی ریزەکانی گەل سەرهەڵدەدەن و هەتا دوایی بە گەلەوە پەیوەستن، ئەوا هیچ پێویستیەکیان بەو شێوازانە نییە کە

دووریان دەخاتەوە لێی، یا دیوارێك دروست دەكات لەنێوانیانـدا. جا هـەتا ئەوانـە هێـزی خۆیـان لەگەڵـەوە وەربگـرن و بـێ سـنوور پابەنـدبن پێـی، چ پێویسـتی بـە زۆر و كوتـەك دەكات؟.

ئـەمجۆرە سـەرۆكانە بەتایبـەتی لەقۆناخـە مێژووییـە دژوارەكانـدا دەردەكـەون، لەڕۆژگاری ئەمڕۆشماندا ئەمجۆرە سەرۆكانە بەڕێژەیەكی زۆر بەرچاو دەردەكەون. ئەگەر ئەمجۆرە سەرۆكایەتیانە لەبەرچـاو بگـرین و بیكـەین بـە پێـوەرێكی بنـەڕەتی، ئـەوا زۆر بەئاسـانی دەتـوانین سـەرۆكایەتی بەگشـتی یـان سـەرۆكی هـەر وڵاتێـك بناسـین و بـزانین دیموكراتە یان دیكتاتۆر و كۆنەپەرستە.

گرنگی سەرۆكایەتی سیاسی

هەڵوەسـتەكردن لەسـەر هـەموو بوارەكـانی سـەرۆكایەتی كـارێكی پێویسـتە، بـەڵام بێگومـان سـەرۆكایەتی سیاسـی هەمیشـە سـەرەكی و بنچـینەییە. ئـەو سـەرۆكایەتیە هـی هـەموو بوارەكانـە؛ هـەر لەهونـەرەوە تـا دەگاتـە ئـابووری، بۆیـە پێویسـتە لـەڕۆڵی كـەم نەكەینەوە. بەگوێرەی ئەو شیكردنەوانەی دوایی، دامەزراوێكی سـەرەكییە لەسەرچـاوەی دەســەڵاتدا كــە ڕێگــا واڵا دەكــات و پەیوەســتە بەســەرۆكایەتی ئــابووری، هونــەری و ســەربازیەوە. كاتێــك ســەرۆكایەتی سیاســی دەبێــت بەدەســەڵاتێكی بــاش، دەتــوانێ ســەرۆكایەتی سـەربازیش بەباشـترین شـێوە ئاراسـتە بكـات و تواناكـاری پێویسـتیش بـە سەرۆكایەتی چـالاكیەكانی هونـەری و ئـابووری دەبەخشێ. لەسـەر ئـەم بناخەیـە ئەگـەر سـەرۆكایەتی سیاسـی ژێـر نـەبێ، ئـەوا سـەرۆكایەتی سـەربازیش لێهـاتوو نـابێ. باشـترین نمونەش لەسەر ئەم ڕەوشە، كوردستانە كە زوو دەتوانێ ببێتە ئامرازێك بۆ خەڵكی دیكە و ببێتە سەربازێكی چاك و لـەبواری هونـەریش سـەرۆكایەتییەكی بـاش نـەبووە، چونكە **هونەر لەلای ئێمە مردوو و بێ گیانە**، وێڕای لەو هەلومەرجەی كە سەرۆكایەتی سیاسی تێیدا بەهیچ شێوەیەك لەشێوەكان هەبوونی نییە. هەروەها گەلەكەمان سـەرۆكایەتیەكی ئابووریشی نییە و ڕووبەڕووی تاڵان و بڕۆی كۆلۆنیالیزم هاتووە.

كاتێك سەرۆكایەتی سیاسی دەست بە پەرەسەندن دەكات، ئەوا هونەر و ئابووری و هەروەها سەرۆكایەتی سەربازیش بەدوایەوە گەشە دەكـەن و دواتـریش هـەموو چالاكییە

کۆمەڵایەتیەکانی دیکە پەرەدەسێنن، بەڵام کاتێ سەرۆکایەتی سیاسی بەرەو سڕبوون و پاشەکشە و هەڵوەشانەوە دەچێ، ئەوا لەگەڵیدا سەرۆکایەتی هەموو بوارەکانی دیکە پەرتەوازە دەبن. لەبەر ئەم هۆیەیە کە هەمیشە دەگوترێ: **سەرۆکایەتی سیاسی رۆڵێکی تەواو و لەبەرچاوی هەیە، بەڵکو رۆڵی کلیل دەبینێ**. لەسەرووی هەموو سەرۆکایەتیەکانی دیکەوە دێت و سەرچاوەی هەموو سەرۆکایەتیەکانە. بەڵام ئاخۆ راستی ئەو پرسە لەرەوشی ئێمەدا چۆنە؟

ئەگەر رۆشناییەك بخەینەسەر مێژوومان، ئەوا لەسەر بناخەی ئەو روونکردنەوە گشتیانەی کە لەسەرەوە باسمان کردن، بۆمان دەردەکەوێ کە **مێژووی سەرۆکایەتی خیانەتکارانە، یاخود باشتر بڵێین مێژوویەکە کە سەرۆکایەتی گێلی، نەفامی و خیانەتکاری تێدا زاڵە و ئەوەندەی نەماوە یەکسانبن لەگەڵ سەرۆکایەتی دوژمنان**. ئێمە نەتەوەیەکین و وڵاتمان هەیە، کەچی فەرمانڕەوایی دەسەڵات و سەرۆکایەتی لەدەستی خەڵکی دیکە دایە. لەدەست ئەو بێگانە و داگیرکەر و تاڵانکەرانە دایە کە خێر و بێر و دەوڵەمەندی وڵاتەکەمان بەکاردەبەن. ئەمجۆرە مێژووەی کە لەژێر دەسەڵات و فەرمانڕەوایی سوڵتانەکان پێش دەکەوێ (لەمێژوودا پێی دەگوترێ سەردەمی پاشا و سوڵتانەکان)، جگە لەسەرۆکایەتی خیانەتکارەکان هیچی دیکەی لێ دەرناکەوێ، جگە لەمێژووی خیانەت هیچی دی نییە. لەسەر ئاستی گەلیشدا تاریکی و مێژوویەکی نەفرەتلێکراو و گێلایەتی زاڵە.

لێرەدا پرسیارێك خۆی قوت دەکاتەوە، کە چۆن تووشی داگیرکردن هاتین؟ ڕەنگە ئەمە بەگەلێك هۆکار راڤە بکرێ، وەك هێزی دوژمنان ــ هێزی ئێمە ــ هۆکارەکانی جوگرافیا و .... هتد. بەڵام گرنگ لەمەدا هەر سەرۆکایەتییە. نمونەی سەرۆکایەتی باو لەوکاتەدا، نمونەی سەرۆکایەتی بێگانە بوو. بەڵام ئەوانەی لەریزەکانی گەل دەردەچن و هەوڵی بەدەسەڵاتبوون دەدەن، خاوەن سروشتێکی خیانەتکاریان هەیە بۆ بەدیلگرتنی گەلەکەمان. ئەوانەی کە هاریکاری بێگانە دەکەن، ئەگەر بە نەزانیش بێ و وا لێکبدەنەوە کە بە گەل و دۆزەکەیانەوە گرێدراون، ئەوا هەر پاڵپشتیەك و یارمەتیەك کە پێشکەشی دەکەن، ئەوە دەکەوێتە ناو چوارچێوەی گێلی و نەفامی. ڕەنگە وەهاش بزانن کە کارێکی باشیان ئەنجامداوە، کەچی لەڕاسیدا دەکەونە خزمەتی دوژمن. راستە

نیازەکانیان باشە، بەڵام ئەو نیازانەیان بەس نییە بۆ دوورکەوتنەوەیان لەخزمەتکردنی دوژمن. ئەمانەش لەگەڵ گێلەکان دەپۆلێنرێن و، نمونەیان لە مێژووماندا گەلێك زۆرن.

بەڵام ئەوانەی کە دەمێننەوە، ئەوانەن کە لەژێرەوەن ــ ئەوانە وەکو گاڕانن، دەتوانرێت بەگەڕبخرێن و بەشداری شەڕیان پێ بکرێت. بێگومان گاڕان ــ بەلایەنی کەمەوە ـ هەڵسوکەوتی دیاری کراوی لەگەڵ دەکرێ. بەڵام ئەو گەلەی کە گەلێکی بێگانە ـ تەواوی بەدوژمنی خۆی دەبینێ، ئەوا لەشوێنێکدایە زۆر خراپترە لەوەی کە گاڕان تێیدایە، بەڵێ! ئا ئەمەیە ئەو مێژووەی کە شێواندنێکی ترسناکی رەوشی گەلەکەمانی لەدوای خۆیەوە حەشارداوە. لەسەر ئەم بناخەیە ئاسانە بۆ ئێمە لەوە بگەین کە بۆچی سەرۆکێك ئەوەندە کەوتۆتە خزمەتی دوژمن و بووە بەماشە و ئامرازێك لەدەستی داگیرکەردا. هەوەها بۆمان ئاسانە لەوە بگەین کە بۆچی گەلەکەمان لەگاڕان کەمترە، وێڕای ئەو هەوڵەی ئەنجامی داوە؟ لەم روانگەیەوە ناکرێ راستی گەلەکەمان لەگەڵ هیچ گەلێکیتر بەراوردبکرێ، یان لەگەڵ هیچ قۆناخێکی مێژوویی، بەتایبەتی لەمیانەی گوێڕایەڵی بۆ داگیرکەران و کلکایەتی بێگانە، خزێنراوەتە ناو ئەو هەلومەرجە ناهەموارەوە. ئەمە ئەو هۆکارە راستەقینانەمان بۆ رووندەکەنەوە کە شاراوەن لەبەردەم پێشکەوتنی کەسایەتی تا ئەو رادە ترسناکە، ئەمەش بەجۆرێك دەردەکەوێ کە هیچ پشت و پەنا و هێزێکی نییە و دابڕاوە لەهەر بەهرە و توانایەك، کەسایەتیەکی نەزان دەرك بەوە ناکات کە چ هی خۆیەتی، چ هی دوژمنە، بەڵکو لەحاڵەتێکدا دەگات بەو سنوورەی کە ژیانێکی خیانەت و رۆچووناوی بۆ خۆی دەبینێ کە تێیدا خۆی بە مرۆڤێکی سروشتی، ئازاد و سەرفراز دەژمێرێت. ئەمەش ترسناکترین چەمکی باوە.

کاتێك مرۆڤێك خۆی بەئازاد دابنێ و وەهاش نەبێ و خۆی لەبارێکی وەها هەڵقورتێنێ تا ببێ بە ئامرازێك بۆ هەموو شتێ، ئەوا ئەو کەسە خراپترینیانە. **بەبێ سێ و دوو ئەو شێوە ژیانە لەناو سەرۆکایەتی PKK هەر لەیەکەم قەڵەمبازیدا رەتکرایەوە.**

راستی کەسایەتی سەرۆکایەتی لەکوردستان

ئەگەر زیاتر لەژێر رۆشنایی ئەو راستیانەی کە لەسەرەوەدا باسمان لێوەکرد، بابەتەکە فراوان بکەین، ئەوا بەئاشکرا بۆمان دەردەکەوێ کە کەسایەتی کورد راستی دوژمنی لەخۆیدا بەرجەستە کردووە. بەو ئاستەی کە دوژمن لەکوردستاندا هەیە، بەڕادەیەکی ئەوتۆ بەگێلی و خیانەتکاری و بەڕاستی دوژمنەوە گرێدراوە، کە سایکۆلۆژیەتی گاڕان لەخۆیدا بەرجەستە دەکات. بە جۆرێك ناتوانێ ببێتە هیچ، جگە لەکەسایەتیەکی نەفرەت لێکراو و چارەڕەش، هەروەها نابێتە کەسایەتیەکی سەرکردە و خەباتگێڕیش. جا ئایا دەتوانین بەبێ شیکردنەوەی ئەو کەسایەتییە و بەخستنەبەر لێکۆلینەوە و گفتوگۆ و رەخنەی قوولّ، بژین؟

پەندێکی پێشینان هەیە دەڵێ "کەسایەتی فولانی ناتوانێ شارۆچکەیەك بونیاد بنێ، بەڵکو تەنانەت گوندێکیش". بەلام ئەو جۆرە کەسایەتیەی باسمان لێوە کرد، بگرە ناتوانێ کۆشکێکی بچوکیش دروست بکات، زیاتر لەمەش ئەو کەسایەتییە ناتوانێ حەزەکانی رۆژانەی خۆی تێر بکات. جا با هەر یەکێك بیر لە رەوشی خۆی بکاتەوە و خۆی لەکورتە بالایەك کەمتر نەبینێ کە لە ولاتێکدایە خەریکە مێژووەکەی بەپیتی بریسکەدار دەنوسرێتەوە. زۆربەی ئەوانەی خیانەتکارن لەکاتێکدا کە کەمترین رێزیان بۆ خۆیان نییە و وەکو پێویست جوانی ولاتەکەیان نابینن، ئەگەر بشیبینن، ئەوا وەکو پێویست سوودی لێ نابینن. ئایا کەسێك هەیە ئەم پرسیارانەی لەخۆی کردبێت؟ ئایا ژیان لەولاتێکی وەهادا دەچێتەسەر؟ ئایا لەوانەیە رۆژێك ببێتە شتێك؟ و ئەوانەی ئەم پرسیارانە دەکەن لەجیاتی ئەوەی بە ئەرکی سەرشانیان هەڵسن، هەڵدێن. واتە هەموو لەحاڵەتی هەلاتن و گەیشتنن بە ئاستێکی بەرز لە***هەڵـەدران*** و بەشێوەکی تایبەتی هەوڵدەدەن بۆ ژیانێك کە لەبۆتەی دوژمندایە. ئەو مرۆڤە کێیە و دەبێ بەچی؟ دەبێ چ ناوێکی لێ بنێین؟ با بیر لەمێژووی ئەو کەسانە بکەینەوە، ئەوانە خۆیان بە سەرکردە دادەنێن و بەئەندازەی پلەو پایەیان، کە لەدامەزراوەکانی دوژمندا وەریان گرتووە. بە واتایەکیتر بەئەندازەی ئەو شوێنەی کە لەژێر سایەی سیستەمی کلکایەتیدا دەستیان کەوتووە، خۆیان بە سەرۆکایەتی پرۆفیسیۆنالّ دەزانن. بیر و باوەڕی باوی ئەوانیش وەك کەشتیوانێکن کە کەشتیەکانیان لەنقوم بوون رزگار کردووە. ئەوان خۆیان بەپیاوی توانا و فەرمی و شەریف و بەڕێز دادەنێت، ئەوەش گەورەترین هەڵەیە، لەوەش زیاتر دەبێتە سەرچاوەی گێلی و نەفامی و بەرەو خیانەتکاری و کەوتنی لەمرۆڤایەتی دەبات.

PKK به واتایەك لە واتاكان بریتییە لە دیتنی ئەو راستیانە و یاخیبوون لە بەرامبەریان. كەواتە سەرۆكایەتی گەل و وڵات لەلای ئێمە، یەكەمجار بە دیتنی ئەو راستیانە دەستپێدەكات. جا بەدیتنی ئەو راستیانەی سەرەوە دەگەینە ئەو ئەنجامەی كە حەقیقەتی وڵاتێك و گەلێكی جیاواز هەیە، كە لەم وڵاتەدا دەژین. ئەمە هەنگاوێكی سەرەتایە، بەڵام ئەم هەنگاوە زۆر گرنگ و پێویستە.

ئێمە لەبەردەم كەسانێكین كە وڵاتەكەیان بە تەواوی لەبیركردووە، یان روونتر بڵێین كەسانێكن وەڵامیان بۆ پرسیاری ئایا دەبێ من وڵاتم هەبێ، نییە. تەنانەت ئەو كەسانە پێویستی ئەوەش نابینن كە ئەمجۆرە پرسیارانە لەخۆیان بكەن، هەروەها وەڵامیشیان بۆ پرسیاری ئایا دەبێ ئێمە گەلێكی جیابین، نییە. تەنانەت ناشیانەوێ ئەم پرسیارە لەخۆیان بكەن. لەمانە هەمووی خراپتر ئەوەیە كە دەگوترێت:"تا چ رادەیەك من توركم ـ ئێراقیم ـ سوریم ـ ئێرانیم..؟". ئەو راستیەش ئاماژە بۆ ئەوە دەكات كە كەسایەتی خۆمان لەدەستداوە. جا چۆن دەتوانرێ رێگای ژیان بۆ ئەو كەسانە بدۆزرێتەوە كە نكوڵیان لەخۆیان كردووە، بەرادەیەك بۆ بەجەستەكردنی ئەو جۆرە كەسایەتییە لەدامەزراوەكانی دوژمندا كاریان كردووە؟ ئەمەش ناكۆكیەكە كە بەئاشكرا لەمرۆڤی ئێمەدا دەبینرێت. دواتریش دێت لەرێگای ژیان دەگەرێت. ئەمەش گەورەترین خەیاڵێتی. لەتوانای هەر مرۆڤێكدا هەیە كە تێبینی ئەو جیاوازیە بەرفراوانە بكات لەنێوان داواكارییە تایبەتییەكانی مرۆڤی ئێمە و راستیەكانی ژیانی رۆژانەدا. لێرەوەش گەورەترین تێكچرژاوی دەردەكەوێ، ئا ئەوەیە سەرچاوەی ئەو ناكۆكیە ئاشكرایە كە ئێمە بەگێلی ناوی دەبەین؟ هۆیەكانی ئەم ئاڵۆزیە نامۆییەی كە لەكەسایەتی كورددا هەیە بۆ ئەو ناكۆكیە دەگەرێتەوە. بەواتایەكی دیكە ئەمە نەك هەر تەنیا ملكەچ كردنە، بەڵكو راكردنە لەراستیەكان كە هەموو سنوورەكان دەبەزێنێ. ئەمەش تا رادەیەك ئەوە دەگەیەنێ كە هەتاكو ئەو ترس و تۆقاندن و بێبەشكردنە لە رێگای ژیاندا هەبێ، ئەوا جگە لەچوونە ژێر سایەی سەرۆكایەتی دوژمن نەبێ ـ كە بەم رەوشەی بردین ـ هیچی دیكە ناگەیەنێ. ئەمەش خراپترین كۆیلایەتی هاوچەرخ لەخۆیدا دەنوێنێ، هەروەها ئەمە خۆ هاوێشتنی كۆیلەیە بۆ باوەشی ئاغاكەی. ئەمەش تەنها لەبواری هزریدا نەماوەتەوە، بەڵكو كاریگەری لەهۆش و گیان و هزر و دۆزی هەر كەسێكدا دەبێت.

ئەوەی لێرەدایە بەتەنها نامۆبوون و شێواندن و لادان نییە، بەڵکو کۆششکردنە بۆ ئەوەی لەمەلیکێك مەلیکتر بێت. کاتێك لەئەنجامدانی ئەمەشدا شکست دێنێ، ئەوا دەبێتە کەسایەتیەك، کە وەك مینێکی شێتی لێدێت و نازانرێت کەی و چۆن و لەکوێ دەتەقێتەوە؟ لەهەمانکاتدا ئەم هەلومەرجە لەبویەری ئێمەدا دەرکەوتنی نمونەی کەرترین و لاڵترین و کوێرترین کەسایەتی دەنوێنێ. لەبەرئەوەی نمونەی کەسایەتیەکە کە نکۆڵی لەخۆی دەکات و بەمرادەیە خۆی دەخاتە باوەشی دوژمنەوە. هەربۆیە ئەم کەسایەتیە نمونەی کەسایەتیەکی کوێر و بێ ویژدان و شێتە، لەم گۆشە نیگایەوە دەتوانین بگەین بە ناوەرۆکی کەسایەتی تاکەکەسی لەولاتی ئێمەدا. لەخودی ئەم ناکۆکیانەشدا گەندەڵی ـ خراپەکاری ـ توانەوە ــ دزی و تالان و هەموو کەموکوڕییەکی دیکە هەڵدەقوڵێ. تەماشا بکەن! ئەگەر برەخسا بوایە ئێستا هەموو دەبوون بە دز و جەردە و گێل و نەفام و خزتمەکاری دوژمن. کەوابێ چۆن دەتوانین ئەم جۆرە کەسایەتییە بە کەسایەتیەکی بەرێز لەقەڵەم بدەین؟

لەسەر ئەم بناخەیە ئەگەر بمانەوێ راستی PKK لەخۆوە بگرین، یاخود بخوازین راستی سەرۆکایەتییەکەی لەخۆوە بگرین، ئەوا دەبێ دەرك بەوە بکەین کە بەمشێوەیە لەرووداوەکانی گۆڕەپانی ولات و پەیوەندییەکان و دیاردەکانی دەروانێ. هەورەها بەمشێوەیە دەروانێتە هەموو دیاردەکانی کۆمەڵگا. **دیالەکتیکی PKKش کە پێویستە لەخۆماندا بەرجەستە و نوێنەرایەتی بکەین ئەوەیە.** ئەگەر خاڵی دەستپێکردنی بەمشێوەیە بێت، ئەوا زۆر سروشتییە کە لەچارەسەرکردنی ئەم نەخۆشیانەدا سەرکەوێت و بە تێپەڕبوونی کات رێچکەی کۆمەڵگاش راستبکاتەوە. بەواتا لەبەربەستکردنی ژیان و دژ بە نکۆڵیکردن و سنوور دانان بۆ گێلی و بێ ئاگایی سەردەکەوێ.

جەختکردن لەسەرئەوەی کە لەتوانادا هەیە ئەم ولاتە ببێتە ولاتی ئێمە و گەلیش ببێتە گەلی ئێمە، هەروەها جەخت کردن لەسەر بەرهەمهێنانی بیر و سیاسەتێك، ئەگەر بکرێ رێڕەوێکی سیاسی بۆ ئەم مەبەستە دیاری بکرێ و لەبواری رێکخستنیشدا هەوڵی لەپێناودا بدرێت. ئەمانە هەموو تایبەتمەندی سەرۆکایەتی PKK و چۆنێتی پەرەسەندنی بوون لەقۆناخی ئایدیۆلۆژی، کە ناوی دەبەین بە کرۆکی رێکخستن و شێوە سەرەتاییەکەی.

دەرکەوتنی سەرۆکایەتی لە PKKدا دەرکەوتنێکی جیاواز و دیارە، بەو مانایە دەرکەوتنێکی نوێ و مێژووییە، هەر بەر ئەمەشە کە هەلی پەرەسەندنی خۆی بەدیدێنێ، چونکە لەبەرامبەر بویەرێکی بەستەڵەك و بەتەواوەتی داخراودا، هەلی ژیان دەخولقێنێ. هەروەها توانای سەرلەنوێ دامەزراندنی ولاتێکی لەبیرکراوی لە قولایی مێژوودا دێنێتە کایەوە. هەتا ژیانیش بۆ گەلی ئەم ولاتە دەرەخسێنێ. سەرۆکایەتی لە PKKدا دەرکەوتنێکی هزریە و هەر لەم پێناوەشدا دەست دەکات بە چالاکیەکانی پڕوپاگەندە بۆ ئەوەی بگۆڕدێت بۆ رەوتێکی کرداری و چەمکێکی ئاشکرا. هەر لەسەرەتاوە مەزنایەتی PKK لەم خاڵەدا بەرجەستە بووە. هەر ئەمەش بۆتە هۆی تێگەیشتنی لەگروپە سەرەتاییەکانمان لەکاتی دروستبوونیاندا.

قۆناخی سازکردنی گروپی یەکەم، مانای دورستبوونی ناوك یان چاندنی تۆوی یەکەم دەبەخشێ، ئەوەش مانای خۆ ئامادەکردنە بۆ پێکهێنانی بڵندترین ئاست. لەو قۆناخەدا چالاکیەکانی هزری ئایدیۆلۆژی و شێوازێکی خەبات بالادەست دەبێ کە دەستە و گروپی بچوك پێی هەڵدەستن، کەچی شێوازی سیاسی و سەربازی تا رادەیەك لەخۆوە دەگرێ، بەلام بەسیاسی بوون و پێگەیشتنی سەرۆکایەتی ئەم گروپە بچوکانە لەقۆناخەکانی دواییدا دێتە ئاراوە. پێکهێنانی گروپی سیاسی و سەرۆکایەتی سیاسی چی دەگەیەنێ؟

بەسیاسی بوونی دەستە و گروپێك بەرپەرچدانەوەی سیاسی باری دوژمن و پاشان سیاسەتی دەوڵەت هەروەها بەرپەرچدانەوەی کلکایەتی و گێلی و نەفامی و سایکۆلۆژییەتی گاڕان دەگەیەنێت.

ئەم سروشتی بەرەنگاربوونەوەیە هەر لەسەرەتاوە لەسەرۆکایەتی PKKدا هەیە، ئەو دیاردە سیاسیەی کە لەکۆتایی حەفتاکاندا پەرەی سەند و لەگەڵێك بۆنەدا باس و

لێدوانمان لەسەر کرد، پەرەسەندنی هەمان ئایدیۆلۆژییە کە لەسەرەتای حەفتاکانەوە دەرکەوت و گەشەی کرد. بێگومان پێشبینی لەوە نەدەکرا کە گروپی ئایدیۆلۆژی هەر لەسەرەتای دروستبوونیەوە دووچاری فشاری دەوڵەت ببێت، چونکە هێشتا ئەوەندە پەرەینەسەندبوو کە پێویست بەوە بکات زۆر و کوتەك بەرامبەری بەکاربهێنرێت، بەڵام هەر لەسەرەتاوە هێرشی هزری هەبوون، لەو کاتەدا ئەوانەمان بە سۆسیالیزمی شۆڤێنی و میللیگەرای سەرەتایی ناودەبرد، بەواتا شەڕ تەنیا لەبواری ئایدیۆلۆژی سنووربەند کرابوو. بەڵام قۆناخی سیاسی (کە لەدوای قۆناخی ئایدیۆلۆژی دێ) مانای بەرپەرچدانەوەی راستەوخۆی دەوڵەت و هاوکارانی دەگەیەنێت، دواتریش رۆڵی زۆر و کوتەك دەستپێدەکات. دوابەدوای ئەم هەنگاوەش پارتی بەفەرمی ڕاگەیەنرا، ئەمەش مانای گەیشتن بە شێوازێکی رێکخراوەیی ئاست بڵندتر دەگەیەنێت.

بەم شێوەیە کۆچکردن بۆ دەرەوەی وڵات گەلێك واتای مەزن لەخۆوە دەگرێت. مادام سەرۆکایەتی سیاسی نایەوێت رووبەڕووی لەنێوچوون ببێت ئەوا هیچ رێگایەکی دیکەی لەبەردەمدا نەماوە جگە لەکۆچکردن نەبێ بۆ دەرەوەی وڵات. هەروەك چۆن لەهەموو شۆڕشە گەورە و بچووکەکانی جیهانیشدا ئەمە روویداوە، بۆ نموونە ـــ سەرۆکایەتی شۆڕشی فەرەنسی پەنای بۆ ئینگلتەرا برد و، سەرۆکایەتی شۆڕشی بەلشەفی پەنای بۆ ئەوروپا، شۆڕشی ئیسلامیش پەنای بۆ مەدینەی منەوەرە برد. ئەم کۆچکردنە لەهەمانکاتدا مانای ئامادەکاری و پێشخستنی لایەنی سەربازیش دەگەیەنێت. چونکە ئەگەر لەجێگایەکدا زۆر و کوتەکی کۆنەپەرستی بەرفراوان پەیرەو بکرێت، ئەو کاتە بۆ بەرەنگاربوونەوەی ئەم رەوشە پێویستە پەنا بۆ زۆر و کوتەکی شۆڕشگێڕی ببردرێت. هەرئەمەش بوو کە ئێمە لەدوای ساڵانی هەشتاکان هەڵساین بە پێشخستنی لەناو PKKدا.

لێرەدا سەرنجتان بۆ ئەوە رادەکێشین کە زێدە ناچینە نێو قووڵایی مێژووەوە، چونکە پێشتر ئەمانەمان لەبابەتەکانی دیکەدا باسکردووە. بەڵکو لێرەدا هەوڵدەدەین کە چۆنێتی چارەسەری پێکهاتەیەکی نوێ لەڕووی سەرۆکایەتییەوە و ئاشکراکردنی لایەنەکانی تیۆری و فەلسەفی و بگرە ئەخلاقیش روون دەکەینەوە، چونکە ئەمە بەتەواوەتی رەوشێکی جیاوازە. سەرۆکایەتی پێکهاتەیەکی لەهەموو پێودانگە باوەکان و ئەوەی کە گەل و ئەوەی کە دوژمن دان بە شەرعیەتیدا دەنێت جیاوازە، بەواتایەك

لەواتـەکان ناچـارە کـە بەمشـێوەیە بێـت و خـۆی هەڵبسـتێت بـەپێکهێنان و بـەدیهێنانی شەرعیەت بۆ خۆی.

شتێکی دیکەش هەیە کە لەم ساڵانەدا جێبەجێیکرا و شایانی ئاماژە پێکردنـە، کـە تیایدا ئەو هەڵوێستانە دەرکەوتن و مامەڵەیان لەگەڵ سیاسەت و ئایـدیۆلۆژی و تەنانـەت لەگەڵ خەباتی چەکداریشدا دەکرد. ئەمەش بەس نییە، لەساڵی 1985 بەرێژەیەکی زۆر داخـراوی دەرکـەوتن، هـەروەها لەسـاڵانی دیکەشـدا ئـەم داخراویـە (انغلاقـات) دەبینـرێ. هـۆی سـەرەکی ئەمــەش گیروگرفتــەکانی گەشــەکردنە، کــە کادیرەکــان بــە دەســتیەوە دەیانناڵاند، چونکە هەرقۆناخێك تایبەتمەنـدێتی و گیروگـرفتی تایبـەت بـەخۆی هەیـە. سـاڵی یەکـەم ــ 15یـەمین ــ سـاڵی 20م هەریـەك لـەم سـاڵانەدا خـاوەنی گیروگرفـت و تایبەتمەنـدی خۆیـەتی. ئـەم کـارەش ڕەنگدانـەوەی ئاسـتی کۆمەڵایـەتی کـۆنی کەسـانێکە لەناو پارتیدا، هەرچـەندە ریزەکـانی پـارتی فـراوانتربێ ئەوەنـدەش زیـاتر تایبەتمەنـدی کۆیلایەتی و بەکرێگیراوێتی و کۆلۆنیالیزمی زیاتر دزە دەکاتە نێو ریزەکانی پـارتی. ئـەم راستیانەش زیاتر دەرکەوتن، هەرچەندە پێشەنگایەتی پێشبکەوێ و سەرۆکایەتی PKK جێگیرببێ. هەرچەندە شوێنەواری نامۆیە و دوژمنکاریـەکان بگوازرێنـەوە نێـو رێزەکـانی پارتی، بەو رادەیەش رەنگدانـەوەی کاریگەریـەکانی کۆیلایـەتی و گێلـی و خیانـەت زیـاتر دەبن. ئەگەر تێکۆشـەرە بـەتواناکان و سـەرکردە وشیارەکان وەکـو پێویسـت وەڵامـی ئـەو کاریگەریـە نەدەنـەوە، ئـەوا ئـەو خراپەکارییـەی لـەنێو ریزەکـانی پـارتی بڵاودەبێتـەوە، تارادەیـەك لەهەشـتاکان و نەوەتەکانـدا ئـەو شـتەمان رووبـەڕوو بـۆوە، هـەروەها ئەمـە تووشی شۆڕشەکانی دیکەش هاتووە. بـۆ نمونـە بـا تەماشـای شۆڕشـی روسـیا بکـەین، ئـەو دیاردەیەی تیایدا دەرکەوت لەکاتێکدا کە لەدەروازەی سەرکەوتندا بوو، بەڵام سەبارەت بە شۆڕشی فەرەنسا ئەوا لەدوای سـاڵانی نەوەتەکانـدا ئـەم رەوشـە بـەهۆی بـوونی سـەرکردە گەورەکان ژیانی دەکرد، دەتوانین ئەمەش ناوی لێبنێین بـەرەو راسـتڕەوی چوون یـاخود، گۆڕانی بۆرجوازیەت بۆ دۆخێکی کۆنەپەرستانە. بەڵام لەشۆڕشی ئیسلامدا، ئـەم بویـەرە دەرکەوت و بەرەو گەڕانەوە بۆ دواوە دەستیپێکرد کـە هێشـتا تـەرمی پـیرۆزی پێغەمبـەر بەخاك نەسپێردرابوو.

بەكورتی لەوانەیە هەموو شۆڕشێك كاتێ دەگاتە لوتكە دووچاری هەوڵی راكێشانی بـەرەو راسـتڕەوی ببێ. بـەڵام رەوشـی لای ئێمـە هەنـدێك جیـاوازە. نـەك دوای بەدەست هێنانی سەركەوتن، بەڵكو گەلێك پێش سـەركەوتن، بگـرە هـەتا لـەو كاتانـەی كـە گروپـە سەرەتاییەكانی پارتی ئاوا دەبـوون رووبـەڕووی گـەلێك تەقـەلای لـەمجۆرە بووینـەوە كـە دەیانویست بـەرەو راسـتڕەویمان ببـەن. چونكە ئـەو زەمینەیـەی كـە پشتی پێدەبەسـترێ زەمینەیـەكی یـەكجار لاوازە و زۆر بەتوونـدی بـەرەو دوژمـن هەڵپـە دەكـات. لێـرەدا پێویستیی هەمەلایەنی هەیە كە دەبێ لەسەرۆكایەتیدا بەرجەستە ببن، هـەر لەبـەر ئـەم هۆیەش بوو كە بە پێویستمان زانی ئەو هەموو شیكرنـەوە و لێكۆڵینەوانە بنوسین.

ئـەو گیروگرفتانـەی دەبنـە ئاسـتەنگ لەبـەردەم نوێنەرایـەتی كردنـی سەرۆكایەتی

ئێمـە بـەردەوامین لـەگرنگی پێـدان بەشـیكرنەوەكانمان دەرهـەق بـە خـەباتكاری شـۆڕگێر، ئەمـە یەكێكـە لەتایبەتمەندییـە جیاكـەرەوەكانی سـەرۆكایەتی PKK، بـەڵام لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا لێرە كەسی وا هەیە رێگا بەخۆی دەدات لەناو ریزەكانی سوپا و پـارتی لەسـەر ئاسـتە جیاجیاكـانی گەمـە بكـات. سـەرەڕای هـەموو ئـەو توانـا و بارانـەی رەخسێنراوان دەكەوتە واری دژایەتی پێودانگەكانی پـارتی. بـەڕای ئێمـە پێویسـتە لـەناو ئەو راستییە مێژوویی و كۆمـەڵاتی و نەتەوەییـەدا لەهۆیـە سـەرەكیەكانی ئـەم دیاردەیـە بكۆڵینەوە.

بەڵام ئەمە تەنها بەس نییە بەڵكو لێرەدا چەندەها هۆی دیكە هەنە پەیوەستن بە لایەنەكانی ئایـدیۆلۆژی، سیاسـی و رێكخسـتنی، هـەروەها هۆكـارێكی دیكـەی كاریگـەر كـە بریتیە لەو لاوازیەی كە دووچاری كۆمەڵەكانی نەتەوایەتی و كۆمەڵایەتی هاتووە.

تەنانـەت ئەوانـەی لـەڕووی ئایـدیۆلۆژی و سیاسـی بـەتوانان دیسـان كـەموكوڕییان هەیە لەبەرجەستەكردن و نوێنەرایەتیكردنی سـەرۆكایەتی. تـا ئێسـتاش گـەلێك هـەڤاڵی ئێمـە هـەن كـە ئامـادەی تـەواوی خۆیـان بـۆ شـەڕی پـارتیزانی نیشـان دەدەن، هـەروەها ئـەتوانن چـەك بەشـێوەیەكی بـاش بـەكاربهێنن و بـێ سـنوور ئـازا و قارەمـان و گیـان لەسەردەسـتن و هـەموو شـتێكیش لـەپێناو پارتیـدا بـەخت دەكـەن. بـەڵام شـێوازی

بـەختكردنیان گرفتێكـی جددییـە لەجێبـەجێكردنی پێداویسـتیەكانی ئـەم هونـەرە. بێگومان ئەوە تایبەتمەندیەكە كە دەتوانرێت لێی تێبگـەین، چـونكە ئێمـە خـاوەن داب و نـەریتێكی دەوڵەمەنـدین، دامـەزراوی رەسـەن و كـۆن و هـەروەها خـاوەنی مامۆسـتا و وانەبێژی بەتوانانین و، دواتر هەڤاڵانمان هەرچۆنێك رێكبكەوێت و، بەتێگەیشتنە گشتی و رووكەشـەكان، هەڵدەسـتن بـە جێبـەجێكردنی ئـەم هونـەرە. ئەمـە لەكاتێكـدا كـە جێبـەجێكردنی ئـەم هونـەرە پێوسـتی بـە وردەكـاری هەیـە، زیـاتر لـەوردەكاری نەشـتەرگەرێك، چـونكە دكتـۆرێكی نەشـتەرگەر گرنگـی بـە نەخۆشـییەك یـان چـەند نەخۆشییەك دەدات، بەڵام سەركردە و خـەباتگێڕان گرنگـی بـەكاروباری ملیۆنـەها مـرۆڤ دەدەن و هـەر یـەكێك لەوانـە بـە پزیشـكی ملیۆنـەها دادەنـرێ، لەبـەر ئـەوەش داوای بەرجەستەكردنی هەستیاریەكی زیاتری لێدەكرێت. گومان لەوەدا نییە كە ئاستەنگیەكان بەخێرایی لەزیادبووندان و تائێشتاش كاریگەری كۆیلایـەتی و گێلـی و خیانـەتكاری هـەر بەدەوامە، هەروەها چەندەی دوژمن توندوتیژی شـەڕی تایبـەتی بەرزبكاتـەوە و تـەركیز لەسەر سـەپاندنی بـەكرێگیراوێتی بكـات، لەسـەر ئـەو تایبەتمەندیانـە، ئەوەنـدەش زیـاتر ئاسـتەنگیەكان زێـدە دەبـن. ئەمانـە كورتـەی ئـەو شـتانەن كـە لـەناو PKK دەكـرێ. هـەروەها ئەمانــە وەهمــەكانی هەڵسـوكەوت كردنــی لەگــەڵ شـێوازی سـەرۆكایەتی و هەڵوێستە هەڵەكانن. سەرۆكایەتی PKK كـەم تـا زۆر وتووێـژی لەسـەر هـەموو ئەمانـە كردووە و بەردەوامیشە و زۆر بەوردی ئەمانـەی روونكردۆتـەوە كـە هەڵوێسـتە هەڵـەكان بەرامبەر سەرۆكایەتی، خەباتگێڕ كێیە؟ تایبەتمەندی و ئەركەكانی چین؟ گەریلا كێیـە؟ و سـەركردەی گـەریلا كێیـە؟ بەمـەش هەوڵـدراوە كـە وەڵامـی هـەموو ئـەو ئاسـتەنگیانە بدرێتـەوە. بێگومـان تائێسـتا جـۆرە پێشـكەوتنێ لەسـەرۆكایەتیدا هاتۆتـەدی و هێڵـی ئایدیۆلۆژی و سیاسی بە تەواوەتی باڵادەستە، لەسەر ئاستی پـارتی و جەماوەریشـدا. بـەم مانەیـە ئـەتوانین بڵـێین كـە رێكخسـتنی پێشـەنگ بـە كـرداری هەیـە، بـەڵام سـەبارەت بەخـــەباتگێڕ و كۆمیتـــەی ناوەنـــدی كارەكـــە جیـــاوازە، وەك ســـەرێكی بچـــوك وان لەجەستەیەكی مەزندا، واتـا بـەڕادەی گەشـەكردنی جەسـتە، مێشـك گەشـەناكات. یـاخود دەتوانین بڵێین لەو كاتەی كە جەستە گەشەدەكات و مێشك بە رۆڵی خۆی هەڵناسـتێت و لەپتەوكردنی ئێسقانەكان، ئـەوا ئەوكاتـە بڕبـڕەی پشـت و پەراسـوەكانیش بەشـێوەیەكی

ساختە گەشە دەکەن، واتە پەراسوی ساختە ئێسقانی راستەقینە نین. ناتوانین نکۆڵی لەوە بکەین کە جەستە بەشێوەکی ناهاوسەنگ گەشەدەکات و هەروەها ئەم پێناسەیەش بە پێناسەیەکی گشتی دەمینێتەوە. لەبەرئەمە پێویستە لەسەرمان بەشێوەیەکی قووڵتر ئەمە شیبکەینەوە. سەرۆکایەتی PKK پشتی بە شێوازێك بەستووە کە هەر لەسەرەتاوە دڵنیا بووە لەڕاستی و دورستی ئەم شێوازە هەر بۆیە پێمان باشە ئاماژە بەم شێوازە بکەین زمان بەڵکو یارمەتیمان بدات لەتێگەیشتنی سەرۆکایەتی بەشێوەکی باشتر، ئەگەرنا، لێکۆلینەوەی مێژوو و مێژووی پارتەکان بە گشتی و مێژووی بزاڤە رزگاریخوازەکان بەتایبەتی و تەنانەت مێژوویPKKش بەتەنها بەس نییە بۆ دابین کردنی سەرکەوتوویی. لەم حاڵەتەدا پێویستە لەسەر ژیان و شێوازی ئەو خەباتگێڕانە بکۆڵینەوە کە سەرکەوتنیان بەدەست هێناوە، بۆ ئاوەڵاکردن و ئاشکراکردنی لایەنە پۆزەتیفە چاکەکانیان، ئەمەش سوودێکی زۆر دەگەیەنێتە ئەو کەسانەی کە ئەیانەوێت فێرببن، بەواتایەکی دیکە لەسەر خەباتگێڕەکانمان پێویستە کە لەشێوازەکانی ئێمە و ئەوانی دیکەی سەرکەوتوو بکۆلنەوە، نمونەکانیش لەچوارچێوەی پێغەمبەران عیسا و موسا سنووربەند ناکەین، بەڵکو پێویستە لەسەر هەموویان بکۆڵنەوە. عیسا، موسا، محەمەد، ئەسکەندەر، تزار، ناپلیۆن، لینین، ماو، هیتلەر و مۆسۆلینی، لەشێوازی هەریەك لەم پێغەمبەر و سەرۆکانە واتا و پەندی زۆریان لەسەر سەرۆکایەتی تێدایە و پێویستە فێریان ببن.

واتە پێویستە کەسایەتی سەرۆکایەتی شیبکرێتەوە بۆ مەبەستی فێربوون، هەروەها ئەمەش بەتەنیا بەس نییە، چونکە ئەوانەی تەنها لەم نمونانەیان کۆڵیەوە سەرکەوتوو نەبوون لەشیکردنەوەی هەموو شتێك و، تەنیا بە لێکۆڵینەوەی مێژوو بەبێ لێکۆڵینەوەی PKK و سەرۆکایەتی PKK و ئەو جەنگەی کە PKK پیادەی دەکات، کارەکە ئاڵۆزتر دەکات بە رادەیەك هەندێ جار ناتوانرێ لێی دەربچیت.

لەسەر ئەم بناخەیە لێکۆڵینەوە و وردبوونەوە لەشێوازی سەرۆکایەتی PKK هەلێکی مەزن دەداتە مرۆڤ بۆ بەدەستهێنانی ئەنجام. لەچۆنیەتی بەڕێوەبردنی کارەکانمان بکۆڵنەوە، ئەمەش بەتەنها بەس نییە، بەڵکو بەچاکی لەخۆوەی بگرن.

ئێوە هاتوونەتە ناو ریزەکانی پارتی و ژیانی خۆتان لەپێناویدا داناوە، بەلام لەبنگەیەکی کۆمەلایەتی زۆر دواکەوتوو هاتوون، لەگەڵ خۆتان تایبەتمەندی خێڵەکی

سەرەتایتان هێناوە، هەروەها گێلی و کۆیلایەتی و تێکڕا کاریگەریە نامۆیەکانتان هێناوە، لەبەرامبەر ئەمەشدا شێوازێکی ئێمە هەیە بەتەواوەتی دژی ئەوەیە!

ئەو ناکۆکیەی کە لەنێوان سەرۆکایەتی PKK و کادیرەکانیدا هەیە لێرەوە سەرچاوە دەگرێت. کادیرەکان وێڕای ئەو خواستەکەی بەپەلە و هەوڵە بەردەوامانەی کە لەم پێناوەدا خەرجی دەکەن دیسان وەکو پێویست سەرناکەون لەرامالێنی ئەو ناکۆکیانەدا. بۆچی؟

لەوانەیە لەبەرئەوە بێت کە کادیر هەندێك تێڕوانینی خۆی بۆ سەرۆکایەتی و بۆ دوژمن تێکەڵ بەیەك دەکات یان بەهۆی داب و نەریتەکانی ژیانی خۆی شتەکانی لێ تێکەڵ و پێکەڵ دەبێت و وەك سەرۆك عەشیرەتێك یان ئاغا یان سەرۆك جەندرمە یان وەك دەسەڵاتێکی سەپێنراو بەسەریاندا تەماشای سەۆکایەتی دەکات. یاخود لەژێر کاریگەری کولتوورێکی بەمشێوەیە لەسەرۆکایەتی دەڕوانێت.

لەبەر ئەوە ئەوشیکردنەوانەی کە سەرۆکایەتی ئێمە دەیانکات زەبرێکی کوشندە دەگەیەنێتە هەموو ئەوجۆرە شتانە. لەبەر ئەم هۆیەشە ئەوانە سەریان سووڕدەمێنێ و خۆیان دەهێنن و دەبەن و دەڵێن نەخێر ئاوا نییە. لێرەدا تەنگژەکان دەست دەکەن بە چوونە ناو هەبوونیانەوە و بێ توانایی بەسەریاندا زاڵ دەبێت. وەك ئاشکرایە لەئەنجامیشدا ئەوانە دەکەونە نێو ئەو هەڵانەوە کە مێشك پەسندیان ناکات.

لێرەدا دووبارەی دەکەینەوە و دەڵێین: باش لێکۆلینەوە لەسەر شێوازی سەرۆکایەتی بکەن ئەمە لەپێناوی خۆتانە نەك لەپێناوی ئەو، سەرۆکایەتی خاوەنی شێوازی خۆیەتی کە خۆی بوونیادی ناوە و بەردەوامیش پەرەی پێدەدات لەتوانای کەسیشدا نییە لەبەرامبەری رابوەستێت.

کەسایەتی سەرۆکایەتی بریتیە لەهەموو شتێك و هەر ئەو کەسایەتیەیە کە تەگبیری پێویست لەبواری ئایدیۆلۆژی و سیاسی وەردەگرێ بەتایبەتی دژی دوژمنە دەرەکی و ناوەکیەکان، سەرۆکایەتی PKK بەو ئاستە یان ئاستێکیتر بەمجۆرە تەگبیرانە هەڵساوە بۆ بەرەنگار بوونەوەی ئەو دوژمنانەی کە هەر لەسەرەتاوە بەم سەرۆکایەتیەیان دەگوت:"کوردستانت لەکوێ بۆ هانین، کورد و PKKت لەکوێ هێناوە

و، ئەو شەڕەت لەکوێ هێنـا.؟ پارچـە پارچـەت دەکـەین تـا دەگەڕێیتـەوە هۆشـی خـۆت".
بەڵێ ئەمەیە دروشمی دوژمن.

بێگومان ئەوەی هەنگاو و دەرکەوتنی یەکەم ئەنجام بدات و بوێر و چاونەترسیشە بـۆ هـەموو بەرپـەرچ دانەوەیـەك و، دەرك بـەوە دەکـات کەچـی بەسـەر دێ و بـەگوێرەی ئەمـەش تـەگبیری خـۆی وەردەگـرێ، بـەڵام ئـەوەی دوژمـنی خـۆی بـاش نەناسـێ و، هـەر لـەرۆژی یەکەمــەوە دەخنکـێ. بـا بگەڕێینــەوە مێــژووی نزیکمـان و سـەرهەڵدانی شـێخ سەعید بـۆ نمونـە وەربگـرین و هـەر لەهەفتـەی یەکەمـەوە سـەرکردەکان لێیـان تێکچـوو نەیانزانی چی بکەن، هـەوڵیان دەدا شـتێك ئەنجامبـدەن، بـەڵام دوژمـن مۆڵـەتی نـەدان و دوژمـنی هـۆڤ هـەموو جـۆرە تـیرۆر و تۆقانـدنێکی بـەکارهێنا، بـۆ تونـد و تـۆڵ کردنـی کۆنترۆڵی خۆی و، ئەوەی تریش هەڵدەخەڵەتێنێ و هەڵدەسێ بە خەڵەتاندنی سەید رەزا، وەك چـۆن منالێـك هەڵبخەڵـەتێ، ئەمەچـەند جارێـك دووپـات دەکاتـەوە، جارێـك ئـەوە هەڵدەخەڵـەتێنێ جـارێکیتر ئـەوەی دیکـە تـا بـەم شـێوەیە بتـوانێ بـەردەوم بێـت هـەتا رۆژگاری ئەمڕۆمان.

بەڵام مەسەلەکە لەگەڵ PKK بەتەواوی جیایە لەم بارەیەوە دۆغو پەرینچەك و سلێمان دەمیرەل دەڵێن:"PKK هیچ هەر رۆژێك لەرۆژان وەکو ئێستا کە تێیدایە بەهێز نەبووە"، ئەمە راستە! ئەی بۆچـی سـەرمان لـێ نەشـێوا و لـەکارەکانمان دۆش دانـەماین؟ ئاشکراشە کە ئێمە خـاوەنی سـوپایەکی سـەد هـەزاری نـەبووین، نـەك تـەنها ئـەوە بـەڵکو کاتێك دەستمان بەخەباتیش کـرد قـەرزدار بـووین، دەسـتمان کـرد بـە پرۆسـەی کـرداری بەوپەڕی ئازایەتی. گـرنگ لێـرەدا ئەوەیـە کـە بەشـێوەیەکی ڕاسـت لـەڕۆڵی سـەرۆکایەتی بگەین، هیچ شتێکمان لەلایەن خواوە بۆ نەهاتۆتە خوارەوە، شتی وەها هـەر روویـنـەداوە. وێڕای ئەمەش مرۆڤی کورد بە نەشونمایەکی تایبـەتی گەشـەی کـردووە، گەشـەکردنێکی زۆر خراپ، گەشـەکردنێك کـە دوورە لەسەرپەرشـتی و چـاودێری خێـزان و دەورووبـەری کۆمەڵ و دامەزراوە کۆمەڵاتەتیەکان. لێرەدا ئازایەتیەك هەیە ئـەویش لـەوێوە سەرچاوە دەگرێ. لەو باوەڕەشدان کە هەندێك دامەزراو هەیە سەرۆکایەتی پشـتی پێدەبەسـتێ، کـە ئەویش پشت بەئەمە یاخود ئەو، پشت بـە خـودا دەبەسـتێت. بێگومـان ئـەو تێگەیشـتنە هەر لەسەرەتاوە تێگەیشتنێکی هەڵەیە لەسەرۆکایەتی، لەوانەیە هەندێك بپرسن و بڵێن: ئەمە چۆن دەبێ؟ سەرۆکایەتی ئەمەی روونکردۆتەوە لە شـیکردنەوەکانیدا کـە پێویسـت

نەبوو روونی بکاتەوە، سەرۆکایەتی تواناکاری پێشخستنی لەکەش و هەوایەکی نائومێدی و داماوی و لاوازی کۆمەڵایەتی و نەتەوایەتیدا ئاشکرا کردوو و دەریخستە روو.

هەروەها جەختی لەسەر ئەوە کردەوە کە مرۆڤی کورد هەتا مۆخی ئێسقانی لەبوویەرێکی ئیفلاس و لێکهەڵوەشاودا دەژی، ئەوەی هیچ هیوایەکی نەبێ ناتوانێ بیر لەوە بکاتەوە: پێوستە لەسەر چی و چۆن متمانە بکات؟ هەلومەرجەکەش ئەو کاتە مژدەهێنەر نەبوو بۆ گەشەکردن و جیاکردنەوەی پەیوەندییەکان.

سەرۆکایەتی لەشیکردنەوەکانی پێشوودا باسی لەمە کردووە کە لەسەر خەڵکی ژێر ئەوەندە هەیە پەند و وانەی لێ وەربگرێ، لەوەدا چەندەها گرنگی پێدان هەیە، دیارە سەرۆکایەتی زۆرجار ئاماژەی بۆ کردووە، بەڵام ئەو گرنگ پێدانانەی چین؟ کە لەگونەدەکان باوە بێجگە گرنگ پێدانە ساکار و سادەکان نەبێ، بە بەرفراوانی شیکردۆتەوە و پێویست ناکات جارێکی دیکە بۆی بگەڕێتەوە.

گرنگی مەسەلەکە ئەوەیە سروشتی کەسایەتی خەباتگێڕ بزانین کە دەتوانرێ بەهۆیەوە هەنگاوی دەرکەوتنی سەرۆکایەتی ئەنجام بدرێت و هەروەها جیاوازەیەکانی ئەو کەسایەتیە لەگەڵ سەرجەم کەسایەتیەکانی دیکە بزانرێ. بە واتایەکیتر پێویستە ئەو چۆنایەتیەی کە سەرۆکلیەتی PKK پێی هەڵسا لەدروستکردنی گروپی یەکەم تێبگەین و هەرسی بکەین و لەکاتێکدا کە هەر کەس خەریکی ژیانی خۆی بوو لەنێو کۆمەڵێك لە برادەر و ناسیاو و هەتا مۆخی ئێسقانیان لەکۆمەڵگای مرۆڤایەتی سەرەتایی یان خێزان یا تیرەگەری یا خێڵەکیدا دەژیان. هەروەها پێویستە چۆنایەتی بیرکردنەوەی ئەو تاکە کەسەش بزانین لەدروستکردنی گروپی یەکەم، ئەو مەسەلەیە کە پێویستە لەسەریان بوەستین، کاریگەرییەکانی دەوروبەری چی بووە و کاریگەری تاکە کەس چیبوو؟ لەهەموو ئەمانەش گرنگتر دەرفەتی سەرکەوتن چیبوو؟

بەئاشکرا بۆمان دەردەکەوێ کە ئەگەر مرۆڤ ژیر نەبێ لەوانەیە بەسەر بڕین باجەکەی بدات، ئایا ئەمە شێت بوو؟ یان ئەو پەیوەستبوونێکی پتەو بوو بە پرەنسیپە باڵاکان تاپلەی پیرۆزی؟ ئەمەش شایەنی توێژینەوە و لێکۆلینەوەیە. ئایا پێویستی لەڕادەبەر لەوە هەبوو؟ ئایا پێویستیەك هەبوو پرەنسیپێکی دیاریکراو بسەپێنێ؟ یاخود ئەمە نەخۆشیەك بوو دووچاری قۆناخی چەپەر هاتبوو؟ پێویستە لەکاریگەری هەموو

ئەوانە بکۆڵینەوە لەسەر ئەو دەرکەوتنەی کە سەرۆکایەتی PKK بەدەستی هێنا. دواتر ئایا ئەمە لێزانینێکی تاکتیکی بوو؟ بەمانایەکی تر ئایا کەش و هەوا ئەو هەلەی رەخساند و مرۆڤی هاندا بۆ پیادە کردنی؟ لەوانەیە هەموو ئەو فاکتەرانە رۆڵی خۆیان بگێڕن لەپێکهاتنی یەکەم دەرکەوتنی سەرۆکایەتی، ئەمانە هەموو چۆن جێبەجێکران؟ بێگومان روونکردنەوەی ئەمە بەدوور و درێژی مەحاڵە. لایەنە راستەکان چی بوون؟ و تواناکاری هزری چی بوو؟ توێژینەوە و لێکۆڵینەوەی دەوروبەری ئەوکات و هەلودەرفەت و تواناکاری لەو پەڕی گرنگی دایە، سەبارەت بە خەباتگێڕان. بە واتا و دەرکەوتنێکی شێواو و ڕەمەکی نەبوو وەك وابۆی دەچن، بەڵکو دەرکەوتنێك بوو و خاوەن تایبەتمەندی خۆی بوو، سەرۆکایەتی PKK هەڵەی گونجاوی دیبێ یاخود پرەنسیپەکانی دیبێت، یا لەوانەیە بە راکێشانێك راکێشێنرابێت، رەنگە کەوتن و بێ ئومێدی و ماندووبوونی دیبێ وەك بەدکارێك لەبەرامبەریان دەرکەوتبێ، یان لەوانەیە داخوازی بەدەستهێنانی پێشکەوتنی زیاتری هەبووبێ، بەڵام لەگەڵ هەموو ئەمانەش دیسان لەسەر خەباتگێڕە ژیرەکان پێوەستدەکات هەڵسن بە توێژینەوە و لێکۆڵینەوە و هەڵسەنگاندنی ئەو دەرکەوتنەی سەرۆکایەتی PKK لەهەموو لایەکەوە لەبەرئەوەی گەلێك وانە و ئەزموونی بەنرخی تێدایە، سەرەڕای ئەوەی کە دوژمنیش زۆر بە بەفراوانی بەم کارە هەڵدەستێت، بەڵام تائێستا سەرکەتوو نەبووە لەناسینی راستی سەرۆکایەتی PKK.

لەسەرەنجامدا وەها دەردەکەوێ هەڤاڵان تا ئەوپەڕی رووکەشانە و شێواوانە هەڵسوکەوت دەکەن لەگەڵ دەرکەوتن و پەرەسەندنەکان، کە دواتر سەرۆکایەتی بەوپەڕی ووردی و ئاگاداری ئەنجامی داون، ئا لێرەدا کارەسات دەستپێدەکات. هەر هەڤاڵێك بەهەر جۆرە دەرکەوتنێ هەڵسابێ لەبەرچاو هەنگاوە بنچینەییەکانی کارەکانی یاخود بێ تێکەڵاوبوون لەگەڵیداو، ئێمەش بەوپەڕی توانامانەوە تێدەکۆشین تاکو رێگا لەم کارەساتە بگری.

هۆیەکانی ناهاوسەنطی لەنێوان کادیر و سەرۆکایەتی

هەروەك لەسەرەوە ئاماژەمان بۆ کرد، هیچ شتێك لەخۆیەوە پەیدا نەبووە، نە ئەو هەنگاوانەی کە ناومانە و نە ئەو قۆناخانەی کە بڕیومانە، بەڵکو تەنانەت هەناسەدانیشمان کارێکی وا ئاسان نەبوو، هەروەك هەندێك کەس لەو باوەڕەدان. لەبەرامبەر ئەمەشدا هەریەك لەئێوە بەجۆرێك و بەشێوەیەك هاتۆتە ناو ریزەکانی

شۆڕشەوە لەبەرئەوە لەسەر هەموو هەڤالان پێویستە کە هەریەك بەدوای سەرچاوەی تەڤلیبوونی خۆیدا بگەڕێت. هەریەکێکتان بۆ ئازایەتی خاوەنی بۆچوون و تێگەیشتنی تایبەتی خۆیەتی. بۆ ئازایەتی فیداکاری، هەروەها هەریەك لەئێوە خاوەن ئاستێکی جیاوازە لەهۆشیاری و گرنگی پێدان و هێزدا. بەڵام پێویستە هەموو ئەوە بزانن کاتێك ئێوە هاتن هێزێکی ئامادە و شێوە ژیانێکی ئامادە هەبوو، ئەم هۆکارانەش کەم یان زۆر رۆڵێکی کاریگەریان هەبووە لەسەر تەڤلیبوونی ئێوە. بەڵام تەماشای هەلومەرجی سەرۆکایەتی و چۆنیەتی دەستپێکردنی بکەن.

هەروەك ئاشکرایە لەهەلومەرجێکی بەتەواوی جیاواز و دژواردا و بە ئیمکانێك کە بەنەبوو دادەنرێ و لەناو کەموکوڕیەکی بێ سنووردا دەستیپێکرد، وەك کەسێك وابوو کە زۆر بەوردی کاری رستن و چنین بکات. یاخود وەکو تینوویەك بەدڵۆپەدان ئاو بخواتەوە، یان وەك ئەو کەسەیە کە لەماراسۆندا لەتەنگەبەرترین شوێندا رابکات. وێڕای هەموو ئەمانە دیسان گەیشتە پێکهاتەیەك کە کەس بە خەیاڵیدا نەدەهات، جا ئەگەر چۆنییەتی هێنانە کاییەی ئەو پێکهاتە و بەشداربوونی هەندێ لەهەڤالان بەراورد بکەین بەڕادەیەکی زۆر ناکۆکیەکانمان بۆ دەردەکەوێ. ئەمەش گەلێك خەون و خەیاڵی ترسناك لەلایەن ئەو هەڤالانە دروست دەکات بەتایبەتی ئەوانەی کە هەوڵیاندەدا بەشێوازێکی هەرزان ببن بە ناوەندی هێز و رێگاکانی بەهێزبوون بخەنە دەست خۆیان، بە واتایەك لەواتاکان هەموو هەڤالان لاواز بوون، چونکە پارسەنگی هێز بەلای دوژمندا بوو، بەڵام لەگەڵ ئەوشدا هەندێك لەوانە خۆیان زۆر بەهێز دەبینی. ئەمەش دیارە ناکۆکیەکی جددی بوو لەنێوانماندا، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی دیکەوە PKKیان وەك سەرچاوەیەك بۆ بەدەستهێنانی هێز بەکار دەهێنا. ئەمە سەرەڕای ئەوەی کە بۆ دەربازکردنی لایەنی لاوازی کەموکوڕی و بۆ بوونیان بەخاوەنی هێز PKK یان بەکاردەهێنا.

زۆر جار گوێتان لەوە دەبێ کە دوژمن رۆژانە ناو و ناتۆرەی نوێ بەکار دەهێنێت کە ئاماژە بۆ هێزی PKK دەکات. بەڵام وەك دیارە هەندێك لە هەڤالانی ئێمە نازانن چۆن ئەم چەکە بەکاربهێنن و شارەزا و کارامە نین لەبەکارهێنانیدا. ئەمەش دیسان ناکۆکیەکی ئاشکرایە بۆ نمونە ئەگەر بڕوانینە هێزی وتەی ئەم رێکخستنە و چۆنیەتی

دەربــڕین لەئایــدیۆلۆژی و سیاســەتەکەی، هــەروەها بڕوانینــە ئــەو چــۆنیەتیەی کــە سەرۆکایەتی لەمەوە گوزارشتی لەهەموو ئەمانە کردووە لەڕێگای هەزاران وتار و وانەوە.

بـەڵێ! مەبەسـتمان ئەوەیـە، کـە هەوڵـدانی هـەرزان بـۆ بەدەسـتهێنانی هێـز بـەبێ هەوڵ و کۆششی پێویست، لەگەڵ خۆیدا کارەسات دەهێنێ. ئـەو هەڵوێسـتە لەکوردسـتاندا چـەند بـەربڵاوە! سـەرەڕای ئـەوەش ئـەو جـۆرە کەسـانە نـەخاوەن توانـای قسـەکردنن و نـەخاوەنی رەوانبێـژی و هێـزی بیـانوون، لەسـەر ئـەم بناخەیـە بۆمـان دەردەکـەوێ کـە هەنـــدێك لەهـــەڤاڵانمان وەکـــو پێویســـت ســـەرنەکەوتوون لـــەئامادەکردنی خۆیـــان و چارەسـەرکردنی ناکۆکیـە خۆییـەکانیان و لەسـەر بنگـەی خـەباتکردنیش خۆیـان ئامـادە نـــەکردووە، لـــەم لایەنەشـــەوە کەموکوڕیـــەکانیان بەئاشـــکرا دەردەکـــەوێت. بەڕاســـتی کەموکوڕی جددیشن، بەڵام بـا بڕوانینـە سـەرۆکایەتی! ئەمـە وەك ئـەوانی دیکـە نییـە و کارامـەیی بەدەسـتهێناوە و هـەزاران جـار گفتووگـۆ و توێژینـەوە لەسـەر کارێـك دەکـات. بەڵێ! ئەم پارتە بەم کارامەییە دروست بوو، کەچی هەندێ هەڤاڵ هەن بێ ئەوەی ئەمـە بە پێویست بزانن ئەڵێن ئێمە ئەندامی پارتین. ئەمـە هـەرگیز نابێـت، لەسـەر هـەمووان پێویسـتە ئـەوە بـزانن کـە ئێمـە چـۆن یەکـەم پارچـە چـەکمان بەدەسـتهێنا. مانـای بەدەستخستنی دەمانچەیەك لەو رۆژەدا چی دەگەیەنێ؟ هەڵوێستەکانی یەکەم و سـەرەتا چیبوون؟ توانـا بەردەسـتەکان چیبوون؟ ئازایـەتی ئەوکاتـە لـە چ ئاسـتێکدا بـوو؟ بـەبێ زانـینی هـەموو ئەمانـە و بـەبێ وەڵامدانـەوەی هـەموو ئـەم پرسـیارانە، نـاتوانرێ ئـەو کەسانەی کـە دێـن و دەبیـنن هەرشـتێك ئامادەیـە بـە شـەرڤانی راسـتەقینە بـژمێردرێن، تەنانەت ئەگەر چەکی گرانیش بەکاربهێنێت، ئەمە ناکۆکیەکی دیکەیـە لـەنێوان رەوشـی هەڤالان و سەرۆکایەتیدا.

تا ئێستا باشمان لـەبیرە کـە دابینکردنـی پارچـە چـەکێك لـەو قۆناخـەدا چـەندەها ساڵی دەویست، هەروەها تەقاندنی یەکەم گوللەش چەندەها ساڵی دەویست، دوژمن لەبـەر تەقاندنی هەر گوللەیەك دەیـەوێ دەسـتگیرت بکـا و جیهانەکـەت بگـۆڕێ بـۆ تاریکییـەکی ئەنگوستەچاو. ئێستاش دوای ئەوەی چیاکان بەتەواوی ئازاد کراون، هەنـدێ هـەڤاڵ دێـن دەڵێن 100٪ دەبین بە خەباتگێڕێکی نمونەیی، کەچی لـە راسـتیدا هـەرگیز بەمشێوەیە نییە تائێستاش سەرۆکایەتی بۆ دابینکردن و پاراستن و چاککردنەوەی چەکی ئەم جـۆرە کەسانە بێوچان کاردەکات، هەر ئەویش بەرپرسـیارێتی ئـەوانی خسـتە ئەسـتۆ. سـەرەڕای

ئەوە دەبینین جارناجارێ هەندێ لەهەڤاڵانمان هەندێ چالاکی ئەنجامدەدەن بێ ئەوەی حسابی 24 کاتژمێر بۆ دوای چالاکیەکە بکەن، لەم حاڵەتەدا مانای ئەوەیە کە لەوانەیە لە ماوەی ئەو 24 کاتژمێرەدا رووبەڕووی لەناوبردن بێت، بەڵام سەرۆکایەتی حساب بۆ هەموو شتێك دەکات و تەگبیری پێویستیش دەگرێت بۆ ئەوەی ئەمە روونەدات. ئەمەش ناکۆکیەکی دیکەیە لەنێوان هەڤاڵان و سەرۆکایەتیدا.

بەڵێ ئێمە بەشێوەیەك رووبەڕووی بەرەنگاری ئەمجۆرە کەسانە بووینەوە کە بیر ناکەنەوە، لەڕاستیدا ئێمەدا لەبەردەم گێلاندایین. لەبەردەم بێچارەییداین، بەڵام ئەوانە دەبینین کە سەرەڕای ئەوەش خۆیان بە سەرۆکایەتی PKKدا ئەنێن. هەریەکیان لەناکاو هەوڵدەدات و دەڵێت: منیش لە PKK م، ئەوا هەموو هێز و هەموو دەسەڵاتێك تایبەتە بەخۆم، ئەمە وەهمێکە لەڕاستیدا ـ هەوەك دەگوترێ ـ ئەگەر ناوی چی لێبنێی ئەوا باوەڕ دەکات کە بەڕاستی وایە و، ئەگەر ناوی سەرکردەی لێبنێن ئەوا بانگەشەی ئەوە دەکات، ئەوا ئەو بەراستی خۆی بەسەرکردە دادەنێت. ئەمەش ناکۆکیەکی دیکەیە.

ئەمانە هەمووی وەهمن، وەهمی سەرۆکایەتیەکە بەسەر کەسدا زاڵ دەبێ، ئایا سەرۆکایەتیش بەمشێوەیەیە؟ لەڕاستیدا نەخێر چونکە هەڵوێستەکانی سەرۆکایەتی لەهەڵوێستەکانی هەمووان ووردترە و هەوڵەکانی چەندین جار لەهەوڵەکانی گشتی زیاترە. مادام سەرۆکایەتی بەم شێوەیەیە و ئەوانیش کەم تا زۆر دەرك بە ناکۆکیەکان دەکەن، لەبەرچی لێکۆڵینەوەیان لەسەر ئەمە نەکرد، بۆچی لێی وورد نەبنەوە؟ بۆچی پەندیان لەو دەرس و وانانە وەرنەگرت؟ ئەگەر پێشکەوتن و پەرەسەندنیان بویستایە ئەوا هەر لەژوورەوە چارەسەریان بۆ ناکۆکیەکانیان ئەدۆزیەوە، هەر بۆیە پێویستە هەڵوێستیان دیاری بکەن، پێویستە لەناکۆکی لاوازیدا بگەن بەهێزێ، لەناکۆکی تێگەیشتندا خۆیان بگەیێنن بەرەوانی تێگەیشتن و لەگەڵ بوونی پەیوەندی بۆ پەیوەندی بەرفراوان و لە بێ توانایی دیاریکردنی رێگا و شێوازەکان و لەنەبوونی ژمارە و چەك و جبەخانە، بۆ ژمارەیی و پڕ چەك و جبەخانە. بەمانای ئەنجامدانی ئەوەی پێویستە ئەوەی کە نییە و بڕینی ئەو مەودایەی کە پێویستە ببڕدرێ. ئەمەیە تاکە شێوازی راست و دروست.

هەموو دیاردەکان دووپاتی ئەوە دەکەنەوە کە ئەو شێوازەی سەرۆکایەتی PKK بەخۆوەی گرتووە، هەوڵی سەرکەوتنی بەدەستخستووە و خاوەنی هێزێکی تەواوە بۆ گەیشتن بەسەرکەوتن. جا ئەگەر بەتەواوەتی نوێنەرایەتی ئەوە بکرێ لەگەڵ نوێنەرایەتی کردنی دەربڕی مێژووە راستەکەی، ئامانجەکانی، شێوازەکانی و بنکە جەماوەریەکەی و خەباتگێرانی، ئەوا بێ سێ و دوو سەرکەوتن بەیەکجارەکی بەدەست دێنێ. رەنگە لەقۆناخەکانی رابردوو بەمشێوەیە بە ئاشکرایی بەرجەستە نەکرابێ و ئێستاکە گەیشتۆتە ئاستێك بەئاسانی دەتوانرێ دەرکی پێبکرێ و نوێنەرایەتی ئەو سەرۆکایەتیە بکرێت و دواتریش بە واقیعیەتێکی مەزنتر تەڤلیبوون ئەنجامبدرێت و بەگوێرەی پێویست نوێنەرایەتی بکرێت. لەلایەکی ترەوە ئەمڕۆکە توانای سەرکەوتن لەو خاڵەنەدا هەیە کە پێشتر لەتوانادا نەبوو سەرکەتنی تێدا دەستەبەر بکرێت لەپێکهێنانیاندا. ئەمەش وا لەکادیری تێکۆشەر دەکات کە رۆڵی خۆی باشتر ببینێ، بەجۆرێك رۆڵێکی واقیعبینانەی بێ پایان، وێڕای ئەو خەباتگێڕانەی کە دەڵێن ــ لەسەر ئاستی پێشەنگایەتی بەم کارە هەڵدەستین ــ کەواتە پێویستە لەسەریان ئەو ئەرکە بەگوێرەی بناخە و تایبەتمەدیەکان جێیەجێ بکەن.

بەڵام ئەو گیروگرفت و ئاستەنگیانەی کە لەم بوارەدا هەیە، زۆر بە راشکاوی و تێر و تەسەلی گفتوگۆمان لەسەر کرد، لەبەرئەوە گرنگی زێدەتر بە قۆناخی داهاتوو دەدەین، لەسەر ئاستی تێگەیشتن و بەخۆوەگرتنی راستی سەرۆکایەتی. جا لەگەڵ گفتوگۆکردن لەسەر هەموو بوارەکانیدا بەوپەڕی ئازادانە و گەیشتن بەئەنجام، واتایەکمان پێدەبەخشێ ئەویش گەیشتنە بە سیستەمی سەربازی (زنجیرەی سەربازی). بەو مانایە پێشەنگایەتی پارتی لەقۆناخی داهاتوودا دەبێت بەپێشەنگی سوپا بەشێوەیەکی بەرفراوان، پێویستیەکانی سەرۆکایەتی لەناو سوپادا بخاتە دەست خۆی. واتا دەبێتە قۆناخی سوپابوونێکی تەواو لەهەموو روویەکەوە، ئەمەش مانای ئەوەیە کە تایبەتمەندیەکانی پێشەنگایەتی هەمان تایبەتمەندی سەرۆکایەتییە.

لەسەر ئەم بناخەیە، تایبەتمەندی ئەندامێکی پارتی باش، تایبەتمەندی گەریلایەکی باشە. ئەمەش خۆی لەخۆیدا هەلێکی گونجاوە پێویستە گرنگییەکی زۆری پێبدرێ، دەتوانین بڵێین ئەمە وا لەژیان دەکات مانایەکی هەبێت و، ئەمەش بەمانایەك گوزارشت لە لەدایکبوونێکی نوێ دەکات. لێرەدا پێویستە نەکەوینە نێو خەون و خەیاڵ

و، بە زێدەڕۆیی سەیری تواناکانی خۆمان نەکەین و، با هەموو بزانن کە بە راکردن بۆ ئەملا و ئەولا شتێك جێبەجێ نابێت.

بۆ یەکەمجارە دیاردەی PKK بەتایبەتی شێوازی شەڕکردن و سەرۆکایەتیەکەی، ئەو هەلە دەرەخسێنێ بۆ بەدەستهێنانی ئامانجێك کە لەپێناوی گەل و تەنانەت لەپێناوی تاکە کەسیشدا. لەوانەیە هێشتا هۆشیاری مێژوویتان کەم بێ. بۆیە هەوڵەکانتان چڕتر بکەنەوە لەپێناو گەیشتن بەو ئاستەی لێتان داوا دەکرێت. بەڵام ئاگاتان لەخۆتان بێ لەوەی کە لاوێتیتان نەتان سووتێنێ، یاخود کەم ئەزموونی بەرەو نەمانتان ببات. نابێ بەشێوەیەکی کوێرانە و بەهۆی نەزانی بەنیازی کەسایەتی خۆ بەگەورە زانین، لەگەڵ ئەم قۆناخە ئاوێتە ببن. لەهەمان کاتدا دەبێ بزانن کە لاوێتی و خوێن گەرمی هەلێکی گونجاوە بۆ دەستەبەرکردنی تایبەتمەندیەکانی سەرۆکایەتی و بەدەستخستنی دەرفەت لەم بوارەدا، شێوەی سەرۆکایەتی لای ئێمە باشترین نمونەیە بۆ ئەمە، لەتوانای هەر یەکێکتاندا هەیە کە بەو ئاستە بگەن، بۆئەمەش پێویستیتان تەنها بە دان بەخۆداگرتن و پاکی هەیە. لێرەدا تەنها ئەوە ماوە دووپاتی بکەمەوە و بڵێم؛ پێویستە لەسەر هەریەکێك لە ئێوە بەو ئاستە بەرزە بگەن لەتێگەیشتن و هەوڵ و کۆشش بکەن بۆ داسەپاندنی ئەم چەمکانە لەسەر دەوروبەری خۆتان. تەنها بەچڕکردنەوەی هەوڵ و کۆششەکانتان و دان بەخۆداگرتنتان بەو ئاستە دەگەن. چونکە لەڕاستیدا شێوازی سەرۆکایەتی، واتا مرۆڤ دان بەخۆدابگرێت، یاخۆد بەمانای تەرخانکردنی خۆ وەکو پێویست بۆ بەرزبوونەوە و گەیشتن بە ئاستی شێوازی سەرۆکایەتی سەرکەوتوو، کە تەنها ئەو دەتوانێ سەرکەوتن بەدەستبهێنێ و بەرجەستە کردنی مەزنایەتیە بێ سنوورەکەی. لەکاتێکدا کە تێکڕای شێوازەکانی دیکە رۆچوونە و دوورن لە بەدەستهێنانی هەر ئەنجامێك.

جا ئەگەر لەم چوارچێوەیەدا دەستتان بە کارکرد، تەنها ئەو کاتە رۆڵی سەرۆکایەتیان دەردەکەوێت کە جێگای گرنگی پێدان بێت و، تەنانەت ئەنجامیش بە دەستدەهێنن. ئەمە لەئێوە دەخوازرێ، هەر ئەمەشە داخوازی مێژووی گەلەکەمان کە بەئێوەی رادەسپێرێ و فەرمانتان پێدەدات و بۆی لەخواردن و خواردنەوەش گرنگترە. بۆیە پێویستە ئەمە نوێنەرایەتی راستی سەرقافڵەی هەموو چالاکیەك و کردەوەکانتان

بێت. هەڵوێستی راستیش کەخۆی لەنزیك بوون لەناوەڕۆکی مەسەلەکە بەپێویست و حسابێکی وورد بۆ هەموو ئەگەرێك و هەوڵدان بەئاستی پێویست دەنوێنێت، هەل و دەرفەتێکی پێگەیشتوو و کراوەتان پێدەبەخشێ، تەنانەت سەرکەوتنیش. هیوادارین لەقۆناخی داهاتوودا شێوازی سەرۆکایەتی باڵ بەسەر هەموو چالاکیەکاندا بکێشێ.

ئەزموون و تواناکاری بەتەواوی لەبار و گونجاون بۆ جێبەجێکردنی ئەم ئامانجە. کارەکە بەم شێوەیەیە و پێویستە تێکڕای هەڤالان شێوازی شەڕکردن لەخۆیاندا بەرجەستە بکەن و هەموو ئەرکەکانیشان لەقۆناخی داهاتوودا جێبەجێ بکەن، ئەوانەی جێبەجێ کراون و ئەوانەش کە جێبەجێ نەکراون، هەڤالانیش هەموویان لەئاستیدان و شایانی ئەون.

لەسەر ئەم بنەمایە پێویستە لەسەر تەواوی هەڤالان بەشداری قۆناخی ئایندە بکەن و بەبێ گوێ دانە ئەرکی گەورە و بچوك، وەکو دەرەنجامێکی سروشتی شێوازی سەرۆکایەتیمان مەحاڵە هەر دەبێ بەگوێرەی ئەو بڕۆین. وەك پەیوەستبوونمان بە راستی گەلەکەمان و خەباتمان. دەبێ دەرك بەوەش بکەین کە ئەمەش یەکێکە لەپێویستیەکانی شێوازی هەنگاونان بەرەو سەرکەوتن. چونکە سەرکەوتنیش ئەرکێکە لەئەرکەکانی ژیان. پێویستە دەرك بەوە بکەین کە لەتوانامانداندا نییە ئەوەی لەدەستمان چووە و ژیانیش بەتەواوی بگەڕێنینەوە، تەنها بەم شێوازە نەبێت.

هەروەها پێویستە ئەوەش بزانن کە چۆن رووبەڕووی ئەو قۆناخە دەبنەوە. ئەمەش بۆخۆی ئەو دیاردەیەیە کە پێی دەڵێین PKK، بەشداربوونی راستەقینەش لەناو PKK هەر بەمشێوەیە و شەڕکردنیش بە چەکی ئەو و هێرش بردنیش بۆ سەر دوژمن بەهەمان شێوەیە. ئێمە لەسەرۆکایەتیدا بەمشێوەیەمان کردووە، ئایا دنیا تەواو بوو، یا قیامەت هەڵسا؟ نەخێر هەرگیز! بەڵکو ئەوەی ئەنجامماندا راست بوو.

ئەمەش سروشتییەو خوازراوە. تەنانەت لەوەش زیاتر پێویستە لەسەر هەمووان هەل و دەرفەتی لەبار بقۆزنەوە و لەدەستی نەدەن و هەموو شتێکیش بخەنە خزمەت بەدیهێنانی سەرکەوتن و، هەر کادیرێکیش پێویستە ببێ بە خاوەن سەرکەوتنی مەزن.

لەڕۆژگاری ئەمڕۆماندا ڕەوشی سیاسی و ئایدیۆلۆژی کوردستان گەلێك دواکەوتووە و، تەنانەت پێچەوانەی ڕێڕەوی شارستانی مرۆڤایەتیە.

سەدان ساڵە لەماوەی قۆناخی دەسەڵاتی بێگانە داگیرکەرەکاندا، بەتایبەتیش لەقۆناخی دەسەڵاتی سەرمایەداریدا و لەلایەن داگیرکەرانی ڕژێمی دەسەڵاتداری تورك، فارس و عەرەبەوە ژێرخانی کۆمەڵایەتی گەلی کوردستان پارچە پارچە کراوە و ناسنامە و هێزی کاری لێ زەوتکراوە، هەروەها لەڕاستی خۆی و مەیدانە جۆراوجۆرەکانی پێشکەوتنی شارستانیەت لەپێش هەر شتێکیش لەبواری سیاسیەت و ئایدۆلۆژیاوە دوورخراوەتەوە.

ژیانی کۆمەڵایەتی گەلەکەمان بەگوێرەی ژیانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دواکەوتووە، لەکاتێکدا مرۆڤایەتی لەڕێگای ململانێ لەگەڵ هێزە داگیرکەر و سروشتیەکاندا توانیویەتی سیستەمێکی کۆمەڵایەتی وەها بخوڵقێنێت کە لەبەرزترین ئاستی پێشکەوتندا بێت. بەڵام تائێستا کۆمەڵگای کوردستان لەئەنجامی دەسەڵاتی داگیرکەریدا لەژێرخانێکی پەککەوتووی ناکۆك لەگەڵ داب و نەریتەکانی تێکۆشانی مرۆڤایەتیدا دەژی.

تەواوی پەیوەندیەکانی چینایەتی کۆنەپەرستانە کە پاشماوەی سەردەمی کۆیلایەتین، تا دەگاتە سەرمایەداری لەپێکهاتەی کۆمەڵگای کوردستاندا بەیەکەوە و لەناو یەکتردان. ئەوەی لەکوردستاندا باوە بریتییە وابەستەیی بە داگیرکەرانەوە، ئەوەش لەئەنجامی بەکرێگیراوێتی هێزە دەسەڵاتدارە نێوخۆییەکانەوە بووە، کە لەهەر ئاستێکدا پێی هەڵساون. سەرەڕای ململانێی گەلەکەمان لەگەڵ ئەم بارە دژوارەی سروشت و هێزەکانی دەسەڵاتداری بێگانە، بەدرێژایی مێژوو تاوەکو ڕۆژی ئەمڕۆ، کەچی ڕەوشی کۆیلایەتی و پاشکۆیەتی گەلەکەمان هەر بەردەوام بووە.

ئەو هێزە ناوبراوانە گەلەکەمانیان بەتەنیا لەژێر دەسەڵاتداری داگیرکەریدا هێشتەوە و بەهۆی کاریگەری ئایدیۆلۆژی بێگانە کولتووری نەتەوایەتی و کەسایەتی نەتەوەیی لەلا بەرجەستە نەبووە و لێی دوورکەوتۆتەوە. هەر لەساڵانی پەنجاکانەوە

لەگەڵ هاتنی سەرمایەداری بۆ باکووری رۆژئاوای کوردستان، چینە دەسەڵاتدارەکانی ناوخۆ خۆبەدەستەوەدان و بەکرێگیراوێتیان گەیاندە بڵندترین ئاست. ئەمەش کرداری پارچەکردنی کولتووری، ئابووری، سیاسی و کۆمەڵایەتی لەنێو ریزەکانی گەلدا خێراتر کرد. بۆئەوەی بتوانرێ گەلێك بخرێتە ژێر کۆنترۆڵ و دەسەڵاتەوە، ئەوا پێویستە سیاسەت و ئایدیۆلۆژیایەکی بەسەردا بسەپێنرێت. داگیرکەری تورکیا بە پشتبەستن بە سیاسەت و ئایدیۆلۆژیایەکی گشتی هەموو رەفتار و کردەوەیەکی نامرۆڤانەی دەرهەق بە گەلەکەمان ئەنجامداوە.

هەروەها ئایدیۆلۆژیایەکی شۆڕشگێڕی گرنگیەکی گەورەی هەیە لە وشیارکردنەوەی کۆمەڵ و رزگارکردنی بیروبۆچوون و چەمکەکانی تایبەت بە ژیانی رۆژانە و دوارۆژی کۆمەڵگا و، جۆش و خرۆشدانی بۆ راپەڕین لەدژی هێزە داگیرکەر و فەرمانڕەوا و دەسەڵاتدارەکان.

ئەو گەل و چینانەی کە نەبوونەتە خاوەن ئایدیۆلۆژیایەکی تایبەت، ئەوا لەمێژوودا بەردەوام دووچاری لەناوچوون و تواندنەوە دەبن. ئەگەر ئەو گەل و چینە چەوساوانەی لەبەرەنگاربوونەوەی هێزەکانی دەسەڵاتی ناوخۆ و داگیرکەری خۆیان نەکەن بەهێزێکی سیاسی، ئەوا ناتوانن کۆت و پێوەندەکانی کۆیلایەتی تێك بشکێنن.

بوونی چین و گەلە چەوساوەکان بەهێزێکی سیاسی تەنها لەرێگای شیکردنەوەی راست و دروستی رووداو دیاردەکان و بەپشت بەستن بە ئایدیۆلۆژیایەکی وەها دەبێت، کە ئامانجەکانی تێدا بەئاشکرا ببینرێت و لەگەڵ دروستکردنی ئەو رێکخراوانەی کە ئامانجیان رزگاری کۆمەڵایەتی و نیشتمانییە.

رژێمی داگیرکەری تورکیا زۆر بەباشی گرنگی سیاسەت و ئایدیۆلۆژی دەبینێ و دەزانێت کە چۆن لەدەستی گەل و چین و گەلە زۆر لێکراوەکاندا دەبێتە ئامرازێك بۆ بەدیهێنانی رزگاری. بۆیە گەلەکەمانی لەژیانی سیاسی و ئایدیۆلۆژی دوورخستۆتەوە و لەپێناو تواندنەوەی گەلەکەمان لەبۆتەی نەتەوایەتی تورکدا و رێگاگرتن لەوەی کە بگاتە بیرکردنەوە و تێڕوانینێکی سەربەخۆ، لەرووی هزریەوە کردویەتیە پاشکۆ خۆی.

هەروەها لەبواری سیاسیەوە لەهەلومەرجی سەختی داگیرکەریدا، دوژمنایەتی لەگەڵدا کردووە. پێشخستنی زنجیری پیلانە دەستووریەکان و، رێگەی لەدەرکەوتنی هەر رێکخستنێك گرتووە کە بەناوی گەلەکەمانەوە بێ. هەروەها ئەو رێکخستنانەی کە

لەکۆمەڵگای کوردستاندا سەریانهەڵداوە و لەژێر چاودێری و فەرمانی ئەواندا بوون، لە ڕێگای ئەو پارت و دەزگا و دامەزراوانەی لەسایەی ڕەوشی ئەوکاتە دەرکەوتن، پێکهاتەی سیاسی کۆمەڵگای کوردستانیان پێشێل کرد و لەیەکتریان جیا کردەوە. لەکاتێکدا باس لەئایدیۆلۆژیا دەکرێت گەلی کوردستان وەها تێدەگات کە یەکێکە لە مەزهەبەکان (ئایینزاکان)، یاخود لەڕێگای وتار و وتاربێژی لە جەژنە فەرمیەکاندا بەرگریکردنە لە شۆڤێنیزمێتی تورك. هەروەها وەها لەسیاسەت تێدەگەن کە بریتیە لە بەشداریکرنی هەڵبژاردن بۆ هەرچوارساڵ جارێك. بەو ڕەنگەش یەکێك لە بەکرێگیراوەکان دەنێردرێتە پەرلەمان بۆ پارێزگاریکردن لە بەرژەوەندیە تەسکەکانیان، بە شێوەیەك کە فرتوفێڵ و گەمەکانی دەرەبەگایەتی دەخەنە ڕوو.

هەروەك چۆن لە ڕابردوودا سیاسەت و ئایدیۆلۆژیا ڕۆڵێکی گەورەیان لە ژیانی گەل و چینە ستەملێکراوەکاندا گێڕاوە، ئەوا ئەمڕۆکەش لەپێناو ڕزگاری چین و گەلاندا ڕۆڵێکی بەهێزتر دەبینێت. بەڵام سەبارەت بە گەلەکەمان ئەوا سیاسەت و ئایدیۆلۆژیا ڕۆڵێکی گەورەتر دەبینێ، چونکە بۆئەوەی گەلەکەمان لە داگیرکەری و ڕژێمی دەرەبەگایەتی کۆمپرادۆر ڕزگاری بێت، ئەوا پێویستە ببێتە خاوەن سیاسەت و ئایدیۆلۆژیایەکی سەربەخۆ.

داگیرکەری تورك هەموو شێوازێك دەگرێتە بەر بۆ ئەوەی ڕێگە لەبەردەم ئەو پێشکەوتنە ئایدیۆلۆژی و سیاسیانەی گەلەکەمان بگرێت کە بەدی هێناوە. لەم پێناوەشدا ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی ریفۆرمیستەکان و شۆڤێنیزمە کۆمەڵایەتیەکانیان پەرەیان پێدراوە، کە هەمان ڕۆڵ دەبینن. هەروەها هەردوو ڕێکخستنەکە وەهای دەخەنە ڕوو کە گوایە ئەمە شەرعییەتێکی هەیە. بۆئەمەش کۆلۆنیالیزم و شۆڤێنیزمە کۆمەڵایەتیەکان لەسەر بنەمای ئەو شەرعیەتە دەجووڵێنەوە. دیسان وەهای دەخەنە ڕوو کە گوایە گەلەکەمان بەشێکە لە گەلی تورك و بەو ڕەنگەش ئاو لە ئاشی داگیرکەران دەکەن، بۆ تواندنەوەی گەلەکەمان لە بۆتەی نەتەوەی تورکدا.

بۆرژوازی نەتەوەیی و پاشکۆ و پاشڤەڕۆیی ناوخۆ کار دەکەن بۆ تێکدان و شێواندنی خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلەکەمان لە ڕێگای داواکردنی بەجێگەیاندنی هەندێ ریفۆرم. بەمجۆرەش تێدەکۆشن بۆ درێژەدان بە تەمەنی ڕژێمی داگیرکەریانەی تورك. لە

کوردستاندا بۆئەوەی بتوانرێت لەیەك کاتدا لەبەرامبەر ئایدیۆلۆژیای دەزگا داگیرکەریەکان کە بەئامانجی لەناوبردنی گەلەکەمانە پێویستە خەباتێك لەدژی شۆڤێنیزمی کۆمەڵایەتی کە خۆی وەها نیشان دەدات گوایە نوێنەرایەتی هێزێکی جەماوەری دەکات، پێشبخرێت. دەبێ ئەوەش بزانین کە بەراکێشانی گەلەکەمان بۆنێو خەباتی بۆرژوازیەتی ناوخۆ و نکۆڵیکردنی نیشتمانی، رزگار بوون نایەتەدی.

خەبات و تێکۆشانی ئایدیۆلۆژی گرنگیەکی گەورە و ژیانی هەیە و بەئەنجامدانی سیاسەت و ئایدیۆلۆژیایەکی سەربەخۆی گونجاو دەخوڵقێنێ. پێویستە لەسەر کادیران بەشێوەیەکی راست لە خەباتی سیاسی و ئایدیۆلۆژی تێبگەن، هەروەها پێویستە گرنگی و بایەخی ئەو خەباتە لەناو ریزەکانی جەماوەردا بزانن. ئەمڕۆکە لەسەر کادیران پێویستە بە تێڕوانین لەسەر سیاسەت و ئایدیۆلۆژیا وەکو ئەڵقەیەکی سەرەکی، هەموو چالاکیەکانی رێکخستن بخرێتە ژێر رۆشنایی لێکۆڵینەوە و، هەروەها پێویستە داواکاریەکانی گەل و ئەو رەوشەی کە تێیدا دەژی بناسرێن و هەڵوێستێکی یەکلاکەرەوە لەدژی هەموو ئەو جۆرە سیاسەت و ئایدیۆلۆژیایانەی کە لەدژی تێکۆشانی گەلەکەمان پیادە دەکرێن، وەربگیردرێ. پێویستە لەسەرمان ئەو هزر و هەڵوێستە تێبگەین کە لەخزمەتی بەرژەوەندیەکانی گەل و نیشتماندایە.

پێکهاتنی تۆوی ئایدیۆلۆژیا لەئەنجامی پێشکەوتنی مرۆڤ بوو، کە توانی قۆناخی سەرەتایی دەرباز بکات و خۆی لەجیهانی ئاژەڵان رزگار بکات و کۆمەڵگایەکی سەربەخۆ پێکبهێنێت و پرۆسە و پرۆگرامی بەهەرمهێنان بەدەست بێنێت.

ئایدیۆلۆژیا شتێکی تایبەتە بەمرۆڤ. ئەو گیانلەبەرانەی نەگەیشتوونەتە ئاستی بەمرۆڤبوون، ناتوانن ببنە خاوەنی ئایدیۆلۆژیا، چونکە گیانەوەران پەیوەستن و ملکەچی ئیرادەی سروشتن.

بۆ تێگەیشتنی چۆنیەتی دەرکەوتنی ئایدیۆلۆژیا و ماناکەی، پێویستە تێبگەین کە بیرکردنەوە و لۆژیك "زمان" پەیوەستە بەکرداری بەرهەمهێنانەوە، چۆن لەلای مرۆڤ پێشکەوتووە، پێویستە بەشێوەیەکی قووڵ و ئاشکرا لەبنەما مادییەکانی تێبگەین.

بۆئەوەی مرۆڤ بتوانێ بژیت، ئەوا ناچار دەبێت پێویستیە سەرەکیەکانی ژیان "خواردن و خواردنەوە"دابین بکات. کاتێك مرۆڤ گەیشتە ئاستی بیرکردنەوە، ئەوا بەشێوەیەکی بەردەوام رووبەڕووی رەوشی سەرەکی بەرهەمهێنانی بەروبوومە مادییەکان

دەبۆوە. ئەوساکە مرۆڤ بە پشتبەستن بە بەروبوومی رووەك و گیانەوەران و شتی تـرەوە ناچاربوو دەست بە بەرهەمهێنان بکات.

لەسەرەتای قۆناخی جیابوونەوەی مرۆڤ لەجیهانی ئـاژەڵان گرفتێکی سـەرەکی کـە رووبـەڕووی مـرۆڤ دەبـۆوە، پاراسـتن و پارێزگـاریکردنی خـۆی بـوو. بۆئـەوەی مـرۆڤ بەردەوامی بەژیانی خۆی بدات، دەبوایە بزانێت کە چ جۆرە ماددەیـەك بەرهـەمی بهـێنێ و چۆن ئەم بەروبوومە زۆر و زەوەند دەبێ. بـەو شـێوەیە و لەسـەر ئـەو بنەمایـە هـزری مرۆڤ دروست بووە. هەروەها مرۆڤ لەپێناو پاراستنی قەوارەی خۆی گرێـدراوی پرۆسـەی بەرهـەمهێنان دەبێـت و لەناخـەوە هەسـت بـە کـەمی بەرهـەم دەکـات. ئەمـەش بنـەمای هەموو بیرکردنەوە و تێڕوانینێتی.

مێشـك ئـەو ئەندامەیـە کـە تـوانی ئایـدیا "هـزر" بهێنێتـە کایـەوە، هـەروەها بـۆ گەیشـتن بەئاسـتی مرۆڤایـەتی بەرادەیـەکی گـەورە پەیوەسـتە بـەوەی کـە مێشـك ببێتـە خاوەنی توانـای بیرکردنـەوە، لەلایـەکی دیکەشـەوە ئـەو ئایدیایـەی کـە مێشـك بەرهـەمی دەهێنێت، پێویستی بە ئامرازێکی دەربڕین هەیە کە ئەویش زمانە.

ئـەو ڤیـژە و هـاوار و دەنگـە ئاژەڵیانـەی کـە لـەکاتی کارکردنـدا لەلایـەن مرۆڤـی سەرەتاییەوە دەردەچوون، گەلێك جیاوازیان لەگەڵ دەنگی ئاژەڵانی دیکەدا هەبوو، لەڕێی لەیـەك جیاکردنـەوەی ئـەو هـاوار و ڤیژەکردنـە و بەخسـتنە سـەر و زیـادکرنی چـەند دەنگێك، سەرەتای کرداری درکاندن لەلایەن مرۆڤەوە دەردەکەوت و پەرەیدەسەند.

هـەوەها بـۆ نوێکردنـەوەی پرۆسـەی بەرهـەمهێنان، مـرۆڤ بـووە خـاوەنی هەنـدێ ئامرازی سەرەتایی و بەهۆی زمان و ئایدیاوە مرۆڤ تـوانی پرۆسـەی بەرهـەمهێنان زیـاتر قـووڵ و فـراوان بکـات. لەگـەڵ هـەنگاونانی مرۆڤایـەتی بـەرەو پرۆسـەی بەرهـەمهێنان هەندێ لەو پرسیارانەش سەریان هەڵدا؛ چۆن دەتوانرێـت زیـاترین بـەروبووم بهێنرێتـە بەرهەم؟ چۆن و کەی دەتوانرێـت پرۆسـەی بەرهـەمهێنان پیـادە بکرێـت؟ لەگـەڵ پرسـی بوونە خاوەن دەزگایەك بۆ هەڵسان بەو کارە و چۆن دەتوانرێت بەرهـەمهێنان بـەردەوام بکرێت؟ هەروەها گەیشتنی ئایدیا بە ئاستێکی رێکخراو و کاریگەر و چالاکانە، ئەو شـێوە تیۆر و نەخشەکێشانەی دەسـەپاند کـە بـەگوێرەی ئـەوە بتوانرێـت چالاکیە کرداریـەکان پەرەیان پێبدرێت.

لەســـەرەتادا بەرهـــەمهێنان بـــریتی بـــوو لـــە راوکـــردن و کۆکردنـــەوەی ئـــەو بەروبوومانـەی سروشـت پێشکەشـی مرۆڤـی دەکـرد؛ شـێوەی ئـەم بەرهەمهێنانـەش پێـك هاتنی کۆمەڵگای سەرەتایی سەپاند، کە جۆرێکی رێکخستنی کۆمەڵایەتی سەرەتایی بـووە. ئەو شێوە رێکخستنە لە کۆبوونەوەی چەند کەسێك لەدەوری یـەکتری بـۆ خۆپاراسـتن لـە گیانەوەرە دڕندەکان، پێك هـاتبوون. هـەروەها بۆئـەوەی ئـەو کۆمەڵانـە بتـوانن پـەرە بـە چالاکیەکانی بەرهەم هێنان بدەن، ئەوا پێویست بوو لەسەریان کە شوێن و پەناگەی ئـەو ئاژەڵانە پێبزانن کە راودەکرێن، یاخود دڕندەن بۆئەوەی خۆیانی لێ بپارێزن یان ئەوانـە کە دەتوانن ماڵییان بکات و سوود لە بەروبوومەکانی ببینێت. لە پاشـانیش بـەکارهێنانی سروشت بۆ خزمەتی خۆیان و نیشتەجێ بوون لە زەوییە بە پیتەکان و دروست کـردن و داهێنـانی کەرەسـتە و ئـامێرە سـەرەتاییەکان لـە سروشـت، بـووە هـۆی ئـەوەی کـە هـزری رێکخـراو ببێتـە رەوشـتێکی داسـەپاو بەسـەر کۆمـەڵگادا. بەواتەیـەکی دیکـە بۆئـەوەی مرۆڤایەتی دەسکەوتەکانی بپارێزێ و خۆی بگەیەنێتە ئاستێکی بڵندتر، ئایدیۆلۆژیا بۆی بوو بە شتێکی پێویست.

کەواتـە ئـەو ئایدیۆلۆژیایـەی کـە هـەڵقووڵاوی ژیـانی مرۆڤـە و لەسـەر ژێرخـانی پێکهاتنی ماددیانە و بەپلەیەك لەسەر بنەمای کۆمەڵـە سـەرەتاییەکانەوە دوایـش لەسـەر بنەمای چین و نەتـەوەکان راوەسـتاوە، بریتیـە لـە رەنگدانـەوەی هـەموو رەنگێکـی ژیـان لەئاستی هزریدا، کە لەپێناو بەرژەوەنـدی ئـەو کۆمـەڵ و چینانە پێکهاتووە، بریتیـە لـە کۆمەڵێك بیروڕای رێکخراو سەبارەت بە دوارۆژ و ژیانی رۆژانەی ئـەو کۆمـەڵ و چینانـە. بەدەرکـەوتن و پێکهـاتنی ئایـدیۆلۆژیا گـەلێك هـەل و دەرفـەتی گونجـاو هەڵکـەوت، بەتایبەتیش بۆ کۆمەڵگا سەرەتاییەکان کە هەستیان بە پێویستیەکی زۆری بەرهەمهێنان و خێروبێـرە ماددیـەکان و خۆپاراسـتن و ئافرانـدنی پێشکەوتنە گـەورەکان و پاراسـتنی دەسـکەوتە کۆمەڵایەتیـەکان دەکـرد. ئەمڕۆکـە مرۆڤایـەتی بۆتـە خـاوەنی ئـەو ئـامرازە کاریگەرە بۆ هێنانەدی هەموو ئەوانە.

ئەو کۆمەڵە سەرەتاییانەی مرۆڤایەتی کە بۆ خۆپاراستن لەدژی هێـرش و پـەلامار و تالانکردنی کۆمەڵەکانی دیکە، کە گەیشتوونەتە ئاسـتێکی بـەرزتری کۆمەڵایـەتی، ئـەوا ئیـدی ئایـدیۆلۆژی ئـەوان نـەیتوانی رۆڵـی خـۆی لـە پاراسـتنی بـوون و رێکخسـتن و سامانەکانیان بگێڕێ. تەنانەت ناتوانێ سەربەخۆیشیان بپارێزێ (سەربەخۆیی خێڵ).

کاتێك مرۆڤایەتی گەیشتە ئەو ئاستەی پەرەسەندن، بۆ دەربازکردنی ئەو کۆسپ و ئاستەنگیە نوێیانە، ئیدی بەرەو پێکهاتەی سیاسی سەرەتایی هەنگاوی هاڵێنا و ئەمەش دەربڕینێکی زۆر چڕی ژێرخانی کۆمەڵگایە و ئەو بیر و بۆچوونانەی دەرفەت دروست دەکەن بۆ پاراستنی هەبوونی کۆمەڵایەتی، کە پاشان لە کۆمەڵگای چینایەتیدا بوو بەدەزگایەکی فەرمی، بەو شێوەیە و لەسەر ئەو بنەمایە سیاسەت سەریهەڵداوە.

سیاسەت و ئایدیۆلۆژیا بەشێوەیەکی تۆکمە گرێدراوی بەرهەمهێنانن، لەسەربنەمای بەرهەمهێنان سەرهەڵدەدەن و پارێزگاری لە بەرهەمهێنان دەکەن. زێدەبوونی بەرهەم بە قۆناخی دابەشکردنی کاردا تێپەڕ دەبێت و، لەسەرەتاکانی پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی کار لەنێوان ژن و پیاودا دابەشکراوە و، لەگەڵ تێپەڕبوونی کات و زیادبوونی ژمارەی دانیشتوان و گرێدراو لەگەڵ کرداری پەرەسەندنی بەرهەمهێنان، خانەدان دەرکەوت و یەکەمجار دەستی کرد بە کۆکردنەوەی بەرهەم و لەپاشانیش ئاژەڵداری و کشتوکاڵ دەرکەوتن، لەپاش ئەمەش پیشە و کاری دەستی سەریهەڵدا. ئەمەش دابەشکردنی کاری بەسەر بەرهەمهێنانی هێزی بازوو و بەرهەمهێنانی مێشکدا سەپاند. ئەمەش بەیەکەوە و لەهەمان کاتدا بووە هۆی پەرەسەندنی سیاسی و ئایدیۆلۆژی.

لەگەڵ بەرەو پێش چوونی بەرهەمهێنان و ڕێکخستنی کۆمەڵایەتی مرۆڤایەتی و لەناو گەرمەی کۆشش و ململانێ دژ بە سروشت و کۆمەڵگاکانی دیکەدا و، لەبەر پێویستی ژیان بەخشین و بەو دەسەڵاتدارێتیانەی ئامادەکراون، ئەوا سیاسەت لەکات و چۆنیەتی تێکۆشانی دەکۆڵێتەوە، لەگەڵ ئەوەی کە بەچ شێوەیەك دەتوانرێ لەژیانی پراکتیکیدا ڕێکخستنی گونجاو بۆ ئەو تێکۆشانە بەرەو پێش ببردێ. لە قۆناخی کۆمۆنی سەرەتاییدا ئەو سەرکردانەی کە توانیان لەهەندێك کاردا سەرکەوتن بەدیبهێنن، بوونە مایەی ڕێزگرتنی کۆمەڵ. ئەوانەی بۆ پارێزگاریکردنی بەرژەوەندیەکانی کۆمەڵگا بەپێی ئەو ئایدیۆلۆژیایەی کە ئاستێکی دیاری کراوی هەیە و هاوتەریبە لەگەڵ ئەو پیشکەوتنەی بەرهەمهێنان کە مرۆڤایەتی پێی گەیشتووە، سیاسەتێکیان داڕشت. ئەو شتەش ڕاست و درووست بوو، بەڵام لەگەڵ چڕبوونەوەی بەرهەمهێنان ئایدیا زیاتر چڕکرایەوە و سیاسەت زیاتر قووڵ بۆوە و، بووە پێویستیەکی وەها کە دەستبەرداری

لێنــەکرێت و لەگــەڵ چــالاکیەکانی بەرهــەمهێنان و پەرەســەندنی کۆمەڵایــەتی یــەك بگرێتەوە.

دابەشــکردنی کــار رێگــە خۆشــکەر بــوو لەبــەردەم خۆڵقانــدنی سیســتەمێکی کۆمەڵایەتی پێشکەوتووتر لە سیستەمی پێشتر، کە تایبەتمەندی جیاوازی چینایەتی تێدا بەدی دەکرا.

قۆناخی زیادبوونی بەرهەم ئەو قۆناخەیە کە تیایدا جیابوونەوە لەنێوان کاری بازوو و کاری هزری دەستیپێکرد و، لەم قۆناخەشدا ئەو کەسانەی کە کاری هزری دەکەن، بەبێ ئەوەی بە هیچ کارێکی هێزی بازوو هەڵسن و رەنجێکی بازوو بدەن، توانیان بژین. بەو رەنگەش لەسەر بنەمای یەکێتی نێوان عەشیرەتەکان و هێزە سیاسیەکان هاتنە کایەوە و لە دواییدا بووە هەنگاوێك بۆ درووستبوون و هاتنە کایەوەی هەموو دەزگا و دامەزراوەکانی تر. ئەو سیستەم و رێکخستنە کۆمەڵایەتیەی کە لەم قۆناخەدا لە شێوەی یەکێتی خێڵ و عەشیرەتەکاندا دەرکەوت، شتێکی رێکەوت نەبوو، بەڵکو پێداویستییەکانی پاراستنی چالاکیەکانی بەرهەمهێنان و دەسکەوتە کۆمەڵایەتیەکان پێکهێنانی ئەو یەکێتیانەیان دەسەپاند، بۆئەوەی ببێتە ئامرازێك بۆ ئاراستە کردن و بەڕێوەبردنی سیاسەتێك بەناوی ئەو سیستەمەوە.

کەواتە ئەو سیاسەتەی لەسەربنەمای بەرهەمهێنانی کۆمەڵاتی و دابەشکردنی کار هاتۆتە ئاراوە، واتا دەربڕینی چڕوپڕی ئابوورییە کە ئەویش لە بورای کرداریدا پڕۆگرام و سیستەم و رێکخستنی کۆمەڵگا و چین و گەل بەرجەستە دەکات. بەکورتی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت ئەو شتەیە کە دەکەوێتە خزمەتی پێشکەوتنی بەرهەمهێنان و پارێزگاری لێ دەکات و لەسەر بنەمای بەرهەمهێنان سەریانهەڵداوە و هەریەکێك لەوانەش سەربەخۆ نوێنەرایەتی دەزگا و دامەزراوێك دەکات. ئایدیۆلۆژیەت بریتییە لە رێکخستنی هزر و تیۆری ئەو نەخشانەی لە بەرزکردنەوەی ئاستی بەرهەمهێنانی کۆمەڵایەتیدا رۆڵی خۆیان دەگێڕن. ئەو پەرەسەندن و پێشکەوتنانەی کە مرۆڤایەتی لەم بوارەدا بەدی هێناوە، بەتەنیا بەس نییە و پێویستیان بە بەرنامە و نەخشەی وەها هەیە کە بتوانن ئەو ئایدیۆلۆژیایە بخەنە واری کرداری و ژیانی و پراکتیکیەوە.

لێرەدا سیاسەت رۆڵی خۆی دەبینێ و ئەو پرۆگرام و نەخشانە دروست دەکات کە دەربڕی بەرژەوەندییەکانی کۆمەڵگان، هەروەها لەنێو دەزگا و دامەزراوە جۆراوجۆرەکانی

ژیانیشدا بەرجەستە دەبێ. لەپشتەوەی هەر دامەزراوێکدا، ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت هەیە، بەڵام خودی ئەم دەزگا و دامەزراوانە ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت نین.

ئەگەر کۆمەڵ بکەوێتە نێو قەیران و تەنگژەوە، ئەوا رزگارنەبوون لەم قەیرانە تەنگژاویە دەبێتە هۆی پارچەبوونی گەل و کۆمەڵگا و سەرهەڵدان و دەرکەوتنی چەندین ئایدیۆلۆژیای شێوێنراو و جۆربەجۆر. بۆیە دروست نەکردنی زەمینەی هێنانەدی پەرەسەندن پێشکەوتن، دەبێتە مایەی بێ ئومێدی و هیوا بڕانی ئەو جەماوەرەی کە لەژێر کاریگەری ئەو ئایدیۆلۆژیایەدا دەژی و بەرەو ملکەچ بوون و لادان هانی دەدات.

گرنکی و بایەخی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت لەپەرەسەندنی کۆمەڵایەتیدا

ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت کاریگەری بەرچاویان لە هاتنە ئاراوەی زیادبوونی بەرهەمهێنان لەچاخی کۆمۆنەی سەرەتاییدا هەبوو. ئەو ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتەی کە لەکاتی بەرهەمهێنانـدا دەکەوێتە خزمەتی ئەو ژیانەی کە یەکسانی و رێکخستنی تاکەکانی کۆمەڵ رێکدەخات، ئەوا هاوکات لەگەڵ چڕبوونەوە و زیادبوونی بەرهەمهێنانی ماددی پەرەیسەند و بووە خاوەن پێکهاتەیەکی ئاڵۆز. لەکۆتاییەکانی کۆمەڵگای کۆمۆنەی سەرەتایی قۆناخی بەربەریەتی باڵا و لەئەنجامی گەشەسەندنی رەنج و هەوڵی مرۆڤ بەشێوەیەکی زیاتر و پێشخستنی ئامرازەکانی بەرهەمهێنان و دەرکەوتنی پیشە، لەئەنجامی هەڵسانی ئایدیۆلۆژیا بەئاوەڵاکردنی بوار لەبەردەم رێکخراوبوونی کۆمەڵگا و ئەو سیاسەتەی کە بەرژەوەندی کۆمەڵگای دەپاراست، رێگای لە پارچە پارچەبوون دەگرت. بەهۆی هەموو ئەمانەشەوە کۆمەڵگا توانی بەرهەمهێنان زیاد بکات و بەرهەمێکی زیاتر لە پێویستی خۆی بەدەست بهێنێت.

تا ئەو کاتە نەدەبوو هیچ گیروگرفتێك دەربکەوێت، چونکە شتە بەرهەمهێنراوەکان بەشێوەیەکی یەکسان و دادوەرانە بەسەر هەموو تاکەکانی کۆمەڵدا دابەش دەکران، با تێر نەکردنی پێداویستیە ماددیەکانی کۆمەڵگا بخەینە لایەك، چونکە لەگەڵ دەستپێکردنی ئەو رەوشە نوێیە، ئەوا مەسەلەی هەرە گەورە بۆئەوەی کە "کێ"

ببێتـە خـاوەنی ئـەو بەرهەمـە زیـاد و سـادە و سـاکارەی کـە دەرکەوتۆتـە روو، ئـەو مەسـەلەیەش هـەموو هەڵوێسـتە ئایـدیۆلۆژی و سیاسـیەکانی سـەراوژێرکرد؛ کـە بـواری لەبـەردەم ڕێکخسـتن و سیسـتەمی کۆمەڵایـەتی ئـاوەڵاکردبوو بـۆ وەسـتان لەسـەر پێیـان. ئەمەش کۆمەڵگای بەرەو قەیران و تەنگـژە ئاراسـتە کـرد و نوێنەرایـەتی ئـەو قۆناخـەی کرد کە لەپێناوی مرۆڤایەتیدا پێویست بـوو. بێگومـان ئـەو پرسـە شـێوازەی چارەسـەری لەگەڵ خۆیدا هەڵگرتبوو، لەبەرئەوەی کۆمەڵگا سەرەتاییەکان کە لەشێوەی یەکێتی خێڵ و عەشیرەتەکان ڕێکخرابوون، ئەوا سەرکردەکانیان بۆ هێزی خۆیان پشـتیان بـە کۆمـەڵگا دەبەست، بەهۆی ئەوەی کـە ئەوانـە هەنـدێك خزمـەتگوزاری گـرنگ و باشـیان پێشکەش دەکرد، ئەوا دەستەیەکی ڕێکخراو لەوانە توانیان دەسـت بەسـەر بەرهـەمی زیـاددا بگـرن. ئەمەش لەقۆناخی بەربەریەتی بالآدا دەرکەوت.

ئـەو کۆمەڵـە سـەرەتاییانەی کـە بەیەکـەوە شـەڕ و کاریـان بـەڕێوە دەبـرد، ئـەوا تاکـەکانی ئـەو کۆمەڵـە بڕیارەکانیـان لەلایـەن زۆرینـەوە وەردەگـرت،"واتـە بڕیارەکـان بەشـێوەیەکی کۆمـەڵ (هـەروەزی) دەردەچـوون". لەسـەر بنـەمای یەکسانی لەنێوانیانـدا دەژیـان و بەرەزامەنـدی خۆیـان سـەرکردەکانیان هەڵدەبـژارد. ئـەو کۆمەڵـە سـەرەتاییانە گـەواهی ئـەوەن کـە چـۆن لەدواییـدا سـەرکردەکان هێـرش و پـەلاماریان کردۆتـە سـەر بەهاکانی کۆمەڵگا و چـۆن زەبروزەنگیـان لـەدژی تاکـەکانی کۆمـەڵ بـەکارهێناوە، تـاوەکو دەست بەسەر بەرهەمی زێدە و ئامرازەکانی بەرهەمهێناندا بگرن.

هەروەها لەبەرامبەر ئەمەشدا تاکەکانی کۆمەڵگا نەیانتوانی هەڵوێستێکی راسـت و دروسـتی ئایـدیۆلۆژی و سیاسـی وەربگـرن، بـۆ روونکردنـەوەی نەهێشـتنی ئـەو رەوشـە. چونکە لەم قۆناخەدا شتی بابەتیانە بریتی بووە لە دابەشکردنی کـاری نـوێ بـەپێی ئـەو جیاوازیـە چـینایەتیەی کـە ئەوکاتـە دەرکـەوت. پەرەسـەندنی موڵکـداری تایبـەتی و ئامرازەکـانی بەرهـەمهێنان کـە پەرەسـەندنی هێنایـەدی، ئاسـتی بەرهـەمهێنانی بەرزکردەوە. پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی تەنها لەڕێگای کار دابەشـکردنی "هـزری، مـاددی، هێزی بازوو"وە دەتوانـرا بەدی بهێنرێت.

پـاش دەرکـەوتنی بناخـەی مـاددی بـۆ پێکهاتـەی هێـزە دەسـەڵاتدارەکان، ئـەوا دروستبوون و پێکهێنـانی ئایدیۆلۆژیـەکان بۆتـە بەشـتێکی حـەتمی. سـەرکردەکان لـەڕێی ململانێـوە لـەپێناوی دەسـت بەسـەرداگرتنی بەرهەمـدا دەسـتیان بەخـەبات کـرد لـەدژی

ئایدیۆلۆژیای خێڵەکانی کۆن کە یەکسانی تێدایە و هەڵسان بە شێواندنی ئایدیۆلۆژی ئایینی کە لەنێو کۆمەڵگا بڵاو ببۆوە. بۆئەوەی بکرێتە داردەستێکی سروشتیانە لەپێناو خزمەتکردنی بەرژەوەندیەکانیان، بەهێزی ئایدیۆلۆژیاوە بنەمای شەرعی"یاسایی"دەسەڵاتی خۆیان سازکردووە، بەشێوەیەك خۆیان رێکخست کە بوون بەهێزێکی دەسەڵاتدار بەسەر کۆمەڵگادا.

ئایدیۆلۆژیای کۆنی خێڵەکی لەتوانایدا هەبوو سەرکەوتن بەدی بێنێ و رەوڕەوەی مێژوو بگەڕێنێتەوە دواوە. لەسەرەتای دروستبوونی کۆمەڵگای چینایەتیدا هێز و رەنجی مرۆڤ بەشێوەیەکی دژوار قۆرخ دەکرا. هەروەها بارودۆخی بەرهەمهێنان بەئاوێتەبوونی لەگەڵ شێوازی نوێی بەرهەمهێنان (شێوازی بەرهەمهێنانی کۆیلایەتی) بووە هۆی ئەوەی کە ژیانی بەشی هەرە زۆری کۆمەڵگا بگاتە ئاستێك کە نەدەتوانرا بەرگەی بگیردرێت. هەرچەندە ئەم شێوازە بەرهەمێکی زۆری بەدیهێنا، بەڵام سەرکردەکان بە پشتبەستن بە مافی دەسەڵاتدارێتی کە کۆمەڵ پێی بەخشیبوون، کۆمەڵگایان خستبووە ژێرباری فشار و چەوساندنەوە و لەرێی زەبروزەنگەوە رەنجی رەنجدەرانیان قۆرخ دەکرد. بەمەش دەسەڵات و سەرکردایەتی خۆیان گۆڕی بەرەو دەزگایەکی سیاسیانە کە دەزگای دەوڵەتە، هەنگاویان هاوێشت. دەوڵەتیش بەگوێرەی خۆی دیلەکانی شەڕ و رەنجدەران و هەژارانی ناو کۆمەڵگای کردە کۆیلە و بەمەش بوار لەبەردەم هێنانە دی برێکی زۆرتری لە بەرهەمی زێدە ئاوەڵا بوو بۆ بەرژەوەندی ئەو کەسایەتیەی کە دەستی بەسەر ئامرازەکانی بەرهەمهێنادا گرتبوو. پێشکەوتنی کۆمەڵگای چینایەتی قۆناخێکی پێشکەوتنخوازیە لەمێژووی پێشکەوتنی مرۆڤایەتیدا، چونکە بەهۆی کۆمەڵگای چینایەتیەوە توانرا پێشکەوتنی ئایدیۆلۆژی، سیاسی، تەکنیکی، زانستی و هونەری بهێنرێتە دی. هەروەها لەگەڵ دەرکەوتنی بەرهەمی سەربار (الانتاج الزائد) بەشێکی کۆمەڵ بەبێ ئەوەی بەشداری لە بەرهەمهێنانی ماددیدا بکات، توانی خۆی بە بەرهەمهێنانی هزریەوە خەریك بکات، بەتایبەتیش لە بوارەکانی ئایدیۆلۆژیا، سیاسەت و هونەردا. هەروەها ئەو پەرەسەندن و پێشکەوتنەی کە رۆژ لەدوای رۆژ لەبواری رۆشنبیریدا هاتۆتە ئاراوە، تەنها لەخزمەتی پرۆسەی پەرەپێدان و چڕکردنەوەی رێکخستنی کۆمەڵایەتی و شێوازی بەرهەمهێنانی کۆیلایەتیدا بووە.

لەم قۆناخەدا ئایدیۆلۆژیا رۆڵێکی گرنگی لە بایەخدان بە بەرهەمهێنانی هزری و ماددی و، بەرگریکردنی لە پێویستی هەبوونی چینە دەسەڵاتدارەکان بینی. لەمەشدا بوارێکی فراوانی لەبەردەم رێکخراوبوونی دەوڵەتی رەخساند. هەروەها رۆڵێکی گرنگی لە هاتنەکایەی ئەو پەرەسەندنانەی کە لەبواری زانستی، هونەری و فەلسەفیەوە بەدیهاتوون هەبووە. هەروەها دەوڵەتیش لەلای خۆیەوە خەباتی دەکرد لەدژی ئەو کەسانەی کە لەبەرامبەر ئەو شێوازەی بەرهەمهێنان بەرخۆدانیان دەکرد.

ئەو گۆڕانکاریەی کە ئایدیۆلۆژیای چینە دەسەڵاتدارەکان لە کۆمەڵگای چینایەتیدا هێنایەدی، بریتیبوو لە ئاسانکردنی پرۆسەی بەکارهێنان و قۆرخکردنی رەنجی مرۆڤ. هەروەها چینە دەسەڵاتدارەکان کە بەهێزی ئایدیۆلۆژیاوە سەرکەوتنیان بەدەستهێنا تا دوا رادە دەسەڵاتی خۆیان پتەو کرد و ژیانی کۆمەڵایەتیان خستە ژێر رکێفی خۆیان. لەو کاتەدا ئەوانەی جڵەوی هێزی سیاسەت و ئایدیۆلۆژییان گرتبووە دەست، لەبوارە جۆراوجۆرەکانی ژیانی کۆمەڵایەتیدا، پێشکەوتن و پەرەسەندنێکی مەزنیان هێنایەدی. بەڵام کۆیلەکان کە "کۆمەڵە"یەکی سەرەکی بەرهەمهێنان پێك دەهێنن، لەهەموو شێوەکانی ئەو پێشکەوتن و پەرەسەندنانە بێبەش بوون. بەو شێوەیە بۆ بەردەوامکردنی پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی، ئەوا پێویستی بەوە دەکرد کە مرۆڤایەتی ئەم قۆناخە دەرباز بکات.

لەبەر ئەوەی ئەو دەزگایەی بەناوی دەوڵەتەوە دەرکەوت و بە رێگای زەبروزەنگ هەڵدەستا بە چەوساندنەوەی رەنجدەران، بووە هۆی ئەوەی کە چینە رەنجدەرەکان هەست بە تامەزرۆییەك بکەن بۆ پەیوەندیە کۆمەڵایەتیەکانی کۆن، کە ئەو پەیوەندیانە نوێنەرایەتی قۆناخێکی دەکرد، بەڵام بەمانەوەی رێکخراوی زەبروزەنگ وەك خۆی کە دەوڵەتە، ئەوا لە سەرەتادا سیاسەت رۆڵێکی پیشکەوتووانەی بەخۆیەوە بینی، چونکە پارێزگاریکردن لە ژێرخانی کۆمەڵایەتی شتێکی پێویست بوو. ئەمەش بە پارچە پارچەکردن و هەڵوەشاندنەوەی پەیوەندیە کۆنەکانی بەرهەمهێنان دەبوو، کە ببوونە کۆسپ و ئاستەنگ لەبەردەم هێزەکانی بەرهەمهێنان و بنیادنان و ئاواکردنی پەیوەندی تازە لە جێگەیاندا.

لە هەلومەرجێکی وەهادا کە زەبروزەنگ رۆڵی پێشکەوتووانەی لەمێژووی پێشکەوتنی کۆمەڵایەتیدا بینی، ئەوا سیاسەت رۆڵی خۆی گێرا و، ئەم رۆڵەشی لەمێژووی

پێشکەوتنی مرۆڤایەتیدا وەك رۆڵێکی پێشکەوتووخوازانە بوو. ئەو سیاسەتەی کە بەئامانجی هێنانە دی پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی سەریهەڵدا، وەکو ئامرازێك لەپێناو کۆسپ دروستکردن لەبەردەم دەسەڵاتی ئەو چینانەی کە زاڵ ببوون بەسەر هێزە کۆمەڵایەتییەکاندا بەکار نەدەهات. بەڵام ئایدیۆلۆژیای دووەم لە کۆمەڵگای چینایەتیدا دەرکەوت، دژ و ناکۆك بوو لەگەڵ ئەو فشارە سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووریانەی کە چینە دەسەڵاتداراکان پەیرەویان دەکرد، کە ئایدیۆلۆژی چینە زۆرلێکراوەکان بوو. هەرچەندە کۆیلەکان بە ئامانجی رزگاربوون لە کۆت و پێوەندەکان تا رادەیەك سەرهەڵدانیان لەدژ زۆرداری چینە دەسەڵاتدارەکان ئەنجامدا، بەڵام نەیانتوانی سەرکەوتن بەدەست بێنن و بەئاواتی خۆیان بگەن. چونکە نوێنەرایەتی هێزێکی کۆمەڵایەتی پێشکەوتووخوازیان نەدەکرد و نەیانتوانی سیاسەت و ئایدیۆلۆژیایەکی رێکخراو واقیعیانە دابڕێژن. هەروەها ئەو هێزە بەرهەمهێنەرە تازانەی کە لەهەناوی کۆمەڵگای کۆیلایەتیدا دەرکەوتن، پێش هەموو شتێك لە ئاستی هزریدا بوونی خۆیان نیشاندا و، شتێکی ئاشکرا بوو کە لەدژی ئەو سەرخان و پەیوەندیانەی بەرهەمهێنان درێژە بەخەباتی ئایدیۆلۆژی خۆی دەدات، کە بوونەتە کۆسپ لەبەردەم پەرەسەندنی پێشکەوتنیان. لە رێی ئەو خەبات و تێکۆشانەش، ئەو ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتەی کە پێشتر رۆڵێکی گرنگیان دەبینی، هەڵسان بەنەهێشتن و پاکتاوکردنی کۆسپ و تەگەرەکان لەبەردەم پێشکەوتنی هێزەکانی بەرهەمهێنان. ئێستاکە دەیانبینین بوونەتە کۆسپ لەبەردەم پێشکەوتنی ئەو هێزانە. بەمشێوەیە و لێرەدا گرنگی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت بەتەواوی دەردەکەوێ.

بۆ پێشخستنی هێزەکانی بەرهەمهێنان، پێویستە ئەو سیاسەتە کۆنەی کە بەردەوامە لەنانەوەی کۆسپ و تەگەرە، دروستکردن لە گۆڕەپاندا نەمێنێ و لەناو ببرێ. بە پێچەوانەی ئەوەش رەوشی مەترسی رووخان و لەناوچوون دەردەکەوێت. ئەم رەوشەش سەرتاپای کۆمەڵگا بەرەو پارچەبوون و هەڵوەشانەوە دەبات. ئەو کۆیلایەتیەی کە بەزەبروزەنگ و فشار بەڕێوە دەبرا، گەیشتە سنوورێکی گاڵتەجاڕیانە و گوێنەدان بە بەرهەمهێنان و رێکخستن و کۆمەڵایەتی. ئەمەش رێی لەبەردەم دابەزینی داهاتی بەرهەمهێنان خۆش کرد و ئەو دەزگایانەی لە ئارادا بوون لەگەڵ رێکخستنی کۆمەڵایەتی

بێ کاریگەر دەکرد و لەیەکتری دوور دەخستنەوە. کردنەوەی گرێ کوێرەی ئەو رەوشەش تـەنها بـە رێگایـەك مـەحاڵ بـوو، ئـەویش سـەرلەنوێ قازانجکردنـەوەی کۆیلەکانـە بـۆ بەرهــەمهێنان. ئەمــەش بــە هێشــتنەوەی شــێوازەکانی بەرهــەمهێنان لــە قــازانج و بەرژەوەنـدی کۆیلـەکان و بـە بەسـتنەوە و گرێـدانی مـرۆڤ بـە زەوی کـە ئەمانـە هێـزی بەرهەمهێنانی کۆمەڵگا پێکدەهێنن. لە راستیدا ئەمـەش رزگـاربوونی تـەواوی کۆیلـەکان ناگەیەنێت، بەڵکو ژیان لەچواچێوەی ئەو هەلومەرجە تازەیەشدا هـەر مانـای کۆیلایـەتی دەگەیـەنێت. ئـەم شـێوە چارەسـەریەش کـە کۆمـەڵگای لەپارچـەبوون رزگـار کـرد، بـۆ مرۆڤایەتی بە قۆناخێکی پێشکەوتووانە دادەنرێت.

لە رەوشێکی بەمشێوەیەشدا تاکە هێزێـك کـە بتـوانێ سـەرکەوتن بـەدی بهێنێـت؛ ئـەوا بـریتین لـە نوێنــەرانی هێــزە بەرهەمهێنــەرە تازەکـان، بـەڵام ئەوانــەش بــەبێ ئایـدیۆلۆژیا و سیاسـەت نـاتوانن رۆڵـی خۆیـان بگێـڕن. بەتایبـەتیش بـۆ بانگەوازەکـەیان لەپێناوی ژیان و شـێوازەکانی بەرهـەمهێنانی نـوێ، دەبوایـە بـڕواو متمانـە بـە کۆیلـەکان بهێـنن. چـونکە بـەبێ سـەرکەوتن لەمـەدا نـاتوانرێ سیسـتەمی کـۆن لـەناو ببردرێـت و سیستەمی تازە ئاوا بکرێت. هەروەها لەم قۆناخەدا ئایدیۆلۆژیا بەتـەنها رۆڵـی پێشخسـتن و پەرەپێـدانی چینە ئامـاژە پێکراوەکـان و نەهێشـتنی ئاسـتەنگی لەبـەردەم پێشـکەوتنی کۆمەڵایــەتی نــەدەبینی و بــەس، بــەڵکو ئــەو چــینانەش لەســەرپێیان رادەگــرن. پەرتەوازەبوون و لەیەك پچڕانی چالاکیەکانی بەرهەمهێنان دەبێتە مایەی دواکەوتنێکی ترسناك بۆ مرۆڤایەتی، چونکە لەپێناو پاراستنی بەرژەوەندیەکان، مرۆڤ بەرامبەر چـین و کۆمەڵگا بەتەنیا دەهێڵێتەوە، ئەمـەش وای لـێ دەکات بکەوێتـە رەوشـێکی ئـاژەڵ ئاسا. کەواتە ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت مەرجی سەرەکی و بنەڕەتین بۆ ناسینی چینەکان و گەلان و چۆنیەتی پەرەسـەندن و سـەقامگیرکردنی وڵاتپـارێزی. لـە کاتێکـدا کـە ئایـدیۆلۆژیا و سیاســەتی چـین و نەتــەوە چەوسـێنەرەکان، ئـامراز و داردەسـتێکە بـۆ رووتاندنــەوە و داگیرکردنــی گــەلانی دیکـە. لەهــەمان کاتــدا ئایــدیۆلۆژیا و سیاســەتی چــین و گەلــە چەوساوەکان ئامراز و رێگای گەیشتنە بە رزگاری و ئازادی.

هـیچ قۆناخێـك لـە قۆناخـەکانی مێـژوو بـەبێ ئایـدیۆلۆژیا و سیاسـەت نییـە، ئـەم راستیەش لە هـەبوونی چـین و گـەل و نەتـەوە و وڵاتـدا خـۆی شـاردۆتەوە، هـەروەها بـە درێـژایی مێـژووی کۆمـەڵگای چـینایەتی، ئایـدیۆلۆژیا و سیاسـەت رۆڵێکـی گرنگیـان لـە

خزمەتکردنی ئەوانەی کە بایەخ و گرنگی ئەو دوو شتە دەزانن و لێی تێگەیشتوون بینیوە. بەڵام ئەو چین و گەلانەی کە لەگرنگی و بایەخی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت نەگەیشتوون، ئەوا لەناو چوون و هەبوونیان سڕاوەتەوە.

هەر چین و گەلێك ئەگەر نەتوانێ ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتێکی رێك و پێك و گونجا و لەگەڵ راستی مرۆڤایەتی خۆی بخولقێنێ، ئەوا ناتوانێ خۆی لەدژی بەتاڵان بردن و چەوساندنەوەی چینایەتی و بێگانە بپارێزێت. بەکورتی لێرەدا رۆڵ و گرنگی خەباتی سیاسی کە وەکو کۆڵەکەی پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی وایە، لە زۆربەی ئەو کۆمەڵگایانەدا کە لەناو ململانێ و هەڵئاوسانی نێوان پەیوەندیەکانی بەرهەمهێنان و هێزە بەرهەمهێنەرەکاندایە، ئەوا سەرەتا خەباتێکی ئایدیۆلۆژی و پاشان خەباتێکی سیاسی لەنێوان ئەوانەی کە نوێنەرایەتی هێزەکانی بەرهەمهێنانی کۆن و نوێ دەکەن، دەردەکەوێت. لەکۆتاییدا ئەو خەباتە لەسەر دەوڵەت چڕ دەبێتەوە و دەبێتە ململانێ لەپێناو پارێزگاریکردن و پاراستنی دەوڵەت یان بۆ لەناوبردن و نەهێشتنی دەوڵەت و ئاواکردن و بوونیادنانەوەی دەوڵەتی نوێ لەسەر شوێنەواری دەوڵەتی پێشوو.

سیاسەتی شۆڕشگێڕانە، ئەو دەوڵەتە لەنێو دەبات و دەیڕوخێنێت کە پارێزگاری لە پەیوەندیە کۆنەکانی بەرهەمهێنان و ئەو سەرخانە دەکات کە بۆتە ئاستەنگ و کۆسپ لەبەردەم پێشکەوتنی هێزە کۆمەڵایەتیە نوێیەکان. هەروەها سەرخان و دەوڵەتێکی نوێ لەسەر پاشماوەکانی ئەوەی پێشوو ئاوا دەکات کە نوێنەرایەتی پەیوەندیەکانی بەرهەمهێنانی نوێ بکات، ئەمەش لەڕێگای شۆڕش کردنەوە ئەنجام دەدرێت. هەروەها تەنیا بە ئەنجامدانی شۆڕشە، کە کۆمەڵگا لەپێکهاتەی کۆنەپەرستانەی کۆن و هەموو جۆرەکانی پەرت و بڵاوی و سڕبوون رزگار دەکرێت و سەرلەنوێ بەپێی داخوازیەکانی قۆناخ دادەڕێژێتەوە. ئەو خەباتە سیاسیەی کە لەڕێیەوە دەتوانرێ گەل لە سڕبوون و چەوساندنەوە رزگاری بێت ئەو خەباتە خەباتێکی شۆڕشگێڕییە و، رزگاری چین و گەلان لەڕێگای ئەو خەبات و تێکۆشانە شۆڕشگێڕییە دەبێت کە کاریگەری ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتێکی پەرت و بڵاو و هەموو شێوەکانی دیکەی نامۆبوون ناهێڵێت و لەناویان دەبات. ئەو سەردەمەی ئێمەش هەموو رەگەزە نیگەتیفەکانی کۆمەڵگای چینایەتی لەهەناوی خۆیدا هەڵگرتووە کە میکانیزمی فشار و پێشێل کردنیان بەرەو پێش بردووە.

بۆئەمەش خەبات و تێکۆشانی چین و گەلان لەدژی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی دەوڵەتی کۆلۆنیالیستی سەرمایەداری کە فراوان بووە و بۆتە بارێکی گران بە سەرشانی کۆمەڵگاکانەوە. بۆیە سازکردنی شۆڕش بەپشت بەستن بە ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت وەکو پێویستیەکی سەرەکی ژیان وایە لەپێناو رزگاری گەلان و، بەپێچەوانەی ئەمەشەوە ناتوانرێ چاوەڕوانی دوارۆژێکی ئازاد بۆ ئەو چین و گەلانە بکرێت کە لەژێر دەسەڵاتداری داگیرکەری و سەرمایەداریدا ماونەتەوە.

جۆرەکانی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی دەسەڵاتدارەکان لەمێژوودا

جۆری یەکەم بریتیە لەئایینی سروشتی "تۆتەم" کە رێکخەری بیر و بۆچوونەوکانی خەڵکە دەربارەی ژیان و رووداوە سروشتیەکان، ئەمەش واتە "تۆتەم" رەنگدانەوەی نەخشەی هزری و کۆمەڵە سەرەتاییەکانە کە بەشێوەیەکی سەربەخۆ وەکو یەکەیەکی بەرهەمهێنانەکان وابوون، بۆ کۆمەڵگا سەرەتاییەکان"خێڵەکان" کە پەیوەست و گرێداو بە پەیوەندیەکانی خوێن. هەروەها ئەو خێڵانەی کە هێزەکانی بەرهەمهێنانیان جیاواز و بچوك بووە رازی نەدەبوون بەوەی کەهیچ کەسێك لەخێڵەکەیان وون بێت یاخود یەکێکی لەدەرەوە بێتە ناو ریزەکانی ئەو خێڵە. هەربۆیە سروشت و خووی ئەو خێڵانە بەدیل گرتنیان پەسند نەدەکرد و نەدەبوونە دیل، هۆیەکەشی بریتیە لە کۆتایی لاوێتی تۆتەم. هاوکات ئەمەش کۆتایی خێڵ دەگەیەنێت. ئەم وتەیەش بۆ ئەو خێڵ و عەشیرەتانە دەگرێتەوە کە هێزەکانی بەرهەمهێنان و کەرەستەکانی بەرهەمهێنانیان زیاتر پێشکەوتووە. هەروەك چۆن ئایدیۆلۆژیا "ئایین"ەکانی ئەو خێڵ و هۆزانەی بە شێوەیەکی سروشتی پێکهاتبوون، هەروەکو چۆن هیچ ئارەزوو و مەیلێکیان بۆ کۆیلایەتی و فراوانبوون پەسند نەدەکرد، ئەوا بەهەمان شێوەش هیچ کامیان کۆیلایەتیان پەسند نەدەکرد.

دابەشکردنی کار، بەرهەمهێنان، ئامێرەکانی بەرهەمهێنانی پەرەپێدا و گەیاندیە ئاستێکی بەرزتر، چونکە هەر دابەشکردنێکی نوێ لەکاردا پێشکەوتن و بەرزبوونەوەی زیاتری بەرهەمهێنان دەهێنێتە کایەوە و، بەرزبوونەوەی بەرهەمهێنان بە بەردەوامی لەئەنجامی دابەشکردنی کار لەنێوان ژن و پیاودا لەبواری راوکردن و کۆکردنەوە،

بـەخێوکردنی ئـاژەڵ و کشـتوکاڵ کـردن، کشـتوکاڵ و پیشـە دەسـتیەکان پێشـکەوتنێکی گـەورەی لـەهێزەکانی بەرهـەمهێنان هێنایـە دی. ئەمـە بـووە مایـەی دابەشـبوون و جیابوونەوی رەنجی بیر و هێزی بازوو و، هەروەها بووە هۆی هێنانە دی جـۆرێکی تـازەی رێکخسـتنی کۆمەڵایـەتی و زیـادبوونی بەرهـەم. لـەپێناوی زیـادکردنی بەرهـەم و بەرزکردنـەوەی بەرهـەمهێنان و پارێزگـاریکردن و بـەرگریکردن لـە بەرامبـەر پـەلامار و بەتاڵان بردنی خێڵەکانی دیکە، یەکێتی نێوان خێڵ و عەشیرەتەکان سازکرا، ئەمـەش بـە کۆبوونەوەی چەند خێڵێك لەدەرەوەی یەکتری لەشـێوەی رێکخسـتنی سـادە و سـاکاردا کـە بـووە هـۆی گـۆڕان و گواسـتنەوەی بـەرەو رێکخسـتن و دامـەزراوەکانی دەوڵـەت و لایەنـە سیاسیە بەهێزەکان.

ئەو کۆمەڵگایانەی کە لەسـەرەتادا بـەو شـێوەیە رێکخـراو بـوون و، لەدابەشـکردنی بەرهەم سیستەمی کۆمۆنـەیان دەپاراست، بـەڵام بەرزبوونـەوەی ئاسـتی بەرهـەمهێنان و بەیارمـەتی و هاوکـاری بەرهـەمهێنانی بـیر ئـەم زیادبوونـەی بەرهـەم کـە پێویسـتیە سـەرەکیەکانی کۆمـەڵگای تێپـەڕ دەکـرد، لەلایـەن ئـەو سـەرکردانەی کـە دەسـەڵاتیان ڕەزامەنـدی تاکـەکانی کۆمۆنـەیان وەرگـرت و لەپاشـان ئـەو دەسـەڵاتەیان لـەدژی ئـەوان بەکارهێنا و دەستیان بەسەر بەرهەمی زیادە گرت. بەمەش جیاوازیەکی چینایەتی قووڵ لەناو کۆمەڵگادا دەرکەوت و بەمشێوەیە دەوڵەت وەکو ئامرازێك دەرکـەوت بـۆ پاراسـتنی بەرژەوەندیـەکانی دەسـەڵاتداران و بـەڕێگای دەوڵەتـەوە کۆمـەڵیان خسـتە ژێـر رکێفـی خۆیان و دەستیانکرد بە چەوساندنەوەیان.

هـەر لـەو قۆناخەشـەوە، ئـەو کەسـانەی مامەڵـەیان لەگـەڵ بەرهـەمهێنانی هزریـدا دەکرد، لەپێناوی خۆسەپاندن بەسەر کۆمەڵگادا کاریـان دەکـرد و بانگهێشـتی ئـەوەدابوون کە گوایا ئەوانە هەڵبژێردراون و بەبێ ئەوان کۆمەڵگا ناتوانێت بژیت.

لەهەر قۆناخێك لە قۆناخـەکانی پێشکەوتنی کۆمـەڵگادا، ئایـدیۆلۆژیا و سیاسـەتی دەسەڵاتدار رەنگدانەوەی پەیوەندیە باوەکانی بەرهەمهێنانە. واتـای ئەمـەش ئەوەیـە کـە ئەو چـینانەی دەسـەڵاتیان بەسـەر بەرهـەمهێنانی ماددیـدا هەیـە، ئـەوا ژیـانی سیاسـیش لـەژێر دەسـەڵاتی ئەواندایـە. ئەمـەش دەربڕینێکـی چـڕوپڕی واتـای ئـەو ئابووریيـە دەگەیەنێت کە گرێدراوە بە ژیانی هزری کۆمەڵگاوە.

دەوڵــەتی کۆیلایــەتی ئامرازێکــە بــۆ پاراســتن و پێشخســتنی بەرژەوەنــدی کۆیلـەدارەکان، کـە ئەمـەش ئاسـتی بەرهـەمهێنان لـە ڕێگـای یەکخسـتنی ڕەنـج و توانـای خەڵکێکی زۆرەوە لەچاو رابردوو بـەرزتر دەکاتـەوە. هـەروەها بەڕادەیـەکی زۆر کـۆنترۆڵ کردنــی مــرۆڤ دێتــەدی و پەیوەندیــەکانی خــوێن هەڵدەوەشــێنەوە. لەگــەڵ پێکهێنــانی ناسنامەی تاکەکەس لەسەر بنەمای دەوڵەت، دەستکرا بـە بەرنامەرێـژ کـردن بـۆ گـۆڕینی خێڵە بێگانەکان بۆ کۆیلە و، دەرەنجامی ئـەو فراوانبوونـەی کـە لەشـێوەی کۆکوژیـەکان و تالانکردن و کاولکاری ئەنجامـدرا، پەیـدابوون و دەرکـەوتنی کۆیلایـەتی لەگـەڵێك شـوێنی وەکو هیند و ڕۆژهەڵاتی ناوین و کەنارەکانی دەریای سپی ناوەڕاستی لەگەڵ خۆیدا هێنا.

ئــەو دەوڵەتــە بێگانەیــەی کــە لەســەر بنــەمای پــەیڕەوکردنی زەبــروزەنگ و سـەرکوتکردنی توندوتیـژی گـەل و عەشیرەتەکانی دیکـە و کۆیلـەکان دامـەزرا، بەچـەند شێوەیەکی جۆراوجۆر دەردەکەوت، وەکو پاشـایەتی، ئارسـتۆکراتی و تیـۆکراتی، هـەروەها ئـەو پاشـایانەی کـە هێـزی سیاسـی دەوڵـەتیان خستە ژێـر ئـیرادەی خۆیـان و بانگەشـەی خوداوەندیان دەکرد، بەڕادەیەکی وەها خۆیان سەپاند کە پرسـە هزریـەکانی خەڵکیشـیان خستە ژێر دەسەڵاتی خۆیان.

ئایـدیۆلۆژیای کۆیلایـەتی کـە داوای پەرسـتنی پاشـا خوداوەنـدەکانی دەکـرد، بـەڵام هەموو پاشاکان لەدژی ئایینە سروشتیەکان دەردەکەوتن. ئەمەش هۆکار و ئامرازێك بـوو بـۆ پاراسـتنی سیسـتەمی کۆیلـەداری، بـەئامانجی بـەکارهێنان، رووتاندنــەوەی ڕەنــج و تواناکـانی مـرۆڤ. ئەمـەش بەدزیـەکی گـەورەی ڕۆژانـە دادەنرێـت، بـەئامانجی پاراسـتنی ســامانی خــاوەن کۆیلــەکان و، ڕێگــاگرتن لەســەرهەڵدان دژی خــاوەن کۆیلــەکان و چاودێریکردنی بەرژەوەندیەکانیان.

هـەروەها دەبیـنین کـە خوداوەنـد و ئـەو بابەتانـەی کـە لـەو شـێوەیەن دەتـوانێ هەرشــت بکــات و، ئــەوەی لەهــەموویان گــرنگتر بــووە بریتییــە لــە ســتایش کــردن و بەرزکردنەوەی کاری هزری و بچووك روانـینی بەرهـەمهێنانی مـاددی. ئەمـەش لەلایـەن زۆربەی خەڵکەوە ئـەوەی دروست دەکـرد کـە خۆیـان و بـەروبوومی ڕەنجیـان ببەخشـنە خـاوەن ئـەو کۆیلانـەی کـە بەرهـەمی مـاددی و کولتـووری کۆمەڵایـەتیان خسـتبووە ژێـر دەسەڵاتی خۆیان و ڕێگەیان لەبەردەم پێشکەوتنی کولتووری و هزری و ...هتددا گرتبوو.

هەرچـەندە کـە کۆمــەڵگای کۆیلایــەتی گــەلێك شارســتانیەتی بــەرزی ئافرانــد، لەبوارەکانی گەردوونناسی، بیرکاری، فەلسەفە و ماف، بەتایبـەتیش پەرەسـەندنی هونـەر لە یۆنان و رۆما، کە گەیشتبووە لوتکە، بـەڵام ببـوە کۆسـپ و ئاسـتەنگ لەبـەردەم چینە زۆرلێکراوەکانی کۆمەڵگا، لەسەرووی هەمووشیانەوە کۆیلەکان.

هەروەها لەبەرامبـەر ئـەو فشارە زۆرەی سیسـتەمی کۆیلایـەتی، بۆئـەوەی خـەڵکی ئازاد نەکرێنە کۆیلە و، بوونی ئارەزووی گەلە بندەستەکان بـۆ ئـازادی و پاراسـتنی وڵاتـە سەربەخۆکان بۆ گەلان، ئەو شێوازە نوێیەی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت لەخزمەتی تێکۆشـان لەدژی خاوەن کۆیلەکان هاتنە ئاراوە. ئەگەرچی کۆیلەکان نەگەیشتنە ئەو ئازادییـەی کـە دەیانویسـت، بـەڵام ئـەو تێکۆشـانە کاریگەرییـەکی گـەورەی لـە نەهێشـتن و لـەناوبردنی سیستەمی کۆیلایەتی هەبوو. ئەمەش بەئاشکرایی لە مێـژووی یۆنـانی کـۆن دەردەکـەوێ، کـە لـەبواری فەلسـەفەدا پڕبـوو لـە ململانێـی نێـوان ئایـدیالیزم و دیالـەکتیك لەلایـەك و لەنێوان ماتەریالیزم و ئایدیالیزم لەلایەکیتر.

سیستەمی کۆیلایەتی کـە هـەموو جۆرەکـانی چەوسـاندنەوە و توندوتیـژی بەسـەر کۆیلەی تیا پەیڕەو دەکـرا. کاتێـك رەنجی مرۆڤیـان فـۆرخکرد و کردیـان بـە ئـامرازێکی سـەرەکی بەرهـەمهێنان، ئـەوا ئاسـتی بەرهـەمهێنان نـزم بـوەوە و سیسـتەمی کۆیلایـەتی گەیشـتە ئاسـتێك کـە بـووە ئاسـتەنگ لەبـەردەم پێشـکەوتنی هێزەکـانی بەرهـەمهێنان. نوێنــەرانی هێزەکــانی بەرهــەمهێنانی تــازەش کــە لەهــەناوی کۆمــەڵگای کۆیلەداریــدا دەرکەوتبوون، لەئاستی ئایدیۆلۆژیدا بۆ سـەپاندنی بەرژەوەندییـەکانی بەرهـەمهێنان کـە رێـك و گونجـاو بـوو لەگـەڵ پێشـکەوتنیان دەسـتیان بەخـەبات کـرد. لـەپێناو ئەمەشـدا پێویست بوو کە چین و توێژە ستەم لێکراوەکان بۆ تێکۆشان بێنە ریزی خۆیان. ئەمـەش بەڕازی کردن و باوەڕ پێهێنانیان بە پێویستی ئەنجامدانی ئەو خەبات و تێکۆشانە دەکرا.

ئایدیۆلۆژیای دەرەبەگایەتی کە لەچوارچێوەی ناکۆکیەکانی کۆمەڵگای کۆیلەداریـدا لـە شـێوەی ئایینـدا دەرکـەوت، لـە ململانێـی خـۆی لەگـەڵ خـاوەن کۆیلەکانـدا هـەوڵی قـازانجکردنی کۆیلـەکانی دەدا، ئـەوەش بـە سـۆز و بەڵێنـدان بـە کۆیلـەکان کـە زەوی و ئازادیـان دەدرێـتێ. بانگکردنیـان بـۆ سیسـتەم و رێکخسـتنی کۆمەڵایـەتی نـوێ، لەگـەڵ ئەوەشـدا لەناوچوونی سیسـتەمی کۆیلایـەتی لـە بەرژەوەنـدی کۆیلەکانـدا بـوو، چـونکە

کۆیلەکان بە ڕێگای ئەم ئایدیۆلۆژیایە لەم ڕەوشە ڕزگاریان دەبوو، کە ئەو کاتە وەکو ئامێرەکانی بەرهەمهێنان بوون. ئیدی کۆیلەکان پەیتا پەیتا دەبوون بە خاوەن بەشێکی بەرهەم و ئامێرەکانی بەرهەمهێنان. بەو شێوەیە لە بەرامبەر ئایدیۆلۆژیای کۆیلەداری کە هێز و گەورەیی و خاوەنی کۆیلەکان نیشان دەدات کە بە خوداوەند و تایبەتمەندی خوداوەندی پێناسەدەکران ئایدیۆلۆژیای ئایینی دەرەبەگایەتی سەریهەڵدا. ئایدیۆلۆژیای ئایینی باسی لەوە دەکرد کە خاوەنی قۆناخێکە تیایدا هێزێکی ڕۆحی لەسەر هەمووشتێك دەسەڵاتدارە، کە ئەویش خودایە و لە ماددە جیایە و ناتوانرێت ببینرێ. هەروەها سەرکردە نوێیەکانی کۆمەڵگا دەرکەوتن کە ئەوانیش بریتی بوون لە پێغەمبەران و پاپاکان، کە لەسەر زەوی خۆیان بەنوێنەری خودا دادەنا.

ئایدیۆلۆژیای ئایینی دەرەبەگایەتی کە ڕوخسار و ئاکاری"فتح"ی لەناوەڕۆکی خۆیدا هەڵگرتووە، لە هەمان کاتدا خاوەنی گەوهەری ئەو کۆمەڵگایانەیە کەتیایدا بڵاوبۆتەوە. ئایدیۆلۆژیای دەرەبەگایەتی و گەیاندنی چین و توێژە چەوساوەکان بۆ ڕەوشێکی سەقامگرتووی نامۆبوون لە ڕەنج و خودی خۆیان، هەروەها بەهەموو توانایان کاریان دەکرد تاوەکو ئەزەلیەتی ئەو سیستەمە لە مێشك و دەروونی خەڵك بچەسپێنن. ئەم ئایدیۆلۆژیایە موڵکایەتی تایبەت بە بەشێکی پیرۆز دادەنێ و پاراستنی ژێرخانی دەرەبەگایەتی دەماگیری ئایینی مەیسەر دەرکرد و، فەرمانی ئەوەی دابوو کە ئەو کەسانەی لە فەرمانی دەرەبەگەکان دەردەکەون، بەتوندی سزابدرێن. بەم شێوەیە لەژێر ناوی "خودا" موڵکایەتی تایبەتیان خستبووە ژێر دەستی خۆیان.

هەروەها بە پشتبەستن بەو ئایدیۆلۆژیایەی کە نوێنەرایەتی دەکات، دەرەبەگەکان لەدوای قازانجکردنی پشتگیری کۆیلەکان لە ڕێگای سازکردنی جووڵانەوەیەك و هەڵوەشاندنەوەی دەوڵەتی کۆیلایەتی و پێکهێنانی هەندێ چاکسازی و گۆڕانکاری کە لەگەڵ بەرژەوەندیەکانیان دەگونجا، ئەمەش لە شێوەی کەرت و دامەزراوەکانی ئیمپراتۆریەت، ئەو دەوڵەتەیان دورست کرد، کە پارێزگاری لە بەرژەوەندی چینایەتی یان دەکات. ئەو دەوڵەتە فیۆداڵیانەی لە ڕێگای تێکدان و تاڵان و فراوانبوون لەسەر خاکی گەلانی دیکە و داگیرکردن بەشێوەیەکی گونجاو لەگەڵ ئایدیۆلۆژیای دەرەبەگایەتی "فەتحکەر"دا دەسەڵاتی خۆیان بەسەر گەلاندا سەپاند. لەئەنجامی ئەو فراوانخوازیەدا گەلێك کۆکوژی و شەڕ بەرپابوون، وەکو شەڕەکانی مەسیحیەت لە ئەورووپا و ئیسلام لە

خۆرهەڵاتی ناوین و باکووری ئەفریقیا و بوودایی لە باشووری ئاسیا، ئەو ئایدیۆلۆژیانە دابەش بوون بۆ سەر چەند جۆرێکی جیاواز، کە بەشێك لەوانە گەلانیان لەناو دەبرد و بەشێکی دیکەیان رۆڵێکی گرنگیان لە دورستبوون و پێکهاتنی گەلان وەکو نەتەوە بینیوە. هەروەها دەرەبەگەکان فشارێکی کەمیان دەخستە سەر کۆمەڵگا و چینی کۆیلەکان، لەگەڵ ئەوەشدا چەوساندنەوەی چینایەتیان بە شێوەیەکی زیاتر چەسپاند. ئەوەش بە دەرخستنی شێوازی بەرهەمهێنان و پەیوەستبوون بە زەویەوە بوو. هەروەکو رەوشی کۆیلایەتی هەڵسان بە بەخشینی گۆڕەپانەکان بۆ بەرهەمهێنان و، لە بەرامبەر ئەمەشدا لەو سەردەمەدا گەلان بەردەوام بوون لە خەبات کردن بە شێوەیەکی بەهێز.

هەروەها مۆدیلی کۆمەڵگای دەرەبەگایەتی رێگای لە پێشکەوتن و پەرەسەندنی تەکنەلۆژیای بەرهەمهێنان دەگرت و بەدرێژایی سەدەکانی ناوەراست هیچ پەرەسەندنێکی بەرچاوی لە زانستیدا نەهێنایە دی. لەگەڵ ئەوەشدا توندرەوی ئایینیان لەگەڵ زانستدا ناکۆك دەبینی. لەلایەن دەرەبەگەکانیشەوە ئەو پێشکەوتن و پەرەسەندنە هونەری و زانستیەی کە پاشماوەی سەردەمی کۆیلەیەتی بوو، پشتگوێ خرا. بۆیە پێویست بوو لەسەر بنەمای شێوازی بەرهەمهێنانی تازە زانست خۆی رزگار بکات.

ئایدیۆلۆژیا ئایینیەکانی دەرەبەگایەتی کە رەنگدانەوەی پەیوەندیەکانی بەرهەمهێنانی دەرەبەگایەتی و گرێدان بە خودا و گوێڕایەڵی کردنی دەرەبەگ و پاشاکانیان کردە یەك و، هەروەها لەگەڵ تێپەڕبوونی کاتدا بووە کۆنەپەرستی و کۆسپ و تەگەرە لەبەردەم پێشکەوتنی هێزەکانی بەرهەمهێنان و پێشکەوتن و پەرەسەندنی زاستیانەی ئایدیۆلۆژیا. هەروەها لە پێناو پاراستنی پەیوەندیەکانی بەرهەمهێنانی دەرەبەگایەتیدا بوو بە تلیاك بۆ سڕکردنی چین و گەلە زۆرلێکراوەکان، بەڵام جوتیارە ئازادەکان بە بەکارهێنانی هەموو شێواز و ئامرازەکانی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت دەستیان بەخەباتێکی چڕوپڕ کرد و لەدژی سیستەمی کۆیلایەتی و لەپێناو پاراستنی سەربەخۆیی گەلان و رزگارکردنی چینە زۆرلێکراوەکان. ئەو خەباتەش بەهۆی ئەو ستەم و زۆرداریەی دەرەبەگایەتی کە بەسەر جوتیارە ئازادەکان و گەلان پەیڕەوی دەکرد، گۆڕەپانێکی بەرفراوانی لە دونیادا گرتەوە. لە کاتێکدا کە ــ دەمارگیری ئایینی و بنبەستبوونی ئابووری و پێکهاتەی دواکەوتووی ئایدیۆلۆژیا ــ لەسەدەکانی ناوەڕاستدا

ڕێگایان بە لەدایکبوون و دەرکەوتنی ئایدیۆلۆژیایەکی تر نەداوە و کردوویانەتە شتێکی ئاستەم. بەمجۆرە خێرایی ململانێی نێوان چەوساوە و چەوسێنەران تەنها لە شێوەی شەڕە مەزهەبییەکان بەردەوام بوو، تەنانەت بۆرژوازیش کە دەرکەوت وەك چینێکی تازە گەشە و پەرەسەندنی دەستپێکرد، لەسەرەتای خەباتکردنی لەدژی دەرەبەگایەتیدا شێوازی مەزهەبیانەی گرتۆتە خۆی، وەکو پرۆتستانت لە ئەڵمانیا و ئەنگلیکی لە ئەنگلتەرا و کلفانی لە فەرەنسا و، هەموو ئەمانەش بریتی بوون لە گۆڕین و لەڕێ لابردنی ئایینی مەسیحی بەگوێرەی بەرژەوەندیەکانی بۆرژوازیەت.

کاتێك سەرمایەداری وەکو مۆدیلێك و شێوازێکی تازەی بەرهەمهێنان لە هەناوی کۆمەڵگای فیوداڵیدا گەشەی کرد، ئەوا ئەو بنبەستبوونەی دەرەبەگایەتی شوێنی خۆی بۆ دینامیکیەتی سەرمایەداری و دۆگماتیزمیش بۆ زانست چۆڵکرد. هەروەها زانستیش لە ماوەیەکی کورتدا لەدژی فشار و گوشاری ئایینەکان راپەڕی، چونکە نەدەتوانرا بەبێ پێشکەوتن و پەرەسەندنی زانست بۆرژوازیەت پێش بکەوێ. بەو شێوەیە ململانێ و شەڕێکی چینایەتی لەدژی دەرەبەگایەتی بووە شتێکی پێویست. لەم شەڕەشدا بۆرژوازیەت کەڵکی لە لاوازی دەرەبەگایەتی وەرگرت کە لەناوخۆیان لە ململانێدا بوون و گەلیش لە رەوشت و هەڵسوکەوتی دەرەبەگایەتی بێزار ببوو.

دادوەری بۆرژوازی بریتییە لەڕەنگدانەوەی ئەو گۆڕانکاریانەی لەلایەنی بنەمای ئایدیۆلۆژیاوە لەدژی بەرژەوەندی دەرەبەگەکان دروست دەبن. برایەتی بۆرژوازی بەواتای رێکخستنی خەڵکی دیکەش دێت. ئەو کەسانەی کە خاوەنی هەمان کولتوور و زمان و لەسەریەك خاکدا دەژین، لەدژی پارچەگەرێتی دەرەبەگایەتین و ئەم رێکخستنەش لە چوارچێوەی یەکێتیەکی ئابووریانەدا دەبێت. بۆ بەرگری کردن لە ئازادی بۆرژوازییەت بەواتای کاری ئازاد و سەربەستی و دوور لەرێکخستن دێت. بەو رەنگە بۆرژوازیەت وەکو هێزێکی جەماوەری لەنێو یستەمی دەرەبەگایەتی سەریهەڵدا.

بۆرژوازی نەتەوەیی کە دروشمی "ئازادی و دادوەریی و برایەتی" کردە ئامانجی خۆی، لەسەرەتادا و لەبەر ئەوەی کە دیموکراسی و زانستی بوو هەموو چین و توێژە چەوساوەکانی کێشایە ناو جووڵانەوەکە و خۆیشی رۆڵی سەرۆکایەتی لەو شۆڕشدا بینی.

بزووتنەوەی بۆرژوای دیموکراتی کە لەسەر بنەمای نەتەوایەتی بۆرژوازی بووە هێزێکی سیاسی و لەماوەیەکی کورتدا لە هەموو روویەکەوە بەسەر دەرەبەگایەتیدا

سەرکەوت. شۆڕشە بۆرژوازییـەکان گـەلێك پێشکەوتنیان لـەبوارە جۆراوجۆرەکانی وەکو بەرهـەمهێنان و تەکنـەلۆیا و زانسـت و فەلسـەفە و...هتـدا بەدەسـتهێنا، پڕبـوون لـە ململانێ. نموونـەی ئـەو شۆڕشـانەش لـە شۆڕشـی فەڕەنسادا دەرکـەوت. بۆرژوازییـەت لـە ناوەڕاستی سەدەکانی نۆزدەهەمدا جگـە لـە ئیرلەنـدا، زنجیرەیـەکی شۆڕشـی لـە ئـەورووپای رۆژئـاوادا بـەرپاکرد و لەسـەر بنـەمای سـنووری نەتەوایـەتی، دیموکراسـیەتی بـۆرژوازی دامەزراند.

بەلووتکە گەیشتنی نیشتمانپەروەری و نەتەوایەتی، لەپێناو بونیادنـانی دەسـەڵاتی زهنیدا، بۆرژوازییەت دەسەڵاتی سیاسی گرتە دەست. هەروەها دروشمی برایەتی، دادوەری و ئازادی، کە بۆرژوازییەت بۆ راکێشانی سەرنجی جەماوەر بەکاری دەهێنا، رێگـای نـەدەدا تاوەکو ئەو دروشمانە بگەنە وڵاتە کۆلۆنیکراوەکانی ژێردەستیان. نەك تەنها ئەمە، بەڵکو حەزیان نەدەکرد جەماوەری ئـەو وڵاتانـە هەست بـە پێویسـتی ئـازادیش بکـەن. چـونکە کاتێـك بۆرژوازیـەت دەسـەڵاتی سـەقامگیر و پتـەو کـرد، تـەنها بەخسـتنە ژێـر دەسـتی بازاڕەکانی ناوخۆ تێر نـەدەبوو، لەبەرئـەوەی لەلایـەك پەرەسـەندنی بـەردەوامی تێکـڕای بەشـەکانی پیشەسـازی، پێویسـتی بـە هـەبوونی بـازاری دەرەوەی بەسـەر بۆرژوازیەتـدا دەسەپاند، لەلایەکی دیکەشەوە بۆرژوازیـەت بـەبێ ئەفرانـدنی نـوێ و تـازە بەشـێوەیەکی بـەردەوام نـاتوانێ بـژی. بۆیـە شۆڕشـی پیشەسازی هەڵسا بـە خێراکردنـی پەرەسـەندنی تەکنـەلۆژیا. ئـەو ژێرخانـەی کـە سـەرمایەداری ئافرانـدی، ئایـدیۆلۆژیا و سیاسـەتێکی هاوچەرخی هێنایەدی، هاوکات لەگەڵ ئایدیۆلۆژیا و سیاسـەتە جۆراوجـۆرە جیاوازەکـانی تر کە دەسەڵاتیان زاڵ بوو بەسەر دونیادا، هـەوەکو چـۆن بەرهـەمهێنانی مـاددی گـۆڕانی بەرسـەدا هـات، بەهـەمان شـێوە ئـەو گۆڕانـە بەرهـەمهێنانی کولتووریشـی گرتـەوە و نەتەوەکانی بە یەکتریپەوە گرێدا. سەرمایەداری بە خوڵقاندنی کار دابەشـکردنی فـراوان لـە ئاسـت و چوارچـێوەی وڵات و دونیـادا، چەوسـاندنەوە و بەرهــەمهێنانی زیـاتر چڕکردەوە. لەگەڵ چڕکردنەوەی بەرهەمی پیشەسازی و کۆکردنەوەی پرۆلیتاریا لەیـەك شوێندا، هەرچەندە ئەمەش لەژێر سـەرکردایەتی خـودی بـۆرژوازی دابـوو، بـەڵام بـەردی بناخەی یەکگرتنی لەنێوان پرۆلیتاریادا جێگرکرد.

بۆرژوازییـەت کـە خـاوەنی شـێوازێکی دووڕووییـە، کـاتێ هەسـتی بـەوە کـرد کـە کەوتۆتە ژێر فشاری پرۆلیتاریا و ڕۆژ بە ڕۆژ ئەو فشارە زیاتر دەبێ، یەکسەر گۆڕانێکی ڕاسـتەوخۆی دەسـتپێکرد لـە پێشـکەوتووخوازیەوە بـۆ کۆنەپەرسـتی و پاشـڤەڕۆیی، لـە نیشتمانپەروەرییەوە بەرەو کۆسمۆپـۆلیتکی. هـەروەها کاتێك کـە پرۆلیتاریـا لەبەرمبـەر دادوەری بۆرژوازیـدا خاوەنـدارێتی بەکۆمـەڵێ ئـامرازە بەرهەمهێنـەرەکانی خسـتە ڕوو، یـەکگرتنی پرۆلیتـاری جیهـانی بەلەرامبـەر برایـەتی بـۆرژوازی و ئـازادی ڕاسـتەقینەی پرۆلیتاری لەبەرامبـەر ئـازادی ڕووکەشـی بۆرژوازیـەت ڕووی خـۆی لەشـۆڕش وەرگێـڕا و سۆڤیەت و کۆسمۆپۆلیتیکی دەرخستە ڕوو. هەروەها پەیمان بەستنی بۆرژوازیـەت لەگـەڵ هەموو شێوەکانی کۆنەپەرستی، تەنانەت دەرەبەگایـەتیش. لەهـەمان کاتـدا ئایـدیۆلۆژیای بۆرژوازی هیچ دوو دڵ نەبوو لەخۆگونجاندن لەگەڵ ئایین و هەنگاونان بەرەو ڕێککەوتن لەگەڵ نوێنەرایەتی ئایین لەپێناوی دژایەتیکردنی کۆمۆنیزمدا.

ئیمپریالیزم کـە دوا قۆنـاخی بـاڵای کۆمـەڵگای چـینایەتیە، بـەهۆی چـڕکردنەوەی سـەرمایە و بەرهـەم، پێشـکەوتنی سیاسـەتی گەیانـدە لووتکـە. هـەروەها گەیشـتنی هێـزە سیاسیەکان بە لووتکە، واتای گەشتنی ئامرازی زەبروزەنگە بۆ ئاستی هەرە کاریگەر.

هــەموو شــێوازەکانی دەوڵــەت و ئۆلیگارشــی و فاشــیزم و...هتــد لــە وڵاتــە سەرمایەداریەکان ڕەنگی خۆیان لەناو هەموو بوارێکی گۆڕەپانەکانی ژیانـدا بڵاوکـردەوە. هەروەها بۆرژوازیـەت لـە مـاوەی هـەردوو شـەڕی گـەورەدا ژیـا و بەژێرکـەوتوویی تیایـدا دەرچوو و سێ لەیەکی ئـەو زەویانـەی داگیری کردبـوو، لەدەسـتیدا و بـۆ درێـژە پێـدان و بەردەوامکردنی تاڵانکاری لـەبواری ئایـدیۆلۆژی و سیاسـەت و بـێ و زەبروزەنگدا هـەموو شێواز و ڕێبازێکی بەکارهێنا.

لەگــەڵ دەرکــەوتن و پەرەســەندنی ســەرمایەداریدا، پرۆلیتاریــاش دەرکــەوت و پەرەیسەند، بەشێوەیەك وەها کاریگەری کرد کە لەناو ڕیزی بزووتنەوە دیموکراسیەکانی بۆرژوازیدا جێگای خـۆی گـرت، بـەڵام بۆرژوازیـەت لـە ئـەوروپای ڕۆژئـاوادا کـە گەیشـتە دەسـەڵات، بـەرەو کۆنەپەرسـتی و پاشـڤەڕۆیەتی ئاراسـتە و ڕێـڕەوی گـرت. بـەو جـۆرە پرۆلیتاریا بەشێوەیەکی سـەربەخۆ دەسـتی بەشـەڕ کـرد. هـەروەها سۆسـیالیزمی زانسـتی وەکـو دەرئـەنجامێکی کـار و خـەباتی مـارکس و ئـەنگلس دەرکـەوت کـە ڕێنماییکـەری شـەڕێکی بـەو جـۆرە بـە ئایدیۆلۆژیایـەکی شۆڕشـگێڕی و کـرداری ڕێکخـراو دادەنرێـت.

بەگوێرەی سۆسیالیزمی زانستی کە بەردەوام دەوڵەمەند دەکرا بە پێشکەوتنی زانستی، کۆمەڵایەتی، سیاسی و ئەزموونەکانی خەباتی چینایەتی، کە خۆی لە شیکردنەوەی هەلومەرجە بابەتیەکان دەبینێتەوە و بەرگری و پارێزگاری دەکات، لە یەکگرتنی سەرجەم پرۆلیتاریای جیهانی، بەبێ جیاوازی لە خەبات و تێکۆشان ڕێنماییان دەکات، بەوەی کە پێویستە لەسەر پرۆلیتاریا ململانێی چینایەتی خۆی لەدژی بۆرژوازیەتدا وەکو هێزێکی سیاسی ڕێکبخات و هەموو چین و توێژە چەوساوە و زوڵم لێکراوەکانی تر کە لەلایەن سەرمایەدارییەوە دەچەوسێنرێتەوە بکێشێتە لای خۆی، بەمەستی خەبات کردن بەشێوەیەکی ڕێکخراو لەژێر سەرکردایەتی و ڕێبەرایەتی خۆیدا.

هەروەها چۆنیەتی پەیڕەو کردنی شێوازە جۆراوجۆرەکانی خەبات بۆ ڕووخاندنی دەسەڵاتی بۆرژوازی بەشۆڕشی پرۆلیتاریا و ڕێکخستنی ئابووری سۆسیالیستی و نەهێشتنی چینە چەوسێنەرەکان و پاشماوە و کاریگەریەکانی کۆمەڵگای چینایەتی و گەیشتن بە کۆمەڵگای بێ چین و پارێزگاریکردنی، پێویستە دیکتاتۆری پرۆلیتاریا ئاوابکرێت.

سۆسیالیزمی زانستی کە لەئەنجامی تێکۆشانی پرۆلیتاریا دەوڵەمەند دەبێ و بەگوێرەی هەلومەرجی تایبەتمەندیەکانی هەر وڵاتێك جێبەجێ دەکرێت و، لەبەرامبەر لێکهەڵوەشاندنەوەی نەتەوەپەرستی بۆرژوازیەت کە جەختی لەسەر پێویستی گۆڕان و هەنگاونان بەرەو قۆناخێکی نوێ تر کردبوو، گۆڕان بۆ نیشتمانپەروەری. پرۆلیتاریا لەدژی کۆسمۆپۆلۆتیکی بۆرژوازی و نێونەتەوەیی پرۆلیتاریا لەدژی شۆڤێنیزمی بۆرژوازیەت چەکێکە کە هەرگیز شکست ناهێنێ و لەپێناو ئاواکردنی ڕێگا لەبەردەم تێکۆشانی شۆڕشگێڕانەی پرۆلیتاریا.

پرۆلیتاریا لەو خەباتی چینایەتیەی کە پەیڕەوی کردووە و بەو ڕێبەرە ئایدیۆلۆژی و شۆڕشگێڕانەیەی خۆی گەلێك ڕێکخراوی نەتەوەیی و نێونەتەوەیی دروست کردووە. لەپاش تاقیکردنەوەی کۆمۆنەی پاریس لە ساڵی 1871 و شۆڕشی یەکەمی ڕوسیا لە ساڵی 1905 دا، پرۆلیتاریا لەهەموو لایەنێکدا خۆی نوێ کردووە، لەئەنجامی پچڕاندن و تێکشاندنی ئەڵقەی هەرە لاوازی دەسەڵاتی ئیمپریالیزم، لە شۆڕشی ئۆکتۆبەری ساڵی 1917 ی ڕوسیادا، دەسەڵاتی گرتە دەست.

پرۆلیتاریا کاتێك بنگەیەکی شۆڕشگێڕی وەکو دیکتاتۆری پرۆلیتاریای لە روسیا بەدەست هێنا، بەمەش توانی ئاستی خەبات و تێکۆشانی خۆی نەك تەنها لە ئەوروپا، بەڵکو لە تەواوی وڵاتانی دونیا و، بگرە لە وڵاتە داگیرکراوەکانیش بەرز بکاتەوە و، بەوەش لە ژێر کاریگەری شۆڕشی ئۆکتۆبەردا گەلانی وڵاتە داگیرکراو و پاشکۆکان وشیار بوونەوە و لەبەرامبەر چەوسانەوە و زۆرداری داگیرکەران بەرخۆدانیان دەستپێکرد.

سەرەڕای ئەوەی بۆرژوازی بچووك و ناوەڕاست بە سوودوەرگرتن لە رەوشی لەبار و هاریکاری نێودەوڵەتی لە هەندێ داگیرکەران شۆڕشی دیموکراتی بۆرژوازیان هەڵگیرساند و سەربەخۆیی سیاسیان بەدی هێنا، کەچی بە هەڵبژاردنی رێگای بەکرێگیراوی و پاشکۆیەتی بۆ ئیمپریالیزم، دەستبەرداریان لە شۆڕش کرد و بەمەش سیاسەتی نەتەوەیی بۆرژوازی نابووت بوو.

سۆسیالیزمی زانستی کە ئایدیۆلۆژیای چینی کرێکاری جیهان و وڵاتە داگیرکراوەکان بوو و بڵاوبۆوە. ناوەڕۆکی نێونەتەوەی سۆسیالیزمی زانستی، لەگەڵ فاکتەرە بەهێزەکانی گەلانی بندەست بووە مەشخەڵێکی رۆشنگەری رێگای سەربەخۆی ئەو گەلانە. ئەو خەبات و تێکۆشانە کە لەناو گەلانی وڵاتە ژێر دەستەکانی وەکو چین، ڤێتنام و.... هتد پەیرەو دەکرا لە رێی راوێژکردن و سوودوەرگرتن لە سۆسیالیزمی زانستی، هەروەها لەگەڵ سوود وەرگرتن و لەبەرچاوگرتنی ئەو بارودۆخە گونجاوەی لەدوای شەڕی دەروونی درێژخایەن دەرکەوت، لەمیانەی ئەم تێکۆشانە چەندین سەرکەوتنی بەدی هێنا و دیموکراتی گەلێری دامەزاند.

بەو رەنگە لەئەنجامی ئەو خەبات و تێکۆشانە یەك لەدوای یەکەی گەلانی ژێردەست و شۆڕشەکانی ئەوروپای رۆژهەڵات، سۆسیالیزمی زانستی زیاتر دەوڵەمەند بوو و، بەدەست هێنانی سەرکەوتنی گەلان لەو بوارانەی خەباتیان تێدا دەکرد، ئەو سەرکەوتنانە جەختیان لەسەر ئەو راستییە کردەوە کە سۆسیالیزمی زانستی تاکە رێگای رزگاربوونی گەلانی بندەستە و پرۆلیتاریای هەموو جیهانە.

پرۆلیتاریا کە لە سێ یەکی دنیادا دەسەڵاتی گرتە دەست، حوکمڕانێتی ئایدیۆلۆژی و سیاسی و ئابووریانەی خۆی داسەپاند.

ئەم شەڕە شۆڕشگێڕیانەی خۆی لە هەموو بوارە کۆمەڵایەتی و چینایەتیەکان لە دژی ئیمپریالیزمی بەردەوام و درێژە پێدا.

ئایدیۆلۆژیای سۆسیالیزمی زانستی کە لەناو گەلانی دنیا بڵاوبۆوە، لەکاتێکی زۆر درەنگدا کەوتە نێو کوردستان. لە بەرامبەر مایەپووچ بوونی سیاسەتەکانی بۆرژوازی بچووك بوو کە کۆکەرەوەی تاریکایی سەدەکانی ناوەڕاست و چەوساندنەوەی کۆلۆنیالیستی ئیمپریالیزم بوو. سۆسیالیزمی زانستی کە لە کوردستاندا بڵاو بۆوە، لە ناوەڕاستی حەفتاکاندا دەستی پێکردوو و وەکو تاکە ڕێگایەکی رزگاری گەل و نیشتمان خۆی سەلماند.

ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت لە کوردستاندا

لەلایەنی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتەوە دواکەوتنێك باڵی بەسەر کوردستاندا کێشاوە، کە پاشکۆی دەرەوەیە لەبواری ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتەوە، ئەمەش دەرەنجامی ئەو پێکهاتە کۆمەڵایەتی و ئابووریەیە کە ئەمڕۆکە لەژێر سایەی چەوساندنەوە و توندوتیژی بێگانەوە دروست بووە. ئەو ئایدیۆلۆژیایەی ئەمڕۆکە لەناو کۆمەڵگای کوردستان باوە و لەئەنجامی بارودۆخی مێژووییانەی سەخت پێکهاتووە، بریتیە لە ئایدیۆلۆژیای خیانەت و تەسلیمکاری چینە دەسەڵاتدارەکانی ناوخۆ، کە لەسایەی ئایدیۆلۆژیای نکۆڵیکەرانەی نەتەوەی سەردەست پێکهاتووە.

پێشکەوتنی نەتەوەیی لە وڵاتی ئێمەدا بەهۆی چەوساندنەوەی ئابووری و سیاسی و رۆشنبیری بێگانە زۆر بە لاوازی ماوەتەوە، لەبەر ئەمەیە، کە ناکۆکی چینایەتی بە رادەی پێویست گەشەی نەکردووە و، ئەم رەوشەش بۆتە هۆی دروستبوونی تەگەرە و دەرکەوتنی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتێك کە لە خزمەت بەرژەوەندی چینە چەوساوەکاندا بێت، لە رەوشی نەبوونی ژێرخانێکی پێشکەوتووی ئابووریدا ئەوا چاوەڕوانی توانای پێشکەوتن و گەشەکردنی بنەمای هزری ناکرێت و، بەهۆی مانەوەی ئەو رادەیە دواکەوتوویی ژێرخانی ئابووری لە کوردستان و دواکەوتوو بنەمای هزری، ئەوا رێگای لە بەردەم دەرکەوتنی بیری کلکایەتی کردنی بێگانە لەبواری نەتەوەیی و چینایەتیدا داکردەوە و، بەهۆی دواکەوتوویی لایەنی ئابووری، ئایدیۆلۆژی و سیاسی لە وڵاتەکەماندا، ئەوا رژێمی چەوسێنەری بێگانە زۆر بەئاسانی توانیویەتی درێژە و بەردەوامی بە دەسەڵاتی خۆی بدات و توانی راستی ستەمکاری خۆی بشارێتەوە و چەوساندنەوە بە شێوەیەکی گەورەتر ئەنجام بدات.

ئەو پێكهاتە ئایدیۆلۆژی و سیاسیەی كە ئەمڕۆ لە كوردستاندا باوە و سەرچاوەی لە نەتەوایەتی و شۆڤێنیستی سەرمایەداری و ئیمپریالیزم لەلایەك و لەپاشماوەی سەدەكانی ناوەڕاست لەلایەكیتر، وەرگرتووە. ئەو پێكهاتەیە هیچ خزمەتێكی بچووكیشی پێشكەش بە پەرەسەندن و پێشكەوتنی گۆمەڵگای كوردستان نەكردووە، بەڵكو كار و خەباتی بۆ پاراستن و مانەوەی رەوشی بە تالان بردنی ژێرخان و چەوساندنەوەی و پاشكۆیەتی بۆ دەرەوە كردووە.

ئەو پێكهاتە ئایدیۆلۆژی و سیاسیەی كە لەسەر ژێرخانێكی دواكەوتوو دامەزراوە بۆ لەناوبردنی كۆمەڵگای كوردستان ئاراستە دەكرێت، بۆ نەهێشتنی ئەو ژێرخانە ماددییە دواكەوتووەش پێویستە ئەو پێكهاتە ئایدیۆلۆژی و سیاسیە تێك بشكێنرێت كە جگە لەوەی دەیپارێزێ و خزمەتی دەكات، ئەوا دەخوازێ چین و توێژەكانی كوردستانیش لە چواردەوری خۆی كۆبكاتەوە. پێویستە بۆ پێشخستنی تێكۆشان لەدژی دوژمن و یەكخستنی دۆستان، ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی ئەو چین و توێژانە بناسین و بە شێوەیەكی راست و دروست هەڵیانسەنگێنین.

ئەو دواكەوتووییەی كە لەلایەنی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت كە لەولاتەكەماندا هەیە و، ئەو كلكایەتی و دواكەوتنە هزرییەی لەناو گەلەكەماندایە بە رێكەوت و لەناكاوەوە دەرنەكەوتوون، بەڵكو دەركەوتنی هزری گرێداوێتی و نكۆڵیكردن لە نەتەوە و پاشكۆیەتی، پرۆسەیەكی دوور و درێژی مێژووییانە لەخۆوە دەگرێ. تێگەیشتن لە ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی چین و توێژەكانی كوردستان، هەروەها بۆ تێگەیشتن لەپرۆسەی بڵاوبوونەوەی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت لە وڵاتەكەماندا، ئەوا پێویست بەتوێژینەوە و لێكۆڵینەوەیەكی وردبینانە لە پرۆسەیەی پێكهێنانی هێزە كوردییە دەسەڵاتدارەكان و پەرەسەندنی پێكهاتنی كۆمەڵایەتی لە كوردستاندا دەكات.

أ ـ ئەو ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتەی كە لە ژێر دەسەڵاتی دەرەبەگایەتی بێگانەدا دروست بووە.

1 ـ جۆری ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی بێگانە: ـ

ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت لەلای هێزە داگیركەرییەكان هۆكارێك بوو بۆ سەلماندنی شەرعیەتی داگیركردن و بەرەو پێش بردن و رووتاندنەوەی سەرچاوە دەوڵەمەندەكان و

زاڵکردنی دەسەڵات بەسەر گەلاندا. هەموو چینە چەوسێنەرەکان لە دوای بەهێزکردنی دەسەڵاتی خۆیان لەناوخۆدا دەکەونە کارکردن بۆ فراوان بوون رووەو ئەو وڵاتانەی کە خاوەن سەرچاوە دەوڵەمەندەکانی سامانن، هەروەها گرنگی بە شوێنی جوگرافی و ستراتیژی خۆیان دەدەن.

وڵاتی ئێمەش (کوردستان)، کە خاوەنی سەرچاوە دەوڵەمەندەکانی سامانی سروشتی و زەوییە بەفەڕ و بەپیتەکانە، لەلایەن گەلێك لە دەوڵەتانەوە دووچاری دەستبەسەر داگرتن و داگیرکردن هاتووە.لە سەردەمە جیاجیاکاندا لەلایەن فارس، مەکدۆنی، یۆنانی (گریکی)، رۆمی و ساسانییەکانەوە کوردستان بۆتە گۆڕەپانێکی شەڕ لەنێوانیاندا. سەرباری ئەوەی ئەو دەوڵەتانە دەسەڵاتیان بەسەر کوردستاندا هەبوو، بەڵام نەیانتوانیوە چاودێریەکی رێکخراو و بەردەوام لەبواری سیاسی، رۆشنبیری و ئابووری بەسەر وڵاتەکەماندا ئەنجامبدەن، بەڵام ئەو شەڕە داگیرکاری و دەست بەسەرداگرتنانەی ئەنجامیان دەدا، زەرەر و زیانێکی گەورەیان گەیاندۆتە ئابووری و رۆشنبیری کۆمەڵگای کوردستان.

لە کاتێکدا کە هەردوو ئیمپراتۆریەتی ساسانی و بێزەنتی لەماوەی گۆڕانیان لە کۆیلایەتیەوە بۆ دەرەبەگایەتی بەردەوام لە ململانێی نێوان خۆیاندا بوون. ئیمپراتۆریەتی عەرەبی ئیسلامی دەرکەوت کە لە نیمچە دوورگەی عەرەبیدا شوێن پێی خۆی گرت و، لە ناوەراستی سەدەی حەوتەم بەولاوە وڵاتەکەمانیان داگیرکرد. عەرەبەکان کە پشتیان بە ئایدیۆلۆژیایەکی بەهێز و فراوانخوازی وەکو ئیسلام بەست، توانیان لە ماوەیەکی کورتدا دەست بگرن بەسەر کوردستان و خۆرهەڵاتی ناویندا. هەروەك چۆن سیستەمی دەرەبەگایەتیان داسەپاند، بەهەمان شێوەش ئاستەنگیەکی گەورەیان لەبەردەم رۆشنبیری و زمانی کوردیدا نایەوە، چونکە ئایدیۆلۆژیای ئیسلامەتی بەتەواوی بۆ بڵاوکردنەوەی زمان و رۆشنبیری عەرەبی بەکار دەهێنرا.

ئایدیۆلۆژیای ئیسلام کە ئەو کاتە لە تێکدان و رووخاندنی بەهاکانی زمان و رۆشنبیری کوردیدا رۆڵی بینی، بەرپرسیارێتیەکی گەورەی دەکەوێتە ئەستۆ سەبارەت بەو نامۆبوونەی ئەمرۆکە بەدژواری هەستی پێدەکەین. ئەو کلکایەتی و پاشکۆیەتیەی کە لە ئاستی هزریشدا زاڵە لەوەوە سەرچاوەدەگرێت. لەکاتێکدا کە ئەو ئایدیۆلۆژیایە

توێژێکی کۆمەڵایەتی کە لە ئاغا و دەرەبەگ و سەرۆك خێڵەکان روویان تێکرد، خزمەتی پەرەسەندنی نەتەوەکانی تورك، فارس و عـەرەبی دەکـرد، بـوو بەگـەورەترین کۆسـپ لـە رێی پێشکەوتنی نەتەوایەتی کورد. ئایدیۆلۆژیای ئیسلامێتی کە نامۆبوونی بەشێوەیەکی بـەردەوام پەرەپێدا، تـاوەکو رۆژی ئـەمرۆمان هـەرە کاریگـەر و بڵاوتـرین ئایـدیۆلۆژیای بێگانەیە کـە لەکوردسـتاندا بـاوە. هەرچـەندە کـە هـەر لـە سـەدەی دەیەمـەوە دەسـەڵاتی عـەرەبی بەسـەر کوردسـتاندا نـەما، بـەڵام کاریگـەری ئایـدیۆلۆژیای ئیسـلامی تـا رۆژی ئەمرۆمان هەرماوە و بۆتە ئامرازێك بەدەستی چینە دەسەڵاتدارە ناوخۆییەکانەوە.

تورکـەکان لەناوەڕاسـتی سـەدەی یازدەهەمـەوە لـە رۆژهەڵاتـەوە رووەو ئـەم زێـدە هـاتن. هەرچـەندە کـە گـەلێك دەوڵـەتیان دروسـتکرد وەکـو "سـەلجوقی و سـەلجوقی ئـەنادۆڵی، قـەرەقۆین، ئـاکقۆین، ئـارتووك ئـۆغلار"، سـەرباری هەوڵـەکانیان بـۆ دەسـت بەسەرداگرتنی کوردستان، بەڵام نەیانتوانیوە کار بکەنە سەر زمان و رۆشنبیری کوردی و لاوازی بکەن و نەیانتوانیوە هیچ رژێمێك دروست بکەن بۆ سەپاندنی دەسـەڵاتی سیاسـی، بـەڵکو بەپێچـەوانەوە کەوتنـە نێـو پرۆسـەی توانەوەیـەکی چـڕوپڕ لـە بۆتـەی زمـان و رۆشنبیری کوردیدا.

ئیمپراتۆریەتی عوسمـانی کـە لـە سـەدەی چواردەهەمدا لـە ئـەنادۆڵ دروسـت بـوو لەسـەدەی پازدەهەمـدا بـەخێرایی پێشـکەوت، هـەروەها ئیمپراتۆریـەتی سـەفەویش بـەم شێوەیە پێشکەوت و هەردوو ئیمپراتۆریەت لەسەرەتای سەدەی شازدەهەم بەولاوە لەگەڵ یەکتری کەوتنە شەڕ و لە کوردستاندا فراوان بـوون. عوسمانیـەکان کـە سـوونی مەزهـەب بـوون و سـەفەویەکانیش شـیعەبوون ململانێیـەکی تونـدی ئایـدیۆلۆژیان بـەڕێوەدەبرد، ئەمەش بـۆ ئـەوە بـوو کـە گـەلی کـورد بـۆلای خۆیـان رابکێشـن. هـەروەها سـوڵتان "یـاوز سەلیم" کە سوودی وەرگرت لەوەی کـە زۆربـەی دەرەبەگـە کوردەکـان پشـتگیریان لێکـرد، بەشـێکی گـەورەی لـە کوردسـتان داگیرکـرد. سـەرەڕای ئـەوەش نیـوە دورگـەی عـەرەبی و باکووری ئەفریقاشی خستە سـەر سـنووری خـۆی و تـوانی دەوڵـەتی مـەمالیکی لـە میسـر لەناو ببات. بەو رەنگەش دەسەڵاتداری و زاڵبوون بەسەر کوردستان و ململانێیـەکی دوور و درێژ لەنێوان عوسمانیەکان و شاهنشای ئێران بۆ ماوەیەکی درێژ بەردەوام بوو.

لەکاتێکدا کە دەرەبەگایەتی لە ئەوروپا لەقۆناخی هەڵوەشـاندابوو و سـەرمایەداری گەشـەی دەکـرد، لـەو کاتـەدا دەوڵـەتی عوسمـانی هێشـتا نوێنەرایـەتی هێزێکـی ناوەنـدی

دەرەبەگایەتی دەکرد و توانی ئیمپراتۆریەتێکی دەرەبەگایەتی داگیرکەری ئاوابکات بە بلاوبوونەوەی لەگۆڕەپانێکی فراوان، کە لە ئەفریقیا و رۆژهەلاتی ناوین و بەشێکی ئەوروپا پێکهاتبوو. لەبەر ئەوەی کە ئەو دەولەتە نوێنەرایەتی دەرەبەگایەتی دەکرد و دەرەبەگایەتیش لە گۆڕەپانی جیهانیدا لە قۆناخی رووخان و لەناوچووندا بوو و، نوێنەرایەتی کۆنەپەرستی دەکرد و چەوساندنەوەیەکی چینایەتی و نەتەوایەتی لەسەر گەلان پیادە دەکرد.

ئیمپراتۆریەتی عوسمانی کە دەستی بەسەر ئەم پارچە خاکەدا گرت لە بالکانەوە تاوەکو نیوە دوورگەی عەرەبی و لە ئەفریقیاوە تاوەکو کوردستان درێژ دەبۆوە و، پشتی بە دەسەلاتی دەرەبەگایەتی دەبەست کە بەتایبەتمەندێتی بەتورککردنی داگیرکەریانە جیادەکرایەوە. ئیمپراتۆریەتی عوسمانی حوکمێکی چەوسێنەرانەی بەردەوامی پەیڕەو دەکرد بۆ پیادە کردنی هەمان ئیدارەی سیاسیانەی لەسەر کوردستان کە لە ئەنادۆل پیادەی دەکرد، هەر لە سەدەی شازدەهەم بەولاوە "گەورەی گەوران" گەورەی مانجاق و تورکە عوسمانیەکان توانیان بەشێوەیەکی قوول سیاسەتی بەتورککردن جێبەجێ بکەن، ئەمەشی بە پشت بەستن بەهێزی بەرێوەبردن لەناوجەرگەی شاراکاندا ئەنجامدەدا.

سولتانەکانی عوسمانی و شاهەنشای ئێران بۆئەوەی بتوانن دەسەلاتی خۆیان بەسەر کوردستاندا زیاتر سەقامگیر و بەردەوام بکەن، سوودیان لە جیاوازی مەزهەبی وەرگرت و وەکو ئامرازێکی ئایدیۆلۆژی بۆ جۆشدانی ئاژاوە لەنێوان ریزەکانی گەل و پارچە پاچەکردنی یەکێتی ریزەکانی بەکارهێنا و، لەهەمانکاتدا بەهۆی ئیستغلال کردنی مەزهەبەکانی ئیسلام، نەتەوایەتی خۆیان بەرەو پێش برد.

ئەو هێزانە هەلسان بەتێکدان و خراپکردنێکی گەورە لە زمان و رۆشنبیری کوردیدا. زمانی فارسی و عەرەبی شوێنی زمانی کوردی گرتبۆوە و، بە ئیستغلال کردن و بەکارهێنانی ئایینی ئیسلام لەلایەن ئەو هێزانەوە، کوردان وەکو ئامرازێك بۆ ململانێ بەکارهێنراون و کوردستانیش بوو بەگۆڕەپانێك بۆ ئەو شەڕانەی کە لەنێوانیاندا رووی دەدا. بەو شێوەیە دەسەلاتی داگیرکاری لە لایەنی سیاسی، ئابووری و رۆشنبیری تاسەدەی بیستەم بەردەوامی کرد و کوردستانیش لەو ماوەیەدا بەخنکاوی لەنێو سڕبوونێکدا مابۆوە.

2 ــ ئـەو ئایـدیۆلۆژیا و سیاسـەتەی کـە لـەژێر دەسـەڵاتی چەوسـاندنەوەی بێگانە لە کوردستاندا پێکهاتووە: ـ

دەسـەڵاتی عـەرەبی لـە کوردسـتاندا لەسـەرەتای ناوەڕاسـتی سـەدەی حەوتەمـەوە دەسـتی بـە گەشـە کـردن کـرد. لەهەمانکاتـدا بـووە بـە هـەڵگری نموونـە و فـۆرمی بەرهەمهێنانی دەرەبەگایەتی و هاوشان لەگـەڵ پێشکەوتنی دەرەبەگایـەتی لەکوردسـتاندا لەسایەی دەسەڵاتی عەرەبیدا ئایـدیۆلۆژیای ئیسلام بەسـەر وڵاتەکەمانـدا جێگیرکـرا، کـە ئامرازێکـە بـۆ بڵاوبوونـەوەی عەرەبـەکان و تـەعریبکردن، هـەروەها هاوکـات لەگـەڵ ئەمەشـدا چـینی دەرەبـەگی نـاوخۆش رۆڵێکـی گـەورەی لەبڵاوبوونـەوەی ئایـدیۆلۆژیای ئیسلامدا بینی.

بـــەهاتنی ئیســـلام و گـــرتنی جێگـــای ئـــاییني زەردەشـــتی کـــە ئایـــدیۆلۆژیای سەربەخۆخوازی کوردەکان بوو، لەپاش ئەوەی ئایدیۆلۆژیای ئیسلامی کە بووە ئامرازێکی گەورەی دەسەڵاتی بێگانە، بوو بە سەرچاوەیەك بۆ نکۆڵی کردنی نەتەوایەتی و کلکایەتی دەرەوە کە تائێستاکە ئێمە بەشێوەیەکی قووڵ لەژێر کاریگەریەکانیداین.

لەبەر ئەوەی خێڵە تورکەکان نەیانتوانی رژێمی داگیرکەری بەهێز دروست بکەن و بـەهۆی لاوازی دەسـەڵاتی عەرەبـەکان بەسـەر وڵاتەکەمانـدا هـەر لەناوەڕاسـتی سـەدەی دەیەمـەوە تـاوەکو سـەرەتای سـەدەی شـازدەهەم هـەل و دەرفـەت رەخسا بـۆ پێشـکەوتنی عەشیرەتە دەرەبەگەکانی کورد. لە جەزیرە و هەکاریش گەلێك میرنشـین دروسـت بـوون، لـە پـێش هـەموویان میرنشـینی "مـەروانی"یـە کـە رووبـەرێکی فراوانـی لـە کوردسـتاندا خستبووە ژێر دەسەڵاتی خۆی. سەرەڕای ئەوەش فشاری زمانی عـەرەبی بـۆ سـەر زمـان و رۆشنبیری و کوردی هەر بەردەوام بووە، چونکە ئایدیۆلۆژیای ئیسلام بـەزمانی عەرەبیـە و ئـەو ئایدیۆلۆژیایـە بـووە هـۆی پاراسـتن و پارێزگـاریکردنی بەرژەوەندیـەکانی سـەرۆك عەشیرەت و چینە دەسەڵاتدارەکانی کوردستان کە ئـەوان بـۆ خزمـەتکردنی بەرژەوەنـدی چینایەتیان ئەم بەرپرسیارێتیەیان وەرگرتبوو. هەروەها سیاسەتی ئەوانـە بـۆ گرێـدان و پەیوەستبوون بەهێزە دەرەکیەکانەوە چوارچێوەی ئاگادارکردنـەوە و ئامۆژگـاری کردنـی تێپەڕ نەدەکرد و، بەم شێوەیە هیچ بوارێکی ژیانیان لەبەردا نەمایەوە، جگە لـەبوون بـە بەکرێگیراو و خیانەتکار و لەسەر ئەم کارەشیان بەردەوام بوون.

سەرەڕای پێشکەوتنی پاشکۆیەتی و کلکایەتی کردنی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی هێزە بێگانەکان لە نێو چینە دەرەبەگە دەسەڵاتدارەکان، ئەگەرچی بە شێوەیەکی لاوازیش بووبێت، بەڵام بیروبۆچوونە سەربەخۆکانیش تا ئەوکاتە بە بەردەوامی هەبوونی خۆیان دەپاراست. لەو ماوەیەدا گەلێك وڵاتپارێز دەرکەوتن نمونەی ئەوانە "***ئەحمەدی خانی***"یە کە خزمەتێکی شکۆداری بە پێشکەوتنی زمان و رۆشنبیری کوردی کرد. ئەمەش بەدانان و نووسینی پەرتووکە وێژەییەکانەوە بووە.

هەر لەسەرەتاکانی سەدەی شازدەهەمەوە هەردوو دەوڵەتی سەفەوی لە رۆژهەڵات و عوسمانی لە رۆژئاوا دەستیان بە داگیرکردنی کوردستان کرد و، لە ئەنجامی جێگیربوونی دەسەڵاتیان بە شێوەیەکی کردارییانە لە ***پەیمانی قەسری شیریندا*** و لەپاش ململانێیەکی ئایدیۆلۆژی، سیاسی و سەربازی دوور و درێژ، کوردستان بەسەر دوو پارچە دابەشکرا، هەروەها رەوشی بنبەستبوون و بەرەو دواوە گەڕانەوەی بەسەر کۆمەڵگای کوردستاندا سەپاند.

دروست نەبوونی دەوڵەتێکی ناوەندی لە کوردستاندا دەرفەتی ئەوەی رەخساند کە دەسەڵاتی عوسمانی و سەفەویەکان بەئاسانی بێتە دی.

پێش هەمووشتێك لە کوردستاندا، پێشکەوتنی بەرهەمهێنانی دەرەبەگایەتی لەسایەی دەسەڵاتی بێگانەدا بوو، شان بەشانی ئەوەش پێشکەوتنی پێکهاتە و ژێرخانی کۆمەڵایەتی بەهەمان رادە و ئاست لە ژێر کاریگەری دەسەڵاتی بێگانەدا بوو. چینە دەسەڵاتدارە دەرەبەگەکانی کوردستان بە پشتبەستن بە نۆکەرایەتی کردنی هێزەکانی بێگانە لە دەسەڵات و حوکمڕانی خۆیان بەردەوام بوون، هەروەها ئەو ژێرخانە کۆمەڵاتیەی کە لەگەڵ پەیوەستبوون بە دەرەوە هاتبوونە کایەوە، لە رەوشێکی پارچە پارچەییدا بوو. لەسەر ئەو بنەمایەش کۆمەڵێك یان زنجیرەیەك لە سنوورە دەرەبەگایەتیەکان دروست بوون، بە شێوەیەکیتر فشاری دەسەڵاتی بێگانە گەلیان ناچاری ئەوە کرد کە لەدەوروبەری دەرەبەگ و سەرۆك عەشیرەتەکان کۆببنەوە. جا تەواوی ئەوانەش سەربەخۆیی عەشیرەتی و دەرەبەگایەتیە لەیەك جیاوازەکانیان بەرەو پێش برد. بەمەش کۆسپ و ئاستەنگ لەبەردەم دروستکردنی دەوڵەتێکی ناوەندی دروست بوو.

له كاتێكدا كه كورد نەیتوانیوه ئیسلام وەكو ئامرازێك بۆ بەرخۆدانی نەتەوایەتی بەكار بهێنێ، بەڵكو بەپێچەوانەوه، ئیسلام رۆڵێكی گەورەی بینیوه لەوەی كە كوردان سەربەخۆیی خۆیان له دەست بدەن، چونكه ئایدیۆلۆژیای خێڵە كوردیەكان كە لەژێر كاریگەری ئیسلام دروستبووه، ئەو ئایدیۆلۆژیایەیە كە تەسلیمكاری و نۆكەری و نكۆڵیكردن و كلكایەتی و گرێداوی بۆ دەرەوه بەرەو پێش برد.

سەرەڕای هەبوونی خێڵە كوردیە بەهێزەكان لە سەرەتای سەدەی شازدەهەمدا، بەڵام ئایدیۆلۆژیای ئەوان كه ئایدیۆلۆژیای نكۆڵیكردن بوو و پشتی به هێزە دەرەكیەكان دەبەست. ئەمه وای لێكرد كه رۆڵی سیاسەت له بەكرێگیراوی و نۆكەرایەتیدا ببینن.

هەبوونی دوو دەوڵەتی فراوانخواز، شاهەنشایەتی لە ئێران و عوسمانیەكان لە دەرەوه، تەگەره و ئاستەنگیان دروست دەكرد لەبەردەم ئافراندنی دەوڵەتێكی ناوەندی له رێگای زاڵبوونی دەسەڵاتی عەشیرەتێك بەسەر ئەوانی تردەوه، ئەمەش جگە لە چەمكی بەكرێگیراوێتی و نۆكەرایەتی بێگانەكان و هاوسەنگی هێز لەنێوان دەرەبەگە كوردەكان، شتێكی دیكەی لێناكەوێتەوه.

سیاسەتی چارەسەركردنی ناكۆكیەكانی نێوان خێڵە كوردییەكان له رێی دەسەڵاتی ناوەندی ئێران و عوسمانیەكان تاوەكو رۆژی ئەمڕۆمان هەر بەردەوامی كردووه، لە كۆنەوه ناكۆكیەكانی نێوان كوردەكان لەلایەن "سەید مانجاق" و ئەوانی ترەوه چارەسەر دەكران و ئەمڕۆكەش لەلایەن كارگێڕە داگیركەریەكان و بەرپرسیاری ئەمنیەت و ئەفسەره سەربازیەكانەوه چارەسەر دەكرێن. بەكورتی لەو ماوەیەدا ئایدیۆلۆژیای تەسلیمكاری لەلایەن خێڵە كوردیەكانەوه بەرەو پێش بردرا. ئەمەش بۆئەوه دەگەڕێتەوه كه لەڕووی ئابووریەوه گرێدراوی هێزه بێگانەكان بوون.

وەك دەرئەنجامێكی سروشتی و ئاسایی ئەو ئایدیۆلۆژیایەش، سیاسەتی بە كرێگیراوی لێ كەوتۆتەوه، ئەمەش بە روونی لە "**كتێبی شەرەفنامە**"دا دەبینین كە **شەرەفخانی بەدلیسی** لەو كتێبەدا سیاسەتی خێڵە بەكرێگیراوه كوردەكان روون دەكاتەوه و لەناوخۆدا لەسەر شێوەی خودموختاری و لە دەرەوەش پشتبەستن بە سوڵتانەكانی عوسمانی و شاهنشاكانی ئێران بوو. بۆیە لەبەرامبەر داواكاری سوڵتان "یاووز"ی عوسمانی بۆ هەڵبژاردنی نوێنەرێك بۆ عەشیرەته كوردییەكان، وەڵامی "**ئیدریسی بەدلیسی**" بریتی بوو لەوەی كه ناتوانرێت ئەو كاره بكرێت، بەهۆی لەیەك نەگەیشتنی

نێوان خۆیان، لەبەرئەوە پێویستە **ئیدریسی بەدلیسی** کە خۆی وەکو نوێنەرێکی خێڵە کوردیەکان بپالێورێت، ئەم رەوشەش ئەوە دیار دەکات کە خێڵە کوردیەکان تا چ رادەیەك لەناوخۆیاندا دژ بە یەکگرتن بوونە و تا چ رادەیەکیش خیانەت و بەکرێگیراوی لەناخیاندا رەگی داکوتاوە.

لەجیاتی بەرەو پێش بردنی ئەو بیر و بۆچوونانەی کە خزمەتی سەربەخۆیی و یەکێتی گەل و وڵات دەکەن، سەربەخۆیی خێزان، پاشکۆیەتی، کلکایەتی عەشیرەتگەری و موریدایەتی بەرەو پێش بردرا. بۆیە ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتێك کە لەبەرژەوەندی چین و توێژەکانی گەلدا بێت، پێشنەکەوت.

بەدەسەڵات گەیشتن و زاڵبوونی رۆشنبیری و زمانی تورکی و فارسی و عەرەبی، بوونە مایەی لاوازی و پێشنەکەوتنی زمان و رۆشنبیری کوردی و، لەئەنجامدا تا ئەو کاتە دەستکەوتەکانی رۆشنبیری و زمانی کوردی هەر لاواز دەکران.

بۆیە شتێکی مسۆگەربوو کە دوابکەون. هەروەك چۆن بڵاوکردنەوەی زمان و رۆشنیری بێگانە، لەلایەن چینە دەسەڵاتدارە کوردەکان کاریگەری کردە سەر بەرەو دواوە گەڕانەوەی زمان و رۆشنبیری کوردی، لەهەمان کاتدا ئەوەش بووە مایەی توانەوەی ئەو هێزانە لە بۆتە و چوارچێوەی کولتوور و رۆشنبیری بێگانەدا. تا ئەمڕۆکەش پرۆسەی تەعریب و تەتریك و تەفریسی خێڵە کوردیەکان هەر بەردەوامە.

لەسەرەتای سەدەی شانزەهەمەوە ئەگەر لەکوردستاندا، دەوڵەتێکی ناوەندی و ئەگەر رۆشنبیریەکی بەهێز دروست ببوایە و زمانی کوردی وەکو زمانێکی فەرمی پەرەی پێبدرایە و، لەگەڵ ئەوەشدا هەستی نەتەوایەتی کورد پێشبخرایە، ئەوا خەباتی چینایەتی و پەرەسەندنی ئابووری دەگەیشتە ئاستێکی بڵند. چونکە لەو قۆناخەدا زمانی کوردی لەتوانایدا هەبوو رۆڵێکی گرنگ بگێڕێت. بەکورتی هیچ گۆڕانکاریەك لە سیاسەتی خێڵە کوردیەکان و شاهنشاهیەتی ئێران و سوڵتانەکانی عوسمانی لە سەدەکانی "16، 17، 18، 19" دا رووی نەداوە، تەنها گۆڕانێك کە بووبێت بریتیبووە لە پارچەکردنی هاوسەنگی هێز بەلای عوسمانیەکان یاخود ئێرانیەکاندا، خێڵە کوردیەکانی وەکو بەکرێگیراویان لێهاتبوو و، لەسەرەتای سەدەی بیستەم سەرباری سەرەڕۆیی سەرۆك

خێڵ و ئاغاکان و یاریکردن بەخێر و بێرەکانی کوردستان؛ نکۆڵیان لە هەبوونی وڵاتێك کرد کە بەکوردستان ناودەبرێت.

ب ـ ئەو ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتەی کە لەکوردستاندا لەژێر دەسەڵاتی سەرمایەداری بێگانەدا درووست بووە:

1 ـ سیاسەتی ئیمپریالیزم لەکوردستاندا:

لەبەرامبەر تاریکی دەرەبەگایەتیدا، سەرمایەداری لەبوارە رۆشنبیریەکان، زمان، زانست و ئابووریدا گەلێك پێشکەوتنی خوڵقاند. لەسەدەی نۆزدە بەولاوە بازاڕێکی جیهانی دروستکرد بەبێ ئەوەی هیچ گۆڕەپانێك لە دونیادا بهێڵێتەوە کە کۆڵۆنیکراو نەبێت و، پرۆسەی دابەشکرنی جیهان لەنێوان دەوڵەتە ئیمپریالیستە بەهێزەکان بە زیادکردنی ناردنە دەرەوەی سەرمایە روویدا. لەبەرئەوەی خاوەنی هێزە پێشکەوتووەکانی بەرهەمهینان و هێزی بەرهەمهێنان زاڵ بوو، ئەوا پێوەگرێدان و پەیوەستبوون بەخۆیەوەی داسەپاندە سەر شێوازی کۆنی بەرهەمهێنان و ئەو چینەی نوێنەرایەتی دەکات، لەگەڵ ئەو ژێرخانەی کە پشتی پێدەبەست. هەروەکو چۆن لەقۆناخی کۆیلەداریدا ئەمە بەسەر سەرۆك عەشیرەتەکاندا سەپێنرا کە دەوڵەتیان پێکهێنابوو، بەهەمان شێوەش لەدەرەبەگایەتیدا خاوەن کۆیلەکان بە دەرەبەگەکانەوە گرێدران و لەسەرمایەداریشدا دەرەبەگەکان ملکەچی سەرمایەداران کران.

سەرمایەداری لەو وڵاتە پاشکۆیانەی کە دەستی بەسەردا گرتبوو وای لە چینە دەرەبەگەکانی ئەو وڵاتانە کرد کە بکەونە خزمەتکردنی و لەئەنجامی ناردنە دەرەوەی کاڵا چینێکی کۆمپرادۆری بەکرێگیراو پێکهات، بەڵام بەهۆی ناردنە دەرەوەی سەرمایە، بۆرجوازیەکی بەکرێگیراوی ئیمپریالیزم لەرێگەی دەست بەسەرداگرتنی ئایدیۆلۆژیاوە لەدایك بوو. هەروەها هاوکات لەگەڵ ناردنە دەرەوەی سەرمایە، نەتەوایەتی بۆرجوازی تەسلیمکار و ریفۆرمیست لەناوەوەی داگیرگەکان دروست بوون. ئایدیۆلۆژیا ئایینیەکان کە بەکرێگیراویان بۆ ئیمپریالیزم ریکخست، بوونە ئامرازی بەکرێگیراوێتی لە داگیرگەکاندا و، دەرەبەگە کۆمپرادۆرەکانیش هیچ ئایدیۆلۆژیایەکیان پێکنەهێنا، جگە لەو ئایدیۆلۆژییانەی باسیان لێوە کرا.

بەڵام نەتەوایەتی بۆرجوازی بچووك كە لەهەندێك وڵاتان نیوە سەربەخۆییەكی هێنایەدی، ئەوا لەئەنجامی ترسانی لە بزووتنەوەكانی پرۆلیتاریا، ڕێگەی نۆكەرایەتی كردنی ئیمپریالیزمی بەرنەدا و، ئایدیۆلۆژیای پێشكەوتووی پرۆلیتاریا بەخێرایی وەكو هێزێكی سیاسی و بزووتنەوەیەكی نوێ لەسەر توێژە گەلەریە چەوساوەكان یەك لەدوای یەك ڕەنگی دایەوە.

با ئێستاكەش بگەڕێینەوە سەر سیاسەتی ئیمپریالیزم لە كوردستاندا، لەنیوە دووەمی سەدەی نۆزدەهەمدا بۆ دەست بەسەرداگرتنی زەویەكانی ژێر دەسەڵاتی عوسمانیەكان، ململانێیەك لەنێوان ئینگلتەرا و فەرەنسا و روسیای قەیسەری لە ئارادابوو، بەڵام لەبەر بوونی هاوسەنگی لەهێزدا هیچ یەكێك لەوانە نەیدەتوانی بە شێوەیەكی تەواو بگاتە ئامانجەكانی خۆی. ئینگلتەرا دەیویست كەنداوی عەرەب بخاتە ژێر دەسەڵاتی خۆی و لەوێشەوە بەرەو باكوور پەل بهاوێژێت و لەم ڕێگایەشەوە دەست بەسەر زەویەكانی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی و بەو شێوەیەش دەست بەسەر كوردستاندا بگرێت. هەروەها فەرەنساش دەسەڵاتی خۆی بەسەر كەنارەكانی رۆژهەڵاتی دەریای سپی ناوەڕاستدا سەپاند و، لەوێشەوە دەیویست بەرەو سوریا و كوردستان هەنگاو بهاوێژێت، كە ئەمەش لەگەڵ بەرژەوەندیەكانی گونجاو بوو. لەكاتێكدا كە روسیای قەیسەری بە بەردەوامی لەشەڕدابوو لەگەڵ عوسمانیەكان لە قەفقاسیا و باڵكاندا بۆئەوەی كەناڵە ئاوییەكان بخاتە ژێر ركێفی خۆی و لە قەفقاسیاوە بەرەو باشووری كوردستان ڕێگە بگرێ. بەو شێوەیە ناكۆكی بەرژەوەندیەكانی ئەو هێزانە و ڕێكنەكەوتنیان بووە هۆی دەركەوتنی هاوسەنگیەكی بەو شێوەیە. هەروەها بە سوود وەرگرتن لە هاوسەنگی ئەم هێزەش تەمەنی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی درێژ كرایەوە و، لەهەمانكاتدا ئینگلیزەكان بە دوای زەمینەیەكی گونجاودا دەگەڕان، بۆ هێنانەدی مەبەستە باسكراوەكانیان توانیان ئیمپراتۆریەت بەخۆیانەوە گرێبدەن و بیكەنە نیوە داگیرگەیەك. لەگەڵ كۆتایی سەدەی نۆزدەهەمیش ئیمپریالیزمی ئەڵمانی خواستی بەشی خۆی لە داگیرگەكان وەربگرێ بۆ ئەم مەبەستەش، چاوی بڕیە رۆژهەڵاتی ناوین و پشتگیری و هاریكاری پێشكەش بە ئامانجەكانی تورانیزمی تورك كرد كە لە چوارچێوەی "اتحاد و تەرەقی"دا ڕێكخراو بوو، هەروەها سەركەوتوو بوو لەگەڵ راكێشانی ئیمپراتۆریەت بەلای خۆیدا لەشەڕی

دابەشکاری یەکەمدا کە تیایدا تێکشکانی بەخۆیەوە بینی. لەدوای ئەو شەڕە زەویەکانی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی دابەشکراو لەو ماوەیەدا پەیمانیی سیڤەری ساڵی 1920 ئەنجامدرا، کە تیایدا هاتووە دەوڵەتێکی ئەرمەنی دابمەزرێت، کە لە قەرس و ئەرزەرۆم و ئەلازخ پێکدێت و، لەباشووری ئەویش کوردستان لە ئۆتۆنۆمیەکی لەسایەی پارێزگاری ئینگلیزەکاندا بێت؛ بەڵام ئەو پەیمانییە تەنها وەکو مەرەکەبێکی سەر کاغەز مایەوە و، سیاسەتی روسیای قەیسەری لە دەرەنجامی شۆڕشی ئۆکتۆبەردا لە ئارادانەما. ئینگلیزەکانیش کە بەسەرکەوتوویی لەشەڕدا دەرکەوتن؛ کەنداوی عەرەبی و ئێراق و باشووری کوردستانیان داگیرکرد. هەروەها فەرەنساش لوبنان و سوریا و بەشی رۆژئاوای باشووری کوردستانیان داگیرکرد. لەهەمانکاتدا بزووتنەوەی بۆرژوازی بچووکی رزگاری نیشتمانی تورکیا دەستیکرد بە ئاواکردنی دەوڵەتێکی سەربەخۆ لە چوارچێوەی ئەو سنوورەی کە پەیمانیی ئاگربەستی مەندەرەس لەدوای شەڕ ئاماژەی پێکردبوو و، کەمالیستەکان لە سازشکردن لەگەڵ ئینگلیز و فەرەنسیەکان و راکێشانی دەرەبەگە کوردەکان بۆلای خۆیان توانیان هێرشی داگیرکردنی یۆنانیەکان بۆ سەر ئەنادۆڵ بووەستێنن.

بەهۆی جیاوازی ئایینی و نەبوونی باوەڕی چینە دەسەڵاتدارەکانی کورد، بەکرێگیراوی و نۆکەرایەتیکردن بۆ ئینگلیز و فەرەنسیەکان زۆر پێشکەوتنی بەخۆیەوە نەبینی، بەڵکو دەرەبەگ و سەرۆك خێڵە کوردەکان لەژێر کاریگەری ململانێی ناوخۆیی و داگیرکاری فەرەنسی و ئینگلیزی کە لەباشوورەوە دەهاتن، جارێکی دیکە گەڕانەوە سەر بەکرێگیراوێتی کردن بۆ بۆرژوازیەتی تورکی، هەروەکو چۆن لە سەدەی شازدەهەمدا بوونە لایەنگری عوسمانیەکان.

ئایدیۆلۆژیای ئیسلامی کە کلکایەتی نکۆڵیکردنی نەتەوەیی بەرەو پێش برد، ئایدیۆلۆژی چینە دەسەڵاتدارە بەکرێگیراوەکانی کورد بوو، بەڵام سیاسەتی ئەم چینە وابەستە بوو بە دەوڵەتی تورکیاوە. لەخزمەتی بەرژەوەندیە چینایەتیەکانیدا هەڵدەستا بە چەوساندنەوە و رووتاندنەوەی توێژەکانی گەل. هەروەها بەدرێژایی مێژوو ئەو هێزانە وەها راهاتبوون کە خۆیان لەگەڵ بارودۆخە جیاوازەکان بگونجێنن و توانایان هەبوو کە خۆنوێ بکەنەوە بۆ بەکرێگیراوێتی کردن بەگوێرەی بەرژەوەندیە تایبەتیەکانیان.

لەچارەكی یەكەمی سەدەی بیستەم كاتێك هەلومەرجی دەرەكی بۆ سەربەخۆیی لەباربوو كەچی هێزێكی وەها لە ئارادا نەبوو كە بیقۆزێتەوە، بەڵكو بەپێچەوانەوە تەنیا هێزی دەرەبەگایەتی هەبوو كە بەهەمان شێوەی رابردوو ئەویش هەر بەردەوام بوو لەسەر نۆكەرایەتی خۆی. لەئاكامی ئەم بەكرێگیراوێتیەشدا، شێوەی نوێ لە زاڵبوون و دەسەڵاتداری و سەرلەنوێ دابەشكردنەوەی كوردستان سەریهەڵدا و، لەگەڵ ***پەیمانی لۆزانی ساڵی 1923*** دا كوردستان دابەشكرا بۆ چوار پارچە و كەوتە ژێردەسەڵاتی كۆماری توركیا و ئێران و دەسەڵاتی عەرەبەكان كە لە ژێر بەڕێوەبردنی " الانتداب "ی ئینگلیزی و فەرەنسی دابوون. بەو رەنگەش دەركەوتنی نەتەوایەتی كوردی تێكدراو و یەكێتی نەتەوەیی زیاتر پارچەكرا. بەسەرچاوە گرتن لەو دابەشكردنەش كوردستان لە كۆنەپەرستیدا گەیشتە رەوشی خنكان و نقووم بوون، لەدوای ئەمەش كوردستان لە هەموو بەشەكانیدا بەپێی سیاسەتەكانی نەتەوەی سەردەست رووبەڕووی رەوشی نامۆبوون و رووتاندنەوە و چەوساندنەوەیەكی یەكجار خراپ كرایەوە.

بۆرژوازیەتی توركی دوای ئەوەی زۆربەی دەرەبەگ و سەرۆك خێڵەكانی كرد بە نۆكەری خۆی، هەڵسا بەزیادكردنی ستەم و چەوساندنەوە بۆ پتەوكردنی دەسەڵاتی خۆی بەسەر ئەو بەشەی كوردستان، كە ئەمەش وایكرد كاردانەوەیەك لەلایەن چین و توێژەكانی گەل درووست ببێت. هەروەها بۆرژوازیەتی توركی دەسەڵاتی سەربازیانەی بەرەو پێش برد تاوەكو ئەو دەرەبەگە كوردانە سەركوت بكات كە دەیانویست پارێزگاری لەهێزی سیاسی خۆیان بكەن و، لەسەر ئەو بنەمایەش دەزگاكانی سیاسی و دابەشكردنی كارگێڕی كە بریتیبوو لەناوچەكان، ناحیەكان و گوندەكان، هەروەكو خۆیان مانەوە بۆ ئەنجامدانی دواڕادە و پلەی رووتاندنەوەی ئابووریانە. ئەمەش هەروەكو رەوشی هەموو چینە بۆرژوازیەكان وایە لەسەردەمی ئێستاماندا، بۆرژوازیەتی توركی بەبەستنی پەیوەندیە كۆلۆنیالیە نوێیەكانی لەگەڵ ئیمپریالیزم، بەرپرسیارێتی جێبەجێ كردنی ئەركەكانی سەربازگەی دوارۆژی ئیمپریالیزمی لەناوچەكەدا گرتە ئەستۆ. بەو رەنگە بەپشت بەستن بە دەسەڵاتی سەربازی و سیاسیانەی لە كوردستاندا، ئابووری خۆی بە رادەیەكی دیاری كراو بەرەو پێش برد لەرێگەی پەرەپێدانی سەرمایەداری دەوڵەتیانە و، وەكو بازاڕێك بۆ ساخكردنەوەی كەلوپەلەكانی بایەخێكی زۆری دایە كوردستان و، وەكو

سەرچاوەیەکی هێزی کاری هەرزان و ماددەی خاو بەکاری دەهێنا. ئەمەش لە ڕێگای دەست بەسەرداگرتنی خێر و بێرەکانی کوردستان بوو.

بۆرژوازیەتی تورکی تەنها وەکو سەرچاوەیەکی رووتاندنەوەی ئابووری سەیری کوردستان ناکات، بەڵکو وەکو گۆڕەپانێکیش بۆ فراوانبوون و بڵاوبوونەوەی نەتەوایەتی خۆی، بۆ ئەم مەبەستەش فشارێکی ترسناکی خستە سەر زمان و رۆشنبیری کوردی و دەستیکرد بە پرۆسەیەکی بەهێزی بە تورککردن، ئەمەش بە بەرەو پێش بردن و بڵاوبوونەوەی زمان و رۆشنبیری تورکی لەڕێگای دەزگاکانی فێرکردنی کۆلۆنیالیستیانە و پەیوەندیەکانی دەوڵەتی و بازاڕەکان، هەروەها بۆ جێبەجێ کردنی ئەو کار و سیستەمە، زمان و رۆشنبیری کوردی کردە کەرەستەیەکی خاو بۆخۆی، جگە لەمەش تورکەکان لە کوردستان نیشتەجێ دەکران و نیوەی کوردەکانیش بەرەو ئەنادۆڵ راگوێزران، هەروەها لەئەنجامی ئەو فشار و گوشارە ئابووریەدا گەلی کوردیان ناچاری کۆچکردن بەرەو شارە تورکەکان و ئەوروپا کرد.

واتای ئەمەش بریتیە لەوەی کە دەوڵەتی تورکیا ئامرازێکی سەرەکی بووە بۆ داگیرکردنی سەربازیانە و دەسەڵاتی سیاسی و رووتاندنەوەی ئابووری و فراوان بوونی نەتەوایەتی تورکی لە کوردستان. پێکهاتەی کۆمەڵایەتی لەکوردستاندا لەژێر سایەی دەسەڵاتێکی داگیرکەریانەی ترسناك و دڕندە پێکهاتووە.

4 ـ ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی چینە کۆمەڵایەتیەکان لە کوردستاندا

لەگەڵ فراوانبوونی نەتەوایەتی چ لەقۆناخی ئیمپراتۆریەتی عوسمانیدا بێت یاخود کۆماری تورکیادا، ئەوا رەگەزەکانی بۆرژوازیەتی ناوخۆ پێکهات، کە درێژکراوەی بۆرژوازیەتی تورکی بوو و، لەبۆتەی نەتەوایەتی تورکیادا تواوەتەوە و هەوڵێکی زۆریشی داوە بۆ بڵاوکردنەوەی رۆشنبیری کوردی لە کوردستاندا، لەگەڵ کردنەوە و ئاوەڵابوونی بازاڕی کوردستان لەبەردەم سەرمایەداری کۆلۆنیالیستدا، دەرەبەگە کوردەکان ئەوانەی کە خاوەن سامان بوون، دەستیان کرد بە کڕین و فرۆشتنی کاڵای سەرمایەدارە تورکەکان کە لەوڵاتە ئیمپریالیستەکانەوە دەیانهێنا و، بەم شێوەیە چینێکی کۆمپرادۆری بەتوندی

گرێدراو بە سەرمایەداری تورکی گەشەی کرد و لەگەڵ بەرژەوەندیەکانی دەوڵەتی تورکیادا ئاوێتە بوو.

چینی دەرەبەگایەتی کۆمپرادۆر کە لەلایەك پشتی بەئایدیۆلۆژیای ئیسلامی دەبەست، کە سەرچاوەی کلکایەتی و نکۆڵیکردنی نەتەوەییە، لەلایەکی دیکەشەوە لەبۆتەی نەتەوایەتی کەمالیزمی تورکدا دەتوایەوە کە لە کوردستاندا تێکدەری بەها نیشتمانی و کۆمەڵایەتیەکانە، ئەو چینە بەپشت بەستن بە دەوڵەتی تورکی خەریکی ئەوە بوو کە چۆن بەشێوەیەکی قووڵتر گەلی کوردستان بڕووتێنێتەوە. لەبەرئەوەی ئەو چینە هەموو بەهاکانی کۆمەڵگای خستە ژێر پێی خۆی، ئەوا چینێکی ریسوا و کۆنەپەرستی مێژووییانە و کۆسپ و ئاستەنگە لەبەردەم پێشکەوتن و پەرەسەندنی کۆمەڵگا.

پێشکەوتن و پەرەسەندنی سەرمایەداری بووە هۆی پێکهاتنی وورده بۆرژوا لە دەوڵەتدا، سەرمایەداری وورده بۆرژوازی کوردی بەرەو پێش برد کە لەسەر بنەمای خزمەتکردنی سەرمایەداری داگیرکەری تورکی و لەچوارچێوەی بارودۆخی دەسەڵاتی دەرەبەگایەتی کۆمپرادۆردا دەرکەوت و، ئەمانە بوون کە لەناوەندی زمان و رۆشنبیری تورکی گەشەیان کرد و نمونەی پزیشك و پارێزەران و خاوەن پیشە سەربەستەکان لەگەڵ وورده بازرگانەکان بوو.

هەرچەندە کە بۆرژوازی بچووك لەزۆربەی وڵاتانی دنیادا خاوەنی گیانێکی شۆڕشگێڕانە بوون و سیاسەتێکی سەربەخۆیان دارشت، بەڵام لە کوردستاندا ئەو چینە کە بنەما و بناخە مادديەکەی بەو شێوەیە بێت، ئەوا ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتێکی تەسلیمکاری و بەکرێگیراوی دادەڕێژێ، هەروەك چۆن گەدەی مرۆڤ زمان ناچاردەکات کە قسە لەسەر رەوشی گەدە بکات ئەگەر پڕ بێت یاخود بەتاڵ، ئەوا **پێکهاتەی ماددی هەر چینێك، ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی ئەو چینە دیاریدەکات**.

وورده بۆرژوازی کورد لەسەر بنەمای خزمەتکردنی بۆرژوازیەتی تورکی لەچوارچێوەی دەزگاکانی دەوڵەتی تورکیا و چینی دەسەڵاتداری کوردی دروست بووە و، دروستکەری ئایدیۆلۆژیایەکی نیشتمانی سەربەخۆیی نییە، بەڵکو بە پێچەوانەوە ئایدیۆلۆژیایەکی دروستکرد کە هەموو شێوەکانی هەلپەرستی لەژێر ناوی سۆسیالیزم

کۆدەکاتەوە سەر یەکتری. ئەگەر دەمامکی سۆسیالیستی نەبووایە نەیاندەتوانی هیچ شتێك بەئەنجام بگەیەنن، چونکە دەتوانرا هەموو چەمکەکانی تەسلیمکاری و نکۆڵیکردنی نەتەوەیی و عەشیرەتگەری و بنەماڵەیی لەچوارچێوەی ئایدیۆلۆژیا ریفۆرمیستە ساختەکان لەقۆناخی دەرکەوتنی ئەو کۆمەڵانە "رێی ئازادی، DDKD، کاوە و رزگاری" دا ببینرێت. هەروەها ئەو جۆرە وردە بۆرژوایە بەتایبەتیش کەرتی وردە بازرگانەکان سەرەڕای ئەوەی کە بەرگرییان لە شۆڤێنیزمی کۆمەڵایەتی تورکی دەکرد، ئەوا بەرگریان لە ئایدیۆلۆژیای ئیسلامی دەکرد کە ئەو ئایدیۆلۆژیایەش نکۆڵی لە نیشتمان دەکرد. بەڵام سیاسەتی ئەو چینە کە گرێدراوی ئەو ئایدیۆلۆژیایە بوو، ئەوا بۆ بەدەستخستنی بەشێکی کەمی ئەو رووتاندنەوەیە ئاراستە دەکرا، کە دەرەبەگایەتی کۆمپرادۆر و بۆرژوازیەتی تورکی پەیرەویان دەکرد، هەروەها بۆ بەدەستهێنانی دەرفەت و بواری ژیانکردن بوو، بەو شێوەیەش وردە بۆرژوازی داوای لە دەرەبەگایەتی کۆمپرادۆر کرد کە وەك نوێنەرێکی بەرژەوەندیەکانی دانی پێدا بنێت. ئەگەر نا هەموو بەرژەوەندیەکانیان سەراوژێر دەبن، لەهەمان کاتیشدا دەیخواست لەدژی ئەو بەرخۆدانەی کە بنکە و سەرچاوەی خۆی لەبزاڤی شۆڕشگێڕیەوە دەگرێ پشتگیری بکات، ئەمەیان لەلایەك و لەلایەکی دیکەشەوە داوایان لە بۆرژوازی تورکی دەکرد بۆئەوەی زیاتر گەرەتنی ژیانیان پێ ببەخشێت و بواری کارکردنیان بۆ ئاوەڵاتر بکاتەوە و، سیاسەتی روتاندنەوە و چەوساندنەوەی دەوڵەت نەرمتر بکرێتەوە بواری دیموکراتیەت زیاتر بێت بۆئەوەی هەندێك پایەی سەربازی بگرنە دەست، بەو رەنگە ئەگەر داواکاریەکانی پەسند بکرایە ئەوا دەیانتوانی زیاتر گەل هەڵبخەڵەتێنن و بەبەرزکردنەوەی هەندێك دروشمی ساختەی نەتەوایەتی، بەڵێنی ئەوە دەدات کە ببێتە هێزی شۆڕشگێرانەی گەل لەدیاردەی دەرەبەگایەتی و کۆمپرادۆری و داگیرکەریدا. لەکاتێکدا کە وەڵامی داخوازیەکانی نەدرێتەوە ئەوا دەتوانن خۆیان وا نیشان بدەن کە لەژێر ناوی رزگاری نەتەوەیی و شۆڕشگێڕی خەبات دەکەن."دەتوانرێت هەموو ئەوەش لەو بلاوکراوانەیاندا کە زمانحاڵی ئەوانن بەرچاو بکەوێت"بەکورتی ئەو بەکرێگیراویەی لەکۆندا چینە دەرەبەگەکان جێبەجێیان دەکرد لەکاتی ئێستادا وردە بۆرژوازی پێی هەڵدەستێت و لەسەر بنەمای پارتە سیاسیەکان، رێکخراوە.

لەپاش ساڵانی پەنجاکانەوە و پەیوەستبوون بە سیاسەتی ئابووریانەی ئیمپریالیزم و بۆرژوازیەتی تورکی ئەوا سوپای بێکاران دەرکەوت، ئەمەش لەئەنجامی ئەوەی کە ئەو گوندنشینانەی لەزەوییەکان دابڕابوون لەشارەکانیش شوێنی کارکردنیان دەست نەدەکەوت. لەسەرەتای پێشکەوتنی سەرمایەداری لە کوردستاندا، زۆربەی ئەو خەڵکەش روویان کردبووە مەترۆپۆڵە تورکیەکان و ئەوروپا و تەنانەت گەیشتبوونە ئوستورالیا و عەرەبستانی سعودی و ئەمریکا و، لەکاتێکدا کە تورکەکان بەشێکی ئەو خەڵکەیان خستبووە خزمەتی کارە گرانەکان و بەشەکەی دیکەشی وەکو کۆیلە لە کارگە و دەزگاکانی دەوڵەت بەکاردەهێنران و، بەبلاوە پێکردنی هێزی کرێکاری کوردستان بۆ سەرجەم ناوچەکانی دنیا ئاستەنگ و کۆسپ خرایە بەردەم دروستبوون و دەرکەوتنی چینی کرێکاری چڕوپڕی بە هێز لە کوردستاندا، هەروەها دەرکەوتنی چینی کرێکاری کوردستانی لەهەندەران لەسەر بناخەی سەرمایەداری دەوڵەتی داگیرکەر بوون لەجیاتی سەرمایەداری نەتەوایەتی هەروەك چۆن بێکاریەکی گەورەشی لێکەوتەوە، ئەوا ئەو بارودۆخە نالەبارە وایکرد کە دەستکەوتنی کار ببێتە مەسەلەی بەخت لە کوردستان و ئەو رەوشە لادانی هەلپەرستانە و بەکرێگیراوێتی لەنێوان کرێکاران پەرەپێ دەدات و رێگەی لەبەردەم توانەوەی نەتەوایەتی کردەوە. جگە لەمەش ئەوا بیروبۆچوونە ئایینی و عەشیرەتی و بنەماڵەییەکان تا ئێستاکەش لە گوێی کرێکاران دەزرنگێتەوە و لە پەیوەندیەکانی گوندێتی دانەبڕاون. ئەمانەش تایبەتمەندیە لاواز و نێگەتیفیەکانی پرۆلیتاری کوردستانن. لەبەر ئەوەی کە پرۆلیتار ئەو چینەیە کە لەرووخان و نەمانی دەسەڵاتی دەرەبەگایەتی کۆمپرادۆر و داگیرکەری زیاتر سوودمەند دەبێت و خاوەنی ئەو ئایدیۆلۆژیا شۆڕشگێڕانەیە کە ئەزموونی گرنگی دەرخستووە لەسەرجەم تێکۆشان و خەباتی رزگاری نەتەوایەتی و چینایەتیەکان کە خۆی لە سۆسیالیزمی زانستیدا دەنوێنێ، ئەوا ئەو چینەیە کە لەو سەردەمەدا لە هەموو چینەکانی دیکە زیاتر شۆڕشگێڕانەیە. لە رێگەی پرۆگرامە شۆڕشگێڕیەکەشی دەتوانێ خەباتی دیموکراسی و سەربەخۆیی بگەیەنێتە سەرکەوتن. لەبەر ئەوەی کە زیاتر نزیکی چینە جووتیارەکانە کە نوێنەرایەتی هێزێکی گەورە دەکەن لەناو شۆڕشدا، ئەوا پرۆلیتاریا تاکە چینی پێشەنگە کە هەڵگری ئاڵای دیموکراسیەت و سەربەخۆیی وڵاتە، ئەو تایبەتمەندیانە

واتای لایەنە پۆزەتیف و بەهێزەکانی پرۆلیتاریای کوردستان دەگەیەنێ. سەرەڕای لاوازی پێشکەوتنی پرۆلیتاریای کوردستان لە رووی چۆنایەتیەوە ئەوا توانیویەتی بگات بە ئایدیۆلۆژیای شۆڕشگێرانە. هەرکە دەستی بە گۆڕان کرد بەرەو بوونی بە چینێکی سەربەخۆ، ئەوا لە پێناو دیموکراسیەت و سەربەخۆیی دەستی بەخەبات کرد و ئەو تایبەتمەندیانەش لە سالآنی داهاتوودا زیاتر روون دەبێتەوە . کاتێك خاوەنی ئایدیۆلۆژیای هاوچەرخی دواڕادە پێشکەوتووانە بێت کە لەگەڵ تێکۆشان و خەباتی سیاسیانەدا دەکەوێتە نێو ژیان سەرەڕای بلاوبوونەوەی ئایدیۆلۆژیای هەلپەرستانە لە گۆڕەپانی جیهانیدا، ئەوا ئەو چینە دەتوانێ لە ماوەیەکی هەرە کورتدا ئاستی خەباتی خۆی بلندتر بکاتەوە. بەکورتی چینی کرێکاری کوردستان خەریکە ببێتە چینێکی سەربەخۆ و لەدژی کۆنەپەرستی و داگیرکەری تورکی بۆ هێنانە دی ئامانجەکانی لە ئاواکردنی ولاتێکی سەربەخۆ و دیموکراتدا دەستی بە تێکۆشان کردووە.

ئەو گوندنشینانەی کە هەر لەسەدان ساڵەوە لەداوێن و لەژێر سێبەری چیاکانی کوردستاندا دەژین و تاوەکو سەر مۆخی ئێسقانیان هەست بە رووتاندنەوە و چەوساندنەوە دەکەن، لەبەرئەوەی بەڕادەیەکی زۆر لەژێر چەوساندنەوەی ژەندرمەکان و رووتاندنەوەی وورده بۆرژوای شار و دەرەبەگە گوندەکاندا ماوەتەوە، ئەمە بۆتە هۆی ئەوەی رق و کینێکی گەورەیان لەلا دروست ببێت. ئەم رق و کینەش وایان لێدەکات کە ببن بە هێزێکی گرنگ لەناو بزاڤی رزگاری نەتەوەیی و چینایەتیدا و لەبەرئەوەی کە چینی جوتیاران بەشێکی گەورەی هەژارانن و بەشێوەیەکی توند گرێدراو و پەیوەستن بە چینی کرێکارانەوە. ئەمە وایان لێدەکات کە ببنە ناوەند و دەوروبەرێکی گونجاو بۆ بلاوکردنەوەی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی شۆڕشگێڕانە لەنێوانیاندا، هەروەها ئەم چینە لە چینەکانی دیکەی کۆمەڵگا زیاتر پارێزگاریان لە خوو و نەریت و زمان و رۆشنبیری کوردی کردووە، بۆیە ئەو چینە هێزی سەرەکیە بۆ بزاڤی رزگاریخوازی نەتەوەیی کوردستان. هەرچەندە چینی جوتیاران هێزێکی گەورەن بەڵام ناتوانێ ئایدیۆلۆژیایەکی تایبەت بەخۆیان بهێننە ئارا و ناتوانێ بەتەنیا خۆی رێکبخات، بەڵکو ئایدیۆلۆژیای چینەکانی دیکە وەردەگرێت کە بۆ خزمەتکرنی بەرژەوەندیەکانیان دروستکراوە و پەسندیان دەکات و لەلایەن ئەو هێزانەشەوە رێکدەخرێت. ئەمرۆکەش هەرچەندە کە بەشێکی گەورەی ئەو چینە لەژێر کاریگەری ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی هێزە

کۆنەپەرستەکاندان، لەگەڵ ئەوەشدا زەمینەیەکی لەبارە بۆ بڵاوبوونەوەی بۆچوونەکانی سەربەخۆیی و ئازادی.

بەڵام لاوەکان ئەوا لەدەوروبەر و لەژێر کاریگەری کولتووری دەرەبەگایەتی کۆمپرادۆر و داگیرکەری و ئیمپریالیزمدا گەورە دەبن و پەروەردە دەکرێن. لەبەرئەوەی توێژی لاوان توێژێکە کە زوو دووچاری نەخۆشی دەبن و هەروەها ماوەیەکی کورت و خێراش چارەسەر دەکرێن و چاک دەبنەوە، چونکە توێژی لاوان زیندووترین و بەجووڵەترین دینامیکی توێژی کۆمەڵگان، بەواتای ئەوەی ئەو توێژە خاوەنی زەمینەیەکی لەبار و یارمەتیدەرە بۆ گۆڕان و پێشکەوتن.

لەهەموو وڵاتاندا لاوان خاوەن تواناکاری گەورەن و دەرفەتی ئەوەیان هەیە فێری زانیاری و زانست ببن و، بنگە و پێکهاتەی چینایەتیان هەرچیەك بێت ئەوا نوێنەرایەتی توێژێك دەکەن، کە کۆیلایەتی بۆ چینە دەسەڵاتدارەکان لەلای لاوان بەڕادەیەکی زۆر کەم جێگەی خۆی دەکاتەوە. بۆیەش بە توێژە هەرە نزیکەکان دادەنرێت کە توانای نزیکبوونەوەیان هەیە لە ئایدیۆلۆژیای شۆڕشگێڕانە و ئەمەش یەکێکە لە تایبەتمەندیەکانی لاوانی کوردستان، هەر لەبەرئەوەشە جێگایەکی گرنگیان لەنێو بزافی رزگاری نەتەوەییدا گرتووە. لەکاتێکدا کە لە وڵاتانی دیکەدا لاوان دەتوانن کار بکەن و، هۆکاری دیکەی گرێدراو بە لاوانی کوردستانیش ئەوەیە کەناتوانن بۆخۆیان دەرفەت و بواری کارکردن بەدەست بخەن و دەرەبەگایەتی وەکو کۆسپێکی گەورە و بەردێکی رێگر وایە لەبەردەم پێشکەوتنی لاوان.

هەروەها هەموو چینەکان هەوڵ دەدەن کە ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی خۆیان بەسەر لاواندا بسەپێنن و بەگوێرەی بەرژەوەندیەکانیان بەکاریان بهێنن، چونکە هەبوونی دەسەڵات بەسەر لاوان بەواتای هەبوونی دەسەڵات بەسەر کۆمەڵگای دوارۆژ دێت.

جگە لەمەش ئەوا هەر چین و نەتەوەیەك ئەگەر بەگوێرەی ئایدیۆلۆژیای خۆی هەوڵی خوڵقاندنی بزافێکی رۆشنبیری نەدات، ئەوا ناتوانیّ بەرژەوەندیەکانی خۆی بپارێزێ و ئامانجەکانی بێنێتە دی. ئەمەش گرنگی و بایەخی بزافی لاوانی رۆشنبیر دەخاتە روو کە تا چەند گرنگیەکی ژیانییە، بۆیە دەبینین داگیرکەری تورك هەموو ئەو شێوازانەی کە لەتوانایدا هەیە بەکاری دەهێنێت بۆ تواندنەوەی لاوانی کوردستان

لەچوارچێوەی زمان و رۆشنبیری تورکیدا، ئەمەش لەپێناو بەکارهێنانیان لەخزمەتی بەرژەوەندیە داگیرکەریەکان، جگە لەمەش ووردەبۆرژوا و دەرەبەگایەتی کۆمپرادۆر هەموو هێزێکی خۆی دەخاتە گەڕ بۆئەوەی لاوان رووەو بەرژەوەندیە چینایەتیەکانیان ئاراستە بکەن. بەڵام سەبارەت بەگیانی شۆڕشگێڕی لەلایەن لاوانی رۆشنبیرەوە ئەوا گرنگی و بایەخێکی گەورەی هەیە و وەکو هێزێك وان کە دەتوانن رێگای کۆمەڵگا رۆشن بکەنەوە. هەروەها لەناو شۆڕشی رزگاری نەتەوەییدا لاوانی رۆشنبیر بەخاڵی هەنگاو هاوێشتن بۆ گەیشتن بە ئاستی ئەو کادیرانەی کە هەڵدەستن بە ئافراندنی ئایدیۆلۆژیا و سیاسەتی تێکۆشانی شۆڕشگێڕانە کە پشت بە یەکگرتنی نێوان جووتیار و کرێکاران دەبەستێت و لە ماوەیەکی کورتدا لەلایەن دەستەیەکی رۆشنبیرانی شۆڕشگێڕ لەکوردستاندا ئایدیۆلۆژیای شۆڕشگێڕانە گەڵاڵە کراو بە بەرنامەیەکی داڕێژراو لاوان لەسەر بنەمای کادیری رێکخران، تا گەیشتن بەئاستی هێزی سیاسی و ئەمەش بەشێوەیەك بەردەوام دەبێت کە هەموو چین و توێژەکانی گەل بخرێتە نێو ریزەکانی خەبات و تێکۆشان و لەسەر ئەم بنەمایەش لەهەموو بوارەکانی ئایدیۆلۆژی، سیاسی، سەربازی و رۆشنبیریدا خەباتێکی چڕوپڕ و بەرفراوان لەدژی چینە دەسەڵاتدارەکانی ناوخۆ و داگیرکەری تورکیدا پێش دەخرێت.

کێشەی ژن و خێزان

له کاتی باسکردنی ئەم مەسەلەیەدا، مەسەلەی پیاو و خێزانیشم بیردەکەوێتەوە. من ئێستاکە بیر لەوە دەکەمەوە لە کوێوە دەست پێبکەم و ئەو خاڵانەش چین کە دەبێ روون بکرێنەوە؟

من جدییەتی مەسەلەکە دەبینم، وەکو ئەو مرۆڤەی کە لەدۆخێکی ترسناکدا بێ و ئیتر دەبێ چۆن بخرێتە ژووری نەشتەر کارییەوە. جا چۆن دەتوانین هەڵوەستەیەك لەسەر بەشەکانی ئەم مەسەلەیە و بەتایبەت لایەنە خێزانیەکەی بکەین. خۆ ئەگەر لە گۆشە نیگای دەروازیەکەوە بۆ ئەم مەسەلەیە هەڵوەستەیەك بکەین، دیارە یەکەم شت بە خەیاڵی مرۆڤدا دێت ئەوەیە: کە کۆمەڵگا لە ژن و پیاو پێکدێت. ئەمە شتێکی واقیعییە، چونکە ناکرێ باسی کۆمەڵگایەکی بێ ژن و پیاو بکەین. کاتێك ئاماژە بۆ زاراوەی خێزان دەکەین، پێوەندی نێوان ژن و پیاو یا پەیوەندی هاوسەرێتی یان ئەوەی کە ناوی دێنن جووت بوون دەردەکەوێتە روو. ئەمە پێناسەی سادەی زاراوەی خێزانە.

کاتێکیش دەڕوانینە ئەو شێوەیەی کە ئێستا لای ئێمە هەیە، دەبێ بڵێین: خوایە ئەمە چی خێزانێکە چی بەسەردا هاتووە؟ ئەمە چ پیاوێتی و چ نمونەیەکە لە پیاو و ژن و خێزان؟ چۆن دەتوانین لەم بارە رزگار ببین؟ بەڵام بۆ ئەوەی مەسەلەکە ئاڵۆز نەبێ، دەتوانین بڵێین: زاراوەی خێزان خانووش دەگەیەنێ. ئێمە پشتگیریی ئەم گوتەیە دەکەین کە دەگوترێت: باوك و دایك دوو بوونەوەری پیرۆزن، بەڵام پەیدابوونی ئەم دەزگایە لە کاتێکی یەکجار زووەوە لەلای ئێمە دەست پێدەکات. ئەمەش سەرچاوەی گیروگرفتەکانە. ئێمە زێدەڕۆیی ناکەین ئەگەر بڵێین: وەك گەرمی پێوی لێهاتووە، بەرزدەبێتەوە و دادەبەزێ و جێگیر نابێ. ئەگەر بتانەوێ لەئاستی کۆمەڵایەتی و نیشتمانی تێبگەن، ئەوا دەبێ مەسەلەی ژن و پیاو و خێزان و ژنهێنان و پەیوەندیەکان تێبگەن، چونکە ئێمە لە مەسەلەی نیشتمان و کۆمەڵایەتی قووڵ نابینەوە. ئەویش دەگەڕێتەوە بۆ بێ هێزیمان لەڕووی رۆشنبیریەوە. ئێمە پێمان دەکرێت مەسەلەی خێزان بەباشی تێبگەین، چونکە پێوەی گرێداوین. جا بۆئەوەی لە زاراوەی خێزان و نیشتمانپەروەری و ئاستی کۆمەڵایەتی بەلایەنە جیاجیاکانیەوە تێبگەین، دەبێ کردەوەی ئەوانە پەیڕەو بکەین. دەتوانین گەلێك شتی پەیوەست بە نیشتمانپەروەری و بارودۆخی کۆمەڵایەتی بزانین، ئەویش لەڕێگای دەستپێکردنەوە بەخێزان دەبێت. لەبەر ئەم هۆیە بایەخ بەم مەسەلەیە دەدەین. بۆ ئەوە نا هەر کەسە و باسی خۆی بکات یا پەردە لەڕووی خەسڵەتەکانی ژن و پیاو لابدەین یاخود مەسەلەی کۆیلایەتی و ئازادی ژن دەربڕین، بەڵکو بۆئەوەی راستی نیشتمانپەروەری و ئاستی کۆمەڵایەتی و ئەخلاقی و نەریت و

شـەرەف و کەرامـەت و پاڵـەوانی و نزیکبوونـەوەکانی دوژمـن بـاش تێبگـەن و هۆیـەکانی کەوتن و تێکشکان بـزانن.سـەرەتا دەبـێ زاراوەکـانی سـۆز و خۆشەویسـتی روونبکرێنـەوە. دەمەوێ ئەو چەمکانە ریسوا بکەم کە تازە دەرکەوتوون. ئەگەر زۆر وریا نـەبین، هـەموو ئەوانەی کە ئێستا بەدیهێنراون هەرەس دێنن. ویستمان کە سیاسەتی ژنێك یان پیـاوێکی تاڕادەیـەك ئـازاد بخـولقێنین، ئەگـەر رووبـەڕووی ئـەو لادانانـەی کـە لـەم بارەیـەوە سەرهەڵدەدەن خەبات و ململانێیەکی نێوخۆیی چڕوپڕمان نەکردبایـە، ئـەوا مەسـەلەکە دەکەوتە بابەتی نـاموس یـا مەسـەلەی کاڵا و شـێوەیەکی لـەوە ترسناکتریشـەوە. ئەمـەش بـەرەو هەڵدێرمان دەبـات و بەشـێوەیەکی چـڕوپڕیش دەردەکـەوێ. ئـەم بابەتـە کارمـان لێدەکات و دواتر کار لە خەباتیشمان دەکات.

لە کتێبی "شیکردنەوەکانی کانوونی دووەمی 1994"دا بەناوی "با لە کێشەکانمان تێبگەین و خۆمـان بکەینـە هێـزی چارەسـەری" لەسـەر گـەلێك لایـەنی جیاجیـای واتـای نیشتمانپەروەری و ئـەو ئەرکانـەی کـە هانمـان دەدات ئـەنجامی بـدەین هەڵوەسـتەم کـرد. بـەڵام ئـەو مەسـەلەیە لـەو ئاکامانـە قورسـتر خـۆی دەنـوێنێ کـە ئەمڕۆکـە دەردەکـەون، چونکە لەسەر ئەم بابەتە و لەڕووی پەیوەندیەکانی ژن و پیاوەوە وتەیەك هەیە دەڵێت: "ئەوانە هەردوو باش یەکتری دەناسن"، بـەڵام بـەپێی بـاوەڕی مـن بەشـێوەیەکی یـەکجار خـراپ کـار لەیـەکتری دەکـەن. خێزانەکـەم لـە نموونـە کـەم وێنـەکانی ئەمەیـە. مـەڵێن: "تـەنیا خێزانەکـەی تـۆ ئاوایـە و دەتـەوێ لـە بـاردۆخی خێزانـەکانی ئێمەشـدا تـاقی بکەیتەوە". ئەم جنێو و دەمەقرە بەردەوامانەی کە لە خێزانەکەی منـدا (واتـە لـەنێوان باوك و دایکمـدا) روویـان دەدا پاڵیـان پێـوە نـام هـەر بـەزوویی هەسـت بەکاریگـەری ئـەم دەزگایە بکەم. باشترین شت کـە کردیـان ئـەوە بـوو راسـتی خۆیـان بـەڕوونی خسـتە روو. ئەمەش بواری ئەوەی پێدام کە بتوانم بەشێوەیەکی باشتر لە راستینەی ئەم بابەتە نزیك ببمـەوە. بـەڵام خێزانـەکانتان بـەجۆرێکی سـاختە و قەناعـەتێکی زۆرەوە دەژیـن، بۆیـە پێیان خەڵەتان.

ئەگـەر لـە خێزانـەوە دەست پێبکـەین، ئـەوا لەهـەر دەسـتپێکردنێکی دیکـە زیـاتر ئاکامی باشترمان دەداتێ؛ چونکە پەردە لادان لەسەر شێوازی خێزان و خـوو پێـوەگرتن و داب و نەریتی خێزان بۆ رۆشنبیریەکی بێ ئەندازەیی ئەقڵتان دەگەڕێتـەوە. واتـە زانـینی زاراوەکانی هەر یەك لـە بـاوك و دایکـەوە تـا دەگـات منـداڵان و هـاوڕێ و پەیوەندیـەکانی

برادەرایــەتی، ئەمــە بەچــەند ئاکــامێکی زۆر گرنگتــان دەگەیــەنێ، چــونکە هێــزی نزیکبوونـەوەی راست و دروسـت لـەلاتان یـەکجار لاوازە. نزیکایەتیـەکانتان ئێسـتا مـۆری هەڵخەڵەتاندنیان پێوەیـە. باسـی چ شـێوەیەك لـە بـاوك و دایـك بکـەین؟ خـۆ هـەموویان دەستە پارچەن. باسی چ شێوەیەك لـە منـدالانیش بکـەین؟ هـەموویان بـەرەڵان، باسـی چ ژنێك و چ پیاوێکیش بکەین؟ خۆ سەرتاپایان لە دۆخێکی رەشبینی ئاڵۆزدان و گۆشەگیرن و بـەبێ چارەسـەری لـە واقیعـدا دەژیـن. ئەگەرچـی ئـەم دەزگایـە دەبوایـە هێـز بـەم پەیوەندیانـە ببەخشـێ، کەچیبەپێچـەوانە رۆڵـدەگێڕێ. لەبـەر ئـەم هۆیەیـە کـە ئـەم کێشـەیە بایـەخێکی گـەورەی هەیـە و لـە کۆمەڵگاشـدا بـڵاوە و هـەر لەبەرئەمەشـە کـە بەدەزگای سەرەکی ناوی دەبەن و هیچ شتێك جێگای ناگرێتەوە، بـەڵام ئـەو دەزگایـە لای ئێمـە رۆڵێکـی وەهـای بـینی پێچـەوانەی ئـەوە بـوو کـە چاوەڕوان دەکـرا. ئـەوەش خـاڵی کردنـەوەی هێـزی مـرۆڤ بـوو بـەئامرازێك کـە مـرۆڤ لـەژێر کێشـەکانیدا بخنکێـت. دیـارە ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ رۆڵی دوژمن لە نوقمکردنی ئەم دەزگایە.

وەك پێشتر گوتم: نامەوێ ئەو تایبەتمەندیانـە دووپـات بکەمـەوە کـە گـەلێك جـار روونمـان کردنـەوە. بـە پێویسـتی نـابینین سـەبارەت بـە مەسـەلەی ژن و کۆلۆنیـالیزم یـا خێــزان بەدرێــژایی قۆناخــەکانی مێــژوو و بەتایبــەت خێــزان و رژێمــی 12 ئــەیلول هەڵوەستە بکەین، یاخود لە پەیوەندی نێوان ژن و بەشێوە گشتیەکەی و پەیوەندیە ئازاد و هەڵئاوسـاوەکان بتوێژینــەوە. کاتێـك باســی ئــەوەمان کـرد ژن و پیـاو دەتـوانن بـەو شێوەیەی کە ئارەزوویانە و وەك ناچاریەکی سروشـتی بێنـە پـاڵ بزووتنەوەیـەکی ئـازاد، بێگومان پەیوەنـدی نێـوان ژن و پیاومـان بـە پەیوەندیـەکی بنچینەیی دانـا. خـۆ ئەگـەر هەستیار نەبووینایە و مشووری پێویستیمان نەخواردایە، ئەوا چـەندین بـەڵامان بەسـەر خۆماندا دەهێنا، چونکە زۆربـەی پەیوەندیـە باوەکان دەرەنجامی پـەروەردەی دوژمـنن. سـەرباری گێلییـە باوەکـە، ئەگـەر شـێوە راسـتەکە نەسـەپێنین، لەشـکرەکەمان بەتـەواوی پەرتەوازە دەبێ. لـەپێناو بنیاتنـانی نوێدا پێویسـتە تـەڤلیبوونی راسـت ئـەنجام بـدرێ، بەڵام ئەگەر بایەخی بارودۆخەکەمان کەمکردەوە و لـە شـێوازی پـارتی و نـزیکبوونـەوەی هەڤاڵبەنــدی دوورکەوتینــەوە، هــەروەها ئەگــەر لــە بنچــینەکانی هاوشــانی و ئــازادیی راسـتەقینە دوورکەوینـەوە، ئـەوا پەیوەندیـەکانی ژن و پیـاو هـۆی وەهامـان بـۆ دروست

دەکەن کەلەماوەی دوو ڕۆژدا پاکتاو بکرێین، ئەویش بەناوی ئارەزوو و خۆشەویستییەوە. تەنانەت من باسی ئەزموون و سەرنجی خۆم دەکەم و دەڵێم: **مرۆڤ چەندە بە جەرگ بێ، دەبێ ئەوەندەش واقیع بین بێ،** چونکە ناکرێت شۆڕشەکەمان بەرێوەببەین ئەگەر پەردە لەسەر هەموو لایەنەکان لانەدەین، هەر لەنزیکایەتی لە مولکداری و دەرککردن بەوەی کە کێ کەڵك لەم نزیکبوونەوەیە وەردەگرێ و ئایا ئێمەین سوود وەردەگرین یان دوژمن؟ ئایا ئەمە بەلای ئازادی یان کۆیلایەتی دەشکێتەوە؟ ئەگەر نا ئێمە بەدڵنیاییەوە ناتوانین ڕێ لەم بەڵایە بگرین کە ئامانجی سەرنەکەوتنی هەموو هەوڵ و تەقەلاکانمانە.

هەندێك ژن هەن بەشێوەیەکی خەیاڵی دێنە نێو ڕیزەکەنمان. ئەگەر لە بەردەم ئەمەدا ڕانەوەستین و ڕێ و شوێنی بۆ دانەنێین، ئەوا بەبێ سێ و دوو دەبێتە هۆی لەنێوچوونمان، لەڕاستیدا کە من هەر زوو لەم مەسەلانە جیا بوومەوە. ئەمە ناڵێم بۆ ئەوەی ستایشی خۆم بکەم. ئەگەر نەمتوانیبایە هەر لە منداڵیمەوە ئەم پەیوەندییە بەشێوازی گومانکردن شیبکەمەوە، ئەوا لە مێژبوو کۆتایم پێدەهات. ئەگەر بەیەکێکی دیکە خەڵەتابام و بەو داب و نەریتە ڕازی ببوومایە کە باوانم و شێوازی نزیکبوونەوەیان دەیسەپێنن، هەر زوو دواییم بەخۆم دەهێنا. بەڵێ پەیوەندی کۆمەڵایەتی دەبەسترێت، بەڵام چۆن؟ هەستێکی زۆرم هەبوو و هەر لە حەوت ساڵیمدا هەوڵمدا پەرە بەشێوازێکی تازە بدەم. بەڵام مەسەلەکە لەلایەن ئێوەوە هەر بەزوویی چارەسەر کرا، ئەمە جیاوازی نێوانمانە. ئێوە بەئاسانی دڵبەندی یەکدی دەبن و دڵداری دەکەن و ئارەزووتان دەردەبڕن. کەس نازانی ئەو غەریزە گەورانەی کە لەناختاندان لە چ پلەیەکدان. ئەگەر دەرفەتان دەست بکەوێ، مەگەر هەر خوا بزانێ چۆن غەریزەکانتان تێر دەکەن. ئەمە مافی ئێوەیە، ئێوە هەموو ئەوانەتان لەلا هەیە و بەوە تاوانبارتان ناکەم چونکە شتێکی یەکجار سروشتییە. غەریزەی سێکسی زۆر سروشتییە و، ئارەزووەکانی ژن و پیاویش ئارەزووی یەکجار سروشتین. لەبەر ئەوە ڕەخنەتان لێ ناگرین کە ئەم خەسڵەتانە لە کەسایەتیتاندا هەن. ئەمە ئەو واتایە ناگەیەنێ کە ئێمە نکوڵی لە سروشت دەکەین. ئەمە هیچ پەیوەندیەکی بە واقیعەوە نییە. بەڵام مەسەلەکە تەواو پێچەوانەی ئەوەیە. هەمووتان دەزانن بەناوی غەریزە و ئەشقەوە چی بەسەر گەلەکەمان هاتووە. ئەوە چۆن و لەکوێوە هات؟ کێشەکە ئەوەیە کە ئێمە چۆن هەڵدەخەڵەتێین و کەسانی دیکە بەناوی پەیوەندی و نکوڵیکردن لە یەکتری بەدرۆ و کۆیلایەتی نێو ئەم پەیوەندیانە

دەخەڵەتێنین؟ ئێمە گرێکەمان کردەوە. ئەمە لەکوێوە و چۆن دەردەکەوێ؟ داخۆ ئێمە ئەم واقیعەمان خوڵقاندووە؟ نەخێر، ئەوە دوژمنە کە سەدان ساڵە گەمەتان پێدەکات و برینەکەی وایلێکردووە و ئەستەمە ساڕێژ ببێت. بەڵام ئێمە بەدەرزی ئاژنێك تەقاندمانەوە تا هەست بەو واقیعە بکەن کە گیرۆدەی بوون. بەبێ پاساودان نەمانگوتووە: "**ئەم پەیوەندیانە پەیوەندی نۆکەری بابەتین**". چونکە ئەگەر رێگا لەبەردەم ئەم نۆکەرییە بابەتیە ئاوەڵا بکەین، ئەوا بزووتنەوە رزگارییە نیشتمانی و پارتیەکەمان پێکەوە هەرەس دێنێ. دیارە پێویستە مل بۆ یەکتری درێژ نەکەین و بەئاسانی نەبین بە کۆیلەی یەکتری. دەبێ رووبەڕی هەموو شێوە کۆیلایەتیەك ببینەوە و نەکەوینە نێو هەڵەی گەورە و بەوەی کە بکەوینە داوی چەند بارێکی غەریزەیی هەرزان بەها و پڕ سۆز یا ئەشقێکی هەرزانەوە. پێویستە خۆمان هەڵنەخەڵەتێنین بەوەی کە جێبەجێکردنی ئەم حاڵەتانە شتێکی راستە و دەستبەرداربوونی بۆ نییە. پێویستە هەموو حاڵەتێکی ئەشق و ئارەزوو، ئەگەر لەنێو ئەم چوارچێوەیەدا بن، نەهێڵین و دڵنیا بین لەخۆمان کە دەبێ لەسەر بنچینەیەکی دروست پەرە بەم لایەنانە بدەین با زۆریشمان پێ بچێ و چیمان هەیە لەم رێیەدا بیبەخشین

نازانم ئایا دەتوانین دەرببەین یا دان بەخودابگرین؟ ئەم کێشەیە تەواو هاوشێوەی هەڵوێستمانە بەرامبەر بە دوژمن. ئەگەر هەر بێ هێزییەك لەم مەسەلەیەدا دەرکەوت، ئەوا دەبێ بەرامبەر بەوە پەرە بە بەرخودان بدەین. ئێوە زیندە بەچاڵ کراون و بەناوی ئەشق و سۆزەوە هەرەستان پێهێنرا. چی لەوە تێگەیشتن؟ دەڵێن: ناتوانین بەبێ ژن یا پیاو بژین، ئێمە لەم بارەیەوە ئاماژەمان بۆ دوو پرسیار کرد، ئەو قسەیە راست نییە کە ژیان بەبێ ژن یا مێرد نابێ، ئێمە هەر لەزووەوە مەسەلەکەمان روون کردۆتەوە، پیاو ئامادەیە لە پێناوی ژندا و بەناوی شەرەفەوە هەموو شێوەیەکی بێ شەرەفی لێ بوەشێتەوە. بەچاوی خۆم ئەوەم دیوە، تەنانەت ئامادەیە لە پێناوی ژنێکدا نیشتمان و سامان و موڵکی خۆی بفرۆشێ. ژنیش بۆ پەیوەندیەکی ناقۆڵا خۆی بە پیاو دەبەخشێ و خۆی هەڵدەخەڵەتێنێ. ئێمە ئەوەمان بینی، بەڵام لێی دوور کەوتینەوە، ئەمە هەڵوێستێکی جوان بوو، من لێتان دەپرسم: ئێوە تا چ رادەیەك بیرتان لەم بابەتە کردۆتەوە؟ ئەمە پرسیارێکی لەجێی خۆیدایە، دەمەوێ پێتان بڵێم من مرۆڤێکم حەز

به ووردبوونەوە دەکەم و ئەزموونیش لە ژیانی خۆم وەردەگرم. واتە دەمەوێ بزانم ئەم پەیوەندیانە چ بە مرۆڤ دەدەن و چی لێ زەوت دەکەن؟ هەتا دایکیشم پێی دەگوتم: **"ئەی من دایکت نیم، کەواتە ماڤ خۆمە کە چۆن بمەوێ وەها هەڵسوکەوتت لەگەڵدا دەکەم"**. لە منداڵیەوە بیرم لەهۆی ئەو داواکاریە دەکردەوە، تا ئێستاش لەبیرمە مریشکێك هەبوو جووجەڵەکانی لەگەڵیدا بوون و لەژێر باڵیدا دەڕۆیشتن. بەدایکم گوت:**"پەیوەندی من بەتۆوە وەکو ئەو پەیوندیەیە کە مریشکەکە بە جووجکەکانیەوە دەبەستێتەوە"**. لێکچواندنێکی ناقۆڵایە، بەڵام من دەرمبڕی، پاشتر ئەنجامێکی راستەقینە و واقیعیمان لێوەرگرت و، ئەمەش ئەوەبوو کە خێزانەکە خاوەنی هیچ پلان و هۆشیاری و بەرپرسیاریەك نەبوو. هەندێك رووداوی ژن هێنانیشم لە دەوروپشتی خۆمدا دی. هەندێکیان خەڵکی ناوچەی "چقور ئۆڤا" بوون و بە درێژایی ساڵ بۆ دابینکردنی پارەی شیربایی کاریان دەکرد، لەخۆم دەپرسی: ئەوە چییە روو دەدات؟ هەندێك کەس دەڵێن: کچەکەمان لە فلان جێوە برد و فلان کەس هات و ئەو برە شیربابییەی پێداین. مەسەلەی خوشکەکانیشم دی کە چۆن دەهاتن دەیانبردن، ئایا دەتوانین بڵێین ئەوانە چەند مەسەلەیەکی نائاساییین؟ سەرەتا بەم پرسیارانە دەستمان پێکرد. پاشان رووداوەکە گەورە بوو. رووداوێك هەیە خۆم تێیدا ژیام. لە کتێبی ***"داستانی ژیانەوە"***دا ئەم رووداوەم بۆ روون کردنەوە، سەرباری ئەوەی کە گەلێك کەس دەڵێن: "پەیوەندی جۆرێکە لە خوو پێوەگرتن و ئەرکێکی ئاسایە" بەڵام وێڕای دووری پەیوەندیەکانمان لەوەوە و تا رادەیەکی زۆر پشت ئەستووربوونی پەیوەندیەکانمان بە چەند بنەمایەکی سیاسیەوە، ئەگەر هەر لە سەرەتای دروستبوونی PKKوە بەشێوازێکی راست نزیکی پەیوەندی کردن بە ژنەوە نەبووینایە، ئەوا بەرێگای سەرتێداچووندا دەڕۆیشتین و پێ بەپێ دەبووین بەنۆکەری دوژمن. جێی بایەخ نییە کە ئەو کەسەی وا بەرەنگارمان دەبێتەوە نۆکەرێکی راستەوخۆی دوژمنە یان نا، ئەگەر دژی ئەم شێوازەی کە بەسەر واقیعدا سەپێنراوە رانەوەستابایین، هێندە بەس بوو بمانبەزێنن. تا ئێستاکە بیردەکەمەوە ئاخۆ دەکرێت کەسێك پەیدابێ کە بەشێوازی ئێمە درێژە بەژیان بدات؟ ئەمە دەڵێم تابزانین ئەم مەسەلەیە تا چ رادەیەك ئاڵۆزە، چونکە جیاوازی لەنێوان نۆکەری بابەتی و خۆییدا نییە. ئەمە دەڵێم بۆ ئەوانەی هەندێکیان هەندێکی دیکەیان دەخەن و هەندێکیان دەخرێنە نێو دۆخێکی وەها کە شایەنی باسکردن نییە. یان بڕوانینە ئەوانەی کە دێنە

نێو ڕێزەکانمان بەشێکی هەرە زۆریان کەوتوونەتە نێو داوی ئەم پەیوەندیەوە. پەردەمان لەڕووی نموونەی وەها هەڵماڵیوە، هەیانە لەبەر ئەم هۆیە بۆ ماوەی چوار ساڵ نزیکی ڕێکخستن نەبۆتەوە و دەڵێت: "من پەیوەندی و خۆشەویستێکم هەبوو، ئێستاکە لێم دوورە، پەیوەندیمان پەرە پێنەدا کە حەزمان پێدەکرد، لەبەر ئەم هۆیەش منیش لە ڕێکخستن بێزار بووم و بەپارتیبوونم بەرجەستە نەکرد". ئێمە قووڵ بووینەوە و بینیمان جێبەجێ نەکردنی بەپارتیبوون و مەسەلەی چوونە نێو ریکخستن بەڕێژەی 99٪ پابەندی ئەم هۆکارەیە. ئەوانە نەبوونەتە سووپا چونکە دان بەگرفتەکانیاندا نانێن و چارەسەریان ناکەن. ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ زیادبوونی باری سەرشانیان و دواتر گیرۆدەبوونیان بە تەنگ و چەڵەمەوە و، ئیستاکەش ئەمانە دەردەکەون، چونکە شیکردنەوەکانی ئەم دواییە تاڕادەیەك ئێمەی خستە نێو جموجۆڵەوە.

دەڵێن پەیوەندی پابەندبوونی کوێرانە هەر لەیەکەم نیگاوە بێ ئاگایان پەیدابوون و ئاوابوون بەخۆشەویستی یەکدی، ئەمە شتێکی سەیرە! یەکەم نیگا چیی تێدایە؟ بەسەرهاتەکە لەوەدایە کە باوەڕیان پێ هەیە. بەیەکەوە گرێدان شتێکی شێلگیرە. ئێوە دەزانن ئێمەش بەیەکەوە گرێدانمان هەیە، بەڵام شێلگیر و ترسناکن. ئا لێرەوە لەمەودای هەڵخەڵەتاندن و نەبوونی واقیعبینی تێدەگەین. من تا ئەو رادەیە بەهێزم کە ناکرێت بەئاسانی بکەومە تۆڕی گەمەوە، هەمووتان ناتوانن هەمان ئاستتان هەبێ، بۆیە لە هەندێك بارودۆخدا مەسەلەی وەها دەردەکەون کە بەشێوەیەکی خراپتر لە دوژمن کاریگەری لە ڕێکخستن و سوپامان دەکەن. ئاخۆ ئەم مەسەلەیە لەخودی خۆیدا چ چەمکێکی هەڵگرتووە؟ لە سەرەتادا ئێمەش شێلگیرانە هەڵوەستەمان لەسەر ئەم مەسەلەیە نەکرد و گوتمان دەرگا کراوەیە بۆ ژن و پیاو بێنە نێو ڕێزەکانمان، پاشان ئەگەر بەهۆشیاری و وردەکاری لەسەر ئەو مەسەلەیە ڕانەوەستاینایە، ئەوا خراپیەکی وەهای لێدەکەوتەوە کە شەڕی بەرەو نابوودی و بەزین دەبرد.

جەربەزەیی و قوربانیدان، لە خەسڵەتەکانی کەسایەتی شۆڕشگێڕن، ئەگەر پێویست بکات یان ناچاربوو دەبێ ئەو بەڵێنانەی خۆی نەهێڵێ کە بەرەو گێلی و ناپاکی دەبەن. دەبێ پەیوەندی سۆزداری و ئاشقی خۆی نەهێڵێ. تەنانەت ئەگەر پێویستی کرد دەبێ ژنەکەی یان مێردەکەی خۆی تەڵاق بدات، یان وازی لێ بێنێ. ئەگەر ئەو کەسەی

ئەم هێزە لەخۆیدا بەرجەستە نەکات، ئەوا ناتوانێ خۆی بکات بە شۆڕشگێڕێکی کارا. ئەمە شتێکی روون و ئاشکرایە و لەسەر خودی خۆشمدا جێبەجێی دەکەم.

سەرباری هەموو رەخنەگرتنێك پەیوەندیم بە خێزانەوە هەبوو، بەلاَم بەشێوە راستەکەی، ئێمە ئێستا مشتومڕ لەسەر مەودای پەیوەستبوونی مرۆڤ بە گوند و شار و نیشتمانەوە ناکەین، سەرباری رەخنەگرتمان ئێمەش پەیوەندی بنیاد دەنێین، بەلاَم چۆن و کەی و بە چ شێوەیەك؟ ئەوە خاڵێکی گرنگە و تائێستا بەچڕوپڕی پێوەی سەرقاڵم. ئێمە ئەشق و سۆزمان گوت، بەلاَم سەیرمان کرد ئێمەش لەگاریگەری دوژمن زیاتر لەئەنجامی ئەم ئەشقەوە خۆمان دەخەینە رەوشێکی یەکجار خراپەوە. بۆیە ئەم پرسیارەمان کرد کە چۆن پەرە بەم پەیوەندیە بدەین؟ هەندێك هەڵسەنگاندنمان لەو بارەیەوە کرد، ئەوە شتێکی ئاشکرایە کە تۆ ئەگەر ئەشقێکی مەزنت هەبێ ئەوا ئەم ئەشقە پێویستی بە نیشتمانێکە. ئەی بۆچی کار بۆ خولقاندنی گەلێکی ئازاد دەکەین؟ چونکە جەندرمە لەهەر کاتێکدا بیەوێ دەتوانێ ژنەکەت یا مێردەکەت زەوت بکات، ئەوسا دەتوانی چی بکەیت؟ ئێوە رۆژانە بەم پێیە رووبەڕوویان دەبنەوە، جنێو بەدایك و خوشك و براکانتان دەدەن، ئایا ئیتر چ مانایەکی ئەو پەیوەندیانە دەمێنێ؟ وێڕای ئەوەش ئێوە پارەتان نییە؟ کەواتە چۆن دەستان لەو کچ و کوڕانە گیردەبێ کە حەزیان لێدەکەن، خۆ بۆ یەك پەیوەندی بەستن پێویستیتان بە 300، 500 ملیۆن لیرەی تورکی دەبێ، ئەم برە پارەیەتان لەکوێ بوو؟ لەبەر ئەمە مەحاڵە لەو هەلومەرجەدا کە دوژمن خولقاندوویەتی بتوانن پەیوەندی دابمەزرێنن و پەرەی پێبدەن و ناکرێ چارەی کێشەکەش لەو چوارچێوەیەدا بکەن، کە رژێمی دەوڵەت دایناوە. ئەگەر پێشتر جۆرە پەیوەندی و سۆزێکی هەرزانتان هەبووبێ، ئەوا پێویستە شێلگیرانە دەستبەرداریان ببن. ئەم خاڵە پەیوەستە بەپاڵەوانێتیەوە، ئێمە لەرێگای شیکردنەوەکانمانەوە چارەسەریمان بۆ بارودۆخی خێزان و ژن و پیاو دانا و لەم راستەڕێیەدا چەند هەنگاوێکمان هاوێشت تاوەکو هەندێك وەلاَم بدەینەوە.

پێویستە هەوڵ بدەین زیاتر پەرە بە تێگەیشتنی هەندێ نموونە بدەین، چونکە خەریکە کێشەکە زیاتر قورس دەبێ، مەسەلەکە هەر بەچارەسەری دانانەوە ناوەستێ، بەڵکو پێویستە بەکردەوە بایەخ بەوەلاَمی تەواویان بدرێ. پەیوەندیە کۆنەکانتان رووخاند ئەمە شتێکی جوانە، بەلاَم پێویستی بە دامەرزاندنی شتی تازە هەیە. ئەمە ئەو

خاڵەیە کە دەبێ بایەخی پێبدەین. واتە دەبێ شێوەی خێزان چۆن بێ؟ دەبێ پەیوەندی ژن و پیاو و پەیوەندی خۆشەویستی و سۆز چۆن بن؟

واتە چۆن دەبێ پەرە بە پەیوەندی ژیان بدەین؟ ئێمە ئەو ناونیشانەمان بۆ دانا "***دەبێ چۆن بژین***؟" گرنگ نییە لەڕابردوودا چیت کردووە، گرنگ ئەوەیە کە دەرخستنە روو و زانینی ئەو هەڵانە و ڕێگای چارەسەرکردنیان و کارکردنە بۆ ئەوەی چۆن شتی تازە بونیاد بنێین و پەرەی پێبدەین. ئەمە لە ڕێگای روونکردنەوەیەکی فراوان و پەرەپێدانی گفتوگۆیەکی ئازادەوە، بەبێ لادان و دووفاقی و ساختەکاری و خەڵەتاندن دەکرێ. دەبێ دژ بە نیشتمانپەروەری و شەڕی ئازادی و هێزی پێشڕەو نەبێت. بەو ڕێگەیە دەتوانین بۆ پشتگیری کردن ئەو زاراوانە روون بکەینەوە و بزانین ئەو شتە چییە کە پێمان دەکرێت بە پشتگیریکردن و خوڵقاندن و پەرەپێدانی پەیوەندی نێوانیان پەرەی پێبدەین. واتا ڕادەی پێویستیمان بەو پەیوەندیانە و هێزی دەربڕینمان بۆیان و چۆنایەتی شێوەی پەیوەندی دامەزراوی نێوان ژن و پیاو و چۆنایەتی ڕاکێشانی ژن بۆ پەیوەندی هەیە. دەزانین ئەوە کێشانەوەیە بۆ بونیادنانی سوپای ژن و بونیادنانی پەیوەندی ئازاد و هاوشان لەئاستی لیژنەکاندا، بەڵام ئێمە هێشتاکە لەسەرەتای ڕێگەداین و گەلێك کاروبار هەن پێویستە جێبەجێ بکرێن، کە بۆ قووڵکردنەوەی شێوازی چارەسەرکردن ئەو ئەرکەی کە دەکەوێتە ئەستۆتان ئەوەیە کە خۆتان لەو کۆت و بەندە باسکراوانە ڕزگار بکەن، چونکە سۆز و ئەشق و ژنهێنان زنجیریان هەیە، کە ئەمە دەڵێم مەبەستم مانا پەتیەکەیان نییە، بەڵکو مەبەستم دابڕانتانە لە شێوە چەوتەکانی و ڕاکێشانتانە بۆ شێوە ڕاستەکەی.

بۆ نموونە: ئەگەر ژنتان هێنابێ یان ئاشق بن دەبێ لەشێوە چەوتەکانی دوور بکەونەوە. هەوڵی بونیادنانی تازە بدەن لە ڕۆح و هزرتاندا، چونکە سووربوون لەسەر هەڵە، بەواتای ژیان لە واقیعێکی کۆیلایەتی سەقامگیردا دێت و ئەمەش دەبێتە هۆی مردنتان. پێشتر باسی ئەوەم بۆ کردن کە هەندێك کادیرمان هەن نزیکەی چوار تا پێنج ساڵ لە خەباتدا ماونەتەوە، بەڵام هێشتا سوورن لەسەر پەیوەندیەکی سادە و ئارەزوویەکی بچووك، هەموو لە یاساکانی سوپا و ڕێکخستن و شەڕ پێشێل دەکەن. لەبەر ئەمە دەڵێین ئەمانە لەناختاندا تێك بشکێنن. ئەگەر ناتوانن دان بەڕاستیدا بنێن،

بەلایەنی کەمەوە لەناختاندا تێکیان بشکێنن. ئەگەر دەشتوانن دەبێ وابکەن کە من کردم، ئەوەتا کەموکوڕیەکانی خۆم دەخەمە بەردەم هەمووتان و تێدەکۆشم تا ئەو کەموکوڕیانە نەهێڵن، پێم وایە ئەمە شێوازە راستەکەیەتی. بۆچی هەندێ شت بشارینەوە. من تەواو لەو بڕوایەدام کە ئێمە باشترین شێواز پەیڕەو دەکەین، بە باوەڕی من خراپترین شت لەم بارەیەوە پەردەپۆش کردن و شاردنەوەیە و لەهەموو ئەوانەش گرنگتر ئەنجامدانی ئەو هەڵانەیە بەرێگەیەك بۆ هەڵاتن لە رێکخستن، ئەمە پابەندبوونە بەچەند پەیوەندیەکی کۆنەپەرستانە و رەتکردنەوەی رێکخستنە، دوو نموونەی کەسایەتی هەن: کەسایەتی ساختە و کەسایەتی پیشەدار کە کەسایەتیەکە یاساکانی رێکخستن پەیڕەو دەکات، بەڵام ترسناکترین شێوەی کەسایەتی ئەو کەسایەتیەیە کە لەنێوان ئەو دوو کەسایەتیەدا دەژی، واتا لەسەر رێبازی میانڕەوییانەدایە، کە کەسایەتیەکە پێیەکی لەناو رێکخستن و ئەوی دیکەی لە دەرەوەدایە. هەرچی کەسایەتی رێکخراوەییە خۆی لەنێو رێکخستندا دەتوێنێتەوە، ئەم شێوە کەسایەتیە ئەگەر پەیوەندیەکی تایبەت و کۆمەڵایەتی ببەستێ، راست دەدەرچێ، پێچەوانەی ئەمە دەبێتە هۆی دووفاقی (الازدواجیة) و بەرپەرچدانەوە و هەموو چەشنە خاڵیکردنەوەیەکی یەکتر، کەموکوڕی لەوەدا نییە بڵێی: "لە رابردوودا وام کرد و خۆم هەڵخەڵەتاند"، بەڵکو پێم وایە دەبێ هەوڵبدەین پەیوەندی ئازاد و یەکجار مەزن لەم بارەیەوە بخولقێنین. کەس مافی ئەوەی نییە بڵێت: "من ئاشقم و حەز و ئەشقەکەم تا ئەو رادەیەیە"، بە پێچەوانەوە دەبێ پەرە بە وتووێژ بدەین، ئایا بەهای ئەشقی تۆ چییە و بەرەو کوێت دەبات و ئەو ئەشقەی کە تۆ باسی دەکەی چی تێدایە؟ رادەی ئەو زیانە دەزانن کە لەئەنجامی کاردانەوە لەپێناو ژنێك یا پیاوێکدا لێمانکەوت؟ ئەوە خاڵێکی گرنگە پێویستە پەردە لەسەر خراپیەکانی دەرەنجامی ئەو پەیوەندیە لابدەین، بۆ نموونە: جاروبار بیردەکەمەوە ئەگەر راستگۆ نەبوومایە و خۆم بکردایە بەدیلی هەندێك غەریزەی پیاوانە یا ئەگەر بە ژنێك هەڵخەڵەتابام، ئەوا گەورەترین بەڵام بەدەستی خۆم بۆ رێکخستن دروست دەکرد، بەڵام شێوازەکەی خۆمم پەیڕەو کرد و سەرەنجام دەبینین باشە. نابێ بڵێین: ئایا ئەمە بۆ پیاو دەشێت؟ بەتێڕوانینی من بۆ پیاو ناشێت، بۆ ژنیش هەر وایە.

دوو هەڵوێست هەن دووفاقی و خەڵەتاندنیان تێدایە. هەندێك لەناوچوون و بەناوی خۆشەویستیەوە هەموو شتێکی دوور لە خۆشەویستیان کرد و بەناوی غەریزەوە هەموو جۆرە تێك شکاندنێکیان پەیڕەو کرد. ئەمە هەرەسهێنانی لێدەکەوێتەوە. بەڵام نزیکبوونەوەی من لەپێناو ئازادیدایە. بۆچی کەسایەتی خۆم بەپەیوەندیەکی کۆن و بەناوی نەریتی میللیەوە پێوانە بکەم، ئایا بۆمن دەشێت؟ بۆچی مل بۆ ژیان درێژ بکەم؟ ئەگەر بووم بەخاوەنی ژنێك و کچێك، لە بێشەرمی و کۆیلایەتی بەولاوە گوزارشت لە هیچ شتێکی دیکە ناکات، چونکە هەڵکشان لە مەسەلەی ئازادیدا واتە هەڵکشان لەجوانیدا، ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو هەوڵەی کە دراوە. هەوڵی جوانی دەبێتە هۆی گەشەپێدانی هێڵی جوانی. ئەم پەیوەندیە بێدادانە خزمەتی پاشڤەڕۆیی دەکەن. بۆچی مل بۆ پەیوەندی خەڵەتاندنی نێوانیان درێژ بکەین؟ بەڵام ئێمە ڕێ بەو پەیوەندیانە دەدەین کە دەبنە هۆی ڕۆشنکردنەوە و پشت بە قەوارە و ئیرادەیەکی ئازاد دەبەستن و لەهەمانکاتدا ئەم پەیوەندیە پشت ئەستووربێ بە هەوڵ و خەبات. ئەمە ئەوە ناگەیەنێ کە من دەڵێم دڵداری مەکەن. ئەمە لە شیکردنەوەکانی دوایمدا دەرکەوت. گوتم بە ئەشق و بەپێی ئەشقی مەزن بناخەی پەیوەستبوون پەیدا دەبێ. ئەوانەی بەم شێوەیە دڵداری دەکەن، واتە بەئەشقی مەزنی نیشتمانپەروەری و ڕەنگدانەوەی لەشەڕدا، من ئەمە پەسند دەکەم. بەتێڕوانینی من ئەمە شێوازە ڕاستەکەیەتی کە شەرەف و کەرامەت دەگەیەنێ.

ئەگەر بەڕاستی ئەشق و هەوڵدانتان هەیە، ئەو کاتە دەبێ دژی دوژمنەکەتان بەکاری بهێنن و دەبێ ئیرادەی خۆتان بەو پێیە توندوتۆڵ بکەن. ئەگەر منداڵتان خۆشدەوێ، بیر لەو ڕووداوانە بکەنەوە کە بەسەر ملیۆنان منداڵدا دێن. پێویستە هەموویانتان خۆش بوێ. بەمەش دەبنە خاوەنی دڵی گەورە و واتان لێدەکات بەرێکخستنەوە بلکێن. هەروەها ئەگەر دایك و باوکتان خۆشدەوێ، بیر لە دایك و باوکە جگەر سووتاوەکان بکەنەوە. ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە خوڵقاندنی کەسانێکی لێدەکەوێتەوە کە زەمینەیەکی فراوانی کردەوەیان هەیە. دواتر ئەمە شێوە ڕاستەکەیەتی، شێوەی دووەم یەکجار ترسناکە. ئێوە لە سایەی کاریگەریەکی زیاتردا دەژین. تەنانەت کاتێك دەرەتانی ئەوەتان نابێ پەیوەندی بەپێی میزاج و ئارەزووتان

بونیاد بنێن، هەڵوێستێکی نارەزاییانە نیشاندەدەن. هەتا کۆنترین هەڤاڵانم بەدەست ئەم هەڵوێستەوە دەناڵێنن و هەندێکی دیکەیان تەواو نکۆڵی لە مەسەلەکە دەکەن و وەکو پەیوەندیەکی شیاو دەڕواننە ئەو پەیوەندیانە، وەکو بڵێی خۆ لەم پەیوەندی بەستنە لادەدەن.

من دژ بەم هەڵوێستەم چونکە دژی سروشتە و شتێکی راست نییە و بۆیە ئێمە بە توونـدی دەگەوینـە پەرەپێـدانی پەیوەنـدی نێـوان ژن و پیـاو. ئـەوەتا دەڵـێین: "دیـارە شـتێکی گرانـە، چـونکە ئێـوە کۆیلـەن و شـەڕی کۆیلایـەتی دەکـەن". لەبـەر ئـەوە ئـەم ململانێیــە بەوپــەڕی قورســی درێــژە دەکێشــێ. ئێمــە دژی هــەردوو هەڵوێســتەکەین. هەڵوێستێکیان بـە حساب شـەڕ دەکات، کەچـی هەڵدێت. هەڵوێستەکەی دی ژیانـە وەك رەبەن و قەشە. بێگومان ئەوە هەڵبژاردنێکی تاکەکەسییە و ئێمـە دەستی تێوەرنـادەین. بەڵام نـاڵێین شـێوەیەکی راست و درووستیشـە. لەلایـەکی دیکـەوە لاوەکان دەردەکـەون و دەڵێن: "ئێمە بەبێ ژن ناژین، یان بێ پیاو ناژین".

بەرهەڵسـتی ئەوانــەم کـرد و پــێم گـوتن: ئــەوەی کـە نــەتوانێ دەسـت بەســەر غەریزەکانــدا بگــرێ، نــاتوانێ مــەزنی بــەدی بهــێنێ. واتــە پێویســتە ئــەم شــێوە بەرچاوخراوانە لەکێشـەکەدا هەڵبسـەنگێنین، چـونکە بـەبێ نرخانـدنی ئەوانـە نـاتوانین هیچ بکەین. کۆیلایەتی هەر لەمنداڵییەوە تا مردن دەست بەسەر مرۆڤی ئێمـەدا دەگرێ. واتـە گـەورەترین کـۆنترا پێـی نـاکرێ دەرەنجـامی ئـەم پەیوەندیانـە رابپـەڕێنێ. بـەبێ تێپەڕاندنی ئەمەش ناتوانین بە ئـازادی بگـەین. کاتێـك دەڵـێین بۆچـی نـابن بـە کـادیری ئازاد؟ بەمە رادەی گرێدانتان بە نیشتمانپەروەریەوە دەردەبڕم.

ئەمە بابەتێکی قوورسە، بۆیە پێویستی بە هەوڵدان و شەڕکردن لەپێناویدا هەیە. لە پاشەڕۆژدا ئەم بابەتەتان لەگەڵدا باس دەکەین. من چۆنێتی تێگەیشتن لەم مەسەلەیە روون دەکەمەوە و درێژەی پێیدەدەم. سەرباری پەرەدان بە مشتومڕ کردن لـەم بارەیـەوە بـۆ گەیشـتن بـە شـێوازە راسـتەکان کـە دەتانباتـە سـەر چارەسـەرکردن. لـەوەش گـرنگتر دۆزینـەوەی ئامرازەکـانی چارەسـەر کردنـە و پەرەدانـە بـە پرسـیارکردن لەسـەر راسـتی نزیکبوونەوەی نێو گەریلا یا لە بوارەکانی ژیاندا بەگشتی و دەبێ ئامرازەکانی رێکخستن چۆن بن؟ لەهەمان کاتـدا ئـەم پەیوەندیانـە پەیوەنـدی دۆسـتانەن و دەبنـە رێگایـەك بـۆ گەیشتنمان بە ئامانجەکانمان. هەموو هەوڵێك بۆ روونکردنەوەی ئەم خاڵە دەدەین. ئێمە

هەندێك شیكردنەوەمان ئەنجامداوە و پشتگیری هەندێك نموونەی كەم وێنـە دەكـەین تـا بەجەرگانـە چـەمكەكانتان دەربـبڕن بـە شـێوازێكی وەهـا كـە ئـەنجامی هـەبێ. پێویسـتە بڕواتـان بـەخۆتان هـەبێ. وەك چـۆن رووخانـدن هـەموو شـتێك ناگەیـەنێ، دەبـێ بـە بنیادنانێكی هەرزانیش رازی نەبین؟ ئەو ژیانـەی كـە بـە ململانێیـەكی بـەردەوام بونیـاد دەنرێت، ئەو ژیانەیە كە ناڕووخانرێت و یەكجار بەهادارە.

پێویستە بەشێوەیەكی زانستیانەتر لەم وانەیە نزیـك ببینـەوە و وانـە بڵێینـەوە و پەرەی پێبدەین بەشێوازێك كە وەڵامـی پێداویسـتیەكانی پارتیمـان بداتـەوە، مەشـقكردن شـتێكی زۆر گرنگـە. بنچـینە درووسـتەكانی شـەڕ و سـەقامگیركردنی لـەڕێگای مەشـق كردنەوە دادەنرێن. ئێمە ئێستا تێدەكۆشین بۆئەوەی ئەوەتان بۆ ساز بدەین. مـن هـەموو هەوڵێك دەدەم تا وانەكان وەربگرن، ئەوەش هەر بۆ ئێوەن، من گـرەو لەسـەر سـەركەوتن دەكـەم، هـەر بـۆ ئـەوەنا كـە كەموكوڕیـەكانتان نـەهێڵێم، بـەڵكو بـۆ ئـەوەش كـە ئـەو كەموكوڕیانــە بنــەبڕ بكــەم كــە لــە گۆڕەپــانی خــەباتی حزبایەتیــدا رەنگدەدەنــەوە. بەپێچـەوانەی ئـەوەوە، ئـەو شـەڕە كـە دوژمـن دەیكـات سـەركوتتان دەكـات. بـەڵام ئـەم مەشقەی ئێمە بۆ ژێرخستنی دوژمن بەسە و ئاسـتی مەشـق پێكـردنیش بـۆ سـەركەوتنی كادیران لەشەڕدا بەسە، كـەمێك بـیر بكەنـەوە، ئەگـەر دەسكەوتەكان یـەك لـەدوای یـەك بەدی نەهێنرێن. بێ سێ و دوو فرمان تێدەخرێت، هەندێك بەها بـەكاربهێنن. بـەڵام بـۆ ئەوەی ئەركەكانمان راپەڕێنین و لە چوارچێوەی ژیاندا جێبەجێبكرێت. پێویستە هەموو هێزتـان لـە پێنـاو بەرپرسـی خستنە ئەسـتۆدا دەرخەنـە روو و خۆبكـەن بـە سـەركردە، ئەركی سەرشانی هەر ئەندامێكی PKK دەست كردنێتی بە خۆشیكردنەوە و تێگەیشتن لە حزبایەتی و نزیك بوونەوە لەڕاستی مەشقكردن. دەبێ بایەخی مەشقكردن ببیـنین و سووربین لەسەر هەڵسوڕاندنی، چونكە تۆ ناتوانی شـەڕی دوژمـن بكـەی كاتێـك كەسـێكی مەشـق پێنـەكراو لـە پەناتـدا بـێ، لـەم گۆشـەنیگایەوە دەبـێ مەشـق بـەخۆمان بكـەین و ئەركەكانی خۆمـان بەرامبـەر بـەپارتی بـزانین، ئەوسـا لـەوە حـاڵی دەبـن كـە چیتان لـێ داوادەكرێت، بۆ جێبەجێكردنی شێوازی راست و دورست لە گشت شوێن و كاتێكدا. دەبـێ ئـەم شـتە بەرجەسـتە بكـەن و هـەر بـەم پێیـە تـا سـەر وەریبگـرن و سـەركەوتن لـە ئەركەكاندا ئەنجامگیر بكەن.

کێشەی ماف و ئازادی ژن

بێگومان ئێمەش لەم رووەوە لەنێو گێروگرفتی گەورەدا دەژین. لەوانەیە هەندێك کەس بڵێن بێهودەیە، یاخود لەدەستدانی کاتە. باسکردن لەکێشەیەکی وەها و دانانی لە سەرەوەی کێشەکاندا، یاخود کەم دابنرێن لەبەشێکی جیانەبۆوە لە کێشەی رزگاریخوازی واقیعی گەلێك کە دووچاری جۆرەها هەڕەشەی دڕندانە بووە و رووبەڕووی داگیرکەرییەك بوونەتەوە کە هیچ سنورێك ناناسێت و لە بەدیهێنانی پێشکەوتنە رۆشنبیری و سیاسیەکان دوور ماوەتەوە. لە کاتێکدا کە ئەم کێشەیە لە دەوڵەتە سەرمایەداریە پێشکەوتووەکانیشدا چارەسەر نەکراوە و تەنانەت لە دەوڵەتە سۆسیالیستەکانیشدا، بەڵام ئەگەر بێتو سەیری دڕندایەتی داگیرکەر بکەین لە سەر وڵاتەکەمان کە لەم تایبەتمەندیەدا جیاوازترە لە هەموو شێوەکانی داگیرکەرانی تر، ئەگەر بە وردی سنووری ئەو داگیرکەرییە لێك بدەینەوە، ئەوا بەروونی دەردەکەوێت کە کێشەکە لەگەوهەردا بریتیە لە کێشەی ژن، کە ئێمەش ئەوەندی لە تواناماندا بێت هەڵوەستەی لەسەر دەکەین. چونکە ئەو قۆناخە داگیرکەرییەی کە پێیدا تێدەپەڕین، بە شێوەیەکی پتەو پەیوەستە بەو رەوشەی کە ژن پێی گەیشتووە. ئەو رەفتارانەی کە سەدان ساڵە رووبەڕووی دەبێتەوە، ئەگەر لەڕۆژگاری ئەمرۆماندا تێیدا قووڵ ببینەوە، ئەوا دەبینین کە سروشتی ملکەچی و سەردانەواندن لەلای ژن زۆر بەهێزە، بەشێوەیەك

کـە واقیعـی داگیرکـەری لەسـەر ئێمـە بـە تـەواوی لـە واقیعـی ژن دەچـێ. مەسـەلەی تواندنـەوەی کەسـایەتی بەشـێوەیەکی توونـد بـە سـلبیاتی پەیوەنـدی ژن و پیـاوەوە گرێـدراوە. ئەمـەش بنگـەی ئـەو پەیوەندیانەیـە کـە دەبێتـە هـۆی ئاشـووب و نـاڕێکی. نەبوونی خەبات و لادەری و شێواندنی گیروگرفتەکان دەبێتە بنچینەی هەموو جوڵانەوە کۆنەپەرستیەکان. کەسایەتی لەمیانـەی ئـەم پەیوەندیانـەوە تـا دواڕادە دەکەوێتـە ژێـر کاریگـەری ئـەو بارودۆخـەی کـە هەیـە و لەدوایشـدا نـاتوانین ئـەم گیروگرفتـە بـەهیچ شـێوەیەك پشـتگوێ بخـەین. لەهەمانکاتـدا راسـت نییـە و نـابێ گیروگرفتەکـە بـەپێی پێودانگەکانی پێشوو چارەسەر بکرێ، بێگومان مەبەستمان چارەسەرکردنی بە هەڵوێستی فەیلەسـوفەکان نییـە، هـەروەها مەبەسـتمان ئـەوە نییـە کـە نـاتوانرێ یەکسـانی بـەدی بهێنرێـت لـە روانگـەی بەشـداربوونی ژن لـەبواری سیاسـەتدا، بـەڵکو پێویسـتە دوور بکەوینەوە لە کەوتنە ناو خەیاڵ. بـەڵام لـە کاتێکدا کـە ئێمـە دەکەوینـە نـاو قۆنـاخێکی شۆڕشـگێڕی گـرنگ و رووبـەڕووی چارەسـەرکردنی گیروگرفتـە ریشـەییەکان دەبینـەوە، پێویستە کـە بەلایـەنی کـەم تێـڕوانینی تیـۆری بخەینـە بەرچاو. ئەگـەر تاکـە کەسـەکان باوەڕییـان بـەخۆیان هـەبێت، پێویسـتە لـە پەیوەندیـەکانی رۆژانـەدا ئەمـە پێکبهـێنێ و رەنگ بداتەوە. ئەو شـتەی کـە دەبێتـە هـۆی کۆسـپێکی جـددی لـە پـێش بەرزبوونـەوەی شۆڕش، لەسەر ئەم بنچینەیە و لەم بوارەدا پێشنیار دەکەین کە هـیچ کەسـێك بـێ چـەك نەمێنێ لەچارەسەرکردنی مەسەلە نەتەوەیی و کۆمەڵایەتیەکانـدا. هەرچـەندە ئاسـتێکی تێوری و ئەزموونی کرداری سنووردداریش بێت، بەلایەنی کەمـەوە چـەکدار بێـت. ئەگـەر نـا، ئـەوا زۆر شـت لەدەسـت دەدات. ئەمـەش لـە کاتێکـدا کـە ئەگـەر ئاڵۆزیـەکان لـە سـەر رێکخستن و ئایـدۆلۆژیا و سیاسـەت لەپەیوەنـدی و چارەسـەرکردن و تواندنـەوەدا رەنگـی دایەوە. هەروەك بە ئاشکرایی دەبینرێت لە شێوازەکانی پەیڕەوکراوی شەڕی تایبەتی لـە رووبەڕوو بوونەوەی خەباتمانـدا کـە دوژمـن بـەم رەفتـارە پۆلیسـیانە لـە کـاری رۆژانـەدا پشت بەم گیروگرفتە دەبەستێت، لـەم روانگەیـەوە هـەوڵ دەدات ژەهـری خـۆی بڕژێنێتـە ناو پێشکەوتنە شۆڕشگێڕیەکانمان بە رەنگێك کە لاوازی و کەموکوڕیەکانمان لـەم بـوارەدا وەکو دیاردەی شۆڕشی چەواشە بەسەرماندا بسەپێنێتەوە. دەربـارەی ئەمـەش دەتـوانرێ بگـوترێ کـە بـە رێگـای خێـزان و ژن و جەمسـەرێتی پەیوەندیەکانـەوە دوژمـن هـەوڵی

جددی لەپێناو پەرش و بڵاوی و لادان و لەناوبردنمان دەدات.

ئەم راستیەش بە تەواوی روون بۆتەوە، هەروەها ئەمە لە ریزی جوڵانەوەکانی تریشدا روویداوە، بەڵام لەلای ئێمە بە شێوەی نامۆتر پێشدەکەوێ و گەشە دەکات. لەمەش زیاتر وەکو فاکتەرێکە کە دوژمن پشتی پێ دەبەستێ. لەبەر ئەوە پێویستمان بە دانوستاندن هەیە دەربارەی ئەم گیروگرفتە و بنچینە تایبەتیەکانی خۆی، نەك بەشێوە ناسراو و کلاسیکەکانی. بێگومان لە دیاریکردنی تێڕوانینە راست و پوختەکان مەبەستمان دەرخستنی هێز و توانا نییە، بەڵکو دەمانەوێ ئاماژە بە هەبوونی ئەم گیروگرفتە و دەربڕینی هەندێ تێروانین بکەین بۆ ئەوانەی کە دەیانەوێ بیری لێبکەنەوە و هەندێك هەنگاوی کرداری بنێن. هەروەها ئەگەر دەیانەوێ پێشکەون و کەش و فەزایان بۆ ساف بکەین، ئەوا دەتوانین بۆیان دەستنیشان بکەین کە دەبێ چۆن پێشبکەون، تاوەکو بەو هۆیەوە بتوانن ئەم پێشکەوتنە بەدیبێنن.

کاتێك گیروگرفتە تایبەتیەکانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دەرکەوت، رێگای چارەسەرکردنی ئەم گیروگرفتانەش هەر لەسەرەتاوە رووبەڕووی شوێنەوارە دواکەوتووە هزریەکان بۆوە، بەشێوەیەك کە وابەستەی هەڵوێستە کۆمەڵایەتیە دواکەوتووەکان بوو. مرۆڤ لەسەرەتاوە نەیتوانیوە بەشێوەیەکی بابەتیانە لەم کێشانە بڕوانێت کە رووبەڕووی بۆتەوە. لەبەرئەوەی ئاسۆی بیرکردنەوە و تێگەیشتنی مرۆڤ نەگەیشتبووە ئەو ئاستەی کە کێشە و ململانێی نێو کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دەرك پێبکەن. مرۆڤ لەو کاتەدا لەگەڵ سروشت لەململانێدا بووە و، لەتەنیشت هەمان ململانێی سروشتیدا مرۆڤ خولی دەخوارد، لەنێو پەیوەندیەکی کۆمەڵایەتی دواکەتوو کە تازە بەتازە کۆمەڵەی مرۆڤایەتی پێکدەهات و لە دنیای ئاژەڵ جیا دەبۆوە. لە پەرتووکە ئایینیەکاندا هاتووە کە مرۆڤ لە قۆناخە سەرەتاییەکاندا لە بەرامبەر گشت کێشە و ئاستەنگیەکان لە ململانێیدا خاوەن پرەنسیپی نموونەیی و رێگاچارەی پوخت بووە، بەڵام ئەم بۆچوونانە لەگەڵ زانست و زانیاریدا یەك ناگرێتەوە. وەك دەزانرێت لەو قۆناخەدا مرۆڤ لە لوتکەی بێ هێزیدا بووە و، بە وشکیەکی لە رادەبەدەر بە پرەنسیپی پیرۆزی خوداوەندەوە بەسترابۆوە، ئەویش وەك ئەو پیرۆزیانە بوون کە نەدەتوانرا دەستی لێ بدرێت. ئەوەش بەشێوەیەکی ناوشیارانە بوو، لە کاتێکدا کە مرۆڤ بووە خاوەن هێزی بیرکردنەوە، یەکەمین شت کە بۆی دەرکەوت ئەوە بوو لە بەرامبەر هێزی سروشتدا بە قووڵی هەستی بە بێ هێزی و

ئامادەنەبوونی خۆی کرد. لەو کاتـەدا نـە تـەکنیکێکی پێشکەوتوو و نـە فەلسـەفەیەکی یارمەتیدەرانە هەبوو، هەوەرەها نە بۆچوونی درەخشانی ئایینی هەبوو، ئەمە لە کاتێکدا مـرۆڤ گـەورەیی خـۆر و مەترسـی ئـاوی رووبارەکـان و دیـاردەی هـەورە تریشـقە و بوومەلـەرزەیان دەبـینی و لەلایـەکی تـرەوە ئـەو دەرامەتانـەی دەبـینی کـە سروشـت بـە مرۆڤی دەبەخشێ. لەنێوان ئەو دیاردە و رۆڵانەدا مرۆڤ خواوەندی خۆی هەڵدەبـژارد. ئـا لێرەوە خوداوەندی ئاسمان و خێر و ئاگر و تێکڕای خواوەندەکانی تـر لەلایـەن مرۆڤـەوە هەڵدەبژێردران و دیاری دەکران. بەهۆی ئەمەشەوە کۆمەڵگای مرۆڤایەتی خواوەنـدەکانی خۆیان لەو دیاردانـەدا دەستنیشـان کـردووە کـە زیـاتر کـاری کردۆتـە سـەر ژیانیـان. هـەر لەبەرە ئەوشە کە دەبینرێ ئایینە سەرەتاییەکانی مرۆڤ لەسەر شـێوەی ئـایینی سروشـتی بـەدیهاتووە. مـرۆڤ لـەو دیـاردە سروشـتیانەی کـە کـەم یـان زۆر دەردەکـەوت ترسـاوە و بەچاوی پیرۆزیەوە سەیری ئەو دیاردانەی کـە کاریگـەریان لەسـەر ژیـانی مـرۆڤ هـەبووە، کردووە. پەرستگای تایبەتیان بۆ دیاردەکان دروسـت دەکـرد و بتیـان بـۆ دادەتاشـین. لـەو قۆناخەدا مرۆڤ لەپێناو شاردنەوەی بێ هێزیەکانی ناچاربوو خۆی فریوبدات. چونکە لـە قۆناخـە سـەرەتاییەکاندا باشـترین پەناگـە بـۆ مـرۆڤ خۆفریـودان بـوو. لـە قۆناخـە سەرەتاییەکانی پێشکەوتنی مرۆڤایەتیدا دەبینرێت کە چۆن راستیەکان لەناو ئایینەکاندا شێوێندران و پاشماوەی هونەرەکەیان بەتەواوەتی سەرەوژێر کراوە. ئەو کاتە مرۆڤ وزە و توانایەکی زۆری لەو بتەدا بەرجەستە دەکرد کە خۆی دروستی دەکرد و، وەها لـەو بتـەی روانیوە کە گوایە دەسەڵاتی بەسەر هەموو شتێکدا دەشکێ و دەتوانێ مـرۆڤ لـە کارەسـاتە مـەرگ هێنەرەکانـدا رزگـار بکـات و بیپارێزێـت. ئەگـەر بێـت و چـاوێك بـە مێـژوودا بخشێنین، ئەوا دەتوانین ئـەم کاریگەریـە لەسـەر کۆمـەڵگای مرۆڤایـەتی تـاوەکو رۆژگـاری ئەمرۆش دەستنیشان بکەین. بەڵام پێویستە بەگشتی بیر لەوە بکرێتەوە کـە خۆفریـودان نەبێت، چونکە کاریگەری ئەم پاشماوەیەی هزریان، تاوەکو ئێستاش مرۆڤی لـەناو خـەیاڵ و سـەرابدا هێشـتۆتەوە. شـیکردنەوە و باسـکردنی رەوشـی ئـەو رۆژگـارەی کۆمـەڵگای مرۆڤایـەتی و هەڵوەسـتەکردن لەسـەر تـەواوی هۆکـار و فاکتـەرەکان بەلامانـەوە کـارێکی سـەخت نییـە. ژیـانی ئـەمرۆشمان جـەخت لەسـەر ئـەم راسـتییە دەکـات، کـە کۆمـەڵگای مرۆڤایەتی لەسەرەتاوە هەوڵ و تەقەلای لێکۆڵینـەوەی زانسـتیانەی بـووە بـۆ دەرخسـتنی

راستیەکان داوە.

لێرەدا پێویستە زێدە بڕوا و متمانە بەو پەیوەندیە نەکرێت کە لەو کاتەدا هەبوون، چونکە مرۆڤ وشیار نەبووە و لەنێو بازنەی بێچارەیی گەورە و بێ سنووردا خولی خواردووە. بەواتایەکی تر ئەمە رەوشی رۆژگاری باب و باپیرامان بووە، ئەمڕۆش کاریگەری ئەم رەوشە بەئاشکرا لەسەر کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دەبینرێ. بۆیە پێویستە گرنگیەکی تایبەتی پێبدرێت، بەڵام ئەمڕۆ ئەم داب و نەریتانە لەبەرامبەر پرۆسەی پێشکەوتنی مرۆڤایەتی خاوەن بەهایەکی وەها نییە کە باسی لێوە بکرێت.

لەوانەیە کەسانێك هەبن بپرسن؛ ئایا مرۆڤ ناچار بوو خۆی بە خەیاڵی وەها ببەستێەوە؟ ئایا ئەگەر مرۆڤ پەنای نەبردبایە بەر ئەو هێزە مەعنەویەی کە باسکران، توانای ژیانی دەبوو یان نا؟ ئەگەر سەردەمی ئێستامان بگرینە بەرچاو بەوەی کە پێشکەوتنە زانستیەکان لە لوتکەدان و لەم پێشکەوتنەشەوە مەترسی چەکی ئەتۆمی لە ئارادایە و، بەهانا بردنە بەر و داوای یارمەتی کردنی یەکێتی سۆڤیەتی کۆن لە کەنیسە، دەگەینە ئەو راستییەی کە مرۆڤ خۆی لە گرێدان و وابەستە بوون بەهێزی مەعنەویەوە دەرباز نەکردووە. بەو مانایەی کە تەنیا بە پێشکەوتن لە بوارە زانستیەکاندا بەس نییە بۆئەوەی مرۆڤ بەشێوەیەکی ریشەیی خۆی لە گیروگرفتەکان رزگار بکات. ئێمە باوەڕمان بە زانست هەیە، وەکو شێوازێکی بنچینەیی لە چارەسەرکردنی گیروگرفتەکاندا هەڵمان بژاردووە، بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کە دەسەڵاتی مرۆڤ لە حوکمکردنی بەسەر هەر شتێکدا رەهایە. بەو مانایەی کە زانست ئامرازێکی سەرەکییە بۆ خۆ رزگارکردن لە کەموکوڕیەکان، لەلایەکی دیکەشەوە ئامرازێکی بنچینەییە بۆ جەختکردنە سەر ئەم کەموکوڕیانە.

ئەوەی لێرەدا شایانی ئاماژە بۆکردنە ئەوەیە؛ کە ئەو پرەنسیپە بەرزانەی لەسەرەتای کۆمەڵگای مرۆڤایەتیەوە پەیدابوون، ئێمە ناتوانین دەستبەرداریان ببین. بەکارهێنانی چەکی ئەتۆمی لەلایەن ئیمپریالیزمی ئەمریکاوە، وەك خودایەکی سامناك لەبەرامبەر مرۆڤایەتیدا، کاریگەری هەمەلایەنەی کردە سەر یەکێتی سۆڤیەت. بەرەنگێك هەرەشە و گوڕەشەکانی ئەمریکا یەکێتی سۆڤیەتی ناچار کرد بەناوی دانوستاندنی ئاشتیانە سەریان بۆ دانەوێنێ. هەموو ئەم شتانە جێگای سەرنج و بیرکردنەوەن. لە یەکێتی سۆڤیەت دانوستاندنی بەرفراوان کرا لەسەر ئەوەی ئەم

سیاسـەتە راسـتە یـان نـا، "رۆناڵـد ریگـان"ی سـەرۆکی ئەوسـای ئـەمریکا بەشـێوەیەك هەڵسوکەوتی دەکـرد و دەجوڵایـەوە کـە وەکـو خواوەنـد و بـیر و بـاوەڕی هـەزاران سـاڵەی بـەلای خۆیـدا راکێشـابێ. ریگـان، بەتـەنیا نوێنەرایـەتی هێـزی وڵاتـە یـەکگرتووەکانی ئـەمریکا ناکـات، بـەڵکو نوێنەرایـەتی هـەموو هێـزە خـەیاڵی و بیروباوەڕەکـانی تـەواوی قۆناخەکانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دەکات و هەموویانی خستۆتە خزمەت خۆیەوە. ریگان سەری بەهەموو مزگەوت و کڵێساکاندا دەکرد و هانای بۆ دەبـردن و دەیویست جارێکیتر بیانژێنێتەوە. لەبەر ئەم هۆیـە "نوێنـەرانی سۆسـیالیزم" خۆیـان زۆر تەنگـەتاو و ناچـار بـینی و بـەدوای رێگاچـارەیەکی سازشـکارانەدا دەگـەڕان. ئـەوەی کـە بەئاشـکرا لێـرەدا دەردەکەوێ ئەوەیە کە ئەگەر سۆسیالیزمی زانستی ئەم هێزانە لە حیسابی خۆی دانەنێ، ئـەوا ئـەنجام تـەنیا بـە خـەباتی هاوشـان لەگـەڵ پێویسـتیەکانی زانسـت بـەدی نایـەت. بەمانایـەکی دیکـە سۆسـیالیزم وەهـا دەسـەپێنێ کـە ئـەم کێشـەیە بەشـێوازی جیـا جیـا و تایبەت چارەسەر بکرێت. بەکورتی ئەو بیروباوەڕانـەی کـە مـرۆڤ لەسـەرەتاوە پـەنای بـۆ بردووە و رووبەڕووی بۆتەوە لەپێناوی خۆ دەربازکردندا بووە، لەو لاوازی و بێ هێزیەی کە مۆرکی کۆمـەڵگای مرۆڤایـەتی ئـەو سـەردەمە بـووە. بـەڵام لـەم رۆژگـارەدا پێویسـتە نەکەوینە ژێر کاریگەری ئـەم بیروباوەڕانـە، بگـرە دەبـێ پێشـکەوتنی دیـار و بەرچـاویش بەدی بهێـنین. ئەمـەش بەرپرسـیارێتیەکی گەورەیـە کـە بـەرۆکی گۆمـەڵگای مرۆڤایـەتی دەگرێـت. ئێمـەش لـەم روانگەیـەوە هەوڵـدەدەین چارەسـەری کێشـەکان بـەدی بێـنین. ئەمانەی سەرەوە وەکو شێوازێك روونکرایەوە بۆ چوونە ناو بابەتە سەرەکیەکەوە.

لەکاتی دەرکەوتنی دەزگای خێزاندا هـەردوو لایـەن (ژن و پیـاو) لەسـەر بنچینـەی پرەنسیپی دروست هەڵسەکەوتیان لەگەڵ یەکتری نەکردووە، بەڵکو بەشێوەیەکی خۆڕسك لەئـەنجامی فشـاری سروشـت و غـەریزەی مـرۆڤ لەگـەڵ یـەکتردا هەڵسـوکەوتیان بـووە. هەروەها ناتوانرێ بگوترێت کە دەزگایەکی تەواو و بێ کەموکوڕی بێت، دەرکەوتنی مرۆڤ و ئاراستەی غەریزەی بەتایبەتی لەقۆناخە سـەرەتاییەکاندا لـە تایبەتمەندیـەکانی ئـاژەڵ دەچوو. هـەروەکو دەزانـرێ هەنـدێك لـە تایبەتمەندێتیـەکانی خێـزانیش لـەوە بـەدواوە پەیدابوون.

لەقۆناخە سەرەتاییەکانی پێشکەوتنی مرۆڤایەتیـدا، ژن هێزێکـی گـەورەی هـەبوو.

ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو ڕۆڵەی کە لە بەرهەمهێناندا دەیبینی. ڕۆڵی ژن لە کۆکردنەوەی گژوگیا و ڕووەك و بەردەوامبوونی تۆو و ڕەگەزی مرۆڤ و پەروەردەی منالآن و بونیادنانی شوێنی حەوانەوە، خاوەن ڕۆڵێکی گرنگ و بەرچاو بوو. لێرەدا دەشێ بگوترێ توانای مرۆڤ لەو کاتەدا پێش نەکەوتبوو، هەروەها پێداویستی سوودوەرگرتن لە هێزی فیزیکی بە شێوەیەکی تایبەتی دەرنەکەوتبوو. ژنیش بەهۆی ئەوەی خاوەن منالّ و کۆکردنەوەی بەرهەمە و دوای ئەوەش خاوەن دەستپێشخەریە لە بەرهەمهێناندا، هەر بۆیە ئەم قۆناخەش مۆرکی ژنی لەخۆ گرتبوو. ئەم قۆناخە قۆناخێکی زۆر گرنگە. کەواتە: ڕاستی وەك ئەوە نییە کە لە بیروباوەڕە ئایینەکاندا هاتووە، بەوەی کە پیاو هەر لەسەرەتاوە خاوەن دەسەلآتێکی ڕەها بووە و پێشکەوتن لەژێر تەواوی دەسەلآتی ئەودا بەدیهاتووە. ئەمەش کارێکە شیاوی دانوستاندنە. وەکو دەزانرێ کە پەیڕەوکردنی ژن بۆ پیاو لەئایینە پێشکەوتووەکاندا لەگەلّ گەشەسەندنی کۆمەلگای چینایەتیەوە هاتۆتە دی، بەڕەنگێك کە ئەم ئایینانە بێ سنوور لایەنگری پاشکۆیەتی ژنیان کردووە. جگە لەمە هەبوونی خوداوەندی ژن لە کۆمەلگا سەرەتاییەکاندا دەگەڕێتەوە بۆ بەهێزی ژن لەو قۆناخەی کە تیایدا دەژیا و خاوەن شوێنگەیەك بووە، بەشێوەیەك کە ژن خاوەنی پایەیەکی بلّندتر بوو لەماوەی قۆناخەکانی زالّبوونی ئایینە سروشتیەکاندا. بەلآم لە کۆمەلگای چینایەتیدا زالّبوونی توێژێکی کەمی مرۆڤ بەسەر توێژە فراوانترەکاندا دەرکەوت و بەشێوەیەکی گرێدراو بەمەوە، ژنیش کەوتە ژێر دەسەلآتی ئەم توێژەوە. هۆی سەرەکی ئەمەش بریتی بوو لە پێویستی کردنەوەی فراوانترین ڕووبەری ژینگە. هەروەها ڕاوکردن و لەمجۆرە چالاکیانە پێویستی بەهێزێکی فیزیکی هەبوو، بەلآم دەسەلآتی پیاو لەسەر ژن تەنیا لەئەنجامی پێویستی هێزی فیزیکی ئەوەوە نەهاتووە، بەلّکو لەئەنجامی سوود وەرگرتن و دەست بەسەرداگرتنی ئەو زێدە بەرهەمەوە بوو کە بەڕەنجی ژن بەدیهاتبوو. بەمجۆرە دەسەلآتی پیاو بەسەر ئەم بەهایانەدا زالّبوو. هەرچەندە هێزی فیزیکی هەندێك خەسلّەت بە پیاو دەبەخشێت، بەلآم لەسەرەتادا سوودی لێوەرنەگرتووە. بەلّکو ئەم بلّندبوونەی خۆی کردە هێزێکی ماددی لەپێناو دەسەلآتداربوون و دەست بەسەرداگرتنی ئەو بەهایانەی کە ژن لە کۆمەلگادا بەدی هێنابوون. ئەوکاتە بەرهەمهێنان و دەسەلآت بەدەست ژنەوە بوو، بەلآم پیاو بەکاریهێنا و جلّەوی گرتە دەست خۆی. واتە

دەسەڵاتدارێتی پیاو دیاردەیەکە راستەخۆ به دیاردەی دەست بەسەرداگرتنە (فۆرخ)وە گرێدراوە.

ئەگەر پیاو هەر لەسەرتاوە توانای خۆی بەکارهێنابا بەهۆی توانستی جەستەییەوە، ئەوا پێویست بوو هەر لە سەرتاوە دەسەڵاتدار بوایە و مۆرکی خۆی لە بەرهەمهێنانی ماددی و کۆمەڵایەتی بدایە. بەڵام ئەمە روونەدا، بەڵکو بە پێچەوانەوە بە تەواوەتی بایەخی بە بەرهەمی کەڵەکەبوو دا. لە کۆمەڵگای کۆمۆنی سەرەتاییدا کە ژن تێیدا خاوەن پێگە بوو، بەها ماددیەکان زیاتر لە پێویستیەکانی کۆمەڵگا دەردەکەوتن. ئەوانەی کە بە ساختەکارانە شوێنێکی بەرزیان لە کۆمەڵگادا گرتبوو، گرنگیان بە زێدەبایی دەدا و، لە مەدا سەرکەوتنیان بەدەستهێنا و دەستیان بەسەر رەنجی کەسانی تردا گرت و دەسەڵاتیان بە سەر کۆمەڵگادا سەپاند، هەروەکو چۆن پیاو دەستی گرت بە سەر رەنجی ژندا، بە شێوەیەکی تایبەتی کە پشتی ئەبەست بە هێزی فیزیکی خۆی، لە سەر ئەمە پیاو هێزی فیزیکی خۆی، کە لەسەرەتای قۆناخە سەرەتاییەکاندا شاراوە بوو، خەسڵەتێکی زۆری پێدا. هەروەها هەندێ بۆرە پیاوی لە دەوروبەری خۆی کۆکردەوە و شەڕی دەسەڵاتدارێتی دەستپێکرد. دەسەڵات بەسەر پارچەیەکدا لەگەڵ دەرکەوتن و بڵاوبوونەوەی کۆیلایەتی دەستی بە بەرفراوان بوون کرد. بێگومان دەسەڵاتی پیاو بەسەر ژندا بەم شێوەیە پێکهات. لەو حالەتەدا بەشێوەی چوونە ناخی ئەمەوە لەگەڵ لەدایکبوونی کۆیلایەتی، سەقامگیربوونی دەسەڵات بەسەر ژندا بەرەو پێش چوو. هاوکات لەگەڵ پێشکەوتنی دەسەڵاتداری بەسەر ژندا، کۆمەڵگای کۆیلایەتی لەدایکبوو.

ئەو دەسەڵاتەی کە پیاو بە سەر ژندا سەپاندی، لە دواییدا شێوەی باڵای لەخۆوە گرت. ئەوەی کە پیاو لەم بوارەدا ئەنجامیدا، دەسەڵاتدارێتیەکی بێ پایان بوو، هەروەها ئەو هێزە سیاسیەی بە دەستی هێنابوو، گەیاندیە ئاستی پرەنسیپەکانی پیرۆزی خواوەندێتی. خوداوەندەکانی ژنی کەم کردەوە بۆ رادەیەکی کەمتر، کە پاشماوەی ئایینە سروشتیەکان بوو. بەمجۆرە خواوەندە پاشاکانیش بێ سێ و دوو بوونە نوێنەری دەسەڵاتدارێتی. ئەمەش مرۆڤی بۆ ئاستێکی بەرز کردە کۆیلە و، دەسەڵات و شوێنی ژنی کەم کردەوە و گەیاندیە نزمترین ئاست. بەمە هەر لە سەرەتای پێشکەوتنی دەسەڵاتی

مرۆڤایەتیدا ژنی خستە ژێر دەسەڵاتداریتی، پێش ئەوەی کە هەبوونی خۆی بەدی بێنێت. هەروەك چۆن هەڵمەت و هێرش کرایە سەر کۆمەڵگا دواکەتووەکان، لەو بارودۆخانەدا ژنیش کەسایەتی خۆی لە دەستدا، یاخود بەر لەوەی کە قۆناخی پێشەکەوتنی ئازادبوونی خۆی ببڕێت، کەسێتی ژن کەم بایەخ کرا. ژن لەهەمان بارودۆخدا دەژیا، بەلاّم بە شێوەیەکی قووڵتر دووچاری کاریگەری خراپی ئەو پاشکۆیەتیە دەبۆوە و رووبەرووی دەسەڵاتێکی بێ سنوور بۆوە کە تازە لەسەرەتای قوناخی سەلماندنی هەبوونی خۆیدا بوو، بۆ ئەمە هەر لەسەرەتاوە رووبەرووی خۆ ونکردن بۆوە، واتە ئەمە لەهەمان کاتدا دەبێتە هۆی لەدەستدانی ئازادی خۆی.

بێگومان کەسێتی ژن و خەبات و رۆلی ژن لەقۆناخە مێژووییەکاندا گرنگ بووە، دوای ئەمە گەلێك شێوازی پێشکەوتووانەی جۆراوجۆری بە دەستهێناوە. بەلاّم هێشتا راستترە کە بووترێ؛ ژن بەردەوام لەدەست ونبوون دەنالێنێ.

هەموو گفتوکۆ و موشتوومڕێك لەسەر مەسەلەی ماف و ئازادی ژن بەبێ تێبەراندنی ئەو هەلۆێستەی کە لەئارادایە، تەنیا بە کارێکی گالتەجاڕی و بێ سوود دادەنرێ.

ژن و پیاو لەسروشتدا کار و ئەرکی یەکتری تەواو دەکەن. بەدرێژایی قۆناخەکانی پێشکەوتنی مرۆڤایەتی هاوکاری یەکتریان کردووە بۆ بونیادنان و دورستکردنی هەموو شتێك و هەردووکیان بە هاوبەشی بەرەنگاری هێزەکانی سروشت بوونەتەوە. بە باوەڕی ئێمە ئەو وتەی کە دەڵێ: "ژن و پیاو بە شێوەیەکی وەها یەکتر ناچەوسێننەوە"، وتەیەکە کە لە راستیەوە دوورە.

لێك جوودابوونەوەی مرۆڤایەتی لە کۆمەڵگای بەرایی و دڕندەیی سروشتی پیاو، توانای لێکۆلینەوەمان لە ویژدان کەم دەکاتەوە. بۆیە بەئاسانی دەتوانین بڵێین جاران یاسای هێز لەو سەردەمەی کە هەستی ناوەوەی مرۆڤ رۆڵێکی بەرچاوی گێراوە، یاسایەکی باو بووە. دەست بەسەرداگرتنی هێزی بونیادنەر و رێکخستن، بەسەر چینەکانی کۆمەڵ و هەردوو رەگەزی ژن و پیاو بەربلاّو بێ سنوور بووە. لەرۆژگاری ئەمرۆشمان ڤەبوونێك لەپەیوەندیەکانی یەکسانی ئالۆگۆڕ لەنێوان هەردوو رەگەزی ژن و پیاودا هەیە. ئەو ئازار و چەوسانەوەیەی کە لە رابردوودا ژن دووچاری بووە، گەلێك زۆرتر بوو لەو ئەشکەنجەدان و چەوسانەوەیەی کە توشی کۆیلەکان ببوو.

لێرەدا ئەم راستیە دەخینە روو، کە نابێ تەنیا بڵێین ژن رەگەزێکە ئەشکەنجە دەکرێت و دەچەوسەنرێتەوە، بەڵکو دەبێ هەوڵ بدەین کێشەکەی لە چوارچێوەی جیاوازی لەنێوچوونەکەی چارەسەر بکەین. چونکە دەستکەوتی ژن و رۆڵەکانی هەندێك ماف و باری ژیانی باشتری لە سایەی هەندێ لەو سەرکردانەی سەر شانۆی مێژووی سەرهەڵدانی چینەکانی کۆمەڵ وەرگرتووە، ئەمەش راستیەکی سەلمێنراوە.

ئەو کاتە ژنی وا هەبوون کە لەهەموو مافێك بێ بەش بوون، هەندێ ژنی وەهاش هەبوون لەکاتی جێبەجێکردنی داخوازەکیانیاندا رووبەرووی هیچ ناخۆشیەك نەبوونەتەوە. بەتایبەتی ئەوانەی کە لەدەستەی سەرەوەی کۆمەڵ بوون. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لەئەنجامی زاڵبوونی دەسەڵاتی پیاو بەسەر ژندا، رەگەزی ژن زۆر بەهای خۆی لەدەستداوە. جا ئەو ژنە کۆشك نشین بێ یان لە تەویلەی وڵاخان کاری کردبێ، ئەمە هۆی سەرەکی مەسەلەکەیە و پاڵامان پێوە دەنێ کێشەی ژن لەگۆشەی چینەکەیەوە چارەسەر نەکەین.

پێویستە ئەم دواکەتووییەی ژن لەپاڵ ئەو چەوساندنەوەیەی کە تووشی چینەکەی بووە چارەسەر بکرێ، لەگەڵ دەربڕینی خاڵەکانی لێکچوون و جیاوازیان و نیشانەکانی. ئەم جیاوازیەش لەگەڵ لەدایکبوونی کۆمەڵگای دەرەبەگایەتی ئاشکرابووە.

هەرچەندە هەندێ دیاردەی درۆزن لە بارەی ژیانی ژنەوە هەیە، بەڵام ئەنجامی دەست بەسەرداگرتنی چارەنووسی ژن لەلایەن پیاوە بە تەواوی ئاشکرا و دیارە. ئەگەر سەیری مێژووی ئیسلام بکەین، ئەو دیاردەیەمان بەتەواوی بۆ دەردەکەوێ، بەتایبەتی ئەوکاتەی ئیسلام رێی لەتیرە کۆچەریەکان گرت، کە کچەکانیان زیندە بەچاڵ نەکەن. ئەمەش وەك هەنگاوێکی مرۆڤایەتی پێشکەوتوانەی ناو شۆڕشی موحەمەد پێشکەوت، کە زیندەبەچاڵ کردنی کچی قەدەغەکردو و سنووری بۆ ژمارەی ژنی پیاوێك دانا. کەچی ئەمڕۆکە ئەمە بە کارێکی ئاسایی دادەنرێ، بەڵام لەو کاتەدا، پێشکەوتنێکی چۆنیەتی بوو. ئەمە لە شۆڕشی دیکەشدا روویداوە، بەڵام سەرەتا ئەمە لەئیسلامدا روویداوە، وەلێ لەراستیدا ئەشکەنجەدان و چەوساندنەوەی ژنی هەژار هەر بەردەوام بوو، تا گەیشتە رادەیەك کە پیاو بۆی هەبێت دەسەڵاتێکی بەربڵاوی بۆ زیندەبەچاڵ کردنی ژن هەبێ.

بەڵام لێرەدا دەپرسین، چۆن کاروبار گەیشتە ئەم رادەیە؟ هەروەك بۆمان

دەردەکەوێ ئەم بارە لەوەوە سەریهەڵداوە کە چەوساندنەوە و ستەمکاری گەیشتوونەتە بارێکی ناهەمواری لە رادەبەدەر. کەواتە دواکەوتوویی ژن تەنیا وشەیەکی پەتی نییە، بەڵکو مەسەلەکە لەمە زۆر گەورەترە. هەروەکو دەزانرێ لە کۆشکی دەسەڵاتدارەکاندا بەشی حەرەم دروست کراوە و، هەزاران ژن خراونەتە بەشی حەرەمی کۆشکی سوڵتانە عوسمانیەکان، تاوەکو کۆتایی هاتنی حوکمڕانی ئەو سوڵتانانە هەر بەردەوام بوو.

بوونی ژن لەچەرخەکانی ناوەڕاستدا شتێکی وەها نەبووە، تەنیا پێکهێنەر بوو و دەخرایە حەرەمی کۆشکەکان. لەوانەیە هەندێك کەس بپرسن، ئەگەر فرۆفێڵ و پلانەکانی ژن لەچەرخەکانی ناوەڕاستدا کە لەحەرەمی کۆشکەکان ئەنجامیان دەدەن رەچاو بکەین، ئەوا دەتوانین بڵێین خاوەنی بوون و کەسایەتیەکی وەهانەبووە. باشترین نموونەش ئەو پلانانە بوون کە ژنە ئیمپراتۆرەکان لە کۆشکی قەیسەرە بێزەنتیەکان دایان ناوە. جگە لەمەش ئەو ژنە ئیمپراتۆرانە هێزێکی تەواویان گرتبووە دەست. ژن لەبەشی حەرەمی کۆشکی ئیسلامیشدا نموونەیەکی هاوچەشنن لەو بوارەدا. چونکە ژنە سوڵتانەکانی عوسمانیش ئەم هونەرەی پیلانگێرانیان بەچاکی دەزانی. بەڵام هەموو ئەمانە تەنیا دیاردەیەکی درۆزنی کێشەکە بوو. چونکە ئەگەر ئەم پیلانانە لەژێر کاریگەری پیاو نەبوونایە، ئەوا جێبەجێ نەدەکران، لەبەرئەوەی لەپێناوی کەسایەتی خۆی و دەرخستنی هێزەکەی نەبوو. ژنیش ئەم توانستەی خۆی لە پێناو دابینکردنی دوارۆژی کوڕەکانیدا بەکاردەهێنا.

رووداوەکانی کۆشکی سەلجوقی و عوسمانیەکان ئاماژە بۆ ئەوە دەکەن، کە ژن گەلێك جار بۆ بەرژەوەندی تایبەتی خۆی شووی کردووە، بۆئەوەی کوڕەکانی لەدوارۆژدا بچنە سەر تەختی حوکمرانی. زۆربەی شووکردنی ئەو ژنانە لەکاتی گەورەبوونی کوڕەکانیاندا کۆتایی دەهات و رۆڵی دایکیان دەبینی. واتە رۆڵی دایکایەتی لەمەیدانی سیاسیدا رەنگی دەدایەوە. لێرەدا ئەوەی شیاوی باسە بەرچاوترین تایبەتمەندیەکانی سەدەکانی ناوین، ئەنجامدانی ئەو شوو کردنە قەبانە بوون، کە هەموویان لەئەنجامی پیلانی وەها جێبەجێ دەکران ئەقڵ پەسندیان ناکات.

شووکردنی ژن لەچەرخەکانی ناوەڕاستدا بۆ خزمەتی دەسەڵات و بەرژەوەندی پیاو ئەنجام دەدرا. پیاویش ئەمەی بەهۆیەکی سەرەکی بەهێزکردنی دەسەڵاتی خۆی و چەوساندنەوەی چینایەتی دادەنا. ئەمەش لەپێکهاتنی ئەوکاتەی خێزانەوە سەریهەڵدا

که لەناو زۆرلێکردن و چەوساندنەوەی چینایەتیدا دەژیا.

گواستنەوەی کۆمەڵ، لە خێزانی دایکسالاری بۆ خێزانی باوکسالاری کە پیاو تێیدا دەسەڵاتێکی تەواوی لە دەستدایە، ئارەزوو لەوەدا بووە کە ئەم سیستەمە پتر دەسەڵاتی لە دەستدابێ. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێ کە خێزان لەسەر بنچینەیەکی پیرۆز یان ئایینی یاخود خۆشەویستی نەما، بەڵکو تەنیا لەناو چوارچێوەی سنووردار دامەزرایەوە.

ئەم گۆڕانکاریانەش لەبەرئەوە روویندا، کە راسپاردەی خودایە یان لەسەر بنچینەی ئەشقێکی باڵا هاتۆتە دی. بەڵکو لەبەر ئەو گۆڕانکاریە روویدا کە بەسەر خێزاندا هات، بەشێوەیەکی وەها کە لەگەڵ گەورەیی و دەسەڵاتی پیاودا بگونجێ.

لەسەرەتادا ژن لە توانایدا هەبوو لەگەڵ چەند پیاوێکدا بژی، بەڵام ئێستاکە تەنیا پیاو دەتوانێ لەگەڵ چەند ژنێکدا بژێ. بێگومان ئەم دیاردەیەش بەشێوەیەکی توندو تۆڵ بە قۆناخەکانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتیەوە پەیوەندداره. ئەوەی تێبینی کراوە، خێزان لەسەرەتادا بریتی نەبووە لە پەیوەندیەك پشت بە بنچینەی باڵا و بەهێز ببەستێ، بەڵکو بریتیە لەدەزگایەك و دەتوانرێ بەپێی گۆڕانکاریەکی سروشتی هەڵبسەنگێنرێ. بەڵام ئەوەی لەم بابەتە بەرادەی یەکەم کاریگەر بوو، رەگەزی ژن بووە. ئینجا پیاو لەمەش سەیرتر لەچەرخەکانی ناوەڕاستدا بەوپەڕی سوود لەو دەزگایانە بۆ ململانێی ئیمپراتۆری بەکاردەهات. بەتایبەتی لەنێوان خانەدانەکاندا و، لەوکاتەی کە یەکیان دەگرت و سنووری موڵکیان فراوان دەکرد، گەلێك رێککەوتنامە لە سەر بنچینەی گۆڕینەوە ئەنجام دەدرا. لەو کاتەدا کچ بەشووودان لەسەر بنچینەی ژن بە ژن جێبەجێ دەکرا، دەبینین لەو رێککەوتننامانەدا پتر هێزو چەوساندنەوە بەسەر ژندا دەسەپێنرا و، ئەم دیاردەیەش بەردەوام پەرەی پێدەدرا و هەتا ئێستاش لەکوردستاندا هەر پەیرەو دەکرێ.

ژن لە کۆمەڵگای کۆیلایەتی و دەرەبەگایەتیدا نەك هەر نرخ و رۆڵی نەبوو، بەڵکو تووشی وونبوون و دواکەوتنێکی زۆر بوو. جگە لە دۆڕاندن و لەدەستدانی هەموو ئەو دەستکەوتانەی کە بەدەستی هێنابوو. ئەو ژنانەی کە لەبەشی حەرەمی کۆشکەکانی چینە حوکمڕانەکان بەند دەکران، وەك دیلێکی پەیوەندییەکانی هەردوو کۆمەڵگای کۆیلایەتی و دەرەبەگایەتی مایەوە و کەسایەتی خۆی لەدەستدا و لەکۆمەڵدا کاری

بچووك و سادەی پێ دەسپێردراو لەموڵکایەتی و دەسەڵاتی سیاسی و کارامەیی داشۆرا و وەکو هەر ستەملێکراوێکی کۆمەڵگای چینایەتی لێهات. ئەم داشۆرینەی دەسەڵاتی ژن، لەهەموو دەزگا کۆمەڵایەتیەکانیشی دوورخستەوە. بەمەش پتر لەناو کۆشك و باڵاخانەکاندا بەولاوەنراوە و کاری وەهای پێ سپێردرا کە هیچ نرخێکی ئەوتۆی نەبێ و وەکو ئەو منداڵانە سەیر دەکرا کە دەیبوون و بەخێوی دەکردن. بوونی ژن لەناو ماڵەکەیدا، بە جوانی و کابانی و دەست رەنگینیەکەی دەپێورا. چونکە جیهانی فراوانی سیاسەت و موڵکایەتی بەتەواوی لەژێر دەسەڵاتی بەربلاوی پیاودا بوو، کەچی ژن لەو جیهانە دوورخرایەوە و خۆی لەژێرەوەی توێژە کۆمەڵایەتییەکاندا دۆزیەوە و، لە زانست وەرگرتن و کاری سیاسی و بەشداریکردن لەبەرهەمهێنان بێبەش کرا. بەمجۆرە قۆناخی وونبوون و بێبەشبوونی ژن لە مافەکانی خۆی و پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی دەستپێکرد و، هیچ یاسایەکیش نەبوو پارێزگاری بکات. بەم شێوەیەش هیچ سنوورێك بۆ یاساکانی چەوساندنەوەی ژن لەکۆمەڵگاکانی دواتردا نەبوو. ئەو ژنەی دەچەوسێنرایەوە و دەسەڵاتی بەربلاوی پیاوی بەسەردا دەسەپێنرا و زۆر جاریش بەبێ هۆ دەبووە قوربانی ئەو بارە ناهەموارەی کە تێیدا دەژیا.

نەك هەر ژن بە تەنیا بەڵکو مرۆڤ بەگشتی بەبێ گوێدانە خزمایەتی و پەیوەندی هاوسەرێتی، دەکەوتە بەر ئەو بارە ناهەموارە. بۆیە پێویستە بەتێروتەسەلی لێکۆڵینەوە لە مێژووی ئەم راستیە بکرێت. ئەگەر ئاورێك لە کۆمەڵگای کوردەواری بدەینەوە، ئەوا دەبینین لە کوردستانی ئەمرۆشماندا، ژن هیچ دەرفەتێکی پێنەدراوە کە بتوانێ مافی خۆی لە جێبەجێکردنی بریارِ و دیاریکردنی دەسەڵاتی سیاسیدا بەکاربێنێ. ئەمەش هەمان رەوشە کە لەو جێگانەدا لەسایەی چەوساندنەوەیدا بەسەر ژندا هاتووە.

لەو کاتەی ژن بەشداری لەژیانی سیاسیدا دەکات و، لەگەڵێك شوێن ئەرکی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی پێ دەسپێرردرێ، ئەم پێسپاردنە لەو بەرگە سیاسیە تێناپەرێت کە بۆی دروستکراوە. بۆ نموونە: یەکێك وەك مارگرێت تاتشەری سەرۆك وەزیرانی پێشووی بەریتانیا، کە پێی دەگوترا:"خاتوونی ئاسنین" چی کردووە؟ تەنیا ئەوە نەبێ کە سیاسەتی وەکو پیاوان بەرێوەبردووە. هەروەها وەك نزمترین پیاو ئەو ئەرکەی جێبەجێی کردووە و دەزگای دەوڵەتی سەدان ساڵەی بەکار هێناوە، کە ئیمپریالیزم هەوڵ دەدات بە ناشرینترین شێوە بەکاری بێنێ. بۆئەمەش ئەم کارە

جۆرێك بەكاردێنێ كە بەتەواوی لەگەڵ سروشتی ژندا ناگونجێ. لەو كاتەی كە رژێمی شاهانەی ئینگلیز داوای پاراستنی مافی ژن دەكات، دەبینین لە هەمان كاتدا نەرموونۆڵی و مێیەتی ژنی ئینگلیز بەجۆرێكی وەها بەكاردەهێنێ كە ژنەكە خۆی هیچ سوودێكی لێ نەبینێ. خاتوو تاتشەر لوتكەی هەڵوێستی ئینگلیزی لەپێكهێنانی كەسایەتی ژندا دەنوێنێ و، ئەمەش ئەوپەڕی پیلانگێڕانی كۆشك و نموونەی ژنی بۆرژوازی دەستكردە. هەروەها شاژنێكی بەرەچەڵەك ئینگلیز لە كۆشكی عەممانی پایتەختی ئوردوندا هەیە، وەك ئاشكرایە "شاحوسێن"ی مێردی فێری رێكوپێكی كەشخەیی ئینگلیزی كردووە و، رەنگدانەوەی رۆشنبیری شا و شاژن لەجیهانی عەرەبیدا ماوەی ئەو پێشكەوتنە دەردەبڕێ كە ژنی ئینگلیز بەدەستی هێناوە. لێرەدا بۆمان دەردەكەوێ ژن رۆڵی ئەو جل و بەرگە دەنوێنێ كە خەوش و ناتەواوی مرۆڤی پێ دادەپۆشرێ. لەسەرەتای شۆڕشی بۆرژوازیدا ژنی نێو چینە نزمەكان وەكو كاڵا دەكراو دەفرۆشرا، كەچی لە لوتكەی كۆمەڵدا وەكو شاژن دەژیا. مەبەستیشمان لەو نموونە ژنانە، ژنی كۆشكەكانە كە بۆ هیچ دەست نادەن، تەنیا بۆ بابەتی كۆمیدیا نەبن. بۆیە لێرەدا پێویست ناكات دوور بڕۆین و بچینە ئەوروپا، چونكە ئەو پیلانانەی لەكۆشكی عوسمانیەكان دەگێڕدران، لەم بوارەدا نزیكترین نموونەی زیندوون. راستیەكن كە زۆر پێویستە چارەسەر بكرێن و لە پێشكەوتنی مێژوویان بكۆڵینەوە، چونكە ئەم كارە یارمەتیمان دەدات بۆ قووڵكردنەوەی بیروڕاو هەڵوێست لەم بارەیەوە.

كۆمەڵگای سۆسیالیستی تا چ رادەیەك چارەسەری بۆ كێشەی ژن داناوە؟

هەروەكو زانراوە شۆڕشی سۆسیالیستی و كۆمەڵگاكەی بە مانایەك لە ماناكانیان وەك بەردەوامبوونی شۆڕشە بۆرژوازیەكان بەدیاركەوتن و شۆڕشی پرۆلیتاریاش بەو ناوەی كە شۆڕشی چینە چەوساوەكان بووە و، بەشداریەكی كاریگەریان تێداكرد، ئەمە وای پێویست دەكرد كە بەڕادەیەكی زۆر ژنیش بگرێتە خۆی. چونكە ئەو رەگەزە دەستەیەك بوو لەهەموو دەستەكانی كۆمەڵ زیاتر دووچاری زێدەڕۆیی و ستەم ببوون.

بۆیە لێرەدا ژن لەهەموو دەستە و توێژێکی دیکەی گەلەکەی لەو شۆڕشە سوودمەندتر بوو. ئەمەش راستیەکە، جا لەخۆیەوە خولْقابێ یا لەئەنجامی هۆشیاری هاتبێتە دی.

لەبەرئەوەی ئەو دەستکەوتەی ژن کە لەشۆڕشی بۆرژوازیدا دەیویست بۆی نەهاتە دی، بۆیە بە کارامەیی بەشداری لە رووداو و چالاکیەکانی شۆڕشی سۆسیالیستیدا کرد، بەو نیازەی لەو زولْم و زۆریەی کە دووچاری بووە، رزگاری بێت. هەر بەهەمان هۆ بەشداریکردنی ژن لە شۆڕشی بەلشەفیکی سۆڤێتی، گرنگیەکی زۆری هەبوو. هەر لەبەر ئەم هۆیەش بەشداریکردنی ژن لە زۆربەی شۆڕشەکانی پێشوو و تا دەگاتە ئەمڕۆ ئاستێکی بەرزی لە زانایی و هۆشیاریدا هەبووە.

لێرەدا ئەم بەشداریکردنەی ژن شیاوی ئاماژە بۆکردنە کە تاوەکو ئێستاکەش لەناو چوارچێوەی بەشە ستراتیژیە گشتیەکەیدایە. واتە ئەم بەشداریکردنەی لەسەر بنچینەی لێکۆلْینەوەی پارتی تایبەت بە ژنان و دانانی بەرنامەیەکی تایبەتی بەکێشە و کاروبارەکانی ئەنجام نەدرا. ئەوەی گومانیشی تێدا نییە ئەم بەشداریکردنەی خزمەتی بەرژەوەندی گشتی دەکات. بەلاّم ئەوەش بەس نییە، چونکە مارکسی مامۆستای پرۆلیتاریا، رادەی ئازادی کۆمەلْگاکان بەرادەی ئازادی ژنەوە دەبەستێتەوە. لینینیش دەلْێ: ئەو جموجۆلْە شۆڕشگێڕیەی کە ژن بەشداری تێدا نەکات، لەئەنجامدا سەرناکەوێ. بەلاّم ئەنگلس چارەسەری ئەم وونبوونەی کردووە کە ژن تێیدا دەژی، کەچی لەگەلْ دانانی بنچینەی تایبەتی بە کێشەکەی، لەو بوارەدا مانای ئەوە نییە کە بەرنامەیەکی تایبەتی بە مەسەلەی دابینکردنی ئازادی ژن و یەکسانی لەگەلْ پیاو داناوە. ئەم بەرنامەیەش بە رێکخستن و تێکۆشانی پێویست دێتە دی و، تاوەکو ئێستا مۆرکی دیاری جولاّنەوەی ژنان بەشێوەیەکی رەمەکی یە.

لێرەدا گەلێك بزووتنەوەی ژنان لێرەو لەوێ لە ئارادان و هەندێ سەرکردەی ژن پەیدا دەبن، بەلاّم بەشێکی ستراتیژی خاوەن ئامانجی ئاراستەکراو نین بۆ چارەسەرکردنی بنەڕەتیانەی کێشەی ژن، بەلْکو وەکو هێزێکی یەدەگی ستراتیژی گشتین. لە دوایشدا ژن لە کۆمەلْگای سۆسیالیستی ئەمڕۆماندا هەرچەندە هەنگاوێکی باشی بەرەو پێشەوە ناوە، بەلاّم ڤیرانەکە رەگ و ریشەی کێشەکەی دەرنەهێناوە. بێگومان ژن لە دەولْەتە سۆسیالیستەکاندا بەتایبەتی لەیەکێتی سۆڤێتی پێشوودا لەو بارە فسیۆلۆژیە دەرچووە، کە سەدان سالْە تێیدا دەژی. ئێستاکە لە بوونیادێکی فسیۆلۆژی

پێشکەوتووتردا دەژی و بەشداری لە بەرهەمهێنان و سیاسەت و چالاکی رۆشنبیری و کۆمەڵایەتیدا دەکات و، بۆ هەڵبژاردنی جۆری ئەو کارەی کە دەیەوێ کۆمەڵگای سۆسیالیستی چوارچێوەیەکی کراوەی بەئارەزووی خۆی بۆ داناوە. بەڵام تاکو ئێستاکەش ژن وەك تۆو دواکەوتووە و کۆمەڵگا بە مۆرکی پیاو مۆردەکرێ، بەڕادەیەکی وەها زۆر بە زەحمەت بتوانێ سوود لەو مافانەی کە پێی دراوە، وەربگرێ. بۆیە بەشداریکردنی لەکۆمەڵدا دوور دەبێ لەهێنانە دی ئەنجامێکی شۆڕشگێڕانە.

هەندێك کەس دەڵێن: لەمیانەی شۆڕشدا گۆڕانکاری کۆمەڵایەتی دێتە ئاراوە و شانبەشانی ئەمەش گۆڕانکاریی بەسەر رەوشی ژندا دێت. بەمجۆرە گەلێك هەڵسەنگاندن بۆ ئەم مەسەلەیە ئەنجامدراوە و رووداوەکانی تۆمار کراون. بۆ نموونە: ئایا ژمارەی وەزیران و سەرۆك وەزیری ژن لە یەکێتی سۆڤییەت و دەوڵەتە سۆسیالیستەکاندا چەند بوون؟ بەپێی ئەو زانیاریانەی کە پێمان گەیشتووە، رێژەی رەگەزی ژن لە ناوەندە سیاسیە گرنگەکانی ناوخۆ و دەرەوە لە 5٪ تێپەڕناکات. ئەمەش ئەنجامی ئەو جیاوازیە ترسناکەمان لەو بوارەدا بۆ دەردەبڕێ. لێرەدا دەبێ بڵێین فەرمان وەرگرتن لە رژێمی سۆسیالیزمیدا، لەبەردەم ژن و پیاودا وەکو یەکە، هەریەکەیان دەتوانێ بەپێی توانستی خۆی ئەم فەرمانانە بگرێتە ئەستۆ. هەروەها دەتوانین بڵێین: ئەگەر پیاو لە وەرگرتنی ئەم فەرمانانە زۆرینەبن، ئەمە مانای ئەوە دەگەیەنێ کە بەتواناترن. بەڵام پێویستە ئەوەشمان لەبیر نەچێت، کە پیاو دەستیان بەسەر شوێنی زۆر گرنگدا گرتووە، چونکە توانایان زیاترە. ئەم توانایەشیان لەو دەسەڵاتەیانەوە سەرچاوە دەگرێ کە سەدان ساڵە لەو کاروبارانەکادا لەژێر رکێفیاندایە. کەسیش ناتوانێ خۆی لەو راستیە دووربخاتە و بڵێ: "ئەو کەسەی کە لە سۆسیالیزمدا زیاتر کار بکات، پتر سوود وەردەگرێ و، ئەوەی زیاتریش بیربکاتەوە پتر کار دەکات". چونکە ئەمجۆرە لۆژیکە پاشماوەی یەکسانیبوونێکی ئاشکرایە.

ئەو رۆڵەی کە بەژن دراوە، تەنیا لەچەند بوارێکی سنوودارەوە و پێشکەوتنێکی هەستپێکراوی لە بوارەکانی هونەر و وێژە بەدەست هێناوە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا رۆڵی ژن لەبواری سیاسەت و نەخشەکێشاندا تاوەکو ئێستاکە یەکجار سنوودار و تەسك بووە و ئەم دیاردەیەش لەماڵی مێردەکەیدا دەردەکەوێ. لەم رەوشەشدا ئەگەر بڵێین کێشەی ژن

لـەرەگ و ریشــەوە لــە کۆمــەڵگای سۆسیالیســتی ئێســتادا چارەســەرکراوە، یــان بڵــێین چارەسـەرکردنی ئـەم کێشـەیە بـەکاروانی پێشکەوتنی کۆمـەڵگای سۆسیالستیەوە بەنـدە، ئەمە چاوپۆشیە لە گەورەترین خەوشی کۆمەڵگاکان. ئەمەش لە چارەسەری گشتی کێشـە کۆمەڵایەتیەکاندا جۆرە داخستنێك دەردەبڕێ.

ئەوەی گومانی تێدا نییە گفتوگۆ و لێکۆڵینـەوە لـەم بارەیـەوە، مـافی ژنـی زۆربـەی دەوڵەتەکانی جیهان دەگرێتـەوە، لـە سـەرووی هەمووشـیانەوە دەوڵەتـە سۆسیالیسـتەکان. بەڵام دەبێ ئەوەش بڵێین، کە ئەو گفتوگۆیانـە تـا چ رادەیـەك ئـەو هەڵوێسـتە کلاسـیکیە ئاسـاییانە دەبـەزێنن و بـەرەو گەوهـەری کێشـەکەی دەبـەن؟ لەڕاسـتیدا مـافی ژن تـاوەکو ئــەمڕۆمان هــەر خــۆی لــەدیاردەی درۆزنــدا نوانــدووە و، هاوتــەریب لەگــەڵ ئەمــەش چاوپۆشــی لــەهیچ ناکــات، بۆیــە دەبیــنین تــاوەکو ئێســتاکەش هەڵوێســتی کلاســیکی و ئەنجامەکانی لە چارەسەرکردنی کێشەکەدا هەر بەکاریگەرن. هەڵبژاردنی رۆژی 8ی ئادار لەناو هەموو رۆژەکانی ساڵدا، ئـەنجامی پاشمـاوەی ئـەم دیـاردە درۆزنانـەن. کەچـی ئێمـە لەجیاتی ئەوە باوەڕیمان بەهێزە کە بەتێکۆشانێکی بـەردەوام لـەپێناو مـافی راسـتەقینەی ژن و پێشیخسـتنیدا دێتــە دی. لێــرەدا بۆنــەی دیکــەش هــەن کــە رێکخــراوی نەتــەوە یەکگرتووەکان بۆ ژنیان بڕیار داوە و هەریەکەشیان نـاو و سـاڵیان بـۆ دانـاون، بـەڵام ئـەو ساڵانەی کە بەساڵی ئاشتی ناویـان بـردوون، دەبیـنین لەهـەموو سـاڵان زیـاتر شـەڕ تێیـدا تەشەنەی کردووە. ئەو ساڵانەی کە بۆ لاوانیشـیان دانـاوە لەهـەموو سـاڵان زیـاتر کێشـەی لاوانیـان تێـدا شـاردۆتەوە. بـەلانی کەمـەوە ئـەو سـاڵانە زێـدە جیاوازیـان لەگـەڵ سـاڵانی پێشوودا نەبووە، مادام ئەو ساڵانە دەستنیشانکراون و هەریەکەیان بەبۆنەیـەکی تایبـەتی دانراوە، دەبێ پارێزگاری لە چەمك و ماناکانیان بکەن.

ئـەو شۆڕشـانەی کـە لـەدژی ئیمپرالیـزم ئـەنجام دەدرێـن، لـەڕۆژگاری ئەمڕۆمانـدا بەشێوەی زیاتر لە شۆڕشێك و شەڕێك لەیەك کاتدا بەرپا دەبن. جەنگ بەو بۆنەیەی کە جــۆرە سیاســەتێکی ئاشــکرا دەنــوێنێ، دەکرێتــە دوو جــۆرە سیاســەت؛ سیاســەتی ئاشـتیپەروەرانە و سیاسـەتی جـەنگی رۆشـنبیری، کـە بەشـێکی جیانـەکراوە لەجـەنگ و کێشەی نێو دەزگای خێزان دەنوێنێ. ئەگەر وەها تێبگەین کە جـەنگ تـەنیا تێکچڕژان و پێکـدادانی خۆێنـاوی سـوپاکانە، دەبـێ چاوپۆشـی لـەدەنگی مێشـك بکـەین کـە لەهـەموو جەنگێکی نێو کۆمەڵگای مرۆڤ و بونیادی خێزان گرنگترە. لەبەرئـەوەی کـە پیـاو لایەنـە

بەهێزەکەیە لەم جەنگەدا، خۆی یاسا و پێوەر و بنچینەی چوونە ناو ئەو جەنگەی داناوە. کەواتە؛ پیاو ئەو لایەنە زاڵەیە و هەموو دەسەڵاتێکی بەسەر ژندا دەشکێ و ژنیش ئەو لایەنەیە کە هەڵدەسووڕێنرێ. ژن وەك یەکێك لەلایەنەکانی ئەو جەنگە، رەگەزێکی نایەکسانی بێ دەسەڵاتە حوکمی بەسەردا دەکرێ. بەڵام پیاو جەمسەرێکی ترە، دەبینین پشت بەهێز و دەسەڵاتێك دەبەستێ کە سەدان ساڵە داب و نەریتی یاساکان بۆیان دابین کردووە. بۆیە دەبێت شۆڕشێك بەرپابکرێت و نابێ هیچی تر چارەسەری ئەم بابەتە بەشێوەیەکی رووکەشانە ئەنجام بدرێت. ئەوەی ئاشکرایە، پیاو لەگەڵ لەدایکبوونیدا هیچ تایبەتمەندیەکی دەست نەکەوتووە، هەروەها ژنیش هیچ تایبەتمەندیەکی پێنەدراوە. بەڵام دەبێ ئەو راستیە بزانین کە داب و نەریتی چینایەتی جۆرە تایبەتمەندیەك بە میراس بۆ نەوەکان بەجێ دەهێڵێ و چەشنە سروشتێك بۆ پیاو و ژن دروست دەکات و بەم شێوەیەش دەسەڵاتی ئایین، زانیاری و رۆشنبیری بەسەر کۆمەڵدا دەسەپێنێ. لەم رووەشەوە پێویستە پەیوەندیەکانی نێوان ژن و پیاو لەسەر بنچینەی هەڵوێستی راستینەی مێژوویی چارەسەربکرێن. ئەو پەیوەندیانەی کە رژێمی سەرمایەداری بوونیادی ناون، دەزگای خێزانیشی دووچاری هەڵوەشانەوە کردووە.

لەمەوبەر پرسیارکرا و پرسیارەکەش لەبارەی روونکردنەوەی هۆی زیادبوونی پیاوێتی پیاو و قووڵکردنەوەی باری ژن و شوێنی ئەمە لەدیاردەکانی شەڕ و ئاشتی و گۆڕانکاری پەیوەندیەکانی رۆژانەدا بوو. ئەگەر ئەم کێشەیەمان بەڕاستی مرۆڤایەتی خۆمان هەڵبسەنگێنین، ئەوا بەئاشکرا بۆمان دەردەکەوێت کە پەیوەندی کەسەکان بەیەکترەوە راست و دروست نییە. گەلێك کەس لەو بوارەدا لە قەیرانێکی تەواودا دەژین و بەشێوەیەکی زۆر و قووڵ کاریگەری لەسەر شێواندنی کەسایەتیش کردووە. گەلێك پەیوەندی شێواو لە ئەنجامی بەرزبوونەوەی بێ سنووری دەسەڵاتی پیاو و نزمبوونەوەی لەڕادە بەدەری ژن لە کۆمەڵگاکەیدا دروست دەبن و جۆرە قەیرانێك دەخوڵقێنێ.

زۆر پەیوەندی هەن مرۆڤ حەزیان لێدەکات، بەڵام نایەنە دی، چونکە کەسایەتیەکان سەدان ساڵە بەکۆت و زنجیر بەند کراون. پێش هەموو شتێك لەبەرامبەر چەمکی رەوشت و داب و نەریتی هەزاران ساڵەی پیاو و کەسایەتی ژن دەوەستێ، کە چاخەکانی پێشوو دروستیان کردوون. ئەم بارەش لە کوردستاندا بەشێوەیەکی تایبەت

دەردەکەوێ.

مێــژووی پیــاو وەهــا نیشــاندەدات کــە گوایــە پــارێزەری دڵســۆز و بەخشــندەی هەمیشــەییە لــە کۆمەڵــدا. کەچــی ژن وەك ســواڵکەرێك بەبەگــەوە بەســتراوە و هەمیشــە بەستەمکار دادەنرێ و پەیوەندی و ستەم بەکار دێنێ، کەچی ئــەوەی پێــی دەڵــێ شــەرەف پیاو قوربانی بۆ دەدات و خۆی لەپێنایدا بەخت دەکات راستیەکی بەرچاوە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ژن و پیاو لە پەیوەندی نێوانیاندا دڵنیا نــین. کەواتــە هــەموویان رووەو بــارێکی نادروست دەبنەوە و ئەو نــاڕەزایی و نیگەرانییــەی کــە خــاوەن ژن و مــاڵ دەریــان دەبــڕن، لەئەنجامی ئەو قەیرانەوە سەرچاوەی گرتووە کە لەکۆمەڵگا و خێزاندا لەو بوارەدا تێیدا دەژین.

ئــەوەی زانــراوە ئــەو قەیرانــەی کــە بەدرێــژایی مێــژوو دروســت بــووە و پشــتەکانی لەمەوبەر بەشێوەیەکی قووڵتر تێیدا ژیاون و بۆ ئێمــەش ماوەتــەوە و لەبەرئــەوەی ئێمــە شۆڕشگێڕین و باوەڕی شۆڕشگێڕی دروست دەکەین، بۆیــە لەچــاو خــەڵکی پێشــوو بارمــان سووکترە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا شوێنەواری ئەو رۆشنبیریەیە کە پڕە لە فرۆفێڵ و پیلان و ناپــاکی لێــك دابــڕان. بــەردەوام تــاکو ئێســتا بــەپێی پێویســت روون ناکرێتــەوە و سەرچاوەکانیان دەستنیشان ناکرێن. ئەگەر ئەم پرسیارەمان ئاراستەی باوکان و دایکانمان کرد، بێگومان وەڵامەکەیان تەنیا بێ دەنگ دەبــێ، چونکە لــەبارێکی وەهــا تونــد و تیــژدا دەژیــن. زۆر گرانــە بەچــاکی لــە ماناکــەی تێبگــەن، چــونکە لەگــەڵ زۆر فرۆفێڵــی ئاڵوگۆڕکراویاندا ژیاون. ئەنگلس گرنگیەکی زۆری بە لێکۆڵینەوە و چارەسەری پەیوەندی بەســتنەوەی نێــوان هــەردوو رەگــەزی ژن و پیــاو و ژیانیــان داوە، کــە بریتیــە لــە هەڵخەڵەتانــدن. بۆیــە لێــی دەتوێژنــەوە. دەبــێ ســەیری ئــەوەش بکــەین کــە جــەنگێکی کاریگەر بە تایبەت لەبواری خێزان و کۆمەڵ و سیاسەتدا هەیە. ئەم جەنگەش لەهــەموو بارێکی پەیوەندی و خۆشەویستی ژن و مێردایــەتی و تەڵاقــدان بــەدیار دەکــەوێ. لێــرەدا دەبێ ئەوە دەربــبڕین کــە هەریــەك لــەو دوو رەگــەزەی ژن و پیــاو چیان لەیــەکتری زەوت کردووە و لەبــەر رۆشــنایی ئــەو جەنگــەدا بەچاکی هەڵیدەســەنگێنین. نــەك ئــەو واقیعــە بسەلمێنین و بڵێین پەیوەندیەکی ئەوەندە بەهێزن نابێ دەستیان لێبدەین. ئەوەی شیاوی باسیشە، ئایین و سیاسەتی تاقمی حوکمڕان بەتــەواوی شــێوەی جیــاواز دەریــان بڕیــوە و، بەپێی بۆچوونی ئەوان ژنیان پاراستووە. بۆرژوازیەتیش لەو باوەڕەدایە کە ئــەو مــافێکی

زۆری بەژن بەخشیوە، بەڵام هەڵوێستی ژن لەو بوارەدا ئاشکرا و روونە. بۆ نموونە: لە تورکیادا ژنی بۆرژوای بچووك خانوویەکی پڕ لە کەلوپەل و مێردیشی هەیە و وا دەزانێ ناز و نیعمەتێکی زۆری پێدراوە و، لەو باوەڕەدایە هەموو پێویستیەکانی بۆ دابین کراوە و تەواوی ئاواتەکانی هاتۆتە دی. بەڵام لەدوای چەند ساڵێك دووچاری قەیرانێك دەبێت و هەمووشتێکی لێ سەر و بن دەبێ و رەوشی ژیانی شکست دێنێ.

لەمانەوە بۆمان دەردەکەوێ، کە گۆڕانکاری مێژوویی و مەسەلەی شەرەف وانیە، کە بە وشە دەربڕاون و باسیان لێوەکراوە. بەڵکو لەڕاستیدا جۆرە داهێزان و نزمیەك دەردەبڕن و هەرساتێك ململانێ و بەیەکدادانی توندووتیژ لەو بوارەدا روودەدەن، لەو باوەڕەداین ئەوانەی دەزانن هەموو شتێك زۆر تەواوە، گەلێك کەمن. بۆیە لێرەدا پێویستە سەیری ئەم راستیەی خوارەوە بکرێت.

ئەو بارەی کە ژن تێی خزێنراوە، دەبێتە هۆی هەلگیرسانی جەنگێکی سەیر، ئەو جەنگەش بەجۆرێکی زۆرەملێیانە بەرپا دەبێ. بەکورتی نموونەی ژنێك پێکدێنێ کە لەگەڵ پیاودا رێك بکەوێ. هەروەك ئەو پەندەی کە دەڵێ: "هەردوو وەك یەکن سەر یان شەبقە!". واتە رەوتی ئەفەندایەتی پیاو شتێکی وەها نییە بەئاسانی و شانازیەوە باسی لێوە بکرێت. چونکە چەند نرخ و رێزی ژن کەم بکرێتەوە، ئەوەندە نرخ و رێزی پیاویش نزم دەبێتەوە. لەم رووەشەوە کێشەی ژن کێشەی پیاویشە. لەبەر ئەوەی شکان و نزمبوونەوەی ژن یەکێکە لەسەرچاوە سەرەکیەکانی خراپیەکانی پیاو. بۆیە مەسەلەی پیاوێتی بۆتە کارەسات و بەڵایەك لەگەردنی ئالاوە. ئەو قەیرانەی کە پیاو تێیدا دەژی گاڵتەی پێناکرێت و، بەهەند هەڵدەگیرێ و زۆرن. ئەو بارانەی کە ژن دەست لە شەیتان هەڵدەگرێت و بەتەنیا دەژی، هەر ئەوەشە بۆتە هۆی دەروێشی لەئاییندا. ئەمەش چارەسەرکردنێکی نێگەتیفانەیە بۆ کێشەکە. چونکە لەفەلسەفەدا هاتووە کە دەڵێ: "ژن گوناهکارە" ئەمەش وتەیەکە بەمەبەستی دوورکەوتنەوە لەگوناهباری راستەقینە دەگوترێ.

مەسەلەی دەست نەگوشینی ژن و خۆداپۆشینی بەسەرپۆشێکی ئەستوور لەهەردوو باری ماددی و واتایی ئەنجامی ئەو هەڵوێستە هەڵانەن و دەبێ ئەوەش بزانین کە ئەم هەڵوێستانە، کێشەکە بە هەموو گرانیەکیەوە دەهێڵنەوە و خراپتریشی دەکەن.

ئەوروپا و دەوڵەتە سۆسیالستەکان ئەو کێشانەیان بەجۆرێکی جیاواز وەرگرتووە و ورده ورده هـــەنگاوی چارەســـەرکردنیان بـــۆ هاوێشـــتووە و شـــێوەیەکی چاکســـازی ناشۆڕشگێڕیان بۆ چارەسەرکردنی بەکارهێناوە. ئەوەی لێرەدا سەرنج رادەکێشێ ئەوەیـە، جۆرە شێوەیەکی خەبات دەگرنە ئەستۆ کە نایان گەیەنێتە ئەنجام، لەوانەیە بەچاکسازی رۆڵێکی باش لەچارەسەرکردنی کێشەکە ببینن، بەڵام گۆڕانکاریـەکی سـەر تاسـەری بـەدی نـاهێنێ. بۆیـە پێویسـتمان بـە بـەرپابوونی شـۆڕش هەیـە، لـە هەمانکاتیشـدا شـێوەی چاکسـازی هەرچـەندە بـەس نییـە، وەلـێ بەسـوودە تـاوەکو ئـەو شۆڕشـە بـۆ هێنانـەدی قۆناخی نوێی ئەو شۆڕشە دێتە دی.

لێرەدا هەندێ کەس دەپرسن و دەڵێن: تا چ رادەیەك پێویستە لەم بـوارەدا شـۆڕش بەرپا بکرێ؟ لەبەر ئەوەی کۆمەڵگاکان هەمان کێشەیان هەیە، بۆیە پێویستمان بەشۆڕش هەیـە. ئـەوەی ئاشکراشـە شـۆڕش وەکـو ئـەوە نییـە کـە تـەنیا لـەنێوان دوو چـین هەڵدەگیرسێ، بـەڵکو دەبـێ شۆڕشـێك بـێ لـە ئـەقڵ و بیرکردنـەوەی نێـو دەزگـا و داب و نەریتی کۆمەڵایەتی، بەتایبەتی لەناو خێزاندا بەرپا بکرێت، شۆڕشـی هـەروەها خامـە و رۆشـنبیری و بیـت و لـەدژی تـەوژمی کلاسـیکی بـێ. واتـە ژنـان هـەرگیز لـەدەوری بەرنامەیەکی یەکگرتوو یەك ناگرن و سوپایەك پێکەوە نانێن تاوەکو بەرامبەر بەسوپای پیاوان بجەنگن و هیچ جەنگێك لـەپێناو یەکسانیبوون بـەم شـێوەیە هەڵناگیرسێ. بـەڵام پێویستیشە مەسەلەی بـەردەوامبوونی دەسـەڵاتی پیـاو بەسـەر دەزگاکانـدا نەسـەلمێنین و پێویستی هەبوونی بەرنامەیەکی تایبەتی بۆ خەباتکردن لەو بوارەدا وەرنەگرین.

ئـەو بـێ هێزییـەی دەسـتی بەسـەر پەیوەندیەکانـدا گرتـووە و بەڕادەیـەك قـووڵ بۆتەوە ناتوانین کێشەکان لە سایەیدا چارەسەر بکـەین. بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا ئـەمجۆرە چارەسەرکردنە بۆ پیاو و بۆ ژنیش وەکو یەك باشترین رێگایە. چـونکە تـەنیا دەربـڕینی چـەند ووشـەیەك لـە بـارەی پەیوەنـدی و کـەمێك لـە دەسـتەبەری ئـابووری و هەنـدێ چەمکی ئاسایی و باو کە لەناوەڕۆکدا کێشەکە قووڵتر دەکـەن، ئەمانـە ئـەو هەڵوێسـتانەن کە هەردوو رەگەزی ژن و پیاو پەنای بۆ دەبەن. ئەوەی زانراویشە، لێرەدا پێویستمان بـە ململانێیەکە کە لە رەگ و ریشەوە چەمکە باوەکانی ئەم بوارە بگۆڕێ و بەبێ تێکۆشان و شەڕکردنی پیاو لە دژی دەسەڵات و پیـاوێتی خـۆی و ژن لـە دژی مێیـەتی خـۆی و بـەبێ دابینکردنـی هاوسـەنگی لـە نێوانیانـدا ئـەم کێشـەیە چارەسـەر ناکرێـت. ئەمەیـە ئـەو

دیاردەیــەی پێــی کــە دەگــوترێ شــۆڕش. واتــە دوورکەوتنــەوە لەکۆمەڵگایــەی لــە ژێــر کاریگــەری قــووڵی پیــاو و ژیــانی مێیــەتی زێــدە لــە لای ژنــدا و، بنیادنــانی پەیوەنــدی بەرهەمهێنانێکی هاوسەنگتر دایە. واتە گەیشتن بە چالاکی هاوسەنگی بە کۆمەڵ لەژیانی رۆشــنبیری، سیاســی و کۆمەڵایــەتی و، بــەبێ گەیشــتن بــەو هەڵوێســتانە نــاتوانرێ کێشــە کۆمەڵایەتیەکان بە گشتی و کێشەی ژن بە تایبەتی چارەسەر بکرێن.

بەڵام خۆبەستنەوە بە چارەسەریەکی چاکسازییانە لـەوە دەچـێ کـە ئێمـە تیـۆری توونـدوتیژی وڵاتە ژێردەستەکان پەیڕەو بکەین. هـەروەکو چاکسـازیەکان لـەو بـاوەڕەدان کە ئەوانەی پەیڕەوی تیۆری توندوتیژی دەکەن لەوڵاتە ژێردەستەکاندا گـەلێك کارەسـات بۆ میللەت دێنن. ئەوانیش بەهەمان شێوە چارەسەری ئەم کێشەیە لە ڕێگای زۆربلێیـی و گفتووگۆیــەکی لەڕادەبــەدەر دەکــەن و ئامۆژگــاری خــەڵکی دەکــەن تــا کێشــەکە بــەهۆی پڕوپاگەندە چارەسەر بکەن. ئەمەش لەڕاستیدا واتای مردنێکی تاهەتایی دەگەیەنێ.

لەو کاتەی کە ئێمـە چارەسـەری هەڵوێسـتی گشـتی کۆتـایی پـێ دەهێـنین، دەڵێین: دەبێ ڕێگەی بەرپاکردنی شۆڕشێکی بنەڕەتی بگـرین، نـەك شـێوەیەکی چاکسازی بکـەین بە بنچینەی چارەسەری کێشەکە.

ژن لەشۆڕشی بۆرژوازیدا تەنها ئەکتەرێکی راگەیاندن بووە لە هۆنینەوەی پیلان و گێچەڵدا. لە ئاستی بنکە و ژێرخـانی کۆمـەڵ تـەنها وەك کاڵایـەك کـڕدراوە و فرۆشـراوە، بـەڵام لـە لوتکـە و سـەرخانی بونیـادی کۆمەڵایەتیـدا وەك ژنـە ئیمپراتـۆر بـووە. گـەلێك نموونەشمان هەیە بۆ ئـەو جـۆرە ژنانـەی کـە خـاوەن هێـز و دەسـەڵات بـوون، کەچـی لـە راستیدا تەنیا بابەتێك بوون رۆڵی کۆمیدیان لە شانۆگەری ژیاندا بینیوە.

ژنــی نێــو کۆشــکی دەســەڵاتداران بــەوجۆرە بــوون و پێویســتیش ناکــات دوور بکەوینـەوە و بـەدوای نموونـەی ژنـی ئـەوروپادا بگـەڕێین، تـەنیا ئەوەنـدەمان بەسـە کـە نموونـەی ژنـەکانی کۆشـکی حکومڕانـە عوسمانیـەکان بهێنینـەوە، کـە چـەند گێچـەڵ و پیلانیان ناوەتەوە. جا لەبەر رۆشنایی ئـەم واقیعـە بەتایبـەتی کـە ئێسـتا لەبـەر دەرگـای سـەدەیەکی نـوێی ژیـانین، پێویسـتە ئـەم کێشـەیەی مـافی ژن بەشـێوەیەکی هاوچـەرخانە چارەسەر بکەین، کە لەگەڵ گۆڕانکاریەکانی مێژوودا بگونجێ. لێرەشدا بیروڕاو بۆچوونی جیاواز دەردەکەونە روو.

ئێمە دەپرسین، ئایا شۆڕشە بۆرژوازیەکان لەم بوارەدا چ دەستکەوتێکیان بۆ ژن بەدەست هێناوە؟ لێرەدا دەبێ ئەو راستیە بلێین کە هەر شۆڕشێکی کۆمەلایەتی مرۆڤایەتی لەگەلْ بەرپا بووە، هەنگاوی بەرەو پێشەوەی ناوە. بۆیە هەست دەکەین سەرمایەداری خێزانی بۆرژوازی لەچاو خێزانی فیۆدالی سەرکەوتووترن و، هەر بەو پێیەش ژنی بۆرژوازی پێشکەوتووترە لە ژنەکانی قۆناخی دەرەبەگایەتی. بۆیە کێشەی ژن لەگەلْ سەرهەلدانی سەرمایەداری لەو کێشانە بووە و چارەسەر کراوە، بەوەی بۆرژوازیەت بەپێی تیۆری پیادەکردنی، هەولی دورستکردنی نموونەیەکی لەو جۆرە ژنانەی داوە و، لەئەنجامدا کردوونی بە بابەتێکی سەرەکی بۆ نیگارکێشان و بابەتی دیکەی هونەر و کاروباری رۆژانەی ژیان. لە راستیدا پیاوی بۆرژوا، کە لەشێوەی پەیوەندیەکانی کۆمەلگای بۆگەنی دەرەبەگایەتی وەڕەس ببوو، لە دروستکردنی نموونەیەکی نوێی ژندا سەرکەوت، کە شێوازی جل و بەرگ و رێکخستنی قژی جیاواز بێ لە ژنی پێشوو، واتە جۆرە شێوازێکی نوێ بگرێتە بەر. لەم گۆڕانکاریەدا هەر حکومڕان و کاربەدەست ئەم رۆلەیان نەگێڕا، بەلکو پەیوەندیەکانی خێزانە خانەدانەکانی دەرەبەگایەتی کە ببوونە کۆسپێك لەبەردەم بەرەو پێشەوەچوونی بۆرژوازی، هۆکاری روودانی ئەو گۆڕانکارییە بوون. بۆیە بۆرژوازیەت بە پێویستی زانی دژی پەیوەندیەکانی دەرەبەگایەتی، کە ببوونە کۆسپێك لەبەردەم دورستبوونی کۆمەلێکی نوێ شەڕی و ململانێیەکی راستەوخۆ بەرپا بکات. ئەم ململانێیەش بەزۆری لە بوارەکانی هونەر و وێژەدا بەدیار کەوتن و، گەلێك تیۆری کۆمەلایەتی لەبارەی مافی مرۆڤەوە بەگشتی و بلاوکردنەوەی یەکسانی لەنێوان مرۆڤ و مرۆڤێکی تردا هاتنە کایەوە و زۆری پێنەچوو بۆ مافی ژن و یەکسانیکردنی بەپیاو هەنگاویان هەلێنا.

ئەو یەکسانیەی کە بۆرژوازیەت بۆ ژن دەیخوازێت، یەکسانیەکی گشتی نییە، بەلکو تەنیا ئازادی خستنە نێو خێزانی بۆرژوازییە، کە لەمەوبەر دەرفەتی ژیانی کەم بووە. نابێ ئەوەشمان لەبیر بچێ کە گەلێك شێواندن لەم بوارەدا بەسەر مافی ژندا هاتووە. ژن بۆتە بابەتێکی دەرەوەی رۆمان نووسین، بەتایبەتی لە سەرەتای سەرهەلدانی کۆمەلگای بۆرژوازی کە ئازادی و ڤەبوونێکی بەربلاو کەوتە پێش ئەدەب و هونەر. ئەو نموونەیەی کە لە رۆمانەکاندا وێنەیان بۆ دەکێشا، وەهایان نیشاندەدا کە ژن بە روالەت و وێنە مرۆڤێکی خاوەن ویست و بەبڕیارە، لەتوانایدا هەیە خێزانەکەی خۆی بونیادبنێ. جاران

ژن تەنیا دیاردەیەکی سادە و ساکار بوو، ئێستاش ئەو کۆڵەکانەن کە کۆمەڵگای رۆژئاوا لە سەریان بونیادنراوە. بەڵام پێویستە ئەوەشمان لەبیر نەچێت کە بەشداریکردنی ژن لەکاروباری ئەو قۆناخەدا، تەنیا بەشداریکردنێکی رۆمانسیانە نەبووە، بەڵکو بەشداریکردنێکی ژێر دەسەڵاتی تەواوی پیاو بووە و مۆرکی ئەوی وەرگرتووە. جگە لەمەش شۆڕشە بۆرژوازیەکان بەشداری کردنێکی رێکوپێك و بەرفراوانی ژنانیان بە خۆوە نەدیوە، تەنیا لە چوارچێوەی سەمبوڵ و نموونەدا بووە و بەس. چونکە بەشداریکردنی ژن لە شۆڕشە بۆرژوازیەکاندا، تەنیا لە ناو ئەو سنوورانەدا بووە کە پیاو لە کۆمەڵگای نوێدا نەخشەی بۆ کێشاوە.

مافی ژن تا ئێستاکەش یەکێکە لەو بابەتانەی کە لەهەموو جیهاندا مشتومڕێکی زۆری لەسەرە، لە تورکیاشدا مشتومڕێکی زیاتر و فراوانتری لەسەر دەکرێ. دەبێ ئەوەش بزانین کە گەلێك جار پیاو لە کۆمەڵگای بۆرژوازیدا ئاڵای تێکۆشانیان بەناوی ژنان هەڵگرتووە، هۆی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو تەگەرە و کۆسپانەی کە پەیوەندی و دابونەریتی سیستەمی دەرەبەگایەتی پێکەوەی ناون و لەبەردەم خۆ گەیاندنی بۆرژوازیەت بۆ ناو خانەی خێزانی کۆمەڵگا کە بەردەوام هەوڵی بۆ دەدا ئاستەنگ بووە. هەروەها کەمالیستەکانیش لە تورکیادا ئەوەیان کردوە و، بەناوی ژنەوە ئاڵای مافەکانیان بۆ هەڵگرتوون و مافی سەرەکیان پێ نە بەخشیون.

ئەوەی راستی بێ ژن شتێکی لە پێشکەوتن و رێز گرتن لەسایەی سەرمایەداریەوە وەدەست کەوت. بەڵام لەبواری سیاسی و کۆمەڵایەتیدا بە رادەیەکی زۆر کەم رۆڵی هەبوو، کە شیاوی باسکردن نەبوو. واتە هەبوونی ژن بەند بوو بە هەبوونی مێردەکەیەوە. ئەم بارەی ژیانیشی وایکرد ماوەی ویست و ئارەزووی، جێگەی مشتومڕێکی زۆربێ. چونکە ژن لەو قۆناخەدا تەنانەت لە کۆمەڵگای زۆر پێشکەوتووشدا ناتوانێ بەرێوە بچێت. واتە لەژێر دەسەڵات و چاودێری پیاودا نەبێ ناتوانێ بەرێوە بچێ. هۆی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو راستییەی کە دەڵێ: ژن توانایەکی ئەوتۆی نییە لەبواری ژیاندا و، کۆمەڵگای ئێمەش بە قووڵترین شێوە لە کەش و هەوای ئەم راستیەدا دەژی. بەرادەیەك کە ژن لە توانایدا نییە بەبێ پرسی کەس و مێردەکەی تەنانەت لەماڵیش دەربچێت. بەشداریکردنی لەهەر چالاکیەك یان دانانی هەر نەخشە و پرۆژەیەك

بەبێ چاودێری و پاراستنی پیاو کارێکی نەگونجاوە.

ئەمڕۆکە لە کۆمەڵگای بۆرژوازیدا ژن وەك هۆیەکی سەرەکی بۆ پڕوپاگەندەی دوور لەپەیوەندی سیاسی و بەرهەمهێنان بەکاردەهێنرێ. لەبواری مۆدە و سەماکردن و دیاردە فەنتازیەکانیشدا خاوەن دەسەڵاتێکی بەربڵاوە. لێرەدا تەنیا ئەم پرسیارانەمان بۆ دەردەکەوێ کە ژن لەم جیهانەدا خاوەنی چییە؟ چۆن بە ناشیرینترین شێوە دەچەوسێنرێتەوە. وەك بڵێی ئەرك رۆڵێکی نوێ بە ژن سپێردراوە! ئەو ئەرکەش لە ناوەندی کولتووری و رۆشنبیری هۆلیۆدی ئەمەریکا گەیشتۆتە ئەوپەڕی. ئەم رەوشەش بەباشترین شێوە لەسەر ژنی ئەمەریکایی بە تایبەتی و ژنی رۆژئاوایی بەگشتی سەپێنراوە و بەجۆرێکی ترسناك ژن دەچەوسێنرێتەوە.

ئەوەی گومانی تێدا نییە، پێشکەوتنی ئۆرگانی لە ژیانی ژندا لەئەنجامی گواستنەوە لە کۆمەڵگای دەرەبەگایەتی بۆ کۆمەڵگای بۆرژوازی روویدا. بەڵام لە کۆمەڵگای بۆرژوازیدا ئەم گۆڕانکارییە کەوتە ناو چوارچێوەی دەسەڵاتی پیاو و لەگەڵ ئەو سەرکەوتنەش ژن لە پەڕینەوە و بڕینی سنووری واقیعی خۆی لەنێو هەلومەرجی خێزانی بۆرژوازی سەرنەکەوت. لەگەڵ نزیکبوونەوەی سەدەی بیستەم، پڕۆلیتاریا بووە چینێکی سەربەخۆ، دوای ئەوەی کە چینێکی تازەی پێنەگەیشتووە بوو، بەڵام ژن ئەو گۆڕانکارییەی بە خۆیەوە نەبینی کەچی گەلێك پێشکەوتنی بەهاتنی قۆناخی سەرمایەداری ـ ئیمپریالی بەخۆیەوە بینی.

ژن دووچاری زەوتکردنی کەسایەتیەکەی بوو، لەوانەیە هەست بە ئەنجامەکەی نەکەین، چونکە لەنێو گۆڕانکاریەکی شێواوی سەرمایەداری ترسناکدا دەژین و واقیعێکی کۆمەڵایەتی وەهامان هەیە کە تاوەکو ئێستاکە پاشماوەی دەرەبەگایەتی کاری خۆی تێدا دەکات و تووشی ناشیرینترین شێوەکانی ئیمپریالیزم و چەوساندنەوە بوون. بەڵام دەبێ ئەو راستیەش بزانین کە ئەو رۆڵەی ئەمڕۆکە ژن لە کۆمەڵگای پێشکەوتووی سەرمایەداریدا دەیبینێ، زۆر گرنگترە. چونکە لایەنە ئیمپریالیەکان دیاردەیەکی نوێ لەبواری رۆشنبیری و سیاسیدا پێشدەخەن.

ژن بوونەوەرێکە دووچاری تاریکی و ژیانێکی داخراو کراوە و لەناو کۆشك و تەلارەکاندا بەندکراوە، هەروەها لە زۆر جموجۆڵی کۆمەڵایەتی دوورخراوەتەوە و لە ناو تاریکیەکی رۆحیدا نوقم کراوە و بەمجۆرە بوون و رۆحی خۆی بەتەواوی لەدەستداوە.

ئەوەی شیاوی باسە پیاوی نێو لایەنە پیشەسازییەکان و پیاوانی سیاسەتی سەرمایەداری ئەم راستیە باش دەزانن و هەوڵدەدەن ژنی لە کۆمەڵ دابڕاوی ژێر دەسەڵاتی پیاو بشێوێنن و نموونەیەکی دروستکراوی وەهای لێ بهێننەدی تاوەکو خەباتی چینایەتی پێ دابپۆشن و بە شێوەیەکی تایبەتی بیچەوسێننەوە و، لە پێناو خزمەتکردنی ڕەوڕەوەی چەوساندنەوەی ئیمپریالی ژن بخەنە ناو چوارچێوەی گەمەیەکی ناشیرین و، ڕووبەڕووی سۆسیالیزمی بکەنەوە و مافێکی زۆر کەمی سەردەمی ئازادییەکانی بۆرژوازیەتی پێبدەن.

چونکە ئەمڕۆکە ژن لە ئەوروپا لەبواری مۆسیقا و وێنەکێشان و رۆشنبیری و فرۆفێڵی سیاسەتدا بە تووندترین و ووردترین شێوە دەچەوسێنرێتەوە. دوای ئەوەی کە سەدان ساڵ لە ژینگەیەکی داخراودا دەژیا، دەبینین ئەمڕۆکە لە دەوروبەرێکی کراوەی ئاشکرادا دەژی و، کەوتۆتە مەیدان و بازاڕەوە. ئایا بزووتنەوەیەکی "فێمینیستی" چۆن ئەم راستیە هەڵدەسەنگێنێ؟ ئێمە زۆری لێ نازانین، بەڵام لەو باوەڕەداین کە ناوەندەکانی ئەوروپای رۆژئاوا ئەم کاروبارە بەباشی دەزانن.

بەمجۆرە دەبینین ئەم هەڵوێستانە بوونەتە هۆی تێکشکانی بونیادی دەزگای خێزان و، ئەوەشیان دەرخستووە کە خێزان یەکەیەکی کۆمەڵایەتی چەندە بێ مانایە دوای ئەوەی کە خێزان لە ناو گومان و دوو دڵی و نیگەرانیدا دەژیا و تێیاندا نوقم بوو، ڕووبەڕووی هەڵوەشاندنەوە و لەناوچوون بۆوە.

لەو کاتەی کە ئێمە ئەم بارەی ژیانی خێزان و ژن هەڵدەسەنگێنین، باشترە ئاماژە بۆ چارەسەرکردنەکەشی بکەین. وەك بڵێین دیاردەیەکی ئاساییە لە ناو قەیرانێکی گشتی ئیمپریالیدا. دەبێ ئەوەش بزانین کە ئەو کاریگەرییەی رژێمی سەرمایەداری ئیمپریالی تەنیا لەسەر کۆمەڵگای نییە، بەڵکو خراپتر کار دەکاتە سەر کۆمەڵگای دواکەوتووی وەکو کۆمەڵگای ئێمە. لەوەش خراپتر رازی بوون بەو نموونەیەی ژیانی ژن و کۆمەڵ، یان ڕەتکردنەوەی، نابێتە چارەسەرییەك. هەندێ جاریش خۆی گەمە بە ڕەوشەکە دەکات و دەیەوێ تۆڵەی سەدان ساڵی ژیانی ناهەمواری خۆی بکاتەوە. وەك بڵێی ژن لە راستیدا دەیەوێ تۆڵە لە چەوسێنەرانی بستێنێ.

ژن لە سایەی کۆماری تورکیادا

گەوهـەری سیسـتەمی دەسـەڵاتداری تـورك و گەشەسـەندنی، لەسـەر بنچـینەی دژایەتیکردنی گەل و کۆمەڵە. کاتێك لەمەڕ کێشەی ژن و خێزان ئـەم راستیە لەبەرچاو دەگـرین، نـاتوانین رەچاوی هـیچ هەڵوێسـتێکی راسـتی ئـەم رژێمـە بکـەین. رزگـاربوونی کۆمەڵی ژنان پابەندە بە رزگاری راستەقینەی کۆمەڵەوە، بـەڵام کاتێـك لـە سروشـتی ئـەم رژێمە و بەتـەواوی خۆخسـتنە نێـو قۆزاخـەی ئیمپریـالیزم وورد دەبینـەوە، ئـەوا بۆمـان دەردەکـەوێ کـە لـەپێناو هێشـتنەوەی رژێمـی فـەرمانڕەوایی بـۆرژوازی تـورك چاوپۆشـی لەبەکارهێنانی هیچ ئامرازێکی نامرۆڤانە ناکـەن. بـەگوێرەی ئـەم بویـەرە نـاتوانین هـیچ مامەڵەیـەکی راسـت لـە کێشـەی ژنـان بـەدی بکـەین، چـونکە نزیکبـوونێکی بـەمجۆرە سروشتی رژێمی تورکیا نیشاندەدات. وەکو ئاشـکرایە گرنگـی ئـەم کێشـەیە لـە تێـڕوانینی فەرمانڕەوایی تورك و بەرژەوەندیەکانیانەوە بایەخدارە، هەروەکو ئاشکرایە لەسـەردەمی عوسمـانی پـێش دامەزرانـدنی کۆمـاری تورکیـادا، فـەرمانڕەوایانی تـورك ژنیـان بـۆ بەرژەوەندی چینایەتیان بـەکارهێناوە و کردوویانەتـە ئامرازێـك بـۆ تێرکردنـی غـەریزە ئاژەڵیـەکانیان. ئـەم رەوشـە لـەدوای دامەزرانـدنی کۆمـاریش هـەر بەردەوامـە. بـەکورتی دەتوانرێـت لەیەکچـونێك لـەنێوان سـەماگەی شـەوان و کۆشـکە کۆنەکانـدا ببیـنین. ئـەم رەوشــە نــەگۆڕاوە، تــەنها هەنــدێك نوێکــاری لــە رووکــاردا لەلایــەنی "کــەمالیزم"ەوە ئەنجامدراوە. بۆچوونی "مستەفا کەمال" لەسەر ژن و خێزان بـە هەنـدێك پێـوەر دیـاری دەکرێـت، کـە نـاو دەبـرێ بـە ژن وخێزانـی کۆمـاری و، ئەمـەش بریتییـە لـە لاسـایی کردنەوەیـەکی ئەوروپیـەکان لـە جـل و بـەرگ و رواڵەتـدا، کـە سـەرەنجام بـووە هـۆی تێکچڕژاوی و شێواویەکی زۆر. بێگومان ناتوانرێت بەراوردێکی بەمجۆرە نە لـە زەمینـەی کۆمەڵایـەتی و نـە لـە پلـەی پەرەسـەندنی تورکیـا و ئـەوروپا بـە یـەك پێوانـە بکرێـت. ئەمەش بەڕوونی ناکۆکیەکانی لەگەڵ بویەری تورکیادا دەردەخات، کـە دەخـوازن بـە زۆر بیسەپێنن.

بـۆرژوازی لـە پێنـاو پاراسـتن و بـەردەوامکردنی سیسـتەمی فەرمانڕەواییـدا ژن و خێزان بەکاردەهێنێ و لەتورکیاشدا باشترین نموونەی دەبینرێ. هەر دەرفەتێکی هونەری و کولتووری تەنیا بۆ ئەو مەرامە دەرەخسێنرێ. ئەوانەی کە دەسەڵات دەگرنە دەست لـە لایـەك ژن دەخەنـە پاراسـتنی دەسـەڵاتدارییان و لەلایـەکیتر بۆمـەرامی غـەریزەکانیان بەکاریدەهێنن. ئەمەش شێوازی مامەڵەکردنیانە.

ڕەفتارەکانی ڕژێمی 12 ئەیلولی فاشیست لەم بارەوە لە کەس شاراوە نییە و، ئەوانەی لەسەر ئەم ڕێبازەن وەك ڕۆژی ڕووناك دیارن و شتێکی نوێیان لێ بەدیناکرێ. نوێنەرانی ڕژێم لە ڕێکخراو و یەکێتیەکانی ژن و....هتددا، بچوکترین دەرفەت و توانا ناخەنە خزمەتی ژیانێکی سەرفراز بۆ ژن و خێزان. لەبەرچاوانە کە لە ژێر دروشمی هاریکاری، چۆن و بە چ مەرامێك لە ژنان نزیك دەبنەوە. هەرچەندە یاسای شارستانی بۆ ژنی تورکی داڕێژن و پڕوپاگەندەی بۆ بکەن، وەلێ تەنیا بەکردەوە ئەو یاسایانە جێبەجێ دەکەن کە دەکەونە خزمەتی ڕژێم و بەردەوامکردنی بالادەستیان بۆ دەمێکی درێژتر.

کارێك کە ڕژێمی 12ی ئەیلول و نوێنەرانی بەجێیان گەیاندووە، پایەداری و شوێنی ژن بووە کە لەهەموو بوارێکدا دایان بەزاندوە و لەپێناو مانەوەی خۆیان هەر شێوازێکی نامرۆڤانەیان گرتۆتە بەر. بۆرژوازی ناتوانێ نزیکبوونێکی ڕاست و دروست لە ژن و دەزگای خێزان بکات کە یەکێکە لە گرنگترین زنجیرەی سیاسەتەکانی. لەهەر بوارێکدا مامەڵەی لەگەڵ ئەو کێشەیە تەنیا بۆ پاراستنی ڕژێمەکەیەتی، بۆ ئەوەی لە سەری نەبێتە مەترسیەك. لەم بوارەدا لە دژی هەر جۆرە مەترسیەك ژن. لەگەڵ سەرهەڵدان و پەرەسەندنی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی کوردستان، دەوڵەتی فاشیستی داگیرکەر تەنها خاڵێکی لاوازیش نەما لە کۆمەڵگای کوردستاندا کە نەیخاتە خزمەتی سیاسەتی داگیرکاری بەتایبەتی لە سالانی سەرەتای لەدایکبوونی بزووتنەوەکەمان. ئەمە یەکێك بوو لە گرنگترین بازنەی ئامانجەکانی لەکوردستاندا و ئەویش بۆ تەگەرە خستنە پێش ڕێگەی لاوان بوو کە تەڤلی ریزەکانی تێکۆشانی ئێمە نەبن و مەبەستیان لەوەشدا هەبوو کە خواستی شۆڕشگێڕان بۆ هاتنە ریزی خەباتی ئێمە نەهێڵن و لە شوێنی ئەوە هانیان بدەن بۆ چوونە نێو ریزی شۆڕشی چەواشە. لەناو هەر بزووتنەوەیەکدا، ئەمە بازنەیەکی گرنگی پێوەلکانی جموجوڵە گێرەشێوێنیەکانیان بوو. سەرەڕای ئەوەی کە دەیانویست بیکەنە کۆسپێك لەبەردەم خەباتی چەکداری. لەلایەکی ترەوە بۆ لەناوبردنی بەرخودانی زیندان بەکاریان دەهێنا. ئەمە بازنەیەکی سەرەکی بوو لەزنجیرەی سیاسەتەکانی دوژمن. واتە هەڵوێستی ڕژێمی تورکیا لە بەرامبەر ژن و خێزان تەنیا لە پێناوی پاراستنی ڕژێم و بەردەوامبوونیدایە. ئەو سیاسەتە

بناخەی هەموو کردەوەکانیەتی کە مامەلەی ئەم کێشەیە دەکات. لەبەر ئـەم هۆیەیـە کـە هەلی ژیان وەکو مرۆڤێك دژوارە و ئـازادی ژن لـەئارادا نییـە و ئـەم کێشـەیە بـە بنچینە وەرناگیردرێــت. بــەلکو ئــەوەی بــە بنچــینە دادەنرێــت بەرژەوەنــدی رژێــم و پێداویستیەکانیەتی.

بۆ ناسینی کەمالیزم و ئەو خێزانەی دروستی کردوە ناچارین لـە ژیـانی "مستەفا کەمال"بکۆلێنەوە کە وەك رەنگێکی ژێرخـانی کۆمـەلگای ئـەمرۆمان بـەخراپترین شـێوە بەردەوامە. کاتێك بمانەوێ ئاورێك لە رابردووی ژنان بدەینەوە لەسایەی کۆماری تورکیا و بە تایبەتی ژن لە ژێر سایەی عوسمانیەکاندا، ئەوا بەزەقی جیاوازی نێوان کەسایەتی ژن و ئەو کەسایەتیەی کە لە کۆشکەکانی عوسمانیـدا بەسـەر ژنـدا سـەپێنراوە دەبیـنین. هەروەها کەسایەتی ژن لە هەلومـەرجی کۆیلایـەتی وەکو مـەڕ ومـالآت لـەنێوان گـەلان و نەتەوەی جیـاوازدا ئالۆگۆڕیـان پـێ دەکرا و، دەیـان هێنـان بـۆ کۆشـکی عوسمانیـەکان کـە لەجیهاندا ناوبانگی دەرکردووە وەك خزمـەتکار و کـەنیزەك و حـەرەم، کاریـان پێـدەکرا. هەربۆیە لەئاستی جیهانیدا عوسمانیەکان لە هەر شوێنکیتر لەپێشترن. گومانی تێدا نییـە کاتێـك کۆمـاری تورکیـا دامـەزرا بـە بـەراورد لەگـەلّ پەیوەنـدی دەرەبەگایـەتی هەنـدێك پێشکەوتنی لە چەمکی ژنان بە شێوەیەکی گشتی خولقاند.

بۆ ناسینی چۆنیەتی ئەم پێشکەوتنە پێویستە لێکۆلێنـەوە لەسـەر ژیـانی مستەفا کەمال بکەین، کە نموونەیەکی زۆرباشـی بـۆرژوای بچوکە. لـە کۆتـایی سـەدەی نـۆزدەم و سەرەتای سەدەی بیستەمدا کۆمـەلگای تورکیـا لـە بـارودۆخێکی ئـەوتۆدا بـوو کـە هـەموو شـتێك سـەروبن بـوو کـە بریتیـە لـە قۆنـاخی گـۆڕانی کۆمـەلگا لـە دەرەبەگایەتیـەوە بـۆ سەرمایەداری، کە قـەیرانی لـە سـەرخانی کۆمەلدا دروسـت کـرد. ئـەم رەوشـە لـە بـواری ئەدەبیدا رەنگی دایەوە و لەگەلّ ئەوەشدا گۆڕانی بۆرژوازی لە هەموو ئاسـتێکدا کاریگـەر بوو. هەرلایەنێکی بە تایبەتمەندیەکانی خۆی مۆر کرد و هـەروەها لەسـەر ژن و دەزگـای خێـزانیش رەنگـی دایـەوە. گـۆڕانی دەرەبەگایـەتی بـۆ سـەرمایەداری لەسـەر بناخەیـەکی شۆڕشگێڕی نەبوو، بەلکو بە رەزامەندی لەگەلّ سولـتان ئەم کارە ئەنجامدرا. ئـاخۆ دەبـێ ئەم گۆڕانە چ مانایەك بگەیەنێ، کاتێك لەسەر بناخەی شۆڕشگێڕی نەبووبێت و، لە پـالّ ئەمانەشدا کاریگەری دامودەزگا دەرەبەگیەکان زالّ بوو؟ واتە لەهەر بابەتێکدا سازشکاری بووە لەگەلّ دەرەبەگایەتی کلاسیکی. بنچـینەی گـۆڕانی سـەرمایەداریش بـەم شـێوەیەیە.

لەم حاڵەدا بۆ زیاتر روونکرنەوە پێویست دەکات کە لە پەیوەندی "عەبدولحەمید" و "اتحاد و ترقی" بکۆڵینەوە لەگەڵ ئامادەکاریان بۆ راوێژ لەگەڵ یەکتردا، لەلایەکیترەوە کە سەردەمی فەمانڕەوایی عەبدولحەمید نزیك دەبێتەوە و بەرەو سەرمایەداری هەنگاو دەنێ، کەچی هێشتا بنەمای سەرخانی دەرەبەگایەتی بە رەنگێکی بەرفراوان زاڵ بوو، کاتێ سوڵتان عەبدولحەمید بە "اتحاد و ترقی" دەگوت: ئەمانە نەوەی لادێی منن، لەلایەکی ترەوە کوتەکێکی لێ دەدان و دەیگوت: "ناتوانن دە ئاخافتن بکەن و لەسەر رای خۆتان بمێننەوە"، کاتێك رەوش بەمجۆرە بووە، ئەوا پەرەسەندنی سەرمایەداری لە بۆتەی کۆمەڵدا پتەو نەبوو و نەیانتوانی دەرەبەگایەتی بەتەواوەتی بنبڕ بکەن. بێگومان کاتێك پەرەسەندنی لەسەر بناخەی هەڵوەشاندنی رابردوو نەبێ ئەوا بێ دوودڵی لەگەڵ دەرەبەگایەتیدا پێکەوە دەژین.

ژن و خێزان و کەمالیزم

ئەو دیاردەیەی کە بەشێوەیەکی گشتی بەسەر پێکهاتەی کۆمەڵاتیدا سەپێنراوە، رەنگدانەوە لەسەر دەزگای خێزانیش دەکات. هەرچەندە خێزانی بۆرژوازی پەرەبستێنێ ئەوا نایەتە ئەو واتایەی کە خێزانی فیۆدالیزم دەستبەداری تایبەتمەندییەکانی پێکهاتەی خۆی دەبێت. ئەگەر بێتو ئەم تایبەتمەندیانەی سەدەکانی ناوەڕاستی خێزانی دەرەبەگایەتی لێکنەدرێتەوە و بە پرۆسەیەکدا تێپەڕنەبێ کە تیایدا ئەو بنەمایانە ریشەکێش نەکرێن و سەرلەنوێ لەسەر رایەلەی نوێ دانەڕێژرێنەوە، ئەوا پەرەسەندن لەسەر بناخەیەکی سازشکاری نێوان پێکهاتەی کۆن و نوێ دروست ئەبێ. دروستبوونێکی بەمرەنگە هەر لەسەرەتاوە ناکۆکە و ناتوانێ بنەمایەکی راست دابنێ.

مستەفا کەمال لە قۆناخێکی وەهادا بە بۆچوونی رادیکاڵیەوە دێتە کایەوە کە پەیوەندی لەگەڵ کۆشکی عوسمانیدا تێك چووبوو. لەڕووی خزمایەتی دەگاتەوە سەر بنەماڵەی کۆشك، لە بەرامبەریدا ئەنوەر پاشا هەبوو، کە خەریکی ژنهێنان بوو لە بنەماڵەی کۆشك، هەر لەو ماوەیەدا مستەفا کەمالیش لە بنەماڵەی کۆشکی عوسمانیەکاندا نیازی ژنهێنانی هەبوو، لەبەر ئەوەی ئەنوەر پاشا لەو لەپێشتر بوو، ئەم

داخوازییەی مستەفا کـەمال مەیسـەر نـەدەبوو، هـەروەها ئـەنوەر پاشـا خـاوەنی کوشـك و ناوبانگ بوو، جگە لە پلەی پاشایەتی کە ئەمەیان گرنگترە. ئەم دڵشکانەی مستەفا کەمال کاردانەوەیەکی توندی لا دروست کرد کە نەدەگەیشتە ئاواتی خۆی.

دوای ماوەیـەك گلۆڵـەی ئـەنوەر پاشـا دەکەوێتـە لێـژی و بەمـەش هیـوای مسـتەفا کەمال لەم بوارەدا بەهێز دەبێ، لەم سـەردەمەدا مەسـەلەی کۆمـاریبوون و سـەرمایەداری لـە حسـابی عوسمانیەکانـدا نـەبوو، دەسـتەیەکی (اتحـاد و ترقـی) لەگـەڵ کۆشـکدا رێككەوتبوون و لە نیازی ئەواندا تەرحی مەسـەلەی کۆمـار لـە ئـارادا نـەبوو، کـە دەبـووە هۆی زامدارکردنی هەستی سوڵتان. لێـرەدا بـاس لـە کۆمـاریکردن مانـای دژایـەتی کردنـی بەرژەوەندی کۆشك دەگەیەنێت. بەکورتی خستنە بەر باس و لێکۆڵینەوەی ئەم بابەتانـە ئەگەر لە بواری بیرکردنەوەشدا بێ شایانی پیادەکردن نەبوو. ئەمەش لەبەر ئەوەبوو کە ئەنوەر پاشا دەیویسـت سـەرلەنوێ پەیوەنـدی خـۆی لەگـەڵ کۆشـك خـۆش بکـات و جێـی خۆی بکاتەوە. چونکە سەرکەوتنی مەسەلەی زەماوەندی ئەنوەر پاشا بە دەست لێنـەدانی هەر کارێك کە بە کۆشك زیانبەخشە پابەندبوون. ئەم مەسەلانە هەر لەسـەرەتاوە لـەلای مسـتەفا کـەمال ئاشـکرا بـوو. کاتێـك دەزانـێ فـەرمانڕەوایی عوسمـانی لـە ئـارادا نـامێنێ، سەری خۆی هەڵدەگرێ و تامردن خۆی لـە سـوڵتان دوور دەخاتـەوە. وەك دەزانرێـت لـەو ساتە وەختەدا هێشتا نەوەی سوڵتانەکان شوێنێکی تایبەت و شکۆداریان هـەبوو، بۆیـە لـە بەرامبـەردا ئـەتاتورك تێدەکۆشـا بـۆ گەشـەپێدانی رەنگێکـی نـوێی ژن، کـە لـەوەی سوڵتانەکان شکۆدارتر بـێ. لەبـەر ئەمـە سـەرەتا هەوڵیـدا خاتوونـەکانی پێشووی کۆشـك لەوێ دووربخاتەوە. ئەمەش دەبێتە هۆی دڵشکانی گەلێك لە دامەزرێنەرانی کۆمار کە بـە سـووکایەتی دەبیـنن دەرهـەق بـە ئاغاکانیـان. تەنانـەت هەنـدێك کەسـی وەك "رەئـوف ئیقبـال" ئـەم هەڵوێسـتە بـە تونـدڕەوی دادەنـێن و دەڵـێن پێویسـتە بەوشـێوەیە نـەبێ. مسـتەفا کـەمال سـەرەڕای ئـەو هـەموو رکەبەرایەتیـە، سـەبارەت بـە سـازدانی خێزانـی کۆماری لەسەر بۆچوونی رادیکاڵانەی خۆی بەردەوام بـوو. چـونکە لـەلای سـوور بـوو کـە هێدی هێدی کۆشك بەرەو نەمان دەچێ و لە شوێنی ئەو کۆماری تورکیا دروست دەبێ.

لەگـەڵ سـەرکەوتنی شۆڕشـی رزگـاری تورکیـا، ئـەتاتورك دەچێتە شـاری ئیـزمیر و چاوی بە کچێکی بۆرژوا کۆمپرادۆر کە ناوی "لەتیفە خانم" بـوو دەکـەوێت و ئـارەزووی هاوسەرێتی لەنێوانیاندا دروست دەبێت. ئەو زەماوەندەش ناسراوە کـە چـۆن تراژیـدایا و

کۆمیدیایەك بوو. ئەتاتورك لە قۆناخی رزگاری نەتەوەیی و پاش ئەم قۆناخەش چەندین کچی هەڵخەڵەتاندووە. ئەمەش بە بنچینەی نزیکبوون و هەڵسوکەوتی لەگەڵ ژن دادەنرێت. بەهیچ بەها و نرخێکی ژیانەوە پەیوەست نەبوو، هیچ پەیوەندیەکی کە شایانی رێز بێت لەگەڵ ژن و خێزاندا نەدەبەست، بەڵکو سەرتاپای ژیانی بە بەرەڵایی بەسەر دەبرد. لەم هەڵسوکەوتانەی ژیانی خۆیدا کولتوورێکی بەهێزی بۆرژوای کردبووە ئامانج. کەسایەتیەکی کەوتوو بوو کە ژنی تەنها بۆ سەماکردن لەسەر مێزی مەیخواردنەوەی بادەنۆشی بەکاردەهێنا. ژنی بەم رەفتارانە لەژێر ناوی ژیانی ئازاد رازی دەکرد، لەبەر ئەوەیە کە ئەو خێزانەی ئەتاتورك بناخەکەی دارشتووە بریتیە لە خێزانێکی پڕ لە ئاژاوە و بەرەڵایی و ئەنارشیستی بێ سنوور. تەنانەت ژنەکەی دەیویست بەردەوام لەسەری زاڵ بێ، چونکە وەك پرەنسیپ رۆژانە بێ نامووسی دەخستە مەیدان. ئەو پەیوەندیانەی کە ژنی کۆماری بەبناخەی دادەنێ، بەپێشکەوتنێکی تا دوارادە ساختەکارانە دەردەکەوێ. کاتێك پەیوەندی ئەتاتورك لەگەڵ "ئافەت ئینان" دەخەینە بەر لێکۆڵینەوە ئەو پەڕی بێ پرەنسیپی و رووکەشی بێ سنوورمان بەرچاو دەکەوێ. بۆ نموونە "کاتێك دەیەوێ ئاهەنگێك لە ئەنقەرە بۆ ئافەت ئینان سازبکات بۆئەوەی وتارێکی تیابخوێنێتەوە، کە هەموو دەزگا دیپلۆماسیەکان و زانایان و رۆشنبیران تیایدا بەشداربوون، تەنها بۆ رازاندنەوەی کورسیەکەی خانم، بەشەوان و رۆژان ئامادەکاری بۆ سازدرا و لەپێناوی پیشاندانی بەرەنگێکی سەرسوورهێنەر، ئەتاتورك بۆخۆی لەسەر ئەو پرۆژەیە راوەستاوە و بۆ دارشتنی ئەمە ماوەیەکی درێژیش بیری کردۆتەوە. لە خەیاڵی خۆیدا وێنەکێشی بۆ کردووە و نوێترین مۆدیلی ئەو ساتەی بۆ سازکردووە و لەبەژن و دیمەنی ئافاتدا نەخشاندوویەتی کە کچێکی 22 ساڵان بوو. نیوەی لەبەرگی مامۆستا و نیوەی دیکەی لە بەرگی راهیبەدا رووپۆش کراوە و رازێنراوەتەوە بۆئەوەی کە زانایان لێی سەرسامبن". ئەمەش ئاماژە بە هەموو ووردەکاری و هەست و ئارەزووی ئەتاتورك دەکات، کە لە بنچینەدا نەیویستووە ژن ئازاد بێ یان ئاستی بەرزبێتەوە لەناو کۆمەڵدا.

ناوەرۆکی ئەم جۆرە کەسایەتیە لەم هەڵوێستانە ئاشکرا دەبێت، کە ژن و پیاو لەسەر مێزی شەو بادە و رابواردن وەك نیشانەیەکی پەیوەندی ژن و پیاوە لەسەردەمی کۆماریدا. مستەفا کەمال لە کاتێکدا سەردانی هەر شارێك دەکات لایەنێکی تری ئەم

کەتوویی و بێ ئابڕوویە دەردەخات کە لە کەسایەتی گەندەڵیدا بەرجەستەیە و، هیچ درێخی لە دابینکردنی غەریزەکانی خۆی نەکردووە و بە هەموو شێوەیەك لە سەر تاسەری وڵاتدا هەوڵی بڵاوکردنەوەی دەدا. سەرەنجامیش کەسایەتی بەمجۆرە هەرگیز ناتوانێ بەگیانێکی لێپرسراوی نزیکی کێشە کۆمەڵایەتیەکان ببێتەوە.

نزیکبوونی کەمالیزم لە کێشەی ژن و خێزان بە گوێرەی ژیانی مستەفا کەمال داڕێژراوە، کە خۆی نموونەیەکی ئەم کەسایەتیە و، هەر لەگەڵ پێشکەوتنی رژێمی کۆماری ئەم لایەنە باشتر روون دەبێتەوە، کە شان بەشانی ئەم پێشکەوتنە کەسایەتی خێزانی بۆرژوا پێکدێت، بەتایبەتی خێزانی پیاوانی سووپا. نموونەی ئەم کەسایەتیە بەپڕاوپڕی کەسایەتی بۆرژوازیە. بە پێی پلەی دووەم خیزانی ئەفەسەرانی سوپا دێن. دوای ئەمانەش خێزانی بۆرژوای بچوك و بیرۆکراتەکان دێن. ئەم خێزانانە لەناو خۆیاندا بۆ گەیشتن بەم کەسایەتیە کەمالیستە پێشبڕکێ دەکەن.

بەڵام لەناوچە لادێیەکانی تورکیا بەگشتی و لەناوچەکانی کوردستان بەتایبەتی پەیوەندی دەرەبەگایەتی لەهەر ئاستێکدا زاڵە. ئەمجۆرە خێزانە زۆر توندوو چالاکانە خۆیان دەپارێزن و، هەموو کاتێك لەخزمەتی کەسایەتی دەرەبەگ دان. دەرەبەگ دەتوانێ زۆر بەئاسانی خۆی بگێنەیەنێتە کچ و ژنی جووتیاران لە دێهاتەکان و، هەروەها گرێدانی پیاو بە خێزانەکەیەوە لەم ناوچەنانە زۆر لاوازن.

لەڕاستیدا کۆمار بریتیە لە رووپۆشێکی مەدەنی لەچوارچێوەی یاسادا. لە کۆندا کەمتەرخەمی بارێکی گرانی لەسەر خێزان دروست دەکرد، کەچی لەڕاستیدا لێپرسراوی و رۆڵێکی گرنگی هەیە. لەم قۆناخەدا لەبەرامبەر خێزان و منداڵ و ژن گیانی بەرپرسیاری دروست دەبێ و، بەگوێرەی چەمکێکی بۆرژوازی، پەرەسەندنێکی بچووك لە بنکەدا دروست دەبێ کە تائێستاش لەیەك ئاراستەدایە و لەسەری دەڕوات. هەروەك چۆن لەسەرەتای دامەزراندنی کۆمار و سەردەمی سەقامگیربوونی کۆماردا دەبینین بەهۆی پێشکەوتنی دامودەزگای سەرمایەداری دامودەزگای خێزانیش پێشکەوت، ئەگەرچی پێنەگەیشتووشە، وەلێ لە پەرەسەندن دایە، دامەزراوی خێزان هەرچەندە یەکسانی بەدەست نەهێناوە، بەڵام پەرەسەندنی بەردەوامە.

گۆڕانی پەیوەندیەکانی بەرهەمهێنان لە دەرەبەگایەتیەوە بۆ تاکە کەس، پێشکەوتنی خێزانی دووقۆڵی لەگەڵ خۆی هێناوە. واتە خێزانی شارستانی لەبواری

پەیوەندیــەكانی كشــتوكالیّ خــۆی ســەپاندوە و بنكــەی ســەرەكی نفــوزی ســەرمایەداری پێكهێناوە. ئەمەش زیاتر لەدێهاتەكانی توركیا پەرەیسەندوە. بە دووركەوتنەوەی خێزان لــە پەیوەندیــەكانی دەرەبەگایــەتی كــۆن، رێگــا خــۆش دەبــیّ بــۆ دروســتبوونی خێــزان بەرەزامەنــدی ژن و پیــاو. ئــەوەی زیــاتر لەســەر دروســتبوونی ئــەم جــۆرە خێزانــە بەكاریگەرە سـەروەت و سـامانە. سـەرەڕای ئەمـەش كـەمێك لـە رابـردوو باشـترە، چونكە بەدامەزرانـدنی خێزانـی دوو قـۆڵی تـا رادەیـەك لەپەیوەنـدی هـەردوو لادا راسـتی بـەدی دەكرێت و ئەمەش بواری ئەمە دەڕەخسێنیّ كە هەریـەك خـۆی بەرپرسـار ببـینیّ ئەگـەر لاوازیش بیّ. لێرەدا پێویستە باس لە خێزانی ئەفسەران بگەین، كـە زیـاتر رەنگدانـەوەی مسـتەفا كـەمالیان تیـا بەدیـدەكریّ بـەڕادەی ئـەوانی تـر. ژن لـەم خێزانانـەدا نموونـەی رەنگدانــەوەی شــێواز و كەســایەتی كەمالیزمــە و، پێشــكەوتنی ژن دەبێتــە ئامرازێــك بــۆ دەرخسـتنی پێشـكەوتنی ئەفسـەران، بـەلاّم لـە راسـتیدا ئاسـتی رووكـاری و سـەرەڕۆیی ئەفسەران و خێزنەكانیان دەردەخات كە لەڕادەبەدەر لە ژیانێكی كەوتوویدا دەژین. هـەر كەسـێك بەباشـی سـەیر بكـات، ئـەوا بـۆی دەدەكـەویّ كـە پێكهـاتنی خێزانـی ئەفسـەران و پەیوەندی ناو خێزانیان نوێنەرایەتی كەسایەتی كەمالیزم دەكات، هەروەها بـەبیّ ئـەوەی پێشیبخەن یـا زەمینـەی بـۆ سـاز بكـەن نوێنەرایـەتی كولتـووری سـەربازی و ناكۆكیـەكان دەكەن. ئاشكرایە كـە ئەفسـەران شـوێن پێـی بـەد رەوشـتی كـەوتوون، كـە ئەمـەش رادەی كـەوتوویی ئـەوان نیشـاندەدا. لەلایـەكی تـر دابڕانـی سـوپا و دووركەوتنـەوەیان لـە گـەل، سەرەڕای رەوشی لەخۆبایی بوونیان، رەنگدانەوەیان لە رووخسار و لە ناوەڕۆكدا بەهەمان شێوە لەسـەر خێزانـەكانیان دیـار دەبێـت. لـە راسـتیدا ئـەو ژیانـەی كـە بەسـەری دەبـەن بریتیە لە دواڕادەی كەوتوویی و دووركەوتنەوە لە كۆمەڵ، هەر ئەمەشە وادەكات كـە ژن بچێتە شوێنی وەك گازینۆ و مەشروب خواردنەوە. ئەم جۆرە خێزانانـە هـەرگیز نـاتوانن پەیوەنـدیان لـەناو خێـزان و كۆمەڵـدا پتـەو بكـەن و ببنـە یـەك گیـان و رێـز لەبـەها كۆمەلاّتیەكان بگرن و لەسەری هەڵسوكەوت بكەن. خۆیـان وەهـا دادەنـێن كـە رۆشـنبیر و پێشـكەوتوون و كۆمـەلگاش زۆر دواكـەوتووە، ئەمـەش راسـتی بـارودۆخی ئەوانـە. ئـەم دیاردەیەش داب و نەریتی مستەفا كەمال و بـەردەوامی رەفتـار و شـێوەی نزیكبوونـەوەی لەخێزان دەردەبڕیّ. ئەم داب و نەریتەش لەلایەك نوێنـەراتی گەشەسـەندنی سەربەسـتی

ژنی بۆرژوای بچووك دەكات، لەلایەكی دیكەش دوور كەوتەنەوەی ژنە لە كەسایەتی و بویەری خۆی. ئەمەش سەرچاوەی خۆی لە پابەندبوونی بەو خێزانە و ئەو فەرمیەتەی كە مستەفا كەمال دایرشتووە، دەگرێ. لەلایەكی تریشەوە بە ڕێگای ئەفسەران ئەمە لەسەر كۆمەڵگا دەسەپێنێ، كە هەر یەكێ ببێتە خاوەن خێزانێكی كامڵ و فەرمی، واتە بەپێی پێوەرەكانی كەمالیزم. بەم شێوەیە و لەسەر ئەم بناخەیە فوتابیانی پەیمانگای سەربازی لەسەر كێشەی خێزان و گەشەسەندنی پەروەردە دەكرێن. ڕێسایەك هەیە دەڵێ: هەر كەسێ لە خێزانێكی شایستە نەبێ ڕێگای دەرچوونی نادرێ لە پەیمانگە، هەروەها پلەی دەرچوونیشی بەپێی شایستە و فەرمیەتی ئەو دیاری دەكرێ. ئەم تایبەتمەندیانەش بۆ كولتووری ئەم خێزانانە گرنگن كە بوونەتە شوێنی سۆزانی شەوان، كە شایستەی فەرمانڕەوایانی كەمالیزمن.

ڕژێمی كۆماری كە لەسەر بناخەی كەسایەتی و ڕەوشتی عوسمانی سەقامگیر بووە، بەڕادەی تێپەڕكردنی پەیوەندیەكانی دەرەبەگایەتی لەم ڕێچكەیەدا بەهەمان رادە خێزانیش گۆڕانكاری بەخۆیەوە بینیوە. بەڵام لە نەخۆشییە هەرە زاڵەكانی خێزانی سەردەمی كۆماری، پاشماوەی كاریگەری كولتووری دەرەبەگایەتیە كە بەئاسانی بەرچاو دەكەوێ و ئەم بنەما نەخۆشیەی خێزان و ئەم شێوە نزیكبوونە كۆمەڵگا دەخاتە بوارێك كە ڕۆڵی ژن بەشێوەیەكی زۆر سامناك بەلاوەدەنێ. ئەم چەمكە وەها لەژن دەكات كە بەناچاری بكەوێتە ژێر كاریگەری ژیانێكی بێ ئابڕوویی و لەسەر مێزی خواردنەوەش بۆ كەیف و سەفا بەكاربهێنرێ. بەواتا دابڕینی ژن لە شێوەی دەرەبەگایەتی و ڕووپۆش كردنی بە فۆڕمێكی بۆرژوازی. ئەمە بوو كە لەدوای ڕاگەیاندنی كۆمار لەژێر پەردەی شۆڕش لە رووخساردا بەسەر ژندا سەپێنرا. ئەم دەستكاریە ساختەكارانەیە لەوە بەدواوە گەشەی پێدەدرێ و تەقەلایەكی باش كرا بۆ سەپاندنی هەموو ئەم تایبەتمەندیانە، هەر لەشێوەی ڕێگا ڕۆیشتنی بگرە تا دەگاتە شێواندنی دەم و چاو بەڕەنگێكی دەستكرد. ئەمە بویەری نزیكبوونی كەمالیزمە لە كێشەی ژن و كاركراوە بۆ سەپاندنی لەسەر هەموو ژنان، ئەو كەسایەتیەی مستەفا كەمال دروستی كردووە هەتا بڵێی دوورە لە ئازادی ژن و تەنها بریتیە لە كەسایەتی خانمی بۆرژوای بچووك، تا ڕادەیەك چاوی كراوەیە، بەڵام لە بنەڕەتدا كەسایەتیەكی پڕ لە ناكۆكیە.

بەڵام لە كوردستاندا ئەمجۆرە مەسەلانە هێشتا جێگای قسە و باس نییە. ئەم

گۆڕانکاریانەی باسمان کردن لە قۆناخێکی سەرەتاییدان، دەخوازن کولتووری بۆرژوازی بە شێوەیەکی گشتی بەسەر کۆمەڵی ئێمەدا بسەپێنن و لە شوێنی ژن و خێزانی دەرەبەگایەتی کۆن، دەیانەوێ ئەم ڕێڕەوە زاڵ بکەن لە گۆڕانکاریەکاندا. بەڵام لە بویەری کۆمەڵگای ئێمەدا داب و نەریتی دەرەبەگایەتی و شێوەی ژنهێنانی کۆن هێشتا بەردەوامە، ئەو ژنەی کە هەڵی دەبژێرێ دەبێ خاتوون بێ، لە بنەماڵەیەکی خانەدان بێ. ئەم شێوەیەی ژنهێنان پێویستیەکی سەرەکیە لە کۆمەڵدا، کە بەسازکردنی ڕێکەوتنێکی دیاریکراو (ڕێککەوتنی دوو خێڵ یان دووعەشیرەت لەگەڵ یەکتر) یان بەرژەوەندیەکی سیاسی پێکدێت. ئا لێرەدا پێویستی ئەم ڕووداوە دەردەکەوێ، هەرچەندە ژمارەی ژنەکان زیاد بێ گرنگ نییە، چونکە ڕۆڵی سەرەکی و کاریگەر تەنها بۆ کێشەی سیاسی و پەیوەندیەکان دەمێنێتەوە. ئەگەر رەوشی سیاسی پێویست بکات ژنێکی دیکە بهێنێ ئەوا دواناخرێت. هەروەها شەریعەتی ئیسلامیش ڕێگا بەزیادکردنی ژمارەی ژنهێنان دەدات. دوای دروستبوونی کۆماری کەمالیزم و کولتوور و خوو و رەوشتی خۆی لەسەر کوردستان داپەساند. ئاغا و دەرەبەگەکان پێش هەر کەسێك خۆیان لەگەڵ ئەم کولتوورەدا گونجاند. دەرەبەگە کۆمپرادۆرەکان لەم بوارەدا پێشبڕکێیان دەکرد لە سەرلەنوێ کردنەوەی خۆیان لەژنهێنانی بۆرژوازیدا. بەرێگای ئەمجۆرە ژنهێنانە، کولتووری بۆرژوازی لە کوردستان داهێنرا. بەمجۆرە پرۆسەی نوێی ژنهێنان و ئەمشێوازە ژیانە لەسەر واقیعی خێزانی کوردستان رەنگی دایەوە. سەرەتا ئەم پەرەسەندنە لە سەرخانەوە دەستیپێکردووە، بەڵام لەناو کۆمەڵانی خەڵکدا پرۆسەی ژنهێنان وەك کاڵای کڕین و فرۆشتنە، کە بەمارەیی ناودەبرێت. گەورەی ماڵ هیچ پێویستی نابێنێ کە رای کوڕەکە یان کچەکە لە دەستنیشانکردنی هاوسەردا وەربگرێ. هەتا بڵێی هاوسەری دروستکردن هەر لە منداڵیەوە پێکدێت. بەمجۆرە پەیوەندیە دەگوترێ پەیوەندی شیری کە هیچ کاتێك لەبیر ناکرێ، هەروەها ژنهێنان لەتەمەنێکی گەورەتریشدا هەر بەهەمان شێوەیە، باوك ئەو کچە بۆ کوڕێکی هەڵدەبژێرێ کە خۆی گونجاوی دەبێنێت، هەروەها دایکی کچەکە لەسەر ئەو برە پارەیە رازی دەبێ کە خۆی گونجاوی دەبینێ بۆ فرۆشتن.

لەگەڵ هاتنی سەرمایەداری کۆلۆنیالی بۆ کوردستان رەنگی خێزان بەرەزامەندی هەر دوولا دەبێ، واتا کوڕ و کچ. پەیرەوکردنی ئەمشێوەیە زۆر دەگمەنە کە تەنها لە

شارەکاندا باوە، بەڵام لە گوندەکاندا جیاوازە لەگەڵ شار، ئەویش لەبەر ئەم هۆیانە: موڵك و سامان، خزمایەتی، پایەی کۆمەڵایەتی و...هتد. لۆژیکی باوك کە لە شار و گوندەکان گشتیە و زاڵە، بریتیە لە هێزی ماددی و مەعنەوی توانست، کە لە کوێ هەبێت لەوێ دەتوانرێت لێکۆڵینەوەی لەسەر بکرێت. ئەم پێوەرە فیۆداڵیانە تا ئێستاکەش لەسەر واقیعی کۆمەڵایەتیدا زاڵن.

سەبارەت بە ژن و خێزان

مرۆڤ لە ناوەندێکی پڕ لەخیانەت و گێلی و نەفامی و بێ ڕەوشتی و فێلبازی و لادان، گەشەناکات و گەورە دەبێت لە منداڵییەوە بگرە تا بەساڵاچوون.

بەبێ مێشك و بەبێ هیچ سیستەمێك پەروەردە دەبێت، ئاژاوە هەموو شتێك و هەموو شوێنێك دادەپۆشێت، مرۆڤی ئێمە لەم ناوەندە مەزن دەبێت و چاو بە جیهان دەکاتەوە. بۆیە ئێمە زەحمەتی زۆر دەکێشین بۆ ئەوەی لەم واقیعە رزگاریان بکەین و بیانهێنینە سەر ڕێگای ڕاست، لە پێناو پاراستنی شەرەف و ئابڕو و سەربەستی و مروڤایەتی. بە ئاسانیش ناتوانین رایان کێشین و هاوکاریان بکەین تاوەکو ببنە خاوەن رەنجێکی دروست، بۆ ئەوەی ببنە واقیعێکی شۆڕشگێری بە باوەڕ و مافدار و داوەر، زەحمەتیەکی زۆرتر و قورستری دەوێت، ئەمەش بەئاسانی نابێت بەڵکو پێویستە لەسەرمان بە شێوەیەکی فراوانتر و باشتر بەدەستەوەی بگرین.

سەبارەت بە ئێوەش بەهەمان شێوە لەم ناوەندە گەشەتان کردووە و گەورە بوون، نازانن چۆن بە شێوەیەکی ڕاست گرنگی بە ئارەزوو و غەریزە و بەرژەوەندیەکانتان بدەن، کاتێك دێنە لای ئێمەش دوو قسە نازانن و کۆسپ لە دوای کۆسپ دادەنێن و هەڵوێستی تەماوی نیشان دەدەن. چونکە لاواز و بێچارەن. ئەمە ڕاستی ئەو واقیعەیە کە

تیایدا بەمشێوەیە گەورە بوون. هەربۆیە تا رادەیەك لەسەر ئێمـە قـورس دەبێـت تـاوەکو بتوانن لەم بارە دەرتان بهێنین لەپێناو نزیکبوونەوە لە ژیان بە شێوەیەکی دروست واتان لێ بکەین کە بەشداریکردنی شەڕتان هەبێ ئەمەش تەنگ و چەڵەمەیەکی ئـاڵۆز دەکات، چونکە ئێوە زۆر دەگرین و زۆرسکاڵا دەکەن، دەردەکرێن. جاری واش هەیە تێکدەشکێن و دەڕوخێن و بەئاسانی خۆتان دەدەنە دەست پارتی یان دوژمن.

لەبەرامبـەر واقیعـدا دەبـەزن چـونکە شـێوازی ململانێـی نێوخۆتـان لاوازە، ئەمـە شـتێکی هەڵەیـە، ئێمـە لـەو بـاوەڕەداین ئێـوە لـە دوایيـدا دێنـە سـەر ڕێبـازی راسـت و سەربەست و ئابڕومەندانەوە، بـە هـەموو شـتێکی راسـت رازی دەبـن و وەری دەگـرن. بـە مانایەکیتر دەڵێین: **یان بە ئاسانی لەناودەچن و دەسڕێنەوە یان دێنە سەر ڕێگای راست و لە سەری دەڕۆن لەوەش زیاتر ڕێگاچارە نییە. ئەمە واقیعە و هەڵاتن لەدەستی نییە.**

بۆ کوێ دەڕۆن و بەهانەتان چییە؟ ڕێگای هەموو بەهانەیـەك گیراوە. بۆیـە دەبـێ هەر شەڕ بکەن؛ بەبێ ئەملاو ئەولا و چەپ و راست لەپێناو کەرامـەت. ئەگـەر پێویسـتی کرد بەهێزترین شەڕ بکـەن بـۆ کردنـەوەی ئـەو ڕێیـە، ئەگـەر نـا کـەس بـەزەیی پێتانـدا نایەتـەوە و پارچـە نانێکیشـتان نـادەنێ، کەسـیش ڕێزتـان بـۆ دانـانێ و بـەم شـێوەیە دەمێننـەوە. ئەگـەر سـەد ساڵیش بـڕوات، پێـی ناوێت خۆتـان هەڵبخەلـەتێنن و بکەونـە فێڵبازیـەوە. خـۆ هەڵخەڵەتانـدن و گریـان و ئـازار بـێ بەهایـە و هـیـچ نرخێـك نـاهێنێ. پێویستە زوو هەستی پێبکەن و هەڵسن بە هەندێ کاری مرۆڤایـەتی وەکو خـەڵکانی تـر. ئەو کاتە چاکترین کار لە پێناو خۆتان ئەنجام دەدەن. بەڵام پێویستە ئەمە لەبیر نەکەین کە ئەمە تەنها بەشەڕ بە دەست دەهێنرێت، ئەمە بۆ هەمووتان راستە، پێویسـت بـەناز و شەرم یان توڕەبوون و هەراسانی ناکات. بەمشێوەیە نەبێت هەڵسوکەوتتان لەگـەڵ ناکـەن و پەسـەند نـاکرێن، بەهەڵـەی تێمەگـەن ئەگـەر بـەو شـێوەیە بـڕۆن کـە باسمـان کـرد، دەتانخەینـە ئەسـتۆ و هاوکـاری رۆیشـتنتان دەکـەین و دەتانگرینـە خـۆ و چـارەتان بـۆ دادەنێن، بەڵام ئەوە نابێتە ئەوەی هەموو شتێ بەهەمان شێوە بڕوات لە هەموو قۆنـاخ و هەر تەنگەژەیەك.

سـەیری رەوشـی رابردووتـان بکـەن کـە چـۆن بـە ئامـادەیی لەبـەردەم جەندرمـەی دوژمن دەوەستان ئـەوانیش جنێویـان بـە دایـك و خوشـکتان دەدا بـەڵام ئێـوە دەتـانگوت:

ئێوە قسەی باش دەکەن. هیچ شتێکتان دەرهەق بەوان پێنەدەکرا. ئەمە چ رەوشێکە؟ لەهەمووی سەیرتر ئەوەیە چەند بە خۆشی و چەند لە بارێکی سروشتی دا دەژین بێ ئەوەی خۆتان بشێوێنن و شەڕ و ئاشتی لێك جیا بکەنەوە لای ئێوە وەکو یەکن، لەگەڵ ئەوەش سەری خۆتان بەرز دەکەنەوە وەك بڵێی "خودان" ناتوانین تاڵە قژێکتان لێ بکەینەوە. راستیش لەم کارەساتە دەردەکەوێت کە کەسایەتی جارانتان نەیدەتوانی دوو بزن بەخێو بکات، ئەمڕۆ دەبینین دێنە گۆڕەپان و سەرۆکایەتی دەکەن. وەکو گورگ کاتێ هێرشی سەر بزن دەکات دەستتان بە خوێنە، چونکە گورگ هێرش بۆ سەر شوان ناکات، بەڵکو تەنها بە بزن دەوێرێت. ئێوە سەرۆکایەتی بە چ رەنگێك دەناسن، گومان ناکەم بەشێوەیەکیتر بیزانن. بۆیە پێویستە بە دار و ئاسن لەخۆتان بدەن، تاوەکو بتوانن بزنەکان رزگار بکەن. من شوان و شوانکاریم خۆش دەوێت، بەکۆنترین پیشە دادەنرێت، ئەوەش پلەیەکی مرۆڤایەتیە و زەحمەتیەکی زۆر دەبینین بۆ ئەوەی بیگەینێ بۆ ئەوەش پێویستە لە سەرمان هەوڵبدەین و بەردەوام بین لە هەوڵدان و گفتوگۆ و یەکتری پێش بخەین. لە رێی گفتوگۆوە بۆئەوەی بگەینە کەسایەتیەکی وەڵامدار بۆ پێویستیەکانی ئەم قۆناخە. ئەمەش باشترین کارە کە بکرێت، بۆ ئەوەی بتوانین بتانکەینە کەسایەتیەکی وەڵامدەر بە باشترین شێوە لەگەڵ قۆناخ. ئێمەش لە گەڵتان خەریك دەبین بەبێ ماندووبوون و بێزار بوون. ئێمە ئازایەتیمان نیشاندا، شەڕمان پەرەپێدا لەچەند ساڵێکدا. واتە ئێمە دەتوانین بگەینە ئەنجام. ئێمە هەتا ئێستا زیندووین و بە دڵنیاییش ئەنجام بە دەست دێنین. شەڕیشتان گۆڕەپانی مەردایەتیە و باشتریشی لێ دەکەین وەك ئەوەی پێشتر. هیوادارم ئێوەش هەروا بکەن و هەوڵ بدەن و شەڕ بکەن و بژین. من کە ئاماژە بەم بابەتانە دەکەم روونیان دەکەمەوە، چونکە ئەوانە بابەتێکن پێویستیان بە بیرکردنەوە هەیە. ئێوە خۆتان رزگار دەکەن. بە قاڵبێکی داڕێژراوی رژێمی دەسەڵاتدار لەبەر ئەوە زۆر شێوێنراون و دڵتان داخوازی مەزنبوون و سەروەری تێدا نییە. تاکو ئێستا کەسێك لە ئێوە دەرنەکەوتووە شایەنی ئەوە بێت گوێ لە قسەکانی رابگرین یان لەقسەکانیدا هەڵگری کاریگەری گۆڕان بێ، بەرەنگێك خۆی بسەپێنێ کەسانی تر ئامادەی بن گوێی لێ بگرن، دەنگتان وەك دەنگی مێشوولە وایە نەوەکو دەنگی (ئۆکێسترا) ئەوەم لە ئێوە تێبینی کردووە. ئەمەش تێڕوانینی منە لەسەرتان. نابێت وەك جووڵەی دەنگی مێشوولە لە ناو پارتی ببزوێن، بەڵکو دەبێ وەك جووڵەی دەنگی (ئۆکێسترا) ببزوێن.

چونکە پارتی بە مانای یەکگرتن لەنێوان چەمك و ئاوازە. بۆ نموونـە ئـەوەشمان هێنایـە زمان بە هۆی ئەو هێرشانەی کـە مێشوولە لـەم ڕۆژانـە دەیکەنـە سـەرمان، هـەمووتان وا دەزانـن بـەگوێرەی قسـەکانتان دەگەنـە ئـەنجام (ئـەوە لـە مێـژوودا وایکـرد... ئـەوەی تـر وایکرد... من بیری بۆرژوازی بچووکم هەیـە...و یـان مـن تەڵەکـەبازی گونـدیم هەیـە...) هەرچـەندە هەنــدێك مشـورین بـەڵام هـەر بـەردەوامین هـەتا هـەبن ئەوانــەی بڵـێین دەمانەوێ شتێك بکەین باشترینیشیان جەنگ و شەڕە. دەبێ ڕۆژانە لەسـەری ڕابوەسـتین و بژێنینـەوە لـەناو پارتیـدا بـەگیانێکی هـەڤاڵ بەنـدی گـەورە. لـە بەرامبـەر ئێمـەدا لـە کشـانەوەدا نـیین، بـەڵکو بـەردەوام لـە هەوڵدانـداین کـە هـەموو شـێوازێکی نـوێ تـاقی دەکەینەوە. لە ڕێگای ئەندامی نوێوە هەر دەگەینە هەندێك بەرەو پێشچوونی مێـژوویی. ئـەوەی خـۆی دەسـەپێنێ ژیانێـك بـەردەوام بکـەین زیـاتر بـە بەرهـەم و بـە سـوود بێـت ئەمـەش چ بەقسـە بێـت یـان بـەکارکردن دواناکـەوین، بـەڵکو هـەر شـتێك بێتـە پێشـمان وەڵامی دەدەینەوە. کێ بە شێوەیەکی باش کار بکات و باوەڕیـەکی زیاترمـان بـداتێ ئـەوە لەلامان لا پەسندترە.

ئێستا شیربایی ژن لە 20 تـا 30 ملیـۆن لـیرەی تـورکی کـەمتر نییـە، مـن لەیادمـە کاتێ لاوان لـە ڕابـردوودا دە ساڵ بەشـێوەیەکی بـەردەوام کاریـان دەکـرد بـۆ گەیشـتن بـە خێزانێك و، لە کۆتایشدا یان پێـی دەگەیشـتن یـان نـا! بـەڵام لـەڕۆژی ئەمرۆمانـدا ڕەوش گەلێك قورستر بووە بۆ ئەوەی تاکە کەسێك بتوانێ خێزانێك پێك بهێنێ ناچار دەبێ کـە ڕەنجی بازووی بە هەرزانترین نـرخ بفرۆشێ کە هێشتا هەرزە کارە و تەمەنی لەنێوان 15 ـ 25 ساڵیدایە، ئەمـە هـەمووی لـە پێنـاو بنیادنـانی خێـزان و بـەردەوام بـوونێتی. کـاتێ دەبێتە باوك و خاوەن منداڵ بـاری ژیـانی ئـاڵۆز دەبـێ، چونکە پێویستی زیـاتر بـە پـارە دەبـێ.. ئـا بەمرەنگـە مرۆڤـی کـورد لـە کەشـێکی سەرسـورهێنەر گەشـەدەکات دیـاردەی خێزانـدا. مـن پراکتیزەکردنـی خـۆمم دێتـە بـیر کـاتێ خـەریکی هەڵسـەنگاندنی ئـەم مەسەلەیە دەبووم بەحوکمی ئەوەی یەکێکە لـە مەسـەلە بنچینەیی و چارەنووسـیەکان، بەمشێوەیە مەسەلە پێشینیەکان لەلای من گەشەیان سەند. بـەپێی ئـەم کێشـەیە، ئەوسـا دەپرسم: کاتێك دایك و باوك دەبنە خاوەن منداڵ ئایا باش بیر لەمەسەلەکان دەکەنەوە؟ کاردانەوەی ئەم مەسەلەیەش بەشێوەیەکی لەیەکچوو پێشکەوت ئـەمڕۆ ئێمـەش دادگـای

خۆمـان پـێش دەخـەین لـە بەرامبـەر مەترسـی خێـزان و ئـەو کاریگەریانـەی کـە ڕەنگدانـەوەیان لەسـەر ئێمـە دیـارە بـەپێی ئـەم بنەمایـە. هـەروەها لـەدژی ئـەم بەرەیـە شەڕێکی وام بەرپاکردووە هیچی کەمتر نییە لەو شەڕەی کە لە دژی دوژمن دەیکەین، بـە مەبەستی گەیشتن بە هەڵوێستێکی ڕاست. ئەم شەڕە لـەڕۆژی ئەمڕۆمانـدا لـەژێر سـایەی PKK پێشکەوتووە و گەیشتۆتە ئاستێك کە بەهەمان شێوە بەردەوامـە، چـونکە PKK هێشتا هەر ماوە. لەلایەکی ئەگەرچی شەڕێکی دژوار و توندووتیژە بـەڵام باوەڕناکـەم بـە بەردەوام نەکردنی بەمشێوەیە بتوانین یەك ملیم پێشبکەوین.

پێویسـتە لەسـەرمان چـەند خـاڵێکی تـریش ڕوون بکەینـەوە.. هـەر یـەکێ لادانـی زایەنـدی هـەبێ بـە دوو شـێوە لەسـەری دەردەکـەوێ و خـۆی دەردەخـات، یەکـەمیان: بەشێوازێکی خراپ بـۆ تێرکردنـی غـەریزەکانی. دووەمیـان: بەشـێوازێکی لادەرانـە (واتـە نائاسایی) بۆ پێکهێنانی خواست و ویستـەکانی زایەنـدی. بـۆ نمونـە ئەمـە بەتایبـەتی لـە کۆمـەڵی ئێمـەدا دەردەکـەوێ و بـەدیاردەی بەشـوودانی کچـی تەمـەن بچـوك بـە پیـاوی بەساڵاچـوو. یـا لەبەرامبـەردا ئـەو هەڵوێسـتەی کـە دەردەکـەوێ وەك جووڵانـەوەی لـەناو بەرگی ڕێکوپێکی ئایینی، لێرەدا پیاو ئەم مەسەلەیە بە یـەکێك لـە (محرمـات) دادەنـێ و لێـی نزیـك دەبێتـەوە، بێگومـان ئەمـەش ڕەنگێکـە لـە هەڵوێسـتی لادەرانـە. خێزانـی پێشکەوتوو لـەم شـێوازەدا دەکەوێتـە ئـاڵۆزی وەها کـە دەرچوونی مەحاڵە و، پیـاو بـەو ڕادەیەی کە ناتوانێ غـەریزەکانی خـۆی پێـك بـێنێ گوشـار دەخاتـە سـەر خێـزان و ڕێسا دۆگماتیـەکانی ئـایینی لەسـەر دەسـەپێنێ، کـە ئەمـەش وا لـەخێزان دەکـات بکەوێتـە نـاو ئـاڵۆزی و دژواری بـە کاریگـەری ئـەم هەڵوێسـتانە دەبێتـە ناوەنـدێك بـۆ دروسـتبوونی قەیران. ئا بەمشێوەیە دەتوانین لەسەر پەیوەندی ژن و پیاو و دەرەنجامەکەی ڕاوەستین، کاتێك پیاو دەڵێ: (خێزانێکی پاك و دروستم بنیاد نـاوە و لەسـەری حـاکمم...) و لێـرەدا ژن دەکەوێتە بارێکی ناهەموارتر لەپێشان، کە ئەو کـات لـەزەت و خۆشـی لێـوەردەگرت و خۆی بەخاوەنی سەرتاپای دنیا دەزانی. کاتێ پەیوەنـدی ژن و پیـاو لەسـەر ئـەم بنەمایـە دروست، دەبێ ئەوا زەمینەیەکی لەبار و گونجاو دەرەخسێ بۆ دواکەوتوویی و پاشڤەڕۆیی و فاشیەت و داگیرکەری.

ژن بەشێوەیەکی گشتی لەجیهاندا دەبێتە پۆلیس و لەبواری سەربازیدا ڕۆڵی خـۆی دەبینێ بۆ هەڵگرتنی چەك (بەتایبەتی وەك لەناو ڕیزەکانی ئێمەدا کە بـەڕەنگێکی بـاش

و بەرێژەیەکی گونجاو چەك بەکاردێنن) سەرباری ئەمانەش لەحیهانـدا لەگەڵێك بـواری تردا کار دەکات وەك سینەما و تەلەفیزیۆن بەمەبەستی بەد رەوشتی و بێ ئابڕوویی. بۆ نمونە لە وڵاتەکەماندا رووداوی فرۆشتنی ژن زۆر بـڵاوە وەك لـە ناوچـەکانی " باتمـان ــ ماردین...." تەنها بەمەش ناوەستن، بەڵکو دەیانەوێ بزووتنـەوەی ئێمـەش بخزێننـە نـاو ئـەم رەوشـە، لەلایـەکی تـر ئـایین وەك چـەکێك لـەڕووی ئـەو کەسـانە بـەکاردێنن کـە تێڕوانینیان بۆ زایەند شتێکی حەرامە. ئێستا ئەمـە لـە رێگای (حـزب اللـه) وە پـەیڕەو دەکەن و بانگەشەی ئەوە دەکەن و دەڵێن PKK ئازادی تەواو بـە خێـزان دەبەخشـێ کـە ئەمـەش گـەورەترین هێرشـە بـۆ سـەر بـەها و شـەریعەتە پیرۆزەکـەمان. بـەم چـەمکەش هەڵدەکوتنـە سـەر ئێمـە و هێـرش دەکـەن... لـە لایـەکی تـریش ئـەو دوو شـێوەی کـە لـە سـەرەوە باسمـان کـرد لـە لادانـی زایەنـدنی (الانحـراف الجنسـی) واتـە (بـەکارهێنانی بـە شـێوەیەکی نائاسـایی) رۆڵێکـی دوژمنکارانـە دەبیـنن لـە دژی شۆڕشـگێڕی و رزگـاری و نەتەوایەتی و دەبنە هۆکاری دەرخستنی خراپەکارییەکی زۆر کە وامـان لێدەکەن بنگـەی ئەمە شیبکەینەوە لە وێنەی ئەو لادانە و ئەوانـەی راسـتەوخۆ پابەنـدن بـە دوژمـن، بـە شێوەیەك کە دەرگا دەخەنە سەر پشت بـۆ کاریگەریـەکانی دوژمنـەوە، هاوتـەریب لەگەڵ ئەمـە هـەر یـەکێ لـە ژن و مێـرد ئامادەیـە سـەد جـار خـۆی لـە بـازاڕ بفرۆشـێ لـەپێناو بەدەستخسـتنی خـواردن و خواردنـەوە بـۆ منداڵـەکانی. ئەگـەر مەسـەلەکە زیـاتر روون بکەینـەوە دەبیـنین کـە کۆمـەڵ بـە جـارێ نـوقم بـووە لـە زەلکـاوی نـەزانی و نـەبوونی خوێندن و فێرکردن، سەرباری زەحمەتی ناردنی منداڵان بۆ فێرگە. ئـەوا دەبیـنین دایـك و باوك ئامادەنین سەدجار خۆیان بتوێننەوە لـەپێناو فێرکردنـی منداڵـەکانیان و رەوانـە کردنیان بۆ قوتابخانە. باشە ئـەو کەسـانە چ دەکەن کـە (دە تـا بیسـت) منـداڵیان هەیـە؟ چۆن خۆیان رزگار دەکەن لە ژێـر ئـەم بـارە گرانـە؟!... ئـەم رەوشـە گرفتێکـی بـێ پایـان دەخولقێنێ و دەبێتە مایەی دروستبوونی بارێکی کۆیلایەتی، بـەوەی کـە بـاوك ئامادەیـە هەر شـتێك بکـات تـەنها بـۆ رزگـار بـوون و وەدەسـتهێنانی موچـەیەك یـا کارێـك. ئەگـەر نەیتوانی ئەم مەسەلەیە چارەسەر بکات، دەست دەکات بـە شـەڕ کـردن و بەگژداچـوونی کەسـانی تـر، تەنانـەت ژن و منداڵەکانیشی دەفرۆشـێ، دوای ئەمـە کـاتێ منـداڵ دەبـینێ ئارامی و ئاساییش لە ماڵدا نـەماوە دەکەوێتـە جادە و کۆڵان و دەبێتـە لومپـەن. کچیش

لەم ڕەوشە ڕادەکات و بەرەڵا دەبێت. بە مانایەکی تر: **دەتوانین دەرەنجامێکی گرنگ لەم مەسەلەیە دەربخەین ئەویش ئەوەیە کە خێزان یەکێکە لە فاکتەرە هەرە گرنگەکان بۆ دروستبوونی لومپەن.** لەگەڵ ئەوەی ژن و مێرد دژی خێزانی لومپەنن، کەچی دەبینین خێزان ناوەندی لومپەنیە.... بۆ نمونە کچ هیچ کاتێك ناخوازێ ڕا بکات، بەڵام چەمکی مەسەلەی خێزان ناچاری دەکا بەم کارە هەڵسێت. سەربارى ئەمەش دیسان دایك و باوك خێزانی خۆیان هەڵدەسەنگێنن و دەڵێن: خێزانی ئێمە لە ڕەوشتدا وێنەی نییە.

شەڕی تایبەت

ئەو بارە دەروونییە کۆمەڵایەتیەی کە خوڵقاندوویەتی و ڕەنگدانەوەی ئەم بارە لەسەر ڕۆڵەکانی گەل

باهەندێك سەرنج سەبارەت بەشەڕی تایبەتی تورك بخەمە ڕوو، چونکە ئەمجۆرە شەڕە زۆر تایبەتمەند و هەمەچەشنە ، لەم باسەدا ناوە ناوە هەندێك ڕوونکردنەوە پێشکەش دەکەم. جاری پێشوو لە ڕوونکردنەوەکانماندا لەڕووی دەروونییەوە باسی چڵ و پۆپی ئەم جەنگەمان کرد. شەڕی تایبەت ئەو بارە دەروونیەی لەڕووی کۆمەڵایەتیەوە دەیخوڵقێنی شایەنی گوێ پێدانە، نەخوازە ئەو لایەنانەی تایەبەت بە کەسانن، چونکە ڕۆڵێکی گەورەی لە دورستکردنی کەساتی لاواز و خۆ بەدەستەوەدەردا گێڕاوە، ئەو شەڕە تەنیا بە تۆقاندن و تیرۆری ناو بەندیخانەکان نەوەستاوە، بەڵکو هەڵساوە بە بەکارهێنانی هەموو شێوازێك بۆ کەویکردنی کۆمەڵ و لەمپەڕکردنی بە مەبەستی سەرچەماندن و چۆك پێدانانی گەلەکەمان بەهەمان جۆری چەوساندنەوە.

بۆ هێنانەدی ئەم مەبەستە گڵاوە یاری بە ڕەوشتی کۆمەڵ دەکرێت و پەرە بە تیرۆر دەدەن و، ئایین بۆ ئەم مەبەستە بە شێوێکی بەرفراوان و زۆر بێ شەرمانە دەکرێتە داردەست، هەمدیسان وەرزش بە چاکترین داردەست دادەنرێت بۆ خافڵاندنی کۆمەڵ، هەروەها ژن و خێزان زۆر بە بەفراوانی لەم پێناوەدا بەکارهێنراون. لە هەمووی گرنگتر ئابووری و گەمەکردن بە جەماوەر سەرکەوتووترین ئامرازە بۆ گەیشتن بە نیازە

گلاوەکانیان. بەڵێ ئەمانە هەمووی پێکەوە لەماوەی رابردوودا لەپێناو شەڕی تایبەتیدا بەکارهێنراون و، لەڕۆژی ئەمرۆشماندا بەشێوەیەکی زۆر چڕوپڕ بەکاردێن کە بەهۆیەوە کۆمەڵگایەکی شپرزە و شێواویان پێکهێناوە. ئا بەم شێوەیە دەرگا داخرا، بۆ ئەوەی کەس نەتوانێ داوای سەربەستی و ماف بکات. دوایین جار ویستیان بە کودەتای 12 ئەیلول زیاتر شەڕی تایبەت چوست و چالاك بکەن بۆ بەرەنگار بوونەوەی PKK ، هەمووشی لە ژێر پەردەی ــ هەرێمی رەوشی نائاسایی ــ لە کوردستاندا ئەو رێباز و پەیڕەوەی دەوڵەت کە سوپای تورکی گرتوویانەتە بەر، زۆر لەوە دەچێت کە تیرە بەربەرەکانی پێشووی تورك گرتبوویان، کاتێ هووروژمیان بۆ ئەنادۆل هێنا، چاك دەزانرێت ئەو دڕندانە چ تاوانێکی ڤیزەونیان دەکرد لەتالانی و رەشبگێریدا لە رێگای ئەو تیپانەی پێکیان هێنابوو بەناوی "قوولەکان"ەوە. روویان لەهەر دەوڵەتێك بکردایە بیانخستایە ژێر کۆنترۆڵیان خۆیان، هەمان سیاسەتیان پیادە دەکرد. کردار و رەفتاری ئەمرۆشیان سەرچاوەی خۆی هەر لەو رەنگدانەوەیەیان دەگرێ کە لە مێژووی رەشیاندا پیادەیان کردووە.

فەرمانڕەوایی هەر دەوڵەتێکیان کردبێت بۆ بەرژەوەندی چینێکی تایبەت بووە، بە گەلێك فێڵ و تەڵەکەبازی توانیان دەسەڵاتی عەباسی و مەمالیك ـ کوڵەمەند ـ پاکتاو بکەن و هەموو تواناو هێزێکیان هەر لە بەرەبەیانی مێژووەوە تا ئەم رۆژگارە لەپێناوی ئۆپەراسیۆنی سەربازیدا بووە. ئەمەش هەر بەئامانجی زاڵبوونی بەردەوامیان بووە بەسەر ئیرادەی گەلاندا. هێزەکانیان لەدژی نەتەوەکانیتر لە گەلێك شەڕ و جەنگدا بەکارهێنا. هەر بۆ زیاتر مسۆگەر کردنی ئەم رێبازە هاتن رۆڵەی هەژار و رەش و رووتی گەلەکەیان و گەلانی تریشیان مەشق پێکرد بۆ بەدەست هێنانی هێزێکی سەربازی گەورە. دوای ئەوە هاتن تاجی پاشایانەیان کردە سەری پاشا و حوکمڕانەکان کە گوایە ئەمانە خاوەن سوپان. هەمیشە هۆشیان بەوە دادەمرکایەوە کە ئەو کەسەی کۆچەر بەرێوە دەبات ئەم رێگە، رێچکە و رێبازی بێت.

پێویستە ئێمە تایبەتمەندیەکانی جەنگ و ئەزموونی ئەوان باش تێبگەین، چونکە تاکو ئێستاش زۆرلامان زەحمەتە بتوانین گروپێکی بچووکی گەریلا بخەینە گەڕ و کاریان ئاسان بکەین هەرچەندە هەوڵەکانمان بەردەوامە. کەچی هێشتا شەڕی گەریلایمان لاوازە،

تایبەتمەندی جەنگ لای تورك و چینی فەرمانرەوای تورك لەوپەڕی گۆڕانی سروشتی دایە، کەچی لای گەلی تورکی رەش و رووت هێشتا دواکەوتوو و لاوازە، لای گەلی کوردستانیش یەکجار بێ گیان و لاوازە.

دەبێ ئەم مەسەلەیە وەکو بابەتێك سەیر بکەین لەبابەتەکانی شەڕی تایبەت. هێزی جەنگی ئێوە زۆر لاوازە، هۆکارەکەشی دەگەڕێتەوە بۆ بنەمایەکی مێژووی و زەمینەیەك کە لەدێر زەمانەوە ئامادەکراوە. کاتێ دەستمان دایە کێشەکانی جەنگ، لە بنچینەی مێژوویی ئەم جەنگەمان کۆڵیەوە و گرنگیەکی زۆرمان پێدا بۆ ناسینی سروشتی لەشکری دوژمن و ئەو شێوازانەی کە دەیگرێتە بەر. هەروەها توێژینەوەیەکی قووڵمان سەبارەت بە خودی خۆمان کرد بۆ ئەوەی کەسایەتی خۆمان بەووردی بناسین. هۆی سەرەکی ژێردەستەبوونی ئێمە دەگەڕێتەوە بۆ داگیرکاری تورکان، هەروەها مێژووی شەڕیان بریتیە لەمێژووی ژێردەستە کردن و ملکەچ کردنمان. ئەمەیان تەنیا لە بەرەکانی شەڕدا بەدەست نەهێناوە، چونکە تایبەتمەندی بنەڕەتی داگیرکەری تورك تەنها بە شێوازی شەڕی سوپای رێکوپێك سنوور نادرێ. هەربۆیە کاتێك بە خوێندنەوەی دروستبوونی چینایەتیاندا شۆردەبینەوە کە درێژکراوەی خێڵەکانی ئاسیای ناوەڕاستن و، لەدوا قۆناخی بەربەریدابوون. لە راستیدا دەبینین کە ئەمانە زۆر نامۆبوون بەم ناوچەی ئێمە. کاتێك دەکەونە قۆناخی دورستبوون (چینایەتی) دەبینین سەرۆك خێڵەکان دەست دەکەن بەکۆیلەکردنی دوولایەن، لەلایەك هەڵسان بە دەستەمۆکردنی ئەو جوتیارانەی کە لەگەڵیان هاورەگەز بوون، هاوخوێن بوون، لەلایەکی ترەوە هەڵسان بە ژێردەستەکردنی ئەو جوتیارانەی خەڵکی ناوچە بوون و لەوان نەبوون.

ئەم رێچکە و رێبازە پێویستی بەهێزێکی سەربازی گەورە هەبوو بۆ زەوتکردنی نیشتمانی گەلانی تر. بەمجۆرە هەموو شێوەیەکی تیرۆریان بەکارهێنا لەهەموو بوارێکی رامیاری، ئابووری، کۆمەلاتی و سەربازی بۆ گەیشتن بە ئاوات و نیازی گڵاویان. ئەمە ئەو یاسایەیە کە تورك دایهێناوە و ئێستاش بەرامبەربە گەلی کورد درێژەی هەیە.

وەك بزانم تێروانێنێك هەیە بەناوی - یاساکانی کوردان - ئەم یاسایە لەگەڵ سەرەتای شالاوی داگیرکەران پەیرەو بوو، لە ئاسیای ناوینەوە بۆ هەرێمەکە لە ئێران، ئێراق و ئەنادۆڵەوە بێ بەزەییانە هەموو کارێکی تیرۆری و بەدڵڕەقی و هۆڤانە ئەنجام دەدا.

چـینی فـەرمانڕەوای تـورك گـەلێك لایـەنی ئیمپراتـۆری دەرەبەگایـەتی خسـتە خزمەت خۆی و دواییش خزانە ناو دەوڵەتی عەباسی و لـە ریزەکانی دەوڵـەت و سـوپادا بەرپرسـیارێتی بـەرزیان گرتـە دەسـت. کاتێـك زانیـان دەوڵـەتی عەباسـی رەوە و هـەرەس دەچێت، بەپەلە پۆستی بەرزیان خستە دەستی خۆیان و جارێ فەرمانڕەواییانـدا. ئـەوەی جێگای سەرەنجە ملیتاریزمی تورکی هەرگیز بـەلای ژیاریـەوە نـاڕوات و بـەهیچ رەنگێـك پەیوەنـدی بـە شارسـتانیەوە نـەبووە، بـەڵکو تـا بڵێـی کۆنەپەرسـتە. لـە کاتێکـدا لەگـەڵ توێژێکدا یان لەگەڵ زانایاندا هێزێکی بەرێوەبەرایەتیان پێکەوە بنیـاد دەنـا، لەبنـەڕەتـدا هەمیشە سروشتی سەربازی بەسەر هێزو سیاسەتەکاندا زاڵ بووە و هەتا ئێستاش هـەمان شـێواز پـەیرەو دەکـەن. بـەکورتی ئـەوەی کـە سـیمای بنـەڕەتی تورکانـە، ملکـەچ کـردن، چەوسـاندنەوە و پابەندنەبوونـە بـەهیچ یاسـاو رێسـایەك. بۆچـی؟ چـونکە نموونـەی پێکهاتەیان هەمیشە رووەو هەرەس هێنانە.

ئـەم سیسـتەمە دواکـەوتووەی تـورك لەگـەڵ هاوچـەرخیدا ناگونجێـت، هەمیشـە بـەزەبر و زۆر دەیـەوێت پارێزگـاری لـەخۆی بکـات و خـۆی لـەو وڵاتانـەدا بهێڵێتـەوە کـە داگیریکـردوون، ئەمـەش تاکـە شـێوازی خۆپاراسـتنیانە. چـینی فـەرمانڕەوای تـورك، بـۆ کۆنتڕۆڵکردن و راگرتنی سیاسەتی خۆی هەمیشە پشتی بەسوپا بەسـتووە، بـەبێ گوێدانـە بنەمای ئابووری کۆمەڵایەتی، کە رێگـە خۆشـکرابێت بـۆ گـۆڕانی کولتـوور و رووناکبیری وگەشـەپێدانیان، بـەڵکو بـە پێچـەوانەوە هەمیشـە بنـەمای رووناکبیریـان خـاپورکردووە، هەمووشـی خراوەتـە ژێـر بەرژەوەنـدی جەنگـەوە. ئـەم تایبەتمەندیانـەش پێناسـنامەی کەسایەتی ئەم چینانەن.

بۆ ئەوەی ئێستا لەخۆمان تێبگەین پێویستە ئەم راستیانە بـزانین، کـە بۆتـە هـۆی دامرکانـەوەی گیـانی بـەرگری بـەم رادەیـە تائـەمرۆمان، ئەمـەش دەگەرێتـەوە بـۆ دورکەوتنـەوەتان لەڕاسـتی، بـە تایبـەتی ململانێـی سیاسـی ــ سـەربازی و بـێ توانایيتـان لەتێپەڕکردنی ئەم رەوشە نیگەرانە و کاریگەرییانە، ئەوەش بزانن کە هـەر ئێـوە وا نـین بـەڵکو گـەلی تـورکیش بەهـەمان شـێوەیە. گـەلی تـورك زیـاتر لەهـەموو گـەلێکیتر بەرێرەوێکی کەوتوویيدا دەروات، بەبێ ئەوەی دژی چینی دەسـەڵاتدار هـیچ بەرگرییـەك بکات. باوەڕ ناکەم هیچ گەلێك هەبێ لەم جیهانەدا وەك گەلی تورك ئەوەندەی کاسەلسێ

چینی دەسەڵاتدار بووبێ. بێگومان بەمەبەستی سوکایەتی پێکردنیان ئـەم قسـەیە ناکـەم، چونکە ئەو تیرۆرەی ئەم چینە پیادەی دەکەن، لەجیهاندا بـێ وینـە و بەدرێـژایی میـژوو تاوەکو رۆژگاری ئەمرۆمان بەردەوامە. بۆ نموونە دەمیرێل وەك سیاسەتمەدارێکی لێهاتوو دەڵێـت "زۆر سـەیرە ئـەم گەلـە ــ واتـە گـولی تـورك ــ بـەم رادەیـە دژی دیموکراسـییە و رانـاپـەرێت دژ بەچەوسـاندنەوەی ئـابووری" بـەڕێز دەمیرێـل ئـا بـەم تێروانینـە سـاکارە دەمانخاتــە بــەردەم پێوەرێــك کــە دژ بەهــەموو پێــوەرێکی هاوچــەرخە. ئەمــەش بــەو مانایەدێت کـە تەنانـەت دەمڕاسـتی ئـەم چینـەش لـە لای سـەیرە کـە ئـەم بارودۆخـە بـۆ وەهایە.

بـا پرسـیارێك بکـەین و بڵێین بۆچـی لـە تورکیـادا دیموکراسـی نیـە؟ گوزەرانـدنی نادیموکراسی گەیشتۆتە پلەیەك کە مێشکی مرۆڤ ژێر پەزیری ناکات، ئەمـەش تـەنها بـۆ ئـەنجامی رژێمـی 12 ئـەیلول ناگەرێتـەوە و بـەس، چـونکە ئـەم رژێمـە هـی دەمێکـی مێژوویی دیاریکراوە، سـەرکوتکردنی جـەماوەر و ملکەچ پێکردنـی کۆیلـە بەدەسـتی ئـەم رژێمە نییە، بەڵکو ئەمە بناخەیەکی قووڵی مێـژوویی هەیـە. چـینی سەردەسـت یـەکجار هـۆڤ و کۆنەپەرسـتە و هیچـی نـەداوە بـە گـەل، هـەموو شـتێك هـەر بـەهێز و ملـهوڕی وەردەگرێت و هەمیشە ئیشی زەبروزەنگە و بەس.

وەك پـێش ئێسـتا لـە مێـژووی ئاییـنـدا باسمـان کـرد، کـە ئـایین لەلایـەن گـەلێك رژێمـەوە بەمەبەسـتی کۆنەپەرسـتانە بـەکار دەهێنرێـت، هـەروەکو چـۆن عوسمانیـەکان ئـاییـنی ئیسـلامیان بــۆ بەرژەوەنــدی تایبــەتی خۆیــان بــەکارهێنا. هــەروەها لــەڕۆژی ئەمڕۆشماندا رۆژئاوا و ئیمپریـالیزمیش هەڵدەسـتن بـەپیادەکردنی ئـایینی مەسـیحی بـە مەبەستی کۆنەپەرستانەی خۆیان. سەرەڕای ئەوەی پـەیمانی نـاتۆ کۆتـایی پێهـاتووە وەك ســەربازکەیەکی کۆنەپەرســت، کەچــی دەبیــنین نوێنــەرانی تــورك بــۆ ســەلماندنی کۆنەپەرستییان بە هەموو توانای خۆیان تێدەکۆشن بـۆ بـەردەوامبوونی پـەیمانی نـاتۆ و دەڵێن:"پێویستە ـ ناتۆ ـ هەر بەردەوام بێت" بەمجۆرە ململانێیەکی بێ هـودە دەکـەن و نایانەوێ دەستبەداری ئەم پەیمانەببن.

بەمجۆرەش چینی فەرمانڕەوای تورك دەیانەوێ هەر تـەنیا بەهێز ئەو رژێمەی کـە کۆن بووە بیهێڵنەوە و هەوڵی تایبەتی بـۆ بـدەن. سـوپا و گـەل پێکـەوە هەمیشـە خۆیـان داوەتە دەست رەوشی نائاسایی وەکو بڵێی زۆر ئاساییە. تواندنەوەی گەوهەر و کەسـایەتی

نـەك هـەر لای خەڵكـە سـادەكەییە، بـەڵكو لـەناو ئـەو چینەشـدا، کـە جڵـەوی سـوپای بەدەستەوەیە و خاوەن دەسەڵاتە زەق و لەبەر چاوە.

ئەمانە هەرچەندە خۆیان بەگەورە بزانن، هەر بێ گەوهـەر و بـێ نـرخن تـا کـاری بەرهەمهێنان و ئابووری پێشبخەن. هـیچ توانایەکیشـیان نیـە تـا ببینـە هـۆی گۆڕانکـاری لـەبواری کۆمەڵایـەتی و روناکبیریـدا. لـەبواری رامیاریشـدا ئەمـە حاڵیانـە، تاکـە پـەناو داردەسـتیان هـەر سـوپایە، تـاوای لێهـاتوە بۆتـە وێـردی سـەرزمانی هـەموو خـەڵکیش. ئەوەنـدەیان فـوو کردۆتـە سـوپا، پیشـەی سـەربازی و رۆڵـی فەرمانـدە و ئەفسـەرەکانیان بەرادەیەك گەورە کردووە، وەکو بڵێی لەو پیرۆزتر نەبێت. تا وای لێهاتووە بۆتـە بـارێکی گران، لەسەر شانی بنەمای کۆمەڵایەتی ئابووری.

ئــەو کودەتــا و کردەوانــەی کــە لــەم دواییــەدا لێیــان وەشــاوەتەوە، بناخەکــەی دەگەڕێتـەوە بـۆ ــ اتحـاد و ترقـی ــ ئەمـەش هۆیـەکی سـەرەکیە کـە نـاهێڵێ لەدەوڵـەتی تورکیادا دیموکراسـی پەرەبسـێنێ و بـاری ئابوریشـی لـە پـەلوپۆ خسـتووە. بـەکورتی ئـەم رەفتارانەی کە رێگەیان لە دیموکراسـی گرتـووە، کۆمـەڵگا بەهۆیـەوە بـووە بـە بیابـانێکی کاکی بە کاکی.

ئەگەر ئابووری و پێداویستیەکانی بەرەو پێش نەبرێت ئەوا رێگە خـۆش نـابێ بـۆ گەشەکردنی کەسایەتی رۆشنبیری و کۆمەڵایەتی و، هەر بەلاوازی دەیهێڵێتەوە. لە بـواری رامیاریشدا بەربەست دەبێ، نەك هەر لەپەیدابوونی هێزێك بۆ چینەکانی گەل، بەڵکو بۆ چـینی فـەرمانڕەواش. کـارێکی وا ئـەنجام دەدات کـە نابێتـە هـۆی هێنانەکایـەی پـارتێکی سیاسی بەهێز، چونکە بەرژەوەندییـە خـود و تەسـکەکان پـارێزراو دەبـێ و کـار هـەر بـۆ ئەمـە دەکـرێ. ئـا بـەم شـێوازە لاواز و بـێ بنەمایـە، گەیشـتوونەتە چـەمك و روخسـاری دەوڵەت و حوکمڕانی .

بێگومـان دەتـوانین زیـاتر لەمێـژووی رژێمـی تـورك بکۆڵینـەوە و، گـەلێك لایـەنی هەڵسەنگێنین، پێشتریش لەم بارەیەوە گـەلێك روونکردنـەوەمان ئەنجامـداوە. بـەکورتی باسـی ئـەو تـیرە شـەڕنگێزە هۆڤانـەم کـرد، کـە هـاتن کوردسـتان و ئـەنادۆڵیان داگیرکـرد، ئەمانـە بنـەمای گـەلیان تێـدا نـەبوو. جـا بـۆ ئـەوەی بتـوانن بەدڵنیاییـەوە بـژین، بـە پەرۆشەوە رێگـەی داگیرکـردن و ڤـەبوونی هۆڤانـەیان گرتەبـەر، ئـا بـەم رێگەیـە توانیـان

بەخێراییەکی سەر سورهێنەر بگەنە دەروازەی ـ ڤییەننا ـ.

ئەگەر ئێوە لەڕووی هزریـەوە خۆتـان گـورج و گـۆڵ بکەنـەوە و، لـە مێـژوو قـووڵ ببنەوە، تێدەگەن کە ئەم تیرانە تەنیا ماڵ و موڵکیان داگیر نەکردووە، بەڵکو مرۆڤیشـیان داگیر کردووە. لاپەڕەکانی مێژووی مرۆڤایـەتی ئەمانـەمان بەئاشـکرایی بـۆ دەگێڕێتـەوە. کاتێك دەسەڵاتیان بەسەر کۆمەڵگایەکدا پەیدا دەکرد خەڵکەکەیان دەگرت، هـەر کەسـێك کەمترین بەرگری بکردایە بەوپەڕی دڵ ڕەقیەوە لەناویان دەبـرد. منداڵەکانیشـان دەسـت بەسـەردەکرد و دەیـان بـردن بـۆ جێگـەی تایبـەتی ئامـادەکراوی لای خۆیـان بـۆ ئـەوەی بیانکـەن بـە کۆیلـە. بەمەشـەوە نەدەوەسـتان بـەڵکو ڕێگـەی وایـان دەگرتەبـەر کـە پـەتی هەموو داب و نەریتێکی دەپچڕاند. تەنانـەت بەشـێوەکی هۆڤانـە ژنیـان بـەکاردەهێنا کـە نموونەی نەبێت. با نموونەیەکتان بۆ بێنەمـەوە؛ کـاتێ: سـوڵتان (مەحەمـەد)ی فـاتح لـە ژێر پەردەی ئیسلامدا ئەستەمبوڵی داگیرکرد، بە سوپاکەی گـوت "ئـەبێ ئێـوە لـە مـاوەی سێ ڕۆژدا ئەستنبۆڵ تالان بکەن". دوای ئەوە سوپا هوروژمی هێنا و ئەستەمبۆڵی گرت و تالانی کرد، بەجۆرێك کە لە هەموو مێژوودا وێنەی نەبێت.

خـۆ ئەگـەر کـردار و ڕەفتـاری ناشـرینیان لێکبدەیتـەوە، ئـەوا هـەر شـتێك نرخـی هەبووایـە تالانیـان دەکـرد، تەنانـەت کەلوپـەلی پەرسـتگاکانیش، کچـی ماڵـە گـەورەکان و خێزانــە ناســراوەکانیان لای خۆیــان دەهێشــتەوە بــە مەبەســتی تێرکردنــی ئــارەزووی ئاژەڵییان. دەیانبردنە کۆشك و تەلارەکان بە مەبەستی مارەکردنیان. کارێکی وەهایان بەو کیژۆڵە ناسکانە دەکرد کە زۆر دوورە لە ئەقڵی مرۆڤ!!.

ئایا ئیسلام یان هەر ئایینێکی دیکە ئەمـە پەسـند دەکات؟! نـاوەرۆکی ئیسلام لای عەرەب هەندێك لایەنی هەڵکشاو ـ ئیجابی ــ ی تێـدا هەیـە، هەنـدێك لایـەنی دادوەرە و لەسەر بناخەی دادوەرەیە. بەڵام ئیسلامێتی لای تورك بناخەکەی کفر و گومڕاییە. هـەر ماڵە و پربوو لە کچۆڵە و خێزان و ژنانی پاشا و سوڵتانەکان، بە شێوەیەك کە پیاو قیزی لێدەکردەوە. گوایە بەو پێیەی ئەمانـە شـازادەن و بەبنەچـە ئارسـتۆکراتین. زۆر سـەیرە! ئەی داخۆ دەبـێ چـیان بەخـەڵکی تـر کردبـێ؟ ئێـوە خۆتـان بـیری لێبکەنـەوە!! ئەوکاتـە دەگەنە ڕاستی.

بەهۆی چەند پابەستێکەوە لەکوردستاندا ئـەم سیاسـەتەیان پیـادە نـەکرد. ئـەوەی جێگای باسە بەهۆی چەند ڕێکەوتننامەیەکەوە بـوو، هـەر چـەندە ئێسـتا وەك لایـەنێکی

شەڕی تایبەتی لە کوردستاندا ئەم سیاسەتە پیادە دەکەن، بەڵام لەو کاتەدا کوردەکان کە سەوداو مامەڵەیان لەگەڵ تورکدا بوو، بۆ مەبەستی بەرژەوەندی خۆ بەخۆ هەندێك بویان هاتنە خوارەوە، بۆ نموونە نەهاتن دەست درێژ بکەنە سەر خێزان. هەتا ئەمڕۆش ئەم سەوداو مامەڵەیە لەگەڵ کوردان وەك خۆی ماوە.

کاتێك خۆیان بە ئەستەنبۆڵدا کرد. تاڵان و بڕۆیان گەیشتە ئەو پەڕی، هەروەها وڵاتەکانی باڵکانیش بەهەمان شێوە. بەڵام لە کوردستان و ئێران و وڵاتە عەرەبیەکان ئەم بەزمەیان کەمێك هێورتر بوو، چونکە ئەم ناوچەیە ناچەیەکی ستراتیژی بوو بۆیان. هاتن و چەند میرنشینێکیان ڕێگە پێدا. ئەگەر ڕێبازی ئەم میرنشینانە لێکبدەینەوە، ئەوا بۆمان دەردەکەوێت کە مێژووی سەودا و دەست تێکەڵکردنی چینە سەردەستەکانی کورد لەگەڵ تورکەکان وێنەیەکی ئاشکرای کوردی وابەستەمان بۆ دەردەخات. وای لێهاتبوو کە ئەم میرنشینانە ئەوەندە پابەند و پەیوەستبن بە دەوڵەتەوە کە دەوڵەت ئەوەندە تەباو پێکەوە بەستراو نەبوو.

باری ئێستای کورد هێشتا ئەم کلکە لەقییەی پێوە دیارە، ئەوەی مەبەستمانە بیلێین ئەوەیە کە نابێ تەنها ناوی ڕژێمی ـ شەڕی تایبەتی ـ تورك ببەین بەبێ ئەوەی بە وردی و تێرامانێکی زۆر، هۆڤێتی و بەربەرێتی ئەم ڕژێمە ڕوون نەکەینەوە.

دەوڵەتی تورك ئەگەر ئەمڕۆ هەڤاڵێکی ئێمە لەگۆرەپانی جەنگدا شەهید بکەن و تەرمەکەی بکەوێتە دەستیان، ئەوا یاری بەتەرمەکەی دەکەن و دەیشێوێنن. بەپێی ئەو هەواڵانەی پێمان گەیشتوون بزمار دادەکوتن بەسەریان و لە بەردەم گەل سوکایەتیان پێدەکەن، یا لە فڕۆکە تەرمەکانیان فڕێدەدەنە خوارەوە، یان بە پشتی گالیسکەوە دەیانبەستنەوە و ڕایاندەکێشن، یان ئۆتۆمۆمبیل بەسەر تەرمەکانیاندا دەبەن تا دەبنە هەویرێك لەگۆشت و خوێن. ئامانجیشی لەم کردارە دڕندە و بێ ڕەوشتانەی تۆقاندنی گەلە، بەمەبەستی دوور خستنەوەیانە لەخەبات. ئەم کردارە ناشیرنانەی نە تەنها هی ئێستایانە، بەڵکو هەموو حکومەتە یەك لەدوای یەکەکان، ئەمە هەر ڕەفتاریان بووە، هەموویان دەستێکی باڵایان هەبووە لەم بێ ڕەوشتییەدا. بە تایبەتی لەسەردەمی عوسمانیەکاندا، کاری وەها بێ ڕەوشتانەیان کردووە کە بە خەیاڵی کەسدا نایەت، چەندین جار هەر چوارپەلی تێکۆشەرانیان بڕیوە ئینجا هەڵیانواسیوە بە داردا بۆ ماوەی

چەند رۆژێك.. یان دێن بە شیشی ئاسن چاویان هەڵدەکۆڵن. ئەوانەی ئەمانە دەکەن تەنها بۆ مەبەستی بەرزبوونەوەیە لە پلە و پایەی حکومەتدا، خۆ ئەوە خنکاندن کارێکی ئاسایی رۆژانەیە و سزایەکی هەمیشەییە. هەروەکو چۆن هاتن تێکۆشەر ـ شەهزاد ـ یان خنکاند کە تەنیا 18 ساڵ تەمەنی بوو، زۆریش بە دڵنیاییەوە کە گوایە ئەمە پێویستە بۆ ئاشتی. رەفتاری رۆژانەیان زۆر لەمەش پیستر و درندانەترە، ئەمەش وەك ئەوان دەلێن بۆ سەلامەتی کۆمەڵە.

لێرەدا دەمانەوێ هەندێك لەو تایبەتمەندیانەی شەڕ بخەینە بەرچاو، کە دوژمن پەنای بۆ دەبات. ئێوە هێشتا بچوکن و ناتوانن توانای خۆتان بەگوێرەی پێویستییەکان لە شەڕدا پێشبخەن ، بەمەش خۆتان دەکەنە کۆسپێکی گەورە لەرێگەی تێکۆشاندا. جا چونکە دەسەپاچەن لە پەرەپێدانی شەڕی گەلدا، هەروا بە دەسەپاچەیی دەمێننەوە لەکارەکانتاندا. ئەمەش گەلێك هۆکاری هەیە و، بەستراوەتەوە بەو شەڕە تایبەتییەی کە دوژمن سەپاندویەتی. بۆچی ناتوانین هەڵتان بسێنێنەوە؟ ناتوانین بەرەو شەڕێکی خودی تایبەت راتانبکێشین کە بۆ بەرژەوەندی ئێوەش بێت؟ چوونکە ئێوە خەفە بوون و، دامرکاونەتەوە و تا تەوقی سەرتان هەر ترسە. دڵ و مێشکتان بەستویەتی. ئێستاش بە کارەکانتان دیارە و لەپەناو ئەملا و ئەو لادا خۆتان شاردۆتەوە و گومراوییتان پەسند کردووە.

کاتێك دەمانەوێ شەڕی شۆڕشگێڕانەتان بۆ روون بکەینەوە، پێویستە مێژووی ئەو شەڕە باش بزانن. بۆچی و بە چییەوە خەریکین؟ کەی دەستمان کردووە بە ئامادەکاری بۆ جەنگی شۆڕشگێڕانە؟ کە لەم روەوە هەنگاوی مەزن بەدیهاتوون. ئێوە خۆتان لە شەڕ دەکۆڵنەوە و دەتوێژنەوە و بەلام بەناتەواوی لێی تێیدەگەن. چەك هەڵدەگرن و بەخۆشیەوە بەچیادا هەڵدەزنن. بەلام ناتوانن جەنگەکە بە چاکی بگێڕین و سەرکەوتن بەدەست بێنن. ئەم پێلێنانە زۆر ترسناکە، چونکە چەندەها دەستەی گەریلا بە کۆمەڵ پشتگوێ دەخرێن، چ لە رووی مەشق و چ لە رووی رێکخستن و چاودێریەوە. ئەمە دەتانخاتە تەنگەتاوی و ناهێڵێ هەناسە بدەن و هیچ سەرکەوتنێکیش بەمجۆرە ئەنجام نادرێ.

ئەوەی شیاوی باسە، پێویستە سروشتی رژێمی تورکیا بە قوولی و لە هەر روویەکەوە تێبگەین. وەك گوتمان لەقۆناخی سەرەتای داگیرکردن و زەوت کردنیاندا

هەناسەیان لەهەموو ئەو کۆمەڵگا و گەلانە بڕیبوو کە کۆنترۆڵیان کردبوو. تەنانەت ئەو ڕەفتارەیان هەموو هەژار و ڕەش و رووت و چینی ڕەنجدەر و هی تری تورکیشی گرتەوە، ناوبانگی پیسی زۆرداری عوسمانی ــ سەلجوقی لەمێژوودا بە دڕندەترین شێوەی ناو دەبرێت، گەلێك کۆنەپەرستتر لە دەرەبەگایەتی و سەرمایەداریش.

چینی سێیەم کە ڕژێمی کۆماری دامەزراند، لەسەرەتای سەدەی بیستەمدا لە قاڵبی چینی بۆرژوادا خۆی نواند. لەو کاتەدا کۆمەڵ گۆڕانکارییەکی بەخۆیەوە دەدی. ئەمجارە ئێمەی لەگەڵ کۆماری تورکیادا بەرەنگاری خوی بۆرژوازیانە کردووە، ئەمە لەجیاتی عوسمانی و ڕژێمی و پادشا و بەگ. ئا بەمشێوەیە ڕژێمی کەمالیزم لە تورکیادا هاتە کایەوە. ئەمەش وەك ڕژێمێکی کۆماری هۆکار و دارەدەستەکانی زیاتر تازە کردەوە. بۆ زۆرداری و چەوساندنەوە و، شەڕی تایبەت کە سەدان ساڵە پیادەی دەکات. ئەمەش بەو مانایە دێت کە ڕەفتاری دەرەبەگایەتی دڕندە لەگەڵ ڕەفتاری بۆرژوای نەرم و ناسك یەکانگیر دەبن بۆ دەمکوتکردنی هەژاران و زەحمەتکێشان.

بۆ نموونە کاتێك هەندێك نوێنەری گەل دەرکەوتن، کۆمۆنیستەکان، سوپای سەوز و هەندێك تیپ و پارتی دیکە توانیان خۆیان بئاخننە ریزی ئەم ڕێکخراوانە و لەناویان ببەن، لەلایەکی تریشەوە هاتن هەموو ئەندامە پاکەکانیان کوشت و تیرۆریان کردن. دەتوانین بڵێین هیچ ڕێگەیەکی چەوساندنەوە نەما نەیگرنە بەر. بەکورتی ئەم ڕژێمە لەژێر پەردەی دیموکراسیدا خۆی نیشان دەدات، ڕژێمێك کە دژ بەدیموکراسی بێ تەنیا بەهیتلەر دەتوانین وەسفی ئەم مۆدیلە بکەین. هیتلەر دەڵێ: کەمال تەتاتورك مامۆستای گەورە و پێشڕەوەی منە... ئەوەیە راستی کەمالیزم. بەڵێ ڕژێمێك داهات سەری هەمووومانی سورماند، ئا لەم سەدەیەدا هیتلەر تەنیا بۆ 10 ساڵ لەو ڕەفتارەی بەردەوام بوو، بەڵام ڕەفتاری ڕژێمی تورك دەیان ساڵی خایاند. واتە کۆماری تورك بۆتە دامەزراوێکی کارا بۆ پیادەکردنی شەڕی تایبەت.

دامەزراوی کۆماری تورکیا تەنیا ئاراستەی کوردستان نەکراوە و بەس، بەڵکو ئاراستەی هەموو گەلانی ئەنادۆڵ کراوە و، شەڕی تایبەتی بەسەردا سەپێنراوە. کەمال ئەتاتورك ئەو پێشەوا بستەبالایە بوو بۆ ئەم شەڕە و، یەکەم بەرێوەبەری بوو. چینی زەحمەتکێشان زۆریان ناڵاند بەدەست ئەم تاقمە بێ شەرمە و هیچیان بۆ نەهێشتنەوە.

دورشمی فاشیزم لەم قۆناخەدا ئەمە بوو: "با خاوەن دەسەلات بین ئەگەرچی لەسەر حیسابی نزکترین هاوکارمان بێ". ئەمانە چەندین لیستۆکیان گێڕا بۆ چەسپاندنی رژێمی دیکتاتۆری ئەتاتورك كە دیکتاتۆریەتێکی رەها بوو. ئەوەی دەستگیر بوو دەستگیر بوو. ئەوەی هەڵات وا هەڵات. کاتێکیش نۆرەی کوردستانیش هات، بە لێشاو کرداری داگیرکردن دەستیپێکرد، لەو هەوڵ و کردارەدا فێڵ و قەڵاچۆکردن و دەسیسەی ناهەموارانە پەیدا بوون. ئەتاتورك لە نێوان ساڵانی 1920 ـ 1940 هەڵوێستێکی دووفاقی هەبوو لەبەرامبەر سەرۆك تیرە کوردەکان، هەندێکیانی کرد بە سیخور و کرێگرتە و هەندێکیشی هەڵخەڵەتاندن و پاشان لەناوی بردن. جاری واش هەبوو سەرکوتکردنێکی ئەوتۆی دەنایەوە کە زۆر خوێنین و دژوار، زۆر ناهەموار و ناشرین، بۆ نموونە ئێستاش ئێسك و پروسك و پەیکەری ئێسقان لە ئەشکەوت و دۆڵەکانی دێرسمدا دەدۆزرێتەوە.

ئەگەر راستی دێرسم بزانین ئەوا راستی شەڕی تایبەت چاکتر تێدەگەین. خەڵکی دێرسم لەلایەن تورکیاوە، بەتەواوی کۆیلە و ژێر دەستە کرا، دەتوانین بڵێین زۆربەی ئەو پیاوانەی کە شەڕی تایبەت پیادە دەکەن بەسەرکردایەتی (مەیجەر هۆلسۆسایم) و لەناو دێرسم خۆیدا هەر خەڵکێکی دێرسم خۆیانن. ئەمە مانای ئەوەیە هەر بە دەمکوتکردن راناوەستن و بەس. بەڵکو وا لەخەڵك دەکەن هەمیشە لەنێو ترس و لەرزدا بژین. ئەم رەفتارە رەفتاری عوسمانیەکان بوو بە هەموو مانای وشەیەك، بۆ نموونە کاتێك خەڵکی دێرسمیان کۆمەڵکوژ کرد، منداڵانی ئەو کوژراوانەیان دەهێنا و لەقوتابخانەی تایبەتیدا پەروەردە دەکردن، کردنیان بە موسڵمانێکی درۆزن، دوایی بەو پەروەردەیە وایان لێکرن کە تا ئەو پەڕی هۆڤ و دڕەندە بن. موراد پاشای کۆیوجی خۆی بەتەنیا چل هەزاری لێ کوشتن و تەرمەکانیانی فڕێدایە بیرەوە، هەر موراد پاشا نەبوو ئەمەی کرد؟، بەڵکوە موراد پاشا تەنها نمونەیەکە لە چەندەهای دیکە لەو دڕندانە. ئەم منداڵانە کە گەورەبوون دەیانگوت: "ئێمە موسڵمانین و تورکی راستەقینەین". تورك ئا بەمشێوەیە نین وەك دەڵێن. پێویستە باسی تورکی رەسەن و تورکمان بکەین، کە لەگەڵێك رووەوە لەیەك دوورن. تورکمانەمان کە ئێستاش لە چیای تۆرۆسدا گەلێك جیاوازن و پەیوەندیان بە تورکبوون و تەتریك و موسڵمانی ساختەکارەوە نییە. ئەم پاشایانە، بە رواڵەت و درۆ موسڵمانن، کەچی لە راستیدا لە کفردا نوقم بوون. لەلایەك خۆیان بە موسڵمان دەزانن،

لەلایەکی دیکەشەوە چەوسێنەرن. ئەمانە خوێنمژ و پیلانگێڕن. لەم بوارەشدا عوسمانیەکان ناوبانگێکی مەزنیان هەیە.

مستەفا کەمال هیچی لەو پاشایە کەمتر نەبووە و، مێژووش سەلماندوویەتی کە ئەمە جوولەیەکی مورتەدە و فڕی بەسەر تورکبوونەوە نییە. بەڕاستی گەلێك رەفتار و کرداری ئەتاتورك ئەوە دەگەیەنێت کە تورك نییە. لەو کاتانەی دەسەلاتی عوسمانی بەرەو ئاوابوون دەچوو، خۆی بەشێوەیەك نیشان دەدا کە پیاوێکی خێلەکیە. ئەو کاتە لەدیاربەکر بوو، هەموو هەلس و کەوتێکی لە کوردان دەچوو، کاتێکیش راپەڕینی کوردان دەستپێکرد، ویستی خۆی بکاتە پێشەوای ئەو راپەڕینە و ببێتە پاشای کوردان. کاتێك لەپیلانی دووەمیدا سەرکەوتوو نەبوو، ئەمجارە وەها هاتە پێشەوە کە گوایە باپیری تورکانە. زۆر راستی و بەلگەنامە سەلماندوویانە کە ئەم پیاوە جوولەکەیە. تەنانەت گەلێك دانراو و پەڕاو هەیە ئاماژە بۆ ئەم راستیە دەکەن.

ئەتاتورك لە ماسۆنیێتیدا گەیشتۆتە پلەی سی و سێهەمین

زایۆنیزم و جوولەکایەتی ئا بەم قەبارەیە کە بەرگری لەکەمالیزم دەکەن شتێکی بێ هۆ نییە. ئێوە باش دەزانن کە ئەتاتورك لە ماسۆنێتیدا، گەیشتبووە پلەی 33 هەم، کە ئەمەش بەرزترین پلە و پایەیە تیایدا. ماسۆنێتی گەورەترین داردەستی زایۆلیزمە. کەس نییە بە پلەی سەرۆکی دەولەت لە تورکیادا بگات، ئەگەر ماسۆنی نەبێت.

ئەوەی ئەمڕۆ دژایەتیمان دەکات دەولەتی زایۆنیزمە، لە ژێر دەمامکی تورکێتیدا. ویستمان ئەم راستیە بۆ عەرەبەکانیش روون بکەینەوە. ئەمرۆ ئەم راستیە بە زەقی دیارە، کە کۆماری تورکیا بەرگری لە ئیسرائیل دەکات کە خۆیشی ئەو بەرگریە لە خۆی ناکات. واتە ئەمەش هەر دەولەتێکی زایۆنیزمە.

لەبواری رامیاریشدا سەیر دەکەی خۆیان بە تورکێکی پوختە دەزانن کەچی لەڕاستیدا چەند مندالێکی زۆلی سەرمایەداری جیهانین و چلکاوخۆری زایۆنیزمی جیهانین. بەداخەوە خەلك درەنگ لەم راستیانە تێگەیشتن. لە گەلێك بارەوە زۆر قسە و باس هەیە لەسەر تورکیا، **کەمالیستەکان دوژمنی راستەقینەی ئیسلامن و هەرکەسێك موسلمانی راستی بێت ئەوا لەناوی دەبەن، بەلێ ئەمانە گۆڕیان ئامادە کردووە بۆ موسلمان و عەلەویەکان، ئەوەش هەر لەژێر پەردە و دەمامکی ئیسلام و عەلەویدا یان**

لەژێر دەمامکی (عەمانیەت) دا ئەنجام دەدەن. ئەمە رەفتاری گەندەڵی و پەیڕەو و داردەستی ماسۆنێتیە. هەرچەندە بڵێین ئەمە تورکە وادەکات بەڵام نا، ئەمە ئەقڵی خۆیان نییە و ئەمە ئیشی جوولەکە و پاشفەڕۆیانە.

پەیڕەوی ماسۆنێتی تێکدان و شلەژاندنی باری رەوشتە لەهەموو جیهاندا. سەیری جوولەکە بکەن کە چۆن یەکێتی سۆڤییەتیان لە خشتە بردوو لەڕێگای راستی سۆسیالیزم لایان پێدان. **ئێوە ترۆتسکی باش دەناسن کە بەرەگەز جوولەکەیە. ستالین لەگەسێتی ترۆتسکیدا گۆڕی هەڵکەند بۆ هەموو رۆشنبیرانی جوولەکە.** ئەمرۆش رەوشێکی وەهایان خوڵقاندووە کە هەموو ڤینی خۆیان هەڵڕێژن بەرامبەر ستالین. ئەمە هەموو پڕوپاگەندەی داروخاوی جوولەکە و زایۆلیزمە، ستالین هەتا ئێستاش لەو قسە دواخستنە رزگاری نەبووە کە تیرۆری دژ بە جوولەکە و ترۆتسکی کردووە.

ئەمڕۆ تاقمێك دەرچووە بەناوی جوولەکەی سۆڤییەت، سەرکردەکانی سۆڤیەت ملیان بۆ دائەنوێنن، هەروەها لە ئەمەریکاشدا بەتەواوی کەوتوونەتە ژێر رکێف و قەڵمڕەوی جوولەکە و زایۆنیزم. هەتا ئێستاش، عەرەبەکانیش دژ بە زایۆنیزم دەسڵەنەوە، کۆنگرەی لوتکە دەبەستن بۆ ئەم مەبەستە. کەچی جار دوای جار، کۆنگرە دوای کۆنگرە وەك پێوەی دیارە جوولەکە مۆری زایۆنیزمیشی بەوانیشەوە ناوە.

ئاخۆ ئەم هەموو راستیانە سەبارەت بە تورکیا چی دەگەیێنێت؟. پێویستە لەم چوارچێوەیەدا کەمالیزم بناسین، ئەتاتورك خاوەن داستانی چاویلکەی شین نەبوو، تەنیا نەمامێك نەبێت کە جوولەکە و زایۆنیزم ناشتوویبیان. جوولەکایەتی لەخۆێنی دایە. ئێوە چاك دەزانن کە چۆن (مەلا عەبدولرەحمان) ویستی ئەوە روون بکاتەوە کە ئەتاتورك جوولەکەیە. رەنگە ئەمە راست بێت، ئەم بۆچوونە لە تورکیادا بلاوە. ئەم پیاوە گەورە "ئەتاتورك" لە ژێر دەستی مامۆستای ماسۆنێتیدا لەسالانیك پەروەدە کرا، مەشقی پێکرا هەتا گەیشتە بەرزترین پلەوپایە. تورکیا ئەمڕۆ گەورەترین دۆستی زایۆنیزمە، ویستوویەتی ریز و یەکێتی موسڵمانان تێکوپێك بدات. هەروەك چۆن ئیمپراتۆریەتی عوسمانییان لەت و پەتکرد، مستەفا کەمال بۆیە دژ بە عوسمانیەکان بوو چونکە زایۆنیزم دژ بە عوسمانی بوو. ئەم دژایەتیەی کەمال ئەتاتورك بۆ عوسمانی، لەڕووی ئەوەوە نەبوو کە گوایە پێشکەوتووخوازە. لە سەردەمی سوڵتان عەبدولحەمیدیشدا دەیانویست جوولەکە لە فەلەستین نیشتەجێ بکەن. سوڵتان عەبدولحەمیدیش

دەیخواست بیرۆکەی ئیسلامێتی بپارێزێت و ڕێگا لەم پرۆژەیە بگرێت. ئا لێرە و لەم بارودۆخەدا مستەفا کەمالیان هێنایە کایەوە بۆ شێواندنی وێنەی ئیسلام. ئێستاکە ئێران دژی تورکیایە بناخەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەمە، ئەڵێین ئەوەی کەلێنێکی دورست کرد لەنێوان بەرگری موسڵمانان دژ بە ئیمپرالیزم، کەمالیزم بوو. بەمشێوەیە توانرا یەکێتی گەلانی ئیسلام تێك بدرێت و کۆماری تورکیا لەژێر پەردەی دژ بە موسڵمانێتی دابمەزرێت، کە لە عوسمانێتی کۆنەپەرستترە. ئینگلیزیش لەمەدا ڕۆڵی هەبوو، چونکە بزووتنەوەی کەمالیزم لەگەڵ خواستی ئینگلیز لەدژایەتی عەرەب و ئیسلام یەکانگیر بوو. کەمالیزم پشتی ئەوەی گرت کە بەلێشاو جوولەکە و هێزی زایۆنیزم بەرەو فەلەستین بکێشن، وەك دەزانین لەساڵانی 1930 ــ 1940 فەلەستینیەکان بەزۆرەملی لەوڵاتی خۆیان دەرکران و زۆری پێ نەچوو دەوڵەتی ئیسرائیل دامەزرا. هەر لە گەڵ دامەزراندنی ئەم دەوڵەتە، ئیتر ڕۆڵی کەمالیزم لە تێك و پێکدانی گەلانی موسڵمان بەزەقی دەرکەوت.

هەتا ئەمرۆش ئەم هەڵوێستەی ئینگلیز و کەمالیزم هەر بەردەوامە. کاتێك ساڵی 1412 جوولەکە لە ئیسپانیا دەرکران، هاتن لە ئەستەنبۆڵ و ئەنادۆڵ نیشتەجێکران بە فەرمانی سوڵتانی عوسمانی، ئێستاش کە ساڵی 1992 وە، دەڵێن بەبۆنەی تێپەربوونی 500 ساڵ بەسەر ئەم کارەساتەدا ئاهەنگ دەگێرین، واتە ئاهەنگی دۆستایەتی جوولەکە و تورکیا. ئیسرائیل و تورکیا بەیەکەوە نەخشە بۆ پاشەڕۆژی ناوچەکە دەکێشن، هەر لە ئێستاوە دەست کراوە بەدانانی لێژنەی خۆئامادەکردن بۆ ئەم ئاهەنگە کە سەرمایەدارە گەورەکانی جوولەکە دەیڕازێننەوە، ئەوەش بزانن کە سەرمایەداری ئەمەریکی و جوولەکە هەردووکیان لە ژێر کۆنترۆڵی زایۆنیزمدان. تەنانەت ئەورووپاش بەرێژەیەکی گەورە بەدەست سەرمایەداری جوولەکەوە دەناڵێنێت. تەنانەت کاریگەری جوولەکە بەمەودایەکی گەورە چەپۆکی خۆی داوە بە جیهانی سۆسیالیزمەوە، هەڵمەتی دژایەتی بۆ سەر ستالینیزم بەڵگەیە بۆ ڕاستی ئەم گوتەیە. کەواتە زایۆنیزم لە پشتەوە ڕاوەستاوە و هانی تورکیا دەدات بۆ شەڕی تایبەت.

کاتێك ڕۆشنبیرێکی جوولەکە لەیەکێتی سۆڤیەت دەستگیر بکرێت، ئەوا واز ناهێنرێت هەتا ئازاد نەکرێت؟ کەچی لە کوردستاندا گەلێك دووچاری قەلاچۆ دەبێت،

کەچی تەنیا رۆشنبیرێکیش نییە باسی بکات. ئەمە بەهیچ جۆرێك وریایی سیاسەتی تورك ناگرێتەوە، بەڵك دەگەرێتەوە بۆ ئەو رێکەوتننامانەی کە تورك و زایۆنیزم بەیەکەوە بەستوویانە، چونکە زایۆنیزم نایەوێت تورکیا بەلاوە بنێت و لەئاستی جیهاندا پەردە لەرووی هەڵماڵێت، بۆچی؟ چونکە تورکیا گرنگترین و بەهێزترین هاوپەیمانێتی ئیسرائیلە لەناوچەکەدا بۆ پارێزگاریکردنی. بەمرەنگە وەك هێزێکی سەرەکی لەدژی ئێمە بەکاریدەهێنن و لەپشت پەردەوە هانی شەڕی تایبەت دەدەن. لەچوارچێوەی کۆماری تورکیادا کەمالیزمیش لەنێو ئەم هێزەدا خۆی دەبینێتەوە.

لەبەر ئەم هۆیانە، ئەمە گرنگترین هێزە کە پێویستە بەلاوەبنرێت و لەجیهاندا ریسوا بکرێت. هەتا ئەمرۆش زۆربەی گەلانی یەکێتی سۆڤیەت خاوەن کۆمارن و، کۆمەڵگای خۆیان دەپارێزن، زمان و کولتوور و مافی خۆیان پەرە پێدەدەن، کەچی دەبینین کە چۆن هەڵمەت دەکەنە سەر ئیمپراتۆریەتی سۆڤیەت. بەقسەی خۆیان لەپێناو دیموکراسی و ئازادیدا تێدەکۆشن. ئەمەریکا لەسەرووی ئەم هەڵمەتەوەیە و ئەوروپاش بەتوندی پشتگیری لێدەکات. ئەمانە هەڵمەتیان تەنیا بۆ ئەوە نییە کە بەرگری لە مافی مرۆڤ دەکەن و شالاو دژ بە هاوپەیمانێکی وەك دەوڵەتی تورکیا ئەنجام دەدەن، بەڵکو دژی مافی چارەنووسی گەلان دەوەستن. ئەمانە نەك دیموکراسی پێشێل ناکەن، بەڵکو هەر کەسێك هەڵگری هزری ئازادیش بێت، ئەوا لەناوی دەبەن و یاسای خۆیان هەر پیادە دەکەن. کەسیش نییە لێی بپرسێتەوە.

لێکدانەوەی ئەمانە چۆن دەبێت؟ رژێمی شەڕی تایبەت (تورکیا) لە سەردەمی نوێدا بەشێوەی کەمالیزم و رژێمی 12 ئەیلولدا دەرکەوت. هەتا ئێستاش لەئاستی جیهانیدا لەژێر چاودێری و پارێزگاری ئیمپریالیزم و زایۆنیزمدایە و، هەر جۆرە پروپاگەندەیەکی بۆ دەکەن و چاوپۆشی لەهەموو رەفتارێکی نالەباری ئەم رژێمە دەکەن.

لەم قۆناخەدا دەیانەوێت گوڕانکاریەك لەرێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستین و هەندێك دەوڵەتی عەرەبی وەك "لیبیا" بخوڵقێنن. ئایا تۆ بڵێی ئەمانە لەتورکیا نزیك بخەنەوە؟ رەنگە قاڵبێك بۆ نزیککردنەوەی دابنێن لەژێر سێبەری ئیسلامێکی ساختەدا، یاخود خۆیان بەنزیکخستنەوەی مێژوویی و کولتووری هەڵ بخەڵەتێنن. بەڵام دوایی دەرکەوت کە حکومەتێکی تیرۆریست لە ئیسرائیل پێکهێنرا. حکومەتی ئاقبولوتیش هاوبەش لەگەڵ ئۆزالدا دەیەوێت لەگەڵ دەوڵەتی ئیسرائیلدا پەیوەندی بەهێز بکات.

ئێستا کێشەیەك هەیە کە زۆر دەهۆلی بۆ لێدەدەن، ئەویش کێشەی ئاوە. نوێنەری ڕێکخراوی فەلەستین پەردەی لەسەر ئەوە هەڵماڵی، کە سیاسەتی تورکیا شارازەیانی ئیسرائیل بەڕێوەی دەبەن. ئەم کێشەیە بەسەر ئێمەدا ڕەنگی داوەتەوە. دە ساڵ دەبێت وەهای لەقەڵەم دەدەن کە هۆی ئەم کێشە PKKیە. مەسەلەی ئاو مەسەلەیەکی هەڵبەستراو و دورست کراوە. سەرەتا تورکیا هەندێ پارەی بژاردەوە و، بە پێی لاف و گەزافیان ویستیان تورکیا لە دەستی ئێمە ڕزگار بکەن. بەم شێوەیە بۆ مان دەرکەوت کە تورکیا هاوپەیمانێتی ئیسرائیل نەبێت هیچیتر نییە، ئەوان نامەردانە سیاسەتی ئێمە هەڵدەسەنگێنن، بەڵام ئەبێ لەئەنجامی ئەم هەڵسەنگاندنە باشتر بکۆڵینەوە.

پێویستە پەیوەندی نێوان تورکیا و بزووتنەوەی زایۆنیزم و ئیمپریالیزمی جیهانی باش تێبگەین، گونجاوە کە چۆنیەتی دەستپێکردنی ئەم پەیوەندیانە لەمێژووی نزیکدا بزانین. مرۆڤایەتی بۆچی نەفرەت لە تیرۆری ڕێکوپێکی و بێ سنوور ناکات کە شەڕی تایبەت خوڵقاندویەتی؟ جا بۆ ئەوی هۆکارەکانی بزانین، ئەوا لەم باسەدا قووڵتر بەرەو شەڕی تایبەت کە چەند پەلوپۆی کوتاوە ڕۆدەچم. بەتایبەتی لایەنی نهێنی شەڕی تایبەت کە وەك پێویست لەگەڵ لایەنەکانی تردا ئاڵنگاری یەکتر بوون. کێن ئەوانەی پێویستیان بە نهێنی هەیە؟.

یەکەم؛ ئەوانەی کە لاوازن، پێویسیتیان بە نهێنی هەیە، بۆ ئەوەی دوژمن پێیان نەزانێ و لەناویان بەرێ.

دووەم؛ ئەو کەسانەن یان ئەو ڕژێم و ڕێکخراوانەن کە مرۆڤایەتی بەهیچ جۆرێك حەز لەچارەیان ناکات و دادو دڵۆڤانی لە دڵیاندا نییە. ئەمە شتێکی ئاشنایە بە هەمووان. خۆ ئەگەر جەماوەر بەڕەفتار و کرداریان بزانێت کە چەندە نا مرۆڤ و بیفەڕن، ئەوا پشتی ملیان دەگرن و فڕێیان دەدەدنە سەرە نوێلك، لەبەرئەوە شەڕی تایبەت بە نهێنی بەرپا دەکەن.

ئەوەی زۆر بەناوبانگە زایۆنیزم و ماسۆنێتی بەرفراوانە کە زۆر بە نهێنی خەبات دەکەن و کۆدەبنەوە تاوەکو بتوانن قۆرخی جیهان بکەن و گەمە بە چارەنووسی گەلان بکەن و، ڕەوشتی جیهان تێکبدەن.

کەمایەتیەکی کەم لەجوولەکە بۆ ئەوەی دەست بە سەر جیهاندا بگرن پێویستی

بە نهێنی هەیە. بۆیە ناچارە ئەم ڕێگەیە بگرێت. خۆیشی بە گەلی هەڵکەوتووی خوا (شعب الله المختار) ناو دەبات. جا بۆ دەستگرتن بەسەر جیهاندا بەهیچ جۆرێك پەیڕەوی دادوەری و ئاشتی ناکەن، بەڵکو گەورەترین سەرمایەدارن کە هەمیشە بەردەوامن لەسەر سیاسەتی نانەوەی ئاشووب و ناکۆکی لەناو موساتدا.

هەڵوێستی ڕەوشت بەرزی هەمیشە لە ڕاژەی مرۆڤایەتیدایە کە دادوەری و پیاوەتی بەدواوەیە، بەڵام ئەمانە ڕەوشتی خەڵکی تێکدەدەن بۆ ئەوەی بەئاسانی لێیان بخوڕن، هەموو هەوڵێك دەدەدن بۆ بڵاوبونەوەی دواێن پیسی و هەموو توانای خۆیانی بۆ دەخەنە کار. لە ئەمریکا و ئەوروپا هەر چەشنە ڕەوشتێکی نزم بڵاودەکەنەوە و مرۆڤ هەڵدەخەڵەتێنن و گیروگرفت لەنێوان هەموو توێژەکانی گەل دەخولقێنن.

لەجیهاندا زۆر دەوڵەت هەن کە دەستەیەکی فاشیی دێننە سەر کورسی، تەنانەت لە وڵاتە سۆسیالیستەکانیشدا ئەم هەوڵە دەدەن و نزمی و داوێن پیسی لەناو گەلدا بڵاودەکەنەوە. ئەم هەموو بەردەوامبوونانەیان لەسەر ئەم ڕێچکە بەمەبەستی سەفپامگیرکردنی ڕەوتی ئیمپریالیزم و سەرمایەداریە بۆ دەست بەسەرداگرتنی هەموو جیهان.

تورکیا ئەمرۆ لەناوچەکەدا ڕۆلی پۆلیسێکی ماسۆنی دەگێرێت، ئەمە دەبێتە مەترسیەکی گەورە. هەروەها ئیسرائیلیش لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناویندا ڕۆڵ دەگێرێت، تورکیایان لەلا زۆر گرنگە لەناوچەکەدا بۆ پیادەکردنی شەڕی تایبەت و بە پەلەش چەندە بتوانن، گۆڕانکاری بەسەردا بهێنن. هۆی پەنا بردنە بەر نهێنیشیان، ئەوەیە کە گەلی تورك موسڵمانن. هەر لەبەرئەوە نهێنی پێویستە. وەك دەزانن سلێمان دەمیرێل سەرۆکی پارتی (DYP) خۆی بەتەواوی ماسۆنیە و، هەوڵێکی زۆر دەدات ماسۆنیەتەکەی بشارێتەوە. ئەوەی تا ئێستاش ئاشکرایە، هیچ کەس ناگاتە پلە و پایەیەکی بەرز ئەگەر ماسۆنی نەبێت. هەروەها جەلال بایار (سەرۆك کۆماری پێشوتر) و عەدنان مەندەرەس (سەرۆك وەزیرانی پێشوو، کە لە ساڵی 1960 خنکێنرا.) و هەموو سەرۆك کۆمارەکانی تورکیا و وەزیرەکان و پیاوە ئیداریە گەورەکانیش ماسۆنین. خۆ ئەگەر ڕێنمایی بزووتنەوەی زایۆنیزم نەبێت، ئەوا کەسیان بە پلەو پایە ناگەن چ وەزیر، سەرۆك وەزیر و سەرۆك کۆمار. ماسۆنی هەمان شێەی پێوەری بۆ سوپای تورکیاش داناوە چا ئەمە چ لەداڕشتنی قاڵبی گشتی و چ لەدانانی ڕەنگ و پلەدا بێ.

وەك دەزانــن ماســۆنێتی بزووتنەوەیــەکی نهێنییــە، کــەس نــاتوانێ تیایــدا خــۆی لەخەڵك ئاشکرا بکات، چونکە ئەگەر خۆین ئاشکرا بکەن، ئـەوا خـەڵکی موسـڵمان لێیـان دوور دەکەونــەوە. ماسـۆنیەکان خۆیـان تـەریك دەبـن لـەناو کۆمەڵـدا، ماسـۆنی ناچـارە بـەنهێنی کاربکـات، چـونکە تـاقمێکی کـەمن. ئەمانــە دەڵـێن "ئێمـەین کـە ئـەو پـەری گۆرانکاریمان داوە بە قۆرخ (مۆنۆپۆل)ی و گەیاندومانەتە لوتکە".

لــەتورکیادا رێکخســتنی ماســۆنی زۆر بــەهێزە، هــەتا کــۆنترۆلی سیاســەت و ئابووریشیان کردووە، ئەگـەر چـی دەسـتەیەکی کـەمن، کەچـی بوونەتـە هێزێـك دەوڵـەت بەرێوە دەبەن. مۆڵگەیـەکی مۆنۆپۆلییـان خوڵقانـدووە و هـەموو دامـەزراوەکانی دەوڵـەت دەستبەسەر دەکەن، وەك بانقی ئـیش و بـانقی کشتوکاڵی. ئـەم دوو بانقـە بـە دەوڵـەت و رێکخـراوە مۆنۆپۆلیەکانـەوە گرێـدراون کـە هـی "وەهـبی قـوج"، و خـاوەنی "ئەجزاچـی باشـی"ن. هەریـەك لەمانـە بەشـێوەیەکی نهـێنی پابەنـدی دەوڵـەت و سـوپایە، بـۆ یـەك مەبەست هاوکارن، چونکە دەستەی "تورگوت ئۆزال"یـش بـنج و بنـاوانێکی نـزم و شـڕی هەیـە. کەسـایەتیەکی لاوازو چـەپەڵە و رووی رەشـی سـەرمایەداری تـورك دەنوێنێـت. تەنانەت "وەهبی خۆجە"ش بەرامبەری هیچ و کەم بوێرترە. ئەم پیـاوە گۆڕانکارییـەکی بەسـەر رەفتارەکـانی مافیـا و پەیوەندیـەکانی نێوانیـان هێنـا بـۆ ئـەوەی تورکیـا بگاتـە گۆرەپانێك. لەلایـەکی تـرەوە بەرامبـەر ملیتاریستەکان نـاتوانێ دەنـگ بڵنـد بکـات. هـەر فەرمانێك دەدەن، پەسندی دەکات. بۆ زۆرداری و قۆرخ دەڵێ بەڵێ. بۆ ئەوەی داردەستێك بێت بە دەست فاشیزم و کۆنەپەرستیەوە، کردوویانە بە سەرۆك کۆمار. راسـتی دەوڵـەتی تورکیا و کەڵە پیاوەکانی بەمشێوەیەیە. بە نهێنیەکی زۆر سـەر شـۆڕ دەکـەن بـۆ سـتەم و زۆرداری. بۆ ئەوەی لە ژێر ئەم نهێنیـەدا شـەڕی تایبـەت بـەردەوام بکـەن و لـەبارودۆخی ئێمە ئاگارداربن، وەك زایۆنیزم و ئمپریالیزم چاویان بڕیوەتە جوغزی ئـەم شـەڕە. هـەر بـەو بیانوویـەش دژ بـە هـەموو کۆمـەڵ دەوەسـتن. راپـۆرتێکی دەزگـای زانیـاری تورکیـا (MIT) هەیە، کە ئەگەر لە ناوەرۆکەکەی بتوێژینـەوە، ئـەوا شـتی سەرنجراکێشمان بـۆ دەردەکەوێت. راپۆرتەکە باسی چەند کەسێك دەکات کە هەڵاتوون. لەبەرئەوەی هەنـدێك لە هاوەڵانی تریان باشتر بوون. بەڵام رووی ناشیرینتر ئەوەیـە کـە راپۆرتەکـە نـاوی ئـەم کەسانە نابات.

ئەو ڕەوشە ناهەموارەی کە کۆمەڵ دووچاری دەبێت زۆر سەخت و دژوارە. هەر لەلێدان و ڕەفتاری داوێن پیسی و ڕەوشت نزمی بگرە تا دەگا بە قۆرخی بێ سنوور. هەرچی ڕاگەیاندنیش هەیە چ ڕۆژنامە و چ ڕادیۆ و تەلەفزیۆن خۆیان کەڕ کردووە و باسی هیچ ناکەن. کەچی لەلایەکی دیکەوە باوەشیان بۆ گەلێك شتی ناهەموار کردۆتەوە. ئەمەش هەموو میت لەپشتی پەردە وەك داهۆل (قەرە قۆز) سەمایان پێدەکات. لە گۆڕەپانی هونەریشدا هەر میت ڕێنیشاندەرێتی. بۆئەم مەبەستەش لە ئامەد ڕەوشت نزمێکی (وەك ئەمرا)یان دەرخستووە، ناویان مەزن کردوە و فویان تێکردووە. بەڵام بۆچی لەئامەد ئەمەیان ئەنجامدا و لەشوێنێکی تر نا؟. گەر وردەکارییەك بکەین و باش لەمەسەلەکە بکۆڵینەوە، ئەوا بەئاسانی تیدەگەین. ئامەد، مەڵبەندێکی کوردستانە. هەروەها مەڵبەندێکە بۆ کەسانێکی زۆری بێکاران لە لاوان و هاووڵاتیان. لەهەمان کاتدا لەم شارەدا قۆرخ دەنوێنن. ئەمجا هەنگاو دوای هەنگاو دەبنە خاوەنی ملیار. هەرچی سەرخان و ژێرخانی کۆمەڵ هەیە هەموو موڵکی ئەمانەن. لەبەرئەوە زۆر پێویستیان بە نهێنی هەیە بۆ ئەوەی هیچ کۆسپ و تەگەرەیەك نەیەتە ڕێگەیان.

نهێنیبوونی شەڕی تایبەت ڕەهەندێکی تری هەیە، لەبەر ئەوەش بەڕێوەبەرایەتیەکی نهێنی هەیە بۆ پراکتیزەکردنی پیلانەکانی. با سەیرێکی ڕەفتارەکانی ئەم تاقمە چەقاوەسووە سەردەستە و دەزگای زانیاری تورکیا بکەین، کە چۆن نزیکترین کەس لەخۆیان و تەنانەت بەکرێگیراوی خۆشیان بیکەن دەیکوژن. ئەی ئاخۆ چی بەوانە دەکەن کە لەنێو گەلدا بەرەنگاریان دەبنەوە، لەمە زیاتر هیچ دڕندەیەکی دیکە نییە بەکاری بێنن لەواقیعی ئێستای کوردستاندا. ئەم هەموو ڕەفتارانە بەهێزی کرداری نهێنی پیادەی دەکەن.

چونکە ئەگەر خۆیان ئاشکرا بکەن، ئەوا خەڵك لێیان ڕادەپەڕن و دەست دەنێنە بینیان تا هەناسەیان لێ دەبڕن. لەبەر ئەوە بەشێوەیەکی زۆر سەرسووڕهێنەر و نهێنییەکی تەواو خەبات دەکەن. هەموو چالاکیەکی سیاسیەکان و کۆبونەوەکانی ئەنجوومەن دەسەڵاتی سوپا بەڕێوەی دەبات. هەرچەندە لەژێر پەردەشدا بن، ئەوا ڕاستنەی لەبەرچاوە و ناشاردرێتەوە. ئەمانە هەموو وەك گاگەل لە هەر شوێنێکدا بن دەستێك بە پشتیانەوەیە. بەڵام ئەمانە هەموو هاوکارن، هاودژی یەکتر نین، پیان دەڵێن: کێ بێ بە جەنەراڵ و مۆنۆپۆلیست (قۆرخکەر)، وەزیرە. ئەم تاقمە تاوانبارە بەم

شێوەیە خۆیان ڕێکخستووە. بۆ ئەوەی بە ئاسانی ئیشیان بڕوات، بەوپەڕی بنهێنیەوە کاروباری خۆیان پیادە دەکەن. ئەو نهێنییەش لە دەوڵەتی تورکیادا باوە کە لەجیهاندا وێنەی نییە. فێڵبازانە و لە پشت پەردەوە هەڵی دەسووڕێنن.

دەوڵەتی تورکیا هەر ڕێکخراو و بەڕێوەبەرایەتییەکی کە بۆ شەڕی تایبەت ئامادەی کردووە بە نهێنیەکی مەزن بەڕێوەی دەبات. ئیتر هەر لە سەرۆك کۆمارەوە بگرە هەتا دەگاتە بچووکترین دامەزراوە، ئەمانە هەموو دەمامك و نموونەن بۆ شەڕی تایبەت. ڕاستی و مەردایەتی PKK باش دەناسن. جا بۆ شێواندن ئەمرایان فریو داوە کە بڵێت: "ئەمانە تیرۆستن، ئەرمەنین و هیچیان لە بارەوە نازانم". ئەمە و قسەی تریشی هەیە. ئەم ئەمراە (هونەرمەندە) چۆن ناوی دەرکرد و ناوبانگی پەیدا کرد، ئەوە هەروا لەخۆیەوە نەبوو. بۆیە وەها فویان تێکرد بۆ ئەوەی کەسایەتی لەهەموو ڕوویەکەوە بشێوینێ. بێگومان ئەوانەی ئارایشیشی بۆ دەکەن لە بەرزترین پلە و پایەدان.

لەئەمریکا بتێکیان داتاشیوە و ناویان ناوە "مایکل جاکسۆن". ئەمراش مایکل جاکسۆنی تورکیایە. لاوان هەر ئەوەنییە نەیپەرستن. هەروەك چۆن مایکل جاکسۆن هەموو بەردڕەوشتیەکی لە سۆڤیەت و وڵاتە سۆسیالیستەکاندا بڵاوکردەوە، ئەوا لەتورکیاشدا بۆ هەمان مەبەست ئەمرایان فریودا و ناردیانە سێواس و مەلاتیا. ئەمەش نموونەیەکی بێفەڕە لە ڕەفتاری بۆرژوازی.

ئەگەر لەم بابەتە بکۆڵینەوە بۆمان دەردەکەوێت کە ئەمرا دەستکردی میتە. لەڕاستیدا ئەو هونەرمەند نییە و فڕی بە هونەرەوە نییە. لە ئامەددا پیاوی وەها هەن کە کەس بە پێنج فلس نایانکڕێت، ئەگەر ئەمانە ناویان پێبدەن و ئارایشیان بۆ بکەن، ئەوا گەلێك لە ئەمرا بەتواناتر دەردەچن. دەزگای ڕاگەیاندنی تورکیا بە "خەونی لاوان" ناوی دەبات. ئێستاش لە خەونی لاوانەوە پەرەی پێداوە بۆ خەونی هەموو کۆمەڵ. ڕاستیەکەی ئەوەیە کە میت دەیەوێت بیکاتە داردەستی خۆی و بۆ چەند مەبەستێکی تایبەتی بەشێوەیەکی وەها نهێنی بێت کە کەس هەستی پێ نەکات. ڕەنگە ملیۆنەها کەس شەیدای بن. ناشزانن بۆچی؟ ئەم بەڵێنە، بەڵێنی ساختەکار و درۆزنە کە کارگەی میت هەڵیهێناوە.

دەتوانم نموونەی تر بهێنمەوە: کاتێك کە من لە ئامەد بووم و هاوکات بانگهێشی

دامەزراندنی PKK کرا، "ئیبراهیم تاتڵی سەس"یان کردە پاشای گۆرانی بێژان. بۆچی؟ بۆ ئەوەی لەکوردستاندا ڕەوشت و کولتوورێکی تازە بچێنن و پەرەی پێبدەن. ئیبراهیم تاتڵی سەس کە بە ئیبۆ ناوی دەرکرد. لە ئورفا ئارایشیان بۆ کرد و ناویان پێدا، خستیانە سەر شانۆ و کردیان بە پاشای گۆرانی بێژان. لەئەنجامدا مەشقێکی باشی پێکرا. بۆ سەرکەوتن لە شەڕی تایبەتی و بەردەوامکردنی و پەرەپێدانی دەبێ بە نهێنیکاری بێت. هەروەك زایۆنیزمەکان چۆن نزمی و بەدکرداری بڵاو دەکەنەوە و دەیانەوێت ڕەوشتی بەرز و ناسك لە دڵی گەلاندا هەڵتەکێنن، هەر بۆئەوەی ڕۆژێك بێت بتوانن کۆنترۆڵی هەموو گەلان بکەن.

ئەم نارەواییانە ئاوەها لە تورکیادا هەن. (ئۆبرۆ موفتس) رابەر و راوێژکار و پیلانگێڕە لە کاروباری ڕۆژانەی دەوڵەتی تورکیادا، ئەم پیاوە باڵیۆزی ئەمریکایە لە تورکیادا. شتی سەیر سەیر دادەهێنێ بۆ بەرەنگاری PKK. بە ئارەزووی خۆی و بێبەزەییانە بە دەستێکی پۆلاییەوە خەبات دەکات، هەر ئەم پیاوە بەرژەوەندی قۆرخایەتی (مۆنۆپۆلی) هەیە کە هاوکارە جوولەکە و تورکەکان بۆی دەپارێزن، بەجۆرێ باری ئابووریان کۆنترۆڵ کردووە کە بە نووکی پەنجەی ئەو دەگەڕێت، بێگومان ئەمەش لە سەدا سەد بەڕەزامەندی ئەمریکایە.

بۆ گرێدانی تورکیا بە ئەمریکا و ئەورووپاوە هەندێك دەسەڵات هەیە لەناو حکومەتدا کە لەژێر مەشقی ماسۆنێنێدایە. بەم گەمانە هەموو کاروباری دەوڵەت بەڕێوە دەبەن.

بۆ نموونە؛ ئاقبولوت چۆن هاتە ناو حکومەتەوە؟ کە مرۆڤێکە هەموو جیهان کەسایەتی دەناسێت. ئەم پیاوە ناتوانێت پارێزگاری ناوچەیەکی بچووك بکات، کەچی لەپڕ بوو بە سەرۆك وەزیران. چونکە پیاوێکی بێ ڕەوشت و چەپەڵە، بە تەواوی خۆی فرێداوەتە باوەشی شەڕی تایبەتەوە. ئەم سەرنجە شتێکی بچوك نییە چاوپۆشی لێبکەین، پێویستی بە تێرامان و لێکۆڵینەوە هەیە.

ئەوەی کە لەو یاریگایەی 150 هەزار کەس دەگرێت، ڕوو بکاتە جەماوەر بەبێهۆشی، وەك خەرمانە دەوری بدەن و سەڵەوات لە دیداری بدەن. ئەمە هەر بۆ ئەوەیە کە شۆڕشگێڕی ڕاستەقینە لە تورکیا و کوردستاندا لەبەرچاوی جەماوەر بخەن و بە تیرۆرست و چەك لەشان لەقەڵەمیان بدەن و، بەمەش ئەمرا و تاتڵی سەس و وێنەی

ئـەوان لای خـەڵك خۆشەویست و ناویـان گـەورە بكـەن و، جـەماوەر پـەیكی راسـتی بـیر بچێتەوە و لە چارەنووسی خۆیان دوور بكەونەوە. كاتێ تـاتلی سـەس چووە ئازەربایجان ئیتر لە دەوری كۆبوونەوە و بوو بە مهرەجانێكی گرنگ و بـەرفراوان. لـە ئـەوروپاش كـە ئاهەنگەكانی نەورۆزمان ئەبوژانەوە هـەر لـەمانگی ئـادارەوە هـەتا نیسان تـاتلی سـەس و ئەمرایان دەنارد. ناردنی ئەمانە لەلایـەن ئیـستخباراتی توركیـەوە بـوو، ئەمـەش هاوكات بوو لەگەڵ ئاهەنگەكانی ئێمەدا، بۆئەوەی ئاهەنگەكانمان كز و بێ بەها بكەن.

بەمشێوە نهێنیە میتی توركی هونەر دەكاتە داردەست و، پاڵ بەوانـەوە دەنـێن كـە جەماوەر دڵیان بۆیان لێدەدات. ئێمە باش لـە نهـێنی میـت تێدەگـەین و لەبـەر چاومانە. بەمەشەوە رانەوەستاون بەڵكو وەرزشیش هەر تیرئەندازەیانە. هەر كارێكی وەرزشـی كـە دەكرێت میت دەیەوێت بەلای خۆیدا رایكێشێ و ناوەرۆكی راستەقینەی پوچەڵ بكاتـەوە، بەڵام دیسان فێڵ و تەڵەكەی ئەمانـە ناشـاردرێتەوە. بـۆ نموونـە كاتێـك لەسـاڵی 1988دا دیدارێكی رۆژنامـەییم لەگـەڵ رۆژنامـەی "مللیـەت" سـازدا، رۆژی دوایـی تورگـوت ئـۆزال رووبەڕووی پەلاماردانێك بۆوە و لە ئەنجامـدا پەنجـەی برینـدار بـوو و، خۆیـدا كوتـا بـە زەویـدا. بـەڵام چـۆن خـۆی رزگـار كـرد؟ هـەموو دەزانـین كـە لەترسـاندا بێهـۆش كـەوت، چونكە پیاوێكی سەیر و سەمەرەیە، خواستی بوێری خۆی نیشان بدات، بـەڵام لەڕاسـتیدا ئـەوە هـەوڵی كوشـتنی ئـۆزال و، خـەریككردنی جـەماوەر بـوو، بۆئـەوەی ئـەو دیـدارە رۆژنامەییـە لـە (حورییـەت)دا بڵاونەكرێتـەوە و ناوەرۆكەكـەی نەخرێتـە بەردەسـتی رۆشنبیران، كە تەگبیرێكی میت بوو. هەر سێ مانگ جـارێكیش خشـتەی كاریـان دەگـۆڕی ئەمەشیان بۆ ئەوە دەكرد، كە لەناو دەروونی جـەماوەردا راتـەكانێك بكـەن جـەماوەر بـە كردار و ئۆپەراسیۆنی دوژمن دژ بەئێمـە نیگـەران نـەبێت و بەشـتی پڕوچـووچ نیگـەران بێت. میت تا رادەیەكی زۆر ئەمەی پەیڕەو كردووە، چونكە توانایـەكی تێـر و تەسـەلیان هەیە و فشاریان خستۆتە سەر دەزگاكانی راگەیاندن. بەجۆرێك پـیلان دەگێـڕن تەنانـەت پێشكەوتووخوازەكانیش هەست ناكەن كە ئەمە فڕوفێڵە.

با پرسیارێك بكەین كێ لە ئۆزالی دا؟ نازانم بەڵام لەوانەیـە میـت پیـاوێكی نیـوە شێتی راسپادبێت ئەم كارە بە ئەنجام بگەیەنێت. ئێستاش ئەڵێن نازانرێت كێ لـە ئـۆزالی داوە. ئەمە درۆیە، چونكە تەنها بە دوو خولەك دەتوانرێـت پیاوەكـە بدۆزرێتـەوە و ئـەو

لایەنەش بدۆزرێتەوە کە رایسپاردووە، کە بەئاشکرا دیارە میت بۆخۆیەتی و بە ئاسانی پەردەیان لە روودا هەڵدەماڵرێت.

پێش ماوەیەك پیاوێك بەناوی مەحەمەد عەلی ئاغجا کە خەڵکی مەلاتیایە، هەڵی کوتایە سەر نووسەری بەناوبانگی تورکی پێشکەوتووخواز (عبدی ئیپەکچی) و هەوڵیدا تیرۆری بکات، دوایی ناردیان بۆ ئەوروپا. دیسان هەوڵیدا کە پاپا یوحەنا بکوژێت، ئەمەشیان بۆ ئەوە کرد رای گشتی ئەوروپا کە دیموکراتیە، دژ بەوانەی کە کۆچیان کردووە بەرەو ئەوروپا بوروژێنێ. بەتایبەتی رقی مەسیحیەکان هەڵسێنێ کە ژمارەیان پتر لە ملیارێکە بەوپێیەی پاپا یوحەنا پیاوێکی هەروا سادە و ئاسان نییە. ئەمە بوو نیاز گلاوی تاقمە فاشیستەکەی دوازدەی ئەیلول، وەك گوتمان رقی جیهانی مەسیحی هەڵسێنن دژ بەوانەی کە بەرەو ئەوروپا مل دەنێن.

جارێکی دیکە تورکێش کە سەرۆکی MHP بوو وتی: "ئاغجا دەستی لە کارێکی بەمشێوەیەدا نییە و سەر بە نورەدین ئارسین"ە. گوایا دەیەوێت بڵێ ئەمە پیاوێکی سەردەستی تورکیا و ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوایەتیە. دواترش بە ناوی ئێمەوە گەمەی کوشتنی ئۆلف پالْمەیان سازکرد، کە سەرۆکی بزووتنەوەی دیموکراتی و سۆسیالیستەکان بوو. یەکێك بوو لەو کەسانەی کە داوای ئاشتی و هاوژینیان دەکرد لە ئەوروپادا. خۆ ئەگەر گوللەیەك ئاراستەی پالْمە بکرێ، ئەوا تاوانبار بە تەواوی لەجیهاندا دەبینرێ، بەتایبەتی لای رای گشتی ئەوروپا.

بەڵێ ئەمانە دەتوانن کوردێکی ساختە بهێنن و بەرێوەبەری ئۆفیسی ئاسایش خۆی رووی لێبنێ و ئامۆژگاری بکات. بەمەشەوە ناوەستن، بەڵکو فێڵ و تەڵەکەشیان گەیشتە ئەم رادەیە. ویستیان هەرەشەمان لێبکەن، ئەتوانن زۆریتری وەك ئاغجا ئامادەکەن بۆئەوەی بڵێن: PKK ئەمەی پێکردین. لە ئەوروپادا بۆ سووك کردنی ناوی PKK و نیشاندانی وەکو تیرۆرست، ئەمانەیان لێدەوەشێتەوە. بەمەش لەئەنجامدا تاوانباران دەسگیربکەن و PKK گۆشەگیر بکەن و دۆستایەتی تورکیا و سوید خۆش بکەن.

دەزگای شەری تایبەت بەپێی پێویست زۆرجار لەبەرنامەی خۆی لادەدات. نموونەی زۆرمان لا هەیە کە چەندان پەند و داو بۆ PKK دەنێنەوە. مەبەستیشیان خەریککردنی PKKیە بە شتی دیکەی لاوەکی. بۆ نموونە حەسەن جەلال گوزەل

نوێنـەری عـەنتاب و دەم راسـتی پـارتی نیشـتمانی دایـك لەگـەڵ ژنێکدا دەسـتی تێکـەڵ کردبوو، ئەم هەواڵەیان لەڕۆژنامەکاندا بڵاودەکردەوە، هاوکات کە لەگەڵ ئاقبولوتدا هـیچ جیاوازیەکیان نییە. ئەمە بۆچی؟ چونکە لەو سەردەمەدا راپەڕینەکانی گـەلی کوردسـتان لەسـاڵی 1990دا بەتایبـەتی لـە جـەزرە و نوسـەیبین لەوەرچـەخانێکی مێژوویـدا بـوو، تەنانـەت گـەلی تـورکیش رەدووی هـەواڵێ کـەوتبوو و بـەرگری لـێ دەکـرد، لەبـەر ئەمـە سەرۆکی دەزگای ئاسایش دەڵێت: "پێویستە بەرگریکردن لـە PKK بووەسـتێت. چـونکە مەترسیدارە". هەروەها بڕیاری ژمـارە 413 دەرچـوو کـە هەڕەشـەیان لـە رۆژنامەگـەران کـرد لەسـەر PKK هـیچ نەنووسـن. ئـا لێـرەدا بەزمەکـەی حەسـەن جـەلال گـوزەل بـوو بەقسەی دیوەخان، چیرۆکێك بوو هەموانی سەرسام دەکرد.

کۆبوونـەوەی کەڵـە پیـاوان ئینۆنـۆ، ئـۆزال و، دەمیرێـل کـە دەبەسـترا تـەنیا بـۆ بەرەنگاربوونەوەی ئێمە بوو. ئەم کۆبوونەوەیە بە نهێنی لەلایـەن بەڕێوەبـەراتی شـەڕی تایبەتەوە کرا، کە گوایـا بـاس باسـی بەزمەکـەی حەسـەن جـەلال گوزەلـە، بۆئـەوەی بـەو مەسەلەیە خەڵك لەراستی شۆڕشەکەمان روو وەرگێڕن. تەماشاکەن ئەو بڕیارەی سـەبری یـەرمی دەریکـرد کـە سـەرۆکی ئۆفیسـی شـەڕی تایبەتـە کـە بـە رۆژنامەنووسـەکانی ووت:"ئێمە چیتان پێ ئەڵێین ئەبێ هەر ئەوە بکەن و پابەندی بن، هەروەك چۆن تیپـە وەرزشـیە نەتەوەییەکـەمان پابەنـدی ئامۆژگارییمـانن". رۆژنامـە نووسـەکانیش هـەموو فەرمویان بەسەر چاو.

لێـرەدا قسـەیەکی ئیسـماعیل بێشکچـیم بـیر دێتـەوە ـــ کـە نووسـەرێکی تـورکی پێشکەوتووخوازە ـ دەڵێت: هەموو رۆژنامەکان ئامرازی دەستی ئۆفیسی شـەڕی تایبـەتن، هـیچ کارێکیـان نییـە، خافڵانـدنی میللـەت نـەبێت، تـا دووریـان بخاتـەوە لـە مەسـەلەی چارەنووسیان.

نموونەکی تر کە لەڕاژەی شەڕی تایبەتدایە، دەیانەوێت بەوپەڕی نهێنیەوە پیادەی بکەن، بۆئەوەی یاری بەڕەوشت و ئەقڵی جەماوەر بکەن. کاتێك سیناریۆی ئـەمرا و ئیبـۆ تەواو بوو، ئەمجا دوو بووکەشوشەی تریان خستە سەر شانۆ، تـانجو و هۆلیـا وەك هـەموو پێوەرەکانی تری میت، فویان کردە ئەم دووانەش. لە تورکیـا و ئـەوروپاش لـە دەزگاکـانی راگەیاندندا تانجویان ناونا شای تۆپ، هۆلیاشـیان نـاودەبرد بـە شـاژن یـان بـانوی هونـەر.

تاوای لێهات لە چوار بەش سێ بەشی خەڵك شەیدای بوون، واتا نیوەی کۆمەڵگای تورکیا شەیدای وەرزش و نیوەکەیتر شەیدای هونەرن. ئەم هونەرمەندانەش هەموو بە میتەوە گرێدراون. ئەمەیە کە لە راپۆرتێکی میتدا ناویان هاتووە. رێکخستنی کاری ئەمانە هەموو لەلایەن دەزگای تەشکیلاتی تورکیاوەیە.

پاڵەوانانی وەرزش و هونەر گەمە بە رەوشت و نەریتی کۆمەڵ دەکەن. ئەمانە لە کۆمەڵ گرنگترن لەلایان. ئەمە وایکردووە توانا لەخۆیاندا ببینن بۆئەوەی بچنە پەرلەمانەوە، ئیبراهیم تاتلی سەس دەڵێت: "ئایا دەتوانم لە پەرلەماندا ببمە نوێنەری شاری ئورفا؟" میتیش وەڵامیان دەداتەوە و دەڵێ بەڵێ. چونکە هەر کەسێك بیەوێت کاری سیاسی بکات پێویستە بە پێوەری میت بپێورێت. جا کە ئەمانە مۆدیلێك بن لە کۆسپ و تەگەرە دژ بە شۆڕشەکەمان، ئەوا بۆچی میت بە شێوەیەکی سەرنج راکێش نایانکاتە داردەست.

ئەو کادیرانەی لە ریزەکانماندا بوون و خۆیان فرێدایە باوەشی دوژمنەوە و لە کاری شۆڕشگێڕی پەشیمان بوونەتەوە؛ میت پەنای بردە بەریان و بە فێڵ و تەڵەکەبازی، بەڵێنی ژیانێکی ئاسوودەی پێدان و، پێیان ئەوتن دەریا چۆن ئەبینین؟ چاك سەیری بکەن، لەوانەی چوونەوە پاڵ حکومەت شەمسی ئۆزکان کە لەوەڵامدا گوتی: ئای چەند ژیانێکی تەواوە! ئەو والە دنیا دەگات. ئەم پیاوە یەکێکە لە مەینۆشەکان، سەرەتا لە ریزی PKKدا بوو، بەڵام پاش ئەوەی دەرکەوت، ئەمانە ناپاك و هیچ و پووچن، رێگایان پێدان کە لە بواری وەرزش و هونەردا ئیش بکەن، بۆ ئەوەی هەمیشە کۆمەڵگا دڵیان هەر لای هونەر و وەرزش بێت.

پوختەی لێکۆڵینەوەی ئێمەش ئەمەیە کە دەڵێین: جەنگی شۆڕشگێڕیمان زۆر بەچڕوپڕی رەچاو کراوە. خشتەی کاری کوردستان و تورکیا ئەمە روون دەکاتەوە، دژ بە رژێمی دەوڵەتی تورك کە هەمیشە پەنا دەباتە بەر شەڕی تایبەت و دەیەوێت بە هەموو هێزێکیەوە بەرنامەکانمان پێ لابدەن.

ئەو بێ کەسایەتیانەی خۆیان بە دەستەوەداوە بەردەوام لووتیان، دەمیان و روخساریان بە نەشتەرگەری جوان دەکەن بۆئەوەی بەردەوامبن لە کارەکانیاندا، دەبینین کە نهێنی شەڕی تایبەت گەیاندونیەتە کوێ و لەچ سەر نزمییەکدا دەژین.

با ئاورێك لە لایەنی ئابووریش بدەینەوە، هەر چەندە لەمەوپێش ئاماژەم پێکرد،

چۆن ئابووریان کرده چەکێك دژ بە ئێمە. با کەمێك باسی کۆمەڵە هەرەوەزەکان بکەین کە چۆن ناشیرینترین و ناڕەواترین کاری قۆرخایەتی دەکەن، ئەمانە دێن پارەو دراوێکی زۆر لەیەك شوێندا کۆدەکەنەوە، ئەمجا جارێکیتر بە ئارەزوی خۆیان بەشی دەکەن. بە زۆرەملێ دەست بەسەر موڵکی کۆمەڵدا دەگرن، دەوڵەت و دراوی خەڵك بە تالان دەبەن، ئەمەش دەبێتە هۆی هەڵاوسانی بونەوەی دراو بەجۆرێك کە وێنەی نییە. ئەوەش بزانین کە دەست بەسەرداگرتنی موڵکی میللەت هەمیشە لە ژێر کۆنترۆلیان دایە، دەزگای سیخوڕی لە بانق ئەو پارانەی راکێشاوە بێ بەرامبەر، هەروەها دراوی کاغەزیش کە دەوڵەت بە رێژەی پێنج ئەوەندە، دەئەوەندی، دەری دەکرد، بۆتە مایەی هەڵاوسانی دراو و میللەتی زیاتر نوقمی هەژاری کردووە.

ئەوەی دەمەوێ ئاماژەی پێبکەم، ئەوەیە کە ئەم پارە زۆرانەی دەوڵەت کە بە زۆری کۆنترۆڵ کردووە، دەوڵەتیشی خستۆتە هەژارییەکی بێ ئامانەنەوە. گەلێش دەست کورتە چکە چکە پار و دەگەیەنرێتە دەمی. گەل کە هەردەم هەڵپەی بێت و بیر لەدەرامەتی ناتەواوی خۆی بکاتەوە و بە دەوڵەتەوە بەسترا و بێت، هەروەکو ئەو مەسەلەیەی کە دەڵێت:"سەگەکەت برسی بکە دوات دەکەوێ"، ئا بەم رەفتارانەیانەوە خۆیان بە سەردەست دەبیننەوە.

لەهەمان کاتدا سیاسەتی ئابووری رێکوپێك، کە بەرێوە دەبرێت بەپێی پێداویستیەکانی"شەڕی تایبەتە"ن سیاسەتی کۆمەڵەی هەرەوەز و سیاسەتی فشاڵکردن، باج، قۆرخ و پارە تەرخانکردن بۆ رۆژنامەکانیان تەنیا پلەیەکی بەرزن لە شەڕی تایبەتدا. لە بواری گەڕیدەییدا، سیاسەتیان لەگەڵ بێگانەکاندا و بەخشینی هەرچی جوان و نایابە پێیان، هەروەها سیاسەتی کەلوپەل ناردنە دەرەوە هەموو ئەمانە بەرێگای شەڕی تایبەتدا دەیبەن. (ئێستا ئەمە لە تورکیا باوە)، پارووی دەمی گەل دەکەنە دەمی بێگانەوە، سیاسەتی پارەش بنەمای هەموو ئەم کاروبارانەن. ئەنجامەکەشی ئەمەیە کە ئابووری تەنیا چەکێکی نهێنیە، بۆ ئەوەی سەرتاپای کۆمەڵ رکیف بکەن، هەندێك چڵکاوخۆر بەکرێدەگرن هەتا تاکە کەس وورتەی لێوە نەیەت و گەل بە روویانا هەڵنەسێت. تورکیا سیاسەتێکی نەتەوەیی یەکگرتووی هەیە و دەیەوێت بەم ئایدیۆلۆژیایە مێشکی خەڵك بسڕێتەوە، سەیر بکەن دەڵێت "تورك لە مەترسیدایە،

یەکپارچەی نیشتمان لە مەترسیدایە". مێژووی کۆنەپەرستی شۆڤێنیستی تورك دیارە، ئیتر ئیسلامەتی چی؟ ئەمڕۆش هاواری ئیسلامیەت و تورکێتی پێکەوە جاڕ دەدەن.

ئەم سیاسەتە ئابووریەی کە کردوویانەتە داردەست، تەنیا بۆ ئەو مەبەستەیە کە بەسەر ویستی گەلدا زاڵ بن و بیکەن بە رانە مەڕ و بە ئارەزووی خۆیان لێی بخوڕن. بەمە کاریان بۆ ئاسان دەبێت. هەر لەم چوارچێوەیەدا کە وەرزش و هونەریان بەوپەری تواناوە خستۆتە گەڕ، دوای ئەمە شەڕی تایبەت تەنها رووە ناشرینەکەی دەمێنێتەوە کە هەر زەبروزەنگە و خوێنڕێشتنە.

بةستني دةمي مليؤنةها شتيَكة ناكريَ و نةبووة.

پێشتر باسی هەندێك لایەن و تایبەتمەندی شەڕی تایبەتمان کرد. کاتێك شۆڕشەکەمان گەیشتە شاری ئادیامان و هەندێك لە هەڤاڵەکانمان شەهید بوون، دەوڵەتی تورکیا هات و تەرمەکانیانی هەپڕوون هەپڕوون کرد. بێگومان ئەم کارە کاری یەکە تایبەتیەکانی تورك نەبوو، بەڵکو کاری ئەوانە بوو کە فەرمانیان بۆ دەرکردن کە وەها بکەن. ئەم کردارە درندانەشیان هەر بۆ ئەوەبوو ترس بخەنە دڵی گەلەوە، تا کەس نزیکمان نەکەوێت. لەبناخەدا ئەمانە ئەوەن و ئەوەیان دەوێت، رووی تیرۆری خۆیان دەرخەن و دەڵێن: "ئەگەر نزیکی PKK ببنەوە ئێوەش وەهاتان بەسەردێ" لە شوێنێکیتری وەك شاری میدیات لەبەرچاوی جەماوەر تەرمی شەهیدانمانیان دەکردە یەك پارچە هەویر و دەیاننوساند بە ئوتۆمبێلەوە. ئا ئەمەیە زەبروزەنگ کە بەرپای دەکەن، چ لە بەرچاوی گەل یاخود لەبەر چاوی جیهان خەڵك ناچاری هەڵاتن دەکەن. بێ ئەوەی گەلی تورك بەمە بزانێت، تەنانەت لە رووی نەفامیەوە گەلی تورك هاواری لێ هەڵدەستێت و دەڵێت: "تیرۆریستەکان ژن و منداڵ دەکوژن، ئەوانە خەریکن سەرچاوەی دەوڵەتەکەمان ووشك دەکەن".

ئەمە خۆی لەخۆیدا ئامادەکردنێکی بەرێوەبەرایەتی شەڕی تایبەتە، بۆ ئەوەی بیانوویەك بێت بە دەستیانەوە بۆ تەفروتونا کردنی تیرۆریستان و ریشەکێش کردنیان. بەراستی سەیرە، هەر ئۆپەراسیۆنێك ئێمە ئەنجامی دەدەین، بە وێنە و بەڕووە پێچەوانەکەی نیشانی هەموو ئەوروپای دەدەن و دەڵێن: "PKK" منداڵ دەکوژن. راستیەکەشی ئەوەیە کە خۆیان تیرۆریستن و تا ئەمڕۆش هەر کاری تیرۆری ئەنجام دەدەن و یارمەتی زایۆنیستەکان دەدەن. ئەوانەی دەیڵێن هەمووی درۆ و دەلەسەیە و

بناخەیەکی راستی نییە. خۆیان هەموو نامەردییەك دەکەن و دەیگەیەننە ئەوروپا، کە گوایە ئەمە کردەوەی ئێمەیە.

بەڵێ تورکیا رەوشی ئابووری، ورەزش و هونەر دەکاتە داردەست بۆ لە ناوبردنمان، سەیرێکی ئەم سێ دەهۆڵە (دەمیرێل ـ ئینۆنۆ ـ ئۆزال) چۆن کۆدەبنەوە بەبیانووی قەلاچۆی تاوان. بریار دەدەن بۆ بەرەنگاریکردنی PKK. ئەمانە نوێنەری شەڕی تایبەتن. بزانە ئۆزال دەڵێت چی؟ "ئەبێ هەرچی بکەین، ئێوە دەم نەکەنەوە". هەروەها دەڵێ "وەرن سەیرم کەن، من دەهۆڵێك نەبم بەدەست جەنەراڵەکانەوە هیچتر نیم". لەژێرەوە ئەوەی ئەم کارە ئەنجام دەدات سکرتێری گشتی ئۆزالە. "کەمال یاماق و سەبری ئیرمی بیە شغل"، ئەمانە نوێنەری جەنارالەکانن، رۆژنامەکان بەرێوە دەبەن، پەرلەمان و حکومەتیش داردەست و نوێنەری ئەمانەن.

پەرلەمان و حکومەت روونوسێکی کلاسیکی و دەهۆڵێکن بەدەست پێنج تا دە، لەجەنارالەکانی شەڕی تایبەت. هەموو شتێك لەسەرەتاوە تا کۆتایی بەرێوە دەبەن، ئەوەی ئەمڕۆ پێی دەڵێن حکومەت یان ئەنجومەن هەر بەوانەوە بەستراون. کاتێکیش هەندێك ووتیان با بەرەیەکی ئۆپۆزیسیۆنی پێك بهێنن، پێیان وتن: "PKK" لەم هاودژی پارادۆکسە کەڵك وەردەگرێت، کە قسەیەکی دەمیرێلیان بیر دێنێتەوە کە چەند ئۆزال و دەمیرێل داکۆکن و لەبیردا چوونیەکن، دەمیرێل دەڵێت: منداڵێکیان هێنا بۆ حەزرەتی عەلی، دوو ژن هەبوون کە هەریەکە دەیانگوت مـن دایکی ئەو منداڵەم، حەزرەتی عەلیش گوتی: من ئەو مناڵە لەت دەکەم، هەریەکە لەتێکیان دەدەمێ. لێرەدا ئەو ژنەی دایکی راستیەقینە بوو هاواری کرد لەتی نەکەی، لەتەکەی منیش بۆ ئەو.

دەمیرێل بۆ هەر شوێنێك بڕوات ئەم دەماودەمە دەگێڕێتەوە و دەڵێت: "رەوشی منیش هەر وایە". ئەوەتا منیش تورکیا دابەش ناکەم و منـاڵ دوو لـەت ناکەم، نیشتمان دەدەمە دەست ئۆزال. واتە بۆ ئەوەی نیشتمان لەگەڵ PKK دابەش نەکەم وازم لەئۆپۆزسیۆن هێنا.

ئەوەی دەمیرێل دەیڵێت زۆر دیارە و ئاشکرایە، بەڵام ئەم نامەردە قسەکانی هەر بەنهێنی دەکات و یەك بابەتن، بەگوێرەی ئەو بەرنامانەی شەڕی تایبەت بۆی دارشتووە جوولە دەکات. ئەوەتا ئینۆنۆش وازی لە ئۆپۆزسیۆن هێنا، کەچی تا دوێنێ وەکو

کەڵەشێر بەگژیەکدا دەهاتن، هەموو مەبەستەکەشیان سەر پانکردنەوەی PKKیە.

هەر لەم بابەتەوە دەمیرێل قسەیەکی هەیە. وابزانم دەیەوێت بڵێت: شەڕی تایبەت لـە تەنگانەدایـە، جـا لەبـەر ئەمـە نـاتوانین PKK لەناوببـەین. پێویسـتە سیاسـەتمان بگۆڕین، هەندێك ماف بە کورد بدەین وەك رێگەدان بە کـورد کـە قسـە بـەزمانی خۆیـان بکەن (سەربەستی زمان ماف نییە و سەربەستی نییە).

کـە دەم دەکەینـەوە ئـەبێت قسـە بکـەین و، ئەمـەش پێـدانی سەربەسـتی نییـە. ئاژەڵیش زمانی خۆی هەیـە، بـۆ ئـەوەی نـەهێڵین ئـاژەڵ و مـرۆڤ قسـەبکەن ئـەوا دەبێـت دەمیان ببەستین، یا دەمیان پینە بکەین و بزمار رێژی بکـەین. بێگومـان بەسـتنی دەمـی ملیۆنان کەس شتێکە ناکرێ و نەبووە. ئەمەی ئـەم پیـاوە (گەورانـە) بـیری لێدەکەنـەوە، شێواندنی راستیە. خۆ ئەگەر رێگاش بدەن بە نووسینی زمان، ئەمەش ماف پێدان نییـە، لە هەموو جیهاندا مافێك لەم بابەتە و بـەم شـێوەیە نییـە، بـەڵام لای حکومـەتی تورکیـا رێگا دان بە قسەکردن ئەوە هەر لـەزووەوە مافـە. وەکـو بڵێـی کـورد ئـاژەڵ بـن و ورتـە و دەنگی تایبەتیی خۆیان هەبێت.

سـەیر ئەوەیـە ئـەم پیـاوە گەورانـە ئـەم مافـە دەخەنـە بەرنامەیانـەوە، کـە کـەس بەپیریەوە ناچێت و کەسیش پێی پێناکەنێت. جا دەمیرێل لەم بارەیەوە دەڵێت: "چونکە تیرۆری PKK لە بەرنامەماندایە ئەوا باسی ئەم شتانەش ناتوانین بکەین".

لـە دیدارێکـدا بـۆ رادیـۆی دەنگـی ئـەمریکا سـەبارەت بـە تـەرخانکردنی کـات بـۆ ئێستەگەیەك بە زمانی کوردی، وتی "چێشتی لێنراو ئاوی ساردی بەسـەردا کـراوە، ئێمـە دەمانەوێت قەڵاچۆی تیرۆر بکەین و سەرمان سووك بێـت، کەچـی نـازانم ئـەم قسـانە لـە کوێوە سەری هەڵدا؟".

ئـەمریکاش لەبناخـەدا شـەڕی تایبـەت دەپارێزێـت و، دەشـزانێت سـەرناکەوێت. ئەمریکا دەڵێت: "با کوردەکان لایەنێك بن لەشەڕی تایبەتدا". ئـەمریکا سیاسـەتی خـۆی هەیە، مەسەلەی رادیۆش بە زمانی کوردی بەشێکە لەچەکی ئەو سیاسـەتە. دەمیرێـل بـە بەرژەوەندی ئیمپرالیزم چاوی بەرایی نادات، بەڵام ئینۆنۆ کوڕی باوکیەتی بۆیـە دەڵێـت: "ئـۆزال ناتوانێت شـەڕی تایبـەت بـەرێوە ببـات، مـن ئامـەد دەکـەم بـە مەڵبەنـدی خـۆم، ناچمە دەرەوە هەتا هەموو PKK تەفروتونا نەکەم". ئەم پیاوە ئینۆنۆ بەخۆی و قاچە باریکەکیانـەوە هیچـی لەدەسـت نایـەت، تـەنیا ئـەوە نـەبێت کـە بیسـەلمێنێ کـە کـوڕی

باوکیـەتی (واتـە کـوری عیسـمەت ئینۆنـۆ، وەرگێـر). لێـرەدا گـرنگ ئـەوە نییـە بتـوانن لەناومان ببات یان نەتوانێت، گرنگ ئەوەیە کە زۆر شەیدای مەسەلەکەیە.

ئاواتێکیـان هەیـە ئـەویش ئەویـە، گوایـا لـەرێی ئۆپۆزسـیۆنەوە شـەڕی تایبـەت بەرێوەدەبـەن، ئۆپۆزسـیۆنیش دەهۆڵێـك نـەبێت هیچیتر نیـە بەدەسـتی ئۆزالـەوە، وەکـو ئەوەی کردوومانە بەس نیە و هێشتا ماویەتی، ئەوە بۆ نەمان کرد زوو لەناویان بـەرین؟ بۆ ئەم کێشەیەمان تا ئێستا هێشتۆتەوە؟ بۆچی لە سەرچاوەکەیەوە ووشکمان نـەکردن؟ ئا بەم شێوەیە لە ئۆزال دەپرسنەوە، سەرەڕای ئەو هێز و توانایـەی بـۆ شـەڕی تایبـەتیان تەرخان کردووە. وابزانم جەنەراڵە بێکارەکان بەم قسـەیە پێدەکـەنن و بـزە دەیانگرێـت، چونکە دەزانن ئەم جۆرە کێشانە لەجیهاندا بە شەڕی تایبەت بنەبڕ نابن. ئەوانەی لەناو ئەمانەشدا لایەنەکانی چەپی تورکی دەڵێن، ئەوەی ئۆزال کردوویەتی بەس نییە.

ئەمە راستیەکی رەق و تاڵە، ئەڵێن:"ئێمە هەتا بەسەر PKKدا زاڵ نـەبین، ئـەوا ناتوانین بەرنامەی ریفۆرم جێبەجێ بکەین". واتا ئەمانەش هـەر درۆزن و ساختەکارن. حەزدەکـەن زوو PKK پێشـێل بکـەن، تـابتوانن ئـەنجامێکی ریفۆرمیسـتی بەرنامـەیی پەرە پێبـدەن، هەنـدێك پـارتی دابمـەزرێنن بـۆ ئـەم مەبەسـتە. ئـەم کاریگەریـەی شـەڕی تایبـەت لەسـەر بەرهەڵسـتکاری و تەنانـەت لەسـەر چـەپ هەنـدێ هەڵوێسـیتی پڕداخـی خسـتۆتەوە، هەنـدێکیان لـەوە دەترسـن PKK پاکتاویـان بکـات، ژمارەیـەکی زۆریـش لەچـەپی تـورکی هـەروای بـۆی دەچـن. ئـەوەتا (TPKP) دەڵـێن: ئێمـە دژی تـیرۆرن، هـەروەها رێگـەی شۆڕشـگێڕی(DEV-YOL) دەڵـێن زەبروزەنگـی PKK تاوانێکـە گەورەترە لە زەبروزەنگی کۆمـاری تورکیـا. بـەم قسانە چـەپی تـورکی نزمـی و نامـەردی خۆیان نوواند، تەنانەت ئەوانەش لەچەپدان و دەیانەوێت بە رێگەیەکی راستدا بڕۆن.

کاتێ لە نرکە وناڵەی ئۆپەراسیۆنەکانماندا جیهان راچـەنی و جـەماوەر راپـەڕین، ئەمانـــە هاتنـــەوە ســـەر گۆڕەپـــان تـــابڵێن:"PKK بزووتنەوەیـــەکی نیشـــتمانیە و چالاکیەکانیشـیان شۆڕشـگێڕانەیە و پێویسـتە هاوکـاری بکرێـت". بـەڵام ئایـا کـەی ئەوشـــتەیان گـــوت؟ ئەوکاتـــەی حاکمـــە کەرەکـــە بیســـتی و دوای ئـــەوەی راپەڕینـــە جەماوەرییەکان تەنانەت شوانە شێتەکانیش گرتەوە، کەچی ئەو بزووتنەوە چـەپانە کـە دەبوایـە رۆڵـی پێشـەنگیان بگێرایـە کـە دوای ئـەو هـەمووە گوتیـان:" PKK خزمـەتی

ديموكراسی دەكات و دژی فاشيزمە، لەبەرئەوە پێويستە هاوكاری بكرێت و كەسيش دژايەتی نەكات" ئەو هاوكاريانەشيان تەنها وەك رۆمانێك وەها بوو، بە بيانووی ئەوەی هەلومەرجيان بواری هاريكاريەكی بەو جۆرە نادات، هەرچەندە بەشێك لەم راستينەمان بۆ دەركەوت، بەلأم سەرەرای ئەوەش لەپشتەوە درۆ و دەلەسەيان بەدەم PKK وە هەڵدەبەست.

بە هەر حاڵ با واز لەو چەپانە بهێنين كە لە ئێمەوە دوورن، با بێينە سەر ئەو كۆنترايانەی كە لەناو ريزەكانی ئێمەدان هەر بەو شێوەيە هەمان رێبازيان هەبوو، كە خۆيان كردبووە پاسەوانی شەڕی تايبەت لەناو PKKو بەنهێنی و ناپاكانە گوتيان:"لە ماتەمينی PKKدا فاتيحا لەسەر رۆحی گەلی كوردستان دەخوێنينەوە و تاكتيكەكانی PKKش لەناو دەبەين". ئێمەش بۆ ئەوەی تا لايەنگرێك پەيدا بكەين ساڵانێكی دوور و درێژ كارمان بۆ دەكرد، كەچی ئەوان تەنيا بە چالاكيەك هەزاران دوژمنيان بۆ دورست كردين، ئيتر بەناوی ئەنجامدانی ئەو چالاكيانەوە دەستيان بەكاری كۆنترايەتی كرد. ئێمەش هەموو توانايەكمان بەگەڕ خست بۆ راكێشانی شەرڤانێك بۆ ناو ريزەكانمان، ئەوانەش بەم رەفتارانەيان بوونە هۆی هەڵاتن و راكردنی سەدان لە شەرڤانان. لەڕاستيدا ئەو كەسانە لەرەوشێكی نادياردا دەژيان و كاتێك ئەنجامدانی پەروەردەيان پێ دەسپێردێت دەيكەنە ياری و گاڵتەجاری خۆيان، چونكە ئەوانە بێ دسپلينن و بەگوێرەی تاكتيكە پێشكەوتووەكانی PKK بەرێوە ناچن، بەڵكو بەپێی تاكتيكەكانی خۆيان هەڵسوكەوت دەكەن.

بەر لەئێستاش رەهەندەكانی شەڕی دەروونيمان روونكردەوە، لەگەڵ رەوشی ئەو كەسانەی كە لە وڵات و كەسايەتی خۆيان رادەكەن و هەرگيز ناگەنە پێناسەی شۆڕشگێری و شەری شۆڕشگێڕانە، هەروەها ئەو كەسانەش كە سازشيان كرد و خۆيان دابەدەستەوە و ياری بە دلۆڤانيان كراو بە جارێك لە ژيان بێزار بوون و تا ئێستاش خۆيان لە نێو ئەو كەسێتيەدا گەوزاندووە و هەوڵ دەدەن بوێری خۆيانی پێوە دەرخەن. ئەمەش وەك دەرئەنجامێكی بابەتی دەتوانێت شەڕی تايبەت لە نێو ريزەكانماندا دورست بكات. كاتێك كەمێك لە تاكتيكەكانی PKK مان دەرخست و پيادە كرد، هەندێك لە كاديرە بەرپرسيارەكانمان هەستيان بە تەنگاوی كرد و خۆيان فرێدايە باوەشی دوژمنەوە و هەزاران شۆڕشگێڕيان لەدوای خۆيان لەبەر دەستی دوژمن بەجێ هێشت كە چاوەڕوانی

مردنیان دەکرد.

لەڕاستیدا ئەوانە هیچ جۆرە پەروەردەیەکیان نەدەکرد و بەڵکو ئەوەی کردیان ئەوە بوو کە ژمارەیەکی زۆر لە دۆستانیان لێ کردینە دوژمن و ئەوەشیان بەناوی ئەنجامدانی چالاکی PKKوە کرد.

ئەوەش بە کارێکی کۆنترا دادەنرێت و پیلانێکە لەو پیلانانەی کەبوونەتە مایەی بەدیارخستنی ڕێسای شەڕی تایبەت لەنێو PKK. ئەو کەسانەش بە شێوەیەکی سیخوڕی پەیوەندیان لەگەڵ جێبەجێکردنی شەڕی تایبەتدا نەبەستیووە، "واتا ئەڵقە لە گوێی ڕژێم نیین"، چونکە لە هەزاری یەك لەو کەسانە بەشێوەیەکی تایبەت تەرخان نەکران کە شەڕی تایبەت بەڕێوە ببەن. ئەوانەش ئەگەر بێت و بەپێی تاکتیك و بریار و پیلانەکانی PKK هەڵسوکەوت بکەن، ئەوا خۆیان لەو کارانە دەپارێزن کە خزمەت بە شەڕی تایبەت دەکەن، هەروەها بەپێی ئەو ڕێبازەی PKK پەیوەندی هاوڕێیەتی خۆیانیان دانەڕشتووە، بگرە لە هەموو ئەو کارانەی کە کردوویانە بەرژەوەندی تایبەت و کەسایەتی خۆیانیان لە دژی ئێمە بەکارهێناوە و ئەو کارەشیان کردۆتە بناخەیەك بۆ گاڵتە کردن بە بەها کۆمەڵاتیەکان و لەگەڵ ئەوەشدا دەسەڵاتی خۆیان بەکارنەهێناوە و خۆیان کردۆتە دەزگای شەڕی تایبەت و تایبەتمەندییە زۆرەکانی، ئێوەش ناتوانن بڵێن ئەو کارە وابەستە نییە بەشەڕی تایبەتەوە، ئەگەر هات و ئەو مافەشتان دا بەخۆتان کە ئەو شتە بڵێن، ئەوا من دەڵێم ئەو کارە وابەستەیە و بەشێوەیەکی تیرۆتەسەلیش روونی دەکەمەوە وەك ڕەوشی نائاسایی ئەو چالاکیانە کە لەو دۆخەدا خزمەت بە شەڕی تایبەت دەکات و ئەو جۆرە کارانەش بەهەموو لایەکی جیهاندا بڵاوبۆتەوە. مادام شەڕی تایبەت پشت بەو جۆرە کەسانە دەبەستێت، هەربۆیە گرنگی بە بارودۆخ و هەڵسو کەوتەکانیان دەدات، لە بەژرەوەندی خۆیدا دەیخەنە گەڕ، ئەوەیە کە وابەستەیان لەگەڵ شەڕی تایبەتدا جێگیر دەکات، مرۆڤی شۆڕشگێڕ بوار بە شەڕی تایبەت نادات، هەرچەندە دەزگاکانی ئەو شەڕە لەدژی ئەو دەست بەکاربن. چونکە ئەو کەسە پەیوەندیەکی پتەوی لەگەڵ گەلدا بەستووە و هەتاکو دوا تنۆکی ژیانی لەگەڵ گەل و نیشتمانپەروەریدا یەکانگیرە و لەهەمانکاتدا بە هەڵسوکەوتی باش خۆی دەکاتە ناوەندێکی سەرنج ڕاکێش و بەو خوو و ڕەوشتەوە لەنێو PKKدا دەژی و بەردەوام دەبێت لەتێکۆشان، ئەوەش

شتێکی روون و ئاشکراو چاکە. بەڵام ئەگەر هاتوو هەر کادیرێکمان فەرامۆش کردوو وازمان لێهێنا، ئەوا بە هەڵسوکەوتی تێهەڵکێش و شێلگیرانە خزمەت بە شەڕی تایبەت دەکات و بە هەموو لایەکدا پەرش و بڵاوی دەکاتەوە. بۆ ئەوەی خۆتان لەیاری شەڕی تایبەت بپارێزن، پێویستە پەیوەندیەکی قووڵ لەگەڵ رێسا و هێڵی PKKدا ببەستن، هەوڵی پاراستنی ئەو هێڵەش بدەن لە شتی پووچ و نزم و بە شێوازێکی پتەو رێکیبخەن.

بەئەنجامدانی ئەم کارەش کەسایەتی راستەقینەی کادیر بە دیار دەخەین، ئەگەر هاتوو راستی سەرۆکایەتی لە هەموو لایەکیەوە هەڵسەنگێنرا، ئەوا ئەو بۆچونە لەلامان پەیدا دەکات و ئەو راستیەشمان لەلا بەرجەستە دەکات، کە راستی ژیانی گەلێکی سەربەخۆیە. هەر کەسێکیش بەپێی ئەو راستیە بجولێتەوە، لەئەنجامدا بەو کەسایەتیە سەربەخۆییەی خۆیەوە دەتوانێت لە ژیانێکی سۆسیالیزمدا بژی. بەڵام ئەوەی وەك هەڵسوکەوتەکانی رژێمی کۆن، یاری بە سەرۆکایەتی دەکات، پێویستە لیێبخرێت و لابرێت. ئەو بارودۆخەش کە ئێوە تێیکەوتوون بەشێکە لەو رژێمە کۆنە، ئەو کارانەش ئەو شتانەمان بۆ ئاشکرا دەکات، کە ئێوە کاریگەری شەڕی تایبەتیتان پێوە دیارە، هەرچەندە سەرۆکایەتیەکی روون و ئاشکرای راستەقینەتان هەیە، کە لەم کاتەدا شەڕی شۆڕشگێڕانە بەرێوە دەبات، هەروەها بۆ ئەوەی لاڤ ئەوە لێبدەین کە ئێمە سەرکردەین، پێویستە هەموو شتێك لە بارەی ئەو شەڕە تایبەتیەوە بزانین کە بەهەموو رەهەندەکانیەوە بەسەرماندا سەپێنراوە. پێویستە بناخە مێژووییەکەشی بزانین و بێ بیر و هۆش هیچ هەنگاوێك لەشوێن پێی شەڕی تایبەتیدا نەهاوێژین. ئەوەی کە جێگای سەر سوورمانە لایەنە نهێنی و ئاشکراکانی شەڕی تایبەتە، کاتێك بە شێوەیەکی ساختەکاری هەڵمان دەخەڵەتێنن و سیاسەتی "داپلۆسین و دەم شیرن کردن" بەکار دەهێنن، هەربۆیە پێویستە سەیرێکی لایەنەکانی شەڕی تایبەت بکەین، کە بە شێوەیەکی گشتی هەموو لایەنەکانی سیاسی، ئابووری و سەربازی، کە دواتریش هەموو رەهەندەکانی رۆشنبیری دەگرێتەوە، کە پێویستە هەڵسورانی رەوش و پەیوەندیەکانی لەبەرچاو بگرین. جا ئەو پەیوەندیانەی لەنێو وڵات یان لەگەڵ چینە هاوپەیمانەکاندا بێت، یاخود لەنێو گەل و بگرە هەتاکو لەنێو پارتیشدا دورست دەبێت. پێویستە ئەمانە هەموو لەبەرچاو بگرین و بزانین چۆن رێچکە دەگرن و، پەیوەندیەکانیان چۆنە و ئیتر ئەم پەیوەندیانە لەناو خۆی وڵات بێ یان لەگەڵ چینە هاوپەیمانەکان یاخود لەناو گەل و

تەنانەت لەناو پارتیشدا بێت.

هـەموو ئەمانــەی بـاس کـران، بەلایــەنی بابــەتی و خۆییــەوە پێویســتە بدرێتــە بــەرنیگار. لێرەشـدا سـەرەنج بدەینـە چـۆنیەتی رێکخسـتن و رەتانـدنی هـەر بوارێـك و شــێوەی پەرەپێــدانی لــە هەنگاوێکـدا (مەبەســت لــە بابــەتی ئــەو کەســە و دەســتانە دەگرێتــەوە، کــە راســتەخۆ پەیوەنــدیان بــە دوژمنــەوە نییــە و ســەرتاپای کارەکانیــان لــە خزمەتی دوژمن دایە، بەڵام لایەنی خـۆیی مەبەسـت کەسـانی خۆفرۆشـە کـە راسـتەوخۆ بەکرێگیراون و دوژمن بۆ گێرەشێوێنی دەیانێرێتە ناو ریزەکانی شۆڕش ـ وەگێر). ئەوەی تا ئێستا دەرکـەوتووە زۆر بـە سادەیی دەڕوانینـە شـەڕی تایبـەت. ئەگـەر بێـت و زۆر بـە وردی و قــووڵی پیایــدا شــۆڕببینەوە، ئــەوا دەتــوانین بەســەر ئــەم شــەڕەدا زاڵ بــین و سەرکەوتن بە دەست بێنین، چونکە بۆ سەرکەوتن تێگەیشتن رۆڵێکی فراوانی هەیە.

پێویســتە بــە پلــەی یەکــەم بــەراوردی رێبــازی PKK و پیلانــی ئــەم شــەڕە شۆڕشـگێڕییەی خۆتـان لەگـەڵ ئـەو شـەڕە گەلەرییـەی کـە لەسـەر بناخـەی مێـژوویی و دادپەروەری و پێشکەوتوانەی سەربەخۆ بەرپا کراوە، بکەن. پێویستە ئەو کارانـەش لـە بەرچاو بگیرێت، کە لەپێناو خزمەتکردنی گەلەکەماندا کردوومانە و هەروەها چۆن لـەم رۆژەدا دەستمان کردە شـەڕی شۆڕشـگێڕانە و چۆن توانیمـان گەلەکـەمان هەڵبسـێنینەوە سـەر پـێ، بـۆ ئـەوەی بەشـێوەیەکی گشـتی چـالاکیەکانی بەئـەنجام بگەیـەنێت. دیسـان پێویستە دەکات ئەو هەنگاوانەش بزانن و بە شێوەیەکی باش زیندووی بکەنـەوە، کـە بـە پرەنسیپ و باوەڕییەوە پێی هەڵسابووین.

ئێمـەش هێڵـی سـووری PKK، وەك بناخـەی تـاکتیکی هەڵسوکەوتەکانمان بـەکار دێنین. تەنیا بە لەبەرچاو گرتنی ئەم کارەش واز ناهێنین، بەڵکو بـە شـێوەیەکی گـەرم و گوڕ لەگەڵیدا دەژیـن. چونکە بـەگوێرەی ئـەو هێـڵ و (رێسـایەوە) خۆمـان دەکەینـە ئـەو گەریلایـەی کـە کـەس ناتوانێت لـەڕووی رابوەسـتێت، لـەو رووشـەوە گەمەیـەکی زۆر بـە هەڵسوکەوت کراوە. جگە لەمەش دەرکەوتنی نەفامی و بێ فەرهەنگی لەزیادبووندا بووە، ئەمەش کارێکە دوورە لـە تاکتیتکەوە. ئێمـەش ئـەم کـارە لـەپێناو بـە ئـەنجام گەیانـدنی تاکتیك باس ناکەین، بەڵکو پێویستە تاکتیکی وابەستە بە ستراتیژەوە لەبەرچـاو بگیرێـت و بەشـێوەیەکی گشـتی پێویسـتە سیاسـەتی PKK لەهـەر رووداوێکـدا بناسـرێتەوە. بـۆ

جیهـانیش ئاشـکرا بکرێـت کـە PKK چـۆن دوارۆژ دەبـینێ و لـەپێناو دابینکردنـی پێداویستـیە سـاکار و ئاڵۆزیەکانیـدا پشـت بـە کـێ دەبەسـتێت و چـۆن پەیوەندیـەکانی دادەڕێژێ و چۆن ئەو پەیوەندیانەش بـەرەو پـێش دەچێت و چـۆن هەڵسوکەوت لەگـەڵ ئەم سەردەمەدا دەکات و لەسەر چ جۆرە بناخەیەك لەکاتی ئێستاماندا جێبـەجێ دەکات، چۆنیش لە دوارۆژێکی نزیکدا پێش کەوتن بەخۆیەوە دەبینێ، چـۆن ئـەم پـێش کەوتنـە دەخاتە روو؟. پێویستە هەموو لایەنەکانی ئەم رێڕەوانـە بـزانین بـۆ ئـەوەی پێـی ئاشـنا بین و سەرلەنوێ زیندووی بکەینەوە و لەگەڵیدا بژین و خەباتی بۆ بکەین. زۆر جاریش ئەو شتە دووبارە دەکرێتەوە کە دەڵێت؛ کاتێـك پەیوەنـدی لەگـەڵ راسـتی سـەرۆکایەتیدا دورسـت دەبێـت، پێویسـتە ئـەوەش بزانرێـت کـە چـۆن بنیـاد دەنرێـت و جـێگیر دەبێـت. پێویستە بزانین کە ئەم شەڕە چۆن بەلای خۆماندا بشکێنینەوە و هـەنگاوەکانمان بـەرەو سـەرکەوتن رۆژ دوای رۆژ کاتـژمێر دوای کاتـژمێر دەنـێین و لەبەرچـاو گـرتنی ئـەم مەسـەلانەش شـتێکی زۆر گرنگـە. لـە سـەرەتادا تێکۆشـەر بـە شـێوەیەکی چـاك ئاشـنایی لەگەڵ باردۆخ و مێژووی دوژمندا پەیداکرد و بەو شێوەیە خەباتی بەڕێوە دەبرد. بـەڵام ئـەمرۆ بۆئـەوەی شـەڕی شۆڕشـگێڕانەمان بەسـەر شـەڕی تایبەتـدا سـەربکەوێ، پێویسـتە تێکۆشەر بە شێوەیەکی باش نوێنەرایەتی گەلەکەی بکات و رێبازی PKK بگرێتە بەر و راڕا نەبێت و خاوەنی ئیرادەیەکی بەهێزی لـە رادە بـەدەربێت. جگـە لەمـەش ئـەو شـەڕە تایبەتیەی کە ئێمە لە دژی وەستاوین، دوژمـن فرتـوفێڵێکی زۆری تیـادا بـەکار دێنێـت و کارەکانیش بە شێوەیەکی ئاشکرا و نهێنیانە جێبەجێ دەکات. ماوەیەك پەنا دەباتـە بـەر شـێوازێکی نـەرم، ماوەیـەکیش شـێوازی توندوتیـژی و تـیرۆر و یارمەتیـەکی زۆریـش لـە دەرەوە و ناوەوە بەدەست دەهێنێت و بە توانایەکی ماددی گەورەوە بەرەو پێش دەبرێت. بـەکورتی هـەموو ئـامرازێکی مـاددی و مەعنـەوەی لـەدژی ئێمـە و لـە پێنـاو بنبڕکردنـی شەڕی شۆڕشگێڕانەمان بەبەڕێوەبردنی شەڕی تایبەت بەکار دێنێت.

بەهەر حاڵ دوژمن، هـەموو شـێوازێکی دژە بـەها مرۆڤایەتیـەکان لەسـەر بناخـەی شەڕی تایبەت سازی دەکات و لە دژی ئێمە بەکاری دێنێت و هـەر بـەو شـێوەیەش شـەڕە تایبەتیەکـەی بـەڕێوە دەبـات. کەواتـە پێویسـتە هـەموو بەهایـەکی بـەرخودانی مرۆڤایەتیانە، لە رووی رێکخستن و شێوازی کار بگرینـە خۆمـان و ئـەو بەرخودانـەشمان لە کانگای دڵ و راستگۆیی و هەنگاوی پتەوەوە هەڵقوڵا و بێ و هـەر بـەو پێیـە پێویسـتە

پشت بەتوانای مێشکتان ببەستن. ئەگەر هاتوو بەشێوەیەکی باش ئایدیۆلۆژیای PKK و سیاسەت و ڕێبازە سەربازیەکەیمان لە وەڵامدانـەوەی ئـەم هـەموو شـتانەدا بـەکار هێنـا و لایەنی کرداری ژیانیمان لەبەرچاو گرت و لە هەموو لایەنێکەوە لێکمان دایـەوە و شـەڕی شۆڕشـگێڕانەمان لەهـەموو بـەرەکانی شـەڕدا تـاوتوێ کـرد، ئـەوا دەتـوانین دەرەنجـامی پێویست بەدەست بهێنین. کاتێکیش هەر کارێك دوور (لەو شتانەی کە ئێمە باسمان کـرد و لێکمـان دایـەوە، بکـرێ، ئـەوا شـەڕی شۆڕشـگێڕانەمان دژ بەشـەڕی تایبـەت مایـە پـوچ دەبێت. هەر بەو شێوەیەش شەڕی تایبەت هیچ تواناکاریەکی لە بەردەمدا نامێنێتەوە کە لـەرووی ئـەم شـەڕە شۆڕشـگێڕیە پێشکەوتووەدا خـۆی ڕابگـرێ. هەرچـەندە ڕێکخسـتنی پێشەنگایەتی ئێمە لاوازبێت و ئەو کەسـانەش کـە یارمـەتی دەدەن لـە دەرەوە و نـاوەوەدا کەم بن، ئێمەش تەنیا لەم بوارەدا دەتوانین شوێن پێی خۆمـان لـە شـەڕی شۆڕشـگێڕانەدا بگـرین و بـە هـەموو لایەنێکیـەوە لەگەڵیـدا بـژین و خـەبات بکـەین، ئەوکاتـە بۆمـان دەردەکەوێت ئایا شەڕەکەمان بەرەو سەرکەوتن دەبەین؟ ئایا چۆن لـە هـەموو بەرەکانـدا بەرپای دەکەین؟.

ئەگەر ڕێبـازی هەڵسوکەوتی چالاکی ڕۆژانـەمان زانـی و بـەو شـێوەیە پێکـەوە لـە تێکۆشـانێکی سـەربازیدا یـەکانگیرمان کـرد، ئـەوا شـەڕی تایبـەت ناتوانێـت لـە دژی ئێمـە ڕابوەستێت و هەر بەو شێوەیەش ئەو کەسـانەی کـە هـەوڵی جێبـەجێکردنی دەدەن، وەك شێرە بەفرینەیان لێدێت و دەتوێنەوە. هەروەها ئەو کەسانەش کە بـە شـێوەیەکی گشـتی لاوازن ـ واتە ئەو تێکۆشەرانەی مافی ژیانیان نییە ــ چونکە هـەموو شـێوەیەکی نـەفرەت لێکراوی پەسند دەکەن. جا هەرچەندە بە فرتوفێڵ و تەڵەکـەبازی ڕووی خۆیـان بگـۆڕن، لەئەنجامدا بەو شێوەیە دەتوێنێنەوە و ترسیان لێ دەنیشێت و لێرە و لەوێ پەش و بڵاو دەبنــەوە. ئــەو هەڵسـوکەوتە شۆڕشـگێڕانەیەی PKK، کـە بـە کەموکورییـەکی زۆرەوە جێبـەجێکراون، توانیویـەتی شـەڕی تایبـەت بگەیەنێتـە خـاڵێکی وەهـا، کـە هـیچ جـۆرە دەرەنجامێکی لـێ چاوەڕان نەکـەن. کەواتـە بـیر لـەوە بکەنـەوە؛ جێبـەجێکردنی بڕێکـی کەمی ئەرکەکانی ئەم ڕێبازە، ئەو ئەنجامەی ئێستاکەی بەدەسـتهێنا. واتـە ئەگـەر هـاتوو بە شێوەیەکی پڕاوپڕ ڕێبازەکانی PKK جێبەجێ بکرێت، ئەوا شەڕی تایبەت مایە پوچ دەبێت.

دەتـوانین پێشـبینی ئـەوە بکـەین و پیشتیشـی پـێ ببەسـتین، بـەڵام بەمـەرجێ بەشێوەیەکی پڕاوپڕ پەرە بەشەڕی شۆڕشگێڕیمان بدەین. لەڕاستیدا ئەگـەر هـاتوو بـەبێ سـێ و دوو بـە بڕیـارێکی گـەورە و بەشـێوەیەکی دڵخۆشـکەرانە نوێنەرایـەتی ڕێبـازی تـاکتیکی سـەرۆکایەتی پارتیمـان کـرد، واتـا ئەگـەر هـاتوو لـەم بـوارەدا بـە شـێوەیەکی داهێنەرانــە تاکتیکەکــەمان پــەیڕەو کــرد، ئــەوا مســۆگەر ســەرکەوتنی ئــەو شــەڕە شۆڕشـگێڕانەیە شـتێکی ڕەهـا دەبێـت. لـەپێناوی شـەڕی شۆڕشـگێڕیدا، دەبێتـە مایـەی داتــەپینی بنــەمای ژێرخــان و ســەرخانی شــەڕی تایبــەت و لەســەر ئــەو بناخەیــەش دیموکراسی و ئازادی و مافی مرۆڤ بەدی دێت. ئەوە شتێکی دورستە لەئاستی ڕاستی گەلی تورك و کوردستاندا هەتا بگرە لە گۆڕەپانەکانی جیهانیشدا. هەربۆیە ئەو کۆنەپەریستیە وەك نەخۆشی شێرپەنجەیە لەجەستەی مرۆڤدا و پێویستە ببڕدرێتـەوە و فـڕێ بـدرێت. ئەوکاتەش سەربەستبوون تەنیا گەلی کوردستان ناگرێتـەوە، بـەڵکو بەشـێوەیەکی گشتی هەموو مرۆڤایـەتی دەگرێتـەوە. بـەو پێیـەش پێویستە هەرچی توانامـان هەیـە لـەپێناو شـەڕی شۆڕشـگێڕانەدا بیخەینـە گـەڕ. چـونکە ئەنجامـدانی ئـەو کـارە تـەنیا ئـەرکێکی نیشتمانی نییە، بەڵکو مرۆڤایەتی و سەرەیەکیە. هـەر لەسـەر ئـەو بناخەیـەش دەگەینـە کۆمەڵگایەکی مرۆڤاتیەتی هاوچەرخ. ئەمـەش ئـەو ڕێبازەیـە کـە پێویسـتە بەشـێوەیەکی بنبڕانە بیگرنە بەر.

ئـەو کەسـانەی کـە لەسـەر ئـەو بناخەیـە بـەڕێوە دەچـن، بێگومـان گەلەکـەیان و بەرخودانی PKK لەسەر پێ رایـان دەگرێت و بەخۆیانـدا دەچـنەوە و کەسـێتی خۆیـان سەرلەنوێ بەشێوەیەکی گشتی بونیاد دەنێتـەوە. پێویسـتە هـەر لەسـەر ئـەو بناخەیـەش بجەنگین، چونکە ئەوە تاکە ڕێگای بەدەستهێنانی ژیانێکی سەربەخۆ و ئازادە. لەڕاسـتیدا ئەوەی کە دەخوازێت هەموو شتێك پەسند بکات، ئەوا ئەو کەسە نەك تـەنیا سەرچاوەی کەسـایەتی بـۆ سـەردەمی کـۆیلاتی کلاسـیك دەگەڕێتـەوە، بـەڵکو سـتەم و ئەشـکەنجەو داماڵینێکی بێ هاوتا بەئەنجام دەگەیەنێت و بەو کـارەش بـە شـێوەیەکی گشتی خـۆی لـە دەرەوەی ڕەفتارە بە نرخەکانی مرۆڤایەتیدا دەبینێتەوە. هەربۆیە ئەو شەڕە تایبەتیـەی ئێسـتاش شکسـت دێنێـت و دەتـەپێت. ئـەو ئامانجانـەی کـە پێویسـتە بەدەسـتی بخـەین، ئێستاش ئێمە لەپێناویدا شەڕێکی شۆڕشگێڕانە بەڕێوە دەبەین. ئەگەر هاتوو بە تـەواوی مـافی خـۆی بـدەینێ، ئـەوا بێگومـان ئـەو شـەڕە بـەلای ئێمـەدا دەشـکێتەوە. ئایـا ئـەو

پرسیارەتان لە خۆتان کردووە، کە شەڕی تایبەت چ دەخوازێت و بەشێوەیەکی گشتی چ مانایەك دەبەخشێت. هەریەك لە ئێوەش چاوەڕێی چین؟ جا ئایا پێشەنگایەتی PKK دەتوانێت خۆی سەقامگیر بکات و لە ژیان و خەباتدا بەردەوام بێت؟ ئەی ئەو کەسانە کێن؟ ژمارەی ئەو کەسانەش چەندە کە خۆیان لەو شمشێرە تیژەی شەڕی تایبەت رزگار کردووە؟.

ئێستا ئێوە دەڵێن: "بارودۆخمان لەبەرچاو گرتووە و لێی دەکۆڵینەوە"، ئەوەی کە پێویستە لێرەدا بزانرێت ناوەرۆکی پەیوەندیەکانە. کاتێ کە PKK ئەرکە بنچینەیەکانی بەرێوەدەبات دوژمن لەدژی دەوەستێت و دەخوازێت پاکتاوی بکات. بەڵام هۆکاری ئەوەش دەبێ چی بێت؟ بەڵێ؛ هۆیەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە دەیانەوێ دەستبەرداری نیشتمان و مرۆڤایەتی بین. تەنانەت سنووری مرۆڤایەتیشی تێپەڕ کردووە، بۆ ئەوەی بگەینە دواڕۆژێکی تاریکی ئەوتۆ کە هیچ هەبوونی ئێمەی پێوەدیار نەبێ. ئەم گیرگرفتانەش کە دێنە بەردەممان، گیروگرفتی جدین و تەنیا بە گیروگرفتی خۆمی نازانم. بەڵکو هەمەلایەنەن.

ئەو شەڕە تایبەتیەی کە حکومەتی تورکیا لەبەهاردا پەنای بردە بەر و ئەو ئامادەباشیەی کە لەخۆەی گرتبوو، بە تایبەت لەبواری قەدەخەکردنی راگەیاندندا، ئامانجی ئەوەبوو کە هەموو شتێك لەدژی ئێمە بەکاربێنێ. لەو کاتەشدا جۆرە فرتوفێڵێکیان بەکار دەهێنا کە لەڕووی رەوشتەوە لە مرۆڤایەتیەوە زۆر دوور بوو. دەتوانین نموونەی ئەم کارەیان بە وتەیەکی "میکافیلی" دیاری بکەین کە دەڵێ: "ئەگەر پێویست بوو دەتوانیت گەمە بە رەفتاریش بکەیت، بۆ ئەوەی بگەیتە ئامانجی خۆت"، ئەمانەش تەنیا گەمەیان بە رەفتار نەکرد، بەڵکو گەمەیان بەهەموو لایەنێکی مرۆڤایەتی کرد. هەربۆیە ئەو چەند رۆژانەی پێکدادان، توندووتیژە و بۆ چەند مانگێگ درێژ دەبێتەوە، چونکە ئەوە رۆژانی مان و نەمانە. ئەگەر هاتوو راستی ئەمە تێگەیشتن، ئەوا هەموو تواناکاریەکان لە پێناو پێشخستنی ئەرکەکانمان بەبێ دواکەوتن لەهەموو گۆڕەپانەکاندا دەخستە گەڕ. ئەوەی مەبەستمە لێرەدا بیخەمە روو ئەوەیە کە ئێمە خەباتێکی زۆرمان لەبەردەمدایە کە ئەنجامی بدەین، بۆئەوەش بڕیارمان پتەوە؛ تاوەکو نەهێڵین شەڕی تایبەت بگاتە ئامانجی خۆی. بەڵام ئەوە راستیەکە و لاتان ئاشکرایە کە

شەڕی تایبەت لەخۆیەوە کۆتایی نایەت.

ئەوانـەی لـەناو ئێمـەدا بـەم کـارە (دژی شـەڕی تایبـەت) خۆیـان خـەریك کـردووە زۆرن، بەڵام کاتێك بارودۆخی ئەوانە لەبەرچاو دەگرین کە لێپرسراون لەپێشخستنی ئەم کارە، لەبارودۆخێکی ئەوتۆدا دەیان بینینەوە کە ئەگەری ئـەوەیان لێـدەکرێ لـەو لایەنـە شکستمان پێ بێنن. چونکە ئەو کەسانە بەشێوەیەکی جـددی و ڕێکوپێـك لەئەرکـەکانیان نزیـك نابنـەوە، هـەروەها هـەنێك سـەرکردە لـەم بـوارەدا چـەند لێکدانەوەیـەکی خۆیـان دەکـەن و دەڵـێن:" هـەتاوەکو کـەی PKK دەتوانێـت دژی شـەڕی تایبـەت بوەسـتێت؟" ئەوکەسـانەی کـە ئەمـەیان دەگـوت بەرێژەیـەکی زۆر لـەنێو ڕیزەکـانی ئێمـەدا بـوون و بەمشـێوەیەش مامەڵـەیان لەگـەڵ سیاسـەت دەکـرد و تێـی گەیشـتبوون. هـەتاوەکو هەندێکیان بگرە لەدژی ئێمەش ڕاوەستاون و بەبانگەشەی کوێرانە هەوڵی ئەوەیانـدا کـە شـەڕی شۆڕشـگێڕانەمان لەبەرامبـەر شـەڕی تایبەتـدا شکسـت پـێ بهێـنن. دەیـانگوت: "سـەرکەوتن مەحاڵـە و هـەتا مـاون سـەرکەوتوو نـابن" و، ئـەو کەسـانەش کـە ئەمـەیان دووپـات دەکـردەوە کـەم ژمـار نـەبوون، هـەروەها لـەپێناو تێرکردنـی غـەریزە خـود پەرستیەکانی خۆیاندا خوازیاری سەرنەکەوتنی ئێمـە بـوون و، لـە خۆدەرخسـتن بـەولاوە هیچ خەمێکی تریان نەبووە. بەڵام ئەمە ئـەو ڕاسـتیە نـەبوو کـە ئـەوان تێیگەیشـتبوون، چـونکە ئێمـە لـەو چـەند مانگـەی دوایـدا توانیمـان نـاوەڕۆکی شـەڕی تایبـەت پووچـەڵ بکەینەوە. کەواتە زۆر خۆتان بەو خەونە مایەپوچانەوە خەریك مەکەن.

ئەگەر هاتوو تێکۆشەر بەشێوەیەکی تەواو بارودۆخی دوژمنەکەی زانی و مێـژووی خۆی ناسی و خستیە ژیانەوە و بەشێوەیەکی چاك نوێنەرایـەتی بەرژەوەنـدی گەلەکـەی کرد، هـەروەها ئەگـەر هـاتوو خـاوەنی تێگەیشـتنێکی باشـی ڕێبـازی پـارتی بـوو و ڕاڕایـی نـەکرد و خـاوەنی هێـز و ئیرادەیـەکی لەرادەبـەدەر بـوو، ئـەوا ئـەو تێکۆشـەرە دەتوانێـت بەشێوەیەکی سەرکەوتوانە شەڕی شۆڕشگێڕی دژ بەو شەڕە تایبەتیەی کە بەفرتوفێڵێکی زۆرەوە (ساتێك بە نهێنی و ساتێك بە ئاشکرا و بەشێوازی نەرم و دەمێکیش بـە شـێوازی توندوتیـژی و تـیرۆر) ڕووبـەڕوومان دەبێتـەوە، پێشـبخات. هـەروەها تـا دێـت ورەی ئـەم تێکۆشـەرە بـەرز دەبێـت و بەشداربوونیشـی لـەدەرەوە و نـاوەوەدا چـالاکتر دەبێـت و بەتواناکاریەکی ماددی مەزنەوە تێکۆشانی خۆی بەردەوام دەکات.

بۆ ئەوەی شـەڕی شۆڕشـگێڕیمان لەدەسـت نـەدەین، چـەند ئـەرکێکمان خسـتە نێـو

نەخشەی کارەکانمانەوە، کە پێویستە لەدژی شەڕی تایبەت پێیان هەڵسین. راپەڕاندنی ئەو ئەرکانەش زۆر گرنگ و چارەنووسسازن. ئەگەر هاتوو هۆشیارییەکی مێژوویی ئەوتۆمان هەبوایە و، لەسەر ئەو بناخەیەش خەباتمان بکردایە، ئەوا دنیامان بەسەر دوژمندا هەڵدەگێڕایەوە. لە کاتێکدا، کە دوژمن دەڵێ: "هەموو تواناکاریەکمان بۆ ساڵی 1990 دەخەینە گەڕ"، دوژمنیش ئەو ناکۆکیەی ناو ئێمە دەبینێت، بەڵام ئەگەر نەیدیبایە چی دەکرد؟ ئەگەر تەگبیر وەرگرتنی ئێمە نەبوایە بەرامبەر ئەو رەوشە، ئەوکاتە جگە لەخۆ بەدەستەوەدان یان لەناوچوون چیترمان بەدەستەوە نەدەما. بەڵام ئێمە بەوە رازی نابین. کاتێك ئاماژەمان بە شەڕی تایبەت کرد، وتمان رۆژانە ئەو شەڕە بە شەهیدکردنی تێکۆشەرانی PKK، ئێمە ماندوو و شەکەت دەکات. لەم بوارەدا دوژمن گیانی گەلەکەشمان لاواز دەکات و فرتوفێڵ بەکاردێنێ، ئەمەش لەرێگەی شتی نهێنی و ساکار ئەنجام دەدات. مانای ئەوە نییە کە دوژمن ترسی لێنشتبێت، بەڵکو بەم کارەی گاڵتە بە جیهان دەکات و، زۆر لەسەرخۆ و بە هێمنی بەرێوەی دەبات. چونکە هێزی کۆنەپەرستی جیهانی بەم گاڵتەجاڕیە راهاتووە. دوێنێ ئۆزال چی گوت؛ "ئەمە کارێکی جدییە و پێویستیشە بیری لێ بکەینەوە، ناشزانم بە تەواوەتی چی دەکەم" ئەم وتەیەی ئۆزال ئەوە دەگەیێنێت کە هەتا دوایی پێ لەسەر شەڕی تایبەت دادەگرێ و پێشیدەخات و دەڵێ: بەڵێ بۆ شەڕی تایبەت.

ئەمریکاش سەبارەت بە PKK لە راپۆرتێکیدا دەڵێ: "پێویستە زۆر بیر لەو کارە بکەینەوە کە دانپیانان بە کوردەکان چ ئەنجامێکی دەبێت؟" لێرەدا تێڕوانینی ئەمریکا و تورکیا هیچ جیاوازیەکیان نییە. هەروەك دەسەڵاتدارانی تورك دەڵێن: "ئەوە بۆ شەست ساڵە ئێمە بەو کوردانە دەڵێین ئەوانە تورکن، ئەگەر هاتوو ئێستاکە بڵێین ئەوانە کوردن، ئایا چارەنووسی ئەو والی و پارێزگار و ئەفسەر و پۆلیسانەی کە لەکوردستان کار بەدەستن و ئەرکەکانیان جێبەجێ دەکەن چی بەسەر دێت؟" بێگومان زەرەرمەند دەبن. باش تەماشا بکەن ئەو کەسانە (دەسەڵاتدارانی تورك) راستی خۆیان باش دەزانن، وشەی کورد هەموو شتێك لای ئەوان سەروبن دەکات و هەڵدەگێڕێتەوە، ئەوانەش ئەو راستیە باش دەبینن و شەو رۆژ خۆیانی پێوە خەریك دەکەن. لەڕاستیدا هیچ مافێکیان لەلا نییە کە بیبەخشن بە کورد، چونکە لە بناخەدا هەبوونی کورد لەوڵاتی ئەواندا نییە.

ئەگەر میللەتێك بوونی نەبێت، چ مافێکی دەدرێتێ؟. هەروەها سەبارەت بەمەسەلەی مافی چارەنووس و بەخشینی ئازادی بە کوردان، جگە لە بانگەشەی راپۆرتی شەڕی تایبەت بەولاوە هیچیتر نییە. ئەوا ئەو سەرەنجامەی لەم مەسەلەیەدا پێی گەیشتوون مایەی سەرسوڕمانە، چونکە ئەوانی خستۆتە نێو رەوشێکی زۆر خراپەوە و، ئێستاش دەخوازن بە هەزار و یەك شێواز خۆیانی لێ رزگار بکەن. ناشزانن چۆن خۆیانی لێ دەرباز بکەن و دەستبەداری بن. بۆ ئەمەش گەلێك جار بیری لێدەکەنەوە کە بۆچی دەستبەداری ئەو کارە دەبن.

دوژمن هەڵوێستی خۆی لەرووی ئێمەدا بەمشێوەیە روون دەکاتەوە و دەڵێت: پێویستە زۆر وریا بین بۆ ئەوەی نەکەوینە داوی PKK وە. بەم قسانەشیان دروستی سیاسەتی ئێمە دەخەنە روو، بەڵام ئەوان چۆن توانیان ئەو سیاسەتە دروستەی ئێمە بە داوێکی راستەقینە لێکبدەنەوە، ئەوەش لەکاتێکدا بوو کە هەر هەنگاوێکی دەیانویست بینێن سەرکەوتوو نەدەبوون و دەکەوتنە نێو تەڵەی ئێمە و دەربازبوونیشیان مەحاڵ بوو. ئەمەش تایبەتمەندی سیاسەتی شۆڕشگێڕانەی هەمەلایەنی ئێمەی دەخستە روو. لێرەشدا لە قسەکانی سەرۆك کۆماری تورکیادا دەردەکەوێت کە لە تورکیا خاوەن دەسەڵاتێکی بێ سنوورە و دەڵێت:"کەوتوومە باروودۆخێکی گرانەوە". واتە کەوتۆتە تەڵەوە، بەو قسەیەش دروستیی ئەو سیاسەتەی ئێمە دووبارە ئاشکرا دەبێتەوە. ئەو رژێمە بێ رەوشتەش لەپێناو بەئەنجام گەیاندنی مەبەستە گلاوەکانی خۆی بۆ رووتاندنەوەی خەڵکی خەبات دەکەن. بەڵام ئایا تایبەتمەندیەکانیان چییە؟ ئەو سیاسەتەی ئەوان جێبەجێی دەکەن و لەسەری دەڕۆن لەجیهاندا بێ وێنەیە. کاتێکیش دەخوازن دەستبەرداری ئەم سیاسەتەی خۆیان بن، روو دەکەنە یەکتر و لەخۆیان دەپرسن؛ پێش ئەوەی بڵێن ئایا دەستبەرداری ئەم سیاسەتە بین یان نا، پێویستە هەموو شتێك لەبەر چاو بگرین، بۆئەوەی نەبینە گەمەیەك بەدەست PKK وە. ئێستاش مادام تورگوت ئۆزال لە حکومەتی تورکیادا لەسەرووی هەموو دەسەڵاتێکەوەیە، بەشێوەیەکی قووڵ بیر لە شەڕی شۆڕشگێڕانەی ئێمە دەکاتەوە. کەواتە ئێمە دەبێت چۆن بیری لێبکەینەوە؟ لەگەڵ ئەم هەموو تواناکاریەی لەخزمەت شەڕی تایبەتدا خستوویەتیە کار، ئێمەش جگە لە سیاسەتی شەڕی شۆڕشگێڕانە بەولاوە هیچیترمان نییە کە لەبەرامبەریدا بیخەینە روو. چونکە بە سیاسەتێکی رەوای دەزانین، پێویستیش بەوە

دەکات کە گرنگیەکی زۆری پێ بدەین. لەکاتێکیشدا ئەگەر بەگوێرەی پێویست وەڵامی ئەو شەڕە نەدەینەوە، ئەوا دەکەوینە تۆڕی سیاسەتی دوژمنەوە، کە مەبەستی لەناوبردنی ئێمەیە.

ئەوەی جێگای سەرنجە ئەوەیە کە ئێمە کاتێك دەمانەوێت بەو کارانەی خۆمان لەدژی شەڕی تایبەت رابوەستین، پێویستە هەموو تواناکاریەکمان لەپێناوی ئەو ئەرکانەماندا بخەینە گەڕ، کە پێویستە هەموو رۆژێك بیر لەو مەسەلە چارەنوسازە بکەینەوە. تەنانەت بۆ تەنیا ساتێکیش نابێت دەستبەرداری ئەم مەسەلەیە بین. بۆ نموونە: کاتێك مرۆڤ دەڕوانێتە ئەو ژیانەی کە ئێوە خۆتان پێوە خەریك کردووە، هەست بەو بێهۆشی و بێ وشیارییەی ئێوە دەکات کە لەبەرامبەر ئەم مەسەلە چارەنووسازەدا خستوتانەتە روو.

ئەگەر هاتوو یەکێك چەقۆیەکی لەسەر قوڕگی هەریەکێك لە ئێوە دانا و ویستی سەرتان ببڕێت، ئەوا بۆ ئەوەی ئێوە خۆتان لەو بارودۆخە رزگار بکەن، بەرگریەکی ئەوتۆ دەکەن کە لەوانەیە دنیا بەسەرخۆتاندا هەڵبگێڕنەوە. بۆ نموونەش ئەگەر بێت و ویستیان بەرخێك سەرببڕن، ئەوا ئەو بەرخە هەتا دوا تنۆکی ژیانی بەرگری دەکات. ئەو رەوشەی کە ئێستا تیایدا دەژین لەو چەقۆیانە دەچێت کە لەوانەیە دوژمن لەسەر قوڕگی ئێوەی دابنێت. ئەوەی دوژمنیش بۆ ئێمەی دەخاتە روو، ئەم راستیە دەسەلمێنێ. ئەو رۆژگارەی ئێمەش رۆژانی چاکە و قارەمانێتی و سەر بڵندی و مان و نەمانە. لەڕۆژێکی وەهادا ئەگەر نەکەوینە نێو جموجۆڵ و تێکۆشانمان بەهێزتر نەکەین، ئەوەش ئەوە دەگەیەنێت، کە ئەو بزووتنەوە ساختەیە هیوای سەدان ساڵمان دەکوژێت. ئەوەی کە ئێوەش لەدەستی دەدەن، تەنیا رەنجی تاکە رۆژێك نییە، بەڵکو چارەنووسی سەرجەم گەلە. بەڵام ئەگەر هاتوو بەشێوەیەکی جددی خۆتان بەسیاسەتەوە خەریك کرد، ئەوا ئەو کاتە بە شێوەیەکی سەرسوهێنەرانە کارەکانتان لەبەرچاو دەگرن. نەوەك بێ بەرپرسیارانە و بێ بیر و گرنگی پێدان و خۆماندوو کردن بە سیاسەتەوە خۆتان خەریك بکەن، کە لەوانەیە کارێکی بەو جۆرە هەناسەشتان لێببڕێ. ئەگەر هاتوو یەکێك شەقازلەیەکی لێدان ئەوا خۆتانی لێ سوور دەکەنەوە و لەبری شەقازلەیەك دوانی لێ دەدەن؛ ئەم کارەش هەزار جار لەو مەسەلەی شەقازلە لێدانە گەورەترە، چونکە ئەوەی

که دوژمن لەدژی ئێوە دەیکات تەنیا شەقازلەیەك نییە، بەڵكو ئەوە لێدانێکە کە دوژمن دەخوازێت بەو کارە لەناومان ببات. ئێمەش لەلایەن خۆمانەوە بەووردبینی و تایەبتمەندیەوە ئەو خەباتە بەگوڕ دەکەین بۆ ئەوەی لەناو نەچین و، هەموو تواناریەکیشمان لەم بوارەدا دەخەینە گەڕ. ئەگەر نەتوانن ئەو مەسەلەیە لەبەر چاو بگرن و نەگەنە ئاستی ئەو تێگەیشتنە، ئەوا ناتوانین بڵێین ئێمە تەنیا گەلێکی کۆیلەین، بەڵكو گەلێکی سەربڕاویشین. دیاردەی سەربڕاویش زۆرن، لە ئەنجامیشدا ئێمە ئەو کارەمان لەبەرچاو گرتووە کە وڵات چی بەسەر هاتووە و، لە کاتێکدا ئەوان ئەو هەموو دەستکەوتانەیان لەدەستداوە، ئەی کەواتە گەل چی بەدەستەوە ماوە؟ بەڵام ئێمە ئێستا بە ئاگاداریەکی زۆرەوە کارەکانمان جێبەجێ دەکەین و بە شێوەیەکی ئازا و بەجەرگانە لەدژی دوژمن رادەوەستین. چونکە ئەگەر بەمجۆرە نەبێ، ئەوا لەڕابردوو زیاتر دەبینە قوربانی. ئێوەش ئەمرۆ بە هیوایەوەکەوە پشت ئەستوورن، گەلەکەشمان بە هەمان شێوەیە خوازیارە کە PKK کاری لەوە زیاتری ماوە لەم بوارەدا ئەنجامی بدات و، تواناکاری سەرکەوتنیشی مەزنە. ئەمەش ئەوە دەگەیێنێت کە ئێوە باوەڕیتان بە ئێمە هەیە و دڵنیان لێمان، ئەوەش شتێکی دروستە. بەڵام مەسەلەکە بەو رادە نییە کە ئێوە تێیگەیشتوون و بیری لێدەکەنەوە و بۆچوونتان لەسەری هەیە. منیش لێرەدا تاڵاوی راستی ئەو کارەتان رووبەڕوو بۆ روون دەکەمەوە، بەڵام لەبەر چەند هۆیەك من ئەو شتە باس دەکەم، چونکە ئێوە بەشێوەیەکی نارێك و هەڵە لەشەڕی تایبەت نزیك دەبنەوە.

ئێوە بەقسەی خۆتان دەڵێن: بەشێوەیەکی ئاسایی و ساکار بەسەر ئەم شەڕی تایبەتیەدا زاڵ دەبین. لەکاتێکدا ئێوە کۆمەڵێك لە کادیرانمانن و هەر بەو شێوە ساکار و نێگەتیفانە لەمەسەلەکە نزیك دەبنەوە. ئەوەش خۆی لەخۆیدا کارێکی هەڵەیە و بەشێوەیەکی رەها مەترسیەکی گەورەشمان بۆدروست دەکات. هەتاوەکو هەندێك لەوانە خۆیان بە دۆستتی ئێمە دەزانن هەمان بۆچوون و داواکاریان هەیە، یەکێك لەو دۆستانە حزبی شیوعی تورکیە TKP کە بەرەزامەندی دەوڵەتی تورکیا دامەزراوە و چاوەڕێی رۆڵی خۆیان دەکەن، بۆ ئەوەی خۆیان ببوژێننەوە. بانگەشەی ئەوەش دەکەن کە گوایە دۆستەکانیان واتە PKK بەشێوەیەکی بەهێز و کاریگەر هاوکاری یان ناکەن. ئایا ئەوە چ جۆرە زمانێکە کە ئەوانە قسەی پێدەکەن؟ لە کاتێکدا ئەو پارت و کەسانە دەنگی

خۆیـان لـەپاڵ حکومـەتی تورکیـادا بەرزدەکەنـەوە و داوای لەناوچـونی PKK دەکـەن و لەپێناو ئەم کارەشدا لەو لە پشت پەردەوە هاوپەیمانێتی خۆیان لەگەڵ دوژمندا دەبەستن و دەڵێن: "دوای ئەوەی PKK لەناو دەچێت ڕێگا بۆ ئێمەش خۆشدەبێت". ئەگەر هاتوو لێپرسراوە پایەبەرزەکانمان ئەم کارەیان لەبەر چاوی خۆیان بگرتایە، ئـەوا بەدڵپاکیـەوە، وەك ئاوێکی سازگار ڕەوشی خەبات و ڕێکخسـتن و چاالاکیەکانیانی بـەبێ هـیچ هەڵەیـەك بەڕێوە دەبرد. لە کاتێکدا ئێمە تەنیا ئەوە دەزانین کە بەزبری ئەو نارنجۆکە بچووکە و ئـەو چـەکەی لەدەسـتماندایە ژمارەیـەك کەسـی پێبکـوژین، ئەمـەش لەبـەر تواناکـاری ڕێکخستنەکانمانە کە بەپێی تایبەتمەندی شەڕی تایبەت بەکارمان نەهێناوە.

ئەمەش ئەوە دەگەیەنێنێت کە ئێمە بەشێوەیەکی نێگەتیفانە بە گرنگیـەکی کـەم و دەسەڵاتێکی لاوازەوە لەشەڕی تایبەت نزیك دەبینەوە. بەمشێوەیەش ڕێگای سەرکەوتن بە ئەنجام ناگات. بەڵام ئێستا ئەو سەرکەوتنە لەڕێی منـەوە بەئـەنجام دەگـات، کـاتێکیش ئەم ئەرکە دەکەوێتە سەر شانم، ئەوا ئـەوەی لەتوانامـدا بێـت لەپێناویـدا دەیخەمـە گـەڕ، جگە لەوەش هیچ تواناکارییەکی دی لە ئارادانیە کە بتوانن لەو ڕێیەوە خۆتان لـەو کـارە نزیك بکەنەوە. ئێمە لەرابردوودا تێڕوانینێکی کەمترمان هەبوو لەسـەر ئـەو مەسـەلەیە، بەڵام ئێوە ئەو چـەند مانگـەی ڕابردووتـان لەبەرچـاوە کـە لـەڕووی تێڕوانینـەوە لەگـەڵ هیچ کاتێکی تردا بـەراوورد ناکرێت،.هەرچـەندە ئێمـە ناچـار کـراین کـە ئـەم تێکۆشـانە بکـەین، لەگـەڵ ئەوەشـدا ئـەو شـەڕی تایبەتـەی کـە بەهـەر شـێوازێك لـە دژی ئێمـەدا رادەوەستێت و دوژمنـیش بـە هـیچ شـێوەیەك بوارتـان نـادات بـە تێگەیشـتنێکی زیـاتر و مێشکێکی فراوانترەوە شەڕی تایبەت لەبەرچاو بگـرن، ئـەم کـارەش جیاوازیـەکی ئـەوتۆی نییە بەلای هەڤاڵانی ئێمەوە کە شەڕێکی چەکدارانەیان لەدژی بەرپا کردووە.

بێگومان ئێمە بەهیچ شێوەیەك بیر لە دۆڕاندنی ئەو شـەڕە ناکەینـەوە، بـەڵکو بـە پێچـەوانەوە هیوامـان بـە سـەرکەوتن زۆر گەورەیـە. بـەڵام بـۆ ئـەوەی باوەڕیشـمان بـەم سەرکەوتنە قووڵتربکەینەوە، پێویستە تواناکـاری خۆمـان بـەهێز و سـوودمەندن بکـەین. هەریەك لەم بابەتە تایبەتمەندی خۆی هەیە، بەتایبـەتی مەسـەلەی گـەریلا کـە هەنـدێ خەسڵەتی هەیە جێگای ڕەخنە لێگرتنە، ئەگەر بێتو پشتگوێش بخرێت.

بـەو پێیـەش گـەریلا ناکرێـت بەشـێوەیەکی قـووڵ بـەپێی پێداویسـتیەکان وەڵام

بداتـــەوە، هـــەروەها بـــەپێی نـــاوەڕۆکی بڕیارەکـــان ناجوڵێتـــەوە و پێشـــی ناخـــات، ئـــەو هۆکارانەش لەوانە ڕێ لە پێشکەوتنی گەریلا و شەڕی شۆڕگێڕانە بگرێت. ئێمەش شـەڕی شۆڕشـگێڕانەمان لەسـەر شـەڕی گەلـەری بـەڕێوە دەبـەین. ئەگـەر هـاتوو بـۆ سـاتێکیش دەسـتەبەرداری بـن، ئـەوا ئـەو ڕێگەیانـەی لەدەسـتتاندایە نـاتوانن بـەپێی پێویسـت سەقامگیری بکەن. هەربۆیە پێشەنگ لە کاتێکی وەهادا پێویستە خۆی بکاتـە لێپرسـراو، هـەروەها پێویستیشـە لەسـەری بـەپێی کـات و پێویسـت وەڵام بداتـەوە، ئەوانـەی کـە وەڵامـیش نادەنـەوە و بـەو کـار و ڕەفتـارە خراپانـەیان دەبنـە کـۆنترا، پێشەنگیەکانیشـان هەوڵی ڕاست کردنەوەی ئەو شـتە نـادەن، بـەڵکو بەپێچەوانەوە دەجوڵێنـەوە و تەنانـەت ئەم کارەش لەبەرچاو ناگرن. بـەڵام ئایـا ئـەو کەسـانەی کـە بـەم شـێوەیە ڕەفتـار دەکـەن دەتـوانن خۆیـان بکەنـە شۆڕشـگێڕ یـان نـا؟ بـەڵێ بارودۆخەکـە بەمشـێوەیە دەگوزەرێـت. لەکاتێکـدا شـەڕی تایبـەت لـە زۆر لایەنیـەوە بـە لێپرسـراوێتی و لێهاتوویـیەوە بـەڕێوە دەچێت، ئێمـەش خۆمـان دەبینینـەوە کـە بـە وردبینیـەوە وەڵامـی ئـەو کـارە نادەینـەوە. ئەگەر بێتو هەر بەمشێوەیە بمێنینەوە، ئـەوا ئـەو کـارە شکسـتمان پـێ دێنێـت. لەوانەیـە هیچ شکستیەکیش لەئارادا نەبێت، بەڵام سەرکەوتنمان کەم دەبێتەوە و لە دوایشدا پەیتا پەیتا بەرەو بن بەستبوون دەچێت، ئەو کارەش هەرگیز شایستەی ئێمە نییە.

سەرۆکایەتی هەرگیز بەو پڕوپاگەندەیە ڕازی نابێت کە دەڵێت:"دوژمن بە هێزە و ئێمە هیچ توانایەکمان نییە کە لەبەرامبەریدا بجەنگین" ئەو کارەش تەنیا بانگەشەیەکی بـێ سـوودە و بـەهیچ شـێوەیەکیش بـیری لێناکەینـەوە. ئێمـە لـە کاتێکـدا بڕیارمانـدا کـە شەڕی شۆڕشگێڕانە بەرپا بکەین، بەوشەیەك دەستمان پێ کردوو خوێندمانەوە و پاشـان بوو بە دوو وشە و هەر بەو شێوەیەش خەباتمان هەتا ڕۆژی ئـەمڕۆمان بـەڕێوە بـردووە. ئـــەم تێکۆشـــانەش ئـــەوە ناگەیـــەنێت کـــە ئێمـــە پێشـــکەوتنمان بەخۆمانـــەوە نـــەدیوە و باوەڕیشمان بـە خۆمـان نییـە، بـەڵکو مەبەسـتم پشتبەسـتن بـە گەلـە لـە هـەر هـەنگاو و قۆناخێکدا. ئەم قسەیەشمان لە ڕوانگەیەکی زێدەڕۆیی یەوە نایەت، بەڵکو بەپێچەوانەوە بڕیتین لە ڕاستی مەسەلەکان. سەرکەوتن بۆ ئێمە شتێکی مسۆگەرە و تواناکاری خۆمانی بـۆ دەخەینـە گـەڕ بـۆ ئـەوەی پێداویسـتیەکانی بـۆ دابـین بکـەین. ئـەوەی کـە PKK ی گەیانـــدە ئـــەم ڕۆژە هەڵوێســـتی ئێمـــە بـــوو، کـــە توانایمـــان ســـیمایەك بەخشـــینە پەرەسەندنەکان. کەسانێك هەن کە هەوڵی لادانی هەڵوێستی ئێمە دەدەن و بەم کارەشیان

دەیانەوێت ڕادەی لادانی ڕێچکەو ئاراستەمان لەسەر ئەو هەڵوێستە لاواز بکەن. هەربۆیـە ئێمەش پیان دەڵێین پێویستیمان بەو جۆرە هاوکارییانە نییە.

لـە کاتێکـدا ئـەمڕۆ گەلەکـەمان کـە بـانگی سـەرهەڵدانی خـۆی داوە، ئەگـەر بێتـو لەلایەن ئێمەوە بۆ تەنیا ڕۆژێك چاوپۆشی لێبکـەین و هاوکـاری نـەکرێت، ئـەوا هـەر زوو بــەزوو لــەناو دەبرێــت و دەکوژێتــەوە. ئەگــەر کۆششــی ســەرۆکایەتیش نەبوایــە ئــەوا بــەردەوامبوونی ئــەو ســەرهەڵدانانە شــتێکی مــەحاڵ بــوو. بەتایبــەتی ئەگــەر هــاتوو بکەوتبایە بارودۆخێکی لاوازەوە. هەربۆیەش ئێمە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ هەوڵی بـەهێزبوونی دەدەین و لە پێناویشیدا تواناکاریەکی مەزن دەخەینە گەڕ و، هەوڵدەدەین لەم پێناوەشدا تەگبیر و نەخشەی بەهێزی بـۆ دارێـژین و کارەکانیـشمان مـۆرکێکی پێشکەوتووانەی پـێ ببەخشین.

ئەو کارانەش پێویستە بەو شێوەیە تێی بگەین و بەو شـێوازەش لەگەڵیـدا بـژین و خەبات بکـەین. منـیش تواناکاریـەکی زۆرم لـەم پێنـاوەدا بـە گـەڕ خست بـۆ ئـەوەی لـەم هاوینەدا بە شێوەیەکی قووڵ و شێلگیرانە ئەو بارودۆخە لەبەرچاو بگرین و تێی بگەین. چونکە زۆر بەپێویستی دەزانم و هەر بەم شێوەش دەتوانین ئەرکەکانمان بـەجێ بهێـنین. ئــەوەی گــرنگ بێــت لێــرەدا ڕوونکردنــەوەی بونیــادی ئــەو کادیرانەیــە کــە دەتــوانن بەئەرکـەکانیان هەڵسـن، لـە کـاتی هەڵسەنگاندنیشـیدا، ئـەوا ئـەو کـادیرەی بونیادەکـانی شیدەکرێتەوە، پێویستە لە ئاستێکدا بێت کە شایستەی ئـەو کارانـە بێـت و بەشـێوەیەکی دروست خۆی بۆ تەرخان بکات. بەڵام ئایا دەتـوانین لـەم بـوارەدا سـەرکەوتوو بـین؟ ئـەوا پێویســتە گرنگیــەکی زۆر بــە مەســەلەی ڕێکخســتن بــدەین، هــەروەها بتــوانین تــۆوی پەرەسنەندن و پێشکەوتن لە خۆماندا بچێنین. ئەگەر پێویستیشی بکات، ئەوا سەرلەنوێ PKK بنیاد دەنێینەوە و هەنگاوی کادیرەکانمان دەخەینە ڕوو و سەرلەنوێ بە هەڵس و کەوتنەکانیشـیاندا دەچـینەوە و، بـەرەو ئـەرکی سـەرهەڵدانەکان ڕێگـە دەگرینـە بـەر و بۆشایەکانیش پڕ دەکەینەوە. هەوڵی مەزن کردنی ئەو پێگانەش دەدەیـن و، پێگـە لـەکار کــەوتووەکانیش دەخەینــەوە گــەڕ. هــەروەها پێویســتە هۆکــارە ماددیــەکانیش هەڵبسەنگەنرێت و، شـەڕی گـەلێریش بـە زانـایی و هۆشـیاریەوە بـەرێوە ببردرێـت بـەبێ جیاوازی کردن لە نێوان گەورە و بچووك، کـە ئـەوەش نزیکبـوونێکی دروسـتە. هـەروەها

پێویستە لایەنگرە سیاسیەکانیشمان ئەو ئەرکەکانە بە شێوەیەکی سەرکەوتووانە جێبەجێ بکەن.

کادیری پێشەنگیش بەتایبەتی ئەو کادیرەی کە ئەو کارە تێدەگات و لە ئاستێکی بەرزەوە بەپرسیارێتی خۆی دەخاتە روو، کەچی لەلایەکی ترەوە ناتوانێت هاوکاری کەسانێك بکات کە لە خەباتدا دەمێننەوە. بەپێی ئەو بەڵێنەی کە ئێمە بە گەلەکەمان داوە ئەوا گەلیش دەتوانێت هاوکاری خۆی پێشکەش بکات، بەڵام کەسانێك هەن هەست بە لێپرسیارێتی ناکەن بەرامبەر بە شەڕی تایبەت، هەتاوەکو بگرە هەندێ کەسی سوك و کەوتو هەن دەڵێن: "باشترین کار ئەوەیە کە ئێستا ئێمە رابکەین و لەم زەمان و ژیانە خۆمان رزگار بکەین".

ئایا مێژووی ئێمە چییە؟ ئەوانەی کە پەنا دەبەنە بەر راکردن بارودۆخێکی خراپ لە مێژووی ئێمە دەخەنە روو، بەڵام بۆچی خۆمان بگەیەنینە ئەو بارودۆخە و لەگەڵ ئەوەشدا کەس نییە لە جیهاندا گەلەکەمان بناسێت. هەندێك دەڵێت: "ئەو مەسەلەیە بەمنەوە پەیوەست نییە، ئەو مارەش کە بەمنەوە نەدات با هەزارساڵی دی بژی". هەندێکی تریش هەن دەڵێن: "ئەو قسەیە مەکە هەتا زیانمان پێ نەگیشتووە". ئیدی مەسەلەی وڵات و مرۆڤایەتی و ناسنامەی نەتەوەیی چی پێوە ماوە، چۆن خۆی بخاتە روو. پاش ئەوەش هیچ رێگاچارەکیان لەبەر دەستادا نامینێتەوە و تەنیا ئەوە نەبێت کە بەهەر چوار لای جیهاندا (وەك پەنابەر لە هەندەران) بڵاوببنەوە. بەڵام لەئەنجامی ئەو کارەدا پێویستە مرۆڤ خۆی بناسێت، کە بەچ شێوەیەك و چۆن و بەچ هەڵوێستێك ئەم رەوشتەی خۆیان لە دەستدا.

لەو بارگرانیەی کە پێیدا تێپەڕین لەدژی یەکتر راوەستان و هەموو شتێکیان لە دوای خۆیان بەجێهێشت، لەگەڵ ئەوەی کە وڵاتەکەیان (کوردستان) خاوەن مێژوویەکی چوار هەزار ساڵەیە. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە ئەوان هەست بە لێپرسراوێتی خۆیان ناکەن، ئەو رێگا چارەیەشیان نەدیوە کە لەم بارودۆخە دەربازیان دەکات. ئەگەر هاتوو ئێمەش هەمان رێگا چارەی ئەوانمان هەڵبژاردبایە، ئەوا کێش و رێزی گەلەکەمان لەو بوارەی کە تێیدایە دەردەخست.

ئەو کەسانەی کە بەشێوەیەکی چاك ئەرکەکانیان بەرێوە نابەن، بێگومان ژیانی خۆیان لەدەیت دەدەن. هەربۆیە ئێمە لێیان دەپرسین، لەم بوارەدا چەند بەختەوەر و

سەرکەوتوون؟ ئەو گروپانەی کە لەدەرەوەی ڕێبازی ئێمەدا دەژین و ئەرکەکانی خۆیان هەڵناسەنگێنن، بەڵکو بەپێی فەرمانی دوژمن هەڵسوکەوت دەکەن لەوپەڕی بێ ئاگاییدا دەژین. هەروەك کەمال ئەتاتورك دەڵێ: "ئەو کەسەی لە غەفڵەتدا بژی و تێیدا بمێنێتەوە، ئەوا زۆر ساکارانە دەچێتە نێو زەلکاوی خیانەتەوە". ئێوەش لەهەمان ڕەوشدا دەژین. بەڵام ئێمە ئەم ڕەوش و هەڵوێستانە دەرباز دەکەین، چونکە ئەم هەڵوێستانە لەتوانایاندا نییە بەرپەرچی شەڕی تایبەت بدەنەوە و بەسەریدا زاڵ بن، بەڵکو زیاتر برەو بە شەڕی تایبەت دەدەن. ئەمەش پیلانێکە لە پیلانەکانی شەڕی تایبەت، ئەو کەسایەتیانەش کە ئەم هەڵوێستانە دەخەنە ڕوو، بۆ گەل خۆیان دەکەنە هەڵگری ئاڵای شەڕی تایبەت و لەتاوانەکانیدا هاوبەشن.

ئێمە هەرگیز ئەم هەڵوێستانە پەسند ناکەین، لەبەرئەوەی PKK لە بەرخودان و خۆڕاگری پێکهاتووە. ئێمەش بەرامبەر ئەم ڕەوشانە بەرخودانمان کردووە و لەم هەلومەرجانەشدا فێر بووین کە چۆن بەرخودان بکەین، ئەرکێکی زۆر گرنگە، هەتاوەکو ئەگەر لەهەندێ شوێن پێویست بەڵێن و پەیمانیش بکات ئەوا PKK درێغی نەکردووە.

لەساڵی 1970 دا بابەتی هەرە گرنگ و بایەخدار بۆ ئێمە ئەوەبوو کە "کوردستان کۆلۆنیە". بێگومان ئەمەش لەئاستی بەڵێن و پەیماندا بوو، لەم بوارەشدا گفتووگۆیەکی زۆرمان لەسەر ڕەوشی کوردستان کرد، کە لەهەمان کاتدا ئانارشیستیی باڵی بەسەر گۆڕەپاندا کێشابوو و زانیاریش دەربارەی گەل و وڵات زۆر کەم بوو. بەم گفتوگۆیانەش ئەم ڕووداوەمان ڕوون و یەکلایی کردەوە، هەروەها وتمان ئەم کارە پێویستی بە ڕێکخستنێکی سەربەخۆ هەیە، لەم چوارچێوەیەشدا تێکۆشاین و خەباتمان کرد تا گەیشتین بە قۆناخی بەپاکردنی شەڕ و، ڕووبەڕوو بوونەوەی کێشەکان.

ووتمان ئەم کارە پێویستی بە "شەڕی گەلەری" هەیە و دواتریش هەڵساین بە ئامادەکاریەکی مەزن، ساڵانێکی دورودرێژیش بەگریمان کرد. هەندێك کەس لەسەرەتادا ووتیان "بەهۆی لاوازیان ناتوانن لە دوژمن بدەن و ئەگەر زیاتر لاواز ببن ئەوا بۆ چەند مانگێکی تر کۆتاییان پێ دێت. ئەو کەسانەی بانگەشەیان بۆ ئەم پڕوپاگەندانە دەکرد لەڕادەبەدەر باوەڕیان بە دوژمن هێنابوو. بەڵام ئێمە ئەوانەمان لە ناوەرۆکەوە پووچەڵ کردەوە. شەڕی تایبەتیش بەهەمان شێوە پووچەڵ دەکەینەوە.

هەروەها دەیانگووت "بێ سێ و دوو ئەمانە لە دەستاری شەڕی تایبەت رزگاریان نابێت". بەلاّم ئێمە گەریلا و شەڕی پاتیزانمان خستە روو و بەگەڕمان خست بۆ رووبەڕوو بوونەوەیان، لەهەمان کاتدا جولاّنەوەی PKK ئەو چوارچێوە تەسکەی کە تێیدابوو شکاندی و لەهەموو لایەکی جیهاندا ناسرا و دەنگی دایەوە. ئەو بنچینانەی کە بزووتنەوەکەمان لە پێشکەوتن و پێگەیاندنی خۆیدا پشتی پێی بەستووە، دوژمنیش دانی پیاناوە. هەڵوێستی راست بۆ ئێمە دەرەنجامی باش بەدەست دێنێ. بەلاّم ئەگەر هاتوو هەر لەگەڵ ئەو کەسانە بمابایایەوە کە ئەنجامێکی سادە و ساکاریان بەدەست هێنا لە ئەرکەکانیاندا، ئەوا بەرەو نەمان و لەناوچوون دەچووین.

ئەگەر بێت و ئێستا بەشێوەیەکی دروست و بابەتی مێژوو هەڵبسەنگێنین، ئەوا بۆمان دەردەکەوێ کە PKK لەم رەوشەدا جێگەی خۆی کردۆتەوە و لە پێشکەوتنیشدایە، ئەمەش لەگۆڕەپانەکەدا بەدی دەکرێ. هەروەکو دوژمنانمان دەڵێن: ئیسماعیل بێشکچی بەجارێك بۆتە یارمەتیدەر و لایەنگری PKK. هەرچەندە کە پەیوەندیەکی بە PKK ەوە نییە، تەنیا دەخوازێ ببێتە خاوەن بنەمایەکی زانستی لەسەر کێشەی کورد و کوردستان. چونکە زانست مانای بینینی واقیع و لایەنەکانیەتی و، هەڵسەنگاندنیەتی بە گوێرەی رێبازی راستەقینە. جا ئیسماعیل بێشکچی هەڵدەستێ بەم لێکۆڵینەوانە و دەڵێ:"PKK پێشەنگی هەموو پێشکەوتنێکە و، هەر ئەویشە گەل دێنێتە مەیدانی ئازادی و رزگاری". هەروەها لەم بوارەشدا چەندین نووسین و پەرتوکی هەیە وەك نووسەرێکی تورکی خاوەن پرەنسیپ. دوژمنیش ئەم راستیە دەسەلمێنێ کاتێك دەڵێ "کوردەکان دوژمنمانن". تەنیا ئەو کەسانەی نەکەوتوونەتە ژێر کاریگەری PKK وەکو دوژمن دەڵێن "PKK پارتیەکی نهێنی و تیرۆستە" بۆ ئەوەی PKK لە تورکیا و جیهاندا پاکتاو بکەن. لێرەشدا ئەو راستیەی سەرەوەمان باشتر بۆ روون دەبێتەوە و دەردەکەوێتە روو. لەم چەند ساڵەی دواییدا هەموو لایەك چ دۆست چ دوژمن ئەم راستیەیان سەلماندووە، PKKش وەکو پێویست وەلاّمی داوەتەوە.

لە قۆناخی ئێستاماندا، سیاسەتی پارتیمان هەڵدەستێ بە رێکخستنی چالاکیەکان بەشێوەیەکی رێکوپێك و دروست و، ئەنجامی پێویستیش ئەدات بەدەستەوە. ئەوەی لەم رووەوە ئاماژەمان پێکرد، ئەو کاتە کەسانێکی زۆر کەم بروایان پێکرد. بەم پێیە هەوڵە سەرەتاییەکان و یارمەتیەکانیان بە ئەندازەی ئەو بڕوا پێ نەکردبوو، کەچی ئەمڕۆکە

ئەم سیاسەتە دروستە لەپێش هەموو سیاسەتێکەوەیە.

ئەگەر بێت و ئەوانەی کە لەدەرەوەی ڕێبازی پارتین وازیان لێبهێنین، دەبینین کە چۆن خۆیان لەناو ڕۆژگاردا ون دەکەن و بەبێ ئەوەی بزانن دەگۆڕێن بۆ ئامرازێکی شەڕی تایبەتی. بۆیە دەپرسین چەند کەس توانای وەڵامدانەوەی هەیە بەپێی قۆناخ؟ بڕیار و ئامادەکاری پێویستە بە گوێرەی ئەمە بێت (واتا قۆناخ)، ئەمەش فەرمانێکی زۆر گرنگە.

لەمێژووی PKKدا، کاتێ بە شێوەیەکی دروست سەرمان هەڵدا و هاتینە مەیدان، هەر لەو کاتەوە هەڵسەنگاندنی چالاکی و خەبات بەپێی قۆناخ گونجاو بووە. جا ئەو کەسانە پلەیان چەند بوو و تا چ ڕادەیەك توانیان وەرگرتن و جێبەجێ کردنیان هەبوو؟ و ئەو ڕەخنەنانەی کە کردمان و پێی هەڵساین لەم بارەیەوە، ئاراستەی ئەو کەسانەمان کرد کە بێ باوەڕ بوون و لە ڕێگا لایاندابوو.

لەلایەکی دیکەوە هەوڵی "چەپە توونـدڕەوەکان و ڕاستڕەوە پاکتاوەکانی تورکیا" کە دەیانخواست بەرەو دواوە پەلکێشمان بکەن و، خەباتەکەمان لە ناوەڕۆکەوە پووچەڵ بکەنەوە. بێگومان ئەمەشیان بەنیازێکی خراپ نەبوو، بۆیە دەڵێین ئایا ئەم کۆششانەیان تا چ ڕادەیەك بە ناچاری بووە؟ جا ئەگەر لەهەر کاتێکدا ڕووبەڕووی ئەوانە نەبووینایەوە و بەسەریاندا زاڵ نەبووینایە، چی ڕووی دەدا؟

بۆ نموونە؛ ئەگەر مەسەلەی کورد و کوردستانیش بدەینە لاوە، لەتورکیادا نەك تەنها دیموکراسی بەڵکو پیتی (د) کەشی هەبوونی نییە و دەست ناکەوێت". بێگومان ئەمەش جێگای سەرنجە.

پێش هەموو شتێك ئەو هێزەی کە لە نێو ئێمەدایە ڕێبازی شۆڕشگێڕییە، کە بەپاراستنی بەرخودانمان پێی دەبەخشێت و دەوڵەمەندمان دەکات. لەو ئامادەکاری و کۆبوونەوانەی کە لەنێو خەبات و ڕێکخستندا ساز دەکرێت، دەتوانین بۆ زۆربەی شێوەکانی چالاکی و خەبات سوودی لێ وەبگرین.

وەك سەرەنجام دەتوانین بڵێین؛ شەڕ تایبەتیان بۆیە خستە مەیدان، تاوەکو ڕۆژانە ڕووبەڕوومان ببنەوە. لەهەمان کاتدا ئێمە باش دەزانین ئەگەر بێتو بە پێوەرێکی کرداری ڕێکخستنی ئەرك و ڕەوشەکان هەڵبسەنگێنین، ئەوا دەگەینە گەشەسەندنێکی

زۆر گرنگ.

ئێمـه ئەمانـەمان زۆرجار دووبـارە کردۆتـەوە، کـە شـەڕی تایبـەت شـێوەیەکە لـەو جەنگانەی کە ماوەی کورتە و زۆریش ناخـایێنێ. هـەر لەبـەر ئـەوەش دوژمـن ناخوازێت شەڕێکی درێژخایەن چ لەڕووی ماددی و چ لەڕووی مەعنەویەوە بەرێوە ببات، چونکە لە رووی ماددیەوە پێویستی بـە خـەرجی دەبێـت و لـەڕووی مەعنەویشـەوە ئـەم کـارە وەك تـاوانێکی دژ بـە مرۆڤایـەتی لەقەڵەمـدەدرێ و لەوانەیـە ئـەو کەسـانەی کـە ئـەم ئەرکـە بەجێ دەگەیەنن مرۆڤایەتییان بکەنەوە. ئەم کارەش لەلایەن جیهانەوە نەفرەتی لێکراوە و ئەنجامدەرانیشی ریسوا دەکرێن و، دواتریش دەکەونـە رەوشـێك کـە نـاتوانن ژیـانی تیـا بەسەر بەرن. هەروەها ئەو دەڵەتانەی کە شەڕی تایبەت بەرێوە دەبـەن، حکومەتـەکانیان دەگەیەننە ئاستێك کە نرخیـان پێـنج فلس ناکات. بـەکورتی خۆیـان بـە تـەواوی ریسـوا دەکـەن و کۆشـەگیر دەبـن. ئـەم راسـتیەش بـە ئاشـکرا لـە شـەڕی ڤێتنامـدا دەردەکـەوێت، ئەگـەر هـاتوو ئـەمریکا لـەداگیرکردنی ئـەم وڵاتـە بـەردەوام بووایـە، ئـەوا خـۆی لەگـەلی ئەمریکا دادەبڕی، کە ئەمەش گەورەترین شکست و دۆڕاندنە.

ئاکامی شـەڕی تایبـەتی تورکیـاش هـەر هـەمان چارەنووسـی دەبێـت. ئـەو تـرس و لەرزەی ئۆزال و ئێفرینیش خۆی لەخۆیـدا بەڵگـەی سـەلماندنی ئـەم راسـتیەیە. بێگومـان ئەم ترسەش بێ سوود نییە، هەر بۆیە دەستیان کردووە بە نووسین و وتوێژ لەدەزگاکانی راگەیانــدن، کــە دەیــان گــوت:"ئێمــە هــەتاوەکو ئێسـتا شــتێکی زۆرمــان بەخشــیوە"، مەبەستیشمان لێرەدا ئەوە دەگەیـەنێ کـە دابـڕان و ریسـوا بـوون بەشـێوەیەك تەشـەنەی کـردووە هـەتا بگـرە گـەلی تورکیشـی گرتۆتـەوە. هـەروەها کوردسـتانیش کـە ماوەیەکـە لەرەوشـی هەڵچـوون و تەقینەوەدایـە، هـەر لـەو کاتەشـدا ئـەم شـەڕە بـۆ ئـەوان مایـەی مەترسـیە. ئەگـەر لـەکاتێکی کورتـدا سـەرکەوتنیان بەدەسـت نـەهێناوە، ئەمـەش ئـەوە دەگەیەنێ کە لەهەر کاتێك زیـاتر هەوڵـەکانیان پووچـەڵ دەبنـەوە. بەمـەش ئـەو شـەڕە تایبەتە لەناوەرۆکەوە پوچەڵ دەکرێتەوە. ئێمـەش دەگەینـە سـەرکەوتن و لـە ماوەیـەکی کورتدا بەسەر ئەو شەڕەدا سەردەکەوین. بـەڵام ئەگـەر شـەڕی تایبـەت سـەربکەوێ، ئـەوا ئەو دەستکەوتانەی کە بەدیمان هێناوە لەناوی دەبەن و وڵاتەکەمان دەکەنـە زەویـەك کـە رووەکـی تیـا نـەڕوێت. ئەگـەر هـاتوو سەرکەوتنیشـیان بەدەسـت نـەهێنا، ئـەوا زەمینـەی شکستی و لەناوچوونی خۆیان خۆش دەکەن.

تورکەکان ئایینـدەی خۆیـان دەترسـن، سـەرەڕای ئـەوەی کـە نزیکـەی سـەدەیەکی تەواوە پشتیان بەشەڕی تایبەت بەستووە، لێرەدا کۆششێکی کوشـندە لـە پێنـاو پاراسـتنی کاریگەری بـەردەوامبوونی شـەڕی تایبـەت لـە دژی PKK دەخەنـە روو. بەواتایـەکی تـر هاوپەیمانەکانیان سـەرکەوتنیان بـۆ دەخـوازن لـە پشـتگیری کردنیـان لـە شـەڕی تایبـەت. بێگومان ئەمەش بۆ ئەوان مانای مـان و نـەمان دەگەیـەنێت. لەبـەر ئـەم هۆیـە دەڵێین: چۆن توانیان شەڕی تایبەت لەم چواچێوەیەدا بخەنـەروو، هـەموو هێـز و توانایـان تیایـدا بخەنـە گـەڕ، هـەروەها چۆن چاوپۆشـی لـەو کەمووکوڕیـە بچووکانە دەکـەن، چـۆن بـەو هەموو ورد بینیەوە شەڕی تایبەت پیادە دەکەن؟. ئەگەر بێت و بەوردبینیـەوە سـەرنجی حکومـەتی ئێسـتایان (واتـا 1990) بـدەین، ئـەوا بەتـەواوی حکومـەتی شـەڕی تایبەتـە. نـەوەك"ئـاقبولوت" چـونکە ئەرکـەکانی سـنووردار و سـادەیە و دەسەڵاتیشـی زۆر کەمـە، خۆشی ئەم راسـتیە بـەڕەنگێکی دیکـە دێنێتـە زمـان، وەکـو دەڵـێ: سـەرەڕای بـێ توانـایی لەبواری ئابووری و سیاسەتی دەرەوە، لە رابردوودا وەزیری دەرەوە بووم ئێستاکەش بووم بە سەرۆك وەزیران. ئەمەش لە راستیدا ئەوە دەگەیەنێ کە خزمەتکاری شەڕی تایبەتـە. واتـە کەسـایەتیەکە بـە شـێوەیەکی بـاش لـە خزمـەتی شـەڕی تایبەتدایـە و لەخۆیـدا بەرجەسـتەی کـردووە. هـەروەها ئـۆزالیش چـۆن بـوو بـە سـەرۆك کۆمـار؟ ئـەم پرسـیارە پێویستە بە شێوەیەکی بەرفراوان لێتوێژینەوەی لەسەر بکرێ، چونکە بوونی بە سەرۆك کۆمار هەروا بەخششێك نەبوو لەلایەن بۆرژوازیەکانـەوە، کەچـی ئەمرۆکـە کـەمال یـامق سـەری هـەموو پەتـەکانی بەدەسـتیەوەیە، ئـۆزالیش وەکـو بوکەشوشـەیەکە بەدەسـتیەوە. کاتێ یامق شـتێ بخـوازێ ئـۆزالیش بـە زیـادەوە جێبـەجێی دەکـات، کەواتـە ئـۆزال بـەپێی پێـوانی شـەڕی تایبـەت ئـەرکی سـەرۆکایەتی کۆمـار بـەرێوە دەبـات. هـەروەها ئینۆنـۆ و دەمیرێلیش بە خۆیان و هەموو کۆمەڵگاشەوە لەگەڵ ئـۆزال رانـەهاتبوون، تـاوەکو لەسـەر کراسەکانیشیان نووسیبوو: "ئۆزالمان ناوێ". بەڵام ئێستاکە هـەموویان لـەخۆیان گرتـووە. تەنانەت خودی ئۆزال دەڵێت "واتان لێدەکەم کە بـەمن لـەخۆوە بگـرن". راسـتە توانیـان لەگـەڵی بگـونجێن، چـونکە ئـۆزال باڵندەیەکـە لەپشـتیەوە جەنـاڕاڵـەکانی سـوپا خۆیـان شاردۆتەوە. رۆژنامەکانیش ئەم راستیەیان دەست نیشان کردبوو، تاوەکو هەندێك دەڵێن: "ئەو شتە بووە هۆکارێك کە هەریەك لـە ئـۆزال، ئینۆنـۆ و دەمیرێـل لـە کۆبوونەوەیـەکی

بالآدا کۆببنەوە بگەنە یەك و لەکاتی ئەم کۆبوونەوەیەشدا هەموو ئەو کەسانەی کە پێشتر ئۆزالیان پەسند نەدەکرد پێی رازی ببن و، باوەڕی پێ بێنن. لێرەدا ئەوەی دەیانەوێ بیڵێن و، ئەو شتەی لەو راستیانەوە رەچاو دەکرێ ئەوەیە کە شەڕی شۆڕشگێرانەمان وەهای کرد کە هەموویان سوێند بە سەری ئۆزال بخۆن و پێی رازی بن. لەبەر ئەوەی مامۆستای شەڕی تایبەت بوو و، دژ بە شۆڕشە بەتایبەتی کاتێك پەردەمان لەرووی شەڕی تایبەتی ئەو هەڵماڵی و، هەڵسان بە سەلماندی دەستدرێژیەکانی دەسەلآتداران. کەواتە ئەو رکەبەریەی کە ئینۆنۆ و دەمیرێل سەرۆکایەتی دەکەن، لەبۆشایەکدا دەژین کە لە بۆشایی حکومەت گەورەترە. لەبناخەدا جگە لەشەڕی تایبەت هیچ دەسەلآتێکی تر لەتورکیادا نییە. ئەمەش وەکو خزمەتێکی مەزن بۆ ئەم راستیە خراوەتە روو.

لەسەر ئەم بنچینیە پێویستە گفتۆگۆ لەسەر رێکخستن و کار و خەبات بە شێوەیەکی راست بەرەو پێش بچێت. ئەگەر چاوێك بە رۆژنامەکانی ئەو چەند مانگەی رابردوودا بخشێنین ـ بەتایبەت پێش ئەوەی رۆژنامەوانان گوێبیستیی بریاری سانسۆری راگەیاندن ببن و گوشاریان بخرێتە سەر ــ دەبینین راستی رژێمی تورکیایان ئاشکرا کردووە. بەمجۆرە لەماوەیەکی کەمدا ئەم رژێمە هەرەس دێنێ و تەمەنی درێژنابێ، چونکە درێژەپێدانی دەسەلآت لە بەرژەوەندی ئەواندا نییە، لەبەر ئەوەی بەهاکانیان هەموو کاتێ لەدەست دەدەن و، بەئەندازەی دەریاش خەرجی لێدەکەن. لەرۆژی ئەمرۆماندا زۆربەی شێوازەکانیان روون دەبێتەوە، بەتایبەتی ئەو شێوازەی کە پشت ئەستوورە بە رێبازی فێڵ و تەڵەکەبازی، چاوچنۆکی و پارێزگاری کردن و، لە شێوازی فروفێڵدا بازرگانە چاوچنۆکە بێ ویژدانەکانیان تێپەڕ کردووە.

لەپێناوی ئەمانەشدا هەڵسەنگاندنە نوێیەکانمان لەم بوارەدا زۆر گرنگن و، هەر لەسەرەتاوە ویستمان ئەو هەموو کەموکوڕیە زۆروە روونی بکەینەوە کە تێیکەوتوون. ئەمانەش هەموو کەموکوڕی کادیرەکانمان بوو کە خستمانە روو تاوەکو لەسەریان رابوەستین و پاکتاویان بکەین. هەربۆیەش وێڕای زۆری و زەحمەتی شەڕ و لەسەر بنەمای سیاسەتی کادیری راستەقینە دەبێ بیر لەم مەسەلەیە بکەنەوە. خواستمان لەسەر پەروەردەی کادیران راوەستین، بۆئەوەی لەم رەوشە نابوودە رزگار ببین، لەهەمان رێگاشەوە بە شێوەیەکی چاك شەڕ بکەین. جا چ لە پێناو نیشتماندا بێت یا لە دەرەوە،

بەمشێوەیە دەتوانین سەری کێشەکان بگرینە دەست. لە کاتێکدا کە مەسەلەکە کێشێکی مــەزن لــەخۆوە دەگرێــت، ئەگــەر هــاتوو هەڵەیــەکی بچــووکیش روویــدا لەوانەیــە بــە لێکدانەوەیــەکی ســاکار گــەلێك شــت لەدەســت بــدەین. بــەڵام لــە نێــوان پیــادەکردنی سیاسەتێکی راست و دروست رووی ناهەمواری شەڕی تایبەت بەرەو ناهەماتی و خنکاندن دەچــێت، کەچــی هەنــدێکیان بــیر لــە چاکســازی ســاختەکارانە دەکەنــەوە و، خۆیــان بەخەندەی لێوان و زمانی لوس دەخەنە روو.

ئەمە هەروا شتێکی سادە نییە، بۆیە دەیانەوێ PKK پارچە بکەن و ئامانجیشیان بەچاکی دیارە. هەربۆیــە دووچاری کەنــد و کۆســپ دەبــن. ئەگــەر سەرکەوتنیشیان لــەم شەڕەدا بە شێوەیەکی تەواوەتی بێت، ئــەوا خۆیــان دەخەنــە نێــو رەوشــێکی زۆر خــراپ و نــابوود. ئــەم رۆژگــارەش کــە تیایــدا دەژیــن ئــەوا لــە بەرژەوەنــدی ئێــوە یــان دوژمــن دەشکێتەوە. بەڵام بــە چ لایەکدا ئاراســتە دەگرێــت؟ بەراســتی رەوشــێکی گرانــە و لــەهیچ هەڵەیەکی بچووکیش خۆش نابین. ئــەوەی جڵــەوی شــەڕ و دەستپێشخەری بخاتــە دەســت خــۆی، ئــەوا لــەم شــەڕەدا ســەردەکەوێ و زاڵ دەبــێ. لــە پێشخســتنی شــەڕدا، شــەڕی شۆڕشــگێڕانەمان بەرامبــەر بــە شــەڕی تایبەتــە. پێویســتە لەســەرمان هــەر بــەو پێیــەش نزیکی ئەرکەکانمان ببینەوە و هیچ رێگاچارەیەکی دیکەمان نییە، ئەمەش شــتێکی روون و لەبەر چاوە.

کاتێك ئەم مەسەلانە لە هەر گۆڕەپانێکدا دەبینین، ئەوا تەنها سەرکردەیەك هەیە کە ئەرکی لێپرسراوێتی رووداوەکانی دوا رۆژ دەگرێتە سەرشانی خۆی و، بەرپرسیاریشە لە هەموو تەگبیر وەرگرتێك، تواناکاریەکی کەم خەرج دەکات و سەرکەوتنیش دەســتەبەر دەکات. بەمشێوەیە دەبێ سەرکردە رەفتار بکات، لەلایەکەوە پێویستە بەشــێوەیەکی بــاش پێش بکەوێت، لەلایەکی دیکەش پێشکەوتنی چاوەڕوانکراوی شەڕی ئێمە پشت ئەستوورە بەم بناخەیە. لەم پێناوەشدا ئــەو گۆڕەپانانــەی کــە بــە قــووڵی لەســەریان راوەســتین لــەم بــوارەدا و لــە رووی چــەندایەتی و چــۆنایەتی، ئامــانج قووڵکردنــەوە و گۆشــکردنی کادیرەکان بوو لە پێناوی نوێکردنەوە و ئامادەکردنیان، لە سەرجەم ئەو گۆڕەپانانــە بــەم کارە هەڵساین و دواتریش ســەرکەوتنمان بەدەســت هێنــا. هــەروەك پــێش ئێســتا روونمــان کردەوە، کە ئەو کادیرانەی رووبــەڕوومان دەبنــەوە، ئــەو کــادیرە کۆنەپەرســتانەن کــە بــە

ئــەرکی خۆیــان هەڵنەســتاون. هــەر لێپرســـراوێتیەك کــە لەبەرژەوەنـــدی شـــەڕی شۆڕشگێڕانەماندا بێت، مافی خـۆی دەیـدەنێ و بـە ئـەرکی خۆمـان هەڵدەسـتین، تەنانـەت هەندێك جار زیان و شکستیمان تەنها لەو شوێنانە بوو کە ئەو جۆرە کادیرانەی تیابوو.

بڕوانـنــە شـۆڕش کـە تـا چ رادەیـەك ئـەو تواناکاریـەی لەدەسـتتاندا بـوو هـەڵتان سەنگاند؟ بێگومان بە رادەیەکی زۆر کەم بووە. ئێوە تاوەکو ئێستا لـەم پـەرش و بڵاویـە خۆتان کۆنەکردۆتەوە و نـەتان توانیـوە کـۆنـترۆڵی کەسایەتی خۆتـان بکـەن. توناکاریتـان چەندە بۆ پیـادەکردنی شـەڕی شۆڕشـگێڕانە بەرامبـەر شـەڕی تایبـەت؟ ئـەو سـەرکردەی شەڕێکی بەمجۆرە پەش و بڵاوە بەڕێوە ببـات، سـەرکردەیەکی وەهـا هـەرگیز لـە توانایـدا نییـە شــەڕی شۆڕشـگێڕی پێشـبخات. کادیرەکـانی ئێمـەش بـە رەنگێکـی پتـەو لەگـەڵ کارەکانیـان بەرجەسـتە نـەبوون، بەمشـێوەیەش نـاتوانن شـەڕی شۆڕشـگێڕانە پـەرە پـێ بـدەن. هـەموو ئـەم کەسـانەمان لـەماوەی ئـەم قۆناخـەدا رەخنـە کـرد و، لـە ئاکامیشـدا سەرەنجامی گرنگ بەدی هاتن کە پێویست بوو بەدەست بێت. ئەگەر هەنـدێ پێشکەوتن لە بەرژەوەنـدی ئێمـەدا لـە ئـارادابن و، ئـەوەی پێویسـت بـوو پێـك بێـت، جێبـەجێ کـرا، هەمووی لە ئەنجامی رەخنە گرتن بووە. بەڵام لەگەڵ ئەمانەشدا ئـەو کادیرانـەی خۆیـان خستە رەوشێکی بێ ئومێدیەوە لە چالاکی رێکخستندا، تاوەکو وایـان لێهاتووە بـۆ مـاوەی چەند مانگێك دەستیان لـە خۆیـان بـەرداوە و هەنـدێکی تریشـان وەکـو زەڕافـە لەخـەودا دەمێـنن. ئەگـەر یارمـەتی ئـەو کەسـانەمان نەدایـە و دەسـتمان نـەگرتبانا چـیان بەسـەر دەهات؟. چۆن دەیانتوانی بژین بەبێ کۆششی ئێمە کە کردمان لە پێناو ووردبوونەوە لـە پەیوەندیەکان و پاراستنیان لـە هـەموو بوارێکـەوە. ئایـا دەیـانتوانی چوارچێوەی شـەڕی تایبــەت بشـکێنن و لـەناوی دەربچـن، هـەروەکو لـە سـاڵی 1988دا ئـەم مەسـەلەیەمان بەوپەڕی وردبینینەوە خستە روو.

لــە بەرامبــەردا بەڕێوبەرایــەتی رەوشـــی نائاســـایی لەناوەڕاســـتی 1988دا کۆبوونەوەیـەکی باڵایـان بەسـت و نەخشـە و پلانـی پێویسـتیان داڕشـت و هەڵسـان بـە رێکخستنەوەی سوپا و ئامانجیشیان لەم پلان و نەخشانە بنبڕکردنی PKK بوو لەناوە و لە دەرەوە. هەر ئەو کاتەش دەستیان کرد بە شاڵاوێکی قڕکردنی داڕێژراو.

زۆر بــەووردی ئــەم کارانــەمان لەبەرچـاو گــرت و هەڵسـاین بـە چـڕکردنەوەی کۆششـەکانمان و، هەڤاڵانیشـمان ئاگـاردار کـردەوە، کـە گرنگـی بـەم مەسـەلەیە بـدەن و

لەبەرچاوی بگرن. بۆ ئەمەش ڕێنماییمان بۆ هەموو ناوچەکان ڕەوانە کرد، بەڵام کادیرەکانمان بە قووڵی تێی نەگەیشتن و بیریان لێنەکردەوە. لە ئەورووپا سەرەڕای ئاوەڵابوونی ئەو بوارە فراوانانەی کە لەبەردەستیاندا بوو و لەگەڵ ئەو هاوکاریانەی ئێمە پێشکەشمان کردن، کەچی لە ئاکامدا دەرکەوت کە بەشێوەیەکی ڕاست و دروست ئەو دەرفەتانەیان هەڵنەسەنگاندووە.

ئێمە تایبەتمەندێتی پەرەسەندنی شەڕی تایبەت و شێوازی بەرخودان و دەرفەتی سەرکەوتن لە ڕووبەڕوو بوونەوەی ئەو شەڕەمان خستە ڕوو. لێرەدا پێویستە هۆی سەرنەکەوتنی دوژمن لەم شەڕەدا باش بزانین لە هەمانکاتدا هۆی سەرنەکەوتنی ئێمە وەکو پێویست بزانین.

هەروەکو پێشتریش ووتمان ئێمە کەمتەرخەم بووین لە جێبەجێکردنی ڕێبازی پارتی لەبواری کرداریدا. باش بیر بکەنەوە، ئەگەر بێتوو ساڵی 1989 موداخەلەمان نەکردبا چی ڕووی دەدا؟ و کاریگەریە نێگەتفەکانی ساڵی 1988 لە چ ئاستێکدا دەمانەوە؟ هەروەها لە ئەورووپا ئەگەر ئێمە لێرەوە بەڕێوەمان نەبردایە ساڵی 1988 چی ڕووی دەدا؟ تاوەکو زیندانەکانیش بەرەو سەرنگونی دەچوون ئەگەر چاودێری و هاریکاری و خەباتی ئێمە نەبوایە، بێگومان ئەگەر مانگرتن نەبوایە ئەوا بەرخودانی زیندانەکان کۆتایی پێدەهات.

لەم پێناوەشدا لە نزیکەوە هەڵساین بە هەڵسەنگاندنی ئەم مەسەلانە هەر لەسەرتای ساڵی 1989. هەوڵێکی زۆرماندا، بەڵام بەداخەوە نەیانتوانی تەنها سوود لە پەنجا کادیریش وەربگرن لەو کادیرانەی کە ڕەوانەی ئەورووپامان کردبوون، کە لەتوانایاندا هەبوو بەشێوەیەکی زۆر باش نیشتمان ڕزگار بکەن.

ئەم کەوکوڕیانە لەو کەسانەدا ڕوویدا کە پێویست بوو بەرامبەر ئەمجۆرە چەمك و هەڵوێستە هەڵانە هەست بە لێپرسراوێتی بکەن، بەڵام بەپێچەوانەوە بە گیانێکی بێ بەپرسیارنە و بەڕەنگێگی هەڵە لە ئەرك و دەسەڵاتدارێتی خۆیان نزیك بوونەوە، بەم نزیکایەتیەشیان زیانیان بە خۆیان گەیاند و گەیشتنە ئەو باوەڕەی کە سەرناکەون و هیچ سوودێك نابینن.

بەڵێ ساڵی 1989 توانا و دەرفەتێکی زۆرمان بەدەستەوە بوو، کەچی

سەرکەوتنێکی کەممان بەدەست هێنا. ئەم سەرەنجامە لاوازەش لە ئاکامی بەگەڕخستنی تەواوی گۆڕەپانەکان بوو و، هیچ شوێنێکمان بە بەتاڵی نەهێشتەوە و بەپێی توانا سوودمان لێوەگرت. هەروەها ئەو هەنگاوانەی پێویست بوو هاوێشتمان. سەرباری هەموو ئەمانە هەندێك لەو کادیرانە خواستیان لەسەر ئەم راستی و ماندوبوونە خۆیان بژێنن. کەواتە چۆن ویستمان بە زیندوویی بمێنن و لە کاتی تەنگەتاویدا چۆن هەڵس و کەوتیان کرد؟

هەستاین بە روونکردنەوەی ئەرك و کارەنمان، کە بەشێوەیەکی فراوان نەخشە و پیلانەکانمان خستە بەردەم کادیران بۆئەوەی توێژینەوە لەسەر خۆیان بکەن و لەسەری راوەستن. لەساڵی 1989 زۆر بەوردی و هەستیاری لەسەر ئەم مەسەلەیە راوەستاین و، بەپرسیارێتی ئەم مەسەلەیەش بە گشتی کەوتە سەر شانی کادیر. هەر لە مانگی شوباتی ئەو ساڵەدا دەستمان کرد بەچالاکی دەستێوەردان بۆ نێو گۆڕەپانی وڵات. لەلایەك شیکردنەوە و توێژینەوەی زۆرمان بۆ ناردن و لەلایەکی دیکەش هاریکاری ماددی و پێداویستیەکی زۆرمان لە رووی چەك و جبەخانە و کادیر و جەنگاوەران پێبەخشین. لەسەر ئەم بنامایانە ئەو رەوشەی رووبەڕووی دەبنەوە دەکەوێتە ئەستۆی کادیر. لەبەر ئەوەی سەرجەم توانای خۆیان نەبەخشی و چالاکیەکانیان لە شێوازی شەڕی گەریلایی و سەربازیدا پیادە نەکرد و، خۆیان نزیکی چالاکی رێکخستن نەکردەوە. بەڵام ئێمە جارێکیتر لە بەرامبەر هەموو ئەم مەسەلانە لەهەر لایەکەوە هەوڵ و کۆششێکی بێسنوورماندا. لەم پێناوەشدا هەستاین بە ناردنی رێنمایی و چەندین کادیری لێهاتووی جەنگاوەر. بەم شێوەیە هەموو شتێك لە کاتی خۆی و زۆر بە وردی دابین دەکرا.

ئەو کۆمەك و هەوڵدانەی لەساڵی 1989 نەمان بەخشی، ساڵی 1990 جێبەجێمان کرد. ئەگەر وانەبوایە لە کۆتایی ساڵی 1989 هیچ شتێك نەدەما، پێویست بوو ئەم مەسەلانەش زۆر بەجددی بیریان لێبکەنەوە و لەسەریان راوەستن، هەروەها ئەگەر بەشداری و پێشگیری ئێمە نەبوایە و لە کارەکانتان وازمان بهێنا لەم رەوشە، چەند کەستان تیا دەمایەوە لەم هەلومەرجەدا کە پابەندبێ بە بەڵێن و پەیمانی خۆی؟

هەربۆیە دەستێوەردانمان کرد و هەستاین بە بەخشینی هاریکاری ماددی و هەوڵی بەردەوام. دوای ئەم هەموو هەوڵ و کۆششە بێوچانە لە هەندێك گۆڕەپان و چەند خاڵێکدا بەرادەیەکی کەم بەرەو پێشەوە چوون. ئێستاش دەمانەوێ بەپێی هێزی

ڕێکخستن پێشتان بخەین و وشیارتان بکەینەوە، لە کاتێکدا کە کۆڕ و کۆبوونەوە سازدەکەن و زۆر بەزەحمەت بڕیار دەردەکەن، کەچی لە هەندێك شوێن بە شێوەیەکی وەها بێ پیلان و پرۆگرام هەڵسوکەوت دەکەن کە شەڕی تایبەت دەبێتە کۆسپ لەبەردەمتان.

وەکو ئاشکرایە خەباتی ساڵێك بە کۆششێکی سەرانسەر ئەنجامی تەواو بەدەستەوە نادات. لە کاتێکدا کە بۆچوون و تێڕوانینی دەوڵەتی تورکیا بۆ بۆ گشت دەردەکەوێت، کە ئەو شتانەی لە رووبەڕوو بوونەوەی ئێمەدا دەردەکەون لەماوەی ئەمساڵدا مسۆگەر ئیفلاس دێنێ و مایە پووچ دەبێت. ئەم تێڕوانینەی دەوڵەتی تورکیاش لە هەڵسەنگاندنی ساڵانەیدا بەم شێوەیە دێت: "PKK زۆری نەماوە کۆتایی پێ بێت و چەند کەسانێکیان ماوە"، ئەم گوتراوەش پەیوەستە بە هەڵسەنگاندن، بەڵام ناوەڕۆکی ئەم پڕوپاگەندانە لە بناخەدا وابەستەیە بە مەسەلەی لەناو بردنی "ئاپۆ"، بەڵام سەرکەوتوو نەبوون لەم بوارەدا، ئەمەش بەهۆی ئەو هەوڵ و تێکۆشانە شۆڕشگێڕیەی ئێمەیە کە رووبەڕووی هەموو پلان و نەخشەکانی دەکەینەوە. پێویستە ئەمانە بەجارێك ریشەکێش بکرێن و رێگا خۆش نەکرێت بۆ بەرێوەچوونی ئەو پیلانگێڕی و چەواشەکردنانەی کە لەم دواییەدا روویاندا. سەرنەکەوتنی شەڕی تایبەت دەگەڕێتەوە بۆ ئەو بەرەنگاربوونەوە بێ بەزەییانەی ئێمە کە لای دوژمنیش ئاشکرا بوو. ئەگەر چی شەڕی تایبەت سەرکەوتنی دەستەبەر نەکرد. ئەوا دوژمن باش دەزانێت کە زۆر بێ بەزەییانە بەرەنگاریان بووینەوە. لەساڵی 1989 ــ 1990 دوژمن بە هەموو تواناکارییەکەوە لەسەر ئەم مەسەلەیە راوەستا، ئێمەش لەبەرامبەریدا بە هەموو تواناو دەرفەتێك بەرەنگاریان بووینەوە. بەمرەنگە بەسەر ئەو ئاستەنگیانەدا زاڵ بووین و توانیمان جارێکیتر لەسەر پێی خۆمان راوەستین، دوژمنیش دان بەم راستیەدا دەنێت.

راستە ئێمە ئێستا بە قۆناخی شەڕێکی گرنگ و هەستیاردا تێپەڕ دەبین و، دەمانخاتە بەردەم بڕیارێکی مێژوویی و چارەنوساز. ئەمەش تەنها ڕوانگە و بۆچوونی ئێمە نییە، بەڵکو لایەن و هێزی نالێپرسراویش ئاماژە بەوەدەکات. جگە لەمانە گەل زۆر بەوردی سەرنجی ئەم قۆناخە دەدات و هەڵی دەسەنگێنێ. بێگومان پارتی پێشڕەو ئەم شتانە بەوپەڕی بەرپرسیارێتی و بە گەلێك مانا لێکدەداتەوە، هەروەها هەڵدەستێ بە

هەڵسەنگاندنی شەڕی تایبەت لەهەر لایەنێکی مێژوویی و تاوەکو دەگاتە هەڵسوکەوتی ڕۆژانەشی. بەڵام ئەوەی گرنگە لێرەدا بەرەی شۆڕشەکەمان و ڕۆڵ و هێزی شۆڕشگێڕی و پارتی پێشەنگە بەرامبەر شەڕی گەریلا و گەلەری. بۆ ئەم مەبەستە شیکردنەوەکانی کۆنفرانس لەسەر ئەم ڕەوشە و قۆناخی داهاتووشی ڕاوەستاوە. ئەرکەکان شوێنی خۆیان گرت و جێگیر بوون و بەشێوەیەکی زۆر بەرفراوان و دەوڵەمەند هەڵسەنگێنران. دیسان دەڵێین ئەوەندە بەس نییە.

مەسەلەی نزیکبوون لە پەروەردە و کادریران و پێگەکان شتێکی زۆر پێویستە. لەکاتێکدا کە دەبینین ئێمە بەرەنگاری شەڕی تایبەت دەبینەوە و، گۆڕانی شەڕی شۆڕشگێڕانە هێدی هێدی لە بەرژەوەندی ئێمە بەرێوە دەچێ. بۆ ئەوەی ئەم ڕەوشە بە شێوەیەکی وورد و باش تێی بگەن پێویستە ئەوانە هەموو ببینین و، ئێمەش هەوڵدەدەین کار و ڕووداوەکان مانگ بە مانگ و بەرەنگێکی ڕێکوپێك هەڵسەنگێنین. ئێمە دەڵێین بەرەو ئەو ڕۆژەش ڕێ دەگرین. لەم کاتەشدا زۆر بە چڕی تێدەکۆشین بۆ هەرچی زیاتر سەقامگیر و پتەوکردنی ژیانی پارتی و خزمەتکردن و پێشخستن و سیاسی کردنی جەماوەر ڕێکخستن بە پارتی و پێشەنگ و پارتیزانەوە، چونکە بەمشێوەیە لەشەڕدا سەرکەوتوو دەبین. ئەوەش دەبینین ئەم وشانەی کە دەیانـدرکێنین هەر لەخۆیانەوە لەدەممان دەرناچێ. گەیشتن بە سەرۆکایەتیەکی بەهێز و لێهاتوو، بەگەڕ خستنی سەرجەم هێز و گۆڕەپانەکان، تەنها بە کارێکی وورد و پتەو ئەنجام دەدرێت. کەواتە پێویستە لەسەرمان کەسایەتیەکی سەربازی و سیاسەتمەدارێکی بەهێز بونیاد بنێین. ئەرکی سەر شانی کادیری پارتیە کە ئەمانە هەمووی لەبەرچاو بگرێت و شەرڤانێکی ڕێکوپێك خۆی دەربخات. ئەوکاتە دەتوانین بڵێین من بەمشێوەیە دەچمە مەیدانی شەڕ. بەم شێوەیە کادیر دەتوانێ بە هەنگاوی پتەو بەرەو پێشەوە بچێ و پەرەسەندنی کردارانە دەخـوڵقێنێ و مەسەلەی شەڕیش بەهەموو لایەنەکانیەوە تێدەگات، ئەوساکە دەڵێن: "ئەم شەڕە مەسەلەیەکی چارەنووسە"، هەر ئەو کاتەش لەسەر شەڕ ڕادەوەستن و لێی دەکۆڵنەوە.

هەروەکو باسمان کرد ئەگەر بێتو کادیر بەجددی هەڵسێ بە جێبەجێ کردنی ئەرکەکانی خۆی، ئەوا زیانێکی یەکجار گەورە بە دوژمن دەگەیەنێت و دەگەین بە قۆناخی زرگاری، لەم بارەیەوە ئەو قسەکەرانەی کە بەناوی ڕۆژنامە بۆرژوازیەکانەوە

دەدوێـن، وەك ئاگادارکردنەوەیـەك بـۆ پارتـە دەسـەڵاتدارەکان دەڵـێن: "PKK دەتـوانێ سـوود لـەم هەلومەرجـە وەربگـرێ" پارتـەکانیش ئێسـتا ئـەم بوویـەرە پەسـند دەکـەن. بێگومان ئەم رووداوەش هەروا رەمەکی نییە، بەڵکو زۆر بـەووردی و بـە پـلان و نەخشـە دارێژراوە لە پێناوی بەدەستهێنانی سەرەنجامێکی باش. کەوابێ پێویستە لەسـەرمان چـی بکـەین؟ دەبـێ بـە ئەرکـەکانمان هەسـتین و هـەوڵ بـدەین بـە ووردی ئـەنجامی پێویسـت بەدەست بێنین، لەم پێناوەشدا هەموو ئەم ئامراز و تواناکاریمان هەڵسەنگاندووە.

لەپێناو بەرێوەچوونی شەڕی گەریلایی، گفتوگۆیەکی بەرفراوانمان هێنایە مەیدان و هەستاین بە دابەشکردنی ئەرك و کار بە پێی شارەزایی و لێهاتوویی، بـەڵام لەبناخـەدا ئـەم شـەڕە لـە تەنگـژەی فەرمانـدەیی کردندایـە، بەتایبـەت لـە مەسـەلەی دامەزرانـدنی گـەریلا و ئاراسـتەکردنی بـۆ نێـو گۆڕەپـانی شـەڕ بـە شـێوەیەکی بـەهێز و بـەپێی پێداویستیەکانی قۆناخ، دەستنیشانکردنی ئەم ئەرکانە هـەمووی لەسـەر شـانی ئێمەیـە و لەسنووری تواناکاری ئێمەدان. لـەپێناو بەدەسـتهێنانی سـەرکەوتن قـەبارەی دەرفەتـەکان زیـاد بـووە. بـە واتایـەکیتر ئێسـتا تواناکـاری تـەواومان لەبـەر دەسـتدایە بـۆ بونیادنـان و پەرەپێـدانی شـەڕ و هێـزی گـەریلا بـەپێی هەلومـەرجی گـەنجاو و، ئیمکانـاتیش زیـادکرا لەپێناو دروستکردنی گەریلا بەگوێرەی هەلومەرجی لـەبار و دەربـازبوون لـەو قـەیران و گرفتاریەی پێوەی دەنـاڵێنن. هەربۆیـە دەبـێ گـەریلا بـەپێی ئـەو تواناکارییـەی کـە بـۆی رەخساوە و لەئاردایە سازبکرێت و وەڵامی گونجاویش بدرێتەوە. هەروەها ئەگەر کۆششـی زیـاتر بـدرێت و گـەریلاش لـەرێڕەوی خۆیـدا چـڕ بکرێتـەوە، ئەوکاتـە ئێمـە دەتـوانین سـەرەنجامی بـاش لەشـەڕی گـەلێری و لـەناو جـەماوەر و لـە شـارەکاندا بەدەسـت بێـنن، هەروەها گەلیش ناچار دەبێت خۆی لە سیاسەت نزیك بکاتەوە.

نهـێنی بـەرەوپێش چـوونی PKK بـێ راوەسـتان، بـە پشتبەسـتن بـە خـوو و هەڵسـوکەوتی وشـیارانەیە، بەهـەمان شـێوە راپـەڕین و خۆپیشـاندانی گەلـەری و زەبروزەنگی جەماوەریش پشت بەم بناخەیە دەبەستێ و بەردەوام دەبێت. ئەگـەر هـاتوو رێکخستنی گەل پێکهات، ئەوا زەبر و زەنگی گەل بەرەو سەرهەڵدانەکان رێچکە دەگرێت، ئێستاش دوژمن دەخوازێ ئەو ئەرکانەی پەیوەستن بە تاکتیکی راپەڕین، ئاشکریان بکات. لەڕاستیدا ئەگەر لـە جێبـەجێکردنی ئـەرکی رێکخسـتنی سـەرهەڵدانەکان سـەرکەوین کـە

ئەرکێکی ئاسانە، بەتایبەتی ئەگەر بە پیشتگیری چالاکی و هێزی گەریلاش بێت، ئەوا بەهەرم و ئەنجامیان زیاد دەبێت چ لەڕووی کەم زیانی و شەهیدبوون، یاخود لەڕووی بەدەستهێنانی سەرکەوتنی مەزنەوە بێت، ئەو کارەش وەك بنکەیەکی سەقامگیری لێدێت بۆ پەرەپێدانی گەریلا، بەشێوەیەکی قووڵ لەسەر ئەم پرسە راوەستاین بۆئەوەی سەرکەوتن لەم ئەرکەی کەوتۆتە سەرشانمان بەدەست بێنین. هەبۆیەش هەستاین بە توێژینەوەیەکی قووڵ و بەرفراوان لەسەر ئەم مەسەلەیە.

لەبواری کرداریدا پێشکەوتنێکمان بەدی کرد، هەر لەسەر ئەم بناخەیەش دەتوانین کاریگەریەکانی شەڕی تایبەت پووچەڵ بکەینەوە، بەڵام لەپێناوی سەرکەوتن لەم شەڕەدا پێویستیمان بە سەرکردەی راستەقینە و هۆشمەند هەیە، ئێوەش دەبینن ئەم بابەتەی کە ئێمە بە ووردی چارەسەری دەکەین، ئەمرۆ مەسەلەی بونیادنانی کادیرە. ئەمرۆکەش هەوڵدەدەین بە چڕوپڕی گفتوگۆ لەسەر ئەم مەسەلەیە بکەین. ئەم قۆناخە لەهەر قۆناخێك زیاتر لەمێژووی PKK و بەپێی هەر قۆناخێك هەڵدەستین بە رەخنەی کادیران سەبارەت بە نزیکبوونیان لە ئەرکەکانیان و دەرفەتی ئەوەشیان بۆخۆش دەکەین تاوەکو کەموکوڕیەکانیان دەرباز بکەن.

لەڕاستیدا ئەو کادیرانەی قۆناخی سەرکەوتن دەستەبەر بکەن لەئارادا هەن و ئامادەن ئەو ئەرکانەی کە دەکەوێتە سەرشانیان لەهەر گۆڕەپانێکدا جێبەجێی بکەن، هەروەها دەتوانن ئەرك و کارەکانی ناوخۆ و دەرەوەش ئەنجامبدەن ئێستاکە لە جێبەجێکردندان. ئەم هەنگاوانەی لەناوخۆدا دەیهاوێژن دەبنە بناخەیەك بۆ هەموو ئەو هەنگاوە دیپلۆماسیانەی لەخزمەتی شۆڕشدا نەخشەکێش دەکرێن. بەواتایەکی دیکە بەرخودان و خۆڕاگری ئێمە لەدژی شەڕی تایبەت و پەرەپێدانی شەڕی شۆڕشگێڕی تواناکارییەکی مەزنی بە دیپلۆماسیەت بەخشیوە تاوەکو لەخزمەتی شۆڕشدا بکەوێتە گەڕ.

نزیکبوونی هێزەکانی رۆژهەڵاتی ناوین لە PKK لەسەر ئەم بنچینەیە گەیشتۆتە ئاستێکی وەها کە سنووری پێگەیشتن و ئاگاداربوون و دەرك پێکردنی تێپەڕ کردووە و ناچاری کردوون کە دەستی هاوکاری و پەیوەندی بەستن درێژ بکەن، هەروەها پارچەکانی دیکەی کوردستانیش دەستیان کردووە بە هاوکاری و پشتگیری بە بەرپرسیارێتیەکی زیاترەوە لەهەر کاتێکی دیکەی رابردوو هەندێك لەوانەی کە دەبوونە

کۆسپ و تەگـەرە لەبـەر دەممـان لـە گۆڕپانـدا نـەمان. هـەموو رووداو و هێماکـانیش لـەم دواییــەدا ئــەم راســتیە دەســەلمێنن، بەتایبــەتیش دوای قۆنــاخی 1988 و هەرەســەکەی باشـووری کوردسـتان، بەمشـێوەیە پەرەسـەندنەکان وایـان لـە PKK کـرد کـە بکەوێتـە پێشەوە چ لەئاستی گۆڕەپانی کوردستاندا بێت یاخود لە مەیدانی دیپلۆماسیەوە.

لەم خاڵەدا، ئەگەر هاتوو بەشێوەیەکی چاك لەسەر چۆنایەتی رێکخستنی پێشەنگ رابوەستین، ئەوا کەمترین هۆکاریش نابێتە ئەگەری دروست نەبوونی سـەرکەوتنی مـەزن لەهەموو بوارەکانی خەباتدا. هەروەها ئەوەی تاوەکو ئێستا دەرکـەوتووە دەیسـەلمێنێ کـە زۆربەی پێشکەوتنەکان لـە بەرژوەنـدی ئێمـەدا دەشـکێنەوە، بەشـێوەیەك کـە لـەقۆناخی داهاتوویەکی نزیکدا نابێ بچوك سەرنجی بدەین، لەهەمان کاتدا نـابێ ئـەو راسـتییەشمان لـەبیر بچـێ کـە هـەرگیز کەمتەرخـەمی بەرامبـەر بـە شـەڕی تایبـەت پەسـند نـاکرێ و، ئێمەش بەدرێژایی بەردەوامبوونی بەرپرسیارێتیمان ئەو بنەمایانەی سەرکەوتنی لەسەر بونیاد دەنرێ روونیان دەکەینەوە کە چین؟ بەڵام مادام ئێمـە لەگەڵیـدا دەژیـن و لەسـەر رێچکەی ئەو دەڕۆین، کەوابێ بە شتێك دادەنرێ و، مەحاڵە هەر دەبێ بە رەنگێکـی بـاش جێبــەجێ بکرێـت. هـیچ سـکاڵایەکمان لـە هەڵوێسـتی گەلەکـەمان نییـە بـە پێـی ئـەو کادیرانەی کە بەرپرسیارن لە رێکخستنی پێشەنگدا.

ئێمە بەرداوام لەو باوەڕەدا بووین و پێمان وایـە کـە ئێمـە هـەموو کـاتێ پشـتگیری لەڕادەبــەدەری گەلەکــەمان بەدەسـت دێـنین، کاتێـك بـە شـێوازێکی گـەنجاو لێـی نزیـك دەبینەوە، هەروەها پشتمان بەدەرەوە نەبەستووە، بەڵکو لە هەموو ئەو کاتانـەدا پشـتمان بە هێزی خۆمـان بەسـتووە و لـە داهاتووشـدا هـەر پشـتی پێدەبەسـتین. هەربۆیـە ئاسـتی رێکخستن و هۆشیاری پراوپڕ پەیوەستە بە ئێمـەوە و، لێپرسـراوێتی کـادیریش لـەخودی خۆیاندایە، بـەڵام لەهـەمان کاتـدا مەسـەلەی کـادیران جیـاوازە و بریتییـە لـە مەسـەلەی ئیرادە، بە واتـا رۆڵ و کاریگـەری کـادیران هەیـە لـە بەدەسـتهێنانی سـەرکەوتن و شکسـت هێنان. لەم بوارەشدا بەپێی چوارچێوەی لێپرسراوێتیمان و لە هەموو ئاستێکدا، روونمان کردەوە، کە دەبـێ چـۆن هـەنگاو بنـێن سـەبارەت بـە رێکخسـتن و ئەرکـەکانیان. زۆربـەی کادیرانیشــمان بــەم رادەیــە ئــەرك و وەزیفــەیان هەیــە و، ئەگــەر بەمشــێوەیەش لــە ئەرکەکانیان گەیشتن ئـەوا هـیچ گومـان لـە دەرکـەوتنی ئێمـەدا نییـە لەبەرامبـەر شـەڕی

تایبـەت و شـتێکی ڕەهایـە. بـەڵام بـە پێچـەوانەی ئـەوەش دەتـوانین گـەرەنتی هـیچ سەرکەوتنێك بدەین.

بـۆ پووچـەڵ کردنـەوەی شـەڕی تایبـەت و کاریگەرییـەکانی لـە داهـاتوودا، تـەنیا تێگەیشتنی پرس و کێشەکانی قۆناخ بەس نییـە، بـەڵکو پێویسـتە تـەواوی وەزیفـەکانمان کۆنترۆڵ بکەین لە هەموو لایەنێکەوە. خۆمان لـە نزیکبـوونی کوێرانـە و کەموکوڕیـەکان دوور بخەینـەوە و، بەشـێوەیەکی هۆشـیارانە لەهـەر مەسـەلەیەك نزیـك بینـەوە و لـە ئاستێکی بەرزەوە بایەخیان پێ بدەین. هەروەها هەر لەم بابەتەوە پێویستە جەسارەت و چاونەترسیەکی بێ سنوور بخەینە روو و، بەپێی پێویستیش قوربانی بدەین. تـەنیا بـەم هـەموو تەقەلایـە دەتـوانین سـەرکەوتن دەسـتەبەر بکـەین، ئەمانـەش هـەموو روون و ئاشکرایە و، ئێمەش بە تەواوی هێـز و تواناکاریمـان لەسـەری رادەوەسـتنین و هـەوڵی بـۆ دەدەین. بۆ ئەمەش هیچ بەهانە و هۆکارێك نییە کە ئەو شتانە تێنەگەن.

ئێمە نـاڵێین ئەمـە تـەنیا ئـەرکی سەرشـانی کـادیرە و بەرپرسـیارێتی بـەس تـەنیا لەئەستۆی ئەودایە، بەڵکو ئەمە دڵسۆزیەکی بێ پایـان و لێپرسـراوێتیەکی نیشـتمانیە بـۆ هەڵسوڕاندن و جێیـەجێکردنی کـار و خـەباتێکی زۆر، لەبەرئـەوە ئـەو کەسـانەی خۆیـان لکانـدووە بـە کـەموکوڕی و هەڵەشـەیی و بـەردەوامن لـەم هەڵوێسـتەی خۆیـان لەبـەر چـەندین هـۆی جیـاواز و بەشـێوەکی دروسـت و پتـەو لـە ئەرکـەکانیان نزیـك نابنـەوە، پێویستە وازی لێبێنین و دەستبەرداری لەم هەڵوێستانە بکەن. هەروەها پێویستە هـەموو ئەوانـەی رۆڵـی خۆیـان لـە بوونیادنـانی رێکخسـتندا دەبیـنن بەتایبـەتی سـەرکردە و پێشەنگەکان لەگەڵ ئەندامان و لایەنگرانیش، بەشێوەیەکی راست و دروست لەم قۆناخـە نزیك ببنـەوە و ئەرکـەکان جێبـەجێ بکـەن، بـەبێ ئـەوەی دوابکـەوێ و پشـتگوێ بخـرێ. لەهەمانکاتدا وەزیفە و راسپاردە هەرگیز بە تێڕوانینی منداڵکارانـە و تەڵەکـەبازی ئـەنجام نادرێت.

گەمەکردن بە ئەرك و رێنوماییەکان خراپترین هەڵوێستە بۆ ئـەو کادیرانـەی بـەو شـێوەیە رووبـەڕووی وەزیفـەکانیان دەبنـەوە، بـاش بـزانن ئێمـە هـەرگیز ئـەمجۆرە هەڵسـوکەوت و رەفتارانــە پەسـند ناکـەین، بۆئـەوەی ئـەمجۆرە مەسـەلانە لەئێسـتا و داهـاتوودا دەرنەکـەون، ئـەوا دەبـێ بەشـێوەیەکی شایسـتە، نزیکـی ئەرکـەکانیان بـبن، هەروەها بەهەمان شێوە بۆ ئەو هەڤاڵانەی کە تازە هاتوونەتە نێو ریزەکانمان.

ئەو کەسانەی کە ئەرکی لێپرسراوێتیشیان لەسەر شانە و بە هۆشیارانەش دەرك بەم لێپرسراوێتیە دەکەن، پێویستە لەسەریان باش بزانن کە سەرکەوتن لەم کارە لەنزیکەوە پابەندە بە سەرۆکایەتی و پێشەنگەکەیان و، باش بزانن ئەو کەسانەی ئەم کارە بەڕێوەدەبەن بە پەنجەی دەست دەژمێردرێن، لەبەر ئەمە دەبێ بەشێوەیەکی راست نزیك ببن و رووەو وەزیفەکانیان رێچکە بگرن هەتا کۆتایی و بەئەنجام گەیاندنی بەدڵنیاییەوە. بێگومان ئەمانەش گرنگی و بایەخێکی گەورەن، تاوەکو ئێستاش هەوڵمان داوە بەم شێوازە هەڵسوکەوت بکەین.

ئێوە خۆتان تەنها نەبینن و ئێمەش لەپاڵ ئێوەداین و بەیەکەوە ئەم رێگایە بەردەوام دەکەین و، ئێوەش پێویستە بایەخ بە زانست و هۆشمەندی راست بدەن. ئێمەش باوەڕیەکی تەواومان هەیە کە تێکۆشان بەردەوام دەکەین و لەڕۆژانی داهاتووشدا بۆ ئاستێکی بەرزتر پێشی دەخەین. مافی هیچ کەسێك نییە کە بەشێوەیەکی چەوت و هەڵەشە لەم مەسەلانە نزیك بێتەوە، بەڵکو دەبێ هەرچی لەتوانایدا هەیە بیبەخشێتە سەرچاوەی هەڤاڵبەندی. نزیکبوون لەناو ئێمەدا بەمجۆرە دەبێت، ئێمە لێپرسراوێتیەکی گەورەتر سەبارەت بەم بابەتە هەڵسوکەوت نیشان دەدەین و، نزیکبوونیمان لەسەر بنەمای ئەم نمونەیە دەبێت بەرامبەر بە پارتی و سەرجەم کادیران.

ئەگەر بێتو بەمشێوەیە نزیك ببنەوە، بەوپەڕی باوەڕوە دەڵێن لەم هاوینەدا دوژمن دووچاری شکستیەکی گران دەبێت و، لەپایزیشدا بەهەمان شێوە، تەنانەت گەلێك خراپتر رووبەڕووی تێکشکان دەبێتەوە.

سەبارەت بە ئێمەش لە پایزدا ئەگەر بە نزیکبوونێکی راست و ئامادەکاریەکی بەهێز بکەوینە ناوی، ئەوا بۆ ئێمە دەبێتە پایزێکی پڕ لە سەرکەوتن. بەدەستهێنانی سەرکەوتنێکی بەمجۆرە بۆ ئێوە مانای سەرکەوتنێکی زۆر گەورە دەبەخشێت. ئێمەش لەلای خۆمانەوە هەمووو توانا و تەقەلاکانمان چڕ دەکەینەوە لەسەر تەواوی گۆڕەپانەکان، بەڕستی شالاوی پایز بەم شێوەیە جێگایەکی بەرز و بەهایەکی پیرۆزی دەبێت و، پێویستیشە شایستە بێت بە گەلەکەمان و بیرەوەری شەهیدانمان. هەروەها بەڕاستی ئەو قوربانییەی لەم قۆناخەدا دەیبەخشین، دەبێتە مایەی ژیانێکی سەربەز و شکۆمەند. لەسەر ئەم بنچینەیە تواناکاریەکی ئێجگار زۆر بۆ ئێمە و هەموو ئەندامانی

پارتی لەپێناوی سەرکەوتندا دەرەخسێ.

ئەم راسپاردانە بۆ ئێوەن و، سەبارەت بە ناوچەکانی تریش بەهەمان شێوە لێیان نزیك دەبین و راسپاردەیان ئاراستە دەکەین. بەڵام ئەوەی گرنگە ئەو چەند مانگەی بەردەممانە، چونکە ئەگەر تیایدا سەرکەوین ئەوا مێژووش لەبەردەمی ئێمەدا دەخولێتەوە.

ئەو هەڤاڵانەی تاکو ئێستا بەپیر بانگەوازی و راسپاردەکانمانەوە نەدەهاتن، لە ئێستا بەدواوە بەو پەڕی رێز و ستایشەوە بەپیر بانگەوازیەکانمانەوە دێن، ئێشتاکەش ئێمە لەگەڵ ئێوە دەدوێین، بەڵام ئەم قسانە بەتایبەت ئاراستەی ئەوکەسانە دەکەین کە نزیکبوونیان راست و دروست نەبووە. بێگومان ئەمجارەیان بەپێی پێویست بەدەنگمانەوە دێن و وەڵام دەدەنەوە. منیش پەیمان دەدەم لە پێناوی جێگیربوونی ئەم بانگەوازیە شێوازی پێویست پەرە پێبدەم، لەبەر ئەوەی میژوو هەندێك ناچارمان دەکات.

بەدوای پێشکەوتنەکان بکەون بەپێی ئەم ئاراستەیە، کە دەتوانن لەم رێیەوە گەلێك سەرکەوتن بەدەست بخەن و ئەگەر کارەکانتان بەگوێرەی لێکدانەوەی ورد ئەنجام بدەن، دەتوانین دەربازی قۆناخێکی شکۆدار ببین، جگە لەمە هیچ شتێکیتر لەئێوە داوا ناکرێ. بەڵام ژیانێکی بەم شێوەیە نابێ و هیچ شتێك بەدەست ناهێنێ. ماف هیچ کەسێك نییە تەنها بۆ چرکەیەکیش بەمجۆرە هەڵوێستانە ژیان بەسەر بەرێ.

دوژمن دڕندایەتی خۆی بە هەموو جۆرێك دەسەپێنێ و دەستبەرداری لە کوشتاری بەکۆمەڵ هەڵسوکەوتی سەرشێتانەی نابێ. هەبۆیە شەڕێکی شۆڕشگێڕانە لەسەرمان خۆی دەسەپێنی. ئەگەر بتوانین تەواوی ئەو ئیمکاناتانەی لەبەر دەستماندایە بەشێوەیەکی چاك بیخەینە گەڕ، ئەوا دەتوانین شەڕی شۆڕشگێڕانەمان تەکانێکی باشی پێبدەین. ماف کەس نییە ئەم شەڕە بوەستێنێت یان کۆسپ و تەگەرەی بخاتە پێش. بەڵکو بە پێچەوانەوە پێویستە هەمووتان رەورەوەی شەڕ بەرەو پێشەوە ببەن. ئەگەر لەسەر ئەم بناخەیە لەمەسەلەکان بگەین، دەبینین کە هەر یەکێك لە ئێوە دەتوانێ ئیش و کاری زۆر گەورە بەرێوە ببات، لەکاتێکدا گەلێك ئەرك و کاری کرنگ هەیە بەئەنجامی بگەیەنن. ئەوپەڕی تواناماان خستە گەڕ و بایەخمان پێیاندا و لەهەر قۆناخێکدا زۆر بەچڕوپڕی هەڵمانسەنگاند. بۆچی؟ لەبەرئەوەی بەمشێوەیە نەبووایە سەرکەوتنتان بەدەست نەدەهێنا و، ئەگەر دەستمان لێتان لێبەر بدایە بەئاسانی هەموو شتێکتان

لەدەست دەدا. بەمجۆرەش هیچ سوودبەخش نابین، چونکە ئەوەی گەلەکەمان لەدەستیدا، ئێوەش لەدەستی دەدەن.

لەکۆتاییدا لەو باوەڕەدام کە ئەم مەسەلانە تێگەیشتوون، لەگەڵ ئەوەی کە ڕاستیەکی کوردان هەیە زۆر بە زەحمەت تێدەگەن. بەهەمان شێوە ڕاستی کادیرانیشمان لەناو پارتیدا وەهایە کە بە زەحمەت تێدەگەن، بەڵام ئیستاکە تا ڕادەیەك مەسەلەکانتان وەرگرتووە و تێی گەیشتوون، بەڕاستیش مەسەلەکان تێگەیشتوون، ئێمەش بەوپەڕی دڵسۆزی و بە نیازێکی پاکەوە هەموو شتەکانمان بۆ ڕوون کردنەوە و ئێوەش پێویستە ئاستی جێبەجێکرنی ئەرکەکان پێشبخەن، بێگومان هەموومان بەیەکەوە هەوڵ دەدەین و خەبات دەکەین و ئەو شتەی دەکەوێتە ئەستۆمان پێکی دێنین و شەرکەوتنیش هەر بۆ ئێمەیە.

سەرۆکایەتی PKK
1990

ئیسلامیەت و ولآتثاریزی

بۆ وڵاتپارێزانی موسڵمان و بەتایبەت خوێنکارانی ئەزهەر، کە دەستەیەك لاوی موسڵمانی کوردستان !.

ئیسلامیەت: یەکێکە لە گەورەترین ئەو شۆڕشانەی کە ئێستا لەمێژوودا ناسراوە. ئێستا هیچ شۆڕشێك لەدنیادا بەدی ناکرێ، کە هێندەی ئیسلام بەقووڵی کاری لە ڕێڕەوی مرۆڤایەتی کردبێ. وێنەی شۆڕشی ئیسلام لە هیچ ئایینێکی تردا ئەوەندە بەڕوونی و بەئاشکرایی و لەهەر لایەنێکی ژیاندا یەکسانی و دادپەروەری و ئازادی تیا بەدی ناکرێ، هەروەها لەهەموو ئەو شۆڕشانەی تر زیاتر کە لەپێناو ئازادی و یەکسانی هاتوونەتە ئاراوە بەکاریگەرتر بووە. هەرلەبەر ئەوەشە ئیسلام بۆتە سەرچاوەیەك بۆ گەلێك لەو

شۆڕشانەی کە لەدوای پەیدابوونی هاتوونەتە ئاراوە .

بەڵام مەخابن کە ئەمڕۆ لەژێر ناوی ئیسلامدا ، هەر جۆرە چەمکێکی کۆنەپەرستانە و دژی شۆڕش هەیە، کە پێی دەپارێزرێ و لەدژی شۆڕشەکەمان بەکاردەهێنرێ.

گەوهەری شۆڕشی ئیسلام ، یەکسانی و ئازادی و دادپەروەرییە ، کە بەجۆرێکی تر گەورە و بە رەنگێکی خراپ و زوڵم و نکۆڵی و تاریکی و بێ دادپەروەری پێی پەردەپۆش دەکەن ، ئەمە گەورەترین خراپەکارییە و بەهیچ رەنگێك پەسند ناکرێت و نابەخشرێت .

دەبێ ئەو راستییە باش بزانین کە حەزرەتی موحەممەد شۆڕشگێرێکی گەورە بوو. ئەگەر وابەستەیی بە راست و دروستی لەگەڵ پێغەمبەر هەبێ، پێویستە نزیکبوون لەمرۆڤ و لەنەتەوەیەك و وڵاتێك بە رەنگێکی دادپەروەرانە بێ.

بەناوی رێڕەوی زانستی پێغەمبەر (موحەمەد) وڵاتێك نکۆڵی لێبکرێت؟ کۆمەڵێك مرۆڤ بخرێتە ژێر زوڵم و زۆرەوە و، بە هەرشێوەیەك سەرکوت و بندەست بکرێت و، بەناوی ئیسلام و فەرموودەی پێغەمبەرەوە پشتگیری لێبکرێت؟ ئەمە گەورەترین خراپەکارییە، گوناهەکەشی گەورەترین گوناهە.

ئێمە سەیری گەوهەر دەکەین، تەنها قسە ناکەینە بناخە، کاتێك ئیسلام پەیدابوو هیچ شێوەیەك لەئارادا نەبوو، لەو سەردەمەدا بزووتنەوەیەکی هۆشیار لە دژی چینی سەردەستی جاهیل (بتپەرستەکان) لەئارادا بوو، بەناوی خودایەکی دادپەروەر و، دامەزراندنی سیستەمێکی سەرزەمینی لەشوێنی خودا. ئامانجی سەرەکی پێغەمبەر ئەوە بوو کە مرۆڤایەتی لەجەهالەت و کۆیلایەتی رزگار بکات، ئەمە رێگای رووناکی بوو، کەسیش ناتوانێت نکۆڵی لێبکات. لەو سەردەمەدا، جیاوازی لەنێوان قولە رەش و سپیدا نەبووە و، عەرەب هیچی لە عەجەم زیاتر نەبووە، کە هەڵوێست و فەرموودەی پێغەمبەر بوو. ئەگەر نکۆڵی لەمانە ناکرێت؛ ئەمڕۆکە چۆن ئەوەندە جیاوازی دەخرێتە نێوان کورد و تورك، چۆن هەتا ناوی کوردیش قەدەخە دەکرێت؟ ئەگەر فەرمانڕەوایان و بەڕێوەبەرانی تورك لەڕاستی موسڵمانێتی بگەڕێن، هەروەها ئایینداران تورك لەم راستییە بگەڕێن، ئەوکاتە چۆن دەتوانن ئەم نایەکسانییە بەناوی ئیسلامییەت روون بکەنەوە. ئەگەر بە فەرموودەی پێغەمبەر بکەن، چۆن ئەم نایەکسانییە لەلایەن

موسڵمانان و ئیمامی ئایینی و مەلاکانەوە پەسند دەکرێت، ئەگەر ئەمانە دووڕوو و ریاکار و درۆزن نین کە ئیسلام بۆ پارە کۆکردنەوە بەکاردێنین، ئەی ئەمانە کێن؟ گەلەکەمان لەپێناو باوەڕی ئیسلام و دادپەروەری و ئازادیدا بوونەتە ئیسلام. پێویستە ئەو راستییەش زۆر بەباشی لەبەرچاو بگیردرێ، کە ئیسلامییەت بۆ هەموو مرۆڤایەتی و بۆ هەموو گەلانە، ریزی ئیسلام بە عەرەب و تورك و فارسەوە سنوور نەدراوە، بەڵکو ریزی هەموو مرۆڤایەتییە، ئەمەش کەس ناتوانێت نکۆڵی لێبکات. کەواتە لەم بارەدا چۆن دەبێت گەلێ هێندەی کورد لەژێر فشار و بێ دادپەروەریدا بژیی؟! ئەوکاتە دەبێ هەموو گەلی موسڵمانی ئێمە و پیاوانی ئایینی ئیسلام ئەم راستییە ببینن و بەگوێرەی دادپەروەری ئیسلام راستی و چەوتی لەیەك جیابکەنەوە و، بۆ یەکسانی ئیسلام ئەگەر جیهاد پێویست بکات، ناچارن پێویستییەکانی بەجێبگەیەنن. بەپێچەوانەی ئەمەوە، موسڵمانێتی ئەوان لەموسڵمانێتیەکی ساختە بەولاوە هیچی ترنابێت. موسڵمانێتی هەر گەلێك لەپێناوی خاوەندارێتی نەتەوە و یەکسانی ئەو گەلە دایە. ئەگەر وانەبێت ئەو نەتەوەیە موسڵمانی تێدا هەڵناکەوێت، ئەگەر لەبیر و هۆشدا نکۆڵی لە بوونی خۆی و نکۆڵی لە مەزهەبی خۆی بکات، خەڵکێکی بەوجۆرە چۆن دەبێتە موسڵمان. هەر وەك چۆن حەزرەتی موحەمەد دەڵێ "ئەوەی نکۆڵی لەقەومی خۆی بکات لەئێمە نییە".

ئێستا یەکێك چەند زیاتر نکۆڵی لەخۆی بکات ئەوەندە مووچەی زیاترە. چەندە بە جەنگاوەرانی ئازادی و ماف و دادپەروەر بڵێ تیرۆریست و لەسەر ئەو بناخەیە ئایەتیش بهێننەوە دەوڵەت ئەوەندە پارەی دەداتێ، ئەمە بە دووژمنایەتی کردنی ئیسلام و مونافقکاری بەولاوە بەهیچ شتێکی تر لێك نادرێتەوە.

زۆر چاك دەزانن کە لەو دواییانەدا لەهەر لایەکەوە ئیسلام گەشەسەندنێك بەخۆیەوە دەبینێ، بەناوی ئیسلام زۆر جوڵانەوە دەرکەوتوونەتە روو، رێکخستن ساز دەبن و چالاکیش دەدرێن، وەك لەبۆسنە دەبینرێ لە ئەفغانستانیش دەرکەوتوون، لەجەزائیریش پەیدا بوون. هەموو ئەو جوڵانەوانە ئالای ئیسلام هەڵدەکەن و بەرێوە دەچن. ئایا ئێستا هیچ بزووتنەوەیەکی موسڵمانی کوردی لەئارادا هەیە؟ چۆن لەوڵاتێکی وەك ئەفریقیا بزووتنەوەی ئیسلامی پەیدابووە، کەچی لە شوێنێکی وەکو کوردستان بزووتنەوەیەکی ئیسلامی تیایدا سەرهەڵنادات؟ بەڕاستی بزووتنەوەیەکی کورد ـ ئیسلام

چۆن و بە چ رەنگێك دەبێ دەربکەوێت؟ ئەگەر وایە دەبێ بەرنامە و پرەنسیپەکانی بە چ رەنگێك بێ؟ ئایا لەشوێنی خۆیدایە بزووتنەوەیەکی کورد ـ ئیسلام بێتە کایەوە؟ ئایا پێویستی ئەمە هەیە؟ ئایا هیچ کاتێك ئەمەتان هیچ کات بە بیر و خەیاڵدا هاتووە؟ ئەگەر بەبیرتاندا نەهاتووە کەم و کورییەکی گەورەیە. ئەوانەی بەناوی ئیسلامەوە دەجوڵێنەوە خراپترین رەفتار ناکەن؟ من لەم خاڵەدا وا بەچاکی دەزانم روونکردنەوەی واقیعی مێژوویی گرنگییەکی زۆر گەورەی هەبێ؛ ئیسلام هێشتا لەسەرەتای پەیدابوونی دابوو کە لەو سەردەمەدا هەندێك کەس مونافقکارییان دەکرد بۆ لادان. ئەوکات ئەوانەیان بە (مرتجع) ناو دەبرد کە مانای گەڕانەوە بەرەو دواوە دەگەیەنێ. موسڵمانە راستەقینەکان لەمەککە بوون کە بۆجاری یەکەم ئایەتی ئیسلامیان بۆ هات و لەچوار دەوری خۆیان دەستیان کرد بەپڕوپاگەندە. لێرەدا سەرەتا کەوتنە بەر شاڵاوی ئەبوجەهل و بت پەرستەکانیتر دەستیان کرد بە ئازار و ئەشکەنجە دانیان. لەبەرامبەردا ئەوانەی شۆڕشگێڕ و ئیسلامی راستەقینە بوون و باوەڕییان هێنابوو، لەسەرەتادا حەزرەتی خەدیجە و حەزرەتی عەلی و حەزرەتی هەمزە بوون.

ئەو موسڵمانانەی هەر لەگەڵ سەرەتا و لەدایکبوونی ئیسلامییەتدا بوون، زۆر چاك دەزانرێت کە هیچ بەرژەوەندیەکی تایبەتییان نەبوو و، بەتەواوی بەباوەڕی و ئیمانەوە دەستیان بەجیهادێکی گەورە کرد و هەموو ژیانی خۆیان لەسەر دانا و رێژەیەکی زۆریان گەیشتنە ئاستی شەهادەت، ئەو موسڵمانانە بوون کە لەمەدینەوە کۆچیان کرد و رووبەڕووی هەر جۆرە زۆری و زەحمەتیەك بوونەوە. کاتێك مەککە سەرلەنوێ فەتح کرایەوە و، ئیسلام بووە دەوڵەت، ئەوساکە مرۆڤی وەکو موعاویە ئیسلامیان بەڕەنگی سەڵتەنەتی ئیسلامی پەسندکرد. ئەمەش بەئامانجی ئەوە بوو کە ئەو نیعمەتانەی ئیسلام بەسەرکەوتنی خۆی بەدەستی هێناوە، بیخەنە خزمەتی بەرژەوەندیەکانیان. واتە لەسەر بناخەی ئەوانەی کۆنە مونافق بوون دەستە دەستە بەقسە نەك بەگەوهەر هاتنە ریزی ئیسلامەوە. هەروەها ئەو راستیەش باش دەزانرێت کاتێك حەزرەتی موحەممەد وەفاتی کرد و هێشتا تەرمەکەی بەخاك نەسپێردرا بوو، ئەوان شەڕی دەسەڵاتیان دەستپێکرد. بەتایبەتی ئەو هەموو فیتنە و فەسادییەیان بۆ ئەوە سازکرد کە خەلیفایەتی بدەنە دەستی هەندێکیتر نەك ئەوانەی مافی خۆیان بوو.

بەم جۆرە وەك باسمان کرد فیتنە و فەسادی پەرەی پێدرا، واتە شەری

ئیسلامیەت، لەلایەك لێکدانی رەوتی راست و چەپ، لایەنی شۆڕشگێڕ لەدژی هێڵی ناشۆڕشگێڕ دەستیان کرد بە تێکۆشان. هەر کەس باش دەزانێ کە حەزرەتی عەلی و لایەنگران و پیاوە چاکەکانی ئەهلی بەیت لەگەڵ ئەوانیتر موسڵمانی راستەقینە بوون، موسڵمانی شۆڕشگێڕ و موجاهید بوون. ئەوانەی نزیکی کەسایەتی معاویەش بوون راسترەو بوون. واتە نوێنەری بەرەی دژی شۆڕش بوون.

بەهەمان شێوە لەشۆڕشی فەرەنساشدا راوچی و تێکشکاو هەبوون، کە ئەمانە هەندێکیان بە راست ناو دەبرێن و هەندێکیشیان بەچەپ ناو دەبرێن. لەشۆڕشی روسیاشدا بەهەمان شێوە. بەلشەفی و مەنشەفی هەبوون. شۆڕشی موسڵمانانیش هەر بەمرەنگەیە. بەلشەفییەکان بەرەنگی لایەنگرانی حەزرەتی عەلی دەرکەوتنە روو، مەنشەفیەکانیش وەکو دەستەی معاویە بەدیار کەوتوون. ئەم ململانێیە تائێستا لەروسیا بەردەوامە. واتە لەزۆربەی شۆڕشەکاندا بەمجۆرە دوولەتبوونی تێدا دەبینرێ. وەکو باسمان کرد زۆر جار ئەم پارچەبوون و لەت لەت بوونە رێگای لەبەردەم سەدان ساڵ شەری خوێناوی کردۆتەوە. عەلەویگەری و شیعەگەری و سوننیگەری و ....هتد پەیدابوون. ئەوانە لەگەوهەردا کامیان زیاتر وابەستەن مەسەلەیەکی ترە، گرنگ ئەوەیە تائێستاش ئەم کێشەیە چارەسەر نەکراوە. لەهەمانکاتدا زۆر چاك دەزانرێ موسڵمانێتی سەڵتەنەکاری پەیدابوون، واتە سەڵتەنەتی معاویە لەسەرەتای پەیدابوونی لەشام بە پشتیوانی عەرەبەکان دەستیان کرد بە زوڵم و زۆری و داگیرکردنی بەرفراوان. گەلێك خوێنرێژی وەك (حجاج بن یوسف ئەلسەقەفی) لافاوی خوێنیان هەڵساند. لەئێراق و ئێران و کوردستان، بەناوی ئەوەی کە خەڵك بەزۆر دەکەنە موسڵمان فەرمانرەوایی خۆیان دەسەپاند. واتە بەمەبەستی سەپاندنی رژێمی داگیرکەری ـ ئیمپریالیستی خۆیان ئەمەیان دەکرد. ئەوەی کە ئەمەویەکان کردیان داگیرکاریەکی ئیمپریالیانە بوو بەناوی ئیسلامەوە لەژێر ماسکەی ئیسلامێتیدا. ئەمە جاری یەکەمە بێ دوودڵی دەتوانین ئەو راستیانە دوببرین، کە لەو کاتەدا خەڵکی راپەرین و یاخیبوونی گەورەیان لەبەرامبەردا نیشاندا، بەتایبەتی لەئێراندا ئەمە بەناوی شیعەوە خۆی نیشاندا، هەروەها عەلەوی: واتە لەژێر ناوی لایەنگرانی عەلی بزووتنەوەیەکی یاخیبوونی بەرفراوانیان ساز کرد، عەرەبەکانیش بەهەمان شێوە دژی ئەو ئیمپریالیستییە راوەستان. کورە گەورەکەی

حەزرەتی عەلی کە ناوی حەسەن بوو زەهر خواردیان کرد و دوای ئەوە ئیمامی حوسێنیان لەکەربەلا شەهید کرد، بەڵام ئەو راپەڕینانە بەشێوەیەکی بەرفراوانتر تەشەنەیان کرد.

ئەو راپەرینە گەورەیەی ئێران بەسەرۆکایەتی ئەبو موسلمی خوراسانی باش دەزانرێت کە سەڵتەنەت و داگیرکەری و ئیمپریالیستی و دەوڵەتی ئەمەوییان هەڵوەشاندەوە. لەشوێنی ئەوان عەباسییەکان هاتنە سەر حوکم، کە لەزۆر لایەنەوە جیاوازییەکی ئەوتۆیان نەبوو لەگەڵ ئەمەویەکاندا و یەکسەر سەرکردەی راپەرینەکە وێنەی ئەبو موسلمی خوراسانیان کوشت و کۆلۆنیالیستی ـ ئیمپریالیستی خۆیان تەشەنە پێدا و، لە ناوەڕاستی ئاسیاوە تا دەگاتە ئەنادۆڵ و ئەفریقیا و ئیسپانیا. لەبەرامبەردا یاخیبوونی جیاواز لەژێر بەیداخی ئیسلام سەریانهەڵدا. لەئێران شیعە بەڕەنگی ئیسلامێکی یاخیبوو پەیدابوو، لەئەنادۆڵ عەلەوی وەك قۆڵێکی تری ئیسلامی یاخیبوو پەیدا بوون، لەم بابەتە گەلێك مەزهەب و بەرهەڵسکاری مەزهەبی هاتنە کایەوە.

داواکاری یەکسانی و دادپەروەری ئەم جوڵانەوانە لەچەمکی ئیسلامەوە هاتووە، یان سەرهەڵدانی ئەم بزووتنەوانە لەژێر بەیداخی ئیسلامدا لێك دەدرێتەوە.

فەرمانڕەوایانی عەباسی هەندێك کۆیلەی تورکیان خستە ناو ریزی سوپاکەیان. لەو سەردەمەدا تورکەکان تازە بەتازە لەئاسیای ناوەڕاستەوە بەسەر ئێراندا دەهاتن و ژمارەیەك لەو تورکمانانەی کە هاتبوون خۆیان خستە ژێر فەرمانی عەباسیەکان، چوونە ریزی ئەرتەشەوە، لەناو ئەرتەشدا گەیشتنە پلەی فەرماندەیی، دوایی وورده وورده کاریگەری ئەمانە زیادی کرد. بۆ نمونە لەساڵی 1000ی زاینی لەژێر ناوی سەلجوقیدا و بەو پشتیوانیەی کە لە عەباسیەکانیان وەرگرتبوو دەوڵەتێکیان بۆ خۆیان دروست کرد. ئیتر وای لێهات ئەم تورکانە بوونە هێزێك کە بوێنەرایەتی ئیسلام بکەن. دەیانویست هەموو ئێران و ئێراق و ئەنادۆڵ بخەنە ژێر رکێفی خۆیانەوە، هەر لەبەرئەوە زوو زوو دەبوونە موسڵمان. واتە لێرەدا باسی ئیسلامیەتێکە لەپێناو بەرژەوەندیدا، موسڵمانێتی تورك موسڵمانێتی بەرژەوەندیە. واتە بۆ فەتح کردنی ئێراق، ئێران، ئەنادۆڵ و بەڵقان بوونە موسڵمان، نەك لەپێناوی یەکسانی ئیسلام و یەکسانی و بنچینەکانی ئازادی ئیسلامیان زۆر بەدڵ بووبێ. تورکەکان هیچ لەئیسلام تێنەگەیشتوون، هەندێك رستەیان لەبەرکردووە و بۆ لەناوبردنی گەلان و سڕینەوەی ئاساریان بەکاریدەهێنن. تا ئێستاش

چەمکی تورکەکان لەموسڵمانێتیدا بۆ داگیرکردن و زەوت کردنە و موسڵمانێتییەکەیان هی سەرکووتکردن و بندەست کردنە. موسڵمانێتی خوێنڕشتنی هەموو گەلانە، تەنانەت موسڵمانێتی خوێنڕشتنی گەلی تورکمانە. موسڵمانێتی سوڵتانی سەلجوقیەکان و دوای ئەوان سوڵتانی عوسمانیەکان و میرە تورکەکان مانای ستەم، نایەکسانی، لەناوبردن و بەزۆر دەرکردن و راگواستنی گەلانە. بەمجۆرە هەرشتێك بەناوی موسڵمانێتیەکی راستەقینە دەکەن کە موسڵمانێتی ساختەیە، پێویستە ئەم راستیانە بەچاکی ببینرێت. لەبنەڕەتدا عوسمانیەکان لەگەڵ ئیسلامدا شتێکی نامۆن بەیەکتر، بەڵام بۆئەوەی بەڵقان بخەنە ژێر دەستیان، دەبوایە بە چ ناوێك بیانکردایە؟ بەناوی ئیسلامەوە. لەژێر پەردەی ئیسلامێتی ئەستەمبوڵیان تاڵان کرد. بەکورتی چەند بەرژەوەندی و زەوت و داگیرکەرییان هەیە هەموویان بەناوی موسڵمانێتی کرد و لەسەر ئەم بناخەیە بێ ئەوەی هیچ لەئیسلام تێگەیشتبن، دەستە دەستە موسڵمانێتییان بەکار دەهێنا. بە کورتی ئەو خەڵکەی لەژێر ماسکەی ئیسلامدا بەچاکترین شێوە ئامانجی ئیمپریالیستی و داگیرکەریان جێبەجێ کردبێ، قەومی تورکن. عەرەبەکانیش ئیسلام لەلایان وەك ئایدیۆلۆژی بۆتە پارچەیەك لەڕاستینەی ئەوان، وەك سیاسەتیش ژیاندوویانە، بەڵام بەقەدەر تورك و سوڵتان و فەرمانڕەوایانی تورك لەسەر بناخەی بەرژەوەندی نزیك نەبوون. هیچ فەرمانڕەوایەك نییە بەئەندازەی تورکەکان بە دووڕووی و تەنانەت دژی گەلی خۆشیان ئیسلامیان بەکارهێنابێ، پێویستە ئەوە باش بزانین، کە ئەگەر تێنەگەین ناتوانرێ چەمکی موسڵمانێتی راستەقینە تێبگەیەنرێت و تێی بگەن. ئەگەر وا نەبێ هەر موسڵمانێتی لەبەرکردنی هەندێك رستەیە و وەك تووتی (بەبەغا) دەیڵێنەوە، کە سەدان ساڵە دەکەوێتە خزمەت بەرژەوەندی ستەمکاران و سەردەستان.

ئەگەر لەپشت پەردەی ئیسلامەوە ئیمپریالیزمی شاراوە ـ ئیمپریالیزمی تورك ـ داگیرکەری تورك نەبینین، ئەوا زیان دەبەخشنە ئیسلام و گەلەکەشمان.

ئەمڕۆ خەڵکی ئێران لەژێر ناوی شیعەگەریدا شۆڕشێکیان لەدژی ئیمپریالیزم سازکردووە. ئەم شۆڕشە دنیای سەرسوڕ هێناوە، کە شۆڕشی ئیسلامی پێ دەڵێن، لەسەر ئەو بناخەیەش کۆمارێکی ئیسلامیان دامەزراندووە. سەبارەت بە ئەوان رزگارکردنێکی زۆر گەورەیە. کاتێك سەرنج بدەین، ئایا لەکوردستاندا شۆڕشێکی ئیسلامی پەیدا بوو؟

بەناوی ئیسلامەوە وەکو باسمان کرد گەلێك شۆڕش بەرپا بوون ـ تورکەکانیش لەئەنادۆڵ ناوی ئیسلامیان بەکارهێنا، وڵاتی خۆیان سازکرد لەکاتێکدا کە لەئەنادۆڵ تەنانەت یەك تورکی تیا نەبوو، ئەنادۆڵیان هەموو کردە موسڵمانی تورك. هەروەها عەرەبەکانیش بەناوی ئیسلام لە هەرسێ کیشوەری ئاسیا، ئەفریقیا و ئەوروپا بڵاوبوونەوە. کە سەیری کورد دەکەین، ئیسلامیەت چی کردووە؟ یان بەناوی ئیسلامەوە کوردان بوون بەچی؟ تەنها نکۆڵییان لێکراوە، تەنها زیانیان پێ گەیشتووە، بەمەرجێ کاتێك ئیسلام تازە پەیدابببوو کوردان پێشکەوتوو بوون لەبواری زمان و کولتووردا، لەعەرەبەکان و تورکەکان و تەنانەت لەفارسەکانیش پێشکەوتووتر بوون. ئیسلامیەت بەدەستی ئەمەویەکان و دوابەدوای ئەمە بەدەستی عەباسیەکان، لەکاتی هاتنیان بۆ کوردستان بەڕەنگێکی زۆر خوێناوی سەپێنرا، کە کولتووری کوردی و کۆمەڵی کوردستانیان وێران کرد. ئینجا دوای ئەوەی ئیسلامیەت کەوتە دەست تورکەکان و، بەتایبەتی کە موسڵمانی ساختەیان وەك چینێکی بەکرێگیراو دروست کرد، ئیتر قۆناخێکی بێ ئامانی لەناوبردنی قەومی کوردان دەستیپێکرد. کە لێی وورد دەبینەوە، دێرینترین گەلی دنیا لەلایەن ئەمەوی و عەباسی و تورکە سەلجوقیەکان و عوسمانیەکانەوە کراونەتە سەرباز و داگیرکراون و باجیان لێ سەندراوە، لەبەرئەوەی ئەوانە گەوهەری ئیسلامیان لەڕاستی لاداوە و کردویانە بە دەمامکێك بۆ پەردەدانی سیاسەتەکانیان، بێگومان ڕێژەیەکی زۆر لە کوردەکان کە بوون موسڵمان ـ مەبەستم هەمووی نییە ـ بەڵکو زۆربەی بۆ بەدەستهێنانی بەرژەوەندی خۆیان خستە ژێر فەرمانی عوسمانیەکان. بەم پێیە موسڵمانێتیەك لەدژی بەرژەوەندی کوردان پێشخراوە. بەمجۆرە موسڵمانێتی یەکسانی میللەت، موسڵمانێتی برایەتی، موسڵمانێتی دادپەروەری، لەبیر براوەتەوە . تایبەتیە ئازادیخوازانەکەی موسڵمانێتی لەبیر براوەتەوە، بۆ مووچەیەك سوڵتان هەر چ فەرمانێکی پێداون بەجێیان گەیاندووە. ئەمە ڕەنگێکی زۆر ترسناکی موسڵمانێتیە، بەداخەوە سەدان ساڵە ئەمجۆرە موسڵمانێتیە لەکوردستاندا باوە. موسڵمانێتیەکی وەك ئێران لای کوردان دروست نەبووە. ئەمڕۆ شیعە بەڕاستی موسڵمانێتی ئێرانیە، شیعەگەری سەدان ساڵە میللەتی ئێرانی لەسەر پێ ڕاگرتووە، لەگەورەترین شۆڕشیان سازکردووە، زۆر دەوڵەتی عەرەبی کە بزووتنەوەی بەو ڕەنگەی تێدایە دەوڵەتی پێ دوروست دەکەن.

باسەیرێکی خۆمان بکەین ؛بەناوی ئیسلامەوە هیچ بزووتنەوەیەکی سیاسیمان هەیە؟ ئایا بەناوی ئیسلامەوە بزووتنەویەکی کوردی، بزووتنەوەیەکی شۆڕشگێڕی، یان هێزێکی دامەزراندنی دەوڵەت بەدی دەکرێ؟ نییە، کاتێك دەپرسین: بۆچی عەرەبەکان ئەوەندە دەوڵەتیان بەناوی ئیسلامەوە هەیە، بۆچی ئێرانیەکان بەناوی ئیسلامەوە دەوڵەتیان هەیە، بۆچی تورکەکان بەناوی ئیسلامەوە ئەوەندە دەوڵەتیان سازکرد، ئەی بۆچی کوردان بەناوی ئیسلامەوە دەوڵەتێکیان دروست نەکرد؟ گوایە خوا فەرموویەتی نابێ، حەزرەتی موحەممەد قەدەخەی کردووە؟ نەخێر پێغەمبەر فەرموویەتی فەزڵی عەرەب لەسەر عەجەم ناکرێت. ئەوکات مافی کوردانیش هەیە چارەنووسی خۆیان دیاری بکەن و دەوڵەتێکی کوردی دابمەزرێنن، موسڵمانێتی لەم بوارەدا هەڵوێستی روون و ئاشکرای هەیە. بەڵام ئەوانەی ئەمە نابینن یان کە دەیبینن پێویستیەکانی بەجێ ناگەیەنن، کێن؟ ئیمپریالیزم و داگیرکەران و موسڵمانی ساختە و بەکرێگیراوانی کوردن. سەدان ساڵە کە بەمجۆرە خەڵکیان بێهۆش کردوە و بەداخەوە گەلی ئێمەیان کردۆتە ئامێری دەستی موسڵمانێتیەکی درۆزنانە. یان دەتوانین بڵێین شۆڕشی چەواشەی لەناوبردنی ئیسلام، لەڕاستیدا دەبێ بەوانە نەگوترێت ئیسلام. پێویستە ئەوانە بەدەستەی ئیمپریالیست ـ داگیرکەران لەژێر پەردەی ئیسلامدا ناوببرێن.

ئەمرۆکە لەبەر رۆشنایی ئەو راستیانەدا سەیر دەکەین ئەو کەسانەی شەڕ دەکەن بۆ بەدەستهێنانی وڵات کە بەگیانی خۆیانەوە ئامادەن هەمووشتێك بدەن (ئەمانە نوێژ ناکەن، ناونابرێن بەموسڵمان) زۆر جۆرە ئیفترایان لەدوا دەکرێت و بەمەشەوە راناوەستن لەئەنقەرەوە چەند کەسێك دەهێنن بەمووچە و پارە ئایین و تەنانەت ئایەت و حەدیس بەناڕاسترین شێوە بەکاردەهێنن و، بڵاوکراوە چاپ دەکەن و بە هەلیکۆپتەر بڵاوی دەکەنەوە. ئەمانە گەورەترین خراپەکاری بەرامبەر ئیسلام دەکەن، خۆیان بەموسڵمان لەقەڵەم دەدەن. بێگومان دوژمنە، دەیکات. سەدان ساڵە دەیکات و ئێستاش دەیکات. بەڵام ئەی ئێمە چی دەکەین؟ خەڵکی موسڵمانی ئێمە چی دەکەن؟ رۆشنبیرانی موسڵمانی ئێمە چی دەکەن؟ من لەهەموو خەڵکی کوردستان و رۆشنبیران دەپرسم: ئێوە راستی ئیسلامێتی دەناسن؟ ئەگەر دەزانن لەڕاستیی وڵاتی خۆتاندا پەیڕەوتان کردووە؟ کوردستان لەتێڕوانینی ئیسلامەوە چۆن بەدەست دەخرێت؟ مێژووی کوردستان،

سیاسەتی کوردستان، لەگەڵ ڕەوشی کۆمەڵایەتی و ئابووری لەڕوانگەی ئیسلامەوە چۆن لێك دەدرێتەوە؟ یان پرەنسیپەکانی ئیسلامییەت بەگوێرەی قورئان و حەدیس چۆن پیادە دەکرێت؟ ئەگەر ئەم راستیانە نەخرێتە بەرچاو چۆن دەتوانرێ موسڵمانێتی لەکوردستاندا بونیادبنرێ؟ ئەگەر ئەم موسڵمانێتیە لەگەوهەری خۆی پووچ نەکراوە ئەی چییە؟

ئەمانە لەبەر ئەوە دەڵێم چونکە موسڵمانێتی لەوڵاتی ئێمەدا پەیڕەو ناکرێ، موسڵمانێتی بەیەکسانی پیادە ناکرێ، منیش لەمە سڵەمیمەوە و لێی دوورکەوتمەوە، دوای سۆسیالیزم کەوتم، ئەوکات سەیرم کرد سۆسیالیزمیش کراوەتە تورکی، ئێمە ئەوەمان بەسۆسیال شۆڤێنیزم ناوزەد کرد و، گوتمان لەسۆسیالیزمیشدا یەکسانی، دادپەروەری و ئازادی هەیە، پێیان گوتین کە سەرەتا ئێمە شۆڕش دەکەین (واتە تورکەکان) دوای ئەوە دان بەئێوەدا دەنێین. بەکورتی نکوڵیان لە بوونی نەتەوەییمان کرد. لەدژی راوەستاین. بەمجۆرە لەدژی ئیسلامەتی ساختە راوەستاین و لەبەرامبەردا سۆسیالیزمی زانستیمان هێنایە کایەوە.

ئەمڕۆ بەڕێبەرایەتی PKK شۆڕشێکی گەورەمان هێنایە کایەوە، لەڕستیدا مرۆڤ دەتوانێ بڵێ ئیسلامیەتمان لەکوردستان پەیڕەو کرد. من تەنها ئەوە ناڵێم کە سۆسیالیزممان لەکوردستان پەیڕەو کردووە، بەڵکو بۆ یەکەمجارە بنەماکانی ئیسلامی شۆڕشگێڕی لەکوردستاندا پیادە دەکەین. من بانگەشەی ئەوە دەکەم، کە ئیسلامێتی راستەقینە لەکوردستاندا ئەو ئیسلامێتیەیە کە PKK پیادەی کردووە. لەم بوارەدا PKK چییە؟ ئەگەر بەچەند وشەیەکیش بێت روونکردنەوەیەکی لەسەر بکەین...

PKKلەڕاستیدا پەیڕەوکردنی ئیسلامی شۆڕشگێڕی و سۆسیالیزمی شۆڕشگێڕییە لەناو یەکتردا لەڕاستینەی کوردستاندا. هەندێك دەڵێن وەك چەپە ساختەکارەکان وایە یان هەندێك موسڵمانی ساختەکار دەڵێن ئیسلامییەت و سۆسیالیزم دژی یەکترن. بەڕای من دژی یەکتر نین. موسڵمانێتی لەچاخی ـ سەعدەت بە چ ڕەنگێك بووە، ئەمڕۆ PKKش لەو ڕەوشەدایە. PKK ڕەنگی پێکهێنانی چاخی سەعدەتی ئیسلامیەکانی عەرەبستانە لەڕاستی کوردستاندا. ئەوانەی مێژووناسن، ئەوانەی مێشکی خۆیان ماندوو دەکەن ئەوە دەبینن کە موسڵمانیەتی راستەقینەیە لە PKKدا خۆی دەبینێتەوە. گەورەترین نرخی بۆ رزگاری گەلەکەمان داناوە. ئامانجی ئیسلامیش

هەرئەوەیە و پیرۆزبایی لێدەکات. هەر لەبەر ئەمەیە کە هەندێك مەلای هێژا خۆیان لەناو PKKدا بینییەوە. مەلا عەبدول رەحمان یەکێکە لەو مەلا هێژایانەی کە ناسیومە، لەگەڵ گەریلایەکی PKK هیچ جیاوازیەکی نەبوو. راستی ئیسلام و جیهادی ئیسلامی لەگەریلایەکی PKKدا بینی و هیچ جیاوازیەکی نەبوو. ئەو رێبازەی زۆر خۆشدەویست و هەر لەو رێگایەشدا شەهید بوو. بەئەندازەی ئەو دژی کەمالیزم، خۆراگر و بەهیچ رەنگێك خۆی نەفرۆشتبێ، مەلای ئەوەندە بەهێزم نەبینیوە.

ئەگەر باسی موسڵمانێتی بکرێ، دەبێ نرخێکی زۆر بەرز بۆ ئیسلامێتی ئەو مەلا (99) ساڵییە دابنرێ. وەکو ئەو مەلایە ژمارەیەکی زۆر لایان وایە کە راستی ئیسلام لە کوردستاندا لەلایەن PKK وە پیادە دەکرێ و لەم پێناوەدا دەیان کەس لەوانە شەهیدبوون، دواترینیان مەلا سەید گونگور دێتەوە یادمان کە دوژمن لەهەلیکۆپتەر فرێیی دایەخوارەوە و پارچە پارچەبوو، کە خەڵکی شاری مووش بوو. هەر لەو ماوەیەدا لەشارەکانی یوکسەك ئۆڤا(گەڤەر)، مەلازگرت و جزیرە ژمارەیەك مەلا بەدەستی دوژمن شەهید کران و، لەکەسایەتی ئەواندا نیشان دەدەن: کە ئەگەر لە PKK نزیك ببنەوە پارچە پارچەتان دەکەین. بەڵام لەباوەری مندا ئەمانە موسڵمانی راستەقینەی موجاهیدن. بەمجۆرە راستیەکی مێژووییان سەلماند کە دەبێت موسڵمانی شۆڕشگێر لەکوردستاندا بە چ رەنگێك بێ و ئەمانە هەرگیز خۆیان نەدابەستەوە. 60 ـ 70 ساڵ تەمەنیان بوو و تا مردن بەرگریان لەکوردستان کرد.

ئیسلام بەو رەنگە تێگەیشتبوون و دوژمنیش ئەوانەی پارچە پارچە کرد، بوویەری شێخ سەعیدیش هەندێك بەو جۆرەیە. موسڵمانێتی ئەوان نەبووە ئامرازی دەستی داگیرکەری، هەر لەبەر ئەوە یاخیببوون. تەسلیم بوون بە کەمالیزم بەواتای دژایەتی ئیسلام و خیانەت پێکردنی بوو. بەبۆچوونی ئەوان لەبەر ئەوە لەدژی راوەستان و لەسەر ئەو بنچینەیەش لەسێدارە دران، کە ئێستا سەرنج دەدەین، رێبازی ئەوان دەگرێ و، ئێستا ئەو مەلایانە لە چ بزووتنەوەیەکدا یەکیان گرتووە؟ بێگومان لەناو PKKدا.

سەرەڕای هەموو هێرش و لادانەکانی دەوڵەت، PKK لەگەڵ هێزی ئیسلامی شۆڕشگێر بەڕەنگێکی زۆر گونجاو یەکیان گرتووە و لەگەڵ راستینەی کۆمەڵی

کوردستاندا هەڵدەکەن و هەر لەئێستاوە دەتوانین سەرکەوتنی هێژا لەم بوارەدا ببینین. ئەمەیە ئیسلامی راستەقینە لەوانەیە هەندێك هەبن خەڵەتێنرابن، بەڵام من موسڵمانێکی بەباوەڕم، رێز و حورمەتم بۆ ئیسلام هەیە ئەگەر بێت و یەکێك ڕاست واقعی کوردستان نەبینێ و لەپێناو ئەو راستیانەدا دەست بە تێکۆشان نەکات، ئەوا بێ سێ و دووڕووە.

ئەوەی راستی میللەتی خۆی و ئازادی و دادپەروەری و یەکسانی گەلەکەی هەڵنەسەنگێنێ و بەشداری شەڕ و جیهادی نەکات و تەنیا لەدوای ئەوە بێت هەموو رۆژێك نوێژ بکات و ڕۆژوی خۆی بگرێت بڵێ من موسڵمانم! ئەمە موسڵمانێتی سەرزارە. موسڵمانێتی رووکەشە، گەوهەرەکەی بەتاڵە، موسڵمانێتی لەناخی مرۆڤدایە، موسڵمانێتی بۆ ئازادییە، موسڵمانێتی لەشەرەف و نامووسی مرۆڤدایە. ئەگەر ئەمانە نەبینن، نوێژ و رۆژو هیچ نرخێکی نامینێ. لەکاتی جیهاددا دەبێ جیهاد بکرێ. نوێژو رۆژو نابێ. دوای ئەوە بیکە، دوایی بیگرە، ئەمانە پێغەمبەر گوتویەتی.

ئێستا کە ئەلف بای ئەم ئیسلامە نازانن، ئەمانەش بخەرە لاوە بەرپشێکی درێژەوە، مێزەر دەبەستن و باوەر دەکەن بەمجۆرە دەبنە موسڵمان! هەرگیز مەحاڵە، من باوەرم نییە، سەرەتا مێزەر نەبوو کەشی بوو، کەوا و سەڵتە نەبوو، وەك باسمان کرد موسڵمانی شۆڕشگێر هەبوون. شەکڵ و شەمایڵ نەبوو، نە نوێژ هەبوو نە ڕۆژ و، تەنها جیهاد هەبوو، شەری ئازادی هەبوو، دوای ئەمە کاتی نوێژ و ڕۆژو دیاریکرا. شەکل و شەمایڵ دوایی پەیدابوون.

ئێمەش شۆڕشی ئیسلامی خۆمان پەرە پێ دەدەین، پێویستیەکانی ئازادی بەجێ دەگەیەنین. دوای ئەوە نوێژ و رۆژوو دێ. منیش نالێم نوێژ کردن خراپە و رۆژوش مەگرن، بەڵام بزانن جیهاد بەر لەهەموویان دێ، من بۆچی وازم لەنوێژکردن هێنا، منیش پێشتر نوێژم دەکرد، بەردەوام خەریکی دوعا بووم، بەڵام کە شەڕ دەستیپێکرد، گەورەترین نوێژکردن لام بووە جیهاد و، لەو رۆژەوە شەڕێکی گەورە بەرێوە دەبەم، ئەمەش موسڵمانێتی راستەقینەیە. چۆنیەتی رێزگرتنی من لەئیسلام و نیشاندانی رێگای راست بە خەڵکی بەمجۆرەیە: بزوتنەوەیەکی ئیسلامی راستەقینە پێویستیەکە بۆ ئێمە، کە ئەویش لەسایەی رێبەرایەتی PKK پەیدا دەبێ و دەتوانێ پێشکەوتنێکی هێژا بەخۆیەوە ببینێ. رەنگە هەرشتێکمان نەکردبێ، گرنگ ئەوەیە کە بنکە و پرەنسیپە

بنەڕەتیەکانی ئیسلام پێك دەهێنین، من لەسەر بناخەی ئایەت ئەم راستیانە روون دەکەمەوە، هەروەها لەسەر بنچینەی فەرمووده و مێژووی ئیسلام بەرەنگێکی ئاشکرا ئەم شتانە دێنمە بەرچاو و، لەو بوارەدا هیچ زەحمەتیەك نابینم.

موسڵمانانی هێژای رۆشنبیر. بەتایبەت خوێندکارانی ئیسلامی کوردستان، دەبینین ئیدی رۆژی ئەوەیە کە ئیسلام بە رێگەیەکی راست تێبگەن و لەواقیعی وڵاتی ئێمەدا جێبەجێی بکەن. رۆژ رۆژی بەدیهێنانی رزگاری گەلەکەمانە. کوردستان کەوتۆتە نێو شەڕێکی شۆڕشگێڕانەوە و دوژمنیش جارێکی دیکە موسڵمانێتی وەکو سەلجوقیەکان و عوسمانیەکان بەشێوەکی ساختە و پڕ درۆ و دەلەسە و دووڕووانە بەکاردەهێنێ. ئێوەش لەبەرامبەر ئەوەدا گەوهەری راستی موسڵمانێتی، گەوهەری راستگۆیانەی شۆڕشگێڕی ئیسلام بە دادپەروەریەکی مەزن و بەیەکسانی و ئازادی بکەن بە بناخە و کوردستانی پێ بپارێزن. موسڵمانێکی عەرەب چی بۆ عەرەبستان دەکات؟ شیعەیەکی موسڵمان، عەجەمێکی موسڵمان چی بۆ ئێران دەکات؟ دیسان موسڵمانی تورك چی بۆ تورکیا دەکات؟ دەبێ موسڵمانی کوردیش بەناچاری شتێك بۆ کوردستان بکەن. ئەگەر نایکەن ئیدی گەل هیچ نرخێکتان پێ نادات و کەسایەتیتان نامێنێ و بەناوی موسڵمانێتیەوە دەبنە کەسایەتیەکی بەکرێگیراو. ئیدریسی بەتلیسی بە موسڵمانێتی خۆی کوردستانی خستە ژێر رکێفی عوسمانیەکانەوە. بەم پێیە رەنگێکی دیکەی موسڵمانێتیان هێنایە مەیدان، کە بەتەواوی لەخزمەتی دوژمنان و داگیرکەراندایە. ئەم موسڵمانێتیە چ نرخێکی هەیە و چەند پارە دەکات؟ ئەو موسڵمانێتیەی لە خزمەتی خاك و گەل و وڵاتی خۆی نەکات، ئەوە مەسلمانێتی نییە، موسولمانێتی حەزرەتی موحەممەد نییە. موسڵمانێتی سوڵتانەکانە. دەبێ ئێمە لایەنی موسڵمانێتی موحەممەد بگرین، یان هی سوڵتانەکان؟ ئەم پرسیارە وەڵامی راستی پێویستە.

ئێوە موسڵمانانی هێژای کوردستان کە لەچەندین قوتابخانەوە هاتوون لەوانە زانکۆی مێژوویی ئەزهەر، هەروەها سەجەم خوێندکارانی موسڵمانی زانستگەکانی تورکیا و کوردستان، من لەو باوەڕەدام کە ئێوە گوڕ و هێزێکی مەزن بەڕاستی ئیسلام دەبەخشن، کە لەشێوەی یەکسانی و دادپەروەری و پرەنسیپەکانی ئازادیدا خۆی لە PKKدا دەبینێتەوە.

بۆ هەموو مەلاکانی کوردستان، بەتایبەتی پیاوانی ئایینی کە لەمەودوا دەکەونە خزمەت راستینەی کۆمەلانی خەلك لەپێناوی ئازادی و دادوەریدا، دەبێت ئەمە بکرێت بە بنچینە: کە موسلمانێتی بە سولتانەکان و دەسەلاتداران و دەولەتان نافرۆشرێت، ناپاکی دەرهەق بە ئیسلام پەسند ناکرێت. بۆئەوەی مەجاهیدێکی موسلمان بناسرێت و بچێتە کۆڕی خەباتەوە، ئەوا پارتیمان باشترین چەشنی پشتیوانی بۆ تەرخان دەکات. پارتیمان PKK پارتی ئەمانەیە، هەروەها بەرەیERNK و ARGK بەرە و لەشکری ئەمانەن. باوەڕم بەوە هەیە کە لاوانی موسلمان بەخوێنی پاکی ئەو مەلا شەهیدانە و لەسەر رێبازی ئەوان رێگە دەگرنەبەر و ئەو ئەرکانە بەجێ دەهێنن کە دەکەوێتە سەر شانیان.

توێژینەوە و لێکۆلینەوە لەسەر مێژووی ئیسلام و دەربارەی هەر زانستێکی ئیسلامی بکەن، لەهەر روویەکەوە بێ. قوتابخانەکان و زانستگەی ئەزهەر دەرفەتێکی فراوانیان لەبەردەمدایە. تەقەلای من لەم روونکردنەوانەدا لەو چوارچێوەیەدایە کە ئێوە بتوانن جارێکی دیکە چاوێك بەزانستی ئیسلامیدا بگێڕنەوە و ئەو ئەرکانە بزانن کە بۆ پەیڕەوکردنی ئیسلام لەولاتی ئێوەدا لەئەستۆتاندایە. بەڕاستی سەرەتای ئەرکێکی مێژوویی یەکجار گرنگتان لەپێشدایە. بۆ ئەم مەبەستە تاقم و دەستە و گروپ لەنێو خۆتاندا پێکبهێنن. لەشوێنێکی بەتایبەتی وەکو میسر دەتوانن کۆمیتەیەکی کوردستانی ئاوا بکەن، دەتوانن بزوتنەوەیەکی ئیسلامی کوردستانی رەنگڕێژ بکەن. پەیوەندیەکانتان لەسەر ئەم بنچینەیە توند و تۆلّ و پتەو بکەن. دەتوانن پەیوەندیەکانتان لەگەلّ ئەو مەلا هێژا و بزوتنەوە ئیسلامیانە پتر پەرە پێبدەن کە پەیوەندیتان لەگەلّ دەبەستن. هەروەها هەندێکتان لەولاتەوە هاتوون و خزم و کەس و ناسیاو و برادەرتان هەیە و پێیان دەکرێ پەیوەندی رێکخراوەیی یان بەپێی راستی ئیسلام لەگەلدا پەیدا بکەن. ئەمانە تێکڕا ئەرکن. ئێوە دەتوانن لەڕووی ئایینیەوە راستییەکان روونتر بکەنەوە. چۆن دەتوانرێت لەڕووی ئایینی ئیسلامەوە خزمەتی کوردستان بکرێت؟ چۆن دەتوانرێت لەشەڕی ئازادکردنیدا خزمەت بکرێت؟ پێویست ناکات ئەمە بخرێتە ئەستۆی هەندێکی دیکە. دەبێ ئێمەش لایەنی کەم ئەوەندەی تورك و عەرەب و عەجەم بزانین ئیسلامیەتەکەمان شیبکەینەوە. ئەمە جگە لەوەی مافی خۆمانە و، لەهەمانکاتدا ئەرکێکە فەرامۆش ناکرێت. ئیدی کوردستان لەباری مێژووییەوە بەقۆناخێکی گرنگدا تێپەڕ

دەبێت. ئەگەر بێتو لەسەر ئەو بناخەیە نزیکی ئەرکەکانتان نەبنەوە و بەجێ یان نەهێنن، ئەوا رووتان نابێ لەنێو خەڵکا سەرتان هەڵبڕن.

خەڵکی کوردستان کەوتۆتە نێو بۆتەی شەڕێکی گەورەی ئازادی ماف و دادپەروەری، ئەگەر ئێوە گەورەیی ئەو شەڕە لەبەرچاو نەگرن و رۆڵی خۆتان نەبینن و کاری خۆتان نەکەن، ناتوانن پێ بنێنە ئەم وڵاتە، تەنانەت ئەگەر پێشی تێبنێن کەس سڵاوتان لێناکات. ئەوەی کە لەسەر شانی ئێوەیە پێشڕەوی کردنە لەم کارەدا. مێژوو گەلێك موجاهیدی راپەریوی بەخۆیەوە بینیوە کە پێشڕەوییان کردووە. شێخ سەعید موجاهیدێك بوو، شێخ رەزاش هەروەها. ئەوان تەمەنیان حەفتا ـ هەشتا ساڵ بوو، بەڵام ئێوە لاون، بۆچی جیهاد ناکەن؟ ئێوە ئەوە ئەزانن کە PKK زۆر مەلای هێژای تێدا بەدی دەکرێت. ئەوانیش جیهاد دەکەن، ئەوجا رۆژ رۆژی جیهاد و ئیسلامێکی جیهادکارانەیە. ئەو ئیسلامەی رێ بۆ جیهاد ناکاتەوە، بەباوەڕی ئێمە ئیسلامێکی راست نییە. ئیسلامەتی بۆ کوردستان ئەو ئیسلامەیە کە بڕیاری جیهاد دەدات. بەپێی ئەمە دەبێ رێکخستن ساز بکرێت و تین و تواناکان لەسەر هێزی خۆ بخرێتە کار و دەبێ ئیسلامێکی چالاك بن.

من باوەڕ دەکەم کە ئێوە بەپێی ئەم بنچینە مێژوویی و رۆژانەییە و لەبەر رووناکی پێشکەتنەکاندا هێزی توێژینەوە و لێکوڵینەوەتان تێدا بەدی دەکرێت. ئەگەر پێویستیتان هەبێ بە رێگەی دۆستانی پارتیمانPKK دابین دەکرێت. ئێمە لەم بوارەدا ئامادەیین بۆ هەرجۆرە هاوکاریەك. بەڵام دەبێت ئێوەش لەمەو دوا تین و توانای خۆتان بۆ خەباتی رزگاری نەتەوەیی گەلی کوردستان بکەنە یەك،بەتایبەت تێکەڵی و پەیوەندیەکانتان پەرە پێبدەن. ئەو ئەرکانەی تائێستا دوا خراوە، دەبێ لەمەو دوا بەبێ سێ و دوو لێکردن بەجێیان بگەیەنن.

ئێوە موسڵمانانی راستەقینەی کوردستان و رۆشنبیرانی ئایینی و خوێندکاران؛ من دەتوانم رێزی خۆم تەنیا لەسەر ئەم بناخەیە، واتا بە هێنانە ئارای شۆڕشی کوردستان، نیشان بدەم. بەراستی هەر لەمنداڵیمەوە رێزێکی زۆرم بۆ ئیسلام داناوە و یەکێکم لەو کەسانەی کە ژیانم بەپێی ئەو راستیانە پێوانە دەکەم. سۆسیالیزم بەبنچینە دەگرین و لەگەڵ بویەری ئیسلامی ـ خۆرهەڵاتی ناویندا یەکانگیریان دەکەین. باوەڕیشم وایە ئەمە

راسترین کاره که بیکەین. ئەوجا لەمەو دوا خەڵکی خۆرهەڵاتی ناوین بۆی نابێ سۆسیالیزم لەدژی ئیسلام بەکاربهێنێ، بەڵکو دەبێ هەر یەکەیان بە ڕەنگێکی راست ئەوەی دیکەیان هەڵبسەگێنێ و هەردووکیشان لەسەرچاوەی گەوهەری شۆڕشگێرانەیانەوە یەکدی هەڵبسەنگێنن و لایەنی رزگاری گەلانی خۆرهەڵاتی ناوین بکەن بەبناخە. ئەمرۆ بنچینەی ئەمە دورست بووە و PKKش نوێنەری ئەم رێبازەیە و، هەم لەڕووی مێژوویەوە لایەنی پێشکەوتنخوازی ئیسلام و دادپەروەری و یەکسانی و ئازادی و هەرچی هەیە دەکات بەبناخە، هەم لەدژی زۆرداری و داگیرکردنیشە. لەهەمان کاتدا لایەنی یەکسانی ئازادی و سۆسیالیزمی هاوچەرخ دەکات بەبناخە. کاتێك ئەوانە یەکانگیر دەبن گەورەترین هێز دێتە مەیدان. PKK لەم بوارەدا بانگەشەی گەورە هەن و هەنگاوی سەرکەوتوانەی ناوە و ئەم بزووتنەوەیە لەلایەن دۆستان و دوژمنانیشەوە ناسراوە. ئێوەیش ئێستاکە ئەم راسیانە بەباشترین شێوە دەبینن و نیازی خۆتان دیاری کردووە، کە بەشداری ئەم خەباتە بکەن. بۆ ئەمەش دەبێ خۆتان بە هێز بکەن. ئەرکی موسڵمانێتی راستەقینە بایەخێکی زۆری لە بەجێهێناندا هەیە. ئەمە شیبکەنەوە و مسۆگەر بەخەباتی خۆتان ئەم سەرکەوتنە دەسەلمێنن.

ئێمە لەناوجەرگەی کوردستاندا لەشەڕێکی گەرمداین. شەڕ لەهەر مەیدانێکدا بەردەوام پێشکەوتنی بەرچاو لەگەڵ خۆیدا دێنێتە ئاراوە و ڕۆژانە گەشە بەسەرکەوتنەکان دەدات. ئەم شەڕە سەرکەوتن بەدەست دێنێت. دەبێت بڵێن: یەکێتی سەرتاسەری کوردستان بۆ یەکەمجار لەمێژوودا لەسایەی رێبەرایەتی PKKدا مسۆگەر کرا. هەوەها دەکرێت لەمێژوودا بنوسین: ئێمە هەموو مەزهەبەکانی وەك (عەلەوی، شافیعی، سوونی و حەمبەلی) هێنامانە پاڵ یەکتری. تەنانەت لەنێو توێژەکانی سەر بە دەستە ئایینیەکانی دیکەش دۆستی خۆمانمان پەیداکرد. لەهەر توێژو هۆز و خێڵێك مرۆڤی جیاجیامان هێنایە لای یەکتری. ئەمرۆ ئێمە درێژترین و سەرکەوتوترین شەڕی ئازادی مێژوومان هەنگاو بە هەنگاو روو بەسەرکەوتن رێنوێنی دەکەین. ئەمە خەونێکە بەتێپەڕبوونی ڕۆژگار بەدیدێت. ئەمە لەبنەڕەتدا ئەرکێکە دەبووایە ڕۆشنبیرانی ئیسلام و جیهادکاران ڕایان پەڕاندبایە. بەڵام لەبەر گەلێك هۆی جیاواز جێبەجێیان نەکردووە.

ئێمە ئێستاکە ئەم ئەرکە بەجێ دەهێنین. ئێوە لەم بوارەدا نرخێکی گەورە بۆ ئەم کارە دابنێن و ئەگەر درەنگیش بێ بیر لەئەرکی خۆتان بکەنەوە.

مێژوو هەموو کاتێك کاری وا شەرەفمەندانە لەبەردەم مرۆڤ قوت ناکاتەوە. کاتێ سەردەمی "سعدت" بەدیدێت، ئەو کاتە جیهادکاران چەندە پیرۆزن! بەڵێ سەردەمی سەعدەتی کوردستان بەو رەنگە دەبێت. بۆ ئەو کەسانە کە بەشداری تێدا دەکەن، چەند شتێکی پیرۆزە، بەتایبەت کەسانی رۆشنبیری وەکو ئێوە کە باوەڕدارن و گەورەترین خزمەت دەکەن. هەموو ئاینەکان و ئیسلامی راستەقینە هەوڵ بۆ سەرەمی سەعدەت دەرەخسێنن. بەدیهێنانی خەونی ئەوانە دەبێتە مژدە و بەدڵنیاییەوە لەبارترین زەمینەی دڵخۆشی سازدەکات. بەڵام دەبێت بزانن کە زۆربەی ئەم کارە لەمەو دوا دەکرێت. هەر لەگەڵ جێبەجێبوونی ئاواتەکانماندا، رۆژ لەدوای رۆژ هیوا و واتای ژیانمان لەلا بەرزدەبێتەوە و لەگەڵ ئەم سەردەمی سەعدەتەدا دەژین.

بەم پێیە ئەگەر بەکورتیش بووبێ لەسەر راستیەکان پێداگیریمان کرد، بۆیە تەنیا لایەنی بەجێگەیاندنی ئەرکەکان دەگرم. من نامەوێ تەنانەت یەك کەسی خەڵکی کوردستان بەدەست بەتاڵی بهێڵمەوە و، بگرە نامەوێ یەك کەس بێ پەیوەندی بهێڵمەوە، ئەمە فەرمانی موسڵمانێتیە. منیش جارێکیتر پێویستیەکانی ئەم فەرمانە بەئێوە رادەگەیەنمەوە. ئەوەی کەوتۆتە سەرشانی من کردوومە و لەمەو دوایش دەیکەم. چاوەڕوانی ئێوەشم لەمەو دوا پێویستیەکانی پێکهێنانی فەرمانی ئیسلام کە لەئەستۆتاندایە بەجێ بهێنن. ئەگەر ناتەواوی و کەموو کورتی لەئێمەدا هەبووبێت نایان هێڵین و ئێوەش مەیان هێڵن. بۆ ئەمەش چیمان لەدەست بێت درێخی ناکەین. بەم پێیە دەبێ لەمەو دوا بەڕاستی هەواڵی ژیانیتان بەپێی موسڵمانێتیەکی نوورانی سەردەمی سعدت و، دیسان وەکو جیهادکارێکی ئەو سەردەمەی ئیسلام شەر بۆ گەل و وڵاتی خۆتان بکەن و سەرکەوتنی ئەم شەڕە تاڕادەیەك بەخۆتانەوە ببینن، بۆئەمەش هەمووشتێکی خۆتان بخەنە مەیدانەوە و من مسۆگەر چاوەڕوانی سەرکەوتنتانم.

وڵاتپارێزی و راستی گەلی کوردستان

بەتێڕوانینی ئێمە باسکردن لە فاکتەری وڵاتپارێزی جێگایەکی گرنگی هەیە، کە تاوەکو ئێستاکە وەکو پێویست لەم بوارەدا ورد نەبووینەتەوە.

من ماوەیەکی درێژە لە دەرەوەی وڵات دەژیم، کەسانیتر زۆر هەن کە ماوەیەکی درێژتر لە من لەهەندەران ماونەتەوە. ئەو کەسەی لە ناخەوە وڵاتی خۆی خۆشنەوێ (بە کەسانی وڵاتە سۆسیالیتەکانیشەوە) ئەوا بە بڕوای من ئەو کەسە خۆی بزرکردووە. بۆ کەسێکی وڵاتپارێز ژیانێکی ئاسوودە و خۆش رابواردن دوور لە وڵات هیچ نرخێکی نییە. کەسێك کە وڵاتی خۆی لەدەست بدات و تەنانەت لە بستێك خاکیش بێبەش بێ (لە کاتێکدا دەرفەتی هەیە بەئازادی لەسەری بژی) ئەوا ئەو کەسە هەگیز توانای سازکردنی بچووکترین پێشکەوتنی ئابووری، کولتووری، سیاسی، نەتەوەیی و کۆمەڵایەتی نابێ. لەوانەیە مرۆڤ لە دەرەوە تا رادەیەك ژیانێکی خۆش دەستەبەر بکات، وەکو جولەکە و ئەرمەنیەکانی ئێستا و هەندێك لە فەلەستینیەکان، بەڵام پەنابەرێك هەزار ساڵی بە سەردا تێبپەڕێ و بە بستێك خاکی ئازاد نەگات، ئەوا ئەم گەلە ناتوانێ ئارام

ببێ و بگره بەردەوام بەدەست تەنگ و چەڵەمەکانەوە دەناڵێنێ، وەك ئەوەی بەسەر گەلەکەماندا هاتووە.

وڵاتپارێزی لەلای ئێمە سەرلەنوێ پەرەدەسێنێ. چونکە ئەو وڵاتپارێزیەی تورکیا بەسەر ئێمەیدا سەپاندووە بریتیە لە خۆشویستن و گرێدان بە تورکیاوە. ئەشق بۆ تورکیا و رۆحی وڵاتپارێزی تورکی لای گەلی تورك بەنرخە، لەسەر ئێمەشە رێزیان لێ بگرین. وەلێ گەر بڵێین وڵاتپارێزی تورکیا، وڵاتپارێزی کوردستان دەگەیەنێ، ئەو کات ئێمە خۆمان لەنامۆبوونێکی دوور لەوڵاتپارێزیدا دەبینینەوە، جگە لەوەی لەهەموو بەها و نرخێکی نەتەوەیی دادەبڕێین. هەریەکێکمان هەست بەم راستیە دەکەین. بەڵام بە حوکمی زمان، کولتوور و سیاسەت ئێمە ناچار کراوین شەیدای تورکیا ببین. بەکورتی هەموو بەهایەکی نەتەوەیی (کە زەوتکراوە و هیترمان بەسەردا سەپێنراوە) ناچاری ئەمەین و، هەر لەم روانگەیەوە هەوڵی تێگەیشتن و هەڵکردن لەگەڵیدا دەدەین. بەڵام ئایا دەتوانین بەیەکجار لە رووباندا بوەستین و یەکسەر بەرپەرچیان بدەینەوە؟ نەخێر. چونکە ئەم ئاواتەی ئێمە بە ماوەیەکی درێژ و دوای ئەوەی کۆششێکی چاکمان بۆی کرد پێکدێت. لەهەمان کاتدا دەستە وەستان نامێنین و بەرپەرچێکی سیاسیان دەدەینەوە و لە رووباندا خۆڕاگریەکی توندوتیژ دەکەین، بەو رەنگە ئەگەر ماوەیەکی درێژیش بکێشێ، ئەوا بە وڵاتپارێزیەکی کوردستانی جێگای دەگرینەوە. وڵاتپارێزی کوردستانی؛ دەبێ لەسەر بنەمای بایەخدان بەژیانی گەل گەشەبسێنێ. پێویستە چاك بزانین کە ئەم پارچە زەویە (کوردستان) دەبێ وەك پێویستیەك بیکەینە وڵاتێکی ئازاد و چارەنووسەکەشی بدرێتە دەست گەل. مێژوو لەم خاڵەدا گەواهی فرمێسك و خولیای گەلە خۆشەویستەکەمان و کەلەپوورە پڕلە بەرخودانەکەیەتی. مێژوو سەلماندوویەتی کە ئەم خاکە بنچینەی دامەزراندنی شارستانیەتی مرۆڤایەتییە. داگیرکەران بەرەنگێك فشار دەهێننە سەر گەلەکەمان وەکو ئەوەی بیانەوێ لە وڵات دایببڕن یاخود دەتوانین بڵێین دوور کەوتەنەوە لە وڵات سەرئەنجامی پەیڕەوکردنی ئەم سیاسەتە داگیرکەریە دڕندانەیەیە. هەروەك دەزانن، جاران راگواستن بەزەبر و زۆر ئەنجام دەدرا، بەڵام ئێستا لەئەنجامی خراپی باری ئابووری، خەڵکی ناچاری کۆچ پێکردن دەکەن، بەمجۆرە گەلەکەمان دووچاری برسێتی دەکەن و دەرفەتی ژیان تەنها بۆ رێژەیەکی کەم

دەهێڵنـەوە، کـە ئـەوانیش بـە کولـە مـەرگی ژیـان بەسـەر دەبـەن. بەڵگـە نەویسـتە کـە لەدەرئەنجامی ئەم سیاسـەتەدا، ڕێژەیـەکی زۆری خـەڵك ڕێگای ڕاکـردن لـە وڵات دەگرنـە بـەر، چـونکە دوژمـنی کۆڵۆنیالیست هـەلی ژیـانی بـۆ ئـەم ڕێژەیـە گـەمارۆداوە و توانـای گـوزەرانی بـۆ نەهێشـتوون. ئەمـەش نەخشـەیەکی تـا ئەوپـەڕی دڕندانـەی سیاسـەتی کۆڵۆنیالیستیە. لەم چوارچێوەیەشدا گـەلێك دامودەزگـای مرۆکـدار سـازدراون؛ بەتایبـەت لـەبواری ئـابووری و کۆمەڵاتیـدا، کـە دەرفـەتی بـژێوی تـەنها بـۆ ئـەو ڕێـژە دیـاریکراوەی سەرەوە دەستەبەر دەکەن. دواتر هەڵسان بـە داسـەپاندنی ئـەم سیاسـەتە لەسـەر تـەواوی کوردستان و ئەنجامەکەشی بووە هۆی دەسپێکردنی شەپۆلێکی بەرفراوانی کۆچـبەری بـۆ ڕۆژهەڵاتی ناوین و ئەوروپا و ئەنادۆڵ. ئەمە چی دەگەیەنێ؟! ئەمە بەو واتایە دێـت کـە مـرۆڤ ببێتـە قوربـانی بزاڤێکـی پەرتـەوازەیی. لەڕاسـییدا بەجێهێشـتنی وڵات هـەروا بەئاسانی و دەستبەردار بوونی بەرهەمهێنان و گۆڕانی کۆمەڵایەتی و نەتەوایـەتی، واتـای لەدەستدانی گەلێك شت دەگەیـەنێ! هەرچـەندە گەلەکـەمان دەیـان سـاڵە بـۆ بـەدیهێنانی ژیـانێکی خـۆش و ئاسـوودە تێدەکۆشـێ، کەچـی هێشـتا بەدەسـت ژیـانێکی کـوێرەوەری و پەژارەییـەوە دەنـاڵێنێ. هـۆی بنـەڕەتی ئەمـە چـییە؟ لەئـەنجامی دوورکەوتنەوەیـەکی هـەرزان لـە وڵات و، هـەوەها بـەحوکمی ئـەوەی خـەباتێکی توونـد و چـالاکمان پیـادە نەکردووە، بەملیۆنان دووچاری ئەم دەردەسـەری و پەڕاگەندییـە بوونـە. تورکیـا ئەمـەی بەسەردا سەپاندووین، ئێمەش نەك هەر تەنها بووینەتە قوربـانی، بـەڵکو لەمـەش زیـاتر بەناوی (خۆ ڕزگار کردن) بۆ ئـەم کـارە ناچـار کـراوین. بێگومـان ئەمـە جووڵانەوەیـەکی پەرتـەوازە کردنـی زۆر گەورەیـە لـە وڵات. هـەر لەبـەر ئەمەیـە کـە پـێش هـەر شـتێك بەرپەرچدانەوە و ڕاوەستان لەڕووی ئەم سیاسـەتە ئـەرکێکی وڵاتپارێزیـە. بۆیـە چالاکی دەرەوەی وڵاتمـان بـە بزووتنەوەیـەکی نەتەوایـەتی گـەورە دانـا و گوتمـان: "سـەرلەنوێ گەڕانەوە بۆ گۆڕەپانی وڵات، گەڕانەوەیە بۆ بنج و بنـاوان، ئەگـەر ئـەم جووڵانەوەیـە بـە جۆش و خرۆشەوە ئەنجام بدرێ ئەو کات ئـەرکی خۆمـان پێکهێنـاوە. ئەگـەر نـا چـەمکی **ژیانی ئاسوودەی هەندەران** قووڵتر دەبێتەوە و هەتا هەتایی لە هەنـدەران دەمێنینـەوە".
ئێمە پێشتریش ڕوونکردنەوەی لەم جۆرەمان کردووە، بەڵام بـەڵام لـە پراکتیکدا وەڵامـی ئەمەتان نەداوەتەوە، ئەمەش نیگەرانی ئێمەی زیاد کرد.

وەکو ئاشکرایە مانەوە لە هەندەران بۆ ماوەیەکی درێژ گیانی رەگەزپەرستی و دڵتەنگی بەرامبەر بیانیان پەیدا دەکات. ئەگەر هەر گەلێك بەئازادی خۆی بەرهەم نەهێنێت و پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی و چینایەتی خۆی ئەنجام نەدات، هەتا ئەگەر لە وڵاتی خۆشی دابێت، مەحاڵە بگاتە ژیانێکی بەختەوەر و ئاسوودە. کەواتە رزگاربوونی تاکە کەس و خێزان لە خۆ هەڵخەڵەتاندن بەولاوە هیچیتر نییە، ئەوانەی ئەمرۆ لە ئەوروپا و لیبیا و سعودیا و تەنانەت تورکیا و وڵاتانی تریش دەژین ئەو رەوشە دەرك پێدەکەن و باسی لێوە دەکەن و داد و بێدادیانە لە دەست نەبوونی یەکسانی ـ بێکاری و، جگە لە چەندین تەنگژە و گیروگرفتی تر کە هەراسانی کردوون. کەواتە وڵاتپارێزی بەشێکە لە ژیانی رۆژانە و پێویستە گەشەی پێبدرێ. چونکە گەلەکەمان بەدەست دوور خستنەوەیەکی دژوارەوە دەناڵێنێ و لەژێر باری ستەم و زۆرداریدا لە نەزانی و کەمتەرخەمیەکی ترسناکدا دەژی.

لەسەر بزاڤی نەتەوەییمان پێویستە هەڵسێ بە هاندانی گەل و بە سوپاکردنی، بێگومان دەبێ ئەمەش لەپێناو بەدەست هێنانی هۆشیاریەکی نەتەوەیی زۆر قووڵ دابێت. کەواتە ئەمەش یەکێکە لە رەهەندەکانی وڵاتپارێزی، کە دەبێ لێی بکۆڵینەوە و لەسەر ئەم بنچینەیەش هەڵیبسەنگێنین.

ئێمە نازانین سەیری وڵاتی خۆمان و تەنانەت جوگرافیەکەشی بکەین! سروشتی کوردستان چۆن رازاوەتەوە؟ هەروەك دەبینین لەسەر رۆخی هەر جۆگە و رووبارێکی بچووك باخچەیەکی بچووك یا مەزن بەدی دەکەین، ئێمەش دەچینە ناوی رازی دڵمانی تیادەکەینەوە. هاوکات وڵاتەکەمان پڕە لەدیمەنی سەرنج ڕاکێش، بەڕادەیەك ئەگەر بێتو تەنها مانگێك هەڵسین بە بنیادنانەوەی، ئەوا دەبێتە مایەی سەرنج راکێشانی هەموو گێتی. بەڵام مەخابن، ئێمە نازانین چۆن بەم دیمەنانە ئاسوودە ببین. هەروەکو زۆربەی هەڤاڵانمان بست بەبست خاکی وڵات تەی دەکەن، کەچی نازانن سەرنجی هیچ دیمەنێك بدەن، بێگومان ئەمەش ئاستی نامۆبوونمان لە وڵات دەردەخاتە روو. لێرەدا ئەوەی لەم تێروانینە تەسك و ئاسۆ تاریکەدا بەرامبەر سروشتی وڵاتەکەمان بەدیار دەکەوێ ئەوەیە کە هەستی نەتەوایەتیمان چەندە لاوازە. بەمشێوەیە تەواوی هەڤاڵانمان ئەم هەموو دەرفەتەیان لەبەر دەستدایە و بەڕادەیەکی بێ سنوور دیمەنیان دیوە، کەچی ناتوانن

نەك تـەنها رۆمـانێكی لەسـەر بنووسـن، بـەڵكو لـە توانایانـدا نییـە تێبینیەكیشی لەسـەر بدەن. ئەمەش لە كاتێكدا كـە نووسـەران و هونەرمەنـدانی توركیـا دەچـن بـۆ هـەكاری و لەسـەر چـیرۆك و پاشمـاوەی كولتووریمـان فلـیم دەردەخـەن و شـیعر و رۆمـان دەنووسـن، بەڵام هەڤاڵانی ئێمـە سـەرەڕای ئـەوەی دەچـنە هـەر شـوێنێكی كوردسـتان بـەڵام نـاتوانن دەربڕینێكی خۆش لەسەر بستێكی ئەم سروشتە جوانە بكەن. كەچی مـن لـەو بـاوەڕەدام كـە كوردسـتان بریتیـە لـە لوتكـەی هـەرە جـوانی و دڵفـڕێنترین سروشـتی هەیـە لـە رۆژهـەڵاتی ناوینـدا. ئەگـەر بێـت و رزگـار بكـرێ و بـۆ ماوەیـەكی كـورت هەڵسـین بـە سازكردنەوە ئەوا دەبێتە جێگای سەرەنج راكێشانی هەموو جیهان و، لێـواری هـەر جۆگـە و رووبار و دۆڵێك خانوو و كۆشك و تـەلار دەگرێتـە خـۆی وەكـو ئـەوروپا، لـە بنچینەدا هەر بستێكی ئەو خاكە باخچەیەكی سروشتیە و پڕە لە شوێنەواری مێـژوویی و سـامانی سروشـتی. لێـرەدا بـە سـەدان میللـەت كەلـەپووری رۆشـنبیری دەوڵەمەنـدیان بـۆ خۆیـان پێكهێنـاوە، رۆژ لـەدوای رۆژیـش پێـی دەوڵەمەنـد دەبـن، تـاوەكو رۆژانـی ئەمڕۆكـەشمان بەرجەسـتەیان كـردووە، كەچـی میللـەتی ئێمـە هـەر بـەدوا كـەوتوویی مایـەوە. یـەكێك مێژووی خۆی خۆش نەویێت مەحاڵـە ببێتـە نیشـتمانپەروەر. لێـرەدا: چـۆن گـەلان بـەبێ مێژوو دەتوانن ژیان بەرنەسەر؟ چ كولتووریكیـان پێشخسـتووە تـا گەیشـتوونەتە رۆژانـی ئـەمرۆ؟ پادشـا و خوداوەنـد و كۆیلـە و خانەدانـەكان چـۆن تێكۆشـاون، هونـەر چـۆن لەناویاندا پەرەیسەند؟.

بێگومان هەركەسێ هەست بەم هەموو شتانە نەكات و نەیانناسێت و لەدڵی خۆیدا جێگیریان نەكات ئەوا ئەو كەسە هەر بەئاسۆیەكی تـاریكی دابـڕان لـە مێـژوو وەك خـۆی دەمینێتەوە و، دوور دەبێ لە هەستكردن بەجوانی سروشت. هەوەرها ئـەوەی هەسـت بـە ئێش و ئازاری دوورە وڵاتی نەكات و پێێ پەست نەبێت، ئەوا شۆڕشگێڕیەكی تەسك بینە و لە سێبەری لووتی بەولاوە هیچتر نـابینێ، شۆڕشـگێڕێكی بـێ گیانـە و لـە دۆگمـاتیكی و دووڕوویی تێپەڕی نەكردووە و، شۆڕشگێڕێكی ساختەكارە و گومانی ئەوەی لێدەكرێت كە بە ئاسانی رابكات و هەموو شتێك پشت گوێ بخـات. بـەڵام ئـەوەی كـە پێـی دەڵێن ژیـان: ئەوەنییە كە مرۆڤ پەنا بباتە بەر كەلاوەیەك و بەشێوەیەكی سەرەتایی بژی. لـەم جـۆرە ژیانـە نەك تەنیا كەسایەتی مەزن و لێهاتوو دەرناكەون، بەڵكو مانای ژیان بە واتایی وشە نابەخشێ. كە وابێ ئـەم شـێواز و جـۆرە ژیانـە، ژیـانێكی وڵاتپـارێزی نییـە. ئەگـەر وابـێ

بۆچی هونەرمەندی هەڵکەوتوو دەرناکەون؟ بۆچی ئەدیبی لێهاتوو لای ئێمە پەیدانابن؟ لەلایەکی تر ئاستی شارەزاییتان لە سەرچاوە مێژووییەکان چەندە کە بنەمای وڵاتپارێزی بە هێز دەکەن؟ زۆربەمان نەك شتێك دەربارەی جوگرافیا نازانین، تەنانەت بە هزر و چاویلکەی تورك سەیری کوردستان دەکەین، بەڕەنگێك کە لەگەڵ ئەوان جیا ناکرێتەوە. بێگومان بەمەش هەستی نەتەوایەتیمان نەك تەنیا گەشە ناکات بەڵکو دوادەکەوێ، چونکە دوژمن لەلای خۆیەوە درێخی ناکات لە داسەپاندنی ئەو ڕێبازەی کە دەڵێ: " ئەم ناوچەیە واتە (کوردستان) شوێنێکی قەدەخە کراوە و نابێ ژیانی تێدا بەردەوام بێت ..."

ئەگەر ئێمەش بەهەمان شێوە بیر بکەینەوە، ئەوا خیانەت دەکەین. لێرەدا لەجیاتی قووربانیدان لە پێناو وڵات، راکردن زیاد دەکات. هەروەها لە جیاتی گرێدان و پەیوەستبوون بە خاکی وڵات هەتا مردن، دەبینین هەڵاتن باڵی خۆی بەسەر تەواوی وڵاتدا دەکێشێ و، دوای راکردن دەڵێن: "هەزار شوکر کە رزگارمان بوو، هەر دەستێك ماچ دەکەین کە کارێکمان بۆ پەیدا بکات". ئێمە گوتمان راکردن لە وڵات خیانەتە، لەڕاستیدا ئەم هەڵاتنەی ئێوەش هیچ دەنگ و دەهۆڵێکی پێوە نییە (واتە ئەنجامی هیچ کارەساتێك نییە)، بەڵکو تەنیا بە هۆکاری ئابووریەوەیە، ئەمەش دەبێتە مایەی شکاندنی ئابڕووی مرۆڤ. بەڵێ راکردنێکی ناچاریە و هیچ ڕێگایەکی ترتان نییە، بەڵام بەلایەنی کەم دەبێ لە دەروونەوە ئەم دروشمە بەرزبکەنەوە: "حیسابێکی توونـد لەوانە دەخوازین کە دووچاری ئەم رەوشەیان کردین"، چونکە پشتگوێ خستنی دواڕۆژ و مێژوو رەفتارێکی زۆر خراپە و، پشت گوێخستنێکی وەها مەزن وامان لێدەکات چاومان کوێرببێت و هیچ داخوازیەکمان نەبێت لە داهاتوودا و تەنانەت بەرامبەر سەردەمیش.

ئاستەمە بتوانین هەست بە پێداویستی ئەوە بکەین کە گەلەکەمان بگەیەنین بە کاروانی سەردەم، تەنیا بە دیتنی بەهای خۆمان و پێشکەوتنی گەلانی هاوچەرخ نەبێ بەهەموو رەهەندەکانیەوە. ئێمە خۆمان وەکو هەندێکی تر دەبینین! کە ئەمەش هەستکردن بە پێداویستی پاککردنەوە و دەوڵەمەند کردنمان لەلا دوروست ناکات، ئەمە چ سوودێکمان پێدەبەخشێت؟ بێگومان دوورمان دەخاتەوە لە خواست و ویستی گەیشتن بە ئاستی گەلانی هاوچەرخ، کە ئەمەش هەستی نەتەوایەتیمان لاواز دەکات.

وشیار بوونەوەمان لەم سەردەمە بەشێکە لەهەستی نەتەوایـەتی و جیاناکرێتـەوە. هەر یەکێ لەناوخۆیدا ئەم هەستە گەشـە پێبـدا، ئـەوا لەهـەمان کاتـدا هەسـت بـە رێـز و نـەوازش دەکـات بەرامبـەر گـەلانی ولاتپـارێزی جیهـانیش. لـە ئاسـتیدا سـەر ناچـەمێنێ، بەڵکو رێزی لێدەگیرێت، هەوەرها رەتی ناکاتـەوە، بـەڵکو لەسـەر بنـەمای ناسـینی گـەلێك شت هەڵسوکەوتی لەگەڵدا دەکات کە دەتوانێ سوودیان لێ وەربگرێ یا هاوبەشیان لەگـەڵ بکـات. گیـانی ولاتپـارێزی بەگـەلێك شـێوەی تـریش دەڕوێـت، بـەلام پێویسـتە هەسـتی پێبکرێت.

لەوێـدا (واتـە کوردسـتان) لـە توانـادا هەیـە ئابووریـەکی پتـەو بنیـادبنرێ و، دامـەزراو و بیناسـازی زۆر پێشـکەوتوو سـازبکرێ و، هـەموو شـێوەکانی هونـەر گەشـەی پێبدرێ. هەتا وەرزیش، ئەم کاروبارانە هەمووی روون و ئاشکران. ئەگەر پێشکەوتن بـەم شێوازە پیادە بکـرێ، دەتـوانرێ لـە هـەر بستێکی ئـەم جیهانـە ئەنجامبـدرێ. ئەگـەر بـەم شێوەیە لەم مەسەلەیە گەیشتبین، ئەو کات دەردەکەوێ کـە ئێمـە گەیشـتووینەتە ئـەوەی کە یەکێك لەلایەنە گرنگەکانی ولاتپارێزی بنیادنـانی ئابووریـەکی پتـەوە لەسـەر خـاکی ولات و سازکردنی سەرخانی کۆمەڵە لەسەر ئەم بنچینەیە. کەواتە هەڵسان بەم بنیادنانە هەسـتێکی نەتەوایـەتی پتـەو دەخـوازێ. لێـرەوە دەتـوانین پشـت بـەم سـەرەنجامانەی خوارەوە ببەستین: پێویستە بەڤووڵی و سەر تاسەری بڕوانینە نەتەوایەتی، هـەروەك لـە رابردوودا نموونەمان هێناوەتەوە و هەندێك فاکتەریشمان دیاری کرد، ئەوا بایـەخ پێـدان و فراوانکردنـی ئـەم بابەتـە وا لـە مـرۆڤ دەکـات ببێتـە نیشـتیمانپەروەر. کەچـی لەگـەڵ ئەمانەشدا ئێستا رەوشی کوردستان بەمشێوەیەیە: هەریەکێ کوردستان وەسف دەکات بـە (کەلاوە ـ چۆڵ و بیابان ـ پێویستی مرۆڤ تێرناکات ـ مژدەی پێشکەوتنی تێدانییە ـ ئەم ولاتە پێشناکەوێت تـەنیا بـە پەیوەنـدی بەسـتن نـەبێ لەگـەڵ داگیرکـەران، کـە دەتـوانین ببینە فەرمانبەری ئەوان و مووچە وەربگـرین). بـەلام ئێمـە ئەمانـە رەت دەکەینـەوە و دەڵێین: نەخێر، دوژمنایەتی هەموو ئـەم بیروبۆچوونانە دەکـەین، چونکە بزووتنـەوەی ئێمـە لـە ناوەرۆکـەوە هـەموو ئـەم تێروانینانـەی رەت کردۆتـەوە و، لەسـەر بنـەمای وشـیاربوونەوەیەك دەجوڵێتـەوە کـە ئەمـە دەگەیـەنێ "رزگـاری ولات بناخـەی هـەموو پێشکەوتنێکە، جا ئەو هەنگاوانەی ئەمڕۆکە لەم پێناوەدا دەهاوێژرێن چەندە بچووکیش بـن، گـرنگ ئەوەیـە ئـەم هـەنگاوە نەتەوایەتیانـە سـبەی خێزانێکـی زۆر پایـە بـەرزی

مرۆڤایەتی بەدی دێنێت". مێژووی رابردوو بۆمان دەردەخا کە ژمارەیەکی بێ سنوور لە میللەتان پێکهاتوون و گەشەیان سەندووە و رۆژ لەدوای رۆژ خۆیان بەهێز کردووە، ئەی کەواتە بۆچی لە ئێستا بەدواوەش ئەمە روونادات، لەکاتێکدا کە "میزۆبۆتامیا" لانکە و سەرچاوەی مرۆڤایەتی و شارستانیەت بووە، کەچی ئەمڕۆ وەکو کەلاوە سەیری دەکەن؟! "ئەگەر چی لە رۆژی ئەمڕۆماندا داگیرکەران بە حوکمی پڕۆژەکانیان بە چاوێکی گەشبینەوە سەیری کوردستان دەکەن، بەڵام لەهەمان کاتیشدا زۆر بە دڕندانەوە نزیکی دەبن". کەواتە بۆچی ئێمە خۆمان ئەم خاکە نەگۆڕین و نەیکەین بە زەمینەیەك لەپێناو بزووتنەوەی نەتەوایەتیمان؟ ئەم هەست و نەستە بە تەنیا بەسە بۆ بیرکردنەوە لە بەرزکردنەوەی شەڕی رزگاری نەتەوایەتیمان. بەهەزار شێوە و شێواز و، خەبات کردن لەپێناو رزگارکردنی مێژوو، هەروەها رزگار کردنی چەند بەشێك لە جوگرافیای کوردستان بەسە بۆ بنیادنانی ئابوورییەکی تایبەت بە گەل و ئابوورییەکی سۆسیالیستی لە دەشتی میزۆپۆتامیا. ئەو کاتە گەل دەتوانێ زۆر بەئاسانی بڕیاری چارەنووسی خۆی بە شێوەیەکی ئازادانە بدات. ئەمانەش هەموو بەسن بۆ پیادەکردنی شەڕێکی گران و گەیاندنی بە سەرکەوتن.

لە رەوشێکی وەهادا گەر سەیری هەموو ئەمانە بکەین، ئەوا نەوەك بەتێروانینێکی گوندێتی سادە و تەسکبین، بەڵکو لەسەر بنچینەی حەزکردن لەسەر بەرزی و شکۆمەندی لەم روانگەیەی کە ئێمە خاوەنی ئەم وڵاتەین و، هەروەها ئەگەر زانیمان رەنگدانەوەی ئەم هەست و نەستە لەسەر هەموو چالاکیەکانی رێکخستنی سەربازیدا دەربخەین، تەنیا ئەو کاتە دەتوانین کوردستان بکەین بە گۆڕستانی دوژمنان و ژیانێکی خۆشی تێدا ئاوابکەین، هەروەها دەتوانین لەسەر ئەم خاکە هەبوونی مرۆڤایەتی خۆمان بەدەست بخینەوە کە سەدان ساڵە لە دەستمان داوە، هەر بەمشێوەیەش دەتوانین نرخ و رێزگرتن لەناو گەلانی تر بۆ خۆمان دیاری بکەین. بەتێڕوانینی من بە نزیکبوونێکی بەرفراوانتر لەو بابەتانەی کە باش دەیانناسین و بە پێشخستنی لێکۆڵینەوە و پێداچوونەوەکانمان لەسەر بناخەی وڵاتپارێزی و، چاوخشاندنێك بە زانیاری جوگرافیمان و، بەهەمان شێوە نوێکردنەوەی وشیاری مێژوویمان و لەسەر ئەم بنچینیەش لەدەرەوەی وڵات هەڵسوکەوت لەگەڵ گیروگرفتە زەحمەتەکانیشی بکەین و

سەرنجێك لە مەسەلەی بنیادنانەوەی وڵاتەكەمان بدەین لە بواری ئابووری، كۆمەڵایەتی و....هتد، ئەوا لەسەر ئەم وڵاتپارێزیە بەهێز دەبن و بە رادەیەكی بەرزیش هیوا و ئاوات لە دەروونتاندا دەڕوێ، لەهەمان كاتدا جۆش و خرۆشی زیاترتان پێ دەبەخشێ لەپێناو بەدەست خستنی وڵات و رزگاركردنی لەژێر دەستی داگیركەرانی بیانی. ئێمە جارێكیتر هەنگاوی گەورە دەخەینەوە یادی خۆمان و، لە پێناوی ئەنجامدانی ئەم هەنگاوانە بۆ گەیشتن بە ئامانجی پیرۆز و پێكهێنانی ئەو ژیانەی كە دەمانەوێ بەوپەڕی حەماسەتەوە، پێش هەر شتێك پێویستە نیشتیمانمان هەبێت و، دروستكردنی كۆمەڵێكی ئازاد بە پێویست ببینین. بێگومان دەبێ ئەمانە بە بناخە بگرین بۆ بەئەنجام گەیاندنی هەر هەنگاوێك. هەر كاتێك ئەم هەست و هۆشیارییەمان لە خۆماندا بەرجەستە كرد، ئەوكات دەتوانین هەنگاوی گەورە بهاوێژین. بەڵام ئەوەی هیچ داخوازییەكی نەبێت و هەڵسێت بە بڵاوكردنەوەی وڵاتپارێزیەك بەپێی چەمكی: "رادەكەم لەم وڵاتە وێران و كەلاوەیە! رادەكەم ئەمە پێویستی من تێر ناكات و دواكەوتووە! رادەكەم ئەمە ناوچەیەكی قەدەغە كراوە و هیچ كولتوورێكی تێدا نییە! لێی رادەكەم ئەمە ناوەندێكی ستەم و زۆرداری و چەوسانەوەیە". ئەم جۆرە كەسە تۆ بیشیكوژی ناتوانی بیگەڕێنیەوە وڵات و ، بەردەوام دەڵێ: ژیانی تەواو لە ئەوروپادایە و لەو موچەی كە داگیركەران دەیدەنێ لە دامودەزگاكانی دەوڵەت. شتێكی روون و ئاشكرایە كە كاری ئەم جۆرە كەسانە و خاوەن ئەم چەمكانە زۆر سنوور دراوە، چونكە بەردەوام چاوێكی یا قاچێكی لە نۆكەری و وابەستەییدایە. لە وانەیە ئەو كەسە پارێ نانی دەست بكەوێ، بەڵام بێبەش دەبێ لە نەتەوایەتی و تێر دەبێ لە نۆكەرایەتی. لەسەر ئەم بنەمایە خاوەنی ئەم چەمكانە ناتوانێ لە هیچ كاتێكدا هیچ هەنگاوێ ببڕێ بەڵكو لە پێناوی وەرگرتنی موچەیەكی دیاریكراو لەكۆتایی هەر مانگێكدا وەكو كۆسپێك لەبەردەم جوڵانەوەی ئەو كەسە دەبێتە ئاستەنگ. ئایا دەتوانی بیخەیتە سەر كارێك گەر بە كوشتنیش بێت؟ ئەو بەو موچەیە خێزانی خۆی بەڕێوە دەبات. بۆیە ئەم موچەیە دەپەرستێت و ناتوانی لێی دوور بخەیتەوە. جگە لەمانە ئەگەر چی ژیان لە ئەوروپا بەرادەیەكی زۆر سەرنجی مرۆڤ رابكێشێ و بە تایبەتی لەكاتی ئەنجامدانی ئەمە لە ژێر ناوی حیزبایەتیەوە دەبێ باش بزانین كە ئەو كەسانە بە هیچ شێوەیەك نە حیزبین و نە نەتەوەیین، بە پێچەوانەوە ئەمانە دژی شۆرشن. ئەوەی بەم تێڕوانینە سەیری داگیركەران و ئیمپریالیزم بكات،

ئەوە كەسێكی رووخاوە و، ئەگەر هێزی هەنگاونان لە یەكێكدا لاواز بێت دەتوانین هۆكار و سەرچاوەكەی بگەڕێنینەوە بۆ هەڵوێستی ئەو كەسە بەرامبەر ئیمپریالیزم و نەبوونی گیانی وڵاتپارێزی لە خودی ئەو كەسەدا. هەر بۆیە گەشەكردنتان و گەشەی كەسایەتیتان لەگەڵ تێپەڕكردنی ئەم كەم و كوڕیانە پێكدێت. لەوانەیە بڵێت: گەیشتن بەم ئاستە زۆر و زەحمەتە، بەڵام ئەو كەسەی بیەوێ ببێتە مرۆڤێكی مەزن و لێهاتو و خەباتگێڕێكی بەتوانا، ئەوا هیچ شتێك بۆ ئەو كەسە نابێتە كۆسپ و تەگەرە.

كێشە گرنگەكان لە مێژوودا بە فیداكاری و خوێن رشتن چارەسەر كراون. وڵاتپارێزی و نەتەوایەتی پیرۆزیش بە خەبات و تێكۆشانێكی دژوار و بێ ووچان بە چارەسەری خۆی دەگات، كە هەموو شتێكی تێدایە؛ فیداكاری و ئەشق لەگەڵ رق و كین، هەروەكو زانست و ئەشق بەجۆرێ یەكتریان بەرجەستە كردووە كە زانستی بەفراوان و ورەی پۆڵایین لەگەڵ هەست و نەستی مەزن زۆر بە پتەوی چونەتە ناو یەك و یەكتری تەواو دەكەن لە قووڵایی تاكە كەسدا. كەواتە چۆن دەتوانین خۆمان بخەڵەتێنین كە مێژوو لە نزیكەوە ئەم راستیانەمان پێ نیشان دەدات؟ چۆن دەتوانین دوورە پەرێز بوەستین لە تایبەتمەندیەكانی بنچینەیی وڵاتپارێزی و جەنگی دیموكراتی، لەكاتێكدا كە تاكە ئەنجامێكی راست و دروست هەبێ دەتوانرێ لە راستی مێژووەوە وەربگیردرێ، بە تایبەتی لە سەردەمی ئێستاماندا كە داگیركەری فاشی ئێمەی لە تایبەتمەندیەكانی بنچینەیی وڵاتپارێزی دوورخستۆتەوە و هەوڵی ئەوە دەدات كە بە تەواوی ئەو هەستەمان لەلابتوێنێتەوە و دایبچۆڕێنێ. لەم حاڵەتەشدا رادەی رووبەڕوو بوونەوەمان لە بەرامبەریاندا رۆڵی ئێمە دیاری دەكات. هەتاوەكو ئەوان بۆ خراپەكاریەكانیان هیچ سنورێك بۆ خۆیان دانەنێن، لەسەر ئێمەش پێویست دەكات كە بێ سنوور بین لە تێكدان و هەڵوەشاندنەوەیان لەكاتی رووبەڕووبونەوەدا و هەتاوەكو بەردەوام بن لە رووخاندنی ئیرادەی ئێمە، لەسەر ئێمەش پێویستە ئیرادەی خۆمان زیندوو بكەینەوە و بیكەینە پۆڵا.

خیانەت و گێلی و نەفامی

خزمەتکردنی گەل کارێکی مەزنە. کەسانی نەزان و بێ بەرپرسیار لەناو گەلدا ناتوانن هیچ هەنگاوێك بهاوێژن، ئەوەی دەخوازێ بەناوی PKK بچێتە ناو گەل، پێویستە لە گەریلا شۆڕشگێڕتر بێت، لە شەرڤانێکی ناو شەڕ شەرڤانتر بێ. پێویستە ئەمە بزانێ و ئەنجامی بدات.

ئێوە بۆچی نازانن PKK چییە؟ هەر یەکێکتان بەجۆرێك هەڵسەکەوت دەکات، ئەمەش نابێ! هەر ئەڵێی خۆتان بۆ تێکدان ئامادە کردووە!... سۆسیالیست کێیە..؟ فیداکاریەکی مەزنی پێویستە. سەیر بکەن لەسۆڤیەتدا چی روویدا؟ سۆسیالیزمی حەفتا ساڵەیان رووخاند. ئایا ئێوەش دەتانەوێ ئەمە بکەن؟ بێگومان بەمرەنگە نابێ، چونکە ئێوە بۆ ئەمە نایەنە ئێرە. ئامانجتان لێرە دروستکردن و ئاواکردنە.

نە خۆتان ئازار بدەن و نە ئێمەش هەراسان بکەن. مەسەلەی گەل، مەسەلەیەکی ئاسان نییە. پارتی و گەلیش بێ خاوەن نیین. پارتی هێزی پێشەنگی گەلە، بێگومان پارتیش گەل و ژیانی گەل دەپارێزێ. با هیچ کەسێ حسابی هەڵە نەکات، ئێمە دەرفەت بەهیچ کەسێ نادەین گەمە بە گەل بکات. ئەقڵی هەندێکتان بەمجۆرەیە، هەندێکی دیکەش بەرەنگێکی دی. هەروەها بەگوێرەی خۆتان هۆکار دەخولقێنن، هۆکاری خولقاندنی ئەم هۆیانەش دوژمنە، دوژمن زاڵە بەسەریدا. بەمشێوەیە نابێ! پێویستە ئێوە بزانن لەبەرامبەر دوژمنەکانتاندا زانایانە شەڕ بکەن، پێش هەموو شتێك پێویستە مرۆڤ خۆی لە پلە و ئاستی گوناهباری دەربخات، بکەوێتە رێگای گەل و دادپەروەری گەل.

خۆی پرسیار لەخۆی بکات کە ئاخۆ ئاخافتن و ئەرکەکانی بەپێی ئەمە پەیڕەو دەکات، یان نا؟.

بۆئەوەی رووناکی زیاتر بخەینە سەر ئەم بابەتانە یان بزانین خیانەت، گێلی و نەفامی چین؟ خائین و گێل کێیە؟ ئێمە دەمانەوێ وەڵامی ئەم پرسیارانە بە بنەمای کۆمەڵایەتیانەوە روون بکەینەوە.

خیانەت ئەوەیە کە یەکێك لەدژی کۆمەڵی خۆی و راستی نەتەوایەتی خۆی کار بکات و دەبێتە یارمەتیدەری داگیرکەران بۆ سەرکوتکردن و لەناوبردن و داگیرکردن. هەروەها لەگەڵ ئەو هێزە داگیرکەرەی کە پێی دەڵێن دوژمن بەجۆرێك دەبێتە یەك، کە لەڕاستی خۆی دابڕێ و، لەدژی رادەوەستێ و شەڕی لەگەڵ دەکات، خائینیش کەسێکە نوێنەری ئەم رەفتارانەیە.

گێلی ئەوەیە لەشوێنی ئەوەی لەدژی ئەم کەسایەتیە چەپەڵە شەڕ بکات، دەبێتە ئامرازی دەستی خیانەتکاری و هەر خیانەتێك کە دەکرێ پێی هەراسان نابێت و بێدەنگ دەبێت. هەرشتێك رووبدات وەك بایەك بەلای گوێچکەیدا بڕوات وایە و هیچ پرسیارێك لەخۆی ناکات. لەسەر گازی پشت لێی دەکەوێ و دەڵێ:"ژیانی من باشە و بە ئازادی دەژیم" و، بەمجۆرە خۆی هەڵدەخەڵەتێنێ و رۆژی خۆی بەسەر دەبات. ئیتر گەل یان کۆمەڵگا یاخود وڵات چ پێشکەوتنێکی بەسەردا دێت، ناخوازێ بیبینێ. هەموو شتێك بەیەك چاو سەیر دەکات. بەمجۆرە رووبدات یان بەڕەنگێکیتر لای گرنگ نییە "کێ بێت دەڵێ ئاغام، کێ بڕوات دەڵێ پاشام" گرنگ ئەوەیە رۆژی خۆی بەسەر بەرێت، ئەوەی ئەم هەڵسوکەوتانەی هەبێ کەسایەتییەکی گێلە.

کاتێك بەگوێرەی ئەم پێناسەیە تەماشای راستینەی کۆمەڵایەتی و نەتەوایەتیمان لەوڵاتەکەماندا دەکەین، دەبینین زۆربەی زۆری لە گێلی و نەفامی و خیانەت و خیانەتکاریدا دەژین. لەسەر ئەم بنچینەیە لەوڵاتدا گێلی بەجۆرێك زاڵە کە لەمێژووەوە پەرە دەسێنێ. ئەگەر زۆر دڵتەزێن و دژواریش بێ ئەوا، ئەو راستیە دەخەینە بەرچاو کە ئێوە نەوەی گێلی و خیانەتکارین. لەناوجەرگەی ئەوانەوە سەرتان هەڵداوە. ئەگەر هەندێکیش بەمجۆرە نەبن، ئەو راستیە هەمووتان دەگرێتەوە.

بۆچی کەسایەتیتان بێ گیانە؟ بۆچی نابنە شەرڤان؟ بۆچی خۆتان لەو هەڵە و کەموکورتیانە رزگار ناکەن؟ بۆچی زەبری کوشندە لەو خیانەتکاریە نادەن کە لای ئێوە ژیان دەباتە سەر؟ بۆچی ئەرکی بەشەرەف و ئابڕوومەندانەی خۆتان جێبەجێ ناکەن؟ بۆچی ئێوە بێ هێز و بێچارەن؟ بۆچی لەم بارودۆخە شەرم ناکەن؟ چ کێشەیەکتان هەیە؟ بۆچی بەمرەنگە ژیانی شەرمەزاری پەسند دەکەن؟ ئەم توانایە لەکوێ دەهێنن؟ من لە حەوت ساڵیەوە تائێستام هێناوە. بەڵام ئێوە هیچ سەرکەوتن و پێشکەوتنێکتان بەدی نەهێناوە، کەچی پێدەکەنن و قسە دەکەن و وەك بلێی زۆر بەشەرەفانە دەژین. بێگومان ئەمە هەڵەیە و ئەگەر ئەمە لەخیانەتەوە سەرچاوە نەگرێ، ئەوا مانای گێلییە. ئێوە لەدژی دوژمن چەند شەڕتان کردووە؟ تا چ رادەیەك دوژمنی خۆتان ناسیوە..؟ تا چ رادەیەك مێژووی خۆتان ناسیوە..؟ دەزانن هێزی خۆتان لەکوێوە وەردەگرن؟ دەتوانن وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەنەوە؟ نا، وەڵامتان نییە..!

ئەوەندە خائین لە وڵاتی خۆیان بەئارەزووی خۆیان دەگەڕێن و ئەوەندە گێلی و نەفامی زاڵە، لەم بارودۆخەدا ئێوە چی دەکەن؟ بێگومان کاتێك خیانەت و گێلی و نەفامی زاڵ و باو بێ، مرۆڤ بار بخاتە سەر شانی ئێوە مانایەکی نییە، چونکە ئێوە نەوەی ئەم بارودۆخەن و لەو رەوشەدا گەورەبوون و لەژێریدا کارتێکراون. بۆچی رێگا بۆ شەڕێکی گەرم ناکەنەوە؟ بۆچی من وەڵامی ئەو پرسیارانە بدەمەوە، ئەو شتانە دەڵێم: شەرڤانی مەزن، هیوای مەزن، بیری تیژ، زۆربەی شت دەبەخشرێ یان نابەخشرێت، ئەمانە وابەستەن بە تێڕوانین و شیکردنەوەی ئەوانەوە. تەنها بەمەشەوە ناوەستێ، ئەوانەی بۆ گەیشتن بەم رێکخستنە و پێکهێنانی ئەرکەکانی کار دەکەن، شەرڤانی گەورەن. ئێوە نزیکی ئەمە نابنەوە. کاتێك سەیری بارودۆخی وڵاتەکەمان دەکەم، هەزار جار پەست و بێزار دەبم. من بۆئەوەی ئەم پەستی و بێزارییە نەهێڵم، ئەو رێگایەم گرتەبەر. بەڵام مەخابن ئێوە لەناو ئەو رەوشەدان کە مرۆڤ هەراسان دەکات، کەچی هەندێك دڵیان پێی خۆشە. تەنانەت دوای ئەوەی هەستی پێ دەکەن و هۆشیار دەبنەوە، کەچی دیسان گیانی گۆڕانکاریتان لاوازە.

لەژێر پەردەی شۆڕشگێڕی و وڵاتپارێزیدا، بەناوی ئازادیخوازییەوە، با بزانین گێل و خیانەتکاری مەزن کێن؟ پێویستە هەندێك بە بەرفراوانی باسی ئەم مەسەلەیە بکەین، بۆئەوەی زیاتر ئازادی کەسایەتی PKK و گرێدانی بە خیانەتەوە ئاشکرا بێت.

دەسەڵاتدارانی سەردەستی تورك ئەوەندەی هێرشیان كردۆتە سەر گەلی ئێمە، بەهەمان ئەندازەش پەلاماری گەلانی دیكەشیان داوە. با ئێستا واز لەگەلانی دیكە بهێنین و بێینە سەر باسی رەوشی خۆمان. كاتێك تورك هاتن، كەس پێی نەگوتبوون وەرن و كەسیش ئەو مافەی نەدابوونێ، بەڵام بەناوی موسڵمانێتی دەهاتن، هەرچەندە لەو كاتەدا گەلی ئێمە موسڵمان ببوون و پێویستیان بەوە نەبوو كەس موسڵمانێتی باشیان فێر بكات. ئەم شتانە بۆیە باس دەكەین بۆئەوەی هەندێ راستی رۆژانی ئەمڕۆمان بێنینە بەرچاو. هەندێ كەس بەناوی "پارتی خودا" دەركەوتوون و كەسانی بەئابڕوو دەكوژن، ئەم "پارتی خودا"یە كە پێی دەڵێن "حزب اللة"، پارتی خیانەتكاری و شاراوەیە. پارتی داگیركەری سەدەكانی ناوین و وابەستەی خیانەتكاریە. با زیاتر تیشك بخەینە سەر ئەم مەسەلەیە، چینە سەردەستەكانی تورك بەئاشكرا دەڵێن: "ئێمە بۆ سیستەمی دنیا هەین"، پێویست بێ بۆ سەركوتكردن دەیكات. ئەمە ئەركی ئەوانە و خۆیانی تیا دەبیننەوە و دەڵێن "ئەمە ئەركی موسڵمانێتیمانە و فەرمانی خودایە". مەبەست لەوە نییە جگە لە تورك كەسی دیكە خائین نییە، بەڵكو هەر سیستەمێكی داگیركەر خیانەتكاری خۆی دەئافرێنێ. لەدێر زەمانەوە تا ئێستا بەمجۆرەیە، واتە سیستەمی كۆڵۆنیالیستی لەگەڵ هاتنی خۆیدا خیانەتیش دەخوڵقێنێت. ئەوەی میزۆپۆتامیای داگیركرد لەگەڵ هاتنی خۆیدا چینێكی نزیك و وابەستەی بەخۆی دروستكرد. ئەو خێڵانەی كە لەسەر چیاكانیش یاخیببوون بە رێگای دەرەبەگە سەردەستەكانەوە پەیوەندیان لەگەڵ داگیركەر بەستبوو. لە میزۆپۆتامیادا هەر لەسەردەمی سۆمەریەكانەوە تا سەردەمی فارس، رۆم و ئەسكەندەر تاوەكو دەگاتە هاتنی عەرەبە موسڵمانەكان، داگیركەری بەردەوام هاتووە و لەڕاستی نەتەوایەتی و كۆمەڵایەتیدا داگیركەری وابەستەیی رەگی داكوتاوە و بۆتە رەنگێكی ژیان.

كاتێك، كە باسی خیانەتكاری دەكەین، شوێنێكی تایبەتی بۆ چینە سەردەستەكانی تورك دادەنێین، چونكە ئەمڕۆ خیانەتكاری وابەستەیە بەم سیستەمەوە، كە لەسەر پێی خۆی راوەستاوە. نۆسەد ساڵە داگیركەری توركی دەستی بە بونیادنانی خیانەتكاری كردووە و بەرەنگێكی ترسناك پەرەی پێداوە.

دەرەبەگە کوردەکان هەر لە سەردەمی سەلجوقی و عەسمانیەکانەوە پەیوەندی خیانەتکاری و وابەستەیان بەگەرمی پێشخستووە، بۆ ئەم مەبەستەش موسڵمانێتیان کردۆتە پەردە و تا رۆژی ئەمرۆش بەگوێرەی بەرژەوەندی داگیرکەران بەردەوامن لە گۆڕینی رووکاری ئیسلامێتیدا.

دوورکەوتنەوە لە کوردایەتی و ناسنامەی کوردی بەشتێکی شارستانی لەقەڵەم دەدا، سەردەمێکیش گەلی تورك بەمجۆرە بوو. چینە سەردەستەکانی تورك لە سوڵتان و بەگ و سەرۆك خێلەکان خۆیان بەتورك نەدەژمارد و خەڵکی رەش و رووتیان بە تورکی نەزان و جاهیل دەژمارد، بێگومان ئەم نزیکبوونە بۆ گەلی کورد زۆر خراپ بوو، زمان و کولتووری کوردی بەتەواوەتی لەڕاستی نەتەوایەتی و کۆمەلایەتی دوورخرایەوە. چەندە نەریت و کەلەپووری جیاوازیان لەخۆ بئالاندایە، کەسایەتی خۆیان بگۆڕیایە و تا چ رادەیەك لە سیمای کوردایەتی دوور بکەوتنایەوە، ئەوەندە خۆیان بە شارشتانی و پێشکەوتوو حساب دەکرد و بە گەورەیی و شەرافەتمەندیان لەقەڵەم دەدا. بەواتایەك فەلسەفەی خیانەتکاری بەمجۆرەیە:"لەشوێنی ئەوەی شەرم بکات، لەڕاستی خۆی دوور دەکەوێتەوە و شانازی پێوە دەکات". بێگومان ئەمە پەیوەندیەکی زیندووی لەگەڵ هێز و دەسەلات هەیە.

لەبەرئەوەی دەوڵەتەکان بەزۆری ئیسلامی تورك بوون، یان ئیسلامی عەرەب بوون و، بۆئەوەی بگەنە دەسەلاتی دەوڵەت و پلە و پایە هەتا ئێستاش بەمجۆرەیە! دەڵێن: چەند لەکوردایەتی دوور بکەومەوە، ئەوەندە لای دەوڵەت جێی من دەبێتەوە. لەم باسەدا یەکسەر "حیکمەت چەتین، کامەران ئینان" دێنەوە بیری مرۆڤ، ئەمانە لە پادشا زیاتر پادشا پەرستترن، لەتورك زیاتر تورك پەرستن. هەر لەچاخە کۆنەکانەوە تا چاخەکانی ناوەڕاست ئەمانە بەمجۆرەن. سەرۆك خێل و دەرەبەگەکان بەناوی ئیسلامەوە لاسایی تورك و عەرەب و فارسیان دەکردەوە، هەر لەناو و نازناوەوە بگرە تا ناوەرۆك چەند خۆیان بگۆڕیایە ئەوەندە گەورە دەبوون.

وەکو باسمان کرد بناخەی ئەمە هەر لەسەدەکانی یەکەمەوە داڕێژراوە. ئێستا بۆچی ئەوەندە خائین زۆرن؟ بۆچی خیانەتکاری ئەوندە بەربلاوە؟ مرۆڤ بە چاوخشاندنێکی بە مێژوودا دەتوانێ زوو تێبگات. خیانەت لێرەدا بۆتە رێبازێکی ژیان، تۆ چەندە لە خیانەتکاریدا پێشبکەوی، ئەوەندە دەوڵەمەند دەبی و لەلای دەوڵەتی

داگیرکـەر ئەوەنـدە جێـی خـۆت دەگریـت. هەرکەسـێکیش فێـری ئـەوە بـبێ، دەکەوێتـە پێشبڕکێ لەم ڕێیەدا، ئەوکات ئاشکرا دەبێت کـە ئـەم جوڵانەوەیـە چـەندە پێشـدەکەوێت، بـــەواتا خیانـــەت لـــەلای کـــوردان ڕێبـــازی دەوڵەمەنـــدبوون و دەســـەڵاتبوونە. چـــەندە لەناسنامەی نەتەوەیی و ڕاستی کۆمەڵایەتی دابڕێت ئەوەندە دەوڵەمەند دەبێت و، لەبەر دەرگـای دەوڵـەتانی داگیرکـەر و تالانکـەرە ئیمپریالیسـتەکاندا (وەك ئـەمریکا) ڕێـز و حورمەتێکی تایبەتیان هەیە. ئەوانەی پارە وەردەگرن و بەهێز دەکرێن بـەبێ بەرامبـەر نابێت، ئەم کارانە چییە دەیکەن...؟ بەتەواوی لە دژی کۆمەڵ و گـەلی خۆیـان و تـەواوی تایبەتمەندییە نەتەوایەتیەکانی خۆیان ڕادەوەستن و بێ ڕێزی دەکەن و نکۆڵی لێدەکـەن و دەڵێن شتی وا لە ئارادا نییە و ئەو شتانە هی کەس و چینی نابوودن، لەگەڵ ئەمانـەش بە بەردەوامی خۆیان دەڕازێننەوە، واتە ئەو کارانەی کە دەیکەن وەهای نیشان دەدەن کـە کارێکی زۆرباشە، خۆیان بە خـاوەن ئـابڕوو و شـەرەف نیشـان دەدەن. ئـەم پڕوپاگەندانـە بەشـێکن لـە ئەرکـە سـەرەکیەکانی و ژمارەیـەکی زۆر لـە خـائنیش تایبـەت بـۆ ئـەم کـارە تەرخان کراون. واتە کاتێك لە دەوڵـەتی داگیرکەر و ئیمپریـالیزم دەرفـەت و دەسـەڵاتیان دەداتێ و پیان دەڵێن: دەبێ ئێوە ئەم کـارە لـەدژی گـەلی خۆتـان ئـەنجام بـدەن، شـتێکتان نییە بیپارێزن، جگە لەوەی کە ئێمە دەتاندەینێ، هیچتان نییـە تـاوەکو ونـی بکـەن، یـان بیهێڵنـەوە. واتـە کاتێـك داگیرکـەر توانـا و پارەیـان دەداتـێ بۆئـەوەی لـەدژی گەلەکـەیان بەکاریبهێنن. بەگوتنێکی دیکە واتە سیخوڕن. ڕەفتاری سیخوڕی لە دژی گـەل و خێـڵ و ناسنامەی نەتەوەیی خۆیان ئەنجام دەدەن، کاری سیخوریش هەر بەمجۆرەیە. سەدان ساڵە بەمرەنگە بەردەوامن، بـۆ زیـادکردنی سـیخوڕی پـارە وەردەگـرن. دەسـەڵاتیان پـێ دەدرێ بۆئەوەی خەڵکانێکی دیکە بهێننە سەر ڕێی خیانەت. ئێمە نامانەوێت زۆر باسـی ڕوودا و دیـاردەی مێـژوویی بکـەین، ئەوانـەی مێـژوویان خوێندۆتـەوە ئەمانـە دەزانـن، نموونـەی ئەمانە وەك ئیدریسی بتلیسی لـە مێـژوودا زۆرن، کـە بـە چ شـێوەیەك وڵات و میرنشـینە کوردەکانی پێشکەشـی عوسمانیـەکان کـردووە، لـە سـەردەمی مستەفا کەمالیشدا کەسـانی بەمجۆرە هەن، لە بەرامبەری هیچدا ئەو سەرۆك عەشیرەتانە هـەموو شـتێکیان بـە تـالان داوە. لەم بوارەدا دەتوانین سەدان نموونە بخەینە بەرچاو.

با بێینە سەر باسی ئەمڕۆ، کە زیاتر ئێمە پەیوەندیدار دەکات، تا دوێنێ کەسانی وەك "کامەران ئینان" خەریکی ڕێکخستنی سیخوڕی کوردان بوون لەناو پارتی عەدالەت و پارتی دیموکراتدا، لەڕۆژانی ئەمڕۆدا لەناو پارتی " ANAP " واتە پارتی نشتمانی دایکدا پەرەی پێدەدەن، کاتێك دەکەوێتە ریزی ئۆپۆزسیۆن، ئەمجارەیان لە شوێنی ئەو حیکمەت چەتین دێت، باوکی حیکمەت چەتین لەکاتی سەرکوتکردنی راپەڕینەکاندا دەیگوت:"فلان بەرگریی کردووە، هەڵیواسن"، بەگوێرەی خۆی لیستەی لەسێدارەدانی دەنووسی. بەڵێ کوڕەکەی نەیتوانی سیاسەتی تەجریدی فراوان لە دژی PKK پەیڕەو بکات، بەلآم خزمەتی زۆر باشی بۆ تورکەکانی ئاسیای ناوین پێشکەش کرد، باب و باپیریشی خائینن، ئەو بۆخۆشی خائینێکی گەورەیە. ئەم خائینە خەڵکی "لیجەیە" و خۆی بە کوردیش دەژمێرێ، خائینێکی بەمشێوەیەیە. لە وەلآمی پرسیارێکی تاڵەبانیدا کە لێی دەپرسێت بە ئینگلیزی وەلآم دەداتەوە و دەڵێت "من کوردم!".

کاری حیکمەت چەتین زۆر سەرسووڕهێنەرە، پێش ئەو کامەران ئینان باش کاری دەکرد، ئەمانە زیاتر لەبەرامبەر رای گشتی ئەوروپا بەکاریان دەهێنن و لەنێوان خۆیاندا لەسەر ئەم کارە پێشبڕکێ دەکەن. ئەو کامەرانەی کە بەحساب کوردە لای ئەمریکیەکان و ئەوروپیەکان دەڵێت: من کوردم، ئێمە دەمانەوێ بەمجۆرە لەگەڵ تورکدا بژین. بەمجۆرە دڵنیایان دەکات. حیکمەت چەتینیش بە شێوازی "من کوردم، دەمانەوێ لەگەڵ تورکدا بەیەکەوە بژین، کوردەکان مافی رەسەنی هاوڵاتیان هەیە و هیچ شتێکیان ناوێت"، ئەم دوو کوردەی کە ناوم بردن لەبەرامبەر ئەو دەوڵاتانەی کە ئەگەر بە لۆژیکی سەرمایەداریش بێت دەیانەوێت باسی مافی کورد بکەن، دیسان دەیانەوێت بەو رادەیەش ئەم مەسەلانە پێش نەخەن، ئەمانە هەردووکیان کوردن کە وەك نمونە باسیان دەکەین. لەم بابەتە بەهەزاران هەن، یەکێکی دیکەی دیاربەکر هەیە، ئێوە دەیناسن، هێرش دەکرێتە سەر مافی مرۆڤ لە دیاربەکر، بەلآم ئەو وەزیرە هەر بەخەیاڵیشیدا نایەت، دەڵێت "مرۆڤێکی کوردی وەکو من وەزیری مافی مرۆڤە، چەند خۆشە تەماشاکەن، ژیان چەند خۆش دەرباز دەبێ!" ئەمە نوێنەری نکۆڵیکردنی گەلێکە و بێ ئابڕوویی خۆی نیشاندەدات. لەکاتێکدا کە میللەت لەناو دەبرێت. ئەگەر هەندێك قووڵ ببینەوە دەبینین ریزێك شتی گرنگ هەیە کە هەموو لەناودەبرێن لەکاتێکدا کە ئەم کوردەش وەزیری

مافی مرۆڤە! یەکیان وەزیری دەرەوەیە دەیانەوێ بەهەمموو جۆرێك دنیا هەڵبخەڵەتێنن، مستەفا کەمالیش دوو کوردی بەمجۆرەی ناردبووە لۆزان.

ئەمانە نمونەی خیانەتکاری گەورەن، لەبەر ئەوە باسیان دەکەم، چونکە بەشێوەیەکی فەرمی ئاستی ئەم خیانەتکارییە لایان رەنگدەداتەوە. ئێمە کە باسی ئەوانە دەکەین لە ئەوان خراپتریش هەن کە خیانەتکاریان کردۆتە رەنگێکی ژیانی خۆیان. ئەو شەڕەی کە چینە سەردەستەکانی تورك لە رۆژانی ئەمرۆماندا لەدژی تەواوی هەبوونی رزگاری کۆمەڵایەتی و نەتەوایەتی بەرپایان کردووە، هەروەها بەبێ هیچ دوو دڵیەکیش ئەم شەڕە بەرێوە دەبەن و رۆژانە سەرۆك وەزیران و سەرۆك کۆمار باسی دەکەن، سەدان ساڵە ئەمە کاریانە. ئەمە بۆتە ئەرك و کولتووری زەوتکردن و ستەمکاری دەسەڵاتی داگیرکەران کە لە زووەوە شەڕ و تاڵانیان دەکرد، ئەمرۆکەش کاروانی شەڕی تایبەت بەرێوە دەبەن.

بابزانین کاری خیانەتکارە کوردەکان لەم شەڕدا چییە؟ با فراوانتر سەرنج بدەین، کەسێك کە بە بەرەگەز کورد بێت و بە ئایدیۆلۆژی دوژمن گۆشکرابێ و وابەستە بێ پێی و، خزمەتی دوژمن بکات، خیانەتە و پێناسەی خیانەتیش هەر ئەمەیە. هەر کەسێك خزمەتی شەڕی تایبەت بکات، بەهەمان شێوە دەناسرێت. ئەگەر دووکانداریك شت بە ئەفسەر و پۆلیسی داگیرکەر بفرۆشێت و دڵی پێی نەئێشێت و ویژدانی ئەمە پەسند بکات، مانای ئەوەیە چۆتە ریزی خیانەتەوە. لە وڵاتانی دیکە ئەوەی شتێکی بچووك بە سەربازی داگیرکەر بفرۆشێت، ئەوا بە کارێکی زۆرخراپ دەژمێردرێت، بەڵام چینی بۆرژوای بچووك و ناوینی ئێمە هەر بیر لەوە دەکەنەوە کە هێزی داگیرکەر لە کوردستاندا زۆرتر ببن و شتی خۆیان ساخ بکەنەوە. ئەمانە بەدڵی خۆیان دەکەن و لە گەل ئەمە هاوکات دەڵێن:" گەورەم، بەگم، پاشام...هتد" ئەگەر ئەم کەسە رۆحی نەکەوتبێتە نێو خیانەت، ئەمە بەچی ناودەوبرێت؟ ئەمانە پێش هەرکەسێکیتر تاوابار مەزنن.

با سەیرێکی ئەو کەسانەش بکەین کە هەوڵدەدەن بکەونە خزمەتی خیانەتکاری، پارێزگارانی گوندانن (واتە جاشەکان) نە، لەناو پارتە فەرمییەکاندا شوێنی خۆیان دەگرن و شەڕ بەرێوە دەبەن، دەیانەوێت بنکەی ئەم پارتە فەرمیانە لە کوردستاندا

جێگیر بکەن. با سەرنجێکی ئەم پارتە کۆلۆنیالیستانە بدەین، ئەگەر بەوانە نەڵێین خائین ئەی بەچی ناوزەدیان بکەین! لەوەش زیاتر ئەو کەسانەی کە پێشبڕکێ دەکەن لەسەر خزمەتکردنی دەوڵەت، هەروەها کەسانێك هەن کە داگیرکەر پێشکەوتووخواز دەبینن و دەستیان دەکەنەوە بۆئەوەی موچەیەکی بچوکیان بدەنێ. ئەمانە لەبەرامبەر موچەیەکی کەمی دوژمن خۆیان دەفرۆشن. مامۆستا و فەرمانبەری بچووك هەن کە هیچ لەدەوڵەتی تورکیا بێزار نابن و بێشەرمانە خزمەتی دەوڵەت دەکەن، ئەگەر ئەمانە لە خزمەتی خیانەتدا ناژین، ئەی بۆچی دەژین؟ ئەمانە بۆ ئازادی دەژین یان بۆ وڵاتپارێزی؟ با دێرسیم بێنینەوە یادمان، دوای جینۆسایدی دێرسم هەموو لاوان لەناو دەوڵەتدا پلە و پایەیان پێ دراو ئێستاش باشترین فەرمانبەرانی دەوڵەتن لە دێرسم.

ئایا ئێستا ئەمانە کەسانی راست و ئازاد و دیموکراتن، یان لەسەر ئاسەواری کۆکوژی و جینۆساید و بەرهەمی خیانەتکارین؟! بەڕاستی ناوزەدکردنی ئەمانە لە شوێنی خۆیدا زۆر پێویستە. گێلی و نەفامی، بەمشێوەیە خزمەتی خیانەت و داگیرکەران و زەوت کاران دەکات، ئەگەر نا مانای چییە؟ بەڵێ ئەمانە وابەستەن، خاوەنی ئەمانەش داگیرکەرانی تورکن، واتە دەوڵەت. ئەوانەی لە کوردستاندا خیانەت بەهۆیانەوە رەگ دادەکوتێ و لەسەر پێی دەهێڵن ئەمانەن. باسەیرێکی فەلسەفەی ئەمانە بکەین کە دەڵێن: "چەندە بۆ دەوڵەت سوودبەخش بیت، ئەوەندەش دەوڵەت پلە و پایەت بەرزدەکاتەوە. ناسنامەی وڵاتی خۆت چەند سووك ببینی، نکۆڵی لێ بکەی، مۆدێرن و ئەوەندە پێشدەکەویت". بێگومان لە بەرامبەر ئەم کارەیاندا پارە لە دەوڵەت وەردەگرن و دەوڵەت هێزیان دەداتێ و پشتیوانیان لێدەکات، ئەوانە بەرژەوەندیان هەیە لەمەدا، لەبەرئەوە هەر رۆژ کەسانی نوێ دەهێننە ئەم ریزەوە. لە رابردوودا خیانەت و کرێگرتەیی لە بۆتاندا زۆر لاواز بوو، هەر لەگەڵ ئەوەی کە PKK کەوتە ئەم ناوچانە، خوێڕیترین سەرۆك خێڵ کە لەهیچ قوژبنێکەوە دیار نەبوو، لە ئەنقەرە پێشوازیان لێدەکرد و بە هەلیکۆپتەری گەشت و گوزار دەیان بردن. ئێستاش زۆربەریان لەسەر کەناری دەریای رەش و ئیجە شوێنیان پێدراوە. لەسەر ئەم بناخەیە دەیانەوێت ئەمانە لە وڵات دابڕن و بیانخەنە نێو ریزی خۆیان. بۆ ئەمەش ئەم ژیانەیان پێشکەش دەکەن. ئەگەر ئەمە خیانەت نەبێ ئەی چییە؟ لە 12ی ئەیلولی ساڵی 1980وە تا ئێستا هەزاران کەسیان خستۆتە سەر ئەم رێبازە بێگومان ئەمانە هەموو بە پارە دەکڕێن. پارە

له دەستی سەردەستی تورکانە و دەسەڵاتیش هەر له دەستی ئەواندایه، هەم پارە بەکار دەهێنن و هەم دەسەڵات، تاوەکو ئەمجۆرە کەسانە بۆلای خۆیان رابکێشن. بەڵام کاتێ لەناوەرۆکی ژیانی خەڵك وردببینەوە، سەیرێکی ئەم خاکه بکەین؛ بەراستی خەڵك بواری هەناسەدانیشی نەماوە، وڵات لەهەموو بوارێکەوە سەرتاپا وێران کراوە. ئەمانە بەلای ئەم خائینانەوە هەر بایەکە و بەلای گوێیاندا دەڕوات.

سیاسەتی شاراوە

لەلایەکیتر کەسانێك دەبینرێن لەژێر پەردەی وڵاتپارێزی و دیموکراسی و شۆڕشگێڕیدا خیانەتکاری دەکەن. بەتایبەتی لەسەردەمی ئێستادا کە بزووتنەوەی رزگاری نەتەوەیی و سەربەخۆیی و ئازادی گەلان و دیموکراسیەت بەرادەیەك پێشکەوتووە کە خیانەتکردنی کلاسیکی لە بەرامبەریدا هیچی پێناکرێ. هەر لەبەر ئەمەشە کە خیانەت رەنگی خۆی دەگۆڕێت و کراسی نوێ لەبەردەکات و دەمووچاوی خۆی دەڕازێنێتەوە. واتا لەژێر دەمامك و بەرگی جیاواز وەك وڵاتپارێز، ئازادیخواز و دیموکراتخواز، تەنانەت سۆسیالیستدا دەیەوێ ژیان بەسەر ببات. ئەم رەوشە بەگشتی لەدنیادا کەم دەبینرێت، بەڵام لە وڵاتی ئێمەدا دەیانەوێت زۆر بە بەرفراوانی بەکاری بهێنن.

گەلێك پارتی لەژێر پەردەی دیموکراتی و ئازادی و سۆسیالیستیدا بەساڵان لە ئەوروپا خەریکی بەجێگەیاندنی ئارەزووی چەپەڵی کەسایەتین. ئەمانە گوایە لەسەر رێبازی سۆسیالیستن، بەڵام هیچ پەیوەندیەکیان بە گەلەوە نییە. تەنانەت زللەیەکیشیان لە دوژمن نەداوە. گەیشتن بە دیموکراسی پێویستی بە شەڕێکی مەزن هەیە، زیاتر پێویستی بە شەڕێکی قوورس لە دژی بەکرێگیراوێتی هەیە. واتا بەو رادەیەی کە لە بەرامبەر ئەو ساخاتەکارانەی بەناوی دیموکراتخواز قسەدەکەن، شەڕ بکەین ئەوەندە دەبێتە دیموکراتی و، ئەوەندەش دەتوانین لەسەر رێگای ئازادی و دیموکراتی و سۆسیالیزم بەرێوە بچین. بەڵام مەخابن ئەم چەکە پیرۆزانەی لەلایەن ئەو کەسانەوە بەکار دەهێنرێن و رەفتاری خۆیان لە باوەشی ئەوروپادا ئەنجام دەدەن، پارە لە ئیمپریالیزم دەستێنن، هێزیشیان لێ وەردەگرن. کاتێك سەردەستەکانی تورك کەمیان دەدەنێ بەهەڵەداوان بەرەو ئیمپریالیزم دەچن، کە ئیمپریالیزم زیاتر شوێنی کەسانی

ساختەکار و خاوەن رووی شاراوە دەکەنەوە. ئەمانەش لە هەردوو لاوە پارە وەردەگرن و دەڵێن: "ئای چەند شتێکی چاکە، ئێمە لەهەر دوولا دەخۆین!" و یەکەمین کار کە دەیخەنە پێشیان "PKK"یە. دەڵێن PKK زۆردارە، خوێنڕێژە، دیموکرات نییە، ستالینیستیە، دیکتاتۆرە هەتا دەتوانن PKK تاوانبار دەکەن، چونکە پارەی تیایە. کاتێك سەردەستی تورکەکان لە ئەنقەرە جێگایان پێدەدەن، دەڵێن: "لە دنیادا ئیش هەیە لەمە باشتر بێ...؟".

سەرەتا کەمیان وەردەگرت، ئێستا زۆر وەردەگرن. جا ئەگەر کار وا بێ بۆ خیانەت بەرفراوان ناکەن و پێشی ناخەن؟! چۆن خیانەتیان ناگەیەننە ئاستی ئیمپریالیزمیش،؟. ئاشکرایە کەچی پێویست بێ دەیکەن و ئەم کارەش بەناوی دیپلۆماسی دەکەن و پێی دەڵێن پەیوەندی دیپلۆماسی. ئەمە راستەوخۆ خیانەتە و خیانەتکاری ئاشکرایە، مەگەر دەوڵەتانی ئیمپرایالیزم و داگیرکەر وڵاتی تۆ پەسند دەکەن؟ مەگەر گەلی تۆ پەسند دەکەن؟ نا! مەگەر سیاسەتی فڕکردن و پاکتاوکاری بەڕێوە نابرێ؟ بەڵێ بەڕێوە دەبرێ. مادام وایە ئێمە بە ئێوە نالێین " گێل " یش، بەڵکو دەڵێین: هەی خائینینە کاتێك دوژمن ئەوەندە هێرشی ناسنامەی گەل و جەماوەری گەل دەکات، تۆ چۆن دەتوانی بڵێی من کاری دیپلۆماسی دەکەم. مەگەر کاری دیپلۆماسی لە کوردستاندا بەمجۆرەیە؟ نەخێر، ئەمە راستەوخۆ بۆ بەرژەوەندی تاکە کەسی دەرگایەکی خیانەت دەکاتەوە و خۆی دەخاتە خزمەتی ئەوان. ئێستا ئەم کارە بەناوی دیموکراسی بەڕێوە دەبەن، چونکە ئەمەیان پارەی زۆری تییایە و دەڵێن: "دیموکراسی بۆ ئێراق، دیموکراسی بۆ تورکیا و ....هتد"، بۆ PKK ش دەڵێن: با واز لە چەك و تێکۆشان بێنێ و دەست لەرۆژگاری نەتەوەیی هەڵگرێ و بچێ بۆ ئەنقەرە و پاڵی لێ بداتەوە"، ئاخۆ بەمەوە دیموکراسی پێشدەکەوێت؟! کە سەرەنج دەدەیت ئەوان پێنج سەد هەزار دۆلاریان وەرگرتووە، هەندێك شەکر و برنجیان وەرگرت، بێگومان کەسێکی خیانەتکار هەر تەنیا ئەم شتانەی دەست دەکەوێت. شەڕی تایبەت کە دەوڵەتی تورکیا بەڕێوەی دەبات، هەلودەرفەتی ئەوە نادات کە گەلەکەمان هەناسە بدات، مەگەر خائین چ باکی ئەمەی هەیە؟ کاتێ گیرفانی پڕکرد و ورگی داگرت، ئیتر بەسێتی. ئەمانە جۆرە خائینێکن کراسیان لەبەر کردووە، بەڵام مەخابن، لەبەر ئەوەی رووی ئەمانە نەناسراوە، ئەم پەردەیەش هەڵنەدراوەتەوە. لەبواری دارایی و ئابووریدا بەهێزن. دیسان دەوڵەتانی ئمپریالیست لە پشتیانەوە بەهێز

و ڕێکخستەیان دەکەن. واتە خیانەتکاری بەشێوەیەکی ڕێکخراو بەڕێوە دەبرێت، بۆئەوەی گەل بکشێننە نێو خیانەت، زەحمەتی نابینن. چیرۆکی باشوور باش دەزانن، ئەم چیرۆکە چیرۆکی خیانەتکاری و کەوتنە نێو زەلکاوی خیانەتە.

بەڕاستی کاتێك مرۆڤ ڕەوشی ئەمانە شیدەکاتەوە، هەناسەی سار هەڵدەکێشێ، چونکە ئەوەی دەیکەن زۆر گومان لێکراو و خیانەتێکی بەرفراوانە. لە هەموو لایەن و بوارێکدا ئاشکراکردنی خیانەت ئەرکی ئێمەی شۆڕشگێڕییە، کە هەر ڕەنگێکی خیانەت بەگەشەسەندنی مێژوویيەوە و بەرپرسیاری بەڕێوەبردنی فەرمی و نافەرمی سیخوڕی گەورە و خائینی زۆر ترسناك و بچووك، ئەمانە هەریەکەیان لەشوێنی خۆیدا بناسێنین. ئێستا تیۆری ئەوە زۆر پێویستە، لەبەرامبەر تیۆری خیانەتکارانیش پێویستە لە تیۆری شۆڕشگێڕی بکۆڵرێتەوە. چ لە بواری چەمك، تێگەیشتن و ژیان دەبێ بزانین ژیانی خائین چۆنە و پێویستە ئێمە چۆن بژین؟! بەمجۆرە ئێمە پرسێکمان هێنایە مەیدان. شتێك کە من زۆر گرنگی پێدەدەم "ئێمە چۆن ئەو ژیانە بناسین، ئێوە چۆن کەوتوونەتە ژێر کاریگەری ژیانی خائین؟ خائین کێییە؟ دەبێ ئێوە وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەنەوە".

بەڵێ، ئێمەش ساڵانە هەر لە ڕیشەی مێژوویی و کۆمەڵاتیەوە خیانەت چۆن پێشکەوتووە، خائین کێیە؟ چۆن ژیان دەباتە سەر و تاوانباری دەکات و پێشی دەخات؟ دەکۆڵینەوە و ڕوونی دەکەینەوە. ئێمە لە مانیفێستۆی خۆماندا وتمان "تاکتیکی بنچینەیی PKK لەبەرامبەر ئەو کەس و دەزگایانەی کە بوونەتە سیخور زەبروزەنگ بەبنەما دەگرێت"، ئەمە بۆچوونێکی ڕاستە کە 15 ساڵ پێش ئێستا وەك تاکتیك نیشانمان داوە.

بێدەنگی بەرامبەر خیانەت مانای گێلی یە!

ئێستا بەکورتی لەسەر گێلی ڕادەوەستین، گێلێتی چییە؟ گێل کێیە؟ چ لەسەر ئاستی هەموو لایەنەکانی پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی گەلان و چ لەسەر بارودۆخی ئەمڕۆی ئێمە بێت هەر لە بوونیەی وڵاتێکەوە تا دەگاتە مرۆڤێك، لە سەپاندنی دوژمنەوە بیگرە،

تا سەپاندنی شۆڕشگێڕان یان لە بەرامبەر تەواوی ژیانی گەلێك كە دەڵێن "وا هاتووە و هەروا دەروا، دوژمن چی دەكات با بیكات، گرفتاری نییە شۆڕشگێڕانیش هەندێك شت دەكەن، با بیكەن، بەمجۆرە لە شۆڕشگێڕی دەنۆڕن و دەڵێن: "من وام كرد، ناموسم رزگار كرد، مەگەر سەركەوتن لەسەر من راوەستاوە...؟!" ئەمانە هەموو رەوشتی گێلی نیشان دەدەن و لەناو گێلێتیدا دەژین. هەچەندە كە هیچ پەیوەندیان بە دوژمنەوە نییە، بەڵام لەبەرامبەر ئەو شتانەی روو دەدەن بێدەنگ دەمێنن و هەراسان و یاخیبوونیان نییە، هەق و ناهەق جیا ناكەنەوە، خائین و وڵاتپارێز لەیەك جیا ناكەنەوە، هەر شتێك بە رووكەشی هەڵدەسەنگێنێ، هەژاری و بەلەنگازی هەر نەخۆشییەك بڵێیت تیایدا بەدی دەكرێت. ئەمانە رەوشتی گێلێتیە، ئاگای لەڕاستی نییە، لە پێشكەوتنی ژیان، لەدۆزەخی بێ ئاگایە. ئەمە رەوشتێكی گێلی دەنوێنێ. بەهادارترین ئابڕوو دەپلیشێنرێتەوە كە پێویستە شتێك بكات، بەڵام ئەو هیچ سەر بەرز ناكاتەوە و تەنازول ناكات سەیری بكات، دەڵێ "ئەمانە بۆ من پێویست نیین"، ئەمە باشترین نمونەی گێلێتی ئاشكرایە. مەگەر گێلی ژیانێكی ئاساییە، ژیانێكی وەهایە كە مرۆڤ بەئاسانی پەسندی بكات؟ نا، من باوەڕ ناكەم، چونكە نەماددی و نە مەعنەوی، مرۆڤ لە تەمبەڵی رزگار ناكات. هەتا بەردەوام بێت زیاتر مرۆڤ لەناو دەبات، مرۆڤ دەباتە رادەی نكۆڵیكردن و نۆكەری، وەهای لێدەكات كە مرۆڤ هەر بەها و نرخێك بە پێنج فلس بفرۆشێتە خائینان و داگیركەران.

ئەمانە ئاگایان لە مێژوو و نەتەوە نییە، لە راستی نەتەوەیی و دنیا بێ ئاگان، ئەمانە كێن...؟ بۆچی دەژین؟ من نەفرەتم لە ژیانی رۆژانەی ئەوان كرد، هەرچەند جارێك سەرنجی ئەوانەمدا، هیچ هیوایەك لەوانەدا بەدی ناكرێت، ئەمانە رۆژ دەرباز دەكەن یان خۆیان دەرباز دەكەن؟ من لەو بڕوایەدا نەبووم كە رزگاری بەو جۆرە بێت، ئەوانە پیلانێكی جددیان بۆ ژیان نییە، رۆژێك كار دەكەن و دە رۆژ دەخەون و بۆ كەسانی تر كۆیلەن، بە چوار دەست خۆیان بەم ژیانەوە گرتووە، كە ئەویش گێلێتیە. من بێزاری خۆم لەم ژیانە نیشانداوە و پەسندم نەكردووە و لە كۆتاییدا شێوەی ژیانێكی نوێم خوڵقاند.

ئێوە نە رێگای خیانەتتان گرتە بەر و نە رێگای گێلی، بە پێچەوانەوە رێڕەوی ناسنامەی كۆمەڵایەتی و راستی نەتەوایەتی ویستان دەرفەتی رزگاریان بۆ بكەنەوە. ئێوە ئەم هەڵویستەتان گرتووە و پەسندی دەكەن. لە هەمووشی راستر ئەمەیە. بەمجۆرە

هاتنـه سـەر رێبـازی گشـتی. بـەڵام بۆچـی ئێـوە بەئاسـتی خائینێـك یـان وەك گێلێـك یـان تاڵانکەرێك کاریگـەر نـین؟ ئێـوە چـۆن دەتـوانن وەڵامـی ئـەم پرسـیارانە بدەنـەوە؟ پـێش ئەوەی وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەینەوە، دەبێ ئەوە دیاری بکەین کە تاڵانکار تاڵان دەکات و بخـوازێ هەرچـی بکـات دەیکـات و بـەڕێوەی دەبـات. بـیری لـێ دەکاتـەوە و جێبـەجێی دەکات. خائینیش خائینە، بیر لە خیانەت دەکاتـەوە و تێیـدا دەژی و جێبـەجێی دەکـات. گێلیش گێلە و گێلی بـە چارەنووسـی خـۆی دەبـینێ و بـاوەڕی پێـی هەیـە و لەسـەر ئـەم بنەمایە ژیانی بەڕێوە دەچێت. باشە! ئێمـە تـا ئێسـتا لەسـەر ئەمانـە گفتوگۆمـان کـرد و تێیدا قووڵ بووینەوە، خۆمان رێکخست و دەستمان کرد بە چالاکی لـەدژی، بـەڵام بۆچـی ئێوە وەك تاڵانکەر، خائین و گێلێك بەکاریگەر نـین؟ ئێـوە بۆچـی لـە بەرامبـەر ئەوانـەدا بەکاریگەرتر راناوەستن؟ من ئەمە لە ئێوە دەپرسم.

مێژووی پارتی، مێژوویی بەرخودانی مـەزن و مێـژوویی شـەڕڤانی ئـازادی مەزنـە، لە بەرامبەر ئەمەدا ئەو رەخنانەی کـە دێتـە سـەرتان، لەگـەڵ ئـەو رەوشـەی کـە باسمـان کرد، جیاوازی چییە لەگەڵ کەسێکی گێل؟.

ئەو شەرڤانەی ئێوە بەڕێوەی دەبـەن، بەتایبـەتی لـە بـواری فەرماندەییـدا، ئەگـەر ئـەو رەوشـە تێپـەڕ نەکـەن، ئـەوا بـزانن نزیکـی گێلـی و خیانـەتن. هـەروەها مـن نابمـە ئـامرازی ئـەوە. مـن بەگەشـبینی نـابینم. ئێـوە دەتـوانن خۆتـان هەڵبخەڵـەتێنن، بـەڵام نـاتوانن مـن هەڵبخەڵـەتێنن، ئـەوەی کـە ئێـوە بـەناوی شـەرڤانی و فەرمانـدەیی پیـادەی دەکـەن، سـەرنجی مـن راناکێشـێ. مـن خـاوەن ئـەزموونێکم، کـە لەبەرامبـەر خیانەتـدا هەڵوێستێکم هەیە. من ئەوەی ئێوەم باش نایەتە بەرچاو. بەڕای من ئێوە شەڕێکی بـاش ناکەن، ژیانی ئێوە سەرنجی من راناکێشی، مەگەر ئێـوە دەتانـەوێ بـەزۆر خۆتـان بـە مـن بدەن پەسند کـردن؟ مـن مرۆڤێکـی بـەئاگام، مـن هـەتا رۆژی ئـەمڕۆ خـۆم لەهـەر شـێوە خراپـی و شـتێك کـە رێگـا ناداتـە ژیـانی مـن، پاراسـتووە، نـەفرەتم لـێ کـردووە و دوورم خستۆتەوە. واتـا مـن وشـیار و زانـا و خـاوەن ئـەزموونم. ئێـوە فیـداکارن و ئـازان، بـەڵام شـێوازی خـەباتتان زۆر ئـەنجام بەدەسـت نـاهێنێ، مـن هـەموو رۆژێ ئەمانـە دووبـارە دەکەمـەوە، هـەرگیز لەبـەر ئـەوە نییـە کـە مـن لـەئێوە تـەنگ بـووم، بـەڵکو شـێوەی شەڕکردنی ئێوە لـەلای مـن لـەبواری سـەرکەوتندا، لەسـەندن و هـەنگاونان و هەژاندنـدا،

مەبەست هەنگاو بۆ بەدەست هێنانی سەرکەوتن، من بەکەمی دەبینم، ئێوە باوەڕیتان بە سەرۆکایەتیش هێناوە.

لێرەدا من دەڵێم ئێوە کەوتوونەتە بواری گێلییەوە. گێلی لەناو پارتیدا، گێلی لە ڕێبازی فەرماندەیی پارتیدا، لەسەر ڕێبازی شەڕی پارتی گێلن. لەسەر بناخەی ئەزموونی خۆم وەك بەرپرسیاری بزاڤێك كە دوژمن ناوێرێ سەیری بكات. من دەڵێم كە رەوشی ئێوە بەس نییە بۆئەوەی سەرکەوتن بەدەست بهێنن. هەروەك چۆن سەرکەوتنیش گەشە پێناکات، بەهۆی گێلیشەوە دەبنە هۆی لەناو چوونی گەلێك بەها. لەبەر ئەوە بۆ ئەو كەسانەی كە لەناو پارتی و ریزەكانی فەرماندەكاندا دەبنە هۆی ئەم بنكەوتنانە، بەرپرسیاری ئەم كارانەیان ناخەمە ئەستۆی خۆم. رەخنەكانی رۆژانەم لەسەر ئەم بناخەیە پێش دەكەوێ، قسەكانی من بۆ ئێوە لە داهاتوودا ئەمەیە، جگە لە شێوەی ژیانی شۆڕشگێڕی كە دەبێ پێشبخرێت و هیچ شێوە ژیانێکی دیکە پەسند ناکرێت. ئەمەش مانای هەڵوێستە لە بەرامبەر ئەو خیانەت و گێلییەی كە لەناو پاتیدا پەرەدەسێنێت. زیاتر بۆ ئەو كەسانەی كە تەسفیەكاری دەكەن و بۆ خۆیان ئاگایان لێ نییە و خۆیان ناپارێزن و بە تێڕوانینێك باوەڕدەكەن و شەڕ دەكەن. بەبێ هیچ هۆیەك توانا و بەهای زۆر لەدەست دەدەن و هیچ پێویست نابینن كە حساب بدەن، ئەگەر ئەمە گێلێتی نەبێ ئەی چییە؟!

مەگەر ژیانی گێلێتی و نەفامی لە ناوچەواندا نوسراوە؟ ناتوانرێ بیر لە شێوە ژیانێك بكرێتەوە لەدژی ئەمە؟! مەگەر هیچ شێوەی كار و شێوەیەكی دیكەی شەڕ مەیسەر نابێ؟! سەیرێكی مێژوو بكەین، تەماشای ژیانی سەرۆكی هەموو گەلان بكەین، سەرنج بدەنە ئاوات و پیلان و پێشبینی ئەوانە و جارێكیش سەرنج بدەنە دوژمنی خۆتان، رۆژانە بەرێوەبردنی كارەكانیان چی دەگەیەنن، هەروەها لە كەسایەتی خائین بنۆڕن، تەنانەت سەیری گێلی بكەن، بە فێلبازی لادێی و بۆرژوای بچووك خۆیان رزگار دەكەن. مەگەر شۆڕشگێڕی ساویلكەیی یە...؟! من ئەم مەترسییە لە ژیانی ئێوەدا دەبینم، ئەمە لای من ئاساییە. كاتێك سەرنج دەدەم نازانم گومان لەخۆم بكەم، یان لە ئێوە، من دەڵێم هەم و نەمردووم، هەندێ شتم كردووە، بەڵام ئێوە چین؟ ئێوە ئەندامی ئاسایی كۆمەڵن، یان شەرڤانێكی ئاسایین، یاخود فەرماندە و سەركردەن؟ رەوشی ئێوە وەها لە مرۆڤ دەكات كە بیر بكاتەوە. وا دەردەكەوێ ئێوە تێكەڵی خیانەت و گێلێتی

بوون، ئێوە خۆتان پاکژ نەکردۆتەوە. بەتایبەتی لە ریزی پارتی و شۆڕش و سوپادا، ئەرکەکان چۆن ئەنجام دەدرێن؟ چۆن لەسەر کار حیکمەت دەکرێت، ئێوە نازانن، دەبێ خۆناسین و بڕیاردان و گەیشتن بە بەڕێوەبردنی راست لای ئێوە هەبێت. بەڵام ئایا ئێوە بەمجۆرەن؟ ئەگەر ئێوە بەمجۆرەنین، چ خێرتان هەیە؟ خیانەت کە ئەوندە فراوان و تەشەنەی کردووە، گێلی لە ئاستێکدایە کە ناتوانرێ بەرگەی بگیردرێت، بەڵام ئەی شۆڕشگێڕی و فەرماندەیی ئێوە چۆنە؟ ئەویش لە بارێکدایە کە تەحەمول ناکرێت.

ئێوە دەڵێن: ئێمە هاتووین بۆ شەڕ و سازدانی سوپا، پێویستە مرۆڤ گاڵتە بەم قسانە نەکات و راستی سەرۆکایەتی پێچەوانە نەکاتەوە. باوکی من گەورەیە، منیش گەورەم، عەشیرەتی من گەورەیە، منیش بەو رادەیە گەورەم، مەگەر ئەم قسانە هەڵخەڵەتاندنێکی مەزن نین؟ کە ناوێك لەخۆتان دەنێن مانای ئەوە نییە کە ئێوە ئەو شتەن. لە بەراورد لەگەڵ قارەمانانی مێژوویی، ئێوە لاوازن، ئێوە ناوی قارەمانانی مێژوو شایستەی خۆتان دەبینن، بەڵام کاتێك مەرجی ئەمە پێك نەهێنن، ئەوا مانای گێلی و نەفامی دەبەخشێت.

ئێمە جووڵانەوەیەکین کە هەتا دوایی رێگرین لەکەسانی خیانەتکار، لەبەرامبەر هەر جۆرە داگیرکەرییەك بەهەموو توانایەك رادەوەستین. لەهەمانکاتدا بزاڤەکەمان ئەو بزاڤەیە کە لەپێناو مافی مرۆڤایەتی و کۆمەڵایەتیدا تێدەکۆشێت و ناسنامەی ئەمانە زیندوو دەکاتەوە و بەرەو ئازادی دەبات. هەروەك چۆن شەڕ دەکەین لەدژی هەر کۆسپێك کە دێتە رێگای، بەو رەنگەش لەپێناو راستییەکاندا تێدەکۆشین. لەهەمانکاتدا بزاڤێکین، کە ئەم رێبازە بەڕێوە دەبەین و دەناسێنین و پتەوی دەکەین و لەپێناویدا شەڕ دەکەین. ئەگەر ئێوە تا ئێستا تێنەگەیشتوون، ئەوا جارێکی دیکە بۆتان روون دەکەمەوە. ئەو تایبەتمەندیانەی کە دەبنە کۆسپ و پێویستە نەفرەتیان لێبکەن و جارێکیتر دەبێ بگەڕێنەوە سەر گەوهەری خۆتان و رێزی لێی بگرن.

ڕۆڵی ڕۆشنبیران لە شۆڕشی نەتەوەییدا

مـن بـە بەرپرسـیارێتیەکی مـەزن و بـەناوی خـۆم شۆڕشـێکی مـەزنم هەڵگیرسـاند. تەواوی گەل بەرەو مـردن دەچـوو و گـەلێك دوژمـنی هـەبوو، دۆستەکانیشـی ڕۆژ بـە ڕۆژ بـەرەو نـەمان دەچـوون. لـەو بـاوەڕەدام کـە لەئـەمڕۆ بـەدواوە نـەك تـەنیا لەبەرامبـەر هونەرمەند و ڕۆشنبیران، بەڵکو لەبەرامبەر نوێنەری هونەری هـەموو گـەلی کـورد دەبـێ حساب بدەین، ئێمە چیمان کـردووە و چۆن؟ ئـەمڕۆش ئەوانـەی خۆیـان بـە ڕۆشـنبیر و هونەرمەندی گـەل دادەنـێن، چـی لـە مێشـك و دڵیانـدا هەیـە بـا لێمـان بپرسـن. ئێمـەش هەندێك پرسیار دەکەین پێش هەمووشتێك من یەکێکم لەوانـەی خۆیـان بـە ڕۆشـنبیر و هونەرمەند دادەنێن. نەك تەنها شۆڕشـگێڕ، بـەڵکو نوسـەر و ڕەوانبێژێکیشـم، لەڕاسـتیدا تاوەکو ئێستا من هیچ کـارێکی چـەکداریم نـەکردووە، زۆربـەی کارەکـانی مـن ئاخـافتن و نوسین بووە، چونکە من ئەڵێم ڕۆشنبیرێکم، لەم کارەشدا لە هەونەرمەندییەوە نزیکم.

خاڵێکی دیکە هەیە، ئەویش ئەوەیە کـە نوسـەر و هونەرمەنـد دووری یـەکتر نـین، بەڵکو یەکن، پێویستە مرۆڤ جیاوازی نەخاتە نێوانیان.

لێرەدا خاڵی سەرەکی کە پێویستە لەسەری ڕابوەسـتین ئەوەیـە ڕۆشـنبیری چییە؟ بە هەندێك نمونە دەتوانم ئەوە باش ڕوون بکەمەوە، لەشۆڕشـی مـەزنی ڕوسـیادا گۆرکی نوسەرێك بوو، ئەو کاریگەرییەی کردیە سەر پارتی بەلشەفیك و لینین ئاشکرایە، گۆرکی جـار جـار لـەناو پارتیـدا بـوو، جـار جـاریش لـەدەرەوەی پارتیـدا دەمایـەوە و، بەتـەنیا لەبەرامبەر پارتی و لینین ڕادەوەستا. بەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا دڵـی لەگـەڵ شـۆڕش بـوو و، نووسەری شۆڕش بوو، بەجەسارەتێکی مـەزن کاریگـەری لەسـەر شـۆڕش کـرد؛ شۆڕشـگێڕ

وەهایە! لەشۆڕشی فەرەنساشدا ئەوانەی بە ووتار و نووسینی مەزن شۆڕشیان ئامادەکرد ڕۆشنبیرانی فەرەنسا بوون. ئەوان دڵ و ئیرادەی شۆڕش بوون و نوێنەرایەتی بۆچوونی شۆڕشیان دەکرد. ئەگەر بمانەوێ بە خۆمان بڵێین ڕۆشنبیر و هونەرمەند، دەبێ لەخۆمان بپرسین چیمان بۆ شۆڕش و میللەت کردووە؟ بۆئەوەی وەڵامی ئەم پرسیارەش بدەینەوە دەبێ بزانین کە شۆڕش و میللەت چین؟ شۆڕش و گەل چۆن بەیەکەوە گرێدراون؟ لەمەش زیاتر شۆڕش چ مانایەك بۆ میللەتی کورد هەڵدەگرێ؟ لەوانەیە شۆڕش بۆ هەندێك گەل شتێکی زۆر پێویست نەبێ، یان تا ئاستێك پێویست بێ، لەوانەیە بەچەند ریفۆرمێکی کۆمەڵایەتی گەلێك بەرەو پێشەوە بچێت، بەڵام بۆ رەوشی گەلی کورد شۆڕشێکی چۆن پێویستە؟ تا چ رادەیەك پێویستی بە شەڕی چەکداری هەیە؟ تا چ رادەیەك کاری سیاسی و دیپلۆماسی پێویستە؟ ئەم شۆڕشە تا چ رادەیەك پێویستی بە کاری ڕۆشنبیری و هونەری هەیە؟ ئەگەر ڕۆشنبیرێك بەقووڵایی لەسەر ئەم شتانە نەبێتە خاوەن بۆچوون و ئیرادەیەکی مەزن، ئەوا ناتوانێ بڵێ من ڕۆشنبیری گەلێکم، ڕۆشنبیری شۆڕشێکم، راستی گەلی کورد ئەوەیە کە ڕۆشنبیرانی دابڕاون و بۆچوونێکی تەنگیان هەیە و ئیرادەیان لاوازە. ئەگەر بتەوێ بەناوبانگ بی و ببیتە خاوەن بۆچوونێکی فراوان و دڵ و ئیرادەیەکی پتەو، ئەوا دەبێ دەست بە شۆڕش بکەی. ئەگەر پێناسەی ڕۆشنبیر بکەی دەبێ بڵێی ڕۆشنبیر ئەو کەسەیە کە دڵ و ئیرادە و جەسارەتی لەگەڵ شۆڕش و گەلدا دایە و، لە کەسانی چەکدار و دیپلۆمات و سیاسەتمەداریش زیاتر خاوەن بۆچوونێکی قووڵ و فراوانە و بەجەسارەت و دڵێکی مەزنەوە کارەکەی بۆ میللەت ئەنجام دەدا.

هەروەها ئەگەر بێتو ڕۆشنبیر خاوەنی پەرتووك، شیعر و گۆرانی بێت، نرخی ئەمانەش هەیە، بەڵام لەڕاستیدا مرۆڤ ناتوانێ بەوانە بڵێ ڕۆشنبیر و هونەرمەندی گەل. کاتێك من ئەو شتە دەڵێم سەیری مێژووی گەلان دەکەم، سەیری گەلێك ڕۆشنبیری مەزن دەکەم، ئینجا ئەمە دەڵێم. نەك تەنها شۆڕشی کرێکاران یان بۆرژوازی، بەڵکو لە هەموو شۆڕشێکدا بەمشێوەیەیە. ئەمرۆ هەر مرۆڤێکی کورد کە بڵێ من خاوەن بۆچونێکم، دەبێ هەندێ راستی ببینێ، راستیە سەرەکیەکان چین؟ گەلەکەمان لە چ رەوشێکدایە، وڵاتەکەمان لە چ رەوشێکدایە، چ شتێك بۆ گەل پێویستە، دەبێ کەی ئەم شتانە ئەنجام

بدرێن؟ ئەو کەسەی ئەو پرسیارانە لەخۆی نەکات، تۆ چ ناوێکیان لێ دەنێی؟..... ئەگەر چەند پەرتووکێك بۆ کۆمەڵ بنووسی و لەسەر هونەریش چەند شتێك بڵێی، بەلام بۆ چارەنووسی گەلێك نەتوانی رۆڵی سەرەکی ببینی و نەتوانی وەك تۆڵستۆی، گۆرکی، هۆگۆ و سارتەر و رۆشنبیرانی دیکە رۆڵ ببینێ، وەك ئەوان نەتوانێ کار بکەی، ئەوا ناتوانی ببی بە رۆشنبیری گەلێك، ئەگەر دەخوازی وەکو ئەوان ببیت، سەیری ئەوانە بکەین کە چیان بۆ میللەتەکەیان کردووە، ئێوەش وا بکەن.

لێرەدا ئەڵێم ئێمە خاوەنی شۆڕشێکی مەزنمان و بانگەشەیەکی مەزنم هەیە و بەدەستی ئێمە و لە ژێر بەرپرسیارێتی ئێمەدا بەهەزاران لە دوژمن کوژران. هەندێك شەهیدیشمان داوە، زەرەر و زیانێکی گەلێك مەزنیشمان بەو کەسانە گەیاندووە کە بەدوژمنیان دادەنێین و شەڕێکی مەزنمان لەدژیان دەستپێکرد. مێژووی هەرە بەرچاویش ئەو شەڕەیە کە دژی رژێمی تورکیا دەیکەن. مومکین نییە یەکێك بڵێت من دووری ئەم شەڕەم و لەژێر کاریگەری ئەم شەڕەدا نیم. لە شوانێکەوە بگرە تا دەگاتە کوردێکی مۆسکۆ، ستۆکهۆڵم، واشنتۆن، هەموویان لەژێر کاریگەری ئەم شەڕەدان. جا ئەمە بەباشی ببینرێ یان بەخراپ، ئەوا ئەو شتەی کە هەیە نکۆڵی ناتوانرێ نکۆڵی لێبکرێ. بۆ ئەمەش دەبێ رۆشنبیران لەسەری بنووسن. چونکە کەر و لاڵی کاری رۆشنبیران نییە. گەر سەیر بکەین دەبینین بەتەنها شوانێکیش بێ دەنگ نامینێ. تانسۆ چیللەر کە ژنێکی بۆرژوایە، وەکو بارگیرێك وایە هەر رۆژ خۆی کۆدەکاتەوە و هێرش دێنێتە سەرمان و دەڵێ:"یان لەناویان دەبەین یان لەناویان دەبەین". هەموو هونەرمەند و نووسەرەکانیان لە پشتیەوە دەبنە یەك و دژ بە کوردان شەڕ دەکەن. ئایا کەس دەتوانێ نکۆڵی لەمە بکات. جگە لەچەند کەسانێك، بەلام هەموو نووسەر و هونەرمەندانی تورك لەگەڵ سەرۆکی سوپا و سەرۆکی سیاسیان یەکن و لە رەوشی هێرشکردندان. ئەگەر ئەوانە دوژمنی ئێوەن، بەرامبەر ئەوانە کاری ئێوە چییە؟ دیسان گریمان ئێمە باش نین ئەوانیش باش نین، بەلام لێتان دەپرسم راستی لە کوێیە؟ ئێوە PKK لەلایەك دابنێن و ئەو کوردەی سەرهەڵدان دەکات لەلایەکی دیکە، واتە گەلی کوردی ستەم دیدە و PKK لەیەك جیابکەیتەوە، ئەوا راست نییە و درۆیەکی هەرە گەورەیە. با مرۆڤ واز لەم درۆیانە بهێنێ. لەوانەیە ئەوروپا شتێکی بەمجۆرە بخوازێ، بەلام ئەوە دەسەلێنم کە

تـەواوی دەوڵـەتانی ئـەوروپا دوژمنمـانن، دەخـوازن گـەلی کـورد لـە شۆڕشـی خـۆی دوور بکەوێتەوە.

ئـەوروپا بەفـەرمی و بـەکردەوە بـە هـەموو توانـای مـاددی و مەعنـەوی خۆیـەوە پشـتگیری لـە دوژمـن دەکـات. کاتێـك ئەمانـە راسـتی بنـەڕەتین، ئـەوا رۆشـنبیری کـورد لەناوەوە و دەرەوەی وڵات دەتوانن لەسەر ئەم بنەمایە خۆیان پێناسە بکەن و بڵێن ئێمـە چین و کێین و لەگەڵ کێ دایین و چۆن؟. دیسان ئەڵێم من رۆشنبیرێکم حەڤدە ساڵە لـە دەرەوەی وڵاتم و نەچوومەتە ناو گەل و چەکیشم بەدەستەوە نـەگرتووە. دەتـوانم بڵێم لەناو رۆشنبیراندا کەسانێك هەن کە چەکیان هەڵگرتووە، هەرچەندە زۆر نـزیکیش نـین، بەڵام دیسان کاریگەریەکی مـەزن لەسـەر ئـەو رووداوانـەی کـە لـە کوردسـتاندا روودەدەن دەکەن. مـن نوسـەرێکم زیـاتر لـە سـەدان پـەرتووکم نوسـیوە و، گـەلێك وتـارم پێشکەش کردووە. پێش هەموو شتێك بە ملیۆنان کەس بەدڵ و مێشك پەیوەستن بەمنەوە. ئەگەر من دەستبەرداریان بم، دیسان ئەوان دەستبەرداری من نابن، ئەمەش رۆشـنبیریە. نـاتوانم زێدە خۆم بە گەورە دابنێم، باوەڕ دەکەم گەلێك کەس ئەنجام لەم راستیە هەڵدەهێنجن. دەبێ مرۆڤ بە گوێرەی قۆناخ رێزی گەلەکەی بگرێ، هاوکات دەبـێ ئـەوەش بزانرێـت کـە گەل و شۆڕش بەیەکەوە گرێدراون. با نموونەیەکی دیکە بهێنمەوە، گەلێك کـەس لەگـەڵ سـەرهەڵدانی بارزانیـدا و بگـرە لەگـەڵ سـەرهەڵدانی کـۆنیش دابـوون، کـە نوسـین و کتێبیشان لەسەر دەرخستن، دیسان بەدرخان سێ رۆژ لە گـەلی"ئـەرۆ" بـەرخودانی کـرد، 15 هەزار چەکداری هەبوو، بەڵام تەسلیم بوو و، لە دواییدا چووە ئەستەمبوڵ و گـەلێك وڵاتیش گەڕا، گەلێك کوڕی هەبوو کاری ئەویان بەردەوام دەکرد، بەدرخان ئەوەندەیە کە گەلێك کتێبی لەسەر دەنووسرێ و پێویستە زیاتریشی لەسەر بنووسرێ.

بەڵام لە شۆڕشی ئێمەدا ئەو شەڕەی کە لە گابار و ئـەرۆ کردوومانـە کـە زیـاتر لـە 15 ساڵە بەردەوامە، بەچەند گەنجێکی کورد دەستمان پێکرد. دەوڵـەتی فاشیسـتی تـورك بە هاوکاری هـەموو هێزەکـانی جیهـان هێرشـی کـردە سـەرمان، دیسـان بـەرخودانی ئێمـە بەردەوامە و تەسلیم بوون رووی نەدا، تەواوی چیاکان لەدەستی ئێمەدان. ئەگـەر یـەکێك ئەو راستیانە نەبینێ و باسی بەدرخان و بارزانی و کەسانی دیکە بکات، ئـەوا ئـەو کەسـە ناتوانێ لە راستی گەلی کورد تێبگات. چـونکە راسـتییەکی مـەزن هەیـە، بـەڵام نـایبینێ.

یـەکێك شـتی گـەورە نـەبینێ نـاتوانێ شـتی بچـووکیش ببـینێ. لـە مێـژووی فەرەنسـادا "جانـدارك" هەیـە و پێـی دەڵـێن قارەمـانی نەتـەوەیی، گـەلێك کـەس هـەن کـە دەڵـێن قارەمانی نەتەوەییش نییە و خۆی نەسووتاندووە، بـەڵام بەسـووتاوی دادەنـێن. فەرەنسا لە سایەی ئەو قارەمانە بـووە گـەلێك. بـەڵام لەشۆڕشـی ئێمـەدا دەتـوانم بڵـێم گـەلێك لـە هەڤاڵانمان هـەن کـە خۆیـان سـووتاندووە، وەك فـەرهاد فورتـای و هەڤاڵـەکانی، بەسـەدان کەسی دیکەش خۆیان سووتاند. بەسەدانی دیکەش بۆ ئـەوەی تەسـلیم نـەبن نارنجۆکیـان بە خۆیاندا تەقاندۆتەوە و پارچـە پارچـەبوون. ئێـوە نیـاز و داخـوازی چـەند لەمانـەتان زانی؟ ئەگەر ئێوە شتێك لەسەر ئەوانە نـەزانن و بڵـێن ئێمـە رۆشـنبیر و هونەرمەنـدین، ئەوا قەلەڕەش پێتان پێدەکەنێ. ئەگەر مرۆڤ خۆی لەم رەوشە دەرنەخات شوورەییە.

ئەوانە قارەمانی مـەزن بـوون، لاوی هـەژدە ساڵی خۆیـان سـووتاند. ئێسـتا مـن بـە خۆم دەڵێم رۆشنبیرم و، گـەلێك کەوتوومەتـە ژێـر کاریگـەری ئەوانـە. ئەوانـە کـچ بـوون خۆیان سووتاند، نـاڵێم مـن سیاسـەتمەدارم بۆیـە ئەوشـتانە دەبیـنم، چونکە ئەگـەر ئـەو شتانە نەبینم ناتوانم خۆم بە مرۆڤێکی بەشەرەف دابنێم. لەم وڵاتەدا، لەناو ئەم گەلەدا، دوای ئـەوەی کـە کـچ و کـوڕی هـەژدە ساڵی خۆیـان سـووتاند، ئێمـەش بڵـێین قارەمـان و رۆشـنبیر و هونەرمەنـدی کوردین، بـە هـیچ شـێوەیەك ئـەو شـتە پەسـند نـاکرێ. هـەتا ئامـانجی ئـەو کـوڕ و کچـانە کـە خۆیـان لەپێناویـدا سـووتاندووە بەسـەر نەکـەوێ، ئـەوا دەستبەرداری لەم تێکۆشانە ناکەین. ئەگەر خۆتان نەگەیەننە ئەو راستیە، ئـەوا نـاتوانن بڵێن خاوەن هونەرین. لەبەر ئـەوە کاتێـك مـرۆڤ وتوێـژ لەسـەر هەنـدێك بابـەت دەکات، دەبێ مرۆڤ لەسەر راستی بێت.

ئـەوەش دیسـان بۆچـوونێکی رۆشـنبیرییە، کـە لەسـەر مـن چـەندە رەخنـە دەگـرن بگرن، بەڵام بۆ گەلەکەمان شتی مەزن دروستبوون. گەلەکەمان تەنیا یـەك رۆحـی هەیـە ئەویش تەنیا لە پێناو شۆڕشدا بەختی دەکات. لەبەر ئەوە پێویستە ئەوانە تـاجی سـەری ئێمە بـن. بۆیـە پێویسـتە ئـەو بەختکردنـە بکەینـە هونـەر. چونکە ئەوانـە رۆڵـەی ئـەم گەلەن. باشە بۆچی گەل ئەوانەی سووتاند؟ ئەو گەلەش ئێمەین بۆچی ئاوانمان سوتاند؟ ئایا ئەوەندە بێ دڵ و ئیمانین ئەوانەمان سوتاندن؟ ئەگەر ناتوانین ئەوانـە لـەیاد بکـەین و خۆمانیان لێ دوور بگرین، ئایا مەسەلەی بنچینەیی کورد و رۆشـنبیر و هونەرمەنـدی کورد ئەمەیە؟

ئەوانەی کە شەهید بوون، ئەوانەی کە خۆیان سووتاند، ئەوانەی کە لەسەری چیا شەڕ دەکەن، بۆ ناوی گەلێك بەبێ مەرج خۆیان فیدای گەل و وڵات دەکەن. من ناچارم بەوانەوە گرێدراوبم، بۆچی؟ چونکە ئەگەر بەوانەوە گرێدراو نەبین ــ کە گەورەترین قوربانی لەپێناویی گەلدا دەدەن ـ و لەهەموو روویەکەوە بە قووڵی و بەفراوانی لەسەر ئەوان رانەوەستین، ئەوا ناتوانین پیوەستبوونمان بەگەلەوە نیشان بدەین. ئەگەر ئێوەش لەگەڵ گەلی کورددا نەبن، ئایا چۆن خۆتان بە رۆشنبیری کورد دادەنێن. ئەگەر بە کوردێکی گرێدراوی دوژمن بڵێن ئەویش باشە، ئەوکاتە چۆن لەگەڵ گەلی کوردن. لێرەدا پێویستە مرۆڤ راستی خۆی باشتر بناسێ. مەسەلە من نیم، مەسەلە پارتی کرێکارانی کوردستانیش نییە، لەوانەیە ئەوانەی کە شەهید دەبن نەشزانن کە PKK چییە، بەڵام لەمێژووی هیچ گەلێکدا ئەو جەسارەت و خۆکردنە قوربانیە دروست نەبووە. ئێستا رۆمان چۆن بنوسین، کۆنسرتۆ چۆن دروست بکەین، شایی چۆن بکەین و....هتد، ئەو شتانە لەچاو ئەو قارەمانێتیەی شەهیدان ناتوانێ ببێتە هونەر و رۆمان. ئەوەش ئەوە دەسەلێنێ کە رۆشنبیری کورد مردووە و ناتوانێ بنووسێ. ئەوە شتێکی بچووك نییە، کە ئێوە لەسەر ئەحمەدی خانی هەندێك شت ئەڵێن، هەموو کەسێك ئەحمەدی خانی و مەم و زین دەناسێ، بۆچی ئەحمەدی خانی بە مەم و زین بەناوبانگە؟ دیارە مەزنبوونی ئەحمەدی خانی لەسەر ئەشقی مەم و زینە. دەزانین مەم و زین لە جزرە بۆتان سوتاوون. ئەمرۆکەش بە هەزاران مەم و زین دەسووتێنرێن، لەوانەیە مەم و زینی ئەحمەدی خانی کوڕ و کچی ئاغا و بەگ بووبن، زێدە ئەشقێکی وڵاتپارێزی نەبووبێ. بەڵام ئەمرۆ بەهەزاران مەم و زین بەئەشقی بۆتان و ئەم وڵاتە دەسووتێنرێن. ئەحمەدی نووسەرێکی دروست بوو، مەم و زینی دیت و یەکسەر دەستی بەنووسین کرد، بەڵام ئێوە هەزاران مەم و زین دەبینن و لەبەرچاوتانن، خەیاڵیش نین، بەڵکو حەقیقەتن. باشە بۆ ناتوانن شتێك بنووسن، بۆچی ئەو هێزەتان نییە، بۆچی ناتوانن وەکو ئەحمەدی خانی بنووسن؟ بوێری ئێوە کوا تاوەکو بڵێن دەتوانین. بەرهەمی ئەحمەدی خانی مەم و زینە، بەرهەمی ئێوە کوا؟ ئەحمەدی خانی بە ئەشقی مەم و زین مەزن بوو، بەڵام ئەمرۆ بەهەزاران مەم و زین لەبەرچاون کەچی ناتوانرێ دەربڕدرێ و بنووسرێتەوە. ئایا چۆن ئەوشتانە لەگەڵ رۆژی ئەمرۆمان گرێ دەدرێت؟ بەدرخان بەگ

چـۆن بەئـەمڕۆوە گـرێ دەدرێ، شـێخ سـەعید چـۆن بـە ئـەمڕۆوە گـرێ دەدرێ؟ هـەر ڕۆشنبیرێك ئەگەر ئەو شتانە نەزانێ و مێژوو و هونەری دوێـنێ و ئـەمڕۆ نەكاتـە یـەك، ئەو كاتە ناتوانێ بڵێ من ڕۆشنبیرم و ماڤ هیچ كەسێك نییە. هەر كەسێك ئەگەر بەناوی گەلی كورد و خوێنی شەهیدان قسە بكات، دەبێ جێگای خـۆی بـەو ڕەنگـە بگرێـت، ئـەوە مێژووی منە.

هەنێك دەزگا هەن هونەری و كولتوورین و خۆیان بە سیاسی دادەنێن، هەنـدێكیان سیاسـین و كـاری سیاسـی بـەڕێوە دەبـەن، بـەڵام دەیانـەوێ وەكـو دەزگایـەكی هونـەری و كولتووری تەماشـای خۆیـان بكـەن، ئەوانـە هەردووكیشـیان ڕاسـت نـین. هـەر لەبـەر ئـەو هۆیانەشـە خـەبات گـەلێك دوادەكـەوێ. لەكۆنـدا ئـەو شـتە زۆر بـاو بـوو، بـە ئـەزموون دەركەتووە كە هەتا ئێستا ئەو كارەی كردوویانـە، كـارێكی كولتـووریی و هونەریـە، بـەڵام بـەناوی پـارتی سیاسـیەوە كـراوە. وەكـو پـارتی سۆسیالیسـت، پـارتی دیمـوكرات، پـارتی شۆڕشگێڕ، بەڵام ئەگەر تەماشـای كارەكانیـان بكـەی، ئـەوا زیـاتر كـاری كولتـوورین، نـەك كارێكی سیاسی، بەڵام ئەوانە وا دەزانن كـارێكی سیاسـیان ئـەنجام داوە. هەنـدێكیش هـەن لەژێر ناوی كولتوور، كاری سیاسی دەكەن و دەڵێن ئێمە دەوڵەت هەڵدەخەڵـەتێنین، ئـەوە هەڵەیە. بەتایبەتی لەم دواییەدا گەلێك زەرەر لەو بۆچوونانە بینـرا. دەبـێ مـرۆڤ كـاری سیاسی و كـاری كولتـووری لەیـەك جیـا بكاتـەوە و تێكـەڵاویان نـەكات. پێویسـتە هـەموو كارێك بەئەندازەی خۆی نرخ و بەهای بدرێتێ. بۆ نمونـە دەتـوانم لەسـەر خۆشـم شـتێك بڵێم؛ كاتێك لەسەر كاری سیاسی و سەربازی رادەوەستام، من خۆم زۆر بە سیاسەتمەدار و فەرماندەیـەكی سـەربازی دانـانێم، بـەڕەنگی نووسـەر كاریگـەرییان لەسـەر دەكـەم. بـەڵام كاتێك نزیكـی كـارێكی سیاسـی یـان سـەربازی دەبم، دەزانم ئـەو كـارە چـۆن دەكـەم، ئـەوە چـەندین سـاڵە ئامادەكـاری ئـەو شـتەش دەكـەم. لەڕاسـتیدا هێـدی هێـدی خـۆم لـەكاری سیاسی نزیك دەكەمەوە. بەنووسین و وتاربێژی خۆم ئەو شتەم كرد و پـارتی كرێكـارانی كوردستان ناوبانگی دەركرد.

بـەمجۆرەش كـای سـەربازی و چـەكداری ئەوەنـدە بـەهێز دەركـەوت، بـەڵام دیسـان لەڕووی سیاسی و سەرباوییەوە بەهێزم. دەتوانم بڵێم ڕەوشـی مـن ڕەوشـی وەكـو ڕەوشـی ڕۆشنبیرێكی شۆڕشگێڕە. پێویستە هەموو كەسێك لەو ڕووەوە سەرنج بـدات، ئەگـەر هـەر كەسـێك بـەمجۆرە بـژی و كـاری خـۆی ئەنجامبـدات، ئـەوا دەتوانێـت گـەلێك شـتی مـەزن

بەدەست بێنێ. ئێمە گەلێك مەزنمان خوڵقاند. ناڵم خەباتی کولتووری و هونەری هیچ نرخێکیان نییە، لەم میانەوە باسی ئارام تیگرانیشمان کرد، کاتێك یەکەم جار گوێم لە گۆرانی ئارام تیگران بوو، ئەو کاتە ووتم پێویستە ئەم دەنگەی کورد نەمرێ و مرۆڤ بۆ ئەم دەنگە خەبات بکات، ئەمەش بەکاری سیاسییەوە گرێی بدات، واتە لەو خاڵەدا خەباتی هونەری کاریگەرییەکی مەزنی لەسەر سیاسەتی من دروستکرد، من گەلێك کەس بە مامۆستای خۆم دادەنێم، لێرەدا بەهیچ شێوەیەکیش خۆم بچووك نابینم، بەڵام خەباتی مامۆستایەتی و چلاکی هونەریش بە شتێکی گەلێك گەورە دادەنێم، واتە نرخ و بایەخێکی زۆریان هەیە، جێی ئەوانە لێرەدا گەلێك گەورەیە، لەسیاسەتی ئێمەشدا گەلێك گەورەن، پێویستە مرۆڤ هەست بەوە بکات، ئەگەر هەست بەوە نەکات و لەخەباتی خۆیدا ئەوشتە نەناسێت، ناتوانێت خۆی پێش بخات.

وەکو دەزانرێ لەناو ئێمەدا موریدێتی گەلێك بەهێزە، پێش ئەوەی ببین بە موسڵمان بووین بە مورید، ئەمەش گەلێك زەرەری پێ گەیاندین و، پێش ئەوەی ببین بە بزاڤی سیاسی، ئەمجارە بووین بە موریدی سیاسی، ئەوەشیان زەرەر و زیانێکی زۆری پێگەیاندین.

پێش هەموو شتێك ئێستا من بەناوی PKK خەبات دەکەم، لەناو PKKدا بەڕادەیەکی سەرسوڕهێنەر کادیری لەشێوەی مورید دروست دەبن، بەڵام کادیری سیاسی دروست نابن، ئەم رەوشەش گەلێك هۆکاری هەیە، یەکێك لەو هۆیانەش بۆ لاوازی رۆشنبیر و رۆشنبیرێتی دەگەڕێتەوە.

وشەی موریدایەتی لە مێژووی کورددا بەدی دەکرێت و بەمانای "مردوو" دێت، لەڕاستیدا ئەمە شتێکی باش نییە، چونکە مرۆڤی نەزان مردووە، تەنانەت دەتوانم وشەی "پێشمەرگە"ش بەمشێوەیە شیبکەمەوە کە بە مانای "پێش مردن" دێت، ئەمەش راستییەکە، چونکە مردن لەخۆوە دەگرێ. لەکاتێکدا کە پێویستە هەر کەسێك هەنگاو بەرەو ژیان بنێت، ئێمە مردوونین، بەڵکو لەهەموو رووبەکەوە خاوەن بانگەشەی ژیانین. چونکە دوژمنان لەجیاتی ژیان مردن شایستەی ئێمە دەبینن. بۆیە موریدی لەنێو ئێمەدا بەڕێوە دەبەن، دژ بەم بۆچوونەش ئەرك و کارێکی زۆرمان دەکەوێتە سەر شان و پێویستە جێبەجێی بکەین. من لەلای خۆمەوە بەباشی ئەم ئەرکەم جێبەجێ دەکەم.

من نالێم دڵی ڕۆشنبیر گەرم نییە و گەیشتوونەتە ڕادەی گوناهبار، من هەرگیز ئەو شتە لەسەر نووسەرانی ئێستا و ڕابردوو نالێم؛ من پێناسەی شتێك دەكەم پێویستە كەس خۆی هەڵنەخەڵەتێنێ، نووسینی ئێوە لەلامان گەلێك بەنرخە و كاریگەریشی لەسەر شۆڕش هەیە، ئەم ڕاستیە نكۆڵی لێناكرێ، نالێم: دەبێت هەموو ڕۆشنبیرێك ببێ بە شۆڕشگێڕ و بەشۆڕشەوە گرێدراو بێت، ڕۆشنبیریش بەگوێرەی سەردەم ڕۆشنبیری سەردەمی خۆیانن، واتە هی كۆمەڵگای ئەو سەردەمەن.

ئەوە ڕاستیەكە مرۆڤ ناتوانێ نكۆڵی لێ بكات، ئەو شتەی لێرەدا دەیلێیم نكۆڵی كردن نییە و گوناهبار كردنی ئەوانەش نییە بەڵكو بەپێچەوانەوە ئێمە دەڵێین بە گوێرەی سەردەمە. ئەو ڕۆشنبیرە، ئەو هونەر و كولتوورەی كە هێناویانەتە بەرهەم پێویستە چۆن بیانگەیەنینە ڕۆژی ئەمڕۆ. پێویستە بە باشی لەمە بگەن، ئەو كەسانەی كە خۆیان سووتاند، ڕۆڵەی ئێوەن، هی PKK نین، بەڵكو هی كۆمەڵگای كوردن. بۆچی ئەو مرۆڤە خۆی دەسووتێنێ، ئەمە پرسی ئەو گەلەیە با نووسەرێك بە ڕۆمانێك ئەم ڕاستیە ڕوون بكاتەوە. وابزانم ئەوەی خۆی دەسووتێنێ لاوازە، شتێكیان لەدەست نایەت و دڵیشی زۆر گەرمە. ولاتپارێزە، ئازادی دەوێ، بەڵام ناتوانێ بیگاتێ، كەچی دڵی ئەمە دەخوازێت، لەبەرئەوەی ناتوانێت ژیانی خۆی بەردەوام بكات و خۆی دەسووتێنێ. 100٪ ئەو خۆسووتاندنە لە پێناو گەلێكە بۆ مێژووی كورد. بۆ مێژووی كەوتوو، بۆ ئەو مێژووەی كە بەدەستی دوژمن نوسراوەتەوە كە ئەو لاوازیەی لەسەر كۆمەڵگا و خێزان دروستی كردووە و، ڕێكخستنی بەهێزیش نین، شۆڕش بەهێز نییە، ئێمە بەهێز نین نەمانتوانی ئەوان لەخۆ سووتاندن ڕزگار بكەین، كچ و كوڕ سووتان، فەرهاد قورتای سووتا، هەروەها ئێمە ئەم ڕاستیانە چۆن ڕوون بكەینەوە ئەگەر ئێمە ئەو كۆمەڵگایە بە مێژووەوە گرێ نەدەین، ئەگەر ڕۆشنبیرانی ئێمە ئەمڕۆ ئەمانە لەگەڵ مێژووی دوێنێ و ئەمڕۆ گرێ نەدەن، ئەوا چۆن دەتوانن بڵێین ئێمە ڕۆشنبیرین. واتە لێرەدا كەموكوڕیەك هەیە ئێمە دەمانەوێت ئەو كەموكوڕیە لە كاری ڕۆشنبیراندا نەمێنێ.

دیسان لێرەدا دەمەوێ ڕەخنەیەكی بچووك بكەم، دوژمن هەتا ئێستا پڕوپاگەندەی مەزنی دژی شۆڕش كردووە، لەسەرەتادا دەیگوت ئەوانە چەند شوانێكن، لە دوایشدا لەگەڵ دۆستانی خۆی ڕێككەوتنێكی جیهانی لەدژی ئێمە ئەنجامدا و گوتی: ئەوانە تیرۆررستن و، گوتیان تیرۆرست، بەمرەنگە و بەو ڕەنگە خراپن. بەداخەوە ئەم

پڕوپاگەندانە گەلێك كاریگەریان لەسەر ڕۆشنبیری ئێمەش كرد بەتایبەتی كاریگەری زیاتر لەسەر ئەوانەی كە لە ئەوروپادان كردووە، دڵی ئەوان لە شۆڕش سارد بۆتەوە، دەتوانم بە راشكاوی بڵێم لێرەدا تێكەڵی دوژمن كارێكی بنەڕەتییە.

ئێستاش شتێكی دیكە دەكەن و دەڵێن بۆچی بەباشی لەسەر ئەم شۆڕشە راناوەستن. شتێك بۆ ئەوانە دەڵێم، ئەگەر یەكێك رەخنە لەخۆی بگرێ، بەو كارە مەزنبوونی خۆی دەسەلمێنێ. ئەگەر حەفتا ساڵیش تێبپەڕێ بێ دیسان ماموستای مەزن كەموكوڕیەكانی خۆی دەبینێ. ئیتر كەموكوڕی خۆت پەسند بكە و خۆی لێ رزگار بكە. ئەگەر بەم شێوەیە بڕۆی ئەوا لەوانەیە ئەو كەموكوڕیانە مەزن ببێ، ئێمە لە بنی پێمانەوە تا تەوقی سەرمان لەناو كەموكوڕیدا گەورەبووین، لەناو هەڵەی دوژمندا گەورەبووین، ئایا شیمانە دەكرێ لەتواناماندا بێ كە هەتا دوایی بەو شێوەیە بەردەوام بین؟ پێویستە ئەو كەموكوڕیانە دەرباز بكەین، ئێمە ناڵێین ئەوانەی ئەمە ئەنجامنەدەن گوناهبارن، مەسەلە گوناهباری و بێ گوناهی نییە، بەڵكو ئەوە مەسەلەیەكی ویژدانی و ئەخلاقیە. رۆڵەكانی ئێمە بۆ دەسووتێن، چۆن ئەو سووتانە بوەستێنین؟. ئەگەر رۆشنبیران وەڵامی ئەو پرسیارە نەدەنەوە، ئەوكاتە زۆر گوناهبارن.

من لەئێوە زیاتر لە ژوورێكدام، لەوانەیە ئێوە بچنە دەرەوە و دنیای دەرەوە ببیت، من زێدە دەرفەتی ئەوەم نییە. ئەوە خۆی لەخۆیدا شتی هەرە راستە كە ئەنجامبدرێ، بە پێچەوانەوە لە ژوورێكدا نوسەری مەزن دروست دەبن. ***مرۆڤ لە زینداانیشدا دەتوانێت ببێتە نوسەر و رۆشنبیری مەزن***، لەوانەیە لەقسەكانم بەهەڵە تێبگەن، بەڵام دیسان دەتوانم باسی **ئەحمەدی خانی** بكەم، **مەم و زین** سەرەتای رۆمانێكە، بەڵام لەدوای ئەو بەرهەمی گەورە دروست نەبووە و بەردەوام نەبووە، بەگوێرەی سەردەمی خۆی ئەحمەدی خانی بەڕاستی دەیەوێت گەل بكات بەخاوەن دڵ و زمان، دیسان مرۆڤ دەتوانێ بڵێ مەم و زینیش لەوڵاتپارێزیدا بەگوێرەی سەردەمی ئێستا لەنوێوە دروست دەبێت، بۆ ئەمەش پێویستە مرۆڤ بەباشی لە هەندێك مەسەلە تێبگات. ئەوكاتەی ئەحمەدی خانی ئەو شاكارەی نووسی سەردەمی شۆرشی بۆرژوازی بوو، لە ئەوروپاش هەستی نەتەوەیی هاتبووە ئاراوە، دیموكراسیەتیش هێدی هێدی دروست دەبوو، وابزانم ئەو شتانە كاریگەریان لەسەر ئەحمەدی خانی دروست كردووە، بەڵام دیسان بەگوێرەی ئەو

سەردەمە نەتەوایەتی و دیموکراسیەت گەلێك لاواز بوو. هۆی سووتاندنی مەم و زینیش ئەوە بوو! واتە کۆمەڵگای کورد تواناکاری نادانە سەربەخۆیی و ئازادی. چی بکات و چۆن بیر بکاتەوە کۆتاییەکەی هەر سووتاندنە. ئەحمەدی خانیش ئەو شتەی باش نووسیوە و بەگوێرەی سەردەمی خۆی شتێکی لەجێدایە. لەڕۆژی ئەمڕۆماندا مرۆڤ ناتوانێ وەکو سێ سەد ساڵ پێش ئێستای دابنێ، دیسان سووتاندنیش بەهێزە، نەتەوەی کورد دووچاری قڕکردن دەبێت، ئەو شەڕەی لەسەری پیادە دەکرێ وەکو شەڕی دژ بە میللەتانی دیکەش نییە، بەڵکو شەڕی قڕکردنە. ئەمە خاڵێکی گرنگە، هەروەها ئەو کارەش کە میللەتی کورد دەیکات کاری دیموکراسیەت نییە، بەڵکو لەوە زیاتر کاری "مان و نەمانە" هەموو شتێك دەکات بۆئەوەی ژیانی بەردەوام بکات، بۆئەوەی وڵاتی بمێنێ و ژیانی بمێنێ، ئەوەش بە خاڵێکی دیکەوە گرێدراوە، ئەمەش سەربەخۆیی وڵات و ئازادی ژیانە. ئەوشتانە گەلێك یەکانگیرن و ناتوانین لە یەکیان جیابکەینەوە. تۆ لەهەر رووبەکەوە بتەوێ رۆمان بنووسی دەبێ ئەو دوو وشەیە بەبنچینە بگری. ئەوەی دەیەوێ رۆمانی کوردی بنووسی، دەبێ ئەو قڕکردنەی لەسەر گەلی کورد پیادە کراوە بەشێوەیەکی زانستی ـــ مێژوویی لێکبداتەوە. هەروەها دەبێ ئەمە لەلایەنی سۆسیۆلۆژی، سایکۆلۆژیشەوە شیبکرێتەوە. بۆ نمونە رۆمانی **شەڕ و ئاشتی**، ئەوەی ئەو رۆمانە بخوێنێ دەبینێ کە بەشێوەیەکی بەهێز لایەنی سۆسیۆلۆژی و سایکۆلۆژی و مێژووی... هتدی، لەخۆوە گرتووە. هەروەها لەسەر ئەو شەڕەی کە ناپلیۆن لە بەرامبەر روسیا کردی، هەتا بچووکترین خاڵ لێکۆڵینەوەی لەسەر کراوە و، گەلێك رۆمانی مەزنیان لەسەر نووسی و کاریگەریان تا رۆژی ئەمڕۆش هەر بەردەوامە. بۆچی؟ چونکە ئەو شەڕە نەتەوایەتی و دیموکراسیەت بۆ میللەتی روسیا دەنوێنێ. لەو شەڕەدا سەربەخۆیی و ئازادی گەلی روسیا یان بن دەست دەبێ یان تەسلیم دەبێ، بەجۆرێك یان ئەوەتا گەلی رۆسیا سەردەکەوێ و پێش دەکەوێ یاخود شکست دێنێ، هەر لەبەر ئەمەشە کە تۆلستۆی بەباشی لەسەری راوەستاوە، رۆمانەکەش زۆر مەزنە، لە فەرەنساش شاکاری بەم رەنگە هەیە، لەمێژووی هەموو گەلانیشدا ئەمە بەدیدەکرێت.

لێرەدا دەمەوێت بە بەرفراوانی لەسەر ئەم راستیە رابوەستم کە ئەگەر ئێمەش بمانەوێ لەسەر رۆمانی کوردی رابوەستین، ئەوا دەبێ ئێمە راستی کورد لەرۆژی ئەمڕۆماندا، لەلایەنی مێژوویی، سایکۆلۆژی و هەموو لایەنەکانی دیکەی کۆمەڵایەتیەوە

بناسین . پێش هەموو شتێکیش ئێستا شەڕێك لەئارادایە، ئەگەر یەکێك ئەو شەڕەی کە لەکوردستاندا هەیە، لەهەموو روویەکەوە نەبینێ، دیسان بەسەدان گوند چۆڵ دەکرێت، بە هەزاران کەس بە دەستی بکەری نادیار بەشێوەیەکی دڕندانە دەکوژرێن، بە ملیۆنان کەس کۆچبەر بوونە، ئەوانەی کەماون تینوو و برسین ، رووتن و مرۆڤی ئێمە لە رەوشێکدایە کە ئەگەر سایکۆلۆژی ئەوان و رەوشی کۆمەڵگای ئەوان لە هەموو روویەکەوە نەناسی، لەوەش زیاتر ئەگەر سووتاندنی ئەوان، کوشتنی ئەوان نەناسی، ئەوا تۆ ناتوانی رۆمان بنووسی. راستی کورد و راستی نەتەوەیی و کۆمەڵایەتی گەلی کورد بەم رەنگەیە. خاڵی دووهەم ئەوەیە کە ئێستا شۆڕشێك و بەرخودانێکی شکۆمەند لە ئارادایە، هەروەها گەلێك خاڵی لاوازی هەیە، پێویستە رۆماننووس لێرەشدا هەتا دوایی لەسەر خاڵی لاواز رابوەستێ.

ئێستا پارتی کرێکارانی کوردستان رابوەتە سەر پێ و لە رابردوودا هیچ ئامادەکاری و بنگەیەکی پتەوی نەبوو، چەند گەنجێکی رووت و هەژار بوون و، ئەو کارەی کردوویانە وەکو کاری هیچ شۆڕشێك نییە، هەندێك پێی دەڵێن: ***موعجیزە!*** هەندێك پێی دەڵێن: ***کاری پێغەمبەرە!*** هەندێکی تریش هەن پێی دەڵێن: ***کاری ستالینیزم!*** هەندێك پێی دەڵێن: ***کاری دیکتاتۆری!*** واتا هەرکەس ناوێکی لێدەنێ. با مرۆڤ ئەو پارتیەش بناسێ، ئەو شۆڕشگێڕانەی خۆیان سووتاند، ئەوانەی کە نازانن بەباشی شەڕ بکەن، هەتا لەسەر سەرۆکی ئەو پارتیەش رابوەستن، ئەو سەرۆکی چییە؟ پێویست ناکات ئەو شتانە بڵێم، چەند هەفتەیەك پێش ئێستا رۆژنامەنووسێکی ئینگلیز چۆتە گوندی ئێمە دەربارەی من پرسیاری لە خۆشکێکی من کردووە و وتویەتی؛ ئەو بە منالی چۆن بوو؟ بەڵام گەلێك نووسەری کورد هەن، هەتا ئێستا ئەو شتەیان نەکردووە، دەبینین نووسەرێکی ئینگلیزی دەچێتە گوندی ئێمە لەگەڵ خوشکی من گفتوگۆ لەسەر من دەکات، قسە و ئەو پرسیارانەی لێ دەکات، دیارە مرۆڤی ئینگلیز ئاقڵن! دەزانن ئەگەر بیانەوێ گەلی کورد بناسن، پێویستە من بناسێ و، ئەگەر بیەوێ من بناسێ، پێویستە گوند و خێزانی من بناسێ و هەندێك شتیان لێ بپرسێ. هەتا ئێستا ئەو شتانە بەیادی نووسەرانی ئێمەدا تێنەپەڕیون ، ئەوەش کەموکوڕیەکی مەزنە. گەلێك رۆژنامەنووسی تورك، گەلێك شتیان لە دایکی من پرسی هەتا رۆژنامەنووسی تورك چەند کتێبێکیشان

نووسی، رۆمان بەو رەنگە دەنووسرێ بە رەنگێکی تر نانووسرێ، هەروەها گەلێك مەسەلەی دیکەش هەیە، ئەمانە هەموویان مەسەلەی ناوەڕۆکن، ئەگەر زۆر بەقووڵ و فراوانی ئەو شتانە نەناسی تۆ ناتوانی لە کوردی ئەمڕۆ تێبگەی، ***خودا ئاپۆی لە ئاسمانەوە نەناردوە، بەدەستی هیچ کەسێکیش دروست نەبووە، من ناڵێم ئاپۆ کەسێکی سەیر و سەمەرەیە و شانی وایە باڵی وایە، بەڵام شتێکە کە رەنگە کەموکوڕی و هەڵەی خۆی هەبێت و لە گەلێك لایەنیشەوە باشی خۆی هەبێت، بە ملیۆنەها کورد وەکو پێغەمبەرێکی لەقەڵەم دەدەن!*** ئەوە راستیەکە کە تۆ ناتوانی نکۆڵی لێ بکەی، باشە چۆن دروست بوو، لاوازی گەلی کورد چیی بوو، بۆچی بەو شێوەیە خۆی بەو کەسەوە گرێداوە، ئەگەر تۆ ئەو شتانە نەناسی چۆن رۆمان دەنووسی، **ژیانی ئێمە بۆ خۆی رۆمانێکە**، بیست ساڵە ئەو رۆمانە دەخوێندرێتەوە، تەماشا دەکرێ، چرکە بە چرکە کاریگەری نەك تەنیا لەسەر ژیانی گەلی کورد بەڵکو لەسەر ژیانی گەلانی عەرەب، فارس و تورك و تەنانەت هی ئەوروپاش دروست دەکات. با مرۆڤ لەسەر هەموو ئەمانە رابوەستێ، بەڵێ بنەگەی مێژوویشی هەیە، لەکوێوە هاتوومەتە گوندی ئەممارە، مانای گەوندی ***ئەممارە*** چییە، چۆن بە کوردایەتیەوە گرێدراوە، ئەگەر تۆ ئەو شتە نەناسی ناتوانی رۆمانی کوردی بنووسی. من باش بم یان خراپ ئەمەیان شتێکی ترە، بەڵام ئەگەر تۆ نووسەرێکی بەتواناش ئەوا دەبێ بە ئەندازەی رۆژنامەنووسێکی ئینگلیز، لەسەری رابوەستی.

گەلێك خاڵی بەم رەنگە هەیە، دەبینم رۆشنبیر و نووسەری کورد لەسەر ئەم راستیانە راناوەستن. لەیادمە سیاسەتمەدارێکی کورد دەیگوت؛ بۆ ئاپۆ خاوەنی عەشیرەتە، کوڕی کێیە؟ پێویستە مرۆڤ هیچ باسیشی نەکات. ئەمە بۆچوونێکی راست نییە و ئەو شتەی کە دروست بووە رێگا بەوە نادات، پێویستە مرۆڤ واز لەمانە بهێنێ.

دیسان دەڵێم مەسەلە من نیم، منیش تەنگەتاو دەبم و ئازار دەچێژم، ژیان و شەو و رۆژی من نەماوە، بەڵام دیسان ناچارم ئەو ژیانە بەردەوام بکەم و من بۆخۆم خۆم بە سەرۆك هەڵنەبژارد، هەروەها خۆشم بە سەرۆك رانەگەیاند، پێم دەڵێن یان سەرۆك یان سەرۆك، پێویستە ئێمەش خۆمان بناسین، بزانین سەرۆکایەتی چییە؟ من وەڵامی ئەو شتە دەدەمەوە یان نا؟ چۆن سەرۆکایەتی بکەم؟ پێش من پێویستە نووسەران ئەو شتە بڵێن، بڵێن ئەی ئەو کەسەی ناوت بە سەرۆك دەرکەوتووە؛ تۆ بێ ئەزموونی لە فلان

مەسەلە وریا بە. بەو رەنگە خۆت سیاسی بکە، خۆت وەها بپارێزە رەوشی گەلی کورد بەم رەنگەیە. گەلی کورد فلان شتی دەوێ، ئەمڕۆ وا باشە، یان باش نییە، کێ تائێستا ئەو شتانەی گووتووە، ئەگەر ئەو شتانە بڵێن مرۆڤ دەتوانێ گەلێك سوودی لێ وەربگرێ، بەڵام ئەگەر تۆ بڵێی "نەمبینی و نەمبیست و شتێکی وەها نەبووە" ئەوە بۆچوونی نکۆڵی کردنە و هیچ سوودێك نابەخشێ. لەبەر ئەوە دەڵێم ئێستا گەلێك هەل و دەرفەت بۆ رۆشنبیران هاتۆتە ئاراوە دەرفەتی هەرە گەورەش ئەوەیە کە شۆڕشی ژیان بەردەوامە، دوژمنی کورد ئاشکرایە، گەلی کوردیش لە بەرخودان دایە. رۆمان رۆمانێکی شۆڕشگێڕیە بە شێوەیەکی دیکە زەحمەتە، دەتوانیت رۆمانێك بنووسی باسی حەفتا ساڵ پێش ئێستا بکەی، بەڵام ئەوە دەبێتە رۆمانێکی مێژوویی، ئەگەر دەتەوێ رۆمانێکی کۆمەڵایەتی و هاوچەرخ بنووسی، پێش هەموو شتێك دەبێ رۆمانی شۆڕشگێڕی بنووسی. بۆ ئەو رۆمانەش بناخەیەکی زۆر قووڵ و فراوان هەیە. تەماشای ئەو گەلانە بکەن کە بە قۆناخی شۆڕشدا تێپەڕ بوون، رۆمانی ئەوان چۆن نووسراوە، با بەهەمان شێوە ئێمەش لەسەر رۆمانی خۆمان بنووسین. مەسەلەی زمان زێدە گرنگ نییە، مرۆڤ دەتوانێ بە زمانی تورکی و عەرەبیش بنووسێ، بەڵام زمانی کوردی سەرەکیە، ئەگەر یەکێك بڵێ؛ بەبێ زمانی کوردی رۆمان نانووسرێ، ئەو بۆچوونە زێدە لەجێگای خۆیدا نابینم، بۆ نمونە گەلێك رۆماننووس هەن کە لە گەلانی دیکەن، بەڵام بە زمانی روسی، ئینگلیزی و فەرەنسی گەلێك رۆمانی مەزنیان نووسیوە. ئەوانە نووسەری گەلانی خۆشیان بوون، کاریگەریان لەسەر گەلانی خۆیان بەهێز بوو. خاڵێکی دیکە هەیە، کە زمانی کوردی لە راستیدا هێشتا نەبۆتە زمانێکی نەتەوەیی. ئێمە گەلێك دەخوازین کە ئەم زمانە ببێتە زمانێکی نەتەوەیی و هەموو کوردان لێی تێبگەن، بەڵام ئەمەش پێویستی بە کات هەیە و هەروەها ئەمەش پێویستی بە شۆڕش هەیە. سەربەخۆیی سیاسی و ئازادی کۆمەڵایەتی پێویستە. واتە ئەوە مەسەلەیەکی درێژخایەنە. دیسان مرۆڤ دەتوانێ بە زاراوەی سۆرانی، کرمانجی، هەتا زاراوەی زازاکی هەندێ شت بنووسێ، ئێمە دژی ئەمە نین. بەڵام ئەگەر مرۆڤ بەزمانی بیانی رۆمانی کوردی بنووسێ شتێکی هەڵە نییە.

لە راستیدا نەمزانی بوو کوردێك هەیە، کە لە سەمفۆنیادا بە شێوەیەکی وەها مەزن رۆڵ ببنێ، زۆر بەوە دڵ خۆش بووم ئەو شتەی کە وتم راستە مەرج نییە، رۆشنبیر

و هونەرمەنـد بەتـەواوەتی لـە خزمـەتی شۆڕشـدا بـن. هـەموو کـاتێکش هونەرمەنـد و ڕۆشنبیر بێ شۆڕش نابێ و شۆڕشیش نەبێ کاری ئەوان نابێ. ڕاستی بۆ گـەلێك گرنگـە و بە بـەردەوامی مـرۆڤ بـەهۆی ئـەوەوە ئـەو گەلـە دەناسـێ و هونـەر و ڕۆشـنبیری گـەلیش لێرەدا دەردەکەوێت.

ئایـا ئێسـتا هونەرمەنـدانی کـورد لـە گۆرانیەکانیانـدا سـەمفۆنیایەکی بـەهێزیان دروست کردووە؟ نازانم ئەو مامۆستا چەند سەمفۆنی کوردی دەربـارەی کولتـووری کـورد دانـاوە! پێویسـتە هـەموو بوارەکـانی ڕۆشـنبیری کـورد وەرگێڕێتـە سـەر زمـانی مۆسـیقای جیهانی. تا ئێستا ئـەو کـارە نـەکراوە، هێشتا لـە سـەرەتای خۆیدایـە. شـۆڕش لـە هـەموو شتێك زیاتر پێویستی بە هونەر هەیە. ***شۆڕش بەخۆی هونەرە***، بەڵام هونەری سەمفۆنیا ڕۆڵی لە شۆڕش کەمتر نییـە، ئەگـەر دروسـت ببوایـە، ئـەوا کـارێکی زۆر مـەزن دەبـوو بـۆ گەلی کورد. بێگومان دەبێ بە باشی لەسەر ئەوەی کە چۆن کولتووری کوردی بخەینە نێو قاڵبی سەمفۆنیایی، یاخود چۆن وەریگێڕینە سەر زمانی مۆسـیقای جیهـانی، ڕابوەسـتین. ئەگەر مۆسیقای گەلی کورد بە مۆسیقای گەلانی جیهانـەوە گرێبـدەین، ئـەوا هـەنگاوێکی مەزنە و پێویستیشە. ئەگەر هەندێ هونەرمەنـدی کـورد ئـەو شـتە بکـەن، ئـەوا هـەرگیز ناتوانین بەوانە بڵێین: لە شۆڕش و گەلی کورد دوورن، بەپێچەوانەوە ئـەوان گـەلی کـورد مەزن دەکەن، دەیگەیەننە ئاستی گەلانی جیهان، ئەمـەش کـارێکی زۆر پێشکەوتووە. مـن بە قووڵایی لەمە تێدەگەم و هەستی پێدەکەم. بەڵام دیسان شتێکی دیکە هەیە کە ئەگەر یەکێك بیەوێ سەمفۆنیایەکی بەهێز بنووسێ، دەبێ پەیوەست بێ بە ڕەوشی گەلەوە. لـە ئــەوروپادا هونــەر زۆر پەیوەندیــەکی پتــەوی بــە هەڵســوکەوتی گەلــەوە، هەیــە. هونەرمەندانی ئەوروپا لە دڵ و مێشکی گەلانی خۆیاندان. ئەوانە بۆخۆیان ڕوح دروست دەکەن، سەمفۆنیاکانی ئەوروپا ڕۆحی گەلانی ئەوروپایە. تا دواڕادە بەدروست بوونی ئەو گەلانەوە گرێدراوە. ئێمە چـۆن ئـەو ڕۆحـە دروسـت بکـەین، لـە ڕاسـتیدا هـەروەکو چـۆن مەسەلەی کورد گرێکوێرەیە، ئەوا مۆسیقاکەشی گرێکوێرەیە. پێویستە ئەو گرێکوێرەیـە بکرێتەوە، هەروەکو چۆن شۆڕش گرێی سیاسی، کۆمەڵایەتی و..هتـد دەکاتـەوە، بەهـەمان شێوە گرێی مۆسیقاش دەکاتەوە.

تەماشاکەن هەرچەندە مۆسیقای سـەرەکی و بـەناوبانگ دروسـت بـوون هـەموویان بە مەسەلەی نەتەوەوە گرێدراون، هەتا ئەو سروودانەی کە لە فەرەنسادا دروسـت بـوون،

هەروەها گەلێك شتی دیکە هەن بەو رەنگە بەپێتەوی بە شۆڕشەوە گرێدراوە. ئەمە لە هونەرمەندی ئێمە دەخوازرێت. ئێستا هەندێك سرروودی کوردی دروست بوون، بەلام ئەوانە بەس نین. گۆرانیەکانی ئێمە هەتا ئێستا کلاسیکن، نە لە رووی شێوە و نە لە رووی ناوەڕۆکەوە بەگوێرەی قۆناخ دروست نەبوون. تەنانەت بەگوێرەی زمانی مۆسیقای جیهانیش دروست نەبوون. ئەگەر هەل و دەرفەت هەبێ دەبێ مرۆڤ بەگوێرەی قۆناخ نوێ بوونەوە ئەنجام بدات. ئێستا هونەرمەند "جوان حاجۆ" دەیەوێت هەندێ شتی نوێ دروست بکات، ئەوەش شتێکی بە نرخە، مرۆڤ ناتوانێ بڵێ مادام ئەوشتە دوورە باش نییە، نەخێر جێگای ئەویش هەیە لە کلاسیکەوە. مرۆڤ دەتوانێ بەو زمانەش مۆسیقای کوردی گەلێك فراوان بکات و بەخەڵکی بناسێنێ. **بێگومان لەو باوەڕەدام مۆسیقای کوردی دەرفەتی زۆر دەداتە مرۆڤ بۆ دروست کردنی سەمفۆنیا**. دەربارەی شۆڕشیش بە بەردەوامی دەڵێم ئەو شۆڕشەی کە ئێستا لە کوردستاندا بەڕێوەی دەبەین بۆخۆی هونەرە و لەهەمووو هونەرێکیش زیاتر نزیکی هونەری مۆسیقایە. گەلی کورد بە مۆسیقای خۆی ماوەتەوە، لە بوارەکانی دیکەی وەك نووسین، چیرۆك، رۆمان، نیگارکێشان و...هتد، گەلێك دواکەوتووە، بەلام گەلی کورد لە رووی هونەری مۆسیقاوە بەهێزە، مرۆڤ دەتوانی لەم گۆڕەپانەدا گەلێك پێشکەوتن بئافرێنێ. ئەگەر تواناکاری هەیە با هونەرمەندانی کورد گۆرانی کلاسیکی بڵێن، هاوکات دەتوانن بەزمانی مۆسیقای جیهانیش سەری کوردان بلند بکەن و لە گەلێك بواردا گەلێك پارچە بەشێوازی مۆسیقای جیهانی بڵێن. مۆسیقای کورد بناخەیەکی پتەوی هەیە. پێویستە هونەرمەندان بە مۆسیقای جیهانیەوە گرێبدەن و زمانی مۆسیقای جیهانیش بە زمانی مۆسیقای کوردیەوە گرێبدەن.

شەڕی ناوخۆیی لە کوردستاندا و رۆڵی چارەسەریانەی پرۆلیتاریا

شـەڕە ناوخۆییـەکانی کوردسـتان کـە هـەڵقووڵاوی هۆکـاری قـووڵی مێـژوویی، کۆمەڵایەتی و سیاسین، ئەمڕۆ سـەرلەنوێ بەردەوامـە لـە هەڵدانـەوەی قەتماغـەی بـرینی نوێدا.

لەهەر هەنگاونانێکی بزووتنـەوەی رزگاری و سـەردەمێکی نوێـدا، هەمیشـە شـەڕی ناوخۆیی بۆتە یەکێك لە گەورەترین کۆسپ لەبەردەم تێکۆشاندا. مێـژوو ئـەمجارەش بـە رەنگێکیتر ئەم راستیە لەباشووری کوردستان دەخاتـە بەرچاو. لـەم شـەڕە ناوخۆییانـەدا بەسـەدان شۆڕشـگێڕ و وڵاتپـارێز گیانیـان لەدەست دەدەن و زیـانێکی گـەورەی مـاددی و مەعنـەوی لێدەکەوێتـەوە. سـەرەنجامی وێرانکاریـەکانیش رۆژ بـەڕۆژ زیـاتر دەبـێ و بەپرسیارێتیەکی گەورەتر دەخاتە ئەستۆی خەباتی ئەمڕۆی باشووری کوردستان.

ئەگەر بەشێکی تاوانی خۆشکردنی زەمینەی ئەم شەڕە ناوخۆییانە دەکەوێتە سـەر لایەنی بابـەتی و خـۆیی کوردسـتان، هاوکـات بەشـێکی گـەورەی ئـەم تاوانـەش دەکەوێتـە ئەستۆی هێزە شۆڕشگێڕەکانی نەتـەوەی سەردەست. ئـەم هێـزە ناوبراوانـە، بـە هێزێکـی هاوپـەیمانی سـتراتیژی بزوتنـەوەی رزگـاری نەتـەوەیی کوردسـتان نـاژمێردرێن. بـۆ پیادەکردنی بەرنامەی خۆیـان ئـەم کێشانە وەك ئامرازێـك دەبیـنن، کـە لـەم بـارەدا ئـەو سەلبیاتانە زیاتر قووڵ دەکەنەوە.

پارتیمان، هەر لەسەرەتاوە چ لەباکوور یـا باشـووری کوردسـتان یـاخود پارچـەکانی تـر، لەبەرامبـەر هەڵوێسـتی میللگـەرای سـەرەتایی و ریفۆرمیسـتی و چـەمکەکانی و بەتایبـەت لەبەرامبـەر ئـەو پارتـە کلاسـیکیانە و هێـزە بـەناو شۆڕشـگێڕەکانی نەتـەوەی سەردەست، کە سوود لەم ناکۆکیانە وەردەگرن؛ بەتووندی راوەستاوە.

لەبەرامبەردا تاکە رێگای چارەسـەرکردنی بـە دانـانی سـتراتیژ و تـاکتیکی راسـت و پیادەکردنی ئەم نزیکبوونەی بەرێگای رێکخراوی هاوچەرخی بەهێز زانیوە، کە پێوانەی گونجاوی هەبێ و لەچوارچێوەی بەرەی رزگاری نەتەوەییدا رێکخستنی هابەش ساز بکات و چالاکی هاوبەش ئەنجامبدات، لەسەر ئەم بۆچوونە سوور بووە و پاراستوویەتی.

پارتیمـان، لـەم بـوارەدا مانایـەکی قـووڵی دا بـەو پەیوەندیانـە و تەفەلایـەکی بێووچـانی لەگـەڵ هـەموو ئـەو لایەنانـەدا کـە بەشـدارن لـەم شـەڕانەدا داوە و، لـەم دواییانەشدا لە 2ی ئایاری 1983 دا دوو شـەهیدی لـەم پێنـاوەدا بەخشـی کـە یـەکێکیان ئەنـدامی کۆمیتـەی ناوەنـدی پـارتی بـوو بـەناوی "محەمـەد قـەرە سـونگور" لەگـەڵ

میلیتانێکی پارتی بەناوی "ئیبراهیم بلگین".

شەڕە ناوخۆیەکانی کوردستان، چ لەدژی هێزە داگیرکەرەکانی کوردستان بێ یان لەنێوان چینەکانی ناوخۆییدا بێ کە ئەمرۆ روو دەدەن، لە بەهێزبووندایە. ئەم پێکدادانە ناوخۆییانە، کە رابردوویەکی مێژوویی دوور و درێژیان هەیە، ئەمڕۆکە لەنزیکەوە وابەستەیە بەو مێژووەوە.

ئەمڕۆ ئەو هێزانەی لەیەك دەدەن، هۆیەکی مێژوویی درێژی هەیە کە وابەستەیە بە ململانێی نێوان ئەو هێزانەی کە لەسەر کوردستان داگیرکەرن و ناکۆکییان هەیە.

ئەو هێزانەی کە بە بەردەوامی وەك لایەن بەشداری لەم کێشانە دەکەن، چ پێشکەوتووخواز چ کۆنەپەرست کە شەڕێکی چینایەتی بەڕێوە دەبەن، وەکو ئاشکرایە هەروا بە ئاسانی ئەم مەسەلانە نابینرێن. ئەم پێکدادانانە هۆکاری مێژوویی، سیاسی و کۆمەڵایەتیان هەیە و پێویستە ئەوانیش ئەو راستیە پەسند بکەن. چونکە ئەو لایەنانەی کە ئەم شەڕانە دەکەن تەنگاو دەبن لەوەی کە دەرەنجام لەو شەڕانە وەربگرن. تەنانەت ئەگەر زیانی زۆر گەورەشیان لێبکەوێ، هەرناکەونە سەر رێگایەکی راست و لە کۆتاییدا لە بەردەوامکردنی ئەم شەڕە ناوخۆییانە زیاتر هیچ چارەیەکی تر بەدی ناکەن.

راستیەك کە شایەنی تێگەیشتنە، ئەو لایەنانەی بەشداری لەو شەڕە ناوخۆییانەدا دەکەن، کێشەکە لەچوارچێوەی ئیرادەی ئەوان دەرچووە. وەك لە سەرەوە روونمان کردەوە، ئەم کێشەیە وەك برینێکی کۆمەڵایەتی لێهاتووە، بەر لەهەموو شتێك لاوازی ئەو هێزانەی ناو کوردستان نیشان دەدات کە تا چ رادەیەك لەسەر بنچینەی بەرژەوەندی ناوخۆیی رێکخستنیان پەرە پێداوە.

گرنگترین خاڵ لێرەدا باس بکرێت ئەوەیە کە چارەسەری ئەم کێشەیە لەسەر چی بەندە و بە چ شێوەیەك رێگاچارەی راستەقینەی دیاری دەکرێت؟ لەجیاتی ئەوەی ساکارانە نزیکی ئەم کێشەیە ببینەوە؛ پێویستە واقیعی دنیا، مێژووی رابردووی نزیکی کوردستان، شوێنی ئەو هێزانەی لەسەر کوردستان شەڕ دەکەن (داگیرکەران) لەگەڵ رەچاوکرنی پێشکەوتنە سیاسی و کۆمەڵایەتیەکان. کاتێك ئەمانە هەموویان شیدەکینەوە باشترین رێگا دەبینین بۆ چارەسەری کێشەکە.

سەرەتا پێویستە لەژێر تیشکی پێشکەوتنە هاوچەرخەکان سەیرێکی شوێن و

گرنگی خەباتی چینایەتی و نەتەوایەتی بکەین. مامۆستایانی سەرەتای مارکسیزم کە بریتین لە "مارکس و ئەنگلس" لە ساڵانی1850 کان لە مانفێستۆی کۆمۆنیستیدا لەپاڵ هەر پەرەسەندنێکدا شەڕی چینایەتی وەك یاسایەکی بنەڕەتی دیاری دەکەن. بەگوێرەی ئەم یاسایە پێشکەوتنی چینایەتی لە بونیەی نەتەوەیەکدا، لە دیاریکردنی چارەنووسی ئازادی ئەو نەتەوەیەدا، واتە لە پێکهێنانی دەوڵەتێکی سەربەخۆ بۆ ئەو نەتەوەیە بە تەواوی وابەستەیە بە رەوشی چینایەتی. تەنانەت بۆ پێشخستنی شەڕی چینایەتی پرۆلیتاریای ئەورووپی لەدژی ئەو ئیمپراتۆریانەی کە زۆر نەتەوەیان ژێردەست کردووە، بە مەرجێکی بنەڕەتی دەزانێت کە ئەم نەتەوە ژێردەستانە دەوڵەتی سەربەخۆی خۆیان دابمەزرێنن، ئەوکات دەتوانرێت ئەو ئیمپراتۆریەتانە هەڵبوەشێنرێن. مانای ئەوەیە لەپێناو یەکلابوونەوەی شەڕی چینایەتی و پێشکەوتنی پرۆلیتاریا مەرجێکی بنەڕەتیە کە بەر لەهەر شتێك دەسەڵاتی داگیرکەری تێك بشکێنرێت و چەوسانەوەی نەتەوایەتی نەمێنێ.

بۆ ئەوەی شەڕی چینایەتی بەهێز و پێشبخرێت، یەکەمین مەرج ئەوەیە لەدژی داگیرکەری بیانی شەڕی رزگاری نەتەوەیی پێشبخرێ. خەبات لە زۆر وڵاتانی ئەورووپای رۆژئاوا ئەم راستیەی سەلماندوە. بۆ نەهێشتنی دەسەڵاتداری بیانی پێویستە هەموو هێزە نەتەوەییەکان لەدژی داگیرکەری دەرەکی بخرێنە گەڕ. هەر لەبەر ئەم هۆیە بوو کە پرۆلیتاریا و هەموو هێزە زەحمەتکێشەکان لەسایەی رێبەرایەتی بۆرژوازی پێکەوە لەژێر ئاڵای نەتەوەییدا لەدژی سیستەمی پاشایەتی جۆربەجۆر شەڕیان کرد. لەهەر وڵاتێکدا ئەگەر دەسەڵاتی بیانی زاڵ و بەهێز بێ، ئەوا خەباتی چینایەتی لە ئاستێکدا رادەوەستێت. هەموو پێشکەوتنێکی ئازادانەی کۆمەڵ رووبەرووی کۆسپ و تەگەرەی گەورە دەبێتەوە. لەبەر ئەم هۆیە کلیلی پێشکەوتنی ئەم کۆمەڵگایانە بریتیە لە نەهێشتنی دەسەڵاتی داگیرکەر و پاککردنەوەی شوێنەواری بیانی.

راستی پێشکەوتنی شەڕی چینایەتی کە لەدژی دەسەڵاتدارانی بیانی پەرەدەسێنێ، زیاتر لەهەر حاڵەتێك لەدژی داگیرکەری ئیمپریالیستی گەشە بەخۆیەوە دەبێنێ.

زۆرترین پێشکەوتنی شەڕی چینایەتی لەو کۆمەڵگایانەی کە لەژێر دەسەڵاتی داگیرکەری بیانیدان، لەقۆناخی رزگاری نەتەوەیی دایە.

لەیاسای دەسەڵاتداری بیانیدا ئەو ململانێ چینایەتییەی کە تا رادەیەك پێش

ناکـەوێت، لەسـەر بنچـینەی شـەڕ لـەدژی دەسـەڵاتداری بیـانی پێشـکەوتنێکی بـە پەلـە دروسـت دەکـات و لـەم کاتـەدا کێشـە لەسـەر گەیشـتن بـە دەسـەڵات پەرەدەسـێنێ و، هـەر چینێکی کۆمەڵ دەیەوێ سەرجەم چین و توێـژەکانی تـری کۆمـەڵ لـەژێر ئـاڵای رزگـاری نەتەوەییدا بخاتە ژێـر دەسـەڵاتی خـۆی. لەمێـژووی گەلانـدا ململانێـی توندوتیـژ لەسـەر مەسەلەی سەرکردایەتی کردن لەنێوان چـینی جیـاوازدا پەیـدا بـووە. چـونکە نەهێشـتنی دەسەڵاتی داگیرکەری بیانی لەهەمانکاتدا زەمینەی سەپاندنی چینێك بەسـەر چـینەکانی تردا دەردەخاتە مەیدان. نموونە: چین یەکێکە لە نموونە ئاشکراکانی ئەم راستیە. لـەوێ ئاغـا و بـۆرژوا کۆمپرادۆرەکـان کـە لەشـەڕێکی نـاوخۆیی و بەردەوامـدا بـوون لـەدژی کرێکـاران و جووتیـاران، بـە هـاتنی کۆلۆنیالیسـتی یابـانی و زاڵکردنـی دەسـەڵاتیان ئـەم واقیعە دەگۆڕێ. لە سەرەتادا زۆردەستی بیانی لەئارادا نەبوو یان زۆر لاواز بـوو، دەبیـنین کـە شـەڕی نـاوخۆیی (چینایەتی) لەوپەڕیـدا بـوو. لـە سـاڵانی 1924 تـا 1927 شـەڕی ناوخۆیی گەلێك بەربڵاوبوو. بەڵام لەگەڵ تەشەنەکردنی دەسەڵاتی یابان بەسەر زۆربەی ناوچەکانی وڵاتی چیندا؛ چین و توێژەکان شـەڕی نـاوخۆیی نێوانیـان دەکەنـە ململانێـی پلە دوو، لەنێوان خۆیـان سازشـکاری دەکـەن و مـەیلی دورسـتکردنی بەرەیـەکی هاوبـەش دێتە ئاراوە. تەنانەت ئـەم سازشـکاری و بـەرە ناوخۆییانـە کـەس و لایـەنی وەهـای گرتـە خۆی کە پێشـان وابەسـتە بـوون بـە هێـزی ئیمپریالیسـتەوە. بـە واتـا تـەنها ئـەو هێزانـە نـەبێت کـە وابەسـتەبوون بەداگیرکـەری یابـانی، هـەموو چـین و توێـژەکانیتری نـاوخۆ لەنێوان خۆیاندا یەکێتیەکیان سازکرد. ئەم هێزانە کە لەسەر بناخەی بەرەیەکی رزگاری نەتەوەیی پاڵیان بەیەکەوەدا، ئیتر لەنێوان خۆیاندا شەڕی ناوخۆییان بـەلاوەنا و، ئـەوەی زاڵ بـوو سازشـکاری بـوو. نموونەیـەکی تـر لـە تێکۆشـانی رزگـاری نەتـەوەیی ڤێتنامـدا دەبینین، بەڵام باشووری ڤێتنام و خەباتی رزگاری لەوێ کە سیمایەکی گرنگی هەیە و لە شوێنی تر جیاوازە. ئەم وڵاتە بەشێوەیەکی کلاسیك راستەوخۆ لەلایـەن ئیمپریالیزمـەوە داگیر نەکراوە، بـەڵکو دەسـەڵاتداری لـەوێ هـەر لەسـەرەتاوە بەئیمپریالیزمـەوە وابەسـتە بووە. واتە کۆلۆنیەکی نوێیە. لەسەر ئەم بنچینەیە خەبات لەدژی ئیمپریالیزم و لە دژی دەسەڵاتدارانی ناوخۆی ڤێتنام یەك دەگرێت و دەبێتە یەك تێکۆشان. لەبەر ئـەوە شـەڕی نەتەوەیی و چینایەتی تا رادەیەکی بەرز دەچنە ناو یەك و پێشـدەکەون. لێـرەدا هـەموو

ئەو هێزانەی بەرژەوەندیان لە رزگاری نەتەوەیی دایە، یەك دەگرن. بەڵام ئەمەش مانای ئەوە نییە کە هیچ ناکۆکی لەنێوان ئەم چینانەدا نەمابێت، بەڵکو ئەم ناکۆکیانە بەردەوام دەبن. شایانی سەرنجە کە شێوەی چارەسەرکردنی ئەم ناکۆکیانە زیاتر لەسەر بنچینەی رازیکردن و روونەدانی پێکدادانی توندوتیژیە. ئەو زەبر و زەنگەی کە لەدژی هێزی ئیمپریالیزم و داگیرکەری بەکاردەهات، بۆ چارەسەرکردنی کێشە و ناکۆکیەکانی نێوان هێزە جەماوەریەکان هەرگیز بەکار نەدەهات. چارەسەری ناتەبایی نێوان چینەکانی ناوخۆ دوای پاککردنەوەی هێزە بیانیەکان لەسەر خاکی وڵات دەردەکەوێتە روو. ئەو کاتە زیاتر هەوڵدەدرا بەشێوەیەکی سیاسی بگەنە چارەسەری. ئەگەر شێوازی زەبر و زەنگیش بەکارهاتبێ لەنێوان هێزە جەماوەریەکاندا، ئەوا دوای رامالینی هێزی بیانی بووە. لە وڵات و دوای ئەوەی کە هیچ شێوازێکی سیاسی لەئارادا نەماوە، تەنها ئەو کاتە رەوشێکی بەوجۆرە دورست بووە.

کاتێك لەژێر تیشکی راستیەکانی سەردەمەوە دەڕوانینە کێشەکان، دەبینین لە کوردستاندا زۆر جیاوازە و ئەو هێزانەی کە دەبێ چارەسەری ئەم مەسەلانە بکەن گەلێك دوورن لەو راستیانە. زۆر باش دەزانرێت کە ئەو هێز و لایەنە جیاوازانەی خۆیان بە وڵاتپارێز لەقەڵەم دەدەن، دەیان ساڵ لەنێوان خۆیاندا شەڕی خوێناوی دەکەن و هەر چواردەوریش بە دوژمنی دەرەکی دەور دراوە، کەچی هەتا ئێستا لە دژی دوژمنی دەرەکی و لە خزمەت سازکردنی بەرەیەکی هاوبەش و خەباتی هاوبەش لەپێناوی پاکتاوکردنی بەکرێگیراوی ناوخۆیی، تەنانەت یەك هەنگاویان نەناوە و هیچ نەخشە و چالاکیەکی هاوبەشیان لەم بوارەدا بەدی ناکرێت. ئەم بارودۆخە هەم لەسەر ئاستی خەباتی رزگاری نەتەوەیی و هەم چینایەتی ئەو لادان و لەرێگا دەرکەوتنەی خولقاندوویەتی لەبەر چاوانە. ئەم تێکچڕژانە پێویستی بە روونکردنەوە هەیە. تەنها روونکردنەوە بەس نییە، بەڵکو دەبێ هەنگاوی چارەسەریانەی لە کردەوەدا بۆ بهاوێژرێ. لەبەر ئەوە سەرەتا دەبێ هۆکارە قووڵەکانی ئەم کێشەیە تێبگەین. بەر لەوەی دەست بدەینە کار شتێکی گرنگە کە ئاوڕێك لەرابردووی مێژووی ئەم کێشەیە بدەینەوە.

وەکو ئاشکرایە لەسایەی سەدان ساڵ ژێردەستەیی کوردستان لەلایەن داگیرکەرانی بیانیەوە، کۆمەڵی کوردستان بارودۆخێکی ئازادی نەبینیوە بۆئەوەی تیایدا پێشبکەوێ. بۆ پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی پێویستە ناکۆکی نێوان هێزەکانی بەرهەمهێنان و

پەیوەندیـەکانی بەرهـەمهێنان بەشـێوەیەکی ڕاسـت چارەسـەر بـبێ و، ئـەم پێشـکەوتنە پابەندە بـەم چارەسـەرییەوە، بـەڵام بـۆ گەیشـتن بـەم چارەسـەریە پێویسـتە میکـانیـزمی نـاوخۆیی، شـەڕی چـینایەتی نێـوان هێـزی کۆنەپەرسـت و هێـزی پێشکەوتوخوازی ئـەو کۆمەڵگایـە لـە کـەش و هەوایـەکی ئـازاددا گەشـە بسـتێنێت. ئەگـەر گـەلێك لـە دەرەوە دووچاری هێرش و پەلاماری تووند ببێتەوە، ئەوا گەشەسەندنی کۆمەڵ ئاسایی نابێت و ئەو ناکۆکیە کۆمەڵایەتیانەی نـاوی پـەرە ناسێنێ و ناکەوێتـە خزمـەت پێشکەوتنی ئـەو گەلـە، بـەڵکو ئـەو ناکۆیانـە تاڕادەیـەك سـەرکوت دەکرێـت و بەشـێوەیەکیتر دەکەوێتـە مەیدان و لە شوێنی چارەسەری مەسەلەکان ئاڵۆزیەکانی زیاتر دەبێ.

دەسەڵاتداری و داگیرکـردن و زەوتکردنـی کوردسـتان و پـەیڕەوکردنی زۆر و سـتەم بەشـێوەیەکی بـەردەوام لەلایـەن هێـزی بیانیـەوە بۆتـە هـۆی ئـەوەی کـە گـەلی کـورد لەدەسەڵاتی خۆی بێبەش بێ. لەکاتێکدا لـە بەدەسـتهێنانی ئـەم دەسـەڵاتەدا سـەرکەوتوو نەبووە، ئەوا ناچار بـووە یـان بچێتە چـیا سـەختەکانی کوردسـتان یـاخود بـەرەو ناوچـە دەشـتاییەکان بـڕوات و خۆڕابگرێـت. لـەژێر سایەی ئـەم فشـارەدا پێکهاتـەی کۆمەڵایـەتی بەڕەنگی خێڵ و هۆز مەحکوم بووە و بواری پێشکەوتنی بەخۆیەوە نەبینیوە.

ئاشکرایە بەهۆی ئەوەی کە لە کوردستاندا خێڵایـەتی ئەوەنـدە بـەهێز و بـاوە کـە هـەتا ئێسـتاش کاریگەریـەکانی لەبـەر چـاوە و بـە ڕادەیـەك کـە کـاری لـە پێکهاتـەی کۆمەڵایـەتی کـردووە. هۆیەکـەی بەتـەواوی بـۆ زاڵبـوونی دەسـەڵاتی داگیرکـاری و ئـەو پاشماوانـەی کـە بوونیادیـان نـاوە و بـەجێیان هێشـتووە دەگەڕێتـەوە. هـۆز و خێڵـەکانی کوردسـتان هـەل و دەرفـەتی ئـەوەیان نـەبینیوە کـە سـنووری خێڵایـەتی تێپـەڕ بکـەن و لەچوارچـێوەیەکی کۆمەڵایـەتی پێشـکەوتوودا خۆیـان ڕێکبخـەن. هێـزی بیـانی کـە دەیانویست لەسـەر ناوچـەکە دەسـەڵاتداربن، لەلایەکـەوە لـەنێوان خۆیانـدا لـە نـاکۆکی توندووتیژدا بوون، لەلایەکی تر سەرکوتکردنیان لەسەر کۆمەڵانی خەڵك زۆر دژوار بوو. گـەلی کوردسـتان لەبەرامبـەر ئـەم زوڵـم و کۆکوژییـەدا هـەموو کـات ناچـار بـووە خـۆی بگەیەنێتـە چیاکانی کوردسـتان و، لەبـەر ئـەوە ناچـار بـووە کـە بـوونی خـۆی بەشـێوەی خێزان، هۆزی بچووك بەردەوام بکات.

ئەم مەرجانەی بۆتە هـۆی دواکـەتنی بـاری کۆمەڵایـەتی لەهەمانکاتـدا بۆتـە هـۆی

قەتیسمانی چینەکانی کۆمەڵ لەبوارێکی تەسکدا. هێزە داگیرکەرە بیانییەکان ئەم پارچەبوون و ناکۆکیانەیان وەك ئامرازێك لەدەستی خۆیاندا بەکار دەهێنا. لەبەر ئەوە بەردەوام کۆمەڵ لەناوخۆدا لە بازنەیەکدا سوڕاوەتە. ئەم کۆمەڵە بچووکانە بەشێوەی هۆز و خێڵ کە دووری هەر پێشکەوتنێك بوون، بۆیە کە گرفتارییەکی بچووك لەنێوان خۆیاندا دەبینین، بەسەدان ساڵ لەیەك دەدەن و شەڕی ناوخۆیی بەردەوام دەکەن و هەر ئەم بارودۆخەشە ئەوانی بێ رۆڵ کردووە.

ئەم بوارانە لە مێژووی کوردستاندا لە سەدەکانی کۆنەوە تا ئێستا بەردەوامە، هێزی بیانی داگیرکەری جیاواز کە دەیانویست کوردستان بخەنە ژێردەستیان و، وەك ناوچەیەکی قەدەخەکراو لەنێوان خۆیان بەکاری بهێنن، بۆ سەپاندنی زۆردەستی خۆیان، هاتن شێوازی کڕینی سەرۆك خێڵ و هۆزەکانیان گرتەبەر و، ئەمانەیان لەدژی یەکتر بەشەڕداوە لە پێناو ئەوەی بگەنە ئامانجی خۆیان. ئەم بارودۆخە هەر لەسەرەتای دروستبوونی ئیمپراتۆریەتی فارسەوە تائێستا بەمجۆرە بەردەوامە، بەتایبەتی لەسەردەمی ئیمپراتۆریەتی عوسمانیدا لە دژایەتیکردنی نێوان عوسمانی و سەفەوییەکاندا دەستیپێکردووە و گەلێك بەرفراوان بووە و لەسەر تاسەری کوردستان بەرەنگی شەڕێکی سەد ساڵی تا ئێستاش بەردەوامە.

کاتێك ئەم سەرۆك خێڵ و دەرەبەگانە دەبوونە داردەستی هێزە بیانییەکان بەجۆرێك کە لەشەڕیشدا بەکار دەهێنران، وایکردووە کە هەر پێشکەوتنێکی ئازاد لەناو کۆمەڵی کوردستاندا بێتە ئاراوە.

ئەم سەرۆك خێڵ و هۆزانە هەمیشە هێز و دەسەڵات و نفوزی خۆیان لە سوڵتانی عوسمانی یان لەشای ئێران وەرگرتووە و، ئەم نفوز و دەسەڵاتەی کە دەستیان کەوتووە هەمیشە لەدژی یەکتر بەکاریان هێناوە.

ئەم شێوە خێڵ و هۆزانەی کوردستان تا ئێستا لەناو خۆیاندا هیچ جیاوازیەکی (گۆڕان) ئەوتۆیان بەدی نەهێناوە. چونکە ئەم خێڵانە چ لەناو خۆیاندا بێ یان لەدەرەوە هەمیشە دووچاری هێرش و پەلاماردان بوون. ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی کە ناکۆکی لەنێوان ئەو خێڵانەدا سەرهەڵدات و تەنانەت ئەو بارودۆخە وایکردووە کە یەکێتی و پەیوەندیەکانی ناوخۆی خێڵەکان بەهێزتر بێ.

دەسەڵاتی خێڵایەتی لەسەر کۆمەڵ بەڕادەیەك زاڵە کە ئەم زەمینە کۆمەڵایەتییە

دواکەوتووەی کە لە گەلێك وڵاتانی دنیادا لەبیر کراوە، لەڕۆژانی ئەمڕۆشدا دەیانەوێ پەرەی پێبدەن.

ئەم پێکهاتە کۆمەڵایەتییە دواکەوتووە لەبەردەم پێشکەوتنی گەورەی کۆمەڵایەتیدا ئیفلیجە و، لە ئامێزی پیلان و ڕەتاندنەوەی دوژمندا ناتوانێت خودی خۆی رزگار بکات و، ئەستەمە نەبێتە ئامێرێك؛ سۆنگە لەوێوە ڕەوشی سەرۆك خێڵ و هۆزەکان بوونەتە گەمەیەکی هەرزان.

بەهۆی پەرەسەندنی دەسەڵاتی دەرەکی لەسەر کۆمەڵی کوردستان لەسەدەی نۆزدەهەمدا، سۆنگە چینە سەردەستەکانی کورد زیاتر چوونە ژێر رکێفی هێزی بیانیەوە، هەروەها بەهۆی پشێوی ڕەوتی کۆمەڵایەتی و دژایەتی دەسەڵاتە ناوخۆییەکان و خۆ پێڕانەگیرانی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی لەبەرامبەر پێشکەوتنی سەرمایەداری رۆژئاوادا بووە هۆی ئەوەی کە ئەو ناوچانەی لە چوارچێوەی ئیمپراتۆریەتەکەدا بوون لەدەستیان بچێت.

ئەو بۆخۆی گۆڕا بۆ وڵاتێکی نیوە کۆلۆنی، زۆری پێویستی عوسمانیەکان بە ئازووقە و سەرباز لەو هەل و مەرجەدا دەتوانرا زەبروزەنگ لەسەر کوردستان بەهێز و چڕبکاتەوە، چونکە کوردستان سەرچاوەی دابینکردنی ئەم کەرەستانە بووە بۆ ئەوان.

لەگەڵ ئەو چاو تێبڕینانەی تورکە عوسمانیەکان بۆ کوردستان و هەوڵدانی دەوڵەتانی ئەوروپا و رۆژئاوا بۆ گەیشتن بە خۆرهەڵاتی ناوین بەگشتی و کوردستان بەتایبەتی، کوردستان دەبووە مەیدانێکی بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژ و دژوار.

ئەو کاتە سەرۆك خێڵ و دەرەبەگەکان ئەگەر چی وابەستەی دەرەوە بوون، بەڵام حوکمێکی ناوخۆییان هەبوو لە شێوەی ئۆتۆنۆمیدا. هۆی هێرشی تورکەکان بۆ سەریان ئەوە بوو کە ئەو دەسەڵاتەیان بنەبڕ بکات یان تەنگی پێهەڵچنرێ و بەرەو کزی بڕوا، لەبەرامبەر ئەم هەڵوێستەدا سەرۆك خێڵ و دەرەبەگە کوردەکان بۆ پاراستنی کێشی دەسەڵاتی خۆیان هەستیان بە بزواندن و وروژاندنی هەست و رقی خەڵکانی زەحمەتکێشی خۆیان و سازکردنی بەرخودان لەدژی تورکەکان، لەلایەك لەبەر لاوازی سەرکردایەتی و ڕێکخستنی ئەم راپەڕینانە و، لەلایەکی تر بەهۆی ئەوەی ئەوکاتە هەلومەرجی دەرەکی لە بەرژەوەندی عوسمانیەکاندا بوو، ئەم راپەرینانە بەرلەوەی

پێشکەوتنێك بەخۆیانەوە ببینن دەبوونە بەردەبازێك لەرێی ئیمپریالیست و داگیرکەران بۆ گەیشتن بەمەرامە نامرۆییەکانیان. ناوە ناوە قەیسەری روس و جارێکی تریش ئیمپریالیستی بەریتانی ئەم راپەرینانەی لەدژی عوسمانیەکان بەکاردەهێنا لەپێناو ملکەچ پێکردنیان لەبەردەم داواکانیان. لەبەر ئەم هۆیانە ئەم راپەڕینانە بەر لەوەی بگەنە قۆناخی سەربەخۆیی دادەمرکانەوە.

گەلێك جاریش سوڵتانە عوسمانیەکان لەدەمی راپەریندا گەلێك سەرۆك خێڵ و هۆزیان بۆ خۆیان کڕیوە و بە مەبەستی ئاژاوە نانەوەی ناوخۆیی و بەرپاکردنی نا تەباییەکان بەکاریانهێناون. لەئەنجامدا بۆتە هۆی کۆتایی پێهێنانی ئەم راپەڕینانە. ئەم راپەڕینانە کە لەسەرەتاوە بۆ بەدەستهێنانی مافەکانی خەڵك بەرپا دەبوون، زوو بەزوو گەشەیان دەکرد. دوای ماوەیەك لە رێگای ئەو خۆفرۆش و ئەڵقە لەگوێیانەی کە لەلایەن چینە سەردەستەکانەوە کڕابوون، کەوتنە خزمەت بەرژەوەندی ئەوان و بەو رەنگە لەناوخۆ و دەرەوەدا زەبریان لەم بزووتنەوانە دا و دەرەنجام گۆڕیان بە سەرچاوەیەکی کۆنەپەرستی.

سەدەی نۆزدەهەم پڕە لەم نموونانە کە ئەزموون و وانەی لێ وەربگرین، گەلێك راپەڕین لە قەوارەدا گەورە بوون بەئەندازەی سەد هەزار کەسی و هێز و جبەخانەی بێ ژمار، وەك باسمان کرد تەنانەت یەکێکیان لێی رزگار نەبوون، ناتوانرێ سەرجەم تێکشکانی ئەم شەڕە ناوخۆییانە بە شتێك لێك بدرێتەوە، جگە لە پیلانگێری دەرەکی.

لەبەر بەربڵاوی دەستێوەردانی دەرەکی لەسەدەی نۆزدەهەمدا، کوردستان نەبووە خاوەن تێکۆشانێکی کۆمەڵایەتی و تەنانەت خەباتیان لەدژی زۆردەستی بیانی نەگەیشتە ئاستێکی نەتەوایەتی و لەچوارچێوەی ناوچەیی تەسکدا مانەوە، لە سەدەی نۆزدەهەمدا کۆمەڵی کوردەواری بەهۆی ئەو تایبەتمەندیە نۆکەریانەی سەرۆك خێڵ و دەرەبەگەکانی کوردەوە، بەتەواوی کەوتنە خزمەتی سوڵتانی عوسمانیەکان، ئەم نۆکەریە بە رادەیەك پەرەیسەند کە عوسمانیەکان لەو سەدەیەدا، لەو ساتە وەختەدا دەسەڵاتی ناخۆییشیان لەدەست دەرەبەگە کوردەکان سەند و لەشکرێکی بەکرێگیراویان لێ دروست کردن، کە ناوی"ئالای حەمیدی" بوو، ئەمەشیان لە دژی هەموو بزووتنەوەیەکی جەماوەری و راپەڕینی کۆمەڵانی خەڵکی کورد بەکاردەهێنا. ئالای حەمیدی رێکخراوێکی چەکداری بوو کە راستەوخۆ سەر بە سوڵتانی عوسمانیە تورکەکان بوو. ئەم رێکخراوە کە لەسەر

بنــەمای خێڵایــەتی ســازکرابوو و لــە خزمــەت درێژەپێــدانی تەمــەنی دەســەڵاتی دەرەبەگایەتیدا پەرەی پێدرا. بەتایبـەتی بـۆ بـەرپاکردن و قووڵکردنـەوە و فراوانکردنـی شەڕی کۆنەپەرستانەی ناوخۆیی هێنرابووە مەیدان.

ئەوەی جێی سەرەنج و تێڕامانە ئەم خێڵە کوردانە کە پێکهێنەری ئاڵای حەمیدی بـوون بـەردەوام کوشـت و بـڕی خوێناویـان بـەرپا دەکـرد لەسـەر ئـەوەی کـام خێڵـە بەرپرسیاری ئـەم لەشکرەیە و باڵادەستی خـۆی بەسـەر ئـەوانی تـردا بسـەپێنێ. ئەمانـە پـەیتا پـەیتا هێرشـیان دەبـردە سـەر گـەلی ئەرمـەنی و گـەلانی دراوسـێکانی تـر، مـاڵ و گوندیان تاڵان و وێران دەکـردن لـەپێناو زیـادکردنی دەسـەڵاتی خۆیـان و هـەروەها جێـی متمانە و رەزامەندی سوڵتانە تورکەکان بن.

بە کـورتی لـەو سـاڵانەدا دەرفـەتی راپـەڕینێکی نەتـەوەیی لـەئارادا بـوو، بـەڵام لـە جیاتی ئەوە دەبینین کۆتایی سەدەی نۆزدەهەم و سەرەتای سەدەی بیستەم بۆ کۆمـەڵگای کوردەواری بوونەتە مێژوویەك کە نغرۆی خوێن و نەهامەتی شەڕی ناوخۆیی ببوون، بە تایبەتی لەسەردەمی سوڵتان عەبدولحەمید دا کە وەك سوننەتی ژیانی تایبەتی خۆی بـە "لـەناوبردنی گـەل بەدەسـتی گـەل" بـەناو بانگـە. بـەهۆی ئەمـەش خـەڵکانی کـوردی ئەوکاتـەی پـەرت کـرد. کاتێـك دەگەینـە سـاڵانی (1920)، خێڵـە کوردەکـان ئەوەنـدە یەکتریان ئازاردابوو کە ئاسۆی کۆمەڵی کوردەواری تاریك ببوو و، سەرۆك خێڵ و ئاغاکان بەشـێوەیەك بەرژەوەنـدی بنەماڵـەی خۆیـان دەپاراسـت. هەرچـەندە ئەوسـا زەمینـەی خەباتێکی نەتەوەیی لەئارادا بوو، بەڵام کەسێك بیری لێ نەدەکردەوە، هـەروەها لایـەنێك یـا کۆمـەڵێك کـە ئـەوە بکاتـە کـاری خـۆی پەیـدا نـەبووە. بـەڵام بزووتنـەوەی کـەمال ئەتاتورك کە ئەوکات لەئارادا بوو، لەڕادە بەدەر دژوار بـوو بـۆ کـوردان، کەچـی پشـتگیری تەواوی لێدەکراو بـەئارەزوو و سەربەسـتی خۆیـان زۆر بەتامـەزرۆوە خزمـەتی نەتـەوەی تورکیان کردووە!!

جوڵانەوەی ئەتاتورك وەك دەزانرێت لەسەر بنەمایەکی بەو جۆرە پەرەیسەندووە. کەمالیزمەکان لە سەرەتادا لەباکووری کوردستاندا بە پشتگیری پیـاوانی ئـایین و سـەرۆك خێڵـەکان شـەڕی رزگـاری نەتـەوەیی تورکیـان پێشخسـتووە و داب و نـەریتی چـینی دەسەڵاتداری تورکیان درێژەپێدا و هەر لە سەرەتای شەڕیشەوە ئـەوەیان رەچاو کـرد کـە

چۆن درێژە بەو دەسەڵاتە بدەن.

دەرەبەگ و سەرۆك خێڵەكانی كورد لەشوێنی ئەوەی بیر لە رزگاری نەتەوەیی خۆیان بكەنەوە، هەڵسان بە دژایەتیكردنی و، لەپێناو نۆكەرایەتیكردنی كەمالیستەكان، كەوتنەتە ململانێ و پێشبڕكێ. لەو كاتەدا كە كەمال ئەتاتورك دەیویست لە رەگەوە ماڵ و خەسڵەتی نەتەوایەتی و نەتەوەیی ئەوان لەناوببات، ئەتاتورك هەر لەگەڵ بەدەستگرتنی دەسەڵاتداریتی بۆئەوەی بنكەی تەواوی چینە سەردەستەكانی كورد هەڵبوەشێنێ و كوردستان و ئابووری كوردستان و خەڵكی كورد بكاتە ئامرازێكی خزمەتكردنی تورك، بۆئەوەی یەك زمان یەك رەگەز زاڵ بێ و باڵادەستی خۆی بنوێنێ، بێباكانە هەموو هێز و توانای خۆی بەكارهێناوە.

هۆی سەرەكی بەڕێوەبردنی ئەم سیستەمەی لە كوردستان دەگەڕێتەوە بۆ سێ خاڵی سەرەكی، یەكەم دواكەوتوویی كۆمەڵ؛ دووەم ململانێ و دژایەتی بێ شوماری نێوان كوردان و هەروەها سێهەم؛ لاوازی چینە باڵادەستەكانی كورد.

زەقترین سیمای سەرەكی كەمال ئەتاتورك ئەوە بوو كە دەیویست هەموو رووخسار و بنەمای نەتەوەی كورد لەڕیشەوە هەڵبتەكێنێ. لە شۆڕشی "شێخ سەعیدی پیران"دا راستی مێژوویی جارێكیتر بەرەنگێكی دژوارتر خۆی دووبارە كردەوە. هێزە خێڵەكیەكانی باكووری كوردستان جیاوازی ئایدیالی و دیالەكتیكیان كردە بەهانە و بەشێوەیەكی نەهەموار بەسەر ئەم جوڵانەوەیەدا شكایەوە و وەك پێویست نەیان هێشت ئەم بزووتنەوانە بگەنە ئاستێكی نەتەوەیی. بزووتنەوەی نەتەوەیی تورك بۆ خۆیان ئاسۆیەكی نوێ و گەشی دروستكرد، بەڵام ئەمەش زۆر بەگران لەسەر كورد كەوتەوە، كە سەرەنجامی زۆنگاوی ناتەبایی سەدان ساڵەی نێوان خێڵەكانە، لە كاتێكی زۆر ناسكدا كە توركەكان دەیانویست سیمای نەتەوەیی كورد بسڕنەوە، جارێكیتر دوژمن توانی ئەم هێزە كوردانە لەدژی یەكتر بخەنە گەڕ، بەمجۆرە دوژمنانی كورد توانیان بە رێگای سەركوتكردن و جینۆساید و بەرپاكردنی جەنگی ناوخۆیی دەسەڵاتی درندەی خۆیان بسەپێنن. بەڵام راستی ئەوە بوو یەكەم هەنگاو لە رێگای شەڕی ناوخۆوە توانی كۆمەڵی كوردستان لەناو بەرێت و ئەوسا خۆی زاڵ بكات. بەكورتی لە كوردستان پێشكەوتنی مێژوویی هەردەم بەمجۆرە بووە. سەردەستی بیانی رۆژ بەرۆژ لەسەر كوردستان پێشدەكەوێ، پیشخستنی ئەم سەردەستیە و گرێدانی كوردستان بە داگیركەری هەڵدەستێ

به بەکارهێنانی ناکۆکی مەزهەبی و خێڵایەتی. لەسەر ئەم بناخەیە سەرجەم کۆمەڵ بەخۆیەوە گرێدەدات و تەواوی راستی نەتەوەیی و کۆمەڵایەتی ئەم گەلە دەشێوێنێت. هۆی سەرەکی ئەمەیە کە لە سەدەی نۆزدەهەمدا هەر هێرشێکی بیانی بە ئاسانی کەوتۆتە کوردستان و بە ساڵان تێیدا جێگیربووە.

لە زۆربەی وڵاتانی دنیادا راپەرینەکان خۆیان گەیاندۆتە ئاستی شەڕی رزگاری نەتەوەیی، هەر پێشکەوتنێکی کۆمەڵایەتی لەسەر ئەم بنچینەیە روویداوە. ئاسۆی پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی بەگشتی بەمرەنگەیە، بەڵام ئەوەی لای ئێمە دەیبینین بەتەواوی پێچەوانەیە. لەکوردستاندا راپەرینەکان هیچ کاتێک نەگەیشتوونەتە ئاستی رزگاری شەڕی نەتەوەیی یان تەنانەت نەگەیشتوونەتە ئاستی بەرخودانی نەتەوەیی. شەڕی ناوخۆیی ئەم راپەرینانەی شێواندووە، لەبەر ئەوە سروشتیە کە نەك تەنها گەشەسەندنی کۆمەڵایەتی نەخوڵقاندووە، بەڵکو بەرەو بنبەستبوون رۆیشتووە. لەلایەکەوە ئەم راپەرین و سەرهەڵدانانە خۆیان لە سنووری شەڕێکی نەتەوەیی نەداوە، لەلایەکی ترەوە میکانیزمی کۆمەڵایەتی پێشکەوتنێکی ئازادی بەخۆیەوە نەبینیوە. کۆمەڵی کوردستان بە گرانی لەژێر کاریگەری لێکدابڕانی خێڵایەتی و هۆزایەتیدا هێڵراوەتەوە، کە کاریگەری ئەم لێدابڕانە تا ئێستاش هەستی پێدەکرێت.

لەسەدەی بیستەمدا زۆربەی ئەم نمونانەی لە بزووتنەوەی رزگاری گەلاندا دەبینرێت، سەرەتا شەڕی رزگاری نەتەوەیی و پاشان لەسەر ئەم بناخەیە پێشکەوتنی میکانیزمی کۆمەڵایەتی بەشێوەی سەربەخۆیی و دیموکراتی بۆرژوازی دێتە مەیدان، کەچی لەسەردەمی مێژووی رابردووی کوردستان، سەرەڕای هەموو ئەو راپەرینانە ئەم رەوشە نەکەوتۆتە مەیدانەوە. پێشکەوتنی کوردستان لەسایەی داگیرکەری بیانی و خیانەتی تەسفیەکاری دەرەبەگایەتی قەتیس ماوە، گەلێك هێزی زەبەلاح لەناوخۆدا ئەوەندە یەکتریان خواردووە، یەکتریان لەناوبردووە و تا ئێستاش کاریگەری بەردەوامە.

کاتێك مێژووی رابردووی نزیك بەمجۆرە بێت تائێستاش ئەم بارودۆخەی شەڕی ناوخۆیی کێشمەکێشی بەردەوام بێ، ئیتر چۆن دەتوانرێ مانایەکی پێ ببەخشرێ؟! بۆئەوەی وەڵامێکی شایستەی ئەم بابەتە بدەینەوە و سەرچاوەی ئەو شەڕە ناوخۆییانە بدۆزینەوە کە دەکەوێتە باشووری کوردستان، باشتر وایە ئەگەر بەشێوەیەکی کورتیش

بێ چاوێك بخشێنین بەمێژووەكەیدا. لەدوای جەنگی ئیمپریالیزمی یەكەم باشووری كوردستان كەوتۆتە ژێر دەستی بەریتانیاوە، بەریتانیا دەسەلأتدارێتی خۆی بەرادەیەكی زۆر سەپاندووە و پاشان كەوتە دەستی بۆرژوازی عەرەب، لەبەرئەوەی ماوەیەكی درێژ ئەم دەسەلأتداریە دەرەكییەی بەتووندی لەسەر نەبووە. تارادەیەك شێوە ئۆتۆنۆمییەكی پاراستبوو. دوای جەنگی دابەشكردنی دووەم، ئینگلیزەكان ناچاربوون لەم ناوچەیە بكشێنەوە، هێشتا دەسەلأتداری عەرەب دەسەلأتیان لاوازبوو، ئەمانە هەموو بۆ چینە سەردەستەكانی باشووری كوردستان دەرفەتی دەرخساند كە فەرمانداری خۆیان پێشبخەن. بەتایبەتی بە رووخانی رژێمی پاشایەتی مۆنارشی لە ساڵی 1958و بەرپابوونی شۆڕشی بۆرژوای دیموكراتی عەرەب بۆ یەكەمجار هەلومەرج بۆ باشووری كوردستان هاتە كایەوە كە بەرەو بزوتنەوەیەكی رزگاری نەتەوەیی هەنگاو بنێن و ئەمەش دەتوانرا بكرایە بنەمایەك بۆ راپەڕاندنی سەرتاسەری كوردستان.

لەبەرئەوەی دوای رووخانی پاشایەتی، دەسەلأتدارییەكی لاوازی بۆرژوای میللی عەرەب دروست بوو، هەرگیز نەیاندەتوانی ئەو پێشكەوتنانەی كوردستان كۆنتڕۆڵ بكەن. لەم هەلومەرجە لەبارەدا كە فشاری دەرەكی لاواز بوو، راپەڕینەكانی باشووری كوردستان لەماوەیەكی كورتدا پەرەیسەند و كاری لە هەموو پارچەكانی تری كوردستان كرد. باشووری كوردستان بەجارێك بووە ناوەندی جوڵانەوەی كوردی و ئەو زەمینەیەشی بۆ رەخسا. بەلأم باشووری كوردستان بۆ ئەوەی رۆڵێكی گرنگ لەم ئاستەدا بگێڕێ، لە گەلێك بواردا بەبەراود لەگەڵ پارچەكانی دیكەی كوردستاندا لاوازی تێدا دەبینرێت. ئەویش كەم بوونی ژمارەی دانیشتوان، یان كەمی رووبەری جوگرافی بگرینە بەرچاو یاخود لەهەر لایەنێكەوە دواكەوتوویی بەدی دەكرێت، ئەم هۆیانە و گەلێكی تریش دەبنە هۆی ئەوەی كە ناهێڵێ ئەم پارچەیە ئەو رۆڵە بخاتە ئەستۆی خۆی. بەلأم ئەوەی زیاتر ئەم رۆڵەی دایە باشووری كوردستان، لەلایەك ئەو هەلومەرجە بوو كە لەئەنجامی پێشكەوتنە شۆڕشگێڕیەكانی ناو ئێراق دروست ببوو، لە لایەكیتر لەپارچەكانی تری كوردستاندا لەئەنجامی سەركوتكردن و فشاری بەردەوامی داگیركەری گەشەكردنیان راوەستا بوو.

بزووتنەوەی كورد لە باشووری كوردستاندا، دەسەلأتێكی وای كەوتە دەست كە لە توانای خۆی بەدەربوو، بەلأم لەهەمانكاتدا بەزۆر نەخۆشی درێژخایەنەوە دەناڵێنێ كە

تا ئێستاش لێی رزگار نەبووە. باشووری کوردستان ناوچەیەکە کە بنەمای عەشیرەتگەری ــ دەرەبەگایەتی زۆری تێدا بەهێزە لەسەر ئەم بنچینە کۆمەڵایەتی و نیشتمانییە دواکەوتووە هەر بزووتنەوەی سیاسی کە لەسەری گۆش بووە و پەرەیسەندووە، دوای ماوەیەکی کورت، هەروەك لەمێژوودا بینراوە جارێکی تر؛ جگە لە بۆرژوازی عەرەب دەکەونە ژێر دەسەڵاتی ئێران و تورکیا و تا دەگاتە ئیمپریالیستی ئەمریکی، دەکەونە ناو دەستی ئەوان و لەساڵی 1965 بوو کە لادان دەستیپێکرد و لە تایبەتمەنیە جەماوەری و نیشتیمانیەکان دوور دەکەوتەوە.

مافپەروەری بەشێوەیەکی گشتی و جۆری ئەو پێشکەوتنانەی کە PKK هێناویەتە ئاراوە

با بەشێوەیەکی دروست لە راستییەکانی دادوەری لەنێو PKK تێبگەین و هەوڵ بدەین بۆ دەستەبەرکردنی هەموو پێداویستییەکانی.

مافەکان (ماف بەخۆدان) گوزارەکردنە لە هەڵوێستی خاوەن هێز لەدژی ئەو کەسانەی ناتوانن بەشێوەیەکی تەواو پابەند بن بەو پرەنسیپانەی کە ئەو بۆ خزمەتی ژیان و شەڕ و ئامانجەکانی خۆی دایڕشتوون.

بۆمان هەیە کە ئەو بۆچوونە بەمجۆرە چڕ بکەینەوە، کە هەرکاتێك رێکخستنێك گەیشتە ئاستی پێکەوەنان و خستنەگەڕی دەسەلاّت، پێویستە چەند پرەنسیپێك بۆ بەرەنگاری هەڵە ناوخۆیی و دەرەکییەکان و لێپرسینەوەی ئەو کەسانە دابڕێژێ کە لێیان بەپرسیارن. هەروەکو چۆن رژێمی دەوڵەتەکان ئەم مافە پەیڕەو دەکەن، دەتوانین بەمەش بڵێین مافەکانی رێکخستن. لێرەشدا بۆمان دەردەکەوێ کە ماف پەیوەستە بە هێزەوە. واتە ئەگەر هێزت نەبێ، ئەوا ناتوانی مافی خۆت رەچاو بکەیت. چونکە هەر خودی هێز سیتەمێکی یاسا و رێسای ئەوتۆی هەیە کە لەکاتی بەزاندنی سنووری ئەو یاسا و رێسایانە لەبەرامبەردا پێویست بە هەڵوێست وەرگرتن دەکات. هەر ئەمەشە کە ئێمە ناومان ناوە ماف. جا کەواتە پرەنسیپەکانی مافپەروەری، بۆ بەندەوارکردنی ئەو کەسانە دەخرێتە گەڕ کە دەیانەوێت پێیانەوە پەیگیر بن. هەر سیستەم و دەوڵەتێکیش چاو لەوە بپۆشێ و بەگری لەخۆی نەکات، ئەوا مانای ئەوەیە کە ئەو سیستەمە، یان ئەو دەوڵەتە گەیشتۆتە قۆناخی هەرەسهێنان. یان ئەگەر سنووری یاساکانی ئەو سیستەمە بەزێنران ئەمە ئەوە دەگەیەنێ کە خودی ئەو سیستەمە بەرەو لەناوچوون دەچێت. هەروەها رادەی هێزی هەر سیستەمێك بەڕادەی پێکهێنان و پراکتیزەکردنی یاسا و رێساکانیەوە بەندە. مەرج نییە تەنیا ئەو سیستەمە دەوڵەت بێت، بەڵکو لەوانەیە پارتی، سوپا، کۆمەڵە، بنکەیەکی سەربازی، یان کۆمیتەیەکی رێکخراوەیش بێت، مەبەستیش ئەوەیە کە بڕی سەرکەوتن، بەبڕی پەیگیربوون بە پرەنسیپەکانی سیستەمەکە دەپێورێ. ئەگەر سیستەمێك رێبازێکی شایستەی خۆی هەبێت و ئامانجەکانی روون بێ، خۆ ئەگەر خاوەن دۆزێکی رەوا و نەخشەیەکی سیاسی دروست بێ و هەموو کەلێنێکی لەبەرامبەر بەزیندا پڕ کردبێتەوە، ئەوا سەرکەوتنی مسۆگەرە. بۆشمان هەیە بڵێین داداگا و مافپەروەری لە پۆشاك دەچێ، کە نەبوونی لەش دەخاتە ئاستی مەترسی داڕووشان و بۆی نالوێ خۆی بپارێزێ. بەکورتی ماف بەو پرەنسیپانە دەگوترێت کە ژیان ناچار دەکەن رێچکەی سروشتی خۆی بگرێتە

بەر. بۆنمونە: دەکرێ ناوی مافەکانی شەڕ ببەین. واتە بەردەوامبوونی شەڕ بەپێی چەند پرەنسیپێکی دیاریکراو. کۆمەڵگاش لەنێوان سەردەمی دوو شەڕدا یان دوای بەسەرچوونی بەگژداچوونەوە نێوخۆییەکان ملکەچی ئەو پرەنسیپانە دەبێ. بەڵام ئەو رێکخستنەی ئەم یاسا و رێسایانەی بۆخۆی رەچاو کردبێ، دێتە ئەو واتایەی کە ئەم رێکخراوە دامەزراوە و توانیویەتی بچێتە نێو شەڕ و گەیشتۆتە ئاستی پارێزگاریکردن لە مافەکانی. رادەی پەیوەستبوون بەو یاسا و رێسایانەش، مانای رادەی بەهێزی مافەکان دەگەیەنێ.

ناتوانین لەقۆناخی سەرەتادا ئاماژە بۆ ماف بکەین، چونکە ئەو قۆناخە بەسەردەمی کاری ئارەزوومەندیی و چۆنێتی پەرەگرتنی سروشتی و رێکنەخراو دەناسرێ. لەوانەشە لەبارودۆخی داڕوخانێکی بەکاریگەر یان شەڕێکی بێ ئاماندا، یاخود کاتێ رەوشی نوێ، پەڕینەوە لە سنووری رەوشی کۆن بەتەواوی پرەنسیپ و مافەکانیەوە بسەپێنێ، پێویستیمان بەچەند پرەنسیپێکی نوێ دەبێ. ئەوکاتەش ئیدی باسی ماف و رێسا کۆنەکان ناکەین، بەڵکو کێشەی مافی نوێ دێنە ئاراوە و بۆ بەلاوەنانی مافە کۆنەکان دەبێ پرەنسیپی نوێ دابڕێژین. سەبارەت بە پارتەکەشمان، کە بۆتە خاوەن پێوەر و پرەنسیپی مافە نێوخۆییەکانی و گەیشتۆتە ئاستی راپەڕاندنیان، ناتوانین چاوپۆشی لێبکەین. گەورەترین خراپەش کە دەرهەق بە رێکخستنەکانی بکرێ، کاری هەوەسبازی، تاکڕەوی و خۆپەرستین. چونکە ئەگەر هەرکەس دوور لە رێسا و پرەنسیپی مافەکان بێ و بەگوێرەی هەست و سۆزی خۆی رەفتار بکات، ئەوا تەنگژەی سەخت بۆ کاری رێکخستن پەیدا دەکات و دەبێتە سەرە رمی زیانە دەرەکیەکان. ئەو کەسەی کە پرەنسیپەکان بەگوێرەی ئارەزووی خۆی شی دەکاتەوە، یان بەجۆرێك لە خزمەت بەرژەوەندیە تایبەتیەکانی خۆیدا دەیانخاتە گەڕ کە نەگونجێ لەگەڵ پێوەرەکانی رێکخستن و تایبەتمەندیە ستراتیژی و تاکتیکیەکان و رەچاوی لایەنە سیاسی و سوپاییەکانی نەکات، واتە پەیگیر نەبێ بە بڕیاری دامەزراو و لق و کۆمیتەکانی رێکخستن و پەیڕەوی ناوخۆ، هەرچەندەش نیاز پاك بێ و بەئەنقەست کاری زیانبەخشی ئەنجام نەدابێ، دیسانیش گەورەترین زیان دەگەیەنێتە رێکخستن.

دوای ئەوەی پێناسەی مافمان بەگشتی کرد، ئیدی پاراستنی نیشتمان و کۆمەڵایەتی و پاراستنی پارت و، سوپاکەمان بەسەر بکەینەوە و بوویەری واقعی خۆمان ببینین.

هەروەکو ئاشکرایە ئەو ماف و یاسا و ڕێسایانەی کە لەناو وڵات و کۆمەڵگاکەمان پەیڕەو دەکرێت، بریتین لە یاسا و ڕێسای دوژمنان و، لەخزمەتی ئامانج و سیاسەتی کۆمەڵگای دەسەڵاتداردایە، کە مەبەستیان لەناوبردن و تواندنەوەی گەلی کوردە. دەستووریش کە پوختەی یاساکانە لە یەکەمین خاڵیدا ئەڵێت "میللەت یەکەیەکی کامڵە بەنیشتمان و دەوڵەت و نەتەوەکانیەوە و مومکین نییە پارچە بکرێت". ئەم پرەنسیپەش بە کۆمەڵێك یاسای سزایی دەپارێزرێت، کە دوژمن ئەو یاسایانەی وەکو هەموو بڕیار و یاسا و ڕێسا زۆر و زەبەندەکانی دیکە دایڕشتووە و هەر هەمووشیان مەبەستیان تەنیا خزمەتکردن و پاراستنی ئەم ماددەیەیە. واتە تەنیا لەپێناو پاراستنی ئەم ماددەیەدا، قوربانی بە گەلێکی دێرین دەدەن. لەبەرئەوە ئەو مافانە مافی تواندنەوە و فڕکردنە و بەیاسای "پاراستنی ئاسایش" دەستپێدەکات، کە لەکاتی ئاواکردنی کۆماری تورکیادا کەمال ئەتاتورك دەری کردووە و هەتا ئەمڕۆش بە شێوازی جۆربەجۆر بەردەوامە. لە دەستووری بنچینەیی تورکیادا، بەهیچ شێوەیەك باسی ڕاستی گەلی کورد نەکراوە و هەرکەسێکیش ئاماژە بەم ڕاستیە بکات، ئەوا بەلای ئەوانەوە دژی یاسا و ڕێسا و دەستوورە و گەورەترین خیانەتە دەرهەق بە گەل و نیشتمان و شایانی لە سێدارەدانە. دەبینین کە ئەو مافانە لەڕاستیدا فەرمانی لەسێدارەدان بەسەر تەواوی گەلێکدا دەدات.

هەروەها ئەوەی جەسارەت بکات و بڵێ گەلێکی دیکەش هەیە و ئاماژە بە مافەکانی بکات، ئەوا گوناهی دەبێتە دوو هێندە. جا یان دەگیرێ و بێ سەروشوێن دەکرێ یان لە بۆسەیەکدا دەکوژرێ، یاخود بێ دادگاییکردن لەسێدارە دەدرێ. هەتا ئێستاش ئەمە بە کردار لە تورکیادا پەیڕەو دەکرێت. هەربۆیە ناتوانین بڵێین ئەم مافانە لەگەڵ یاسا و پرەنسیپ و پەیماننامە نێودەوڵەتیەکاندا جووتن، بەڵکو بە پێچەوانەی مافەکانی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانە. هەروەها هەر شتێکی لەم بابەتە لەناو داب و نەریت و ئەو مافانەشدا کە هەبوونی نییە دەوڵەتانی دنیا لەناو وڵاتانی خۆماندا پیڕەوی دەکەن. ئەمانە مافی دڕندایەتین و ئەگەر بەناهەق بە ماف ناونرابن، بەڵام دەبێ پێیان نەڵێین ماف، بەڵکو پێویستە پێیان بوترێ هۆڤێتی و بێ مافی.

تائیشتاش ئەم مافە باڵادەست بووە و هەموو بنەماکانی کۆمەڵایەتی و ئابووری بەگوێرەی ئەم دەستوورە داڕێژراون. بەمەش میللەت لە میللەتی خۆی دەردەکەوێت، کۆمەڵگاش لە کۆمەڵگایەتی خۆی دەردەکەوێت و دووچاری تواندنەوە و لەناوچوون

دەبێت. هەرچی تاکە کەسیشە ئەوا کەسایەتی خۆی ون دەکات و ناتوانێت دوو قسەی باش بکات، یان بەدروستی بیر بکاتەوە و ناتوانێ لەچالاکیەکی مرۆڤایەتیدا بەشدار بێت. ئەمەش راستیەکی حاشا هەڵنەگرە. کەچی ئازادی تەنیا لەمەدایە، مرۆڤی کورد بێت و بڵێت من تورکم و، دوای ئەوە خیانەت لەخۆی دەکات و نەفرەت لە کوردایەتی دەکات، ئەو کاتە مافی ئەوەی دەدرێتێ کە بژی. ئەمەش واتای کۆتایی پێهاتنی مرۆڤ دەگەیەنێت و، هەرکەسێك تۆزقاڵێك زانیاری هەبێت دێتە سەر ئەو بیروڕایەی کە ئێمە تەنیا لەناو چوارچێوەی ئەو مافانەی کە باسمان کرد هەبوونمان هەیە. خۆ یاساکانی سوپا زۆر لەوەش ستەمکارترن، دەبێ هەرواش بن چونکە هەر ئەوەیە کە بەرپەرچی گەلی کورد دەداتەوە، ئەو یاسایانەش کە باسمان کرد هەموویان لە یاسا سەربازیەکانەوە سەرچاوەیان گرتووە. لەبەرئەوەش دەتوانین پێیان بڵێین "مافە کۆلۆنیالیستە سەربازیەکان". ئێمە ئێستا لەبەرامبەر یاسا و رێسایەکی بێ بەزەیی و دڕندانەداین، چونکە ئەمانە ماف و یاسا و رێسای سەربازین.

بەدەرکەوتنی PKK بەو مافانەمان وت راوەستن. دەرکەوتنی PKK خۆی لەخۆیدا پێشێل کردنی مافی داگیرکارییە و سیاسەتی قڕکردن دەوەستێنێت، هەروەها لەژێر پێنانی تەواوی ئەو یاسا و رێسایانەیە کە لەدەستووری تورکیادا هاتوون. دەرکەوتنی PKK مانای نەهێشتنی کاریگەری مافەکانی داگیرکاری و هەموو ئەو یاسا و رێسایانەیە کە لەدەستوری تورکیاوە سەرچاوەیان گرتووە و، بانگەوازێکە بۆ یاخیبوون لەدژی مافی داگیرکاری و تێپەڕاندنیان. هەروەها هەنگاوی یەکەمە بۆ سەقامگیرکردنی مافی کۆمەڵایەتی و نیشتمانیان کە یاساکانی مرۆڤایەتی بەبنچینە دەگرێت و پشت بەستەیە بە رێبازی رزگاری نیشتمانی لە بەرەنگاربوونەوەیدا لەبەرامبەر سیاسەتی قڕکردنی نیشتمانی و، پتەوکردنی بنەماکانی کۆمەڵگا و ژیاندنەوەی، لەجیاتی پارچەبوون و پەرش و بڵاوبوونەوە. ئەمانە ئامانجەکانی هەنگاوی یەکەممانن و، ئەو مافانەی کە ئاماژەمان بۆکرد، نەك تەنیا بۆ سیاسەتە، بەڵکو بۆ تەواوی لایەنە سەربازی، مافپەروەری، ئابووری و کۆمەڵایەتیەکانمانن. ئەمەش وەك بەرگری کردنێکە لەمافەکانی گەل، بەمەش رێڕەوی رزگاری نیشتمانی دەپارێزێت و خزمەتی مافی مرۆڤ دەکات و بەندەکانی گەردوونی جاڕنامەی جیهانی مافی مرۆڤ لەبەرچاو دەگرێت. هەروەها هەموو

یاسا دەوڵەتیەکان لەبەرچاو دەگرێ و دەیانپارێزێت، بەتایبەتیش ئەوانەی کە پەیوەندیدارن بە مافەکانی مرۆڤەوە. هەربۆیە پێوەرەکانی PKK گەردوونین و، لەبەرامبەر سیاسەتی قڕکردنی داگیرکەران، بزاڤەکەی رزگاریخواز و نیشتمانیە و، بزاڤی رزگارکردنی کۆمەڵگایە لە دەستی ئەو دوژمنەی کە کۆمەڵگا پەرش و بڵاو دەکاتەوە و دەیتوێنێتەوە.

بە دەرکەوتنی PKK رێکخستنێکی هەمەلایەن و فراوان دروست دەبێ، ئەمەش راستیەکی بەرچاوە، ئەو یاسا و رێسایانەی کە PKK بانگەشەی بۆ دەکات، رێز لەهەبوونی مرۆڤ دەگرێت. جا ئەوە عەشیرەتی بێت یان خێڵەکی یاخود میللەتێکی تازە پێگەیشتوو، جیاوازی نییە، رێز لەهەموو کەسێك دەرگرێت کە بەخۆی بڵێت مرۆڤ و تایبەتمەندی میللەتان و پەرەسەندنی کۆمەڵگاکان بەخۆیەوە بگرێت و هەوڵ بدات بۆ پاراستن و پەرەپێدانی ئەو تایبەتمەندیانە. ئەمەش ئەو پرەنسیپە مرۆڤایەتیەیە کە یاسا و مافەکانمان پشتیان پێ دەبەستێ.

ئەمانەش مانا راستەقینەکەی ئەو یاسا و رێسایەیە. بۆئەوەی ئەم پرەنسیپانە مانایەك ببەخشن، ئەوا پێویستی بەوە هەیە کە ببێت بەهێز. واتا پێویستە پارتیمان ببێت بەهێز، تا بتوانێ ئاماژە بە ماف و یاسا جۆربەجۆرەکان بکات. چونکە تەنیا بەهێز دەتوانین ئاماژە بەسزا بکەین. بۆ نمونە: سزادانی هێزی داگیرکەران و بەرکێگیراوان بە جێبەجێکردنی ماف و یاسا و رێسا بە دیلەکان یان مافی ئازادی یاخود دادوەری راستەقینە دەبێت. ئەگەر بەبێ دوو دڵی بەرەو ئامانجەکانمان هەنگاومان هاوێشت و بەتوندی بەرپەرچی دوژمنانمان دایەوە، ئەوکاتە ئێمە بەم کارە بەرپەرچی ماف و یاسا و رێسا و دادوەری دەوڵەتی تورکیا دەبینەوە، و دەیگۆڕینەوە بە هێزی ماف و رێساکانمان. لەبەرئەوە شەڕەکانمان مانای دابینکردنی مافەکانمان دەگەیەنێت و گەڕانەوەی مافەکانی گەل لەم شەڕەدا بەرجەستە دەبێت.

پاریتیمان لە سەرەتای دەرکەوتنیەوە و، هەتا ئێستا پەیوەست بە ئامانجەکانیەوە شەڕێکی رزگاری نیشتمانی بەڕێوە دەبات، کە لەدژی هەموو شێوەکانی هێزی داگیرکەری و بەکرێگیراوێتیە. پارتیمان دەیەوێت یاسا و رێساکانی بکات بە ئەلتەرناتیڤی ئەو رژێمانەی کە لەئارادان. لەم پێناوەشدا هەموو توانای خۆی دەخاتە کار. PKK تێدەکۆشێ بۆ ئاواکردنی سیستەمێکی یاسا و رێسا کە لەگەڵ راستی کۆمەڵاتی و نیشتمانیدا بگونجێت.

لەوانەیە PKK نەتوانێت ئەو یاسا و ڕێسایانە لە هەموو کونجێکی کوردستاندا بالادەست بکات، بەڵام ئەمەش ئەو ناگەیەنێ کەوا ئەم سیستەمە پێویستییە بە پەلەکان دابین ناکات، بەواتا بە لایەنی کەمەوە وەکو رابردوو هەموو شتێك بێ سەروبەر و ئالۆز نابێت، ئەوکاتە ئەگەر بە ڕێژەیەکی سنوورداریش بێت ئەتوانین دادگایی بکەین و ئەم مافانە لەواری کرداریدا پێك بهێنین. پەیوەستبوون بە پرەنسیپی خەباتی نیشتمانی و جێبەجێ چالاکیەکانی، بەیاسا و ڕێسا سەرەکیەکان دادەنرێت.

کاتێك ئاماژە بەمافی نیشتمانی دەکەین ئەمە مانای لایەنگیری ڕێبازی رزگاری نیشتمانی دەگەیەنێت، ئەگەر وابکەیت ئەوکاتە تۆبە داواکاریەکی مافەوە گرێداویت، ئەوکاتەش دەتوانین کە بڵێین تۆ لەگەڵ مافدا هاوتەریبی. بەڵام ئەگەر ئامانجەکان رەچاونەکەیت و ئەنجامیان نەدەیت جا ئەمە چ لەناوخۆ بێت یان لە دەرەوە، بۆ نموونە ئەگەر لەگەڵ رزگاری نیشتمانیدا نەبێت، بەڵام لەگەڵ جێبەجێ کردنی چالاکییەکاندا بێت، یان بە ڕێکخستنەکەوە گرێداونەبێ و لەگەڵ جێبەجێ کردنی چالاکیەکاندا نەبێت، ئەمانە ئەوە دەگەیەنن کە تۆ بەپێچەوانە (مخالف)ی مافی. یان تۆ لە دژایەتیکردنی مافی نیشتمانی و مافەکانی گەلی و تەنانەت لە دژی مافەکانی تاکە کەسیشی. هەروەها مانای ئەوەیە کە تۆ هەم لە ناوەوە و هەم لە دەرەوە دژی ڕێکخستنی. ئەوکاتەش خۆت دووچاری دادگا دەکەیت و ئەویش حوکمت لەسەر دەدات. بۆیە بۆمان هەیە بپرسین دادوەری چییە؟ لەکاتی بڕینی مافەکان و ئەو بنەمایانەی کە لەسەری دامەزراوە، ئەو کاتە دادگا بێتە ئاراوە بۆ حوکمدان. ئەمەش پێویستی بە لێکۆڵینەوە هەیە، لێکۆڵینەوەش واتا روونکردنەوەی جۆری تاوان و لاساری لە مافەکان و دەستنیشان کردنیان. دەبێ لێکۆڵینەوەش لەسەر بنەمای رزگاری نیشتمانی بێت و لەڕێگای هێڵی ڕێکخستنەوە گوزارەی لێ بکرێت و خەسڵەتە تاکتیکییەکانی ئەو ڕێڕەوەش بناسرێت. بۆیە هەندێ جار پێی دەگوترێ پەیڕەوی ناوخۆ، یان لیستەی یاساکان. ئیدی ئەمانەن ئەو بنەمایانەی کە بەپێی ئەمە دادوەری دەکرێت. ئەگەر هاتوو هەڵوێستی کەسێك یان کۆمەڵێك یان تەنانەت دەوڵەتێکیش لەم یاسا و ڕێسایانە لابدات یاخود هاودژ بوو لەگەڵیاندا؛ ئەوکاتە پێویستە پەنا ببرێتە بەر دادگا و لێکۆڵینەوە. ئەو هێزە چەکداریەی کە PKK خاوەنێتی بەسە بۆ ئەوەی ئەو مافانە سەقامگیر بکات. ئەگەر سەیری ئەو ڕێسایانە بکەین، دەبینین

هەموویان روون و ئاشکران. هەموو دنیا دەزانێت کە شەڕێکی رزگاری نیشتمانی هەیە و، دەزانن ئەمەش بە خەباتێکی چەکداری بەڕێوە دەچێت. هەروەها ئەوەش دەزانن کە رێکخستنێکیش هەیە کە کاروبارە تەکنیکیەکانی رۆژانە بەڕێوە دەبات و چاودێری ئەو شەڕە دەکات و لەسەریشی رادەوەستێت. هەموو کەسێك ئەمە بە هێڵە پان و تاکتیکە روونەکانیەوە دەبینێ، بەڵام هەندێك هەن کە پێچەوانەی ئەم رێڕەوە رەفتار دەکەن، کە ئەویش دەوڵەتی تورکیایە.

بێگومان شەڕیش لە دژی ئەم دەوڵەتە دەکرێت، واتا ئێمە شەڕ لە دژی ئەوان دەکەین تا ماف و یاسا و رێساکانمان بەدەست بهێنین. گەلێك رێکخستنی بڵندتریش هەن کە دژایەتیمان دەکەن، هەروەها بەکرێگیراوەکانیش هێرشیان دکردە سەرمان، بەڵام ئێمە لەدژی هەموویان جەنگاین. واتا ئێمە بە شەڕکردنمان لەگەڵیاندا مەبەستمان دامەزراندنی ماف و رێسایەك بوو کە رزگاری نیشتمانیمان لەبەرچاو بگرێت. هەروەها پیلانگێڕە ناوخۆییەکان کە لە هەموویان مەترسیدارترن، ئەوانەی لەناوخۆدا سیستەم و رێساکان پێشێل دەکەن، ئێمە بە پیلانگێڕ و بەکرێگیراو ناویان دەبەین. پێویستە لێکۆڵینەوەیەکی هەمەلایەنە لەگەڵیاندا بکرێت، چونکە دوژمن و بەکرێگیراوەکان لە دەرەوە و لەهەمانکاتدا پیلانگێڕەکان لەناوخۆدا هێرش دەکەنە سەرمان. هەروەها خیانەتکار و دەمامکدراوەکانیش لەدەرەوە هێش دێنن و خۆشیان ئاشکرا دەکەن. بەڵام هەندێکیان بەرووکەشی لەنێو پارتی و رێکخستندان، کەچی هەموو کارێکی پێچەوانە دەکەن و گوێ بەیاساکان نادەن و خۆشیان بە لێپرسراو و گەورە نیشاندەدەن و ئەرکی گەورەش بەجێ دەگەیەنن.

بۆچی ئێمە دەمانەوێ لەسەر بەکرێگیراوە پیلانگێڕە ناوخۆکان رابوەستین و لێکۆڵینەوەیەکی زۆریان لەسەر بکەین؟ چونکە ئەمانە لەدوژمن ترسناکتر و وێرانکەرترن. گاڵتە پێکردنێکی مەترسیدار بەو رێسایانە هەیە کە ملیۆنەها رۆڵەی گەل پێوەی پەیوەستن. هەندێك هەڤاڵ دەڵێن: "من رێزی رزگاری نیشتمانی و ئازادی گەل دەگرم، من لەگەڵ PKKدام و، رێڕەوەی چالاکیەکانیش پەسند دەکەم"، کەواتە لێرەدا ناکۆکی لە کوێدایە؟

بەڵام هەروەكو دەزانین ئەو هەڤاڵە تاكتیك ڕەچاو ناكات و بەگوێرەی ئەویش هەڵس و كەوت ناكات، ئەمەش ناكۆكیەكی مەزنە، تەنانەت جێبەجێ نەكردنی ئەركی ڕۆژانەی سوپاش لادانە لە پەیڕەوی ناوخۆ و یاساكان.

ئەگەر ئەمە هەندێك بەگشتیەوە وەربگرین، ئیدی باس لە بنەمایەكی ڕەوشتی دەكەین، ڕەنگە ڕەفتارێك لەگەڵ مافەكاندا هاودژ نەبێت، بەڵام لەلایەنی ڕۆحیەوە لەگەڵ پارتیدا نییە، یان گیانی سەربازی تێدا نییە، یاخود خاوەن بۆچوونێكی سەربازی و جەنگاوەری نییە. ئایا دەكرێ ئەمە ڕووبەڕووی دادگا بكەینەوە؟

بۆیە دەبێ لە ڕووبەڕوو بوونەوەی نمونەی ئەمانەدا ڕەوشت و ئاكاری شۆڕشگێڕی بپارێزین. چونكە ئەوان بەپێی ئەو ڕۆشنبیرییە دەژین كە لە دەوڵەتی توركیا و چینی دەرەبەگ وەریان گرتووە. لەسەر ئەو پرەنسیپە تایبەتیانەش كە بە دەستیان هێناوە سوورن. ئێمەش بە جەختكردن لەسەر شێوازی ژیان و ڕەوشتی شۆڕشگێڕیمان ڕووبەڕووی تایبەتمەندی ئەو كەسایەتیانە دەبینەوە و، لە بەرامبەر ورە داروخاوەكان پێویستە بەگیانێكی شۆڕشگێڕی و زیندووكردنەوەی ئەو گیانە ڕووبەڕوویان ببینەوە. بەمجۆرەش كاریگەری ئەو كار و كردەوانە پووچەڵ دەبێتەوە.

لێرەدا پێویستە جیاوازی لەنێوان ماف و ڕەوشتدا بكەین، ڕەوشت هەندێ شتی دەرەوەی چوارچێوەی ماف دەگرێتەوە. ڕەوشێكە كە ماف باسی لێوە ناكات. هەندێك كەس لە ڕووخساردا هەموو شتێك بەپێی ماف و یاسا و ڕێساكان بەڕێوە دەبەن و، ڕەوشێكی وەها نیشاندەدەن كە یاسای مافەكان نایانگرێتەوە، بەڵام لە ژیان و لە ڕۆحیاندا بەتەواوی پێچەوانەن. لەبەرئەوە پێویستە شەڕێكی ڕەوشتی دژواریان لەگەڵدا بكەین، هەرچەندە ڕووی دەرەوەیان یەكانگیرە لەگەڵ مافەكانمدا، بەڵام گیان و ورەیان بەڕەنگێكی پێویست نییە. ئەوانە تەنیا لەو كەسانە دەچن كە لەسەر دەستی بەڕێوەبەرایەتی دەزگای شەڕی تایبەت ڕاهێنراون. ئەوانەی تەنها بۆ دڵەڕاوكێ و سەر لێتێكدان و ورە ڕووخاندن هاتوون، بەبێ ئەوەی دژایەتی هیچ یاسا و ڕێسایەكیش بكەن ئەمانە وەكو مشەخۆرن كە گەوهەر خراپ دەكەن. ئەمەش هێرشێكی ئەخلاقیە و خزمەتكردنێكی شاراوەی دوژمنە. بۆیە پێویستە لەگەڵیان شەڕ بكەین و بەبێ ئەوەی لە یاسا و ڕەوشتمان لابدەین بەرەنگاریان ببینەوە.

پێویسته لەسەر ئەوانە رابوەستین کە پەیگیری بەرەوشتی پارتیەوە ناکەن، ئەگەر زێدە لە هەڵسوکەوتەکانیان بکۆڵینەوە، ئەوا دەگەینە ئەوەی کە ئەمانە بۆیە بەمشێوەیە رەفتار دەکەن، چونکە لەڕاستیدا رێساکانی پارتی رەچاو ناکەن، ئەوکاتەش دەتوانین لەسەر ئەو رەفتارانەیان دادگاییان بکەین.

لەهەندێ راپۆرتدا کە بۆمان دەنێرن، دەڵێن: فلان هەڤاڵ بێکارە ژیانی پارتی لەبەرچاو ناگرێت، کاتێکیش لێیدەکۆڵینەوە، ئەوا دەبینین کە پرەنسیپ و یاسانی پێشێل کردووە. لێرەدا پێویست ناکات بەدوای نیازدا بگەرێین، ئەو کەسە، یان دەیەوێت پەیوەست بێت بەیاساکانەوە، بەڵام ئەو هێزەی تێدا نییە کە لەگەڵ مافە شۆڕشگێڕیەکان هەماهەنگ بێ، یاخود دەبێ کەسێکی کەوتوو و ئاڵۆز بێت، یان لە ژێر کاریگەری رژێمی دەوڵەتدایە، یاخود لەوانەیە دوژمنی چینایەتیمان بێت، یان لە چینێکی دیکەیە. ئەمە پێشێلکردنی مافە، هەروەها ئەمە کەسایەتیەکی نابووت و لاوازە و بێ باوەڕە و تەنیا کۆیلەیەکی ئاساییە. لەبەر ئەوەی کۆیلە ناتوانێ پرەنسیپەکان رەچاو بکات و پەیڕەویان بکات، ئیدی سنووری مافە شۆڕشگێڕیەکان دەبەزێنێ و دەرگای دادگا لەبەردەم خۆیدا دەکاتەوە. بەمجۆرە دەبینین کە چۆن دادگا دەتوانێ خۆی لەم بوارانەدا هەڵقورتێنێ کە ماف و یاسا کارپێکراوەکانیان تێدا پێشێل دەکرێن.

دوای لێکۆڵینەوە و هەبوونی بەرچاو نۆرەی سازدانی دادگا دێت و بەڵگەکان پێشکەش بەدادگا دەکرێت و تاوانەکان روون دەکرێنەوە و، بەپێی یاسانی رێکخستن سزای پڕ بەپێستیان دەدرێت. ئەم کارە هێشتا لەلای ئێمە پەرەی نەسەندووە، بەڵکو شتێکی سەرەتاییە. ئایا ئەم دادگایە لەلای ئێمە لەسەر شێوەی دەستەی دادوەرانە یان لەسەر شێوەی کۆمیتەیە؟ هێشتا ئەمە بەتەواوەتی لەلای ئێمە نەچەسپاوە. ئێمە ئەم بابەتە دەخەینە روو بۆ ئەوەی بیکەین بە بناخەیەکی نەگۆڕ. تائێستا ئەوەی لەلای ئێمە باوە ئەوەیە کە کۆبوونەوەیەکی بەرفراوان بەدەنگی هەموو ئامادەبوان سازبکەین و بڕیار بگرین، یان حوکمەکە لەڕێی گروپی بچووکەوە دەردەچێ. هەندێ جار حوکمەکە جێبەجێ دەکەین و هەندێ جاریش دوای دەخەین. لەهەموو ئەمانەشەوە ئەوەمان بۆ ئاشکرا دەبێ کە پێویستمان بە سیستەمێکی نوێ و نەگۆڕ هەیە، بەڵام بە شێوەیەکی سەرەکی باسی لایەنەکانی دیکە دەکەین.

پەرەگرتنی مافەکان لەنێو PKKدا لەڕووی مێژوویی و توانای خستنە گەڕیان

دوای ئـەوەی پووختەیـەکمان لـە چـەمکی مافـەکان و ئاسـتی پەرەسـەندنیان لـەلای PKK باس کرد، بەباشـی دەزانـین باسـی ئـەو سـنور بەزاندنـەی نێـو خۆمـان بکـەین کـە دەرهەق بە پرەنسیپەکانی پارتیمـان، بەتایبـەتیش ئەوانـەی دەرهـەق بـە پرەنسیپەکانی شەڕی چەکداری کراون. ئێمە لە قۆنـاخی دامەزراندنـدا تـا گەیشـتینە سـاڵانی هەشـتاکان، هێندە بایەخمان بە بنەما و پرەنسیپەکان نەدەدا. هەر بۆیـەش بنـەمای دادگامـان نـەبوو، کـەم جـار دادگامـان سـازکردووە، ئەوانـەی کـە هەنـدێکیش ئەنجامـدراون، ئـەوا بـەپێی پرەنسیپ و رەوشـتێکی دیـاریکراو نـەبووە تـا لێتوێژینـەوە و لێکۆڵینـەوە و لێپرسـینەوە رۆڵی خۆیان تێدا ببینن. بۆچی؟ چونکە هێشتا پارتەکەمان لە سنووری دامەزراندنی هێز و یاسا و پرەنسیپ و مافەکاندا بوو، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا نـاکۆکی گـەورە هـەبوون، وەکو پەیگیر نەبوون بەئامانجەکان و رێکخستنەوە، وازهێنان لە رێکخستن و رەوشی لەو بابەتە. ئێمە بەرامبەر ئەوە بـە خـەڵکمان راگەیانـد کـە ئەوانـە لادەرو گێرەشـێوێن و تێکـدەرەن. دادگـایی کـردن هـەر ئەونـدە بـوو، سـزاکانیش لـە چوارچـێوەی لایـەنی رەوشـتی دابـوون. چونکە خـاوەنی هێـز نـەبووین و تـەنیا بـە شـەرمەزار کردنیـان وازمـان دەهێنـا. ئەمـەش سـزایەکی رەوشـتییە، نـەك مافپـەروەری یـان کـەمترین ئاسـتی سـزادانە. هەرچـەندە زۆربەشیان کرێگرتە بوون، وەلێ عەوداڵی بڕی سزادانەکە نەدەبووین، بەڵکو زیاتر بیرمان لـە سـەلامەتی گروپـەکانمان و نهێنیـان دەکـردەوە، وەك تـەگبیر وەرگرتنێـك بـۆ دووبـارە نەبوونەوەی ئەو جۆرە کردەوانە. ئیدی سزاکان مەودایەکی سیاسیان هەبوو، بە هەڵوێست و دەبڕینی سیاسیانە هەڵدەستاین بە شەرمەزارکردیان. بۆ ئەمەش بەتایبەتی پشتمان بـە پڕوپاگەندە دەبەست، لەو کاتەدا ئەو جۆرە تەگبیر وەرگرتنانە بەس بوون بۆ ئێمە.

پەرەسەندنی بنەڕەتی لەنێو PKK دا لەدوای ساڵی 1982 هاتە ئاراوە، ئـەو کاتـە نیازمـان هـەبوو کـە پـەیڕەوی نـاوخۆ رابگەیـەنین، بێگومـان تـەنیا راگەیانـدنی پـەیڕەوی ناوخۆیی بەس نەبوو، بەڵکو گرنگ ئەوە بوو گۆشت لە چواردەوری ئێسقان کۆببێتـەوە و پـارتی بگۆڕێـت و کـادیر و، لایـەنگران بگـەن بەگرسـەیەکی جـەماوەری. لـەمجۆرە

حاڵەتانەشدا پەیڕەوەی ناوخۆیی زێدە گرنگ نەبوو، هەروەکو گوتمان پەرەسەندن لە دوای ساڵی 1982 وە دەستی پێکرد.

دوای ئەوەی پارتیمان لە بەرامبەر فاشیزمی 12 ی ئەیلول خۆی سەلماند و، لەئەنجامی شەڕەکەمان لەدژی 12ی ئەیلول بە پێویستمان زانی کە بۆ قۆناخەکانی دواهاتوو پەرە بە مافە نیشتمانیەکان بدەین.

پاش قەڵەمبازی 15ی ئاب و خستنەگەڕی شێوازی دڕندانە لەلایەن دەوڵەتەوە، ئاشکرا بوو کە ئەم رەفتارانەی دوژمن و بەرخودانی گەل تا ماوەیەکی نەزانراو بەردەوام دەبێت، لەبەر ئەوە پێویست بوو سوپای گەریلا دورست ببێت. ئەمەش پرەنسیپ و سیستەمی سەربازی پێویست بوو. ئەمانە وایان لە PKK و سەرۆکایەتیەکەی کرد کە بەدواداچوونی بەجێهێنانی سیستەم و یاسا و رێسای پێویست بکات. دەریش کەوت کە سەردەمی گروپ و رەوشی ناسك بەسەرچوو و، دەبوو پەرە بە پێوەری نوێ بدرێ بۆ داڕشتنی زەمینەی پارتی و سوپا لەسەر بنەما و یاسای پتەو. چونکە پێویست بوو رەوشی سیاسی پارتیمان و ئاسۆی نیشتمان و گۆڕەپانە نێودەوڵەتیەکان و ئایدیۆلۆژی سەربازی پەرەبگرن.

بۆمان هەیە بڵێین قۆناخی دوای ساڵی 1987 قۆناخی گواستنەوە بوو بەرەو بەگەریلابوون و بەجەماوەربوون. ئەمەش قۆناخێکی نوێ بوو بۆ ئێمە، دەبوو پەیگیر ببین بە پرەنسیپەکان و ململانێکردن لەگەڵ کەسانی سەرکێش. دەبێ ئەوەشمان لەبیر بێ کە تا ئەوکاتە پارتی هەندێ کەسی تێدا بوو، کە پەیگیر نەدەبوون بە پرەنیسپ و رێساکانەوە، بەتایبەتیش چالاکی پیلانگێڕەکان، کاریگەرییەکی وێرانکاریان هەبوو لەسەر رێکخستن. پێویست بوو تەگبیری جددی وەربگیرێت بۆ سەپاندنی پارتی لەسەر ئەو پیلانگێڕانە. چونکە کۆڵەکەکانی پارتی هێدی هێدی پتەوتر دەبوون. شەڕی ئێمە لەدژی ئەوانە بوو کە گومان و بێ باوەڕی و بێ ورەییان بڵاودەکردەوە و لەبەردەم جێبەجێکردنی پرەنسیپ و رێساکان، ئاستەنگیان دروست دەکرد.

بەمەش هەرکەس بەگوێرەی خۆی تەفسیری رێساکانی دەکرد و بە پەیگیر نەبوون بە رێکخستن و بەگوێرەی یاساکان هەڵسوکەوت نەکردن ببوە کارێکی باو. ئەمەش وایکرد کە مۆرکی تایبەتمەندی مافە نێوخۆییەکانی بداتە ئەو قۆناخە. هەروەکو چۆن مافی ناوخۆ و دەرەوەمان بەسەر دوژمندا سەپاندبوو، دەوڵەتی تورکیاش دەیویست لەڕێگای

کرێگرتەکانیەوە ڕێگایـەکی بەمشـێویە بـەکاربهێنێ. بـۆ ئەمـەش نوێنـەرەکانیان دەسـتیان دەکرد بە بەزانـدنی پرەنسیپ و ڕێساکانی پـارتی، بـۆ دروسـتکردنی قـەیرانی جـەرگبڕ و داشۆرینی پارتەکەمان لە پرەنسیپ و مافەکانی، بەئامانجی ئەوەی پارتەکەمان نـەبێت بـە پـــارتێکی خـــاوەن مـــاف و یاســـا و ڕێســـایەکی نـــەگۆڕ. لـــەم پێناوەشـــدا کرێگرتـــەکان چالاکیەکانیان زیاتر کرد و لەبەردەم کۆبوونەوە وەرزیـەکانمان و بـەجێهێنانی بەنـدەکانی پەیڕەوی ناوخۆی پارتیمان بوونە ئاستەنگ.

ئاشکراشە دامەزراندنی سیستەمێکی مافپـەروەری نـاوخۆیی کـارێکی سادە نییـە و، کارێکی نـاوخۆیی لـە هـی دەرەکـی زەحمـەترە. چونکە گـەل خـۆی بەیـەکێك لـە هـەڤاڵان دەزانێ و پایەیەکی شیاوی هەیە لەنێو پارتیدا.

جا ئەگەر کەسێکی گومـان لێکـراو بـوو و ترسـی پاکتـاوکردنی لێنیشت، ئیـدی ئـەو ڕەوشە هانی دەدات کە بەرەنگاری بنوێنێ و ئارەزووی خۆی بەسەر ڕێکخستندا بسـەپێنێ. لەڕاستیدا ئەوانە پیلانگێـڕ و کرێگرتـەی نـاوخۆیین، چونکە بەرگـەی ژیـانی شۆڕشـگێڕی ناگرن، هێندە نابا هەوڵدەدەن بەرگری لەخۆیان بکەن، ئەوەش شـێوەی شـەڕێك پێکـدێنێ، مەبەسـتیان داخورانـدنی پـارتی و لەباربردنیـەتی. ئـەو قۆناخـە کـە ململانێـی سیاسـی بەسـەردا سـەپاندین بـۆ ئێمـە پـڕ زەحمـەتی بـوو، تـەنیا بـە ڕیسـوا کردنیـان، لەبـەلایان ڕزگارمان نەدەبوو، ئەوان چەشنی دزی نێو ماڵ، یەخەگیرمان دەبوون و وازیـان نـەدەهێنا، بەخەیاڵی خۆیان دەیانویست PKK بپوکێننـەوە و لـەناوی ببـەن، ئـەو ڕەوشـەش بـوونی دادوەری کردە پێویستیەك.

کاتێـك گەیشـتینە قۆنـاخی کۆنگرەی سـێیەمی پـارتی، بـارودۆخ ئـەوەی لەسـەرمان دەســەپاند کــە بــیر لــە پەرەپێـدانی دەزگـای دادوەری بکەینــەوە، چـونکە ئــەو کاتــە لــە گۆڕەپانەکانی شەڕ و گۆڕەپانەکانی دیکەشدا گەلێك سـنوور بەزانـدن و پـەیگیر نـەبوون و پێشـێل کردنـی یاسـا و ڕێسـاکان رویـان دەدا، بگـرە لـەوەش زیـاتر، ئاسـتەنگی لەبـەردەم پێشکەوتنی PKK دادەنرا و پێیان لەسەر ئەو بۆچوونە هەڵانـە دادەگـرت و دەیانویسـت پیسەپێنن بەسەر هەمووواندا. وێڕای هەموو ئـەو هەوڵـە سیاسـیانەی کـە دەدران بـۆ دڵنیـا کردن و کارتێکردنیان بەڕێگایەکی هەڤاڵانە دیسان دەستبەرداری شـێوازەکانیان نـەبوون و بەئاشکرا دەستیان بە پیلانگێڕی کرد و ناچاریان کـردین بـەرگری لـەخۆمان بکـەین. جا

ئـەوان کـە مەبەسـتیان بـوو ڕێکخسـتنەکەمان بپـێکن، دەبـوو ئێمـەش بـەرگری لـەخودی ڕێکخستن بکـەین، واز لـە لایـەنی سیاسـی و ڕەوشـتی و ئـەدەبی بێنـە، تەنانـەت مرۆڤێکـی ئاسایش نەیدەتوانی ئەو یاسایانە پەسند بکات. لەڕەوشێکی بەمجۆرەشدا هەر دەبوایە یاسا و ڕێسا نێوخۆییەکان پێك بهێنرێت. کاریان پێبکرێت و لـەم بارەیـەوە بـۆ یەکـەمین جـار پێویست بـوو شـێوازی لێپرسـینەوە بخەینـە کـار. ئـەوان هـەر لەسـەر هەڵوێسـتی خۆیـان سووربوون، هەروەك دەڵێن: " PKK چۆن پەیـدا بـووە، ئـاواش لـەناو دەبـرێ"، "بـەهیچ شـێوەیەك لێناگـەڕێین PKK پێشـبکەوێ و هـەرەس بـە ڕەوتـە جەنگیەکـەی دەهێـنین"، "نـابێ تـاکتیکی PKK و کـاروانی شـەڕی چـەکداریەکەی و پرەنسـیپەکانی ڕێکخسـتنی بەئارامی هەنگاو بنێ"، "کاتێکیش باسی ڕێکخستن دەکەین، ئەوا هەر کەسێکمان ئازادە لە سەپاندنی شێوازی تایبـەتی خـۆی دەرهـەق بـە شـەڕ و کـەی ویسـتی شـەڕبکات بابیکـات و هەرکاتێکیش نەیەوێت با نەیکات و کەسیش پێی نەڵێت بـۆ وادەکـەی". لەڕاسـتیدا ئەمـە لـە مەترسـیە سـەرەکییەکانی گـەلێك ترسـناکتر بـوون، بـەڵام ئەگـەر وریـای ئـەم ڕەوشـە نەبووینایە، ئەوا دەیانتوانی ڕێکخستنەکەمان لەناو ببەن، هەربۆئەمـەش دەبـوو پـەرە بـە لێپرسینەوە بدەین.

هەوڵماندا ناخی ئەو کەسانە بناسین کە هەوڵی تێکدانی ڕەوتی ڕێکخستن دەدەن، تا بزانین ئەو کەسانە کێن و لـەکوێوە هـاتوون، ئایـا نیازیـان خاوێنـە؟ یـان گـڵاوە؟ ویسـتمان ئەوانە شی بکەینەوە.

ئاشکراشە کە لەمیانی ساڵی 1986دا شیکردنەوەکانمان قووڵتر بوو، وێـڕای ئـەوەش پەنامان بردە بەر ناساندنی کەسایەتی و ڕادەی گرێـدانیان بەشـێوەیەکی ناڕاسـتەوخۆ بـە دەوڵەتــەوە و کاریگــەری لەســەریان و بنــەمای ڕەوشــتیان و ئــەو نێوەنــدە پاشــفەڕۆ و دواکـەوتوو و داب و نەریتـەی کـە لێـوەی هـاتوون. بەمـەش بۆمـان دەرکـەوت کـە چـەندە زیانیــان بــە پارتەکــەمان گەیانــدووە و تــا چ ئاســتێك توانیویانــە تاکتیکــەکانی شــەڕ بپوکێننەوە. لێرەدا ڕادە و پلـەی خراپـەکاری هـەر یـەکێکیان جیاجیـا بـوو. لەبەرئـەوەش پلەی سزادان لەنێوان سوکترین و قورسترین ئاستدا بـووە، بەمشـێوەیە لـەماوەی کـۆنگرەی سێیەمی پارتیماندا، کەشـێکی دادگـایی و لێپرسـینەوەمان بەسـەر بـرد، هەرچـەندە ورد و ڕێکوپێکیش نەبوو، بەڵام ئەمە بۆ ئێمە بووە ئەزمونێکی گەورەو یەکەم هەنگاوی جـددی بوو لەو پێناوەدا.

لەقۆناخی دوای ئەوە گەشەسەندن و پەرەگرتنەکان بەبڵاوتر بوون، دامەزراندنی گەریلا لەلایەك و پارێزگاریکرنی بونیادی پارتی و ڕۆڵی پێشڕەوانەی لەهەموو گۆڕەپانێکدا لەلایەکی دیکەوە، لە بەرامبەریشدا بڕی ئەو کرێگرتەیەی کە دەوڵەتی تورك چاندبووی و نوێنەرەکانیان گەشەیان کرد، چیرۆکی ئەم پیلانگێڕانەش دیار و بەرچاوە. ئەوانەی تاوانیان ئەنجام دەدا جا ئەوە گرنگ نییە بەبێ مەبەست ئەوەیان کردبێت یان بە مەبەستێکی نەخشە بۆ کێشرا و، چونکە لە هەردوو حاڵەتدا پەیگیر نەدەبوون بە یاسا و ڕێساکانی بزاڤی رزگاریخوازی نیشتمانی و هیچ بایەخیان نەدەدایە سەرۆکایەتیە پێشەنگەکەی. گرنگترین شتیش پەیگیرنەبوونیان بوو بەبنەما تکتیکیەکان و، بە بەردەوامی بەربەرەکانییان دەکردین. بۆ ئەوەی لە بەرامبەریان رابوەستین ناچار دەبووین لەنێو کۆمەڵگادا، ئاشکرا و ریسوایان بکەین و ئەو توندووڕەوانەی هەر سووریشبوون لەسەر رەفتارەکانیان، ئەوا پێویست بوو لە ڕێگای دادگایی کردنیانەوە سزای پڕ بەپێستیان بدەین.

وەك ئاشکرایە لەساڵی 1988دا هێرشێکی بەربڵاومان کرایە سەر و هەمان ڕەوشی سەخت، نێو زیندان و چیاکان و ئەوروپاشی گرتەوە. ئەوانەی لە ئەوروپاشدا سەرکردایەتی ئەم هێرشەیان دەکرد دەیانگوت: ئێمەین ئەوانەی نوێنەراتی PKK دەکەن و دەستمان بەسەریدا گرتووە و هەموو ئەوروپاش لەبن دەستی ئێمەدایە و گەلێك گۆڕەپانی وڵاتیش پابەندن بە ئێمەوە. ئەمانەش هەموو ئەوەیان نیشان دەدا کە ئەوان هێرش دەکەنەسەر ڕێکخستن، ئەمەش دۆزێکی لە مافپەرەوەری بەدوور نییە. چونکە ئەمە رەنگاربوونەوەیەکی ناهێرشبەرانەی ناراستەخۆ بوو و بەڵێنی هەندێ قازانج و چاوچنۆکی زۆر لە کۆنەپەرستانیان دەدا. ئێوەش دەزانن ئەوە ڕەوشێکی زۆر نیگەران بوو کە تەنانەت لەناو زیندانەکانیش رەنگی دایەوە. ئەمەش مانای ڕەتکردنەوەی پارتەکەمان بوو لەبواری ئارمانج و پرەنسیپ و تاکتیکیەکەیدا. لەبەر ئەوەی پارتیمان ناچاربوو بەرگری لەمافەکانی بکات و ئەو هەنگاوەشی بەسەرکەوتوویی هاوێشت. ئەوە بوو لێپرسینەوەی فراوان سازادران و دادگا بڕیاری هەندێ سزای دا. ئەمەش وایکرد دادپەروەری و یاساکانی هەندێك پەرەبسێنێ.

هـەروەك ئاگـادارن لەسـەرەتای سـاڵی 1990 و دواتـریش پارتیمـان دووچـاری هێرشێکی چەکدارانەی ئاشکرا بوو، کە بەمەستیان لەباربردنی ژیانی حزبایەتی و بۆ چونەکانمان و ڕێبزەکەمان لە ڕێگای پیلانگێڕیەوە بوو. ئەمجارەش پارتیمان بەهەمان شێواز کەوتە بەرگریکردن لەخۆی و توانی سەربکەوێت.

ئەوانەی باسمان کردن قۆناخە سەرەکیەکان بوون. دیارە ساڵانەش چەندان پیلانی گەورە و بچووکمان لەگشت گۆڕەپانێکی بەندیخانە و دەرەوەشدا لە دژ سازدەکرا، هەمووشیان دژی ڕەوتی شەڕ و بەتایبەتیش دژی ژیانی حزبایەتیمان بوون. تەنانەت پارتیمان لەدەرەوە زیاتر لەناوخۆیدا کەوتە بەر هێرش و پەلاماردان، تەواوی ئەو پەلامارادانە نێوخۆییانەش لەشێوازی بەزاندنی پرەنسیپەکان و نەناسینی پێوەرکان، بەتایبەتی پێوەرە ڕەوشتییەکان و پەیگیر نەبوون بەڕاسپاردەکانی پارتیەوە بوو. تا سەرەنجام پارتەکەمانیان گەیاندە ئاستێك کە ڕووبەڕووی پاکتاوکردن و لەنێوچوون ببێتەوە. لەبەر ئەوەش پێویست بوو کە شەڕێکی پرەنسیپی و یاسایی و کاریگەریان لەگەڵدا بکەین. بەمەش پارتیمان لەئاستی ناوخۆدا شەڕێکی توندوتیژی لەو جۆرەی بەرپاکرد.

تا گەیشتینە ساڵی 1992 ئەو ڕەوشە هەر بەردەوام بوو، بەتایبەتی لە بواری پابەندنەبوون و پەیگیرنەبووندا، کە هەردووکیان لەمیانەی شەڕی باشووردا دەرکەوتن، لە شێوەی ئامادەنەکردنێکی پێویستی گەریلا، دوورکەوتنەوە لە سیماکانی پێشەنگ و پابەندن نەبوون بە پێودانگەکانی و پەیگیرنەبوون بە شێوازی ژیانی پارتی. لە کاتێکدا پارتیمان لە هەموو بوارێکدا لە ڕەوشێکی وەهادا بوو کە دەیتوانی سەربکەوێت. بەڵام ئەم سنوور بەزاندنانە خستیانە وێزەی قەیرانێکی ئەوتۆ کە بگاتە ڕەوشێك ڕووبەڕووی شکان ببێتەوە.

بەدرێژایی ساڵی 1993ش دادگایی درێژەی کێشا، لەمیانەیدا کۆششمان کرد بۆ پەیگیربوون بە بیر و باوەڕی پارتی و یاسا و پێشەنگەکەی، هەروەها رادەی پەیگیربوونش بە چەمکەکانی گەریلا، کەس نەما لێپرسینەوەی لەگەڵدا نەکرێت، هەندێك سزاش ڕاگەیاندرا. ئەگەرچی ئەمە سنوورداریش بوو، بەڵام بۆچی؟ چونکە ئێمە نەمان دەویست بکەوینە نێو ئەو قەیرانەی کە دوژمنان دەیانویست. هەروەها نەشمان دەویست پشوو بدەین، کەسانی وەهاش زۆر بوون کە هەڵپەیان دەکرد. هەربۆیەش پێویست بوو سیاسیانە

ڕەفتار بکەین. ئیدی بەمجۆرە پارتیمان بۆ دانانی سنوورێك لەبەردەم بەزاندنی ماف و یاساکان و ژێر کەوتنیان لەمیانی ساڵانی 1980 ــ 1993 کەوتە پەرەپێدانی تەگبیر وەرگرتنی سیاسی و سەربازی، ئەوەش شەڕێکی دیکە بوو.

کەی دەتوانرێ مافەکان بە شێوەیەکی باش بخرێتە گەڕ؟ کاتێك تەگبیری سیاسی و سەربازی وەربگرێ و، کاتێك پارتی بخەینە ڕەوشێکی بەهێزەوە، ئیدی دوای ئەوە دەتوانین لەسەر بنەمای دەرخستنی کەموکوڕیەکان بنەماکانی رووبنکەینەوە. دەشتوانم بڵێم لە مێژووی پارتیدا ئەمە بۆیەکەمین جارە کە دەتوانین لێپرسینەوە و دادگایەکی دروست ئەنجام بدەین. ئەمە قۆناخێکە کە پێویستە لێپرسینەوە و دادگایی کردنی تاوانەکان بە تایبەتیش تاوانکاریە نێوخۆییەکانی تێدا ئەنجام بدەین.

لەقۆناخەکانی پێشتردا، لێپرسینەوە و دادگاییەکانمان ناتەواو و سنووربەند بوو، هەموو لایەنە پەیوەندیدارەکانی رەوتی پارتەکەمان لەخۆوە نەگرتبوو، هەربۆیە لێپرسینەوەکانیش هەموو راستیەکیان دەرخست و پشتیشیان بە هەندێ شێوازی ئەوتۆ دەبەست، کە نابێ پەنا ببەینەبەریان. بۆ نموونە؛ پێویستە لێپرسینەوە پشت بە ئەشکەنجەدان نەبەستێ، لەوانەیە هەندێ شێوازی فشار بەکاربهێنین، بەڵام ئەشکەنجەدان نییە. چونکە ئەشکەنجەدان، لێپرسینەوە بەلاڕێدا دەبات لەڕەوشە یاساییەکەیدا و تاوانباری راستەقینەش دەشارێتەوە. ئەو جۆرە ڕەفتارانەی نا دروست و زانستی نین و خزمەتی ڕەفتاری هەوەسبازیانە دەکەن، شایانی ڕەخنە لێگرتنن. ئێمە دەبینین کە ئەم شێوازانەی لێپرسنەوە هی ئێمە نین، بەڵام پێویستە چۆن بێ؟ پێویستە لێپرسینەوە زانستی بێت و پشت بە وردەکاری ببەستێ. بۆ ئەم مەبەستەش زۆر شیکردنەوەمان هەیە. ئەگەر ڕەفتارەکان بەپێی ئەم لێکدانەوانە بەراورد بکرێن، ئەوا ناتوانرێ هەڵەکان بشاردرێنەوە. ئەوانەی بەشێوەکی باش ئەم شیکردنەوانەیان تاوتوێ کردووە، باش لێی تێگەیشتوون، ئەوانە دەتوانن لێپرسینەوە و لێکۆڵینەوەیەکی دروست ئەنجام بدەن. بەڵام ئەوانەی کە لە ڕەوت و شیکردنەوەکانمان تێنەگەیشتوون، ئەو کەسانەن کە لێپرسینەوە و لێکۆڵینەوەی نا دورستیان ئەنجام داوە و پەنایان بردۆتە بەر شێوازی توندوتیژی، ئەوەش بۆتە هۆی لەڕێ لادانی لێکۆڵینەوەکان. تەنانەت ویستوویانە شێوازەکانی دوژمنیش بەکاربهێنن و زیانی گەورەیان پێ گەیاندووین. بۆیە پاشان ناچاربووین ڕەدی ئیعتیبار بۆ

زۆر له ئەندامانی پارتیمان بگێڕینەوە، کەتووشی ئەم جۆرە رەفتارانە بوون، هەندێك لەوانە شەهیدیش بوون. چونکە لەوانەیە هەندێ لەو کەسانەی لێپرسینەوەکانیان ئەنجام داوە دوژمنیش بووبن. بۆ نموونە؛ هۆگر هەیە کە لەژێر پەردەی لێپرسینەوەدا گەورەترین تاوانی کردووە، هەروەها مەتینیش بەهەمان شێوە.

لەسەر ئاستی سەرتاپای بوار و گۆڕەپانەکاندا پراکتیکی ناوێزە خرابوونە گەڕ، تەنانەت شێوازی ئەوتۆ دەرهەق بە هەڤاڵان و کادیرانمان بەکاردەهێنرا کە نەدەبوو دەرهەق بە دوژمنانیش بەکار بهێنرێت. هەربۆیەش پێویستە ئەو کەسانەی ئەو کردارانەیان ئەنجام داوە بیانخەینە ژێر لێپرسینەوەوە. ئەوانەی لە ژێر دەمامکی لێپرسینەوەدا گەمەیان بە شێوازەکانی لێپرسینەوە کردووە، پێویستە بخرێنە ژێر لێپرسینەوە و لێکۆڵینەوە. لەڕاستیدا لەئەنجامی ئەم کردارە چەوتانە هەزاران گەریلا و جەنگاوەرمان لە دەستداوە. ئاشکراشە ئەم پراکتیکانە هەر تەنیا مەبەستیان خودی کەسەکان نەبووە، بەڵکو دارایی و موڵکێکی زۆری پارتیشمان بەفیڕۆ چوو. دەتوانم ڕێچکە فراوانەکانی هەندێ لەکردارە کۆنەکان بێنمەوە یاد، وەك دیارە زۆر لەچەکەکانمان لە ئەنجامی تەگبیر وەرنەگرتنی پێویست ژەنگاوی بوون یان لەئەنجامی کەمتەرخەمی کەوتنە بەر دەستی دوژمن. خۆراکێکی زۆریشمان لە ئەنجامی کەمتەرخەمیەوە خراپبوون یان کەوتە دەست دوژمن. هەرچەندە بەئەندازەی سوپایەکی مەزن ئیمکانمان هەیە، کەچی ئەویش دیسان لە ئەنجامی کەمتەرخەمیەوە دووچاری خراپبوون بووە. هەرچیەکیان لەبەر دەستدابوو، هەموویان بەکارهێنا. ئەگەر ئەو کاتە یاسا و بڕیارێکی پارتی دەرهەق بەوە هەبوایە، ئەوا ئەمە روویندەدا. جۆرە گوزەرانێکیان بەسەردا سەپاندین کە بەهیچ جۆرێك لەگەڵ ژیانی گەریلادا نەدەگونجا، بگرە سڵاوی بەیانیانیشان لەگەڵ هەڤاڵان نەدەکرد و ئەوەندەیان رەفتاری بەد رەوشتی کرد کە پێچەوانەی هەموو پرەنسیپێکی مافپەروەری و یاسایی بوون. ئەگەر ئێستا ئەو رەفتارانە هەڵبسەنگێنین، ئەوا دەبینین نەك هەر لەگەڵ مافەکاندا ناکۆکن، بەڵکو سنووری سەرتاپای ماف و یاساکانیان بە شێوەیەك بەزاندووە کە دوژمن نەیتوانیوە بەو شێوەیە بەسەرماندا بیسەپێنێ. کەچی چەند ساڵێك بەسەریدا سەپاندین. ئەمانەش هەمووی لە پەنای کۆمەڵێك هۆکارەوە ئەنجامدراون. ئەو کەسانەش کە ئەمە کرداریان بێ هەر تەواو لە تێگەیشتنی چەمکی حزبایەتی دوورن و هیچ هێزێکی لێکدانەوە و دەستپێشخەریان نییە

و بــه پرەنســیپە سیاســی و ســەربازیەکان ئاشــنا نــین، بــەڵکو تــازە ئێمــە خــەریکی پەروەردەکردنیانین. ئـەو مافانـەی ئەوانـە دەیانخنـە گـەڕ، لـەو مافانـە دەچـن کـە کـابرای قەرەج بەسەر باوکیا ساخی کردەوە، زۆرجار گوێبیستی ئەم پەندە بووین، کابرای قـەرەج کاتێك کردیانە فەرمانڕەوا باوکی خۆی لە سێدارەدا. لای ئێمەش لێکۆڵەرەوەکان هەر ئـەم شـێوازەیان پـەیڕەو کـردووە. کـاتێ کـراوە بـە دادوەر هـاتووە فـەرمانی لـە سـێدارەدانی هەڤاڵەکەی خۆی داوە. ئێمە هەوڵ دەدەین کە ئەمجۆرە رووداوانە دووبارە نەبنەوە. بۆیـە گەیشتینە ئەو رەوشەش کە پێویستە ئەوانە یەکسەر لە قـەرەجێتی خۆیـان رزگـار بکـەن. کەسانی وا پان و پۆڕ هەن بانگەشەی ئەوە دەکەن کە رۆشنبیر و لادێیـی و نـەرم و نیـانن، وەلـێ هیچیشـیان پرەنسـیپەکان ناناسـن. چـونکە داگیرکـەر بەدڕەوشـتی کـردوون و وای لێکردوون ئاشنای هیچ یاسا و رێسایەك نەبن، بەڵکو فێربوون کە چۆن بەشێوەیەکی بـاش چـۆك دابـدەن. هـەر کـە دەرفەتیشـیان بـوو بـاوکی خۆیـان لەسـێدارە دەدەن و قـەیرانێکی گـەورەی مافپـەروەری دروسـت دەکـەن. زۆرمـان لـە شـوینەواری ئەمانـە بەسـەرەوە دیـارە، مافـەکان لـەژێر پـەردەی جێبەجێکردنیانـدا لـەکار دەخـرێن، بـەوەش دەمانخەنـە بـەردەم رەوشێکی مافپەروەری.

لەمێــژووی پارتیمانــدا دەبیــنین بەزانــدنی ســنووری پرەنســیپەکان بەبچـوکی سەریهەڵداوە و تا ئەمڕۆکە بەبەردەوامی لەگەورەبووندا بووە. هـاتوون خۆیـان خسـتۆتە شـوێنی پـارتی؛ هـەروەك یـەکێك لـە پیلانگێڕەکـان دەڵـێ: "هـەموو پیاوێـك بەشـێوازی تایبەتی خۆی ماست دەخوات و هەرکەسێکیش سـەر بـە PKK بـێ بـەپێی زانـینی خـۆی یاساکان دەخاتە گەڕ"، ئەم هەڵوێستە نە دان بەهیچ پرەنسیپێکدا دەنێت، نە دان بە هیچ مافێکی نیشتمانی و حزبایەتی و سەربازیشدا دەنێ. ئەمە مانای ئیستغلال کردنـی ئـازادی دەگەیەنێ. بەواتایەکی دیکە وەك ئەوە وایە بڵێ "ئامادام من هێزم پەیدا کردووە، ئەوا بۆ منە".

لەکۆندا شا دەیگوت: " من یاسام"، ئێمـەش کەسـانی وامـان هەیـە، هـەر کـە چـاوی کردەوە هێزی بینی، ئیدی یەکسەر وای لێهات بڵێـت "مـن پاشـام". ئـەمجۆرە کەسـایەتیانە لـەژێر کاریگـەری تونـدی تورکـدان و نمونـەی زۆریشـیان لـێ سـەرهەڵدەدا. ئێمـە هـیچ زەحمەتیـەکیش نـایبنین لـە ناسـین و دەستنیشـانکردنی ئەوانـدا، بـەڵام داشـۆرینیان لـەو

کاریگەرییــە، هەوڵــدانێکی گــەورەی PKKی پێویســتە و لەســەر بنــەمای ســتراتیژی و تاکتیکی شەڕێکی بێ ئامـان بـۆ رزگـار کردنـی پـارتی لـە بـەڵای ئەمانـە، ئـەو شـەڕەی کـە بەڕێوەی دەبەین شەڕێکە لەسەر ئاستی سیاسی و رێکخستندا خاوەن شارەزاییەکی باشە.

ئەوانــە ئامانجیــان ئەوەیــە رێکخســتنەکەمان والــێ بکــەن کــە نــەتوانێ لەبــەردەم دوژمنــدا خــۆی رابگــرێ و ســوپاکەشمان نــەتوانێ شــەڕ بکــات. وەلــێ ئەوانــەی کــە پرەنیسپەکانی شەڕی گەریلایان سەراوژێر کـردووە دەبـێ مەبەسـتیان چـی بـێ؟ ئایـا بـەو کردەوەیە دەیانەوێت بڵێن:"ئێوە ناتوانن هیچ هێزێك پێکـەوە بنـێن و یاسـای تایبـەت بـە مافـە گشـتیەکانیش دابڕێـژن". ئەوانـەی کـە پـەیڕەوی بنـەماکانی پێشـەنگایەتی ناکـەن دەیانەوێت بڵێن:"دەرکەوتنی PKK شتێکی سەرەتاییە و پەسند ناکرێ، بـەڵکو پێویسـتە لەنێو ببردرێ. هەروەها ئەوەی کە پەسند بکرێ، هەر پێودانگەکانی مافـە کۆلۆنیالیـەکانی داگیرکەرانن". لەڕاستیدا بە راشکاوییەوە دەڵێن: "ژیـانی سروشـتی ئەوەیـە کـە نـەریت و رەوشتە چەوساوەکان رەچاو دەکات و ژیـانی PKK شـتێکە لـە توانـادا نییـە کـە بەرگـەی بگـری و پەسـەندی بکـەی"، ئـەم هێرشـانەش لـە سـێ لاوە ئاراسـتەمان دەکـرێن، لایـەنی دوژمن گەورەترینیانە. دەشتوانین رووبەڕووی بوەستین و بەپیلانی گونجاو سنوورێکی بۆ دابنـێین. بـەڵام ئـەی لایـەنی بـەرەی نێوخۆییمـان؟ چـی لـەوە بکـەین کـە لەکەسـێکدا رەنگدەداتــەوە و لەنێومانــدا، نــازانێ مــاف و پرەنســیپەکانی رێکخســتن چــین و، نــازانێ بەرگریشیان لێبکات. هـەروەها کۆمیتـە و یەکـە و نماینـدەکانیش ناناسـێ و لـەماناکانیان تێناگات، تا بتوانێ پەیڕەوییان بکات. خۆ ئەگەر بشیان ناسـێ ئـەوا ئـەو هێـزەی نییـە کـە لەواری کرداریدا پراکتیزەیان بکات، چونکە ئەو تـا بتـوانێ بنـەمای کۆمیتـەکان جێبـەجێ ناکـات. دەبـێ بـە شـەڕ و ئامانجەکانــەوە پــەیگیر بــێ، بــەڵام ئــەو مرۆڤــەی کــە ئاســتی پــەیگیربوونی بــە ئامانجەکانــەوە لاواز بێــت، مەشــقکردنی تێگەیشــتنی لاواز بێــت، چــۆن دەتوانێت بەرگری لەو هەڵوێست و یاسایانە بکات، کە تەنانەت نازانێ چۆن و کـێ دایـان دەنێـت و چـۆن سـنووری پرەنسـیپەکانیش دەبـەزێنێ و دەتوانێـت رووبـەڕووی ئەوانـە ببێتەوە کە ئەو یاسا و پرەنسیپانە پێشێل دەکەن.

لەهەموو ئەو راپۆرتانەی کە دەگاتە دەستمان ئـەو شـتانە هاتوونەتـە زمـان. بـەڵام یـەکێك لەوانـە دەڵێـت: ئـەو شـتەم دەدەی بـەڵام نەمـدەزانی چـۆن بـەرەنگاری ببمـەوە، لەبەرئەوە پانام بۆ سازشکاری برد. ئەوەش هەمووی مانای بەشداربوونە لە خەتا.

بۆئەوەی سنوورێك بۆ ئەو رووداوانە دابنێین پەنا دەبەینـە بـەر گۆنگرەکـان، ئێمـە یاسـا سـەرەکیەکانی چـۆنیەتی داخـورانی پێشـەنگایەتی و چـۆنیەتی بـەفیڕۆدانی تواناکاریەکانی گەریلابوون روون دەکەینەوە. گەلێك کەس هەن حەز ناکەن بیر لـەو شـتە بکەنەوە، بەڵام ئێمە ئەو شتە پەسند ناکەین و بۆئـەوەی ئـەو بابەتانـە چارەسـەر بکـەین خەبات دەکەین. ئەوانەی کە کارەکانی خۆیـان جارێکی دیکـە لەبەرچـاو نـاگرن لەوانەیـە ببن بە هەموو شتێك، بەڵام نابن بە شۆڕشگێڕ. ئەو کەسەی کـە لەڕەوشـی شـەڕدا لـەخۆی ناپرسـێ، ئایـا ئـەرکی مـن چییە؟ و چـۆن جێبـەجێم کـرد و تـا چ رادەیـەك بەیاسـا و رێسـاکانەوە پـەیگیر بـووم. ئـەوا ئـەو کەسـە ناتوانێـت ببێـت بەئەنـدامێکی PKK و ناشتوانێت پاساوی کارەکـانی خـۆی بداتـەوە، بـەڵکو دووچاری لێکۆڵینـەوە و لێپرسـینەوە دەبن و بە گرانترین سزا حوکم دەدرێن.

بناخـەکانی پراکتیزەکردنـی ئاسـتی ئـەو دادوەریـەی کـە PKK پێـی گەیشتووە

ئێستا ئێمە بە رەوشێك گەیشتووین کە بتوانین هەموو ئـەو شـتانە ببیـنین، بـەڵکو لە ئاستێکداین کە بتوانین لێپرسینەوە و لێکۆڵینەوە ئەنجام بدەین. بـا کـەس نـەڵێت مـن لەناو پارتیدا خاوەنی بەساڵان ئەزموونم و دەبێ لێکۆڵینەوەم لەگەڵدا نەکـەن. باوەڕیـەکی تـەواوم هەیـە کـە ئـەم قۆناخـە لەهـەموو قۆناخـەکان زیـاتر پێویسـتی بـە لێکۆڵینـەوە و دادوەری هەیە.

بەشـێوەیەکی گشـتی گەلەکـەمان گەیشـتۆتە قۆناخێـك کـە دەتـوانێ بڵـێ: ئـەوەی دەیەوێت بمرێ با بمرێ، ئەوەی ژیانیشی دەوێت با بژی. گەل لۆژیکی شەڕ بەکاردەهێنێت و بـەگوێرەی ئـەوەش بڕیـاری خـۆی دەدات. بـەڵام دەبیـنین لـەناو پارتیـدا هەنـدێك هـەن لەبەردەم پێشکەتنەکان و دادوەری و مافدا ئاستەنگی دروست دەکـەن. ئەمـەش لەکاتێکـدا کـە ئەوانـە لەڕەوشـێکی وەهـادان کـە دەبـوو ئـەو یاسـا و پرەنسـیپانە جێبـەجێ بکـەن و سەقامگیری بکەن.

گەلێك خەتاو کەموکوڕی هەمەلایەنە هەن، هەندێك کەس بە ئاشکرایی گەمە بە ڕێبازی پارتی دەکەن. ئەگەر لەترسی ئێمە نەبوایە، ئەوا وەکو دز بێ شەرەفی خۆیان بەسەر هەمووماندا دەسەپاند. هەر ئەوەیە کە هەموو بەهایەك بە هەدەر دەدات و خۆی لە بەر پرسیارێتی دەزێتەوە و دەیخاتە ئەسۆتی یەکێکیتر، ئەگەر بەدڵسۆزیەوە هەوڵ بدات، ئەوا دەتواتنێت گەلێك ئەفسانە بخولقێنێ. بەڵام لەجیاتی ئەوە تەنانەت بیر لەوە ناکاتەوە کە چۆن خۆی بژێنێتەوە. سەرەڕای ئەمانەش دەیەوێت خۆی دەربخاتە پێش و مەزن بکات. ئەمە لەکاتێکدا تەنها یەك هەڤاڵیشی قازانج نەکردووە و بچوکترین ئیجرائاتیشی نەکردووە بۆ ئەوەی بەهایەك یان تواناکاریەك رزگار بکات، تەنانەت بیریشی لەمە نەکردۆتەوە.

لەو باوەڕەدام باشترین کار کە لەکۆنگرەی پێنجەمدا پێی هەڵسین، ئەو دادگایی کردنەیە، چونکە بنەما ستراتیژیەکانی پارتی راست و پتەون. ئەگەر هەر بڕیارێکیش وەربگرین، ئەوا لەڕووی سەربازی و سیاسیەوە دووچاری گرفت نابین. ئەو کێشانە روونی و ئاشکرایی بەخۆیانەوە دەگرن. دابەشکردنی ئەرکەکان بە شێوەیەکی راست و کاری پێویست، بەهەموو وردەکاریەکانیەوە ئاشکران. بۆ ئەمەش تەنیا رەوشی رێکخستن دەمێنێ و بۆ وەرگرتنی ئەو جۆرە ئیجرائاتانەش کۆنگرە دووچاری هیچ ئاستەنگیەك نایەت.

کێشەکە هەرتەنیا دادگاییکردن نییە، بەڵکو کۆنگرەی پێنجەم دەبێتە کۆنگرەی دادگاییکردن. لێرەدا مەبەست چەند کەسایەتیەك نییە، بەڵکو دادگاییکردن هەموو ئەوانە دەگرێتەوە کە دەرهەقی گەریلا و پێشەنگەکەی هەڵەیان کردووە. تەنیا دادگاییکردن نابێت، بەڵکو هەروەك چۆن گەلەکەمان دادگاییەکی مێژوویانە بەڕێوە دەبات، ئێمەش بیست ساڵی تەمەنی PKK دادگایی دەکەین. بەو شێوەیە ئەوەی شایەنی مانەوەیە بابمینێتەوە. منیش یەکێکم لەوانە، پێویستە لەسەر هەموو کەموکوڕیەکانم لێم بپرسرێتەوە، بەتایبەتی لەسەر لایەنە دواکەوتووەکانی کەسایەتیم. منێك کە بە شێوەیەکی بێ وێنە لە مێژوودا بەرەنگاری کۆنەپەرستی گەورە دەبمەوە، ئیتر چۆن دەبێ نەتوانم شەڕی لایەنە کۆنەپەرستیەکان و ئەو کەموکوڕیانەی کە لەکەسایەتیمدا هەیە بکەم؟ بۆچی دادگاییان نەکەم؟ بۆچی خەباتێکی مەزنتر بەڕێوە نەبەم؟ کاتێ من رووبەڕووی خۆم دەبمەوە و بەو شێوەیە لەخۆم دەپرسمەوە، ئەوا ئەو شیواز و هەڵوێستە

لەسەر هەموو ئەندامانی پارتی پیادە دەکەین. با هەموو کەسیش ئەوە بزانێ، چونکە مێژوو فەرمانی ئەوەمان پێدەدات کە ئەو هەڵوێستە وەربگرین. مێژوو ئەڵێ: "ئەی گەلی کورد ئایا لەخۆت پرسیوەتەوە؟ بەسە ئەو نەفرەت و سەرشۆڕییەی تێیدا دەژیت؟ هەستە و لەخۆت بپرسە و لەپێناو ئەو لێپرسینەوەیەشدا راپەڕە" و، مێژوو بە پێشەنگی ئەو گەلە دەبێت کە دەڵێت:"ئەی رێکخستن هەموو ئەو کەموکورییانەی کە گەلەکەت دەرهەقی خۆی دەیکرد، تۆش دووبارەی دەکەیتەوە، بۆیە خۆت دادگایی بکە".

ئەرکی من ئەوەیە کە لەپێناوی سازکردن و ئەو دادگاییە مێژووییانە هەموو تواناکاریەکان بخەمە کار. لەو باوەڕەدام کە لەرابردوودا لەچوارچێوەی ئەو دادگایانە گەورەترین پەرەسەندن بەخۆمانەوە دەبینین. ئێمە پێویستمان بە قوربانیدان و مەردایەتی و ئازایەتی نییە، چونکە ئەوانە لەلای ئێمە زۆرن، بەڵکو پێویستمان بە جێبەجێکردنی پرەنسیپەکان و رەوشتێکی راست و دروست و دەرخستنی ئەو هێزە هەیە کە ئەو پرەنسیپانە دەپارێزێت و بەرگریان لێدەکات. واتا پاراستنی مافەکانی رێکخستنی ناوخۆ، یاساکانی گەریلا و پەیرەو کردنیان لەسەر بناخەی تاکتیکە رۆژانەییەکان و پەیوەست پێیانەوە، هەروەها پەیگیرکردن بە بنەماکانی رێکخستن و کاری بەکۆمەڵ (هەرەوەزی) و هەر کۆمیتە و نوێنەرایەتیەك و یەکەیەکی سەربازی و فەرمانداریێتیەکەی مافی خۆیان بدرێتێ و، ئەو یەکە سەربازیانە وایان لێبکرێت کە بە شێوەیەکی راست و دروست شەڕ بکەن. هەروەها دەبێ لەخۆمان بپرسین ئایا ئەو ئەرکەمان ئەنجامداوە یان نا؟ بۆچی کەسێك بەدرێژایی مێژوو ئەو کارانەی جێبەجێی نەکردووە؟، دەرەنجامەکانی ئەوەش چی بوو؟ و کێ یاساکانی پێشێل کردووە و لە چ گۆڕەپانێکدا و رادەی ئەو پێشێلکاریەش چەندە؟ ئەو پرسیارانە زیاتر فراوانی دەکەینەوە و بەرو پێشەوەیان دەبەین. هەروەها لێکۆڵینەوە و لێپرسینەوە فراوانتر دەبێت و ئەمەش وادەکات کە ببێتە لێپرسینەوەیەکی خۆیی سەرسوورهێنەرانە.

ئەو لێپرسینەوانەی کە تا ئێستاکە کردوومانە، لێپرسینەوەی سەمبۆلی بوون، رەنگە تەنها بۆ ئاگادارکردنەوە بووبن، بەڵام دادگایی کردنی تەواوەتی و ریشەییانە لە کۆنگرەی داهاتوودا دەبێت (مەبەست کۆنگرەی پێنجەمی PKK یە).

ئەگەر سەرنج بدەین نزیکەی ساڵێکە ئێمە بەهەر شێوەیەك بووبێت یان جاری وا هەبووە بە روون و ئاشکرایی لە شیکردنەوەکانماندا باسی دادگاکانمان کردووە.

هەروەها شیکردنەوەکان گرێکوێرەی هەڵەکانیان نزیکی چارەسەری کردۆتەوە و جەختمان لەسەر ئەوە کردەوە کە شیکردنەوەکان بەشێکی گرێکوێرەی هەڵە تێکچڕژاوەکانی کردۆتەوە. وەکو تاوانبار و بێ تاوان هەق و ناهەق سەرکەوتوو لەگەڵ ژێر کەوتوودا هەموویان تێکچڕژاو بوون و ئەو گرێکوێرەیان دروست کردبوو. لەهەمانکاتدا کردنەوەی ئەو گرێکوێرەیە بریتیە لەدانانی بنەماکانی بەرەو پێشچوونی دادوەری و گەیشتنی مرۆڤی ئێمە بەو هێزەی کە بتوانێت پەنا بباتە بەر دادوەری و لەخۆی بپرسێتەوە. هەروەها دەتوانین لێپرسینەوە لەگەڵ دوژمنیش بکەین و ئەمەش پەرەسەندنێکی سروشتی نییە.

ئەو مرۆڤەی لێپرسینەوە لەگەڵ خۆی نەکات، هەروەها ئەو ڕێکخستنەی لێپرسینەوە لەگەڵ خۆی نەکات، ئەوا ناتوانێت لێپرسینەوە لەگەڵ دوژمنانی بکات و سەربکەوێت بەسەریاندا. لەبەر ئەوەش ئەو دادگاییانەی کە پەرەیان پێدەدەین و بەرەو پێشەوەیان دەبەین، مەرجی پێویستیش بۆ گەیشتن بە سەرکەوتن، پاککردنەوەی ڕێکخستنەکەمانە. واتا هەموو شانە و نوێنەرایەتی و پەیوەندیەکانی ژێر و ژوور وایکرد کە سەرکەوتووانە بەو دادگایی کردنەدا تێبپەڕن. نەك تەنها بە ئاخافتن و دادگاییکردنی رووکەشانە؛ بەڵکو بە شێوەی راستەقینە، ئەوا دەتوانین بڵێین بەو کارە مەرجی بنەڕەتیانەی سەرکەوتنمان هێناوەتە دی. بە مەرجێك ئەو دادگاییکردنە هەموو کەسایەتیەکان و لایەنی ویژدان و هەڵسوکەوتی هەڤاڵانمان لەبەرامبەر گەل و کۆمەڵگا و مێژوو بگرێتەوە، تاوەکو لاپەڕەکانی سپی ببنەوە. ئەمەش بە پەیوەستبوون و تێگەیشتن لە یاسا و ڕێساکان لەسەر ئاستی ستراتیژی و تاکتیکی رۆژانەدا، یاخود لە رەوشت و هەڵسوکەوتی تاکدا هەر لەشێوەی خواردن و خواردنەوەیان بگرە تا دەگاتە بنەماکانی شەڕی دژوار. ئەمانەش هەمووی ئاستی تێگەیشتن و خاوەن دەرکەوتن و پەیڕەوکردنی سات بە ساتی ئەو بنەمایانە دەگەیەنێت. کاتێك بەو رەنگە بین، ئەو کاتە مەرجی پێویست و بنەڕەتیانەی سەرکەوتنمان بەدیهێناوە و ئەو ئەرکەی دەکەوێتە سەر شانمان جێبەجێمان کردووە، ئەوکاتە جگە لە سەرکەوتن ناتوانرێت بیر لە شتێکی دیکە بکرێتەوە.

ئایا دەتوانین بگەینە ئەو رەوشە؟ ئەمەش پێویستی بە شەڕ و پەروەردە و تێکۆشان و پاراستنی ژێرخانی بەهێزی رێکخستن هەیە. هەروەها دەبێ پارێزگاری لەهەموو ئەو ئاستانە بکرێت کە پارتی پێی گەیشتووە، ئەو رەوشەش دەرەنجامی رێکخستنێکە کە دەزانێت لەهەموو پێگەکانیدا جێگە بگرێت و بیانپارێزێ.

بەڵام ئەو قۆناخانەی کە ئەو داداگاییانەی تێدا ئەنجام دەدرێت، ئەو قۆناخانەن کە پارتی کۆنترۆڵی بە سەریاندا هەیە. لێرەدا مەترسی هەبێت ئەوا ناتوانین دادگاییەکی سەرتاسەری ئەنجام بدەین. ئەگەر گەل رووبەڕووی کوشتارێکی گشتی و رەوشێکی دژوار ببێتەوە و رێکخستن لە تەنگژەدا بێت و لە هەوڵی خۆدەربازکردن دا بێت، ئەو کاتە ناتوانێ دادگاییەکی تەواو و ریشەییانە سازبکرێت. ئەمانەش ئەو هۆیانەن دەکەونە پاڵ ئەوەی کە تائێستا بە دادگاییکردنێکی بەو جۆرە هەڵنەستاوین.

کاتێک پەرە بەدادگا و دادوەری دەدەین و دەیکەن بە شێوەیەکی هەمەلایەنە شانبەشانی ئەوەش چارەسەری و ئاواکردن پەرە دەسێنێ. پێویستە پێش هەموو شتێک ئەوە بزانن کە ئێمە مێژوو دادگایی دەکەین. ئێوە باش دەزانن کە شتێکتان بۆ هێز و تواناکاریەکانمان زێدە نەکردووە، زێدەنەکردنی هێز و تواناکاریش خۆی لەخۆیدا خەتایەکی گەورەیە. ئێوە بوونە هۆی لەدەستچوونی سەدان هەڤاڵ کە لەژێر فەرمانی ئێوەدا بوون. هەروەها تواناکاریەکی مەزن خرابووە بەردەستان، بەڵام بە فیڕۆتاندا. بۆچی ئەوشتانە بەتاوانێکی گەورە نابینن؟ مەرج نییە نیازی ئێوە خراپ بێ. نەگەیشتن بە ئازادی و بەدیهێنانی، هەڵەیەکی گەورەیە. دەرنەچوون، کەوتنە. لەدووتوێی ئەمەشدا تاوانێك لەتاوانەکان خۆی حەشارداوە. کۆیلایەتیش تاوانێکی دیکەیە. بۆچی دەمانەوێت دادگاییەکی بنەڕەتیانە سازبکەین؟ باکەس نەڵێت: مەبەستی من ئەوە نەبوو، تواناکاریەکان کەم بوو، هەرچیەکم پێکرا کردم و زیاترم لەدەست نەدەهات. ئەم قسانە خۆپاراستنێکی هەرزانن. لەوانەیە هەندێك لەئێوە بخوازن خۆیان بپارێزن، پێویستە خۆپاراستنی ئێوە بەمرەنگە نەبێت، چونکە ئەمجۆرە خۆپاراستنانە جێی متمانە نین. لەوانەیە بتوانن لە رێگای ئەمجۆرە قسانەوە رەوشی خۆتان ئاشکرا بکەن، بەڵام هەرگیز خۆپاراستن بەو شیوەیە نابێت. بەڵکو ئەمجۆرە خۆپاراستنە خۆی لەخۆیدا پێداگرتنە لەسەر هەڵوێستە کۆنەکانتان. بەمەش مەترسی دووبارەبوونەوەی هەڵەکانتان

دەردەکەوێت. هەموو ئەو پاراستنانەی کە پێشتر بینیومن لەو چوارچێوەدا بوون، ئەمەش بەس نییە.

منیش هەوڵ دەدەم خۆم بپارێزم، بەڵام بە شێوەیەکیتر، بەبەردەوامی هەوڵ دەدەم کە ئەو کەموکوڕیانەی کە تێیکەوتم چاکیان بکەمەوە یان پارسەنگیان بدەمەوە. ئەگەر لەلایەنی پەروەردەوە کەموکوڕی هەبێ، هەمووتان دەبینن چۆن خۆم پەروەردە دەکەم، ئەگەر ورەو مەعنەویات کەمە، دەبینن چۆن پەرە بەو ورەو مەعنەویاتە دەدەم. ئێوەش تێبینی ئەوە بکەن، ئەگەر لەلایەنێکدا کەموکوڕیم هەبێ هەوڵدەدەم پارسەنگی ئەوە بدەمەوە. ئەگەر پێویست بێت وەرو مەعنەویاتی گەل بڵند دەکەم. واتا من ئەو ئەرکانە پێك دەهێنم کە پێویستە کەسایەتیەکی سەرۆکایەتی بیکات. هەوڵ دەدەم بێ سنوور هەموو هێز و توانایەکی خۆم بخەمە گەڕ، راوەستانم لەسەر کەموکوڕیەکانی سەرۆکایەتی مێژوویی و تایبەتمەندیەکانی لەسەر ئەم بناخەیە بووە. ئێوەش دەزانن کە لەسەرەتادا بەبێ پشتگیری و هاوکاری هیچ کەسێك و، لەهیچەوە دەستم پێکرد، تەنانەت ئەوانەی کە بۆ ساڵانێکی دوور و درێژ لەگەڵمدا بوون، نەیاندەتوانی هەنگاوی پێشکەوتووانە بهاوێژن، چونکە ئەو هێزەیان تێدا نەبوو. بەڵێ لەو قۆناخەوە گەیشتینە ئێرە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا تائێستاش بەدوای ئەوەدا دەگەرێم کەچۆن ببم بەسەرۆکایەتیەکی سەرکەوتوو. لەسەر ئەوەش لەخۆم دەپرسمەوە، ژیانم هەمووی بەخۆ دادگاییکردنێکی بێبەزەییانە دەبەمەسەر. ئەمەش داداگاییکردنێکی راستەقینەیە، بۆچی؟ چونکە ئەنجامەکانی ئەو دادگایی کردنە خزمەتی رزگاری نیشتمانی و رێکخستن و گەریلا دەکات. سەرکەوتنێکە بۆ هەمووامانە، سەرکەوتنێکە بۆ PKK و هەموو ئەو لایەنانەی کە پەیوەنیان بە PKKوە هەیە.

ئێوەش کاتێك بەرەنگاری دادگایی و خۆپاراستن دەبنەوە، پێویستە لەسەر بناخەی سەرکەوتن دادگایی بکرێن، ئەگەر نا ئەوا خۆپاراستن راستگۆیانە نابێت و هیچ سوودێکیشی نابێت. ئەوانەی کە بەو شێوەیە خۆیان دەپارێزن، لەوانە زیاتر دووچاری سزا دێن کە لەسەر هەڵەکانیان پێدا دەگرن. لەوانەیە لەکاتی خۆپاراستندا داوای هەلێکی دیکە بکەن بۆ خۆچاککردنەوە. ئەو دەرفەتی بەخۆچاککردنەی کە داوای دەکەن پێویستە لەسەر بناخەیەکی دورست هەلی بسەنگێنن، ئەوەش گرێدراوە بەو هەلەی کە داوای دەکەن. بۆ نمونە: گریمان تۆ بەرپرسیاری گروپێکی گەریلای بەڵام بەشێوەیەکی باش ئەو

گروپەت پەروەردە نەکرد، یان لەجێگایەکی گونجاودا گروپەکەت جێگیر نەکرد و پێویستەکانت ئامادە نەکرد، چالاکییەکانیت بە شێوەیەکی باش ڕێك نەخست....هتد و گەلێك کەموکوڕی دیکە کە دژی ڕێسا سەرەکیەکانی گەریلایە و، یاسا و ڕێساکانی گەریلاییت بەشێوەیەکی باش پەیڕەو نەکرد، ئەوا لەم ڕەوشەدا ئەو خۆپاراستنەی کە دەبێ بیکەی، دەبێ لەسەر بناخەی لابردن و نەهێشتنی ئەو کەموکوڕیانە بێت. تەنیا بەم شێوەیە دەتوانی خۆت بپارێزی، خۆپاراستنی ڕاست و دروستیش هەر بەم ڕەنگە دەبێت. ئەگەر ئەمەت کرد ئەوکاتە دەتوانی سەربکەوی. ئەگەر کەموکوڕی دیکەش دەربکەوێت دیسان دەتوانی لەکاتی خۆیدا نەیان هێڵی. ئەم شێوازەی خۆپاراستن پەسند دەکرێ و ئەو کاتە دەتوانرێ هەلێکی دیکەت بدرێتێ. ئەگەر توانیت ئەو دەرفەتە بەسەرکەوتووانە بەکار بهێنیت، ئەوا لێبووردن بەدەست دەهێنیت. واتا ڕەوشی تاوانباری دەرباز دەکەیت و دەگەڕێیتەوە ڕەوشی سروشتی ئەندامێتی پارتی، بەڵام ئەگەر پاساو و بڕوبیانوو بهێنیتەوە، ئەو کاتە خەتاکانت دووقات دەبنەوە و بەگوێرەی ئەوەش سزا دەدرێیت. هەندێك خەتا هەن کە زیاتر لەسەد جار دووبارە بوونەتەوە، ئەگەر کەسێکی دوای سزادان جارێکی دیکەش ئەو خەتایانە دووبارە بکاتەوە، ئەوا ناتوانێ بیر لە ڕزگارکردنی ئەو کەسە بکەینەوە، بەڵکو سزادانی ئەوە دەبێتە شتێکی حەتمی.

بەروون و ئاشکرایی پێتان ئەڵێم پێویستە لەسەر تایبەتمەندیە ژەنگگرتووەکانتان دادگایی بکرێن. ئەو تایبەتمەندیانەی کە لەقۆناخێکی مێژوویی وەك ئێستادا تاوانێکە، بۆیە پێویستە هەریەك خۆی دادگایی بکات. ئەمەش هەوڵدانێکی باشە بۆئەوەی خۆمان ڕاست بکەینەوە. من هەموو ڕۆژێك لەخۆم دەپرسمەوە، پێویستە ئێوەش هەمان ڕێگا بگرنە بەر. با هیچ کەسێك نەڵێ هەڵەم بەئەنقەست نەکردووە، کەس ناتوانێت بەدیماگوجیەت و بە ڕێگای پێچ و پەنا ڕاستییەکان بگۆڕێ، ئێمە دەمانەوێ شایستەی مێژوو و گەل بین. پێش هەموو شتێك دەمانەوێ شایستەی ئێوە بین، دەمانەوێ ڕێزی خۆمان بگرین و بە باشترین شێوە ئەرکەکانمان جێبەجێ بکەین. باوەڕ ناکەم لە خۆرزگارکردن لەکەموکوڕیەکانتان و بوونتان بە کادیرێکی ڕێکوپێك و خاوەن ڕێز بەولاوە شتێکی باشتر هەبێت کە شایستەی ئێوە بێت. بۆچی دەتانەوێت بەدیماگوجیەت و گریان و فرتوفێڵ ڕێگا لەبەردەم ئەم شتە بگرن و کەموکوڕیەکانتان داپۆشن. ئایا چ

سـوودێك لـەوە دەبیـنین؟ ئایـا زەحمەتـە لەلایـەنی شـێوە و ناوەڕۆكـەوە بـبین بـە كەساییەتیەكی پەیوەست بەپێودانگ و ڕێساكانی پارتی؟ بـە ئاشكرا پێتـان ئـەڵێم ئەگـەر من هەڵەم ئاگادارم بكەنەوە، ئێمە لە دەركردنی ئەم بڕیارە لەڕوویی مێژوویی و بـارودۆخ و ئەو هەلومەرجەی كە گەلەكەمان تێدایە، لەرووی راستی ڕێكخستنەوە هـەموو شـتێكمان لەبەرچاو گرتووە. ئەگەر ئەم شتانە راستن ئەوا دەبێ پێیانەوە پەیگیر بین. بـەڵام ئەگـەر بڵێی من خۆ پەرستم.. بەرپرسیارم... خاوەن نفوزم... هتـد ئـەوە پەسـند نـاكرێ. لێـرەدا هیچ كەسێك بەرپرسیار و خاوەن نفوز نییە، تەنانەت ئەو شتە خودی منیش دەگرێتەوە. نفوز، (صلاحیات)، هێزی پەیگیربوون بە ڕێساكان و بـەكارهێنانی ئەمانـە هـەموویان ئـەو هێزەن كە سەركەوتن دابین دەكەن. كێ دەتوانێ لە دەرەوە خاوەن نفوز بێ؟ ئەگـەر بڵـێن ئەوەیان هەڤاڵێكی كۆنە و ناو و ناوبانگی هەیە، دەبێخاوەن پلەیەكی جیـازوازبێ. ئێمـەش دەڵێین كۆنبوون بەو سەركەوتنانە دەپێودرێ كە بەدەستی هێناون. ئەگەر كارێكی شایستە و مێژوویی كردووە یان چالاكیەكی گەورەی لەدژی دوژمن ئەنجام داوە، ئەگەر توانیویەتی لە بەرامبەر دوژمن سوپایەكی گەورە دروست بكات، ئەگـەر شـتێكی بەمرەنگـە بكـات ئـەو كاتە ناو و ناوبانگی لەسەر ئەو بناخەیـە دروسـت دەبێـت. زۆر كـەس دەناسـم كـە بـەهۆی هەڵكێشانی دوژمنەوە بەناوبانگ بوون. بێگومان دوژمن ئەمە دەكات بۆ ئەوەی بەگوێرەی حیساباتی خۆی كەسایەتیەك بە گوێرەی خـۆی ئاوابكـات. ئـەوەش بۆتـە هـۆی ئـەوەی كـە ئەوانە ببن بە دكتاتۆر و ئەو ناوبانگانەی خۆیان وەكو شمشێری دیمۆقلیتس لـەدژی ئێمـە بـەكاربهێنن. ئێمـەش بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی ئـەم كەسـانە تـەگبیری خۆمـان وەرگرتـووە. هەنـدێك وا دەزانـن كـە پەیوەسـت نـەبوون بـە یاسـا و ڕێسـاكانی ڕێكخسـتن و ڕەوشـتی پارتییـەوە، مانـای هێـز و پیـاوەتی دەگەیـەنێ. بێگومـان ئەوانـە بەبـەردەوامی ڕێسـاكان دووچاری داخوران دەكەن و دەیانەوێت هەڵسوكەوتەكانی خۆیـان بەسـەرماندا بسـەپێنن. هەروەها دەیانەوێت بەشێوەیەكی جیاواز و شەخسی لێیان نزیك ببینەوە.

من دەمەوێ ئێوە تێبگەن، بەتایبەتیش مەبەستی تەواوەتیم ئەوانە دەگرێتەوە كـە ئەندامی سەركردایەتین و بەپرسیارێتی دەزگا جۆربـەجۆرەكانی پارتیـان گرتۆتـە دەسـت. دەبێ بزانن ئەو دادگایی كردنە چ واتایـەكی هەیـە و، ئـەوەش بەتـەواوەتی لەسـەر خۆیـان پەیڕە بكەن. دەبێ بزانن بەگریكردن چۆن دەبێت. ئـەوەش بەباشـی تێبگـەن و، هـەروەها دەبێ بزانن ئەو شتانە چین كـە بنـەماكانی ریكخسـتنیان لەسـەر ئاوادەكرێـت؟ ڕێگایـەكی

دروستتان نیشان دەدەین بۆ هەنگاونان. بۆیە پێویست بە ترس و دڵەڕاوكێ ناكات. تەنانەت ئەگەر زەرەر و زیانیشتان لێمان دابێ دیسان هەڵێكی دیكەتان دەدەینێ بۆ خۆ راستكردنەوە. بەڵام بەشێوەیەكی گەنجاو ئەو دەرفەتە بەكار بهێنن و هەوڵبدەن جارێكی دیكە نەگەڕێنەوە بۆ سەر ئەو كارە ناتەواو و بێ سوودانەی كە هیچ یاسا و بنەمایەك لەخۆوە ناگرن، جگە لە تاكڕەوی و خۆ سەپاندن و هەرەسێكی بێ سنوور نەبێ. بۆیە دەبێ بەتاكڕەوی و ئارەزووەكانی خۆتان نێو ریزەكانمان لێڵ نەكەن.

ئەگەر لەسەر ئەو خووانە بەردەوام و سووربن ئەوا بەشی خۆتان وەردەگرن و فڕێ دەدرێنە دەرەوە. چونكە ئەو گەلە بەرگری لەخۆی دەكات بەهەمان شێوەش ئەم رێكخستنە بەرگری لەخۆی دەكات. ئەم رێكخستنە پێشەنگەش لەبەرامبەر كارە خراپ و ناتەواوەكان و سووربوون لەسەر خۆ و راستنەكردنەوە بەرگری لەخۆی دەكات و خۆی دەپارێزێ. بێگومان دەبێ باش بزانن ئەو بەرگرییە سەركەوتوو دەبێت. ئەگەر پێویستیتان بە پەروەردە بوو، پەروەردە ببینن، ئەگەر وا دەزانن پێویستیتان بە پیشتگیری هەیە، یارمەتیتان دەدەین. بەڵام ئێوەش لێمان تێبگەن. چونكە بنەماكانی ئەو رێكخستنە بەخوێنی ژمارەیەكی زۆری شەهیدان ئاودراوە، تۆش لەمە تێبگە، مێژوو داوای ئەوەمان لێدەكات و پێویستە بەپیریەوە بچین. ئەو زیانەی كە تائێستا بەخۆمان گەیاندوووە بەسە.

هەروەها دەمانەوێ بناخەی ژیانێكی ئازاد بەپێی یاسا و رێساكان دابڕێژین، بۆئەوەش بەرەو ئاژاوە و گێروگرفتمان ئاراستە مەكەن و دەست لەو تایبەتمەندیە تێكدەرەی خۆتان بەربدەن. چونكە ئەوانە كردەوەی مرۆڤی ئاقڵمەند نیین. دەمەوێ بە روون و ئاشكراییەوە پێتان بڵێم هەر وشەیەك ئەگەر لەشوێنی خۆیدا نەگوترێت ئەوا تێكدانە، یاخود هەر هەنگاوێك لەجێی خۆیدا نەبێ ئەوا پێچەوانەی تاكتیك دەوەستێت. كەواتە بۆچی من لەشوێنی خۆیدا هێزی ئاخافتن لەبەرامبەر ئێوەدا بەكار دەهێنم؟ بۆئەوەی لەگەڵ پرەنیبپەكاندا یەك بگرمەوە و بەبنەمای بگرم و، بگەمە ئەو شتەی كە ئەو بنەما و پرەنسیپانە داوای دەكەن. بۆئەوەی هێزی چارەسەری لەجێی خۆیدا بەكاربهێنم، لەژیانی رۆژانەدا بەبەردەوامی پەیڕەوی هەمان سیستەم دەكەم؟ بۆئەوەی بە تاكتیكەوە پەیوەست بم كێ دەتوانێ جیاواز بێت لەگەڵ ئەوە؟ كێ دەتوانێ

بەرپرسیارێتی گەورەتر هەڵگرێت؟ کێ دەتوانێ خۆی بسەپێنێت؟ ئەو ئاخافتنەیان زۆر دووبارە دەکردەوە و دەیانگوت:"وامان دەزانی ئێمە دەسەڵاتدارین" بەپرسیاری ناوچەیەکە وا دەزانێ بەرپرسیارێکی بچووکە، یان خۆی لەشوێنی ئاغا دادەنێ، ئایا شەرم لەخۆتان ناکەن؟ تا ئێستا ئێمە بیر لەوە دەکەینەوە چۆن سەری خۆمان رزگار بکەین و ئەوەش بەئەرکی یەکەمین دەزانینین. هەرچیەکی هەمان بووە خستوومانەتە گەڕ، تەنها بۆئەوەی دووچاری لەناوچوون نەبین. لەکاتێکدا تائێستا ئێمە بیر لەوە دەکەینەوە کە چۆن رزگارت بکەین. هەندێك خۆت بناسە و رێز لە ژیان و راستیەکان بگرە، وا بەپەلە ئاشقی دەسەڵات مەبە، تۆ تا ئێستا نازانیت بەرێوە بچیت و خۆشت بە دەسەڵاتدار دەزانی، بەلایەنی کەمەوە ئەمجارەیان وەرەوە سەر خۆت. ئێوە بارێکم دەخەنە سەر نازانم چۆن هەڵیبگرم، هەموو ئەو یاسا و رێسیانەش پێشێل دەکات و چاپۆشی لەو هەموو راستیانە دەکات، ئەو کات چۆن رزگاری بکەم؟ ئەو هەموو ناتەواوی و کەموکوڕیەی لە ئسلوب (شێواز)دا هەیە، هەرکەس دەیەوێ ببێتە ئاغا، ئەوە خۆی لەخۆیدا ژیانێکی کۆنی کوردانە و، هەرکەس وا دەزانێ کوڕەکەی گەورە دەبێ و دەبێتە پاشا. بۆیە لەئێوەدا نە پاشا و نە هیچ شتێکیتر هەڵدەکەوێ. یان دەڵێی:"من تێ ناگەم.. من تاکرەو و بە ئارەزووی خۆم دەجوڵێمەوە، بەمرەنگە من وون بووم" ئەگەر تۆو ون بوویت ئەوکاتە چ نرخێکت هەیە، برۆ خۆت بفرۆشە بە دوژمن و خۆت مەفرۆشە بە پارتی. رابکە و برۆ... ئەگەر رێکخستنت دەوێ ئەوا لەناو رێکخستندا یاسا و پێوەری مانەوە هەیە. بەبێ بوونی ئەو پرەنسیپانە نەمدەتوانی بگەمە ئەو هێزە. هەرچەندە زیرەك بیت، بەڵام ئەگەر یاری بە رێسا و یاساکان بکەیت، ئەوا هەر بە تێکدەرێکی گەورە دەمێنیتەوە.

پێویستە تەواوی ئەو ئاخافتن و ئاکارانە لەمێژوودا لەناو ببرێن. دەبێ ئەوەش بزانن کە لەئێستا بەدواوە ناکرێ ئەو تایبەتمەندیانە لەناو پارتیدا درێژە بەخۆیان بدەن. بۆئەوەی سبەی پارتی قورگتان نەگرێت ئەوا ئیمە دڵنیاتان دەکەینەوە، چونکە پارتی بەو رادەیەی زەبر لەدوژمن دوەشێنێت بەهەمان رادەش زەبر لەوانە دەدات کە یاسا و پرەنسیپەکان پێشێل دەکەن و بە شێوازەکانی پارتیەوە پەیوەست نابن. ئەگەر دەتانەوێ لەسزای پارتی رزگارتان بێ، ئەوا بەخێرایی هەوڵبدەن بە پێوەرەکانیەوە پەیوەست بن و بیانپارێزن و خۆتان پێشبخەن و لەپەیوەستبوونتان بە رێبازی پارتیەوە

سەرکەتووبن. ئەو کاتە من تـەنها بەوشـەیەکیش چییە هێـرش ناکەمـە سـەرتان، ئەگـەر لەجێی خۆیدا نەبێ. بەڵام ئێوە دەبینن کە ڕەوش گەیشتۆتە خاڵێك کـە ئـۆقرە ناگرێـت. من دەتوانم بەگوێرەی یاسا و ڕێساکان چاوەکانم دەربهێنم، پێویستە نەڵێن تێنەگەیشتین و گوێمان لێ نەبوو، هەرچەندە ئەگەر تۆ جوان و باش بیت بـەڵام یاسا و ڕێسـاکان لـەتۆ بەنرختر و جوانترن. ئەو ڕاستیەی کە ئێمـە پێـی دەژیـن، تـەنها پرەنسیپ و بنـەماکانن، بۆیە پێویستە لە سەرووی هەموو شتێکەوە بن.

پێویستە ڕاسـتی کوردایـەتی لەگـەڵ ئـەم شـیکردنەوانەدا بگاتـە ئـەم ئاسـتە. دەبـێ لەسـەر بنـەمای ئـەم شـیکردنەوانەش، کەسـایەتی ئێـوە بـۆ ڕێکخسـتن بگاتـە ئاسـتی پێوەرەکان، جگە لەمە هیچ ڕێکخستنێکی دیکە ڕزگارتـان ناکـات و، کاتێـك مـن بـە پشت بەسـتن بـە مێـژوو و ڕاسـتیەکانی تێکۆشـام. بـەڵام لەمـەودوا ئێـوە خـاوەنی هێـزی جێبەجێکردنی ئەم ئەرکانـەتان هەیـە و ئێمـەش هێـزی پرسـیارکردن و دادگاییکردنمـان هەیە و لەو ئاستەداین کە بتوانین سزاکانیش پەیڕەو بکەین.

ئەگـەر توانیتـان ئـەو قۆناخـە دەربـاز بکـەن ولێپرسـینەوەیەکی ڕاسـت و دروسـت ئـەنجام بـدەن، ئـەوا دەبـێ خۆتـان زۆر بـە بەختـەوەر دابنـێن و پێویسـتە بـەو ڕەنگـە کاروبارەکـان هەڵبسـەنگێنن و لێـی بـڕوانن، هـەروەکو ئـەوەی کـە لـەنوێوە ئاشـنایەتیتان لەگەڵ خودی خۆتان و مرۆڤایـەتی و مێـژوو و پـارتی و هـەڤاڵان پەیـدا کردبـێ. شـتێکی جوان و بەواتایە ئەگەر بتوانن سەرلەنوێ ڕاستینەی خودی خۆتان و ژیان بناسنەوە.

بەڵام ئەگەر هاتوو هـەروەکو پێشتر هەڵسوکەوت بکـەن و بەشـێوەیەکی بـەردەوام کارەکـانی پێشـووتان دێـژە پێبـدەن، ئەگەرچـی سـاڵێکی تـریش بەسـەر بـەرن، ئـەوا دەسـتبەجێ وەکـو تاوانبارێـك لـەکاتی ئەنجامـدانی تاوانـدا دەسـتگیر دەکـرێن و دادگـای دەکرێن. لە ئێستا بەدواوە ڕێکخستن بەو شـێوە دەبـێ و تـەنها بـەو شـێوەیەش ڕێکخسـتن دەتـوانێ پرەنسـیپەکانی خـۆی جێبـەجێ بکـات و لەسـەر ڕێبـازی خـۆی بـەڕێوە بچـێت. چـونکە بەمرەنگـە نـەبێ سـوپایەکی گەلـەری هـەبوونی نـابێ و، بـەبێ ئەمـەش PKK ناتوانێ ڕۆڵی پێشـەنگایەتی بگێـڕێ. هـەر بزووتنەوەیـەك بگاتـە ئـەو ئاسـتە بێجگـە لـەم ڕێگایە ناتوانێ بە ڕێگایەکی دیکە تێبکۆشێ. پێویستە ئەوە تێبگەن و هیچ کەسێك باسی تەنگبوونی دەروونی و سیاسـی و سـەربازی، یـان ڕێکخسـتنی خـۆی نـەکات و نـەڵێ لەبـەر

ئەوانە کەموکوڕی دەردەکەوێت. مـن پێتـان دەڵێم خۆتـان لـەو ڕەوشـە ڕزگاربکـەن. ئـەو هـەموو تواناکاریـە مەزنـەمان پێشـکەش کـردوون و، لـەپاش ئـەو هـەموو شـتانە ئـەوەی کەموکوڕیەکانی خۆی دووبارە بکاتەوە، ئەوا نغرۆ دەبێ. ناتوانین بە بەردەوامی بەرگری لـەو نغرۆبوونـەی ئێـوە بکـەین، هـەروەها نـاتوانین مـاوەی چـەندین سـاڵ بـەرگری لـە کەموکوڕیەکانتان بکەین. دووڕوویی لەو مەسەلەیەدا هەیـە، چونکە چـەندین ساڵە ئـەم هەڵـە و کەموکوڕیانـە دووبارەدەکەنـەوە. ئـاخۆ چـۆن تـا ئێسـتاکە خۆتـان لەمانـە ڕزگـار نـەکردووە، ئەگـەر نـاتوانی ئـەوا یـان تـۆ نەخۆشـیەکی درێژخایـەنت هەیـە، یـاخود تـۆ دیماگۆجی دەکەی، یان نیازێکی خراپت هەیە. هـەر یـەکێکیش لـەو ئەگەرانـە بەسـە بـۆ سزادانی ئێوە. بۆیە هـەوڵ نـەدەن بـەگریان و پاڕانـەوە خۆتـان هەڵخەڵەتێنن و، ئـیتر وا نەزانن کە پارتی دەرفەتی ڕەخنە لەخۆگرتنتان پێدەبەخشێت و، پشت بە مـن نەبەسـتن چونکە ناتوانم ڕزگارتان بکەم.

دەبێ باش بزانرێ کە لەنێو ڕێکخستندا یاسا و ڕێسا و هێزی بەڕێوەبردنی ئەمانـە هەیە. هەروەها ڕێکخستن ئامادە نییە کە لەگەڵ ئەو هەموو کەموکوڕیانەی پێشووت، تـۆ پەسـند بکـات. چـونکە تـۆ پێکهاتـەی کۆمـەڵێك تـاوان و گرێیـەکی ئـاڵۆزی لـە هەڵـە و کـەموکوڕی و ئـەو (واتـا ڕێکخسـتن) ناچـار نییـە بـاری تـۆ هـەڵگرێ، هـەروەها لەلایـەنی مێژوویشەوە، ئێمە بۆ دەربازکردنی قۆناخی هەڵە و تاوانەکان خەبات دەکەین. بۆیە ئەو کەسەی کـە دەتـوانێ لەسـەر خـۆی زاڵ بێـت و پەیوەسـتی ڕێبـاز و ژیـانی پـارتی بێـت و لەسـەر چـۆنیەتی بـەڕێوەبردنی شـەڕ کـۆنترۆڵی هـەبێت، ئـەوا ئـەو کەسـە لـەناو ئێمـە دەتوانێ بژی و جێگای دەبێتەوە. ئێمە ئەو شتە بەمافێکی سروشـتی و ئاسـایی خۆمـان و ئەرکێکی سەرەکی دادەنێین.

ڕۆژ بەڕۆژ ئێمە بە پشتبەستن بە دادگا ڕەمزییەکانی قۆناخی ڕابردوو، دادگاکـانی قۆناخی داهاتوو بەرەو پێش دەبەین و لەگەڵ هاتنی وەرزی زسـتاندا، قۆنـاخی داهـاتووی کۆنگرەی پێنجەم قوورسایی دەخاتـە سـەر ئـەو لایەنـەی کـە ئەرکـەکانمان لەسـەرەوە بـۆ ژێرەوە لەهـەموو ئاسـتەکان، یەکـە و گۆڕەپانەکانـدا بـەپێی پێویسـت بـەرفراوان دەبێـت. بەهـەموو توانەیەکمانـەوە کـار دەکـەین لـەپێناو دەسـتەبەرکردنی پێداویسـتیەکان. مـن بەدڵنیاییەوە لەو بـاوەڕەدام کـە ئەگـەر بتـوانین بـە تـەواوەتی ئەمانـە جێبـەجێ بکـەین، ئەوکاتە هەموو چالاکیە سیاسی، سەربازی و ڕێکخراوەییەکانی دیکە دەکەونە سەر ڕێگای

راستی خۆیان و لەسەر بنەمایەکی پتەو بەڕێوە دەبردرێن. بەمجۆرەش پارتیمان رزگاری دەبێت لەو تایبەتمەندیانەی کە زیانی پێ دەگەیەنێت. بەدرێژایی مێژووی پارتیمان و بەتایبەتی مێژووی شەڕ، هەروەك چۆن گەلەکەمان لە مێژووی خۆیدا لەهەموو گەلانی جیهان زیاتر زیانی بەخۆی گەیاندووە، ئەوا لەپارتەکانی دیکەش زیاتر پارتیمان زیانی بەخۆی گەیاندووە، لەڕێگای ئەمەشەوە پارتیمان خۆی لەو ئاکارە رزگار دەکات. لەسەر ئەو بنەمایەش بۆ بەڕێوەبردنی شەڕ؛ ئەو ئازایەتی و قوربانیدانە مەزن و رەنج و کۆششە راستەقینەیەی کە لەم قۆناخەدا دەخوازرێت، بەرجەستە دەکات. لەئەنجامی جێبەجێکردنی ئەمانەشدا، پێشکەوتنی وا دروست دەبن کە سەد جار زیاتربن لەو پێشکەوتنانەی کە پێشتر بەدەستمان هێنابوو. چونکە لە رابردوودا کەموکوڕی گەورەمان هەبوو، ئەگەر بێتو بتوانین ئەو کەموکوڕیانە پڕبکەینەوە، ئەوا لە قۆناخی داهاتوودا بۆ گەیشتن بە ئامانجەکان، هیچ ئاستەنگیەك لەسەر رێگاماندا نامینێ. ئەگەر بتوانین پەیوەست بین بە پرەنسیپ و پلانە دارێژراو و بابەتیەکانی قۆناخی داهاتووەوە، نەك تەنها ئەوە، تەنانەت لەتواناماندا دەبێت بەو ئامانجە بگەین کە لە قۆناخەکانی رابردوودا نەمانتوانی پێیان بگەین. من لەوە دڵنیام کە دەبینە سوپا و پارتێکی وەها کە لادان و هەڵەی زۆر کەم بێ و، لەهەموو ئاستێکدا کۆنترۆڵمان بەسەر رێڕەو و ئەندامەکانمان لە شەرڤانەکانەوە بگرە تاوەکو یەکە و سوپایەکی زیاتر رێك و پێك و یاساییانە، زیاتر دەبێ. بەمەش ئەگەر هاتوو توانیمان هەموو کەموکوڕیەکانمان لەناو ببەین، ئەوکاتە بەشێوەیەك دەرفەت بۆ سەرکەوتنە یەك لە دوای یەکەکان دەرەخسێ کە چاوەڕوانی لێنەدەکرا. لەم بارەیەوە من بەرپرسیارێتی ئەوە زیاتر لە ئەستۆی ئێوەدا دەبینم. باکەس خۆی جیانەکاتەوە و هەوڵی خۆ رزگار کردن نەدات، پێویستە کەسێك لە ئێمە خۆی دوورنەخاتەوە و لەم دادگایی کردنە خۆی نەدزێتەوە و نەترسێت. با لەم رۆژەدا بەهەموو توانایەك رووبەڕووی مێژوو و راستی تێکۆشانی خۆمان ببینەوە، بەتایبەتیش ئەوانەی لە شەڕدا باوەڕیان بە ئێمە هەیە کە شایستەی بەرپرسیارێتین و وەکو پێویست ئەرکی خۆیان جێبەجێ دەکەن و لە راستیەکان تێدەگەن و دەبنە هێزی جێبەجێ کردن، بۆ گەیشتن بە سەرکەوتن، ئەوەی دەکەوێتە سەر شانیان پێویستە

جێبەجێی بکەن و تا دواڕادەش تواناکاری خۆیان بخەنە گەڕ. لەسەر ئەم بنەمایە دەکرێ سەرکەوتنی یەکجارەکی بەراپەڕاندنی ئەرکەکانی سەرشانیان مسۆگەر ببێت.

1994/10/24

ولاتپارێزی و دوورکەوتنەوە لە ولات!!

لەڕاستیدا کۆچبەری پەیوەندیەکی پتەوی بە شەڕی تایبەتەوە هەیە

با هیچ کوردێك نەڵێ من بە ئارەزوو و دڵی خۆم وڵاتم بەجیهێشتووە و چوومەتە هەنـدەران، چـونکە کۆچـبەری نـەك تـەنها لـەڕۆژانی ئـەمڕۆ و دوای کودەتاکـەی 12ی ئەیلول لەژێر کاریگەری شەڕی تایبەتەوە دەستیپێکردووە، بەڵکو بە هـەزاران سـاڵ پـێش ئێستا ئـەو کـوردەی لـە کوردسـتان کـە خـاوەنی زمـان و کولتـوور و وڵاتـی خـۆی بـوو و، لەهـەموو گـەلانی ناوچـە بـەهێزتر بـوو، کەچـی ئێسـتاکە دەبیـنین لـەدونیادا هـەر ئـەو بەتەواوی بێ وڵات و ئامانجی گەیشتن بە وڵات ماوەتەوە و، وڵات و ئازادی لەدەست چووە و خۆشـی بـە شـتێك لەقەڵـەم نـادات. لێـرەدا کاریگـەری شـەڕی تایبـەت بـەدیار دەکـەوێ، هەروەها بەد بەختی و بێچارەیی هـەرە گـەورەش ئەوەیـە مـرۆڤ کـە بکەوێتـە رەوشـێکی بەمشێوەیە. باشە ئەمە چۆن روویدا؟ بۆچی وا لە غەفڵەتدا گیراین و قۆڵ بەست کراین؟ وڵاتێك کە لە رۆژهەڵاتی ناویندا بە بەهەشت لەقەڵەم دەدرێ، چۆن کردمان بە کـەلاوە و چۆڵمان کرد و نەمانتوانی ژیـانی تێـدا بکەین؟هۆیـەکانی چ بـوون؟! پـێش هەرشـتێك بـۆ وەهـا لاواز بـووین و دەسـتمان لـەم وڵاتـە بـەردا و نامانـەوێ سـەیری بکـەین؟! میللـەتێك خراپەیەکی ئاوا بۆ خۆی بخوازێ، بەدبەختی لەوە گەورەتر نابێت.

ئێسـتا ئـەوەی تۆزێـك کوردایەتیـەکی بەشـەرەف و وەهـای بوێـت کـە شـتێ بـە مرۆڤایـەتی ببەخشـێت، پێویسـتە پـێش هەمووشـتێك لەسـەر مەسـەلەی وڵاتـی خـۆی هەڵوەسـتە بکـات. مەسـەلەی وڵات تـەنها خـاك و مەسـەلەیەکی جـوگرافی نییـە، بـەڵکو مەسەلەیەکی مێژوویی و رۆح و باوەڕییە. یەکێك بڵـێ مـن ئـایینخوازم، ئـایین بـێ وڵات نـابێ، یـان یـەکێکی دیکـە بڵـێ مـن ئـازادیخواز و دیموکراتخـوازم، دیسـان بـێ وڵات نـابێ، تەنانەت بەبێ وڵات ئاسـتەمە یـەکێك بیـەوێ کەسـێکی بەشـەرەف و بـەناو و دەنـگ بـێ، کەسـێکی بـێ وڵات تـادوایی بەدبـەخت و چارەڕەشـە. جـا هەرچـەندە بـۆ خـودی خـۆی مرۆڤێکی ژیر و بۆ خەڵکیش باش بێ، بابزانێ کـە بـوونی نییـە و مرۆڤێکـی بـێ سوودە، چـونکە بـێ وڵاتـە. دەرد و ئێشـی هـەرە گـەورەی کـوردان ئەوەیـە کـە لەبەرامبـەر وڵات خۆیان خستۆتە نێو رەوشێکی بەمجۆرە.

خـەباتی ئێمـە، لـەناو وڵات دەسـتپێبکەینەکرد، بـەڵکو لـە دەرەوەی وڵات هـەنگاوی یەکـەممان هاوێشـت، لـەناو وڵات نەمانـدەتوانی چـاوی خۆشمـان بکەینـەوە، چـاومان لەپایتەختی دوژمندا هـەڵهێنا و، هۆکارەکەشـی گەورەیـە؛ لەمێـژوودا گـەلێك میللـەت لـە خاك و وڵاتی خۆیان دابڕاون، گەلێك شۆڕشگێڕیش لەوڵاتی خۆیان دابڕاون. ئەمە شتێکی شەرم نییە، لەبـەر ئـەوەی کاتێـك سـتەم و زۆرداری پەرەبسـتێنێ، ئـەوا شۆڕشـیش مـەزن دەبـێ. لەبـەر ئەمـە دوژمـن زۆر دڕندانـەتر رووبـەڕووی شـۆڕش دەبێتـەوە. ئـەو کاتـە کۆچبەری و هێشتنی وڵاتیش دەبێتە شـتێکی ناچـاری. لەسـەر ئـەم بنچینەیە مـن نـاڵێم بۆچی ئێمە کۆچبەر بـووین؟ بۆچـی وڵاتمـان بەجیهێشـت؟ مـن بـەخۆم بەناچـاری وڵاتم بەجیهێشت و 17 ساڵە لە هەندەران دەژیم، بەڵام ئەمـە بۆچـی روویـدا و لـەوەش زیـاتر چۆن خۆمان ئامـادە دەکـەین بـۆ گەڕانـەوەی وڵات، هـیچ ئامادەکـاری هەیـە؟ لـەم خاڵـەدا هەڵـە و کـەموکوڕی پەسـند ناکرێـت. راسـتە دوژمـن گـەلی کـوردی بـەزۆر دووچـاری کۆچـبەری کـرد، بـەڵام ئەگـەر گـەلی کـورد بـاش تێبگـەن، ئەمـەیان بۆچـی بەسـەرهات و خۆیان باش بناسن، بەواتایەکی دیکە راستی دوژمن و لاوازی خۆتان باش بناسن ئەوکاتـە بۆخۆتـان رێگـەی گەڕانــەوە بـۆ وڵات بکەنــەوە. هـەروەها ئـەو هێـزەی لەسـەر دەسـتی کوردەکـانی دەرەوەی وڵاتـدا هەیـە، ئەگـەر لـەم پێنـاوەدا یـەکبخرێت بەتـەنها بەسـە بـۆ رزگارکردنی وڵات، بەڵام ئەو هێزە تائێستا وەکو پێویست رێکنەخراوە و کۆنەکراوەتـەوە، بۆچی؟ چونکە ئێوە خۆتان نەناسیوە.

دەوڵەتی فاشیزمی تورك، گەلێك میللـەتی لـە ئـەنادۆڵ کوشـت و پەرتـەوازە کـرد، پاشان ئەو دەوڵەتە فاشیزمەی لەسەر بونیادنا. لەڕاستیدا ئـەنادۆڵ بـووە گۆڕسـتانێك بـۆ گەلان، دەتوانین بڵێین ئێستا ئەم دوژمنە دەیەوێ ئەو کارەی خۆی بەرامبەر گـەلی کـورد تەواو بکات، کۆسپی سەرەکی لەبەردەم ئەم دوژمنە فاشیزمە، کوردن. واتە ئەو کوردانەی لە وڵاتدا ماون و ئەوانەی کە لەشارەکانی ئەوانیشدا دەژین، ئەگەر بتوێنەوە کاری دوژمن تەواو دەبێت. لە مێژووشدا هەر بەمشێوەیە بووە، بەڵام بەتایبـەتی لـەڕۆژی ئەمڕۆمانـدا هەموو حکومەتە یەك لـەدوای یەکـەکان و تادەگاتـە پەرلـەمان و سـەرجەم پارتـەکانیش، کێشـەی یەکـەمیان بنبڕکردنـی گـەلی کـوردە؛ ئەوانـەی بـەرخودان دەکـەن قڕبکـرێن و ئەوانەی دیکەش کە دەمێننەوە بتوێنرێنەوە، بەمشێوەیە کۆتاییـان پـێ بهێنرێـت. بـەڵێ بڕیاری دوژمن بەمشێوەیەیە و باکەس نەڵێ بواری ژیانم هەیە. یەکێك هەندێ ئاقـڵ بـێ

و لەسەر خۆی راوەستێ و دوژمنی خۆی بناسێ، دوو بڕیاری لەسەر پەیڕەو دەبێ؛ یان دەبێتە کوردێکی بە شەرەف و بە کوشتنیش تەسلیم نابێ، یاخود ئەوەی ژیانێکی هەرزان بخوازێ دەبێ لەناو دوژمن بتوێتەوە. ئەوەی بڵێ رێگایەکی دیکەش هەیە، راست ناکات و سەختەکارێکی گەورەیە. بەڵکو ئەوەی هەیە یان بەرخودانە یان مردن، جگە لەمانە بۆ کوردان هیچ رێگایەکی تر نییە. دەرکەوتنی PKKش لەسەر بنەمای ئەم راستیە بوو. کاتژمێر بەکاتژمێر ئەو کاتەم لەبیرە؛ دەمگوت یان دەبێ خۆم لەکوردایەتی داشۆرم و بەبێ شەرەفی بتوێمەوە لەپێناو ئاغایەتی و پاشایەتی، یاخود کوردایەتی پەسند بکەم و هەتا دوایی بەرخودان بکەم. من رێگای کوردایەتی و بەرخودانم هەڵبژارد و، لەو رۆژەوە تاوەکو ئەمڕۆ بە شەڕێکی مەزن، بە ئەقڵ و سیاسەتێکی مەزن هەتاوەکو ئەم ئاستەمان هێنا، ئەگەر رێگایەکی دیکە هەبوایە من دەمبینیەوە، بەڵام لە بەرخودان بەولاوە هیچی دیکەم نەدۆزیەوە. هەروەها لە پیادەکردنی شێوازێکی زانایانە، لە پیادەکردنی شەڕ زیاتر بوارێکی دیکەم نەدۆزیەوە بۆ ژیان. کوردان گەلێك بەرخودانیان کردبوو، بەڵام هەمیشە کەوتبوون، لەبەر ئەمەش هەر جار خراپتر دەکەوتن. دوژمن ویستی ئەم بەرخودانەی PKK تێکبشکێنێ، چونکە دەیان گوت 28 سەرهەڵدانی کوردانمان تێکشکاندووە و 29 یەمیش تێکدەشکێنین. ئەگەر سەرهەڵدانی 29 یەمینیش تێکبشکابوایە، ئەوا نە لەباکوور و نە لەباشوور و نە لەرۆژهەڵات کوردایەتی نەدەما. ئەمە راستیەکی حاشاهەڵنەگرە، چونکە بڕیاری دوژمن لەسەر بناخەی قڕکردن بوو، بڕیاری PKKش لەسەر بنەمای هێشتنەوەی کوردان و پاراستنی مافی گەل و رزگاری کوردستان و ئازادی گەلی کوردستان بوو. ئێمە زۆر جار خۆمان گورج و گۆڵ کرد بەرامبەر ئەو بڕیارەی دوژمن. ئەگەر ئەم توندوتۆڵیەی ئێمە نەبوایە ئەوا کوردایەتی نەدەما.

ئێوە ئێستا بەخۆتان رەوشی خۆتان دەهێننە سەر زمان، چۆن لە وڵات دەرکەوتن؟ چۆن بێچارە ماون؟ زمان لەدەست چووە، پێشتر عەشیرەت و هۆز هەبوون، ئەویشتان لەدەست چووە. مرۆڤ لەسەر ویژدانی ئیمپریالیزم و دوژمنان چ بکات؟! پێشتر قوولەڕەش هەبوون و نەیاندەتوانی وەکو هاونیشتمانیەکی ئاساییش لە ئەمریکا بژین. ئێمە لە ئەوانمان خراپتر بەسەر هاتووە و وەکو ئەوانیش ناتوانین بژین، ئەوانە خاوەنی

زمانی خۆیانن و ئێستا لەناو کۆمەڵگای ئەمریکا گەلێك شوێنیان بۆ خۆیان گرتووە. گەلی ئەرمەنیش وەکو ئێمە بەکۆمەڵ کوژراون و پەرتەوازە بوون. لەگەڵ ئەمەش دیسان رەوشی ئەوان لە ئێمە باشترە و بەتواناترن، بوونە خاوەن وڵات و هونەرێکی پێشکەوتوویان هەیە و گەلێك زمانیش دەزانن، جێگاو کاروباریان باشە، ئێمە وەکو ئەوان ناتوانین لە دنیادا جێگای خۆمان بکەینەوە، بەڵێ رەوشی ئێمە لەهەموویان خراپتر و نالەبارترە.

لە جیهاندا گەلێك میللەت پەرتەوازە بوون؛ یەهودی و قوولە رەشەکانی ئەفریقا بەنێو گەلانی دنیادا بڵاوبوونەوە، لە مێژووی کوردستانیشدا هەردوو گەلی ئاشووری و ئەرمەنی پەرتەوازە بوون، گەلانی ئەنادۆڵیش نموونەی رۆمەکان هەموویان پەرتەوازە بوون، ئەوەی مابۆوە ئێمە بووین و ئەوەی لەهەمووشیان زیاتر و خراپتر دووچاری پەرتەوازەیی هات گەلی کورد بوو. بۆیە پێویستە چارەیەکی خۆمان بکەین. با کەس نەڵێ ئەمە چارەنووسمانە و ژیانێکی باشە، یەکێك بەمشێوەیە خۆی ون بکات، با باش بزانێ ژیانی رۆژ لەدوای رۆژ تاریکتر دەبێت. هەرچەندە چاوی لەشتی باشیش بێ بۆی دابین نابێ، واتا با خۆی هەڵنەخەڵەتێنێ، خۆ لەخشتەبردن نەخۆشیەکی کوشندەیە، یەکێك لەسەر بناخەی درۆکردن بژی و درۆی خۆی بەراست ببینێ و خۆی پێ فریوبدات، ئەمە بۆخۆی خۆی کوشتووە نەك دوژمن. ئێمەی کوردیش زۆربەمان تووشی ئەم نەخۆشیە بووین، بەخۆمان خۆمان کوشتووە. لەبەر ئەوە پێویستە مرۆڤی کورد خۆی لە درۆ پاك بکاتەوە، گەورەترین درۆش ئەوەیە کە مرۆڤ خۆی بێ وڵات و پەرتەوازەیی بهێڵێتەوە. کوردێك بڵێ من ناتوانم هیچ بکەم و هیچ لەدەستم نایەت! ئەوا درۆیەکی هەرە مەزن دەکات. چونکە هیچ کوردێك لەمن فەقیتر و بێ چارەتر نەبوو و، دوژمنەکانیشیان وەکو دوژمنی من بەهێز و زێدە نەبوون، تەنانەت کەسێکیشم لەگەڵ نەبوو، کەواتە چۆن ئێمە تا ئێرەمان هێنا؟! چۆن لە نەبوون ئەم هێزەمان دروست کرد؟ ئەمە بەڵگەیەکە کە ئێمەی کورد بە گشتی و کوردی هەندەران بەتایبەتی دەتوانین خۆمان بە هێز بکەین و زۆر شتیشمان لە دەست دێت. هەربۆیە لەسەر تەواوی کوردەکانی دەرەوەی وڵات هەر لە ئوسترالیاوە تا دەگاتە ئەمریکا، لە ئەفریقیاوە تا ئاسیا و ئەوروپا، پێویستە ریزەکانی خۆیان لەسەر سیاسەتێکی دروست رێکبخەن. بەتایبەتی لەسەر سیاسەتی PKK، کە خۆی سەلماندووە و بەشەڕ رێگای گەڕانەوەی وڵاتی

ئاوەڵاکردووە، پێویستە ئێوەش جێگای خۆتان لەنێو ریزەکانیدا بگرن، ئەمەش بە تەنها بەسە بۆ ئەوەی وڵات رزگار بکەن.

ئەو کۆچبەرییەی ئێمە تێیداین خراپترین مردنە، لە بەرامبەردا ئەوەی دەکەوێتە سەرشانمان خۆ وشیارکردنەوە و خۆ ناسینە. دوژمن لەدەرەوە هیچ توانایەکی نییە و دەسەڵاتی بەسەر مێشك و دڵماندا ناشکێ، لەبەر ئەمە دەبێ مێشك و دڵی خۆمان خۆماڵی بکەین، بەو مانایە دەبێ مێشکمان بۆ وڵات کار بکات و، دڵمان بۆ وڵات لێبدات. ئەمەش بەتەنها بەسە بۆ ئەوەی تۆ هەرچیەکت بوێ پێی هەڵسی و ئەنجامی بدەی. واتە کوردانی هەندەران توانایەکی مەزنیان هەیە، ئەگەر ئەم توانا و دەرفەتانە بەهێز بکرێ و پێش بخرێ، ئەوا پیلانی دوژمن پووچەڵ دەبێتەوە. بەسەدان ساڵە دوژمن ئێمە لە وڵات دەردەخات، بەڵام پێشتر رەوانەی ئەوروپایان نەدەکردن، بەڵکو بۆ ناوچەی ئەنادۆڵ رایاندەگواستن، پێش 100 ـــ 150 ساڵ لەمەوبەر کوردانیان رەوانەی " قۆنیا "ی جەرگەی ئەنادۆڵ دەکرد، دوای دامەزراندنی کۆماری تورکیا و سەرهەڵدانی دژ بە رژێمی کۆماری ئیدی کوردانیان دەربازی خۆرئاوای ئەنادۆڵ کرد و لە شارە گەورەکاندا نیشتەجێیان کردن، بۆئەوەی لەنێو ئەواندا بتوێنەوە. کەچی لە ساڵی 1978 بەدواوە لە رێگای شەڕی تایبەت زۆربەی کوردستانیان چۆڵ کرد، نەك تەنها بە برسی و تینووکردنی گەل، بەڵکو لەوەش زیاتر ئاوەڵاکردنی رێگای ئەوروپا وایکرد کوردستان چۆڵ ببێ. ئەوروپا لە دوای شارەکانی تورکیا لەم پێناوەدا بووە پیلانی دووەم. لە رابردوودا عوسمانیەکانیش گەلێك کوردیان پەرتەوازەی یەکێتی سۆڤیەتی پێشوو و ناوچەی عەرەبستان کرد. دەتوانین بڵێین هەموو ئەو کوردانەی بەرخودانیان کرد کۆچبەرکران، بەهەمان شێوە PKKش وەکو پێشتر باسمان کرد پارتییەکە لەسەر بنەمای کۆچبەری دروست بووە و پاشانیش بوو بە هێزێکی مەزن.

لەسەر ئەم بنەمایە پێویستە خۆمان راست بکەینەوە؛ کوردی پەنابەری هەر وڵاتێك دەتوانن هێزێکی گەورە بۆ خۆیان سازبکەن، دەرفەتیان زۆرە، سیاسەت لە دەستیاندایە، هەموو ئەندامانی پارتی لەخزمەتی ئێوەدان. لەناو وڵاتیش گەریلا رۆژانە دەجەنگن، ئەو هێزەی ئێمە بە ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت سازمان کردووە، لەگەڵ خۆیدا دوژمن دەهەژێنێ، ئەمانەش هەمووی لەخزمەتی ئێوەدان و پێویستە ئێوەش خۆتان

بناسن و سوود لەم دەرفەتانە وەربگرن کە لەدەرەوە بەدەستمان هێناوە و ئامادەمان کردووە، وەکو تەلەفیزیۆن کە ڕۆژانە دەتوانن سەیری بکەن، گۆڤار و ڕۆژنامەش زۆرن، ڕۆژانەش پەرتووك لە چاپ دەدرێن، هەروەها وێڕای هەبوونی رادیۆش. بێگومان ئەوانە تواناکاریەکی کەم نییە، مرۆڤ دەتوانێ بەهۆیانەوە یەکێتی ریزەکانی خۆی پتەو بکات، هەروەها وەکو رابردوو نییە، ئێستا هەر ڕۆژێك بخوازن دەتوانن بگەڕێنەوە کوردستان، پێشتر دوژمن نەیدەهێشت یەکێك نەدەردەکەوێ و نەبگەڕێتەوە کوردستان، ئەمەش دەرفەتێکی مەزنە.

کوردانی ناوەوەی وڵات، ئێستاکە هێزێکی مەزنن، تواناو مەعنەویات دەدەنە کوردی دەرەوەی وڵات، کوردی دەرەوەش هێزێکی مەزنن، واتە هێزی هەردوولا گەلێك پێشکەوتووە و یەکتری تەواو دەکەن و گەمەی دوژمن پووچەڵ دەکەنەوە. ئەگەر ئەم دوو هێزە یەك بگرن هیچ دوژمنێك ناتوانێ لە بەرامبەریان بوەستێ، لە رابردوودا وانەبوو، بەم هێزەی ئێستا، کە دەرکەوتووە پێشتر ئەگەر ئێمە لەناو کوردستان ڕووبەڕووی دوژمن ببینایەوە بەجارێك قڕدەبووین، لەبیر نەکەن لەسەرهەڵدانەکانی ساڵی 1925 ــ 1938 کەس نەیدەتوانی دەرکەوێتە دەرەوە، ئەوەی دەریش کەوتە دەرەوە توایەوە و لەناوچوو. بەڵام ئێستاکە نە لەناوەوە سەرهەڵدان رادەوستێ، نە لە دەرەوەی وڵاتیش. ئەمە نمونەیەکی مەزنە و لەسەری رادەوەستین.

ئەوەی بڵێ با من لەدەرەوە بتوێمەوە باشترە، ئەوا ژیان بۆ ئەم مرۆڤە نییە، چونکە لەدەرەوەی وڵاتیش یەکێك خاوەن هێز نەبێ، ناتوانێ جێگای خۆی لە هیچ شوێنێك بکاتەوە. بۆ نموونە: گەلی ئەرمەنی و جوولەکە بە هەزاران ساڵە ماڵی خۆیان جێهشتووە و ئاوارە بوون، کەچی لەدەرەوە خۆیان کردۆتە هێزێکی مەزن و ڕێگای گەڕانەوە بۆ خۆیان خۆش دەکەن، بەهەمان شێوە بانگەوازی سەرجەم کوردان دەکەم نەك تەنها کورد، بەڵکو ئەرمەنی و ئاسووریش، چونکە کوردستان زێدی ئەوانیشە، با هەموویان ڕوو لە کوردستان بکەن و بگەڕێنەوە، تاوەکو ناسنامەیەکی نوێ بۆ خۆیان دروست بکەن و، لە دەرەوەی وڵاتیش یەکێتی و پەیوەندی خۆتان لەگەڵ کوردان پێش بخەن. لەبەر ئەوەی دوژمنی هەمووان دەوڵەتی تورکیایە، بەڵام بەپیلانی جیاواز شاڵاوی قڕکردنی ئەوانیشی راگەیاندووە. هەروەها لە رووی ئایین و ئایینزاوە ناکۆکی خستە نێوانیان و، ڕووبەڕووی یەکتری کردنەوە، کەچی دوایی دەرکەوت ئەمە پیلانی دوژمن

بوو، چونکە هەموو ئایین و ئایینزایەك برایەتی پەسند دەکەن. هەروەکو لەناو شۆڕشی PKKدا هەموویان یەکیان گرتووە، کەواتە ئەو دوژمنایەتیەی لەنێوانیاندا دەرکەوتووە دوژمن پێکی هێناوە. بۆیە پێویستە خۆتانی لێ دوور بخەنەوە و پێویستە دوورە وڵاتی زیاتر لەیەکتان نزیك بکاتەوە. کورد و ئەرمەن و ئاشووری لە هەندەران دەتوانن لە ڕێگای "پەرلەمانی کوردستان لە مەنفا" زیاتر یەك بگرن و جێگای خۆیانی تێدا بکەنەوە و دەرگای کراوەیە. هەروەها لەڕووی سیاسیەوە دەتوانن بەرەی رزگاری خۆتان دروست بکەن. پێشتر ئەم هەل و دەرفەتانە لەئارادا نەبوو، هەریەك لە گەلی ئەرمەن و ئاشووری بەتەنیا و پارچە پارچەبوون، لەوەش گرنگتر دۆستایەتی گەلی کوردیان نەدەکرد، ئەوەی چارەنووسی ئەوانی بەدەست بوو نەیدەهێشت خۆیان لە گەلی کورد نزیك بکەنەوە. بەڵام ئەمڕۆ لەژێر سایەی سیاسەتی PKKدا هەموو گەلان دەتوانن ببنە دۆستی یەکتری، هەتاوەکو گەلی تورکیش بەهەمان شێوە خۆیان لەئێمە نزیك بکەنەوە.

گەلی تورك بەڕێژەیەکی زۆر کۆچبەری ئەوروپا بوون و زۆربەشیان کرێکارن، لەوەش گرنگتر زۆربەیان لەژێر کاریگەری فاشیزمدان، با بزانن کە فاشیزم شتێك بە گەلی تورك نابەخشێ. لەبەر ئەوە خۆتانی لێ دووربخەنەو. هەندێك بیربکەنەوە کە وڵاتی خۆتان زۆر دەوڵەمەندە و خۆشە، کەچی جوانی وڵاتەکەتان هەموو بۆ دەوڵەمەندەکانی ئەوروپایە. ئێوە بۆچی کۆچبەری ئەوروپا بوون؟ هاتوون لە ئەوروپا بوونەتە کرێکار و لە رەوشێکی زۆر خراپدا دەژین، هۆکارەکەشی بۆ رژێمی فاشیستی دەسەڵاتدار دەگەڕێتەوە، کە رژێمێکی زۆر دڕندە و کۆنە پەرستە. لەبەرئەوە پێویستە خۆتان لە فاشیەت رزگار بکەن و لەگەڵ گەلی کوردی کۆچبەر دۆستایەتی بکەن و پەیوەندیەکانتان بەهێز بکەن، چونکە ئێمە دوژمنمان یەکە، با بەیەکەوە دژی ئەم رژێمە فاشیستە خەبات بکەین.

دەبێ بزانن ئەوەی گەمە بە ئێمە و هەموو گەلان دەکات ئیمپریالیزمە. هەتاوەکو گەمە بەگەلی ئەرمەنی و ئاسوویش دەکات. هەرئەوە بۆتە هۆی ناتەباییمان. ئیتر با بەس بێ ناکۆکی و دووبەرەکی گەلان، با یەکێتی گەلان دروست بکەین، ئەو کاتە دەبینە هێزێکی مەزن، خێر و خۆشی وڵات دەبێتە هی گەلان. کێشە و ئاڵۆزیش لەسەر وڵات

نامێنێ، مرۆڤ دەبێتە خاوەن ژیانێکی ئابڕوومەندانە و کولتوور و شارستانیەتی خۆی. PKKش لەم پێناوەدا دەرکەوتۆتە روو و هەل و دەرفەتێکی مەزنی خوڵقاندووە. بۆ ئەم مەبەستە و لەسەر بنەمای ئەم راستیە بەشکۆیە سیاسەتی خۆی بەڕێوە دەبات. ئەم سیاسەتەش لە خزمەت تەواوی گەلاندایە، لەسەرووی هەموویانەوە گەلی کورد. هەربۆیە هاوکاری PKK بکەن، چونکە گەورەترین هاوکاریش چاندنی وڵاتپارێزییە لە دڵ و مێشکدا و، گەشەپێدانی گیانی وڵاتپارێزییە، هەروەها پێشخستنی بیری برایەتی و یەکێتی نێوان گەلانە.

دەمەوێ لەسەر پەنابەرانی کامپی ئەتروشیش هەندێك بدوێم، ئەوانە لە باکووری وڵات کۆچبەری باشووری وڵات بوون؛ لەڕاستیدا کوردانی کامپی ئەتروش ئەو کوردانەن کە لەبەرامبەر ئاگری دوژمن بەرگریان لە شۆڕش کردووە، لەشەڕدا بەرخودانیان نواندووە، لەشەڕی باشوور و باکووری وڵات بەرخودانییەکی مەونیان نیشاندا. لەشەڕی PKKدا بەرخودانیان کرد، ئێستاکەش بوونەتە هێزێکی گەورە و لەبن نەهاتوو. منداڵ و ژن و بەساڵاچووەکانیان نمونەی وڵاتپارێزین، ئێمە ئەوان وەکو ئەو موسڵمانانەی کە لەکاتی خۆیدا لە مەککە بۆ مەدینە کۆچیان کرد، بەمشێوەیە لەقەڵەمیان دەدەین، با نرخی خۆیان بزانن و درێژە بە رێگای خۆیان بدەن. ئەوانەی توانای گەریلاییان هەیە با خۆیان بگەیەننە ریزەکانی گەریلا و ئەوانەی دیکەش بە منداڵ و ژنەوە با بخوێنن. هەروەها پیاوە بەساڵاچووەکانیش رێکبخەن و پاراستنی کامپی خۆیان بکەن. بەمرەنگە ببنە نمونە بۆ خەڵکی باشوور، بۆ ئەوانەی کە لە شۆڕش دوورن، ئێوە خۆتان بگەیەننە ئەوان و رووی خۆتان بدەنە باشوور، بە خۆڕەتاوی وڵات خۆتان گەرم بکەنەوە و، هێدی هێدی لە رێگای وڵاتپارێزیەوە هەنگاو بنێن.

جارێکی دیکە لەسەر کوردانی پەنابەر لە سەرتاسەری دنیا پێویستە لەسەر رەوشی خۆتان وورد ببنەوە و لە خۆتان بپرسن بۆچی واتان بەسەر هات و پەرش و بڵاو بوونەوە؟ بۆچی نەتوانرا سوود لە هەل و دەرفەت وەربگیرێ؟ سەبارەت بە کوردانی پەنابەرانی رووسیاش هەلومەرجێکی لەبار هاتۆتە پێش و دەتوانن سوود لە ناکۆکی نێوان رووسیا و تورکیا وەربگرن، ئەو تواناکارانەی کە لە سۆڤیەتی پێشوو هاتە ئاراوە، رووسیاش دەتوانێ سازی بکات، بەڵکو ناچارە ئەویش دەرفەت بدات.

سەبارەت بە کوردی نـاوەوەی وڵات، کـوردی نـاو شـارە گـەرەوەکانی تورکیـا لەشـەڕی ئەم دواییەدا دوژمن کەوتە هەوڵی پەرتەوازەکردنێکی جددی، بـۆ لێـك دابڕانیـان لەگـەڵ گەریلا، پێویستە بوار بە دوژمن نەدەن. چونکە تەنها بە یەکێتی و یـەکگرتن لـەنێوانتان دەتوانن لەنێو خۆتاندا رێگا لە دوژمن بگرن. بـە ملیۆنـان کـورد هـەن، رۆژانـە تواناکـاری پـارتی دەگاتـە ئێـوە، توانسـتی گـەریلاش دەگاتـە ئێـوە، ئێـوە دەتـوانن خۆتـان بگەیەننـە ریزەکانی گەریلاش، هەروەها دەتـوانن لەچوارچێوەی سیاسـەتی تورکیـادا خۆتـان بکەنـە هێزێکی سیاسـی مـەزن. لەبەرئەمـە پێویسـتە ریزەکـانی خۆتـان بـەهێز و پتـەو بکـەن و یـەکبگرن. هـیچ کوردێـك بـێ یـەکگرتن و سیاسـەت نـاتوانێ بـژی، وەکـو رابـردوو نییـە، دوژمن ناتوانێ بتـانکوژێ و هـەمووتان لـەناوببات، بـە جەسـارەتەوە رووبـەڕووی دوژمـن ببنەوە و پێی خۆتان لە وڵاتی خۆتان گیربکەن و لـە خزمـەتی گـەریلادا بـن. هەرچـەند باوەڕیتـان بـە یـەکبوون زیـاتر بـێ، ئەوەنـدەش زووتـر ئـەو تەنگـەتاوی و برسـیبوون و تینووبوونەی کە تێیکەوتوون، چارسەر دەبێت. بەپێچەوانەوە ئەگـەر ریزەکـانی خۆتـان پتەو نەکەن و رووی خۆتان نەکەنە وڵات و پشتگیری شۆڕش نەکەن و پەیوەنـدی لەگـەڵ گـەریلا نەبەسـتن، ئـەوا ئـەو بێـزاری و ناچـارییەی کـە تێیـدان مـەزنتر دەبێـت و چارەسەریش قووڵتر دەبێتەوە. بەڵام وەکو وتمان هەرچەندە بەرخودان بکـەن و لەیـەکتر نزیـك بکەونـەوە ئـەوا ئـەو ژیانـە بـێ شـەرەف و بـێ ئابڕووییـەی دوژمـن بەسـەرتاندا دەسەپێنێ و دەیەوێ بیکاتە چارەنووسـتان، دەتـوانن ئـەم سیاسـەتە پووچـەڵ بکەنـەوە و هـەروەها بـە کـین و نـەفرەتێکی مـەزن، بەسیاسـەتێکی بـاش رێگـای وڵات بـۆ خۆتـان بکەنەوە.

لەڕاسیدا کار و خەباتی ئێمە شێوەیەکی شانۆیی وەرگرتووە، من رۆژانە کاری خۆم وەکـو شـانۆگەرێك ئـەنجام دەدەم، ژیـانی گـەلی کـوردیش ژیـانێکی شـانۆییە. هـەمووتان دەزانن کە شانۆگەری کۆنترین هونەرە، هەربۆیـە شـانۆگەری بـۆ سـەرەتای هـەر گـەلێك و سەرەتای هەر شەڕێك بە بناخە دادەنرێت. بـەڵام لـەم مەسەلەیەشـدا گـەلێك تێـڕوانینی تەسـك هەیـە، چـونکە شـانۆگەری بـێ شـۆڕش بەرهـەمی نابێـت، شـانۆ ئەگـەر لەسـەر بنەمایەکی شۆڕشگێڕی نەیەتە ئـاراوە و لەسـەرەتا و قۆنـاخی دوای شۆڕشـدا خـۆی بنیـاد

نەنێ، ئەوا ناتوانێ ڕۆڵی خۆی بگێڕێ؛ چونکە شۆڕش بۆ هەموو هونەرێك بناخەیە. بەبێ شۆڕش تەنانەت بەبێ سیاسەتیش هیچ هونەرێك ناتوانێ ڕۆڵی خۆی بگێڕێ.

تائێستا گەلێك كەس هونەریان كردە پیشەی خۆیان، بەڵام بۆ مەسەلەی نەتەوایەتی و ئازادی گەل نەیانتوانیوە هیچ شتێك بكەن. ڕاستە گەلێك كەسی لێهاتوویان لەنێودا هەڵكەوت، تەنانەت بەرهەمی چاك و ڕۆڵێكی سەرەكیشیان بینی، بەڵام چونكە دوور بوون لە شۆڕش، زوو بێكاریگەر بوون و لەبیر كران.

لێرەدا دووبارەی دەكەمەوە؛ ئەو هونەرمەندانەی دەیانەوێ جێگایەكی بەرز و شیاو بۆ خۆیان بگرن و ڕۆڵی خۆیان ببینن، پێویستە دید و بۆچوون و تێڕوانینی خۆیان لەسەر شۆڕش ڕوون بكەنەوە و بەئاشكرایی هەڵوێستی خۆیان دیاری بكەن. چونكە ئەگەر هەڵوێستی خۆیان ڕوون نەكەوە و خۆیان بە شۆڕشەوە گرێ نەدەن، ئەوا با دڵنیا بن كە ناتوانن ڕێگا لەبەردەم هونەری خۆیان خۆش بكەن و سەركەوتن بەدەست بهێنن. بۆ نمونە سەیری زمان و هونەری كوردی بكەن، كە چۆن لەگەڵ پێشكەوتنی شۆڕشدا ئەویش پێش دەكەوێت، لەكاتی خۆی لەڕابردوودا هەندێ كەس دەیانگوت "ئێمە كاری هونەری خۆمان دەكەین و كارمان بەشۆڕش و سیاسەت نییە". بەڵام ئاكامیش هیچیان لێ دەرنەچوو و هیچیان نەكرد. شۆڕش كانگا و كانیاوی هونەرە، هەرچەندە بتەوێ دەتوانی ئەزموونی لێوەربگری و ببیتە جۆگەلەیەك لەم كانیاوە. من گەلێك جار ووتوومە ئێمە شۆڕشی خۆمان بە كارێكی هونەری دەزانین و بەمجۆرەش هەڵی دەسەنگێنین. ئێوە باش دەزانن كە شۆڕش بۆخۆی هونەرێكە، بگرە دایكی هونەرەكانە. ئەگەر یەكێك نەتوانێ هونەری شۆڕش پەیڕەو بكات، بێگومان ئەوا لە هیچ كارێكی دیكەی هونەر تێناگات و ناتوانێ بە سەركەوتوویش پیادەی بكات. دیارە ئەم تێڕوانینەش بۆ هونەری شانۆش هەر ڕاستە.

دەتوانم بڵێم ئەو تواناكاریەی كە ئێستا شۆڕش دەیڕەخسێنێ، بەر لەلایەنە ماددیەكە و ئەو دامودزگایانەی لەئارادان بوارێكی باش لەبەردەم شانۆدا دەكاتەوە، چونكە بیر و گیانی شۆڕشگێڕی بۆخۆی توانكاریەكی مەزنە بۆ شانۆ. لێرەدا من ڕووی پرسیارم ئاراستەی ئێوە دەكەم، ئایا ئێوە ئەو ژیانە دەناسن كە لەم شۆڕشەدا خوڵقاوە؟ سەیر بكەن كەسایەتیە مردووەكان چۆن لەخەو هەڵدەستنەوە؟! بێگومان ئەو كەسایەتیانەی كە ئێستا خۆیان بە زیندوو دادەنێن هەموویان دەمرن، واتە لەلایەك ژیان

دەبێتـە مـردن و لەلایـەکی دیکـەش مـردن دەبێتـە ژیـان. ئـەو کەسـایەتیەی کـە لـەنێو زەلکاودا خنکاوە و بەتـەواوی کەوتۆتـە خزمـەتی دوژمـن، دڵنیـابن کـە لـەنێو دەچێت و، لەبەرامبـەر ئـەم رەوشەشـدا ئـەو کەسـایەتیانەی کـە سـارد و سـڕ و وشـك بـوون، ئێسـتا سەرلەنوێ گەرم دەبنەوە و زیندوو دەبنەوە. بێگومان ئەم رووداوانە بۆ شانۆ دەبنـە دەق و تێکستی زۆر چاك، ئەگەر نمایش بکرێت.

بەڵێ ئێمە کوێر و کەڕ بووین، بێ دڵ بووین، کەچی ئێستا چاومان باش دەبینێ و گوێچکەمان بـاش دەبیسـتێ و دڵیشـمان زۆر بـە گـەرمی لێـدەدات. ئەمـەش لـە کـارێکی شانۆیی دەچێ و پـێش هـەموو هونـەرێك بـۆ هونـەری شـانۆ دەبێتـە بناخـە. لەلایـەکیتر دەتوانین بڵێین گیانی قارەمـانێتی لـەنێو گـەلی کـوردا مردبـوو، کەچـی ئـەو رۆحـە ئێسـتا دەژێتـەوە. ئـەو قارەمانانـەی ئـەمڕۆ لـەناو شۆڕشـدان، هەریەکـەیان بۆخـۆی قارەمـان و پاڵەوانێکی شانۆییە. سەیر بکەن هەر شەهیدێك، هەر بەرخودانێکی شاخ و زیندان خۆی لەخۆیدا پەرتووکێکی هونەری و شانۆگەرییەکی مەزن و بنەمایەکی چاکیشـە بـۆ شـانۆی ئێوە. پێویستە ئێوەش ئەو کەسایەتییانە لـە خۆتانـدا دروسـت بکـەن کـە لـەناو شۆڕشـدا دەردەکـەون، ئـەو خۆشەویسـتیەی تـازە دروسـت دەبـێ ئێـوە بیناسـن، ئـەوەش دەبێتـە بناخەیەکی بەهێز بۆ هونەرەکەتان.

بەڵام ئایا ئێوە بە قـووڵی ئـەو شـتانە دەناسـن و تـا چ رادەیـەك ناسـیووتانە؟! ئـەو کچـانەی خۆیـان سـووتاند، بەسـەدان لەوانـەی دوا فیشـەکەکەیان بـە خۆیانـەوە نـاو بـەنارنجۆك خۆیـان تەقانـدەوە، ئەمانـە شـانۆی سەرسـووڕهێنەرن. بـەڵام ئایـا ئێـوە ئـەو کەسانە دەناسن؟ ئایا وەکو پێویست بایـەختان پـێ داوە و لەسـەریان راوەسـتاون؟ ئەمانـە بۆ شانۆ کانیاوێکی زۆر گەورەن و تەنها سەرچاوەیەکیش نـیین؛ بـەڵکو بەسـەدان و بگـرە بەهەزارانن. لەڕاستیدا من ئێستا گەلێك لاوازی لەڕووی زمانەوە دەبینم، ئێوە بۆچی ئەم شتە مەزنانە نابینن؟

زۆر هونەرمەنـد و رۆشـنبیر لـەبواری مێـژوو و ئـەدەبیات و بوارەکـانی تـر دەڵێن: ئێمـە کاردەکـەین، باشـە ئەگـەر ئێـوە ئـەو ژیانـە نوێیـە و قارەمانێتیـەی دروسـت دەبـێ نەبینن، چۆن دەبن بە هورنەمەند؟!

ئێمە ئەشقی "خانی" بۆ "مەم و زین" مان ژیاندەوە و هەنگاوی مەزنمان لەسەر هەڵێنا. ئەگەر ئەو شتانە نەبینن، چۆن خۆتان بەخاوەن ئەدەبیات و خاوەن شانۆ دەزانن؟.

لەم روانگەیەوە دەڵێم: ئێستا بنەمایەکی مەزن بۆ هونەر بەگشتی و بەتایبەتی بۆ شانۆ دروست بووە، لەو باوەڕەدام کە لە ئاییندەدا ئەم بناخەیە نەك تەنها بۆ کوردان، بەڵکو بۆ جیهانیش دەنگ دەداتەوە. ئێمە گیانێکی نوێ و مرۆڤێکی نوێ، دروست دەکەین، ئەمەش نەك تەنها لە کوردستان بگرە لە جیهانیش جێگای خۆی دەکاتەوە. بۆیە پێویستە ئەم راستیانە لەبەرچاو بگرن و و لێی نزیك ببنەوە.

ئێستا من خۆم بە هونەرمەندێکی شانۆیی دادەنێم، کاری من شۆڕش و شێوازی من بۆ خۆی مۆنۆلۆژە. بێگومان مۆنۆلۆژیش شانۆیە. لە کوردستاندا مۆنۆلۆژی هەرە گەورە من دەیکەم. دیارە دیالۆگ و وتوێژی دووقۆلیش کارێکی شانۆییە، ئێمەش لەلای خۆمانەوە زۆر بەبەرفراوانی و بەقووڵی پەیڕەوی لێ دەکەین، لەمە بەدواوە بەشەکانی تری شانۆ رۆژ بەرۆژ بەدی دێت و بەهێز دەبن. بۆیە ئێوە خاوەن بەخت دەبینم، چونکە ئەو کارەی ئێوە دەیکەن لەئێستا بەدواوە لەسەر ئەم بناخەیە بەرەو پێش دەچێ و گەلێك شتی باشیشی لێ بەدی دێت.

لە دێرسم ئەو ئیمکاناتەی دوژمن دروستی کرد، وەکو سازکردنی قۆتابخانە کە منداڵی حەوت ساڵانیان تێدا پەروەردە دەکرد، کاتێ قۆتابخانەیان تەواو دەکرد پێیان دەگوتن وەرن لە ئەنقەرە و ئەستەمبۆڵ و ئەوروپا ئیش و کار هەیە و بۆخۆتان بژین. میللەتیش برسی و بێکار بوو، بۆ ژیانیش خوێندن پێویست بوو، بەم شێوەیە لە حەوت ساڵیەوە لەسەر زمان و شۆڤێنزمی تورکی پەروەردە دەکران. دوایش لەبەر برسێتی و ناهەمواری بۆ ژیان روویان دەکردە شارە گەورەکانی تورکیا و ئەوروپا. بەمرەنگە لەدێرسم دابڕان و ئێستاش تەماشایان بکەی وەکو گەمەیەکی دوژمنیان لێهاتووە. لە سەرەتا بە کۆکوژی"لەکاتی سەرهەڵدانی سەید رەزا" قڕیان کردن و دواتریش برسی و تینوویان کردن، جا ئەگەر ژیانیان بویستایە، دەبوایە ببنە تورك و ئەگەر کاریشیان بویستایە، دەبوو بچنە ئەنقەرە و ئەستەمبوڵ و ئەوروپا. بەڵێ ئەمە بە پیلان و دەستی دوژمن ئەنجامدراوە و تەواوی گەلی کوردیش وەهایان بەسەر هاتووە و کۆچبەر بوون.

بۆیه با کەس نەڵێ من بەخۆم وڵاتم بەجێهێشت و هاتم بۆ هەندەران و کەوتوومەتە ئەم ڕەوشە خراپە. نەخێر هەمووی بە پیلانی دوژمن ئەنجامدراوە.

نموونەیەکی تریش بۆ ئەم ڕاستیە دەهێنینەوە؛ لە مەڕەش کۆنترا گەریلا قەسابخانەیەکیان بۆ گەلەکەمان لە ساڵی 1978 سازدا، ئێستا سەیر بکەن لە مەرەش کوردێك نەماوە و هەمووی کۆچبەر بوون، تەنها چەند سەرباز و چەند ژن ماون، لەئەنجامی ئەو کۆکوژیە میللەت کۆچبەر بوون. با کەس نەڵێ ئەوروپا خۆش بوو و بەدڵی خۆم هاتووم، لەسەرجەم پارچەکانی کوردستان کۆچبەری لەسەر ئەم بنەمایە ڕوویداوە. بۆیە پێویستە باش بیری لێ بکەینەوە کە دوژمن چۆن بەشەڕ ئێمەی دەرخست و دەبێ ئێمەش بەشەڕی گەل بگەڕێینەوە و هەموو شتێك لەهزر و بیری خۆماندا دوژمن بناسین و لە دڵ و گیانیشدا کین و تووڕەیی بەرامبەر دوژمن دروست بکەین. ئەمەش بکەینە سیاسەت و یەکێتی خۆمانی پێ سازبکەین و، دڵ و مێشکتان بەرەو ڕێگای وڵات ئاراستە بکەن، کار و خەباتی شۆڕشیش لەم بوارەدا لە خزمەت ئێوەدایە. پێویستە کوردەکانی دەرەوەی وڵات ئەگەر دوو نانیان هەبێ پێویستە نانێکی بخەنە خزمەت شۆڕش. ئەمە دروشمێکی باشە، ئەگەر هەمووتان پەیڕەوی بکەن پیلانەکانی دوژمن پوچەڵ دەبنەوە و دوژمن لەناو پیلانەکانی خۆیدا سەرنگون دەبێ و ئێوەش دەبن بە هێزێکی مەزن و لەکاتێکی نزیکدا دەتوانن بە کوردستان شاد ببنەوە. جارێکیتر دەمەوێ کوردی ناو وڵات و دەرەوەی وڵات لەسەر ئەم ڕاستیانە بە قووڵی ڕاوەستن، لەڕاستیدا کوردی ناو وڵات لە تەنگەتاویەکی مەزندا دەژین، دوژمن دەخوازێ بەشەڕ پیلانێکی چەپەڵیان لەسەر پیادە بکات، هەر بۆیە پێویستە ئەوانیش بکەونە شەڕ و بزانن ئەو ژیانەی شەڕێکی گەورەی لەپێناودا دەکەین و ئەو قوربانیانەی کە ڕۆژانە دەیدەین و هەر یەکێك لەوانە دڵی ئێمەیە، ئێوەش بەر ئەم شەڕە دەکەون، ئەم ژیانە گەورەبوونی ئێمە و شەرەفی ئێمەیە. ئێمە لە ژیانێکی بێ شەڕ دەترسین ژیانێکی بەشەڕ بۆ ئێمە شەرەفێکی زۆر مەزنە؟ لەبەر ئەمە ئەو کوردانەی ئێستا لەناو شەڕدان لە بەرامبەر دوژمن و لەژیانێکی دژواردان، خۆتان بە خاوەن شانسێکی پیرۆز بزانن. بەواتا شەڕ بۆ گەلی کورد ژیانە، خوێن ڕژاندن و قوربانیدان بۆ ئێمە ژیانە، با لە قوربانیدان و خوێن ڕژاندن نەترسین، بەپێچەوانەوە دەبێ لەسەر وەستاندنی خوێن بترسین. لەبەر

ئەمە کوردی ناو وڵات بەتایبەتی ئەوانەی لەناو شەڕدان و تینوو برسین، بەشەرەفترین مرۆڤن لەلای من. ژیانی مەزنیش هەر بۆ ئێوەیە، هەر بۆیە خۆتان نیگەران مەکەن و سەری خۆتان بەرزبکەنەوە و بەشێوەیەکی کاریگەرتر جێگای خۆتان لەناو شەڕدا بگرن. لە گوند و شار، لەنێو خێزان و لە نێو دراوسێکانتاندا چی لە دەستتان دێ لەم پێناوەدا درێخی مەکەن.

ئەمڕۆکە ئێمە لە شەڕێکی مەزنداین، دوژمن لەو ئۆپەراسیۆن و شاڵاوە سەربازییەی دوایدا دەیەوێ ئەو کوردەی کە ماوە پەرتەوازە بکات و لە وڵاتیان بەدەرنێ. ئەمە بڕیاری دوژمنە، ئێمەش بڕیارمان داوە. ئەو جێگایەی بەشەڕ لەناو وڵاتدا گرتوومانە بڕیاری هەزاران ساڵی دوژمن هەڵدەوەشێنێتەوە تاوەکو چیتر کۆچبەری روونەدات، نەك تەنها ئەمە، بەڵکو ئەو کوردانەی تائێستاش کۆچبەر بوون رێگای گەرانەوەیان بۆ خۆش دەکات. شەڕی گەریلا بۆ ئەم مەبەستە رۆڵێکی مەزن دەگێرێ و لەمەو دواش ئەو رۆڵەی زیاتر دەبێ. واتە لە ئێستا بەدواوە گەریلا رۆڵێکی زیاتر دەگێڕێ، هەر گەریلایەك لەمەودوا دەبێتە گەریلایەکی گیانفیدایی. لە شارە گەورەکانیش هەڵمەتێکی وەها دەست پێدەکەین و، ناهێڵین دوژمن بە ئارامی بژی. نە لە شارەکانی کوردستان و نە لە شارەکانی تورکیا نەهێڵین ئارامی لەخۆوە بگرێ.

بۆ ئاشتی گەلێك هەوڵماندا و تائێستاش ئاگربەستی یەکلایەنەمان بەردەوامە. بەڵام ئەگەر دوژمن لێی تێنەگا و بەم ئۆپەراسیۆنانەش توندتر هێرشمان بکەنە سەر، ئێمەش دەستەوەستان نامێنین و ئامادەکاریشمان کەم نییە و لە ئاستێکی بەرزدایە. کاتێ وەڵام بدەینەوە بەجارێك لەسەر سەری دوژمن دەتەقینەوە. با جەماوەر و گەلەکەمان بەوپەڕی باوەڕییەوە بزانێ کە لەم هەنگاوەی دواییماندا سەرکەوتن زۆر نزیك دەبێتەوە.

سەبارەت بە گەلەکەمان لەباشووری کوردستان، ئێستا ئەوان لە قۆناخێکی نوێدان، با چیتر وڵات بەجی نەهێڵن و کۆچبەر نەبن. لەو باوەڕەشدام کە چیتر روو لەهەندەران ناکەن، چونکە خەباتی ئێمە لە باشووردا بۆ ئەوەیە کە ئیدی کۆچبەر نەبن. ئەو سیاسەتەی پیادەی دەکەین و ئەو یەکێتیەی سازی دەکەین زەمینە بۆ ئەوە خۆش دەکات کە خەڵکی باشوور جێگیر و ئارام بێت و روو لە دەرەوە نەکات.

لە ئێراق کێ دێتە سەر حوکم با بێت و، لە رۆژهەڵاتی ناوەراستیش چ روو دەدات با رووبدا، کوردی باشووری کوردستانیش هەر دەگات بە فیدراسیۆنێکی دیموکراتی. هیچ

کۆسپ و تەنگەرەیەکیش ناتوانێ هەتا سەر رێگای لەپێش بگرێت. لەبەر ئەمە چاوتان لەڕێگای دەرەوەی وڵات نەبێ، بە پێچەوانەوە هەتا دوایی دڵی خۆتان بە وڵاتەوە گرێ بدەن.